

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

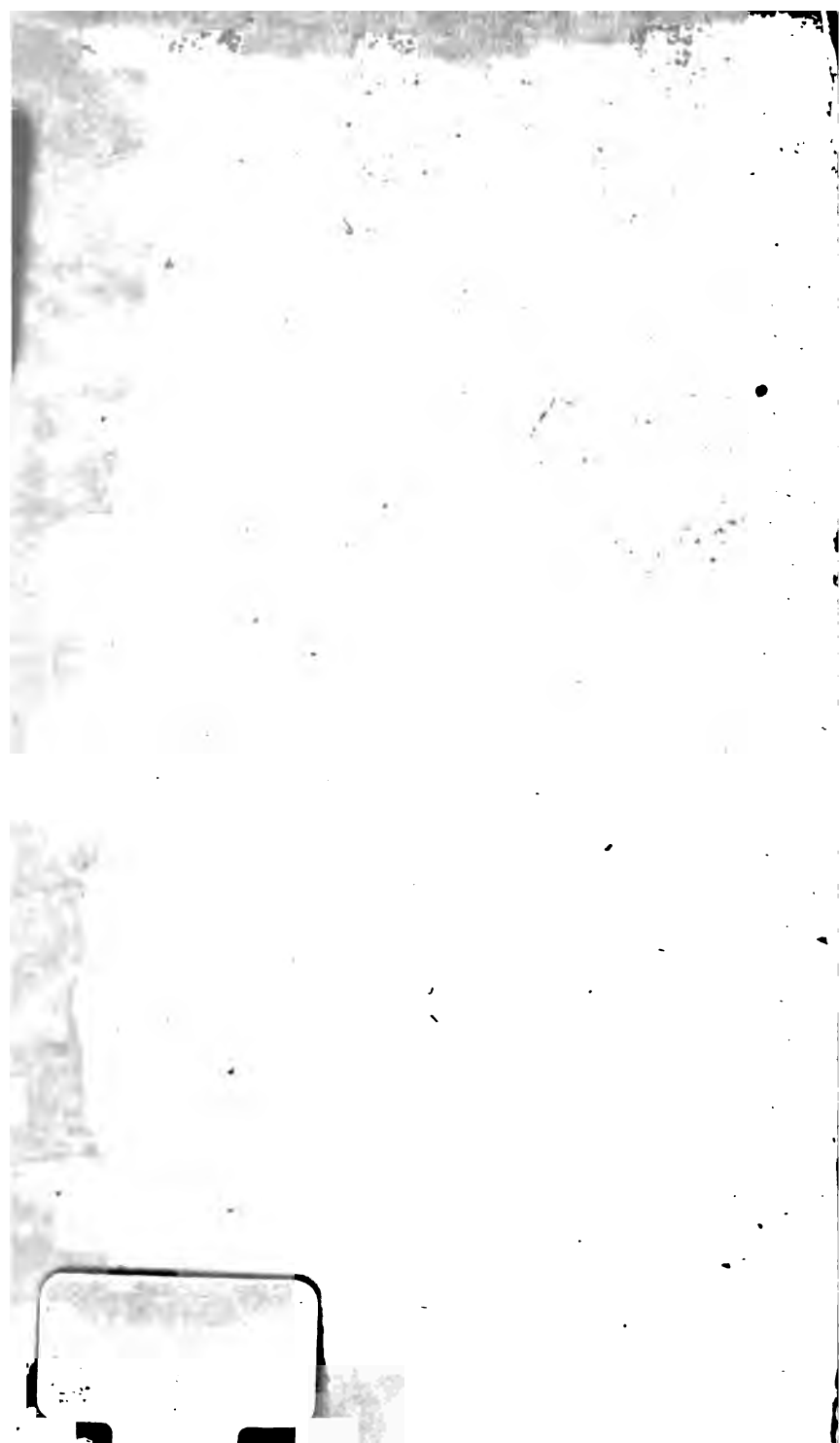
We also ask that you:

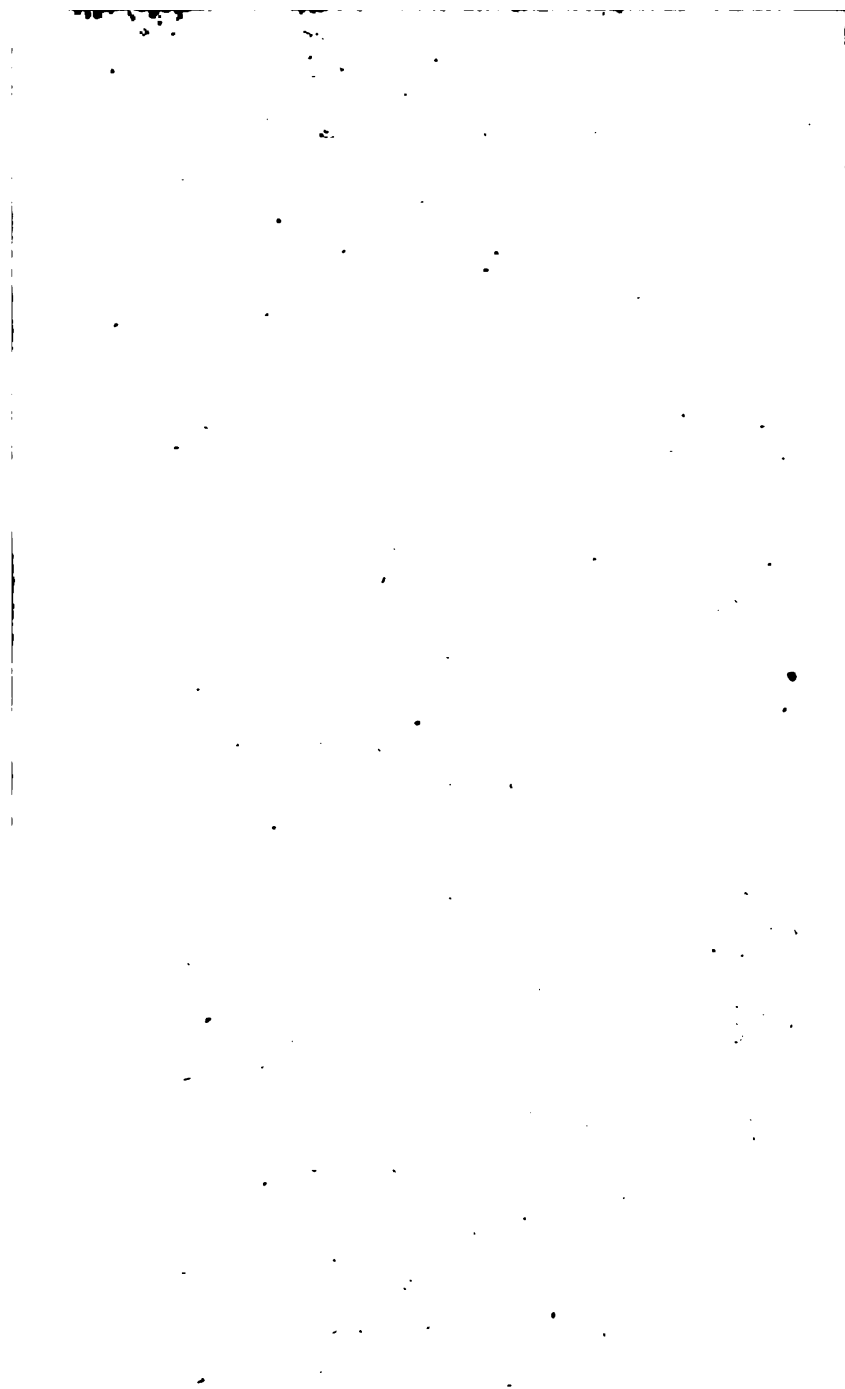
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

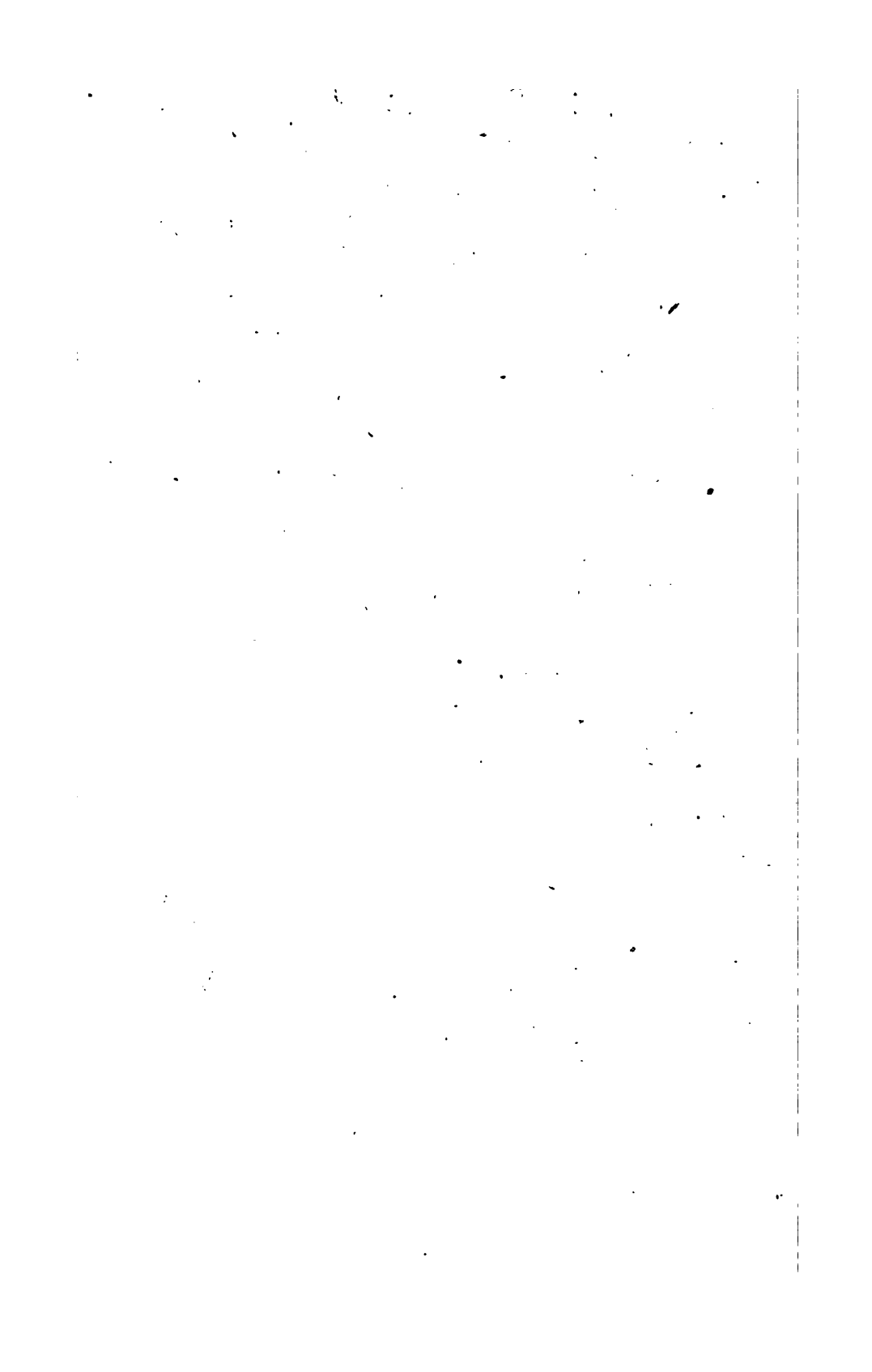
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A. R. P.
CAROLI LUDOVICI RICHARD

THEOLOGICÆ PROFESSORIS EX ORDINE
PRÆDICATORUM

ANALYSIS CONCILIORUM

GENERALIUM, ET PARTICULARIUM,
CONTINENS ORDINE ALPHABETICO
ARGUMENTA OMNIA DOGMATICA,
MORALIA, AC DISCIPLINÆ,
DE QUIBUS IN CONCILIIS AGITUR,
AD NOVUM, ET PRÆSERTIM GALLICUM IUS
ERUDITE, AC SOLIDE EXACTA.

OPUS CLERO SÆCULARI, ET REGULARI,
ITEM QUIBUSVIS JURISCONSULTIS,
ET THEOLOGIS UTILISSIMUM.

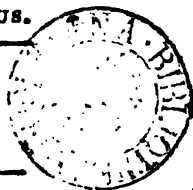
QUOD
E GALLICO IN LATINUM IDIOMA TRANSTULIT
R. D. JOANNES ANTONIUS DALMASUS
VICETINUS, SACRÆ THEOLOG. DOCTOR COLLEGIATUS.

T O M U S III.

A — E

SUPERIORUM PERMISSU, ET APPROBATIONE.

AUGUSTÆ VINDELICORUM,
SUMPTIBUS MATTHÆI RIEGER p. m. FILIORUM.
M DCC LXXVIII.

110 . j . 494

CHINESE UNIVERSITY

2000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

I N D E X

NOMINUM, ET VOCABULORUM,

Quæ in hoc Tomo Tertio reperiuntur.

A.

A	Pag. r
Abbatēs.	20
Abbatiz.	23
Abbatissa.	26
Abſens, Abſentia.	31
Abſolutio.	32
Abſolutio ad Cautelam.	34
Abſolutio cum Reincidentia.	ibid.
Abſolutio Solemnis.	ibid.
Abſtinentia.	35
Abuſus.	ibid.
Accuſatio, Accuſator, Accuſatus.	37
Accemetæ, ſeu Accemetæ.	38
Acephalus.	ibid.
Acolythus.	ibid.
Adminiſtratio Bonorum Eccleſiæ.	ibid.
Adminiſtratio Rerum Sanctarum.	ibid.
Adalterium.	40
Advocati.	44
Advocatus Eccleſiæ.	ibid.
Æditus.	45
Ætas.	ibid.
Ætas requiſita ad Tonſuram, &c.	ibid.
Ætatis defectus.	ibid.
Affinitas.	ibid.
Agepe.	ibid.
Agapetæ.	46
Aggravatio.	ibid.
Albigenſes.	ibid.
Alienatio Bonorum Eccleſiæ.	47
Alleluja.	47
Altare.	ibid.
	Al-

):(2

110 . j . 494

IV *Index Nominum, & Vocabulorum.*

Alternativa.	Pag. 53
Amortizatio.	ibid.
Anathema.	ibid.
Ancillæ Ecclesiasticorum.	54
Anrata	ibid.
Annulus.	66
Apollinaristæ.	68
Apostasia, Apostata.	ibid.
Apostolos, seu Apostoli.	69
Appellatio.	73
Approbatio.	108
Aqua benedicta.	110
Arbitri.	114
Archidiaconus.	119
Archiepiscopus.	144
Archipresbyter.	154
Archivia.	160
Ariani.	162
Arma, Exercitus.	ibid.
Astrologia.	163
Afylum.	ibid.
Astritio.	166
Augurium.	172
Aula.	173
B.	
Bacchanalia.	174
Balnea.	175
Banna Ecclesiar.	177
Banna Matrimonii.	ibid.
Banna Ordinationis.	ibid.
Bannitio.	ibid.
Baptismus.	ibid.
Baptisterium.	204
Barba.	206
Bellum.	ibid.
Benedictio.	207
Beneficiarius.	213
Beneficium.	218
	Bigamia.

Index Nominum, & Vocabulorum. v

Bigamia.	Pag. 242
Blasphemia.	248
Bona Ecclesiæ.	252
Bonus.	273
Brevetarii.	ibid.
Breviaria.	ibid.
Barba.	276

C.

Cæreponia.	277
Calendæ.	282
Calix.	283
Calumnia.	290
Càmpana.	291
Cancellaria Romana.	298
Cancellarii Ecclesiæ.	299
Cancellarius.	301
Canon.	303
Canon Missæ.	315
Canones Pœnitentiæ, seu Canones Pœnitentiales.	316
Canonicissæ.	ibid.
Canonicus.	318
Cantiones.	332
Cantor.	333
Cantor, Cantoris munus.	334
Cantus.	336
Capæ, seu Cappæ Jus.	338.
Capella, Capellania.	340
Capellæ domesticæ.	342
Capellanus.	345
Capilli.	348
Capitula (Tria).	350
Capitularia.	ibid.
Capitulum.	351
Carcer.	367
Cardinalis.	368
Carnes.	377
Casus Privilegiati.	378
Casus reservati.	ibid.

VI *Index Nominum, & Vocabulorum.*

Catechismus.	Pag. 408
Catechumenus.	410
Cathedralis.	412
Cathedraticum.	413
Caupona.	415
Causa.	419
Causa beneficialis.	ibid.
Causa pia.	420
Causæ majores.	ibid.
Censuræ.	424
Cereus.	440
Charitas.	448
Charivarium, Charivari.	ibid.
Chorepiscopus.	449
Chorus.	452
Chrisma sacrum.	454
Circulator.	457
Claves Ecclesiæ.	458
Clausura.	ibid.
Clericus.	ibid.
Clerus.	467
Clinicus.	468
Coadjutor, Coadjutoria.	469
Cœlibatus.	471
Cœmeterium.	477
Cœtus.	481
Collatio.	ibid.
Collatio, vulgo, Cœnula.	488
Collator.	ibid.
Collegium.	492
Coma Adscititia, Subdititia.	493
Commater.	494
Commenda.	495
Commendatarius.	506
Commercium.	ibid.
Communio.	510
Comœdia.	513
Concilium.	ibid.
Conclave.	ibid.
Con-	Con-

Index Nominum, & Vocabulorum.

VII

Concordatum Gallicum.	Pag. 515
Concordatum Germanicum.	516
Concubinitus.	518
Concupiscentia.	523
Concurfus ad Parœcias.	524
Confessio Sacramentalis.	528
Confessor, Confessarius.	540
Confidentia beneficalis.	554
Confirmatio.	555
Confraternitas, seu Confratria.	561
Consanguinei, Consanguinitas.	568
Consecratio.	569
Continentia.	ibid.
Contritio.	ibid.
Convivia.	579
Corporele.	ibid.
Correctio.	ibid.
Cura.	581
Curatus.	ibid.
Curia.	ibid.
D ata.	ibid.
Datae Beneficiorum.	582
Datae Parvæ.	583
Dataria.	584
Decanus.	585
Decima.	589
Decimæ.	591
Decimator.	605
Decretales.	ibid.
Decretum.	ibid.
Decretum Irritans.	ibid.
Decretum Personalis &c.	ibid.
Dedicatio.	608
Defectus corporales.	613
Defensor Ecclesiæ.	ibid.
Degradatio.	617
Delegatio, Delegatus.	620
Delictum.	ibid.
Deportus.	624
Depositio.	626
Devolutio.	628
Devolutum.	630
Diaconatus.	634
Diaconissæ, seu Diaconæ.	ibid.
Diaconus.	637.
Dignitarius, Dignitas.	ibid.
Dimissio.	641
	Dimis-

VIII *Index Nominum, & Vocabulorum.*

Dimissoriae, Commendatitiae, Formatæ Litteræ.	Pag. 646.
Dioecesis.	650.
Disciplina.	652.
Dispensatio.	654.
Distributio.	670.
Divinans, Divinator.	673.
Divortium.	675.
Domini, & Dominae.	696.
Dominica dies.	697.
Donatio.	699.
Donatistæ.	703.
Dos Ecclesiarum.	705.
Dos Religiosorum, & religiosarum.	ibid.
Duellum.	ibid.

E

E brus, Ebrietas.	710.
Ecclesia.	713.
Ecclesiae Constructio.	716.
Ecclesiae Consecratio.	716.
Ecclesiae Pollutio.	ibid.
Ecclesiae Reconciliatio.	719.
Ecclesiae Reparationes.	720.
Ecclesiae Libri.	721.
Ecclesia, Veneratio Ecclesiis debita.	ibid.
Ectesia.	726.
Electio.	ibid.
Eleemosyna.	734.
Energumenus.	736.
Epileptici.	737.
Episcopus.	ibid.
Eques.	769.
Eremita.	ibid.
Evangelium.	770.
Eucharistia.	771.
Eudoxiani.	780.
Eulogia.	ibid.
Eunuchi.	790.
Eutychiani.	792.
Examen.	794.
Excommunicatio.	797.
Exemptio.	823.
Exequiæ.	832.
Exorcismus.	ibid.
Expectativa.	833.
Experimentum.	ibid.
Extraneus.	834.
Extrema unctio.	836.

ANALYSIS CONCILIORUM GENERALIUM, ET PARTICULARIUM.

ABB

Abbates. Abbatis vocabulum in linguis hebraica, & syriaca, *patrem* significat. Monasteriorum superioribus veteres regulæ nomen hoc tribuerunt, ut eos de suis erga inferiores officiis monerent, iisdemque significarent, oportere, ut eos, quorum spiritales patres sunt, tamquam filios amore prosequantur; ex quo fit, ut Meldense Concilium, an. 845. can. 10. Abbatis appellet *paternitates*.

Omnes ergo monasteriorum superiores, quoad spiritualia, & quoad temporalia, *Abbatum* nomen olim gerebant: vocabantur etiam interdum *maiores*, *prælati*, *præsides*, *priores*, *archimandrita*, quemadmodum e S. Pachonii, Macarii, & S. Benedicti regulis compertum fit. Canonicorum quoque, qui olim, tametsi monachi non essent ut cœnobitæ, nihilominus in cœmmunitate vivebant, Superioribus tribuebatur *Abbatum* nomen: *Ut Abbates canonici gregibus sibi commissis instanter invigilent*, inquit Aquisgranense Concilium alterum.

Richard Concil. Tom. III.

A

Cum

Cum laici, bonorum ad Abbatis spectantium potiti, sibi *Abbatum* titulum arrogassent, eoque religiosi titulares ipsi, suo ut factui, suæque superbiæ satisfacerent, abusi essent, quia is honoris, dignitatis, prælaturæ, & præminentiae titulus in Ecclesia, & civili regimine evaserat, novorum ordinum fundatores voluerunt, ut monasteriorum, quæ ipsi fundaverant, Superiores gererent simpliciora nomina, cujusmodi sunt rectorum, ministrorum, priorum, vel custodum, quos Guardianos vocant, &c.

Inter eos, qui servantur *Abbatum* titulum, jus Abbates sæculares, & Abbates regulares distinguit.

Inter Abbates sæculares distinguuntur etiam *Abbates non commendatarii*, & *Abbates commendatarii*.

Abbates non commendatarii sunt, qui Ecclesiastica beneficia possident, Abbatiarum titulo, quæ olim quidem regulares erant, deinde verò ad sæcularem formam redactæ sunt. Ex his Abbatibus sæcularibus non commendatariis alii Episcopalibus quibusdam juribus gaudent, alii eo tantum, ut capitulo cathedralis Ecclesiæ cœtibus præsent per auctoritatis vestigium, quæ Abbatix ante sæcularizationem addicta erat.

Abbates sæculares commendatarii sunt quidam Ecclesiastici sæculares, qui reddituum Abbatix parte fruuntur, non sine aliquibus honoribus, at sine ulla supra religiosos jurisdictione, nonnullis exceptis, quibus in hunc finem Summi Pontificis indulta suppetunt. *Vide COMMENDA, INDULTUM.*

Abbates regulares sunt, qui solemnem professionem in monastico, cujus habitum deferunt, ordine ediderunt, quorumque regimini religiosi subsunt; atque his quidem proprie *Abbatum* nomen, & jura congruunt. Vocantur *Abbates generales*, seu *universales*, qui sunt ordinis, aut congregationis capita: quia scilicet ab his pendent Abbatix plures; & *Abbates locales*, seu *particulares*, quorum Abbatix nulla prorsus alia subest. Inter hos posteriores nonnulli sunt, qui *manuales*, vel *in partibus* nuncupantur: quia eorum Abbatia ab hostibus diruta, vel occupata est. Novæ congregationes
ali-

aliquæ *regiminis Abbates* vocant claustrales Priores quosdam, ut a veris in titulum Abbatibus eos distinguant; sunt denique ex Abbatibus regularibus alii perpetui, alii triennales tantum.

Spectari possunt Abbates regulares, quoad electionem, confirmationem, benedictionem, honores, jura, prærogativas, facultates ad spiritale, ac temporale regimen, quoad eorum officia, & obligationes, onera, & dependentias, Papæ & Episcoporum, aliorumve superiorum ratione habita; quæ quidem singula, secundum vetus, novumque jus, in sequentibus titulis perspiciuntur.

§. I.

Regularium Abbatum Electio.

Pater Thomassinus, in suo de Ecclesiæ Disciplina Tractatu Tom I. pluribus in locis, & peculiariter, pag. 1127. dicere videtur, primis Ecclesiæ temporibus Abbates, & præpositos monasteriorum ab Episcopis electos fuisse, cumque deinde Abbatum electio passim monasteriis per privilegium concessa fuisset, id in commune jus abiisse. Ex eorum tamen, qui primi monasteria fundarunt, cujusmodi fuere S. Antonius & S. Pachomius, vitis perspicimus eos ipsos, absque Episcoporum interventu, suos sibi successores designasse; & e S. Benedicti regula, quæ ann. 526. edita fuit, Abbatem a tota communitate, vel a potiore, ac saniore communitatis parte electum fuisse. Cum porro S. Benedicti regula ad omnia Occidentis monasteria migrasset, hæc ubique locorum sibi Abbates suos elegerunt. Gratianus, in decima octava Decreti causa, magnum canonum numerum affert, qui monachis suos sibi Abbates eligendi jus tribuunt, quos inter occurrit tamquam Lateranensis cujusdam Concilii, sub Papa S. Gregorio habiti, canon hic: *Abbas in monasterio non per Episcopum, aut per aliquem extraneum ordinatur, id est, eligatur.* His canonibus opponit alium Toletani Concilii quarti, qui ita statuit: *Abbates, & alia officia per Episcopos debent institui.* Conatur deinde Gratianus hos canones conciliare, inquit, restringendum esse Toletani Con-

cilli canonem ad eam facti speciem, in qua perduelles monachi suum Abbatem destituere vellent, ut alium in ejus locum sufficerent; in hac, ait, facti specie, electio, ex Tolentino Concilio, ad Episcopos pertinet. At hæc canones conciliandi ratio sustineri non potest; distinguenda sunt ad eos vere conciliandos tempora, & loca, dicendumque, quibusdam temporibus, & quibusdam in locis, Abbatum electionem, communi jure, ad Episcopos pertinuisse; alio vero tempore, vel aliis in locis, ex Episcoporum expresso, tacito-ve consensu, monachis relictam fuisse. Addatur, oportet, Lateranense Concilium, cujus arrogatum canonem Gratianus profert, suppositum Concilium esse, quemadmodum probat Franciscus Florentius, in suo Commentario, in *cap. Auditis, de præscript. cap. 2.* Jam vero electionis Abbatum forma conditiones quasdam complectitur, quarum aliæ eligentium, aliæ eligendorum personam spectant.

Prima Condicio. Electores ex ordine, aut monasterio esse debent, ubi Abbas per expressam, aut tacitam voti professionem eligendus est. *Cap. Ex eo, 6. in Ecclesiis, de Elect. lib. 6.* In Gallia professio tacita non agnoscitur.

Secunda. Electores esse debent in sacris ordinibus constituti, nisi forte ordinis statuta, vel consuetudo ab hac obligatione dispensent. *Dist. cap. J. G. Clem. ut qui de Ætat. & qualit.*

Tertia. Elector ab omnis generis censuris, & irregularitatibus, quæ eidem sui status munia interdiciant, immunis sit, oportet, in eorumque præterea casuum nullo versetur, qui religioso, sine sui superioris venia, eligendi potestatem adimunt. *Dist. cap. Ex eo, de Elect. cap. ult. de Cler. Excomm.*

Quarta. Elector convictus esse non debet, qui quempiam scientia, moribus, aut ætate prorsus indignum elegerit, aut postulerit. *Cap. Cum in cunctis; cap. Cum innotuit, in fin. cap. Scriptum, De elect.*

Quinta. Impuberes, laici, & fratres conversi declarantur incapaces juris eligendi, per *cap. Ex eo, de Elect.* In quibusdam ordinibus fratres conversi tum eligere, tum eligi pos-

possunt. Electores procedere debent ad electionem intra tres menses a sedis Abbatialis vacatione.

Quod attinet ad eligendos, necesse est, x. ut ea sint ætate, quam canones requirunt, annos viginti quinque scilicet nati sint. *Cap. In cunctis, de Elect. §. Inferiora; cap. Licet canon. eod. tit. in 6. Concilium Trid. sess. 24. de Reform. cap. 12.*

Concordatum his canonibus in eo repugnat, quod per titulum 3. *de Regia*, Rex se ad Abbacias, & prioratus non nisi religiosos nominaturum recipit, qui annos saltem viginti tres inchoaverint; at Blesensis Constitutionis articulus 9. Abbates, & priores conventuales ea ætate esse jubet, quam concilia requirunt; additque, eos debere intra annum a provisione, se ad presbyteratus ordinem promovendos curare.

2. Expressam, non tacitam professionem ediderint, necesse est in ordine, in quo Abbas eligi debet. *Regulares personæ ejusdem ordinis expresse professæ*, inquit Tridentina Synodus, *Sessio 25. de Regularibus & Monialibus, cap. 21.*

3. Sacerdotio reapse insigniti sint, oportet, ex opinione, quæ cæterarum maxime recepta est; id enim expressis verbis a nullo canone statutum est; caput 1. *de orat. & qualiti.* id animum ait, Abbates, qui sacerdotes non sunt, se ad sacerdotium promovendos curare debere: *Ut Abbates, decani, & præpositi, qui presbyteri non sunt, presbyteri fiant.* In Gallia, nemo in Abbatem eligi potest, quin presbyter sit, post declarationem Ludovici Regis XV. die 13. Januarii ann. 1742. quæ ita mandat.

4. Nati sint, oportet, ex legitimo matrimonio, nisi forte, cum spurii essent, impetrata fuerit a Papa, vel a capitulis generalibus, aut particularibus dispensatio, pro privilegio, quod iis a Gregorio XIV. concessum fuit. Ita Miranda, in *Manuali Prælat. Tom. 2. quæst. 2. art. 1. & seq.*

5. Nec irregulares, nec infames, aut indigni esse debent; & e converso sint, oportet, cordati, prudentes, sobrii, modesti, benefici, a sæculi voluptatibus, & bonis abducti, regulæ addicti, sollicitique, ut alios ad eam servandam permoveant, docti, aliisque edocendis idonei, omnibus denique virtutibus exornati.

§. II.

Abbatum regularium Confirmatio.

Abbas regularis, postquam canonice electus, aut nominatus fuit, in suamque ipse electionem, seu nominationem consensit, perficere debet, ut ea intra menses tres confirmetur, quin Abbatiz, ad quam electus, vel nominatus fuit, spiritalem, aut temporalem, administrationem attingere possit, quoad confirmationem susceperit.

Abbates non exempti ex communi jure ab Episcopo, cui proxime subsunt, confirmari debent; exempti vero confirmari debent a Papa, si proxime eidem subsunt; secus a Superioribus generalibus, aut provincialibus pro consuetudine. Sunt Abbates generales, ut Cistercienses, qui per ipsam, qua instituuntur, electionem confirmantur, privilegiorum vi, quæ a Romanis Pontificibus obtinuerunt, quæque eorum electioni implicitam confirmationem tribuunt: *Quando autem ad eligentem spectat electio, & confirmatio, tunc eo ipso quod eligit, confirmare videtur.* Cap. *Ut circa, de Elect.* J. G.

Quoad Abbates, quorum nominatio ad Regem pertinet, his quidem Papæ provisiones confirmationis loco sunt; iisdemque danda tantum opera est, ut officialis ad bullarum, quas obtinuerunt, enuntiationem deveniat; hi porro ad illud usque tempus administrare non possunt.

Abbatum regularium Benedictio.

Abbatum benedictio haud ea sane primam antiquitatem sapit; in monasticis regulis, aut in Ecclesiæ veteribus monumentis nulla occurrit ejusdem mentio. Gibertus in nova ecclesiasticarum Institutionum editione, *Tom. I. pag. 417.* Abbatum benedictionem, ait, jam inde a S. Gregorii Magni tempore ad sexti sæculi finem in usu positam, & *ordinationis* nomine designatam fuisse; additque, octavo sæculo Nicænum Concilium secundum Abbatibus benedictis, presbyteris, eam veniam dedisse, ut suorum monasteriorum monachis tonsuram, ordinesque minores quatuor conferre. At strenuus Canonista in benedictionis negotio fallitur.

Ani-

Animadvertit post Balsamonem, Zonaram, cæterosque Græcos interpretes Van-Espenius centesimum quadagesimum secundi Nicæni Concilii, an. 787. habiti canonem requidem vera de Abbatibus loqui, qui manuum impositionem ab Episcopo recipiebant; at ibi rem esse de ea manuum impositione, per quam Abbati sacerdotium Episcopus conferebat, non autem de Abbatiali benedictione, quemadmodum visum est Gratiano, & Auctori glossæ in *can. I. dist. 69.* apud Gratianum. En Nicæni Concilii canonem: *Lectoris autem manuum impositionem licet in proprio monasterio etiam soli unicuique præfecto facere; si ad ejus præfecturam ab Episcopo manuum impositio fiat ipsi præfecto; scilicet si & ipse est presbyter.* Canonum hunc Gratianus, *dist. 69. canon. 1.* ita refert: *Lectoris autem manus impositione licentia est Abbati solummodo in proprio monasterio faciendi, si duntaxat eidem Abbati manus impositio facta noscatur ab Episcopo, secundum morem præficiendorum Abbatum, dum constat illum esse presbyterum.*

Romanis correctoribus id curæ fuit, ut monerent verba hæc, *secundum morem præficiendorum Abbatum*, in græco capone non adesse; hæc additio Gratiani est, qui hoc in loco, ut in aliis pluribus, ab autographo canonum textu recedit. Nulla ergo hujus additionis habenda ratio, quæ Abbatum benedictionis ab eorumdem Sacerdotali ordinatione discrimen innuit; Gratiani tamen error hic mutandæ disciplinæ occasionem præbuit, ut scilicet ad eos tantum Abbates, qui solemnem in modum benedictionem percepissent, tonsuram, & lectoratus ordinem conferendi potestas redigeretur, quam omnibus Abbatibus Nicænum secundum Concilium concesserat, dummodo presbyteri solum essent: ex quo factum, ut pro recentiore disciplina duabus conditionibus, presbyteratu nempe, & solemni benedictione opus sit, ut Abbas, nisi sanctæ Sedis peculiari privilegio gaudeat, tonsuram, aut minores ordines conferre possit.

Admodum ergo probabile fit, Abbatum benedictionem, quæ ad episcopalem consecrationem accedit, tum solum cœpisse, cum Abbates Episcoporum ornamenta sumpserunt, nono nimirum sæculo, aut etiam ineunte solum undecimo, quæ

P. Christiani Lupi sententia est. Ut ut res habeat, benedictio non ita prorsus Abbati necessaria est, ut Episcopo consecratio; quoniam triennales Abbates benedicti non sunt, licet easdem, quas Abbates perpetui, prerogativas obtineant, & hi quidem posteriores vocentur Abbates in jure, antequam benedictionem susceperint. Ad hanc petendam nullum a canonibus statutum tempus est; at eam Tamburinus, & Felinus intra annum petendam ajunt. Eadem characterem omnino non imprimit; non tamen iteratur, cum Abbas ad Abbatiam aliam transfertur. Iisdem fere solemnibus formis atque Episcoporum benedictio peragitur, nisi quod necesse non est, caeremoniam ab Episcopo fieri; sufficiunt ad id Abbates. Opus est Abbatibus tribus, aut saltem duobus cum Episcopo, cui adsistunt. Ex communis juris dispositione, Abbates exempti benedictionem ab Episcopo accipiunt, qui hunc in finem a sancta Sede commissus est; non exempti vero ab Episcopo dicecesano, eoque renuente a quocunque Episcopo ipsi voluerint. Cisterciensis ordinis Generalis ea facultate a sancta Sede instructus est, ut benedicat, & commissionem tribuat aliis Abbatibus, ut hi novos Abbates, novasque Abbatissas ejusdem ordinis benedicant. (Tamburinus, de *Jure Abbatum*, tom. I. Van-Espen, *Jur. Eccl.* tom. I. pag. 263. Et seq.)

§. III.

Abbatum regularium Honores, Jura, Et Prærogativa.

1. **A**bbates, *prælatorum* nomine, tamquam Episcopi continentur; atque adeo, ut hi, suarum Ecclesiarum ipsi sunt; suaeque eas morte viduas reddunt. *Cap. si quis deinceps*, 16. q. 7. Innocentius, in *cap. Qui propter*, in *princ. vers. viduatis*, de *Elect.*

2. Abbatialis dignitas Episcopalem dignitatem proxime sequitur; prorsusque ut hæc simplicis dignitatis, aut beneficii nomine in odiosis rebus non continetur. In *odios. Arch. in cap. 2. de Præbend. in princ.*

3. Abbates pontificalia ornamenta ex indulto gestant, eaque aliter gestare non possunt; ex quo fit, ut alii plura
ge-

gerant, pauciora alii, pro privilegiorum forma, & amplitudine Putat P. Christianus Lupus Joannem XVIII. quem alii Joannem XX. appellant, primum pontificalia ornamenta, ut chirothecas, anulum, baculum, mitram, sandalia, sub undecimi sæculi initium, Abbatibus concessisse.

4. Eo quoque jure gaudent Abbates, ut solemniter benedicant; at hoc, itemque baculi, & mitræ ferendæ jus ad eorum proprias Ecclesias redigitur, post vespèras, & missam, & matutinum, nisi peculiari Papæ privilegio gaudeant, ut hanc benedictionem tribuant, mitramque, & baculum deferant alibi, alioque tempore, uti in processionibus extra suarum Ecclesiarum ambitum. *Cap. Abbates, de Privilegiis, in sexto.* Opus etiam habent simili privilegio, ut hanc benedictionem coram Episcopo, aliove superiore præfule conferant. Eos sacræ Congregationis decretum, Augusti die 24. ann. 1609. editum vetat, ejusmodi benedictionem privatim, in viis, extraque suas Ecclesias, Episcoporum instar, tribuere. (Barbosa, *de Jure Eccles. lib. 1. cap. 17. & seq.*)

5. Sunt Abbates, quibus id privilegii est, ut indumenta Episcoporum propria, & peculiaria gerant, cujusmodi supparum, vulgo rocchetum, & humerale sunt, servato sui ordinis vestium colore. Per hoc privilegium iis præstant, qui eo carent; & eodem extra sua monasteria frui nequeunt nisi cum Episcoporum venia, vel nisi peculiarem in id facultatem a sancta Sede obtinuerint; nec magis, nisi singulari facultate a sancta Sede donati sint, umbella uti, aut in Episcoporum modum sedem prope altare erectam habere possunt, præterquam tribus, aut quatuor per annum festis diebus, quibus officium solemniter obeunt; suarumve Ecclesiarum ornamenta benedicere, suave altaria, atque vasa consecrare. Nec demum, sine capitulorum venia, in Ecclesiis ab eorum patronatu pendentibus, officio in pontificalibus fungi possunt. (*Diarium Audientiarum, tom. 4. lib. 4. cap. 5.*)

6. Prælatione gaudent Abbates in Conciliis, & alibi supra omnes inferiores prælatos, ex Gregorii Papæ XIII. ad Rothomagensis ann. 1581. habiti Concilii Patres responso, quod Dubois inter Galliæ canonica effata posuit. At huic

effato in generalibus Cleri cœtibus saepenumero reclamatum est: Abbas Burguelliensis, pro Abbatibus dicens, in anni 1614. cœtu, significavit, 1. Abbates praelatos esse, & pontificalia ornamenta ferendi jure gaudere; 2. ordinaria jurisdictione pollere, nitique, ut suspendant, interdican & excommunicent; 3. posse confirmationem, tonsuram, & minores ordines conferre, calicesque, & alia Ecclesiae ornamenta benedicere; 4. in omnibus sancti Patris rescriptis, ad Episcopos, aliosque praelatos missis Abbates proxime post Episcopos semper nominatos fuisse; 5. in Conciliis generalibus, & provincialibus proxime post Episcopos, sede, & voce gaudere; *Residentibus reverendissimis Episcopis, Abbatibus, &c.* (Concilium Lateranense, an. 1069. celebratum.)

Cœtus porro inter Abbates, & cathedralium Ecclesiarum Dignitates litigium non judicavit. Eadem de praelatione inter Abbates, & cathedralium Ecclesiarum Dignitates quaestio se obtulit Pariliensi Parlamento, 20. Decembris die ann. 1639. & D. Omeri Talonii, qui hac in causa generalis Advocati titulo dixit, in Abbatum favorem conclusio fuit. Suscepit causam curia. Vide Tomum quartum Monumentorum Cleri, Part. I. pag. 123. & seq.

Abbates commendatarii, qui Benedicti sunt, regularium Abbatum plerisque honorificis juribus gaudent; horumque plura ne iis quidem defunt, qui benedicti non sunt. In S. Benedicti ordine prope universum id moris obtinet, ut Abbates commendatarii in suarum abbatiarum Ecclesiis super rochetto humerale gerant; in Britannia non aliter incedunt in provinciae cœtibus.

Prærogativæ Abbatibus a communi jure concessæ non lædunt effata nostra; eas nos adoptamus adhibitis temperamentis, quæ earundem exercitationi canonicum jus attulit; ususque videtur in commune jus redigisse penes nos dispositionem capituli, *Abbates, de Privilegiis, in sexto.* Id, quod Gallia non patitur, est exorbitantium, communique juri repugnantium privilegiorum usus, quæ Episcoporum jurisdictionis ordinem turbant.

§. IV.

*Regularium Abbatum facultas quoad spiritualia
& temporalia.*

1. **A**d spiritualia quod spectat, suos Abbas monachos e regula judicandi, puniendi, & corrigendi facultate pollet. *Cap. Cum ad monasterium, de statu monachali.* Potest etiam cum iis e regulæ mente dispensare, eos excommunicationi subdere, & a censuris absolvere, aliisve hanc facultatem committere, sibi que casus, at eos tantum, qui in Clementis VIII. Bulla, Maji die 26. ann. 1593. edita expressi sunt, non autem quot ei placuerit, reservare; neque vero e suis religiosis eos, qui ecclesiasticum sæcularem percusserint, ab excommunicatione absolvere potest; *Glos. in can. Si quis, 5. dist. 9.* aut sine peculiari privilegio, vel consuetudine legitime præscripta, novitios ad professionem suscipere, aut de beneficia nominare, quæ a monasteriis pendent, sua tantum auctoritate, & sine vocalium religioforum in iisdem monasteriis degentium consensu; quamvis enim S. Benedicti regula nihil aliud ab Abbatibus postulet, quam ut vocalium religioforum sententiam sumant, cum de novitii ad professionem receptione agitur, commune tamen jus huic regulæ capiti derogavit; nec magis deponere *ad nutum* potest conventuales priores, a capitulo canonice electos, bene vero eos, quos sua ipse auctoritate instituit; ita judicatum die 7. Martii ann. 1650. a sacra Congregatione, post Rotæ decisionem, diei 16. Martii ann. 1548. Tonsuram etiam, & quatuor minores ordines, ex Tridentino Concilio, communique jure, conferre potest, cum jurisdictionis quasi episcopalis possessione gaudet, aut hoc privilegio per sanctæ Sedis peculiarem concessionem instructus est. At id in Gallia non amplius ex usu est; ibi scilicet ordinum, atque adeo simplicis tonsuræ collatio, tamquam jus mere Episcopale spectatur. Ita judicatum per declarationem cœtus generalis Cleri Gallicani, an. 1645. art. 15. & per arrestum Parlamenti, diei 4. Julii an. 1668.

2. Quoad

2. Quoad temporalia potest Abbas vendere, emere, locare, permutare, contrahere, non tamen alienare, aut hypothecæ subdere monasterii bona, suisve privilegiis, aut beneficiis cedere, vel de compendiis, quæcunque fecerit, pro sui ipsius arbitratu disponere, cum ejus, & religiosorum mensa communis, eademque est: quippe qui ejusmodi rerum dispensator tantum est, non absolutus dominus. (Concili-um Cameracense, an. 1565. tit. de Monasteriis, cap. 16. Chop-pinius, lib. 2. Monasticon, tit. 2. nam. 16. Van-Espen, Jur. Ecclesiast. univers. t. 1. p. 314. & seq.)

§. V.

Abbatum Officia, & Obligationes.

Sanctus Benedictus in secundo, & sexagesimo quarto suæ regulæ capitibus, omnia Abbatum officia refert ad sequentia capita sex: „Obligationibus facere satis, quæ pa-
„trum nomine, quod gerunt, continentur: Scientiæ, & vir-
„tutis exemplaria veluti quædam esse: Nullam personarum
„acceptionem facere: Cum moderatione corrigere: Reli-
„giosorum saluti magis, quam temporalibus monasteriorum
„bonis consulere; Nulla non in re se gerere, tamquam omni-
„um rerum rationem Deo redditurum..”

Abbas ergo, cum suorum religiosorum pater, & pastor sit, suis eos sermonibus instituere debet, iis exemplo præire, ad eos cognoscendos, eorundemque vitæ rationem explo-randam incumbere, ita eos arguere, & corrigere, ut suavi-tatem, & charitatem præferat, omnibus denique tam spi-ritualibus, quam temporalibus eorum necessitatibus prospice-re.

Sua in Abbazia residere debent Abbates; iisdemque duas eodem tempore habere prohibetur: *Abbatibus quoque singu-lis diversas cellas, aut plura monasteria habere non liceat.* (Con-cilium Venetense, an. 465. can. 8.)

Cubabunt in eodem suis cum monachis dormitorio, eos-que non ita percutient, ut incommodo proinde sub sint. Avaros cellerarios non eligent, nihilque ob ingressum in re-ligionem sument: *Ut Abbas cum suis dormiat monachis. Ut cel-*

allerti in monasteriis avari non eligantur: ut pro suscipiendis in sancto ordine fratribus nequaquam pecunia requiratur. (Concilium Francofordiense, an. 794. can. 13. 14. 16.)

Erit eorum mensa simplex, modesta, frugalis, & sacras Scripturæ lectione condita. Iidem epulas, scurrilitates, & indecentes ludos vitabunt; recipient ad mensam pauperes, Deumque laudantes, & benedicentes, cibum sument: *Ut Episcopi, & Abbates ante se joca turpia facere non permittant, sed pauperes secum ad mensam habeant, & lectio divina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione in laude Domini.... moderate exici cibum, & necessarium potum sumant, ut, juxta Apost. sobrii sint, parati ad servitium Domini.* (Concilium Remense, an. 813. can. 17. & 18.)

Suis cum monachis sine intermissione comedent, & versabuntur, non autem cum civilis societatis hominibus. Ad pietatem, castitatem, privatæ utilitatis oblivionem, modestiam, ac virtutem omnibus in rebus exemplo erant. (Concilium Parisiense, an. 829. can. 21.)

S. Benedicti regulam memoriæ commendabunt, fideliterque servabunt. Lavabunt ipsi suorum monachorum pedes serâ quinta majoris hebdomadæ, eos osculabuntur, iidemque poculum exhibebunt. Non alibi, quam in triclinio hospitibus cibum tribuent. (Concil. Aquisgranense, an. 817. can. 1. 2. 3. 23. 27.)

Studebunt, suis ipsis monachis spiritale, & corporale alimentum suppeditare, & invigilare, ut singuli regulam servant, vitium effugiant, & virtutem sectentur: *solenter Prælati satagendum est, ut eos, quibus præsunt, verbis, & exemplis ad bene vivendum informant.... quapropter studeat unusquisque Prælati, ut familiæ Christi annonam spiritalem, carnalemque subministret.... Ergo sicut subditis necessaria corporis tribuunt, ita nihilominus studere debent, ut iidem religiosissima ordinis canonicum servent.... ut divinum officium devotissime compleant, intus, forisque non solum habitu, & actu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles existant, ut non otio vacent, non vaniloquis inserviant, non detractionibus, & cæteris vitiorum illecebris incumbant; sed potius, aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet*

libet Ecclesie, aut certe propriis utilitatibus vacent. (Concilium Aquisgranense, an. 836. *Lib. i. cap. 123.*)

Prohibiti Abbates, nisi Romanæ sedis privilegiis gaudeant, annulos, sandalia, & chirothecas, Episcoporum instar, gestare. (Concilium Pictaviense, an. 1100. can. 6.)

Sua Abbates beneficia monachis non locabunt. Nullum publicum munus sument sub depositionis poena. Suorum monasteriorum curam non negligent; non suas familias locupletabunt; non feminas, non juniores pedisequos, non frequentes, confertosque apparatus suis in monasteriis habebunt: ab obedientiis, seu prioratibus eos, qui in iisdem sunt, non amovebunt, suos ut consanguineos in eorum locum intrudant; priorum seu officiariorum rationes, bis in anno, recipient: non agent magni momenti negotia, nec graves summas mutuabuntur, quin seniores, saltem numero septem, a capitulo in hunc finem selectos ad consilium adhibeant. Miseratione erga religiosos poenitentes utentur, ita tamen, ut ne disciplinæ ordinem lædant; obedientias non vendent, perficientque, ut regularem vitam monachi in iisdem versantes servant; utentur capellanis, & adfissentibus, qui matura ætate, bonisque moribus sint. (Concilium Parisiense, an. 1222. tertia Parte.)

Iter soli non agent; sed iis semper monachus comes aderit. (Concilium Castri Gontherii, an. 1231. can. 28.)

Eorum indumenta erunt e rudi panno, absque ullo singulari studio, & cujusmodi occurret in locis, e S. Benedicti regula. (Concilium Biterrense, an. 1233. can. 15.)

Quotannis, præsentē communitate, temporalium monasterii bonorum rationem reddent. (Concilium Lugdunense, an. 1245. can. 42.)

Nullam causam iis in locis judicabunt, in quibus cogi non possunt saltem quatuor juris periti viri, ex Innocentii IV. Constitutione, & sub punitionis poena. (Concilium Nannetense, an. 1264. can. 8.)

Modestiam servabunt, & a monachis servandam curabunt in vestibus, calceamentis, omnique oris, & corporis habitu. Non pacifcentur ob ingressum in religionem, & operam.
da-

debent, suis ut religiosis necessarios ad institutionem magistrorum comparent. (Concilium Parisiense, an. 1429. can. 14. 15. 16.)

Sacram Scripturam, suis in monasteriis, ubicunque commode fieri poterit, docendam curabunt; quod si facere neglexerint, a locorum Episcopis ad id adigentur: *In monasteriis quoque monachorum, ubi commode fieri queat, etiam lectio sacrae Scripturae habeatur; qua in re si Abbates negligentes fuerint, episcopi locorum in hoc, ut sedis apostolicae delegati, eos ad id opportunis remediis compellant.* (Concilium Tridentinum, sess. 5: de Reform. cap. 1.)

§. VI.

*Abbatum, quoad Papam, & Episcopos, Onera
& Dependentiæ.*

Abbates jusjurandum Papæ præstant; at in hujus jurisjurandi formula occurrunt bene multa, quæ stili tantum, saltem quoad Gallos, sunt. Jurant Abbates S. Petri regalia jura, seu terras, quæ ad papatum pertinent, defensuros; Papæ legatis, & nuntiis sumptum, cum per eorundem abbatiarum terras migraverint, suppedituros, decreta, sententias, provisiones, dispositiones, reservationes, mandata apostolica servaturos; sanctæ sedis jura, honores, privilegia & auctoritatem aucturos, ituros ad Romæ Synodos, aut concilia; jam vero liquido constat, Abbates Gallos hæc singula servare non posse: quia omnia, alia magis, alia minus, gallicanis libertatibus, & Regis, Episcoporum, & magistratuum juribus adversantur. „Mirari subit; (inquit Gibertus, ecclesiasticarum Institutionum suarum tomo primo, pag. 421.) tam multa, addito jurejurando, promitti, quin ea perficere in animo habeant, ac multo magis eos, quibus maxime demandatum est, ut juramenti observantiam concilient, similia requirere. Sane gravis abusus est, id, quo nihil magis in religione sacrum, ad caeremoniarum, quæ mere externæ sunt, conditionem redigere. „

Abbates Episcopi suberunt, qui eos corrigant, si a regula defecerint: *Abbates pro humilitatis religionis in Episcoporum*
pote!

potestate consistant, & si quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur. (Concil. Aurelianense, an. 511. can. 19.)

Sine Episcoporum venia, nec poenitentias imponere, nec populorum confessiones audire poterunt. (Concilium Pictaviense, an. 1078. can. 5.)

Ad dioecesanos Episcopos ob Chrisma, Olea, Ordinationes, & Ecclesiarum dedicationem se conferent. (Concilium Lateranense, an. 1122. can. 17.)

Idem prohibentur ullam episcopalem functionem obire, ut indulgentias concedere, poenitentiam administrare, de matrimoniis cognoscere, patenas, calices, &c. benedicere. (Concil. Lateranense, an. 1215. can. 69.)

Abbates, & Priores electivi, seu regulares, seu commendatarii, ei legi subsunt, ut, antequam possessionem inquant, fidei professionem edant in sui dioecesani Episcopi manu, ex formula, quam provinciale concilium statuit. Cum eorum monasterium Episcopus visitat, adesse debent. (Concilium Rothomagense, an. 1584. cap. de Monasteriis.)

Abbates exempti, qui sanctæ fedi proxime subsunt, a Papa deponi possunt, & quidem ab eo tantum, quippe qui unus, & unius eorum iudex, superiorque est. Ad Abbates non exemptos quod spectat, idem caput perspicue docet, Episcopi esse eos deponere, si quod crimen patnaverint, quod depositione dignum sit: quemadmodum ejus est, eos a beneficio, & ab officio suspendere, cum hac censura se dignos reddunt; decet præterea, in depositionis casu, id episcopo juris esse, ut administratorem nominet, qui abbatiam regat, quoad novus abbas regularis adfit, quemadmodum eo jure gaudet, ut Abbati, qui negligentiae in sui officii ratione convictus fuerit, coadjutorem det. Non servatur Turonensis Concilii, an. 567. habiti canon septimus, qui Abbates, aut parochos extra dioecesanam synodum ab Episcopo deponi vetat. Quod autem depositionis causas spectat, memoratum capitulum non alias, quam pertinaciam in publico concubinato, & dissipationem exprimit. Abbatum depositio locum habet, licet abbatia ad regiam nominationem pertineat: quia nominatio hæc abbatiae naturam non

nos mutat, neque eorum juribus derogat, quorum est Abbatibus deponere; at tum quidem majore cum circumspectione procedendum est, nihilque faciendum nisi e Regis approbatione, consensuque. (*Vide Gibertum, pag. 244. & sequentibus tomī primi institutionum ecclesiasticarum, & beneficiorum.*) (Honorius III. cap. 28. *de statu Monachorum.*)

Animadversione dignum est, canones, qui Abbatibus mandant, ut Episcopis subsint, hoc sane tempore intelligi non posse nisi cum modis, & restrictionibus, quæ a regularium exemptionibus sejungi nequeunt.

Est & illud animadvertendum, cum Abbates commendatarii in Abbatum regularium locum successerint, eadem ratione de utrisque, quoad honorifica, & utilia jura disputandum esse, secundum canonistarum effatum hoc: *Hodie commendatarii quoad jura honorifica æquiparantur titulariis.*

Ergo Abbates commendatarii, tamquam in ecclesiastica dignitate constituti, tamquam prælati, & veri titulares in Ecclesia spectantur; suæ abbatialis Ecclesiæ, ut in cæteris Ecclesiis fit, possessionem ineunt, osculantur altare; tangunt libros, & ornamenta; sedem in choro, & primo quidem in loco sumunt; & per eorum mortem, Ecclesiæ dicuntur vacantes, *viduata*; possunt esse judices delegati, & in conciliis hoc titulo sedem habere. In abbatiis, quibus territorium, & jurisdictio est, obeunt spiritualis jurisditionis munia, eosque populi tamquam suos legitimos superiores agnoscunt; prohibentur iidem solum de interna religionum disciplina cognoscere, quæ claustrali Priori relicta est, quem Abbates commendatarii nominant, aut non nominant, pro aliis aliorum ordinum, aliarumque nationum usibus. *Cap. cum ad monasteriorum, §. Abbates extr. de statu monachorum.*

Omnia effata hæc sequitur Gallia, ibique Cardinales ipsi, qui Abbates commendatarii sunt, de religionum interna disciplina cognoscendi jure non gaudent, nisi Papæ Bullæ, rite patentibus litteris firmatæ, & in acta relatæ hanc iis auctoritatem tribuant. Concilia Rothomagensis, & Aquilexensis, quæ Abbates commendatarios Superiorum regula-

rium visitationibus, ipsos per se, aut per suos vicarios adesse jubent, & operam dare, ut eorum statuta serventur, non magis executioni mandata fuisse, quam ea, quæ absolute, omninoque commendas prohibent. (Cleri Monumenta, Tom. 4. pag. 1101. & seq.)

Abbatum generibus pluribus, de quibus hactenus, addi possunt, qui Abbates *in partibus* nominantur. Porro Abbates *in partibus* vocantur ii, quibus unus, & unicus Abbatum titulus est, quin ulla peculiaris abbatia suppetat, prorsus ut, qui sine stata sede, sine peculiari Ecclesia, sine grege, qui eorum peculiari jurisdictioni, & pastoralis vigilantie subit, solum Episcopali titulo, & charactere insigniti sunt, Episcopi *in partibus* appellantur.

Episcopi *in partibus infidelium*, cujusmodi in praesentia sunt, Barbarorum, & in primis Musulmanorum invasionibus originem suam debent. Ecclesia, secum ipsa reputans sua se jura non amittere, dum regiones amittit, quas Infideles eidem furripiunt, earumque regressum sperare non desidens, Ecclesiis quoque, quas Infideles diripuerunt, everteruntque, Episcopos dare pergit, ut habeat in horum praesulum existentia, usurpatorum injustitiae monumentum, ministrosque semper paratos ad regiones ab Infidelibus occupatas convolare, siquidem eas Christianis reddi contigerit; atque haec Episcoporum *in partibus* origo est, eorumdemque institutionis hae causae sunt. Nos quidem in hujus Operis Tom. 1. pag. 586. animadvertimus originem Episcoporum *in partibus*, in Trullani Concilii, ann. 680. habiti tricesimo septimo canone occurrere; addemusque hoc loco Ecclesiam, ab eo tempore Episcopos sine dioecesi, & sine Sede, quae existerent, ordinare non destitisse, seu Ecclesiarum, quas Infideles invaserant, titulares essent, seu nullum Episcopatus titulum obtinerent.

Porro Abbatum *in partibus*, re sane vera, non ita vetus origo est; eodem tamen principio, eademque causa, scilicet Ecclesiae jurium impraescribilitate, ac spe nititur, quam ea servat, regiones ab Infidelibus usurpatis aliquando se recepturam. Originem hanc statuere videntur praecipuae epo-

ciae duae; amissio Terrae Sanctae, institutionumque, quas Cruce signati in Oriente posuerant, decimo tertio, & decimo quarto saeculis; & vastationes, quas in Europa saeculo decimo sexto Lutheri, & Calvinii haereses ediderunt. Cum Abbatiae harum epocharum tempore, beneficiorum praelaturarum tituli essent, Abbates e suis monasteriis expulsi, in catholicas regiones confugientes, suas ibidem dignitates, quaeque iisdem addictae sunt, praerogativas servarunt. Cum vero per eorum mortem vacare titulos contigisset, id egit sancta Sedes, quod egerat, quoad Episcopatus Ecclesia; in eorum locum successores, quibus ipsa decessorum jura perstituerunt, nominavit. In Cisterciensium, itemque in S. Benedicti ordinibus existunt Abbates honorarii, a Papa nominati, quique jurisdictione, & subditis carent. In S. Vannefii congregatione sunt Abbates regulares, quibus Papa ad Regis nominationem provisiones tribuit; quibusque nec grex est, nec jurisdictio, nisi prout eos suarum abbatiarum locales superiores generale capitulum nominat. Benedictinis Anglii sui quoque Abbates sunt, ad Angliae abbatias a generali capitulo nominati; & in Montis Cassini congregatione triennales Abbates sunt, mere honorarii sine jurisdictione, & sine titulo. Potest igitur Papa abbatias *in partibus*, atque adeo abbatialem dignitatem prorsus honorariam concedere; atque hae concessionem ejus potestatis limites non praetergrediuntur, nihilque in aliena jura moliantur. Id ipse in omnibus monasticis ordinibus, perinde atque in regularium Clericorum congregationibus efficit: tribuit etiam Exgeneralis breviam quibusdam, quorum meritum compensare vult; quemadmodum legitur in Opere, quod inscribitur: *Quaestio de ecclesiastico Jure publico, super statu, & jure Praelaturarum in partibus infidelium*. Parisiis, apud Cheval, an. 1772. Est id Monumentum pro D. Jacobo Pretioso, Abbate regulari abbatiae Karentensis, ex ordine S. Benedicti, in dioecesi Verodunensi, & pro D. Germano Poirerio, Abbate regulari abbatiae Magni Crucis, ex ordine S. Benedicti, in Nicolsiensi dioecesi, accitis in Jus, & appellanti-
bus, tamquam ab abusu contra D. Petrum Franciscum Bou-

derium, Superiorem generalem Congregationis S. Mauri, appellansem tamquam ab abusu, & in jus accitum. Parisiensis Parlamenti decretum super hac causa mense Majo an. 1772. editum, damnat memoratos duo, Abbates *in partibus*, ut in S. Mauri Congregationem regrediantur, quin etiam ipsa statuum, & jura praelaturarum *in partibus infidelium* attingat.

ABBATILÆ sunt religioforum, & religiosarum Monasteria, in praelaturas erecta, & ab Abbatibus, aut Abbatissis administrata. His providendi naturalis ratio eadem, quæ cæterarum praelaturarum est, canonicæ scilicet electionis ratio secundum veterem disciplinam, quæ resilit per constantis traditionis seriem, & catenam veluti quamdam, ad usque Apostolorum tempora. Si fides Baronio, & historicorum nonnullis aliis, Carolus Martellus, qui vivebat octavo sæculo, quique an. 741. supremum diem obiit, electionum quoad abbatias veteri juri derogare primus est ausus, eas tribuens aulicorum suorum primoribus, qui hanc ob causam *abbacomites*, *abbicomites*, *abbates milites* appellati. At id mali in Gallia ante eum coeperat; atque hinc Abbatum tituli, quos in veteribus chartis sibi duces, seu comites Galli sumunt. In iis tabulis Aquitaniz duces Abbatum S. Hilarii Pictaviensis, & Ponticenses comites Abbatum S. Wulfrani, &c. titulum sibi tribuunt. Abusus tam longe abiit, ut virorum abbatias non solum laicis militaribus, sed etiam sæminis conjugatis conferri minime dubitaretur. Carolus Magnus, qui an. 769. solium conscendit, abbatiarum electionem, *Capitular. lib. 1. cap. 81.* restituit. Verum haud perstitit restitutio hæc, & concilia vehementer in veterem abusum invecsa sunt, quin assequi possent, ut eundem eradicarent. Parisiense Concilium an. 847. celebratum, Corbiensis monasterii privilegium, quoad suorum Abbatum electionem confirmandum, pronuntiat, id nihil esse aliud, quam veteris juris conservationem, e canonum mente, *juxta auctoritatem canonicam*, iisque omnibus excommunicationem minuitur, qui eam abbatiam invadere auderent. Troslejenſe Concilium an. 909. laudat, Turonensis Concilii an. 566. ha-

habiti canonem, ut ex eo sibi præsidium quærat, dum vetat; ne laicis abbatiz concedantur, id quod in tertio canone desolationis abominationem nuncupat; ita enim de ejusmodi concessione loquitur: *vers est abominatio desolationis.*

Basileense Concilium an. 1431. coactum, & Pragmatica Sanctio Bituricensis electiones redintegrarunt; at tandem Concordatum prodiit, quod novum in Gallia jus edidit. Post hoc Concordatum, quod an. 1516. Leonem Papam X. inter, & Franciscum Regem I. initum fuit, virorum abbatiz in Gallia, seu regulæ, seu commendæ subsint, in Regis nominatione positæ sunt, iis exceptis, quæ sunt ordinis capita, ut Cluniacensis, Præmonstratensis, Cisterciensis, ejusque filiz quatuor, nempe Pontiniacensis, Firtensis, Clara-vallensis, & Morimontiensis.

Non desunt Abbatiæ, quæ contendant id sibi juris esse, ut Deputatum apud diœcesanarum Decimarum tribunal habeant; at hoc arrogatum jus propugnari non potest. Regulares in univèrsum ne requirere quidem possunt; ut Deputatus ex iis eligatur, quamvis apud diœceseon, plerasque is usus obtineat. Ita judicatum per Consilii decretum, die 7. Decembris an. 1657.

Provisorium decretum, Februarii die 7. an. 1713. in diœcesanæ Carnutenfis cameræ favorem, contra regulares, & ipsam definiit. (Tom. VIII. Monumentorum Cleri, pag. 2111. & seq.)

Varia olim, & multiplex erat regni jurisprudentia, super beneficiorum ab Abbatibus, & Prioratibus regularibus pendendum dispositione, sedibus abbatiali, aut priorali vacantibus. In beneficiis, quibus nulla est animarum cura, quæque Abbates conferunt pleno jure, Parisiense Parlamentum absolutam, cumulatamque dispositionem locorum Episcopis tribuebat, itemque in parœciis, cum eas conferendi possessio penes religiosos non erat. Magnum Consilium aliter judicabat. Hanc jurisprudentiæ varietatem Rex sustulit per Declarationem diei 30. Augusti ann. 1735. quam omnes regni curiæ in acta retulerunt, quæque generalem legem conficit. Ea ejus dispositiones.

ARTIC. I. Beneficia ab Abbatiis, seu prioratibus regularibus pendentia, quorumque collatio solum ab Abbate exercetur, ab Archiepiscopis, aut Episcopis, in quorum diocesis sita sunt, conferentur, cum vacantia comperientur, aut cum eadem vacare contigerit, Abbatiarum, aut prioratuum regularium, & a quibus pendent, vacationis tempore; quod servabitur, seu memoratæ Abbatiz, memorative prioratus regulares in regulam possideantur, seu in commendam teneantur, & quidem absque ullo prorsus inter exempta, & non exempta beneficia discrimine.

ARTIC. II. In Abbatiis, seu prioratibus regularibus, in quibus usu receptum est, ut beneficia ab iisdem pendentia conferantur, alternis vicibus ab Abbate, seu priore, regularibus, aut secularibus, & a religiosis, quæ quidem inter memorata beneficia in Abbatis, vel prioris turnum inciderent, si Abbatis, vel prioratus nequaquam vacarent, ab Archiepiscopo, seu Episcopo diocesani conferentur, prout per superiorem articulum enuntiatur; & quoad ea, quæ in religiosorum turnum incident, iidem providere pergent, prorsus ut Abbate, seu priore viventibus.

ARTIC. III. In Abbatiis, & prioratibus regularibus, ubi collatio in commune, conjunctimque ab Abbatibus, & prioribus, itemque a religiosorum communitate peragitur, eadem communitas hoc jure sola gaudebit, Abbatiz, seu prioratus vacantium tempore.

ARTIC. IV. Non ea est nobis mens, ut priorum dnorum præsentis nostræ Declarationis articulorum dispositio complectatur officia claustralia, & monachales sedes, quorum collationem ad religiosos pertinere volumus, etiam vacantibus Abbatiis, seu prioratibus, a quibus pendent.

Super impositione quoad conventuum in Abbatis mensurarum decimas, *vide verb.* MENSÆ.

Quoad Abbatiarum erga oblatos onera, *vid. verb.* OBLATI.

Ad Abbatiarum in regalia vacationem quod attinet, sunt auctores, qui contendunt, Principes, qui erant in possessione juris

jura regaliæ, hoc ipsum olim in virorum, & puellarum Abbatibus, æque atque in Episcopatibus obtinuisse; at monumenta, quibus nituntur, saltem pleraque, id unum probant Principes mandare consuevisse, ut vacantium Abbatiarum bona successoribus Abbatibus tradenda custodirentur; quod a regaliæ jure magnopere discrepat. (*Tbm. XI. Monumentorum Cleri, pag. 768.*)

In præsentī usū Abbatissæ non subsunt regaliæ, nisi tamquam vestigium usus regaliæ, sumatur tertia fructuum in vacantibus Abbatibus pars, ad eorum, qui recens ad catholicam fidem venerunt, sustentationem reservata, itemque fructuum donum, quod iis Rex tribuit, quos ad Abbacias nominat. *Ibid.*

ABBATISSA est Abbatissæ, aut monasterii religiosarum antistita, super quas auctoritas eidem suppetit ei prope gemina, qua in suos religiosos pollet Abbas, si excipiantur vere ecclesiastica, & spiritalia munia, quibus eam sexus ineptam reddit. Quidquid ergo de auctoritate, de juribus, de facultatibus, de obligationibus, & de officiis Abbatum diximus, de Abbatissis, ratione habita, statuendum est.

Monebunt Abbatissas Episcopi, ut e regula vivant, suis monialibus exemplo fiat, earumque curam agant. (Concilium Cloweshoviense, an. 747. can. 4.)

Duabus simul Abbatissis Abbatissæ non præficientur, & absque Episcopi venia, ne pietatis quidem specie causa exempli, ut Romam, aut alio se conferant, egredientur. (Concilium Vernoviense, an. 755. can. 6. Concilium Moguntinum, an. 813. can. 15.)

Prohibitæ Abbatissæ benedictiones impertiri, cum manus impositione, Et signaculo sanctæ crucis super capita virorum, & virginibus cum benedictione sacerdotali velum conferre. (Aquisgranense Capitulare I. an. 789.)

Suas religiosas Abbatissæ cum sanctitate moderabuntur, iisque necessaria suppeditabunt. Quibus non decet horis, aut sine testibus, clericos, laicosve non alloquantur. E monasterio pedem non efferent, nisi Episcopo facultatem

tribuyente, & monialium una comitante. Ea quærent ex Episcopo, quæ facere debent, eique pro canonum constitutionibus obsequuntur. (Concilium Cabillonense, an. 813. canonib. 52. 54. 57. 65.)

Abbatissæ non egredientur e monasterio, sed ibidem tamquam virtutis exemptaria vitam agent. Eas nec ornamenta, nec apparatus distinguunt. Puellas eædem solum verepias, & a terrenis rebus abductas, post longum examen recipient. Filias suas ad virtutem crebris cohortationibus excitabunt, ita scilicet, ut iis mundi contemptum, solitudinis amorem, sacræ Scripturæ scientiam, jejunii usum, & manualementis laborem inspirent. (Concilium Aquisgranense, an. 816. lib. 2. canonib. 7. 8. 14. 18. 22.)

Suis cum monialibus, non autem cum secularibus verfabuntur, & comedent. (Concilium Parisiense, an. 829. can. 21.) Nulli virgini inconsulto Episcopo, velum dabunt. (*Ibid.* can. 43.)

Invigilabunt super suarum monialium vitæ ratione, super officio, cantu, lectione, &c. (Concilium Moguntinum, an. 847. can. 16.)

Se ipsas, suasque moniales Episcoporum jurisdictioni, sub excommunicationis poena, subdunt. (Concilium Coya-cense, an. 1050. can. 2.) Beneficiorum bona non retinebunt. (Concilium Salmuriense, an. 1276. can. 6.)

Nihil per ullius generis pactum, & conventionem, obpuellarum in religionem ingressum, exigent; at id accipere poterunt, quod iis libere oblatum fuerit. (Concilium Parisiense, an. 1429. can. 15.)

Abbatissæ, quæ ad regiam nominationem non pertinent, nec Episcoporum jurisdictioni subsunt, eliguntur per monialium secreta suffragia, ad clathros accepta a Superiore regulari, cujus est electioni præesse, & eam confirmare. Esse debent, si fieri potest, e monasterii corpore, in quo eliguntur, aut saltem ex eodem ordine quadraginta, aut saltem triginta annos natæ, & octo, aut saltem quinque ante annis professæ. Si sunt ex earum numero, quæ in eo usu sunt,

*
ut

ut se benedicendas curent, benedictionem intra annum suscipere debent, secus eam poenam subituræ, suæ ut electionis jus amittant, hæc autem benedictio quavis hebdomadæ die perfici potest, cum ea, quæ Abbatis est, dominico, aliove festo die peragi debeat. Olim una tantum oratione, quæ ad crates recitari poterat, hæc benedictio continebatur; at in præsentī fit ab Episcopo, fere ut Abbatum benedictio. Abbatissæ, licet benedictæ, non possunt seu religiosas suas solemniter benedicere, seu concionari, aut docere publice, seu ipsæ sibi, suisve monialibus confessarios seligere, sine suorum superiorum venia, & approbatione, seu denique ullam vere spiritalem jurisdictionem obire, quia non sunt & prælatorum numero, nullaque clavium potestate gaudent. Si quæ sunt, quæ sibi, suisve communitatibus confessarios ab ordinario non approbatos eligant, id faciunt peculiaris privilegii vi, quod a summo Pontifice, vel a suis ordinariis superioribus obtinuerunt. Possunt ex quidem clericos, qui iisdem subsunt, ab eorum officiis, & beneficiis suspendere; at, in hac facti specie, poena hæc adjunctam non habet censuræ vim, quique eam violarent, in irregularitatem minime inciderent.

Rex pene omnes in Gallia Abbatissas nominat per Concordati extensionem, cujus textus nec formalem dispositionem in regis favorem, nec formalem exclusionem continet.

Monasteriis, & prioratibus generalis est dispositio. Concluditur in Gallia per vocabulum *monasteriis*, religiosorum, & religiosarum monasteria intellecta fuisse. Contra stat Romana Curia, contenditque Regem, concordati vi, ad virginum monasteria nominare non posse. Ex quo fit, ut Data-riæ officarii bullas expediant super Abbatissarum regia nominatione, sub hac forma: *Dummodo dicti monasterii moniales capitulariter congregatæ pro duabus saltem e tribus partibus, & per secreta suffragia in personam N. . . . sponte, & libere nullis exteriorum favoribus, seu officiis inducæ consentiat; atque adeo, nonnullorum Pontificum tempore, additum est: Quodque in dicto monasterio non adsint moniales habiles ad re-*

gendum dicti Abbatissatus officium. Hæ clausulæ spectantur in Gallia, pro non scriptis, quæ vitiantur, & non vitiant, & Rex pure, & simpliciter ad omnes virginum Abbantias nominat, iis exceptis, quæ monialium sanctæ Claræ ex primâ sancti Francisci regula sunt; præterea, quæ Tertii ordinis, sanctæ Elisabeth nuncupatæ; quæ denique beatæ Joannæ Gallicanæ Annuntiatorum dictæ. (Monumenta Cleri, tom. 6. pag. 1006. tom. II. pag. 67. & sequentibus; Arestum Concilii status, diei 17. Octobris an. 1676.)

ABSENS, ABSENTIA. Absens generatim persona est, quæ non est ibi, ubi exposcitur. Nos hoc loco absentiam spectabimus, prout ad canonicum jus refertur, quoad accusatos, quoad beneficia, & beneficiarios, quoad electiones, & quoad matrimonia. Quod accusatos spectat; Carthaginense Concilium, an. 398. can. 30. ecclesiasticos judices vetat, absente accusato judicare; secus, eorum sententias nullas fore pronuntiat: *Caveant judices Ecclesiæ, ne absente eo, cujus causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, imo & causam in synodo profecto dabunt.*

§. I.

De Absentia, quoad Beneficia, & quoad Beneficiarios.

Cum beneficium residentiam postulat, ab eoque titularis sine justa causa recedit, titularis hic aut beneficium ipsum, aut ejusdem beneficii fructus, & distributiones amittit, pro ejus absentię natura. Si absentia absoluta est, beneficii privatio locum habet; si absentia est momentanea, locum habet magnorum fructuum, aut distributionum jactura pro circumstantiis.

Parochi ab Episcopis residere cogentur, per subtractionem fructuum, inquit Viennense in Austria, seu Vindobonense Concilium, an. 1267. can. 12.

Omnes clerici beneficiarii, qui ultra dies quindecim a suo beneficio recefferint, suis omnibus beneficiis privabuntur: *Ipsa jure sint privati beneficiis omnibus, quæ in nostra provincia obtinent,* inquit Ravennatense Concilium, an. 1317. rubric. 9.

Pres-

Presbyteri, qui beneficia cum animarum cura possident, suis redditibus privabuntur, si mense longius absque legitima causa abfuerint; quod si sex mensium spatio absentes fuerint, beneficium amittent. Est hæc Andegavensis Concilii, an. 1365. habiti sanctio, can. 17. *Quod si residentiam non fecerint (curati), & ultra mensem se a suis beneficiis absentaverint sine causa, a perceptione fructuum sint suspensi. Quod si per sex menses sine causa legitima se absentaverint, lapsis sex mensibus ipsis ecclesiis perpetuo sint privati.*

Quicumque beneficium possidet, quod animarum curam adjunctam habet, ab eoque extra casus a jure concessos recedit, lethali peccato se obstringit, sui que beneficii fructus, absentiae temporis ratione habita, restituere tenetur. Parochos Episcopus ad residentiam adigere debet, *per censuras ecclesiasticas, sequestrationem, & subtractionem fructuum.* (Concilium Tridentinum, sess. 23. de Reform. cap. 1.)

Idem Concilium, sess. 24. cap. 12. de Reform. canonicos, qui ultra menses tres per anni spatium abfuerint, ita punit, ut eos fructuum dimidio privet, persistentes autem iisdem fructibus omnino spoliat: *Primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum; quod si iterum eadem fuerit usus negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit.*

Gallorum regum mandata hoc in capite Conciliis concinunt. Ludovici XI. Constitutio an. 1475. beneficiarios, qui extra regnum resident, iis, quæ temporalia sunt, privari jubet. Aurelianensis Constitutio art. 21. iudicibus, & procuratoribus regis injungit, ut beneficiorum, quibus servitium non præstatur, redditus occupandos, & administrandos curent, sub regis manu; Blesensis denique, art. 14. Archiepiscopos, & Episcopos privat, qui eorum absentiae tempore elapsi sunt, Ecclesiarumque reparationibus, & eleemosynis eisdem addicit.

Carolus IX. per patentes litteras, Kal. Aprilis ann. 1560. apud fontem Bellaqueum datas, præcedentium sanctionum dispositionem confirmat; declaratque eam sibi mentem esse,
ut

ut Archiepiscopi, Episcopi, alique, qui residentie legibus subsumunt, non nisi pro rata residentie suorum beneficiorum temporalia percipiant.

Parlamentum has litteras in acta referens, inter beneficiorum temporalia, quibus non residentes privandi sunt, beneficiorum etiam, quæ ad eos pertinent, collationem, & provisionem refert; atque, ea non a Vicariis, eorum nomine, conferri posse, sed ab iis ipsis, & quidem residentibus in suis diocesibus, nisi iis cur abint, legitima, & a canonibus, regisque constitutionibus approbata excusatio suppetat.

Articulus 23. edicti mensis Aprilis an. 1695. præcipit sequestrationem tertie partis reddituum beneficiorum, quæ a non residentibus possidentur, ut Ecclesiasticorum superiorum jussu in eleemosynas conferatur; verum, ut observantia servetur, quæ Episcopali characteri debetur, vult, ut solum parlamenta de Archiepiscoporum, & Episcoporum residentia cognoscant, atque adeo rem totam Cancellario significant.

Animadverti necesse est, in poenam sequestrationis fructuum, & in beneficii privationem, absentie causa, non incidere jure ipso; sed oportere canonicas monitiones præmitti, ex cap. 8. 10. & 17. *extr. de Cleric. non resident.* Opus est ergo monitionibus tribus, medio inter singulas duorum mensium intervallo, ac demum sententia; & prima quidem monitio non debet citius fieri, quam post absentie menses tres. Quamobrem articulus 23. edicti an. 1695. mandat, ut regis officarii beneficiarios, & ecclesiasticos Superiores commonefaciant, ac tum solum ad sequestrationem deveniant, cum tribus post ejusmodi significationem mensibus residere negligunt, quin legitima iis excusatio præsto sit. *Vide BENE-FICIUM, DISTRIBUTIONES, RESIDENTIA, VACATIO.*

§. II.

Absentia quoad Electiones.

In electionibus prælatorum, in quibus servari debet forma capitis, *Quia propter 42. cod.* itemque Abbatum, qui electivi permanferunt, absentes appellandi sunt; quod ni fiat, electio abrogari potest. Quoad primas dignitates in Ecclesiis

sis cathedralibus, aut præcipuam in collegiatis, omissio appellationis absentium non efficeret, ut electio abrogaretur; nimirum beneficia hæc non nisi *jure extraordinario* electiva sunt, seu per Ecclesiæ statuta, seu longæ consuetudinis vi; in quibusdam enim Ecclesiis hæc dignitates collativæ sunt, & in aliis electivæ; ut earum proinde natura ab usu, vel ab Ecclesiæ statuto pendeat; ita judicatum per arrestum diei 17. Decembris an. 1668. (Aud. Diarium). Electio ergo, in qua absentem, qui ad eam jus obtinet, vocari omissum est, abrogari quidem potest, non est ea tamen ipso jure nulla. (Innocentius IV. in *cap. quia propter*, 42. n. 1. & in *cap. Ecclesiæ*, 67. n. 3.)

Absentes, quibus est ad electionem jus, tum solum appellari necesse est, cum commode appellari possunt, *cap. cum inter*, 18. *cap. Quod sicut*, 28. *ext. de Elect. potest. & Elect.* Qui commode appellari posse censentur, ii sunt, qui in provincia versantur, *cap. Coram*, 35. *cap. Quia propter*, 42. *cod.* Contendit etiam Dumoilinius sufficere, in regno quempiam existere, ut ad electionem vocandus sit; atque is reapse erat vetus mos, sed qui tamen non amplius subsistit, ut animadvertit Van-Espenius, *Jur. Eccles. univ. tit. 21. cap. 3. n. 25.*

Electior absens non potest suffragium suum per litteras mittere, etiamsi præsentium electorum nullus ejus procurationem sibi sumere vellet: quia suffragia, secreti fide, unum post aliud conferri, & recipi debent, & quia elector absens audire non potest rationum momenta, quæ in causa esse possunt, ut opinio mutetur; ejusmodi est Gallicana jurisprudentia, hoc in capite decisioni contraria Innocentii Papæ IV. qui absenti eam facultatem tribuit, ut ipse nominet, quamvis absens, quin ipsius loco eligendi libertatem suo procuratori relinquat. Quidquid ergo facere potest elector absens, eo demum redigitur, sicut ut procurationem ad eligendum suo ipsius loco, præsentium electorum uni demandet; & eam quidem demandare non potest, nisi eorum cuiuspiam, qui & ipse eligendi jus obtinent. Id electoribus pluribus si committeret, is unus, qui procuratione primus instructus esset, pro absente elegisse censeretur; quod si non constaret, quæ-

quænam inter procuraciones tempore prior esset, inter electos a procuratoribus is præferretur, a quo coetus pars major staret. (Lancellotus, *Instit. de Electione*; S. *Quod si pluribus, & seq. Vide ELECTIO.*)

§. III.

Absentia quoad Matrimonium.

Civili, & canonico juribus consentaneum effatum est, absentem quemque præsumi ad centum usque annos vivere; nisi clara, certaue ratione constet de ejusdem morte. (L. 8. ff. de *Usu, & Usufr. & redditu*, &c. L. 23. *Cod. de sacrosanct. Ecd. i.*)

Nihilo tamen minus ante Justiniani Novellam 117. cum vir aberat ad certum tempus, ut per quinque, aut decem annos, uxor nullum de eo nuntium accipiens, ad novas nuptias transire poterat; at Imperator Justinianus per memoratam Novellam 117. cap. 2. vetuit expressis verbis, ne fæminæ, yiris absentibus, novum matrimonium inierit, nisi integro post anno, quam certa de eorum morte fides ad eas pervenisset.

Canonicum jus huic Justiniani Novellæ congruit quoad fidei necessitatem de conjugum alterius morte, ut alteri liberum sit iterum nubere; & quod inde consequens sit, nec viri absentis conjux, nec absentis fæminæ vir ad novas nuptias migrare possunt, nisi legitimum actum exhibeant, qui viri, seu fæminæ mortem probet, funebre scilicet excerptum, quod Episcopus loci, in quo personæ mors contigit, atque adeo sæcularis judex rite firmaverint. Si absens in exercitus hospitali mortem occubuit, militaris vir officio insignitus fidem facere, eamque Episcopus loci, ubi matrimonium ineundum est, expendere debent. (Innocentius III. *Cod. in præsentia, de Sponsalib. & Matrimon. Rit. Rom.*)

Si fæmina nupsit alteri viro vivente primo, secundum relinquare debet, ut ad primum redeat, seu bona, seu mala fide posterius matrimonium inierit, seu filii e secundo toro suscepti, seu non suscepti sint. At, si bona fide nupsit iterum fæmina, primo adhuc in vivis agente viro, si e poste-

riore viro peperit, si denique non cessavit ante prolis ortum bona fides, filii, quos edidit e posteriore viro, legitimi sunt. (Innocentius III. in cap. *Ex tenore, qui filii sint legitimi*. Vide MATRIMONIUM.)

ABSOLUTIO poenitentialis. Hujus generis absolutio non sacramentalem solum absolutionem, quam in foro interno, & in secreto poenitentiae tribunali confessarius tribuit, sed etiam censurarum absolutionem, quae forum externum spectat, lata quadam significatione complectitur. Ad absolutionem quod attinet, occurrunt in conciliis disciplinae canones numero plures.

Christifideles, qui idolis voluntarie thus adoleverint, absolutione in ipso mortis articulo privabuntur: *Placuit inter eos, qui post fidem baptismi salutarem, adulta aetate, ad templum idolatraturus accesserit, & fecerit, quod est crimen principale, quia est summum scelus, placuit, nec in finem, eum communionem accipere.* (Concilium Eliberitanum, an. 305. can. 1.)

Eadem in falsorum deorum sacerdotes, poena, qui, Christianam fidem amplexi, sacrificiorum officium iterum obierunt. (*Ibid.* can. 2.)

Eadem in eum poena, qui alicui per maleficium mortem intulerit. (*Ibid.* can. 6.)

Eadem in eos poena, qui, post editam poenitentiam, in adulterium relapsi sunt, & in faeminas, quae viris relictis aliis nubunt; & in eas, quae filias prostituunt; & in virgines, quae, postquam se Deo consecrarunt, in licentia vitam agunt; & in Christianos, qui falsorum numinum sacerdotibus filias in matrimonium tradunt; & in Episcopos, presbyteros, & diaconos adulterii reos; & in homines, qui in adulterii peccatum recidunt, postquam a morbo convalescerunt, cujus tempore se non amplius in illud lapsuros promiserunt; & in adulteras faeminas, quae proprios filios morte affecerunt; & in clericos, qui suas adulteras conjuges non expellunt; & in eos, qui suas socrus sibi uxores addiderint; & in viros, qui in suarum conjugum adulterium consentiunt; & in sodomitas; & in eos, qui per pravam denuntiationem in causa fuerunt, ut quispiam proscriberetur,

aut

aut morti addiceretur; & in eos, qui Episcopum, presbyterum, aut diaconum falsorum criminum accusarunt. (*Ibid.* canon. 7. 8. 10. 12. 13. 17. 19. 47. 63. 64. 65. 66. 70. 71. 72. 73. 75.)

Excommunicationis absolutio non alibi suscipietur, quam ubi excommunicatio inflicta fuerit, & imposita poenitentia: *De his, qui pro delicto suo a communione separantur, placuit, ut in quibuscunque locis fuerint exclusi, eodem loco communionem consequantur.* (Concilium Arelatense, an. 314. can. 16.)

Ignavis, & inertibus poenitentibus absolutio differetur, & iis dabitur, qui eam, cum ægrotarent, petierunt, quique casu cognitionem amittunt, antequam sacerdos advenerit; at ægrotantes, qui absolutionem susceperunt, poenitentiae se subdent, si convaluerint. (Carthagenense Concilium, ann. 398. can. 75. 76. 77. 78. Concilium Moguntinum, an. 847. can. 26.)

Presbyteri pro summo veterum canonum jure poenitentiam imponent, nec poenitentibus, quoties in sua peccata reciderint, absolutionem tribuent; haud eos passi ad communionem accedere, nisi postquam impositam poenitentiam expleverint: *Id a sancto Concilio jubetur, ut secundum formam canonum antiquorum dentur poenitentiae, hoc est, ut prius eum, quam sui poeniteat facti, a communione suspensum, faciat inter reliquos poenitentes ad manuum impositionem crebro recurrere; expleto autem satisfactionis tempore, sicuti sacerdotis contemplatio probaverit, eum communioni restituat.* (Concilium Tolentanum, an. 589. cap. 11.) *Vide CASUS RESERVATI, CENSURA, CONFESSARIUS, CONFESSIO, COMMUNIO, EXCOMMUNICATIO, POENITENTIA.*

ABSOLUTIO ad cautelam est provisorio absolutio quædam, quam Superior ecclesiasticus appellanti ab excommunicationis sententia concedere potest, ad eum solummodo effectum, ut is iudicio se sistat suam appellationem profecturus.

Innocentius Papa III. qui 8. Januarii die an. 1198. sanctam Sedem conscendit, & 29. Julii die an. 1216. e vivis ereptus fuit, primus omnium notam fecit absolutionem ad

cau-

cautelam, in cap. *Per tuas*, de *Sentent. excomm.* Ad hanc tribuendam fundamento tantum est iudicii nullitas, quod per censuram latum est, a qua appellatur. Si appellans nihil aliud, quam censuræ injustitiam afferret, non audiretur; at exceptio nullitatis, summatim probatæ, iudicem eo necessitatis redigit, ut, quæ ab eo petitur, absolutionem concedat, non obstantibus omnibus adversæ partis, aut iudicis, a quo appellatur, oppositionibus: *Sic statuimus observandum, ut petenti absolutio non negetur, quamvis in hoc excommunicator, vel adversarius se opponat.* (Cap. *Solet. de Sentent. excomm.*)

Judex tantum, qui censuram pronuntiavit, ejusve Superior, per appellationis rationem, possunt absolutionem *ad cautelam* concedere. Hæc absolutio non impedit, quin appellans semper ligatus, & in excommunicationis statu remaneat; sed ei solum libertatem tribuit, ut agat, communicetque cum iis omnibus, quibus opus habet, suam ut causam defendat. (Edictum an. 1695. art. 41.)

Fere non amplius in Gallia apud sæcularia tribunalia recipitur in excommunicatos exceptio, ut ne in iudicio extare possint; si tamen iudices existimarent, necesse fore, ut absolutionem *ad cautelam* excommunicati obtinerent, servanda esset edicti an. 1695. dispositio, quod art. 41. statuit, ut curiæ, cum iustitiæ consonum esse censuerint, ut ecclesiastici *ad cautelam* absolvantur, eos ad Archiepiscopos, & Episcopos, qui in ipsos processerint, vel ad horum, in Ecclesiæ ordine, Superiores remittant, ut ab iisdem absolutionem percipiant.

Præter hanc absolutionem *ad cautelam*, quæ dicitur *iudicialis*, adest alia, quæ *extrajudicialis* appellatur, quæque in poenitentiae tribunali confertur his verbis: *Absolvo te ab omni vinculo excommunicationis, si quam incurristi, vel, in quantum possum, Et tu indiges.* Hæc eadem a superiore conceditur in legitimis etiam quibusdam actis, uti cum id agitur, ut canonica electio fiat: *Absolvo vos, Et unumquemque vestrum ab omni vinculo excommunicationis, si quam incurristis, ad effectum hujus electionis duntaxat.* In bullis præterea, signatu-

ris, rescriptisque gratiarum Romanorum Pontificum, filii est absolutio hæc. Penes Episcopos quoque, qui ordines conferunt, is usus obtinet, ut, ad omnem irregularitatem antevertendam, ordinandos *ad cautelam* absolvant. (*Cap. Apostolica, de Exceptionib.*)

ABSOLUTIO cum **REINCIDENTIA**, ea est, quæ sub hac futuri conditione confertur. *Ego te absolvo a tali excommunicatione, hac conditione, ut, si non obedieris intra tale tempus, in eandem excommunicationem eo ipso reincidas.* Occurrit ejus species in cap. *Eos qui, de Sent. Excomm.* in 6. duobus in casibus; primus est, cum excommunicatus versatur in mortis articulo: alter est, cum is ob aliquod legitimum impedimentum ad Superiorem confugere nequit. Etiam sacerdos, qui ab excommunicatione absolvendi potestatem non habet, in hac duplici facti specie absolvere potest; ea conditione, ut excommunicatus, quem absolvit, suum ad Superiorem se conferat, cum ei liberum fuerit, ut absolutionem ab ipso percipiat; quod ni fecerit, in censuram recidat. Si excommunicatus, censuræ simplicem absolutionem accipiens, læsis partibus se satis facturum promisit, nec fidem præstat, novo iudicio opus est, ut in censuram recidat; & id quidem dicitur reintrusio, *reducere, in sententiam excommunicationis.* (*C. Ad audientiam, de Offic. ordin. Evelonius, de Excomm. cap. 35. art. 4.*)

ABSOLUTIO solemnis, & publica. *Quære* Reconciliatio.

ABSTINENTIA, est carnis privatio quibusdam diebus. Ecclesia nihil S. Paulo contrarium præcepit, cum quorundam ciborum usum certis quibusdam diebus prohibuit, non quod eos quidem tamquam immundos spectaret, sed quod reputaret ab iis cibis, quibusdam diebus, abstinentiam ad macerandam carnem conferre posse, inquit Coloniaensis Concilii Patres, an. 1536. Hinc fit, ut canonum, qui Apostolis tribuuntur, quinquagesimus tertius depositionis poenam in Episcopos, clericosque pronuntiet, qui per superstitionem a carnibus abstinent; & Aquisgranense Concilium, an. 816. in suis

sis 63. & 65. canonibus eos renovet, quos Ancyranum, & Gangrense Concilia ediderunt, quorum primum clericos deponit, qui a carnibus, eas tamquam execrandas rati, abstinent, quos tamen macerationis causa ab iis abstinere sinit; alterum vero eos communione privat, qui sine scrupulo carne vescuntur. *Vide* QUADRAGESIMA, JEJUNIA, CARO.

ABUSUS, generatim, omnem depravationem significat, quæ contra legitimum usum est, & quidquid contra leges est. Ergo abusus adest, quoties violantur decreta, & canones in regno recepti, constitutiones Regiæ, ad res in ordinem redigendas arresta, Gallicanæ Ecclesiæ libertates, cumque spiritalis potestas temporalem, aut temporalis spiritalem attingit, invaditque. *Vide* APPELLATIO TAMQUAM AB ABUSU.

ACCUSATIO, ACCUSATOR, ACCUSATUS. Nulla prorsus habebitur, accusationum ratio, quæ per acta publica probari non poterit; quique suos fratres falso accusaverint, communionem privabuntur ad mortem usque. (Concilium Arelatense, an. 314. can. 13. & 14.)

Personæ, quæ fama laborant, ad ecclesiasticos accusandos non admittuntur. (Concilium Carthaginense, an. 390. can. 6.)

Episcopi, qui aliquam accusationem in clericorum, aut laicorum quempiam intentare voluerint, id facere nisi in synodo non poterunt. (Concilium Carthaginense, ann. 398. can. 29.) Idem Concilium, can. 96. accusatoris, & accusati fidem, & agendi rationem sedulo expendi vult.

Qui accusationem, quam in clericum intentaverit, enim scilicet in fornicationem lapsum esse, per duos, tresve testes probare non poterit, excommunicatione plectetur. (Concilium Bracarense, an. 572. can. 8.)

Qui alios adducunt, ut falsa testimonia deferant, & perjuriam perpetrent, communionem privabuntur ad mortem usque; quique apud Principem innocentes accusant, deponentur, si clerici sunt, aut excommunicationi subduntur, si laici, quoad poenitentiam egerint. (Concilium Matisconense, an. 582, aut 583. can. 17. & 18.)

In fervos interdictio, ne quam accusationem in quempiam intentent. (Concilium Remense, an. 630. can. 15.) Eisdem prohibitioni subditur, quicumque infamia notatus est. (Concilium Francofurtiense, seu Francofordiense, an. 794. can. 36.)

Qui se synodo stiterint, ad quam delati fuerint, remittentur injudicati, si minus accusatores ad accusationem propugnandam accesserint. (Concilium Celichytense, an. 816. can. 6. Concilium Wormatiense, an. 868. can. 42.)

Eos, quibus gradu succedunt, inferiores clerici non accusabunt; atque ad Episcopum damnandum, septuaginta duobus testibus opus erit; ad presbyterum cardinalem quadraginta duobus; ad diaconum cardinalem viginti sex; ad subdiaconum, aliumve quemvis clericum, septem. (Concilium Moguntinum, an. 888. can. 12.)

Si de crimine suspectus, accusatusque suam apud Episcopum presbyter fuerit, ter monebitur, ut agnoscat errorem suum, ejusque punitionem suscipiat, si reus est, aut jurejurando se purget. (Concilium Erfordiense, an. 932. can. 4.)

Qui de adulterio accusati sunt, publice se purgabunt. (Concilium Salegustadiense, seu Moguntinum; ann. 1022. can. 14.)

Nulla recipietur, præsertim in Episcopos, qui Ecclesiæ columnæ sunt, accusatio, nisi e juris formis, secundum quas triplex est ob occulta crimina in quempiam agendi ratio; videlicet, accusatio, denuntiatio, inquisitio, seu inspectio.

Accusationem antecedere debet inscriptio ex accusatoris parte; denuntiationem monitio, hoc est, ad charitatis leges exacta, & personalis significatio; inquisitionem denique, seu inspectionem publicus, & diffamans rumor: *Sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio, sic & denuntiationem charitativa admonitio, & inquisitionem clamorosa insinuatio prævenire*; illo semper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii, sententiæ quoque forma distetur. (Concilium Lateranense, an. 1215. cap. 8. *de Inquisitionibus*.)

Canon *Sacerdotes*, 2. q. 7. qui prohibebat, ne laici clericos accusarent, abrogatus fuit per canonem. *Quia propter*, 1. q. 7. In Gallia accusatio non est concessa, nisi Regis ministris in secularibus tribunalibus; in ecclesiasticis vero tribunalibus, Promotoribus ob crimina, quæ afflictivam, seu gravem poenam merentur, quin publica crimina a cæteris distinguantur. Perre privati homines suam ob civilem rem, quin poenam persequantur, reos denuntiare non possunt.

Utriusque juris effatum est, eum, qui criminis accusatus, absolutusque fuit, de eo rursus accusari non posse: *Non bis in idem*, nisi collusio in priore iudicio, vel in actis irregularitas extiterit, aut idem crimen accusatus patrare pergat, aut iudex, qui pronuntiavit, incompetens fuerit. (C. *In tantum*, de *Collusione detegenda*; c. 1. de *Pœnis*.)

Qui de aliquo crimine accusati sunt, non possunt ante absolutionem, vel alios accusare, vel testimonium apud iudicem ferre, vel ad ordines promoveri, vel eorum functiones obire, quibus insigniti sunt, vel beneficia, siquidem graduati sunt, requirere, aut nova obtinere; bene verò beneficia, quæ possident, resignare, si crimen, cujus accusati sunt, non est ex eorum numero, quæ efficiunt, ut ea vacent jure ipso. Possunt etiam non solum ante damnationem, sed & post, atque appellatione pendente, se in ordinarii manu abdicare. Una excipitur facti species, in qua scilicet accusatum devolutarius, aut collator ordinarius prævenit, & in causa posuerit. Ejusmodi est Gallicana jurisprudentia. (Cap. 56. de *Testib. & Attest. J. G. & cap. Omnipotens*, de *Accus. Aud. Diarium*, tom. 4. lib. 9. cap. 18. p. 516. & seq. Lovetius, de *Infirm.* n. 376. Rebuffus, de *pacif. Possess.* n. 262. Piales, in *Tractatu de Collat.* t. 1. cap. 11.)

ACEMETÆ, seu ACOEMETÆ monachi quidam erant Constantinopoli; alibique instituti, qui in Nestorii errores abierunt. Negabant dici posse unum de Trinitate in sua carne passum esse; quod in causa fuit, ut eos Joannes Papa II. in Concilio an. 532. Romæ celebrato damnaret. Dicebantur *Acemetæ*, a græco vocabulo, quod eam significat, qui nec

interdū, nec noctū recubat; non quod nunquam dormirent, sed quia semper eorum pars vigilabat, divinumque officium diu, noctūque in Ecclesia concinebat. S. Alexander, qui militare munus apud Theodosium imperatorem obierat, qui- que sub annum 430. naturæ debitum solvit, Acemetarum, seu Vigilantium fundator est.

ACEPHALUS, græca vox, quæ errantem significat, cui caput nullum est. Tributum fuit id nominis, primo clericis, & monachis, qui nec ullius Episcopi, nec ullius monasterii Superioris auctoritati suberant; secundo, iis, qui in Ephesine Concilio nec Sanctum Cyrillum, nec Joannem Antiochenum sequi voluerunt; tertio, quibdam hæreticis quinti sæculi, qui cum Eutyche, duarum in Christo Domino naturarum distinctionem negabant, rejiciebantque Chalcedonenſe Concilium, propterea quod hanc hærefim damnaverat. Hæretici Acephali damnati fuere in Constantino- politano Concilio, an. 518. in altero ejusdem urbis, an. 536. & in alio, quod eodem anno Jerosolymis habitum fuit. Clerici Acephali damnati fuere in Concilio Aquisgranensi, an. 816. can. 101. in Ticinensi, an. 850. can. 19. & in Melphitano, an. 1089. can. 9.

ACOLYTHUS. *Vide ORDINES MINORES.*

ADMINISTRATIO BONORUM ECCLESIE. *Vide BO- NA ECCLESIE.*

ADMINISTRATIO RERUM SANCTARUM. *Vide SI- MONIA.*

ADULTERIUM est fæminæ conjugatæ cum alio, quam proprio viro, aut hominis conjugati cum alia, quam propria uxore, illicita conjunctio. Conjugati cum puella libera, soluta, aut vidua commercium non est adulterium, sed simplex stuprum, ex civili jure. Canonicum jus admittit adulterii divisionem in simplex, & duplex; ut simplex quidem sit, cum ex personis duabus, quæ illud perpetrant, una tantum conjugata est; duplex autem, cum utraque. Nos hoc loco poenas laïcia adulteris a Conciliis impositas exponere contenti erimus, ad verba *Concubinatus, Concubinarii,*
re-

remittentes eas, quas eadem in clericos adulteros decreverunt.

Qui se adulterii peccato obstrinxerunt, &, postquam in pœnitentia positi fuerunt, in illud relapsi sunt, non reconciliabuntur vel ad mortem. (Concilium Eliberitanum, an. 313. can. 7. & 47.)

Qui, quæve semel tantum in adulterii peccatum inciderunt, agent pœnitentiæ annos quinque. (*Idem canon. 69.*)

Vir, suæ conjugis adulterii particeps, etiam ad mortem communione privabitur; at, si eam repudiaverit, post pœnitentiæ annos decem recipietur. (*Idem can. 70.*)

Qui adulterium patraverit, suamve conjugem illud patre passus fuerit, pœnitentiam peraget ad annos septem. (Concil. Ancyranum, an. 314. can. 20. Concilium Wormatiense, an. 868. can. 44.)

Qui adulterium cum fœminis conjugatis patrarunt, quique eas post virorum mortem duxerunt, publicæ pœnitentiæ subduntur. (Concilium Meldense, an. 845. can. 59.)

Qui simul adulterium patrarunt, simul matrimonium iniire, simul degere, ullumve simul commercium habere nunquam poterunt; si qua bona donaverit alter alteri, servabuntur ea filiis, quos iidem ex hac adulterina conjunctione nati fuerint. (Concilium Triburiense, seu Triburinum, an. 895. can. 49.)

Adigentur adulteri, ut pœnitentiæ se subdant, iis ab Ecclesia separationis indicta pœna. (Concil. Coyacense, ann. 1050. can. 4. Concil. Tolosanum, an. 1056. can. 12.)

Adulteri, dominicis diebus singulis inter missarum solemniam, excommunicati denuntiabuntur. (Concil. Biterrense, an. 1246. can. 33. Concilium Nogariolense, an. 1303. can. 14. & 15.)

Episcopo denuntiabuntur adulteri; ad eosque a pravo commercio abducendos, Ecclesiæ censuræ adhibebuntur. (Concilium Ravennatense, an. 1311. can. 29. Concilium Valdoletanum, an. 1322. can. 22. Concilium Andegavense, an. 1366. can. 30. Concilium Vaurense, an. 1368. can. 117.)

Conjugati, qui concubinas publice retinent, excommunicationi subduntur; ac nisi se sine fraude sejunxerint, duobus ante mensibus, quam morerentur, ecclesiastica sepultura privabuntur, quamvis ab excommunicatione absoluti essent. (Concilium Palentinum, an. 1388. can. 7. Concilium Andegavense, seu Turonense, an. 1448. can. 10.) Non possunt Ecclesiastici iudices in Gallia de adulterii crimine a laicis patrato cognoscere. *Vide* CONCUBINATUS, DIVORTIUM, IMPEDIMENTA MATRIMONII.

ADVOCATI sunt, qui requisitis qualitatibus præditi, postquam scilicet baccalaurei, & licentiæ litteras in aliqua Juris Facultate obtinuerunt, & se, quod inde consequitur, immatriculandos, seu in album referendos curarunt, rei publicæ, privatorumque hominum causas, seu disputantes, seu scripturas super iisdem edentes, seu per consilia partibus opem ferentes, sustinere, ac defendere possunt. Advocati ergo præpositi sunt, ut publica, & privata negotia tueantur. Sunt patroni causarum viduæ, & orphani, potentis, & debilis, divitis, & pauperis; in eorumque veluti custodia, ac tutela sunt hominum honor, vita, fortuna, familiarum tranquillitas, urbium, & provinciarum jura, & privilegia.

Advocati, inquit Hericurtius, (Leges ecclesiast. pag. 136.) in suis disputationibus, qua maxima possunt, perspicuitate explicant, oportet, facti circumstantias, quæ contestationis decisioni inservire debent; explanent rationum momenta, quæ eorum parti favent, & ad objecta respondeant; & ita quidem, ut ratiocinationum nitorem; appositam vim, & soliditatem potius, quam eloquentiæ flores, & figuras, dicendique, ut ajunt, veneres quærant; illustranda judicium mens; non eorum animi permovendi. Advocati debent in primis injurias, & objurgationes vitare; si causæ, quam agunt, statuseos molesti aliquid in adversam partem dicere cogit, id unum proponat, necesse est; quod necessarium fuerit, authenticisque monumentis firmatum.

Advocatus initio statim jurisjurandi, quo se nullam causam, quam malam putaverit, defensurum recepit, meminisse de-

debet, & quod inde consequens sit; sedulo expendere, an, quæ ei proponitur, iusta sit, eamque sibi tum solum sumere, cum talem iudicat. Quod si, postquam iustum credidit, se deceptum prospicit, ab incepto desistere, suæque parti auctor esse debet, ut ne litem prosequatur; quia scilicet ipse sibi nihil aliud, quam iustitiam, & veritatem proponere debet: *Veritas est oratoris virtus propria*; & quia, ut S. Bernardus ait in Epistola, quam ad eos mittit, quibus id honoris est, ut ante iustitiæ thronum loquantur: *Apud iudicium simpliciter dicere, jurare est, ideoque leve mendacium tibi imputatur ut grave perjurium; præcipue in his laudatur veritatis constantia.* Verum, ut cum hac inconcussa constantia veritatem dicat, ea probitate sit advocatus, oportet, quæ nulli prorsus discrimini cedat; adeoque debet esse *Ver bonus*. Ex his principiis inferendum, restitutionis obligationem advocatum subesse; 1. Erga partem, a qua stat, cum per ignorantiam, aut negligentiam, aut animi pravitatem, in malam causam, quam emisit, eandem coniecit; 2. Erga partem adversam, si misere affectus est, ut in causa esset, cur ea bonam, quam ipsa talem noverat, causam amitteret. Est etiam advocatus restitutioni, & reparationi honoris obnoxius, pro circumstantiarum ratione, & prout postulaverit facti species, cum adversæ parti res injurias, infamiae notam inuidentes, & ab ejus causa alienas imposuit. Causam tamen vere dubiam advocatus aggredi potest, eam quidem ejusmodi esse clientem monens; ac si forte malam sibi causam sumpisset, in negotio difficillimo, supraque communem advocatorum captum posito, eamque bonam existimasset, cum omnem suæ mentis aciem, ut ejus iustitiam perspiceret, intendisset, a peccato excusaretur; *Si autem ignoranter injus- tam causam defendit, putans esse justam, excusatur secundum modum, quo ignorantia excusari potest.* (S. Thomas, 2. 2. quæst. 71. art. 3. in Corp.)

Lateranense generale Concilium, an. 1179. habitum, sub Alexandro III. in cap. 1. 10. de *Postulando*, vetat, ne clerici in sacris ordinibus constituti, aut beneficium possidentes, apud sæculares iudices causam agant, nisi negotium eos ip-

fos, aut Ecclesiam, aut miseras denique personas spectet, quibus haud satis in bonis est, ut caudidici stipendia solvant: Clerici in subdiaconatu, Et supra, Et in ordinibus quoque minoribus, si stipendiis ecclesiasticis sustententur, coram saeculari iudice advocati in negotiis saecularibus fieri non praesumant, nisi propriam causam, vel Ecclesiae suae fuerint persecuti, aut pro miserabilibus forte personis, quae proprias causas administrare non possunt: Constitutionem hanc confirmarunt posteriora Concilia, & inter alia, Coyacense, an. 1238. & Valentinum in Delphinatu, an. 1248. ut proinde Mornacius, super lege Placet, ex Codice ducta, pronuntiaverit clericos, in saecularibus curiis advocatorum functionem obire non posse, praeterquam pro se ipsis, pro sua ipsorum Ecclesia, aut pro pauperibus, exceptis, inquit, Parisiensis Ecclesiae canonicis, qui, jure singulari, ac privilegio, hanc praerogativam obtinent.

Hæc Mornacii sententia consentanea est communi juri, sed Galliarum usui contraria. Nulla nobis suppetit lex, apud Gallos quidem in usu posita, quæ clericos vetet advocatos agere; & Romanorum Pontificum decreta, quæ eos etiam juri civili studere prohibent, ibidem nequaquam servantur. Magistratus, qui ecclesiastici sunt, in advocatorum album recepti fuere, antequam in magistraturam ingrederentur; habemusque horum magistratuum plures, qui partium causas egerunt. (Monumenta Cleri, tom. VII. pag. 263. & 264.)

Ergo interdictio lata per titulum, *Ne clerici, vel monachi saecularibus negotiis se se immisceant*, in Gallia ad religiosam redigitur. At, ex alia parte, saeculares curiae contendunt clericos, in advocatorum functionibus delinquentes saeculari tantum judici subesse, nec ad ecclesiasticum remitti posse.

Gibettus animadvertit, (Institutio ecclesiastica, & beneficalis, tom. 2. p. 419. & seq.) Gratiano in vivis agente, medio circiter decimo secundo saeculo, receptum usum, approbatumque fuisse, ne clerici causas agerent, stipendiumque, antequam hoc officio fungerentur, exigere, aut, cum eo functi essent, accipere potuissent. Addit, tamen prohibiti presbyteri sint, ne advocati apud saecularem curiam disputant-

tantis functionem peragant, quàm dispensationem obtine-
 rint, communi tamen jure nullam in eos censuram existe-
 re, qui hanc prohibitionem violant. Sibi deinde opponit
 Burdigalensis Concilia duo, Roscici, seu Ruffecii habita, quo-
 rum primum excommunicationi, *ipso facto*, clericos benefi-
 cios subdit, quì advocatorum artem in sæculari curia pro-
 fitentur, nisi forte de iis ipsis, aut de Ecclesia, aut de pau-
 peribus, aut de ipsorum propinquis agatur; alterum vero,
 quod ann. 1526. habitum fuit, hanc censuram confirmat,
 exceptionemque ad omnes causas protrahit, quæ ad Eccle-
 sias, quæcumque tandem eadem sint, ad ecclesiasticas perso-
 nas, & ad earum bona spectant, dummodo tamen id officii
 gratis agatur. Ad hanc oppositionem Gibertus respondit,
 eam censuram, quæ videtur adhuc subsistere, quippe quam
 contrariis legibus revocatam, aut contrario usu abrogatam
 fuisse non constat, in Burdigalensi tantum provincia locum
 habere; cum canones, qui eam ferunt, in hac solum pro-
 vincia auctoritatem obtineant, nisi in cæteris recepti fue-
 rint. Verum hi canones saltem probant Episcoporum judi-
 cio, qui eos condiderunt, functionis advocati in sæculari
 curia exercitationem, in notacionibus bene multis, adeo
 Ecclesiasticis contrariam esse, ut digna sit, quæ pronuntiatæ,
 istæque sententiæ majore excommunicatione puniatur; nec
 solum presbyteros, ut in sæculari curia causas agant, di-
 spensatione indigere, sed multis etiam rationum momentis
 ad purgandam, firmandamque dispensationem hanc opus
 esse. Mirabitur fortasse quispiam, pergit porro Gibertus,
 presbyterum in sæculari curia, sine dispensatione, advocatum
 esse non posse, cum, absque dispensatione, sæcularem magi-
 straturam exercere possit; eoque magis eundem mirari sub-
 erit, quod perspiciet Lateranense Concilium ipsum, quod in
 sæculari curia clericos advocati munus obire vetat, iis eti-
 am prohibere, ne sæcularium Principum jurisdictionem ex-
 erceant, eorumque justitarios ipse statuunt; cum hoc di-
 scrimine, quod illud alteri prohibitioni interdictum ab ec-
 clesiasticis functionibus addit, primæ autem prohibitioni
 nullam prorsus pœnam apponit; quod secutum est an. 1248.

Valentinum Concilium, e Narbonensi, Viennensi, Arelatenſi; Aquifextienſi provinciis conſtitutum, ubi aderant a latere legati duo; nimirum Concilium hoc clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, aut beneficia poſſidentes uſlo, in ſæculari curia, officio fungi vetat, ab officio, & beneficio ſuſpenſionis indicta pœna. At hæc admiratio, quæcunq; tandem eidem cauſa ſubeſſe videatur, deſinere debet, ſiquidem animo reputetur, præſto eſſe conſtantes probationes; prohibitionem exercendi ſæculares magiſtraturas abrogatam eſſe; atque ejusmodi eſſe indultum Pariſienſis parliamenti magiſtratiſbus conceſſum, ut ſuorum officiorum vi ſibi ipſis, cum clerici ſunt, beneficia petere poſſint; cum contra nulla probatio ſuppetat, cauſas agendi, quoad præbyteros, prohibitionem abrogatam fuiſſe. Quoniam vero advocati ſunctio in eccleſiaſticis perinde, atque in ſæcularibus curiis nunc temporis exercetur, Van-Elſpamus (*Jur. Eccl. univ. tom. 2. p. 276.*) exiſtimat, eam clericali vocationi ne in eccleſiaſticis quidem curiis congruere; ex quo fit, ut fere laici advocati ſint, qui in eccleſiaſticis curiis ut in ſæcularibus cauſas agunt.

Quod ſi quis dicat præcipuam rationem, propter quam clerici prohibiti ſuere advocati artem profiteri, æque contra magiſtraturam facere, quia nititur iis S. Pauli verbis: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus*; reſpondetur, bonum, quod in Eccleſiam, ac civile regimen ex eo derivatur, quod clerici in ſæcularibus curiis magiſtraturam exerceant, in cauſa fuiſſe, ut lex, quæ id iis interdicebat, abrogaretur.

ADVOCATUS Eccleſiaſt. Vide DEFENSOR ECCLESIAE.

ÆDITUUS, is eſt, cui temporalium alicujus Eccleſiæ, aut parœciæ negotiorum adminiſtratio, fabricæque, & clathrorum cura demandatur, *Æditimus* etiam, *Ædis curator*, & *cuſtos* dictus, atque in humili ſtimitate *Matricidarius*; idem ſcilicet, qui *Æditus*, reddendæ rationi obnoxius appellatur. Quare FABRICA.

ÆTAS.

ÆTAS. Sumitur personæ ætas ab ejusdem nativitatæ die, probaturque ex omnium recens natorum codicibus, quos parochi in omnibus parœciis tenere debent.

ÆTAS requirita ad Tonsuram, ad Ordines minores, ad Subdiaconatum, ad Diaconatum, ad Presbyteratum, ad Episcopatum, ad Canonicatus, ad Parœcias, ad Capellas, ad religionis Vota, ad Abbatum, itemque Abbatissarum Officium, ad Sponsalia, ad Matrimonium. *Vide* verba hæc, & articulum, *Ordo*.

ÆTATIS defectus. *Vide* DISPENSATIO, IRREGULARITAS.

AFFINITAS. *Vide* MATRIMONIUM, IMPEDIMENTA MATRIMONII.

AGAPE, græca vox, quæ *dilectionem, amorem, charitatem mutuum* significat. Nuncupabantur Agapes ea charitatis convivia, quæ simul primi Christiani in Ecclesiis agebant, in unionis argumentum, & in honorem ejus convivii, quod Eucharistiam instituens Christus Dominus celebravit. Abusus, qui irrepsit in hæc convivia, in causa fuit, ut ea primo quidem in Ecclesiis prohiberentur, ac deinde omnino supprimerentur.

In eos interdictio, qui ad Agapes acciti sunt, ne qua earum sæcula domum asportent, neve in Ecclesiis ejusmodi epulas agitent. (Concilium Laodiceum, an. 314. can. 27. & 28.)

Iis anathema, qui Agapes aspernantur, quique iis cum cæteris interesse recusant. (Concilium Gangrense, intra annos 320. & 370. can. 11.)

Agapes conficiendi, & in Ecclesiis comedendi prohibitio. (Concil. Carthaginense, ann. 397. can. 30. Concilium in Trullo, an. 690. can. 74. Concil. Aquisgranense, an. 816. can. 80.)

Non amplius in præsentia supersunt, nisi levia aliqua Agapum vestigia in nonnullis Ecclesiis, anni quibusdam diebus; ut Rothomagi, ubi Paschatis die, ad missæ egressum, distribuitur fidelibus, per omnes parochiales Ecclesias, in
me-

media, vel infima navis parte, crustulorum Agape, quorum magnitudo utramque manum exaequat.

AGAPETÆ. Nomen hoc a græco vocabulo *agape*, *amata*, *dilectas* significat. Ita nuncupatæ, primis Ecclesiæ sæculis, virgines, quæ cum ecclesiasticis se consociabant, ut iis deservirent, charitatis, & pietatis causa; ex quo factum, ut *sorores adoptivæ*, & *subintroductæ* appellarentur. Cum hæ societates, quibus initio quidem nihil non sanctum inerat, degenerassent, eas Concilia proscripserunt. Videri potest inter alios Nicæni primi generalis Concilii canon tertius, qui clericos vetat, secum habere sæminas, exceptis matre, sororibus, cæterisque, quæ nulli pravæ suspicioni subesse possunt. Nomen hoc idem *Agapetarum* tributum clericis, qui eas virgines, seu mulieres pias frequentabant, itemque Gnosticorum cuidam agmini, quod quarto circiter labente sæculo subsistebat, quodque S. Hieronymus exhibet, tamquam e sæminis præsertim conflatum, quæ se junioribus hominibus addicebant, eosque docebant puris conscientiis nihil impuri esse.

AGGRAVATIO, & REAGGRAVATIO, seu gravioris poenæ per censuram infligendæ comminatio. *Vide* EXCOMMUNICATIO, MONITORIUM.

ALBIGENSES, hæretici ita dicti ab urbe Albiga, in Occitania, ubi medio duodecimo sæculo prodierunt. „Certum est (inquit Pluquetius, tomo primo Dictionarii Hæresum, pag. 55.) Manichæorum, seu Catharorum sobolem veluti quamdam Albigenes fuisse; at eorum Manichæismus non is erat, quem Manes disseminaverat. Hi ponebant; a Deo Luciferum suis cum Angelis editum fuisse; Luciferum in Deum insurrexisse; e cælo suis cum Angelis pulsum fuisse, & illinc ejectum condidisse visibilem mundum, supra quem regnabat; Deum porro, ut ordinem restitueret, edidisse secundum Filium, qui Jesus Christus erat. Id nimirum in causa fuit, ut Albigenes etiam *Ariani* nuncuparentur. Est igitur omnino certum, exploratumque, Albigenes veri nominis Manichæos fuisse; testantur id cœvi auctores omnes, quæque ex iis quæ sita fue-

facere, quorumque exemplar adhuc servatur, huic rei fidem faciunt. Homines hi, præter Manichæorum errores, Sacramentarium deliramenta tenebant. Hos hæreticos damnarunt Concilia plura.

Prohibiti fideles, vel ob civilia negotia, cum Albigenſibus commercii quidquam habere. Concilia Turonenſe, an. 1163. can. 4. Lateranenſe, an. 1179. can. 27. Narbonenſe, an. 1207. Lateranenſe, an. 1215. can. 3. Narbonenſe, ann. 1227. can. 17. Toletanum, an. 1229. can. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Narbonenſe, an. 1235.)

ALIENATIO Bonorum Eccleſiæ. *Vide* BONA ECCLEſIÆ.

ALLELUJA; lætitiæ cantus, cui ſignificatio: *Laudate Dominum*. Non dicitur in mortuorum exequiis, nec poenitentiz tempore, ut in Quadrageſima. (Concilium Toletanum, an. 633. can. 10.)

ALTARE, apud Chriſtianos, eſt menſa cubica, ſeu quadrata, Deo conſecrata, elevata, & ornata, ut ſuper ea ſacrum fiat, ſeu Miſſæ ſacrificium celebretur. Nimirum in ſanctæ Euchariſtiæ memoriam, quæ ſuper menſa a Chriſto Domino inſtituta fuit, menſæ formam Chriſtifideles ſuis Altaribus tribuerunt. Perſecutionum tempore ligneæ erant Altaria, quin fixa eſſent, ut ab uno ad alium locum transferri poſſent; at, poſtquam Conſtantine Eccleſiæ pacem attulit, Altaria e cujuſque generis materie, ex auro, ex argento, ex marmore, ex jaspide, ex lapide conſecta fuere. Erant hæc olim concava, ut arcæ quædam; & in iis cavitatibus, ſeu vacuitatibus ponebantur Sanctorum reliquiæ, & eorundem integra interdum corpora, quæ conſpici poterant per parva foramina; quæ ad poſtერიem Altaris partem, vel ad ejusdem latera relinquebantur; at Sanctorum exuviæ ipſæ ſuper Altari non exponebantur; id enim non tantum ſæculo fieri cœpit; ibi non niſi Evangelium exponebatur.

Diſtinguuntur duorum generum Altaria, alia *fixa*, & *ſtabilia*, alia *mobilia*, & *manualia*.

Ad evitandas superstitiones Episcopi destruent, quoad fieri poterit, Altaria, quæ per agros, superque viis, tamquam memoriæ Martyrum, erecta fuerint, nisi reapse alicujus Martyris corpus, aut reliquiæ iisdem insint. Univerſim, nulla recipietur memoria, seu capella, Martyris insignita nomine, quin certo constet, ejus aut corpus, aut reliquiam aliquam ibidem exiſtere, aut eum ibi verſatum eſſe, aut eum locum poſſediſſe, aut ibidem paſſum eſſe; rejiciunturque omnino Altaria, ſine certa probatione, e ſomniis, vel e jaſtatis revelationibus condita. (V. Concilium Carthaginense, an. 398. can. 14.)

In omnibus Eccleſiis reliquiæ ponentur; nullamque conſecrabunt Episcopi ſine Martyrum exuviis, ſub depoſitionis poena. (II. Nicænum Concilium, an. 787. can. 7.)

Conſecrabitur Altaria, non ſolum unſtione chrismatis, ſed etiam Episcopi benediſtione. (Concilium Agathense, an. 506. can. 14.)

Interdiſtio, ne Altaria, quin ex lapide ſint, conſecrentur: *Altaria, ſi non fuerint lapidea, chrismatis unſtione non conſecrentur.* (Concilium Epaonenſe, ann. 517. can. 26.) Ubique locorum receptum eſt, ſervatumque decretum hoc.

Interdiſtio, ne eadem die Miſſæ duæ ſuper eodem Altari dicantur, aut ſuper Altari Miſſa dicatur, ubi ea ipſa die Episcopus eam dixerit. (Concil. Antiffiodunenſe, ann. 578. can. 10.) *Quare SANCTUARIUM.*

Numero plura Concilia nitorem, munditiem, & elegantiam commendant Altarium, earumque rerum omnium, quæ iis accedunt, aut eorundem uſui deſerviunt. Satis fuerit hoc loco afferri Saltzburgenſis, ſeu Salisburgenſis Concilii, an. 1380. celebrati canonem ſeptimum: *In plerisque Eccleſiis, mappa, palla Altaris, corporalia, & alia veſtimenta, ac vaſa divino cultui deputata, tam inculta, tam imunda relinquuntur, ut interdum quibusdam ſint horrori, contra ſtatutum Concilii generalis (Lateranenſis Concilii ſcilicet, an. 1215. habiti, can. 19.); & licet alias ſuper his a Sedis apoſtolice legatis, & a Prædeceſſoribus noſtris ſatis utiliter proviſum ſit, nos volentes expreſſius providere, univerſis cuſtodibus,*
ſacri-

Jaribus, Ecclesiarum rectoribus præcipimus, quatenus supradicta per ipsos munda, & nitida conserventur; alioquin ab officio suspendantur. E pluribus in hanc rem Conciliorum canonibus, quæ consequuntur, quæque in usu servari debent, hæc sunt.

I. Sine Altari nunquam celebrari potest; & Altare quidem debet esse lapideum, benedictum, & sancto chrismate consecratum, ab Episcopo tantum. Sequitur hinc lethale peccatum fore, super Altari ligneo, aut super Altari, quod lapideum quidem esset, non tamen ab Episcopo consecratum, Missam celebrari, quamvis etiam fideles Missa destituerentur, obligationis die, nisi ea in hunc modum celebraretur: quia scilicet Ecclesia super alio Altari, quam super Altari lapideo, benedicto, consecratoque ab Episcopo Missam celebrari vetuit. (S. Thomas, part. 3. q. 83. art. 3. Pontas, verb. *Altare*.) Addi potest, cum Colletio, in Tractatu de SS. Mysteriis, cap. 8. n. 3. quamvis Altare, quemadmodum usui est in Christiana republica, non sit necessarium, ut ajunt, necessitate medii, ut sanctum Sacrificium offeratur, esse tamen necessarium necessitate præcepti, & præcepti quidem tam gravis, tamque exacti ad juris apicem, ut nullus unquam, seu Episcopus, seu Papa hac in re dispensare ausus fuerit.

II. E præsentis Ecclesiæ usu necesse præterea est, ut in Altari, quod diximus, reliquiæ sint; locus autem, qui eas continet, appellatur *sepulchrum*; at id de consecrationis essentia non est; canon enim *Placuit*, 26. de *Consecr. dist. 1. ex Africano* quodam, an. 423. habito Concilio ductus, qui mandat, ut Altaria, quibus non insunt exuvie Martyrum, evertantur, haud is quidem usu receptus est; (Sotus, in 4. *dist. art. 6.*) solummodo, cum reliquiæ ibidem nullæ sunt, omittitur ex veterum Missalium rubrica, Oratio, *Oramus te, Domine* &c. (Sylvester, verb. *Altare, quæst. 1.*) Pontasius, verb. *Altare*, se credere ait, cum D. de Sainte-Beuve, sententiam, quæ reliquias tamquam non necessarias spectat, satis probabilem esse, ut citra peccatum in usum referri possit. Colletius, cui plusquam memoratis auctoribus, timiditatis

Richard Concil. Tom. III. D inest,

ineff, in suo Pontificii Casuum conscientiae *Dictionarii* Compendio, *se quidem*, ait, *non ausurum sequi sententiam hanc, nisi in urgentissimae necessitatis casibus*; & lectorem remittit ad suum de SS. Mysteriis Tractatum, cap. 8. & 8.º ubi (extra necessitatis casum, in quo deesset populo Missa festo die) ait, se non credere super Altari sine reliquiis celebrari posse: seu quia subest dubitandi locus, an id Ecclesia generalem saltem in modum sinat; seu quia quaedam sunt, quae, quin essentialia sint, summo tamen jure praecipita sunt, atque ex hoc numero reliquiae esse videntur; seu denique quia tum fakte oporteret, aut falsum dici, ut ex Oratione, *Oramus te &c.* aut supprimi verba haec: *Per merita Sanctorum, quorum reliquiae hic sunt.* Si quando ergo perspiceretur nullam in Altaris lapide reliquam adesse, pergit Colletus, aut aliqua ibidem reliquia ponenda esset, si qua genuina suppeteret, aut, si res urgeret, imponendus veteri novus lapis, aut, si neutrum fieret, a celebratione abstinendum. Sane, prosequitur idem auctor, vetera nonnulla Missalia praecipunt, ut omittantur ea verba, *Oramus te per merita Sanctorum, quorum reliquiae hic sunt*, cum nullae prorsus reliquiae ibidem adsunt; at caetera omnia, multoque magis, quae deinceps prodire, rubricam hanc expungere; tamquam praesenti disciplinae contrariam: disciplinae, inquam, quae legem facit, & eam quidem gravissimam, necessitatis exceptis fortasse casibus.

Non abs re fuerit animadverti Cardinalem Bona, de *Rebus Liturgicis*, usum in eo positum, ut in Altaris lapidibus reliquiae ponantur in ejus consecratione, ad eam consuetudinem referre, quae apud priorum temporum Christianos vigeat, ut ad sanctorum mysteriorum celebrationem in coemeteria, supraque sepulchra Martyrum convenirent.

III. Altarium consecratio in Libro Pontificali, praecipuo quodam titulo, Episcopo reservata est. Nihilominus, quoniam caeremonia haec ecclesiastici tantum juris est, eam sancta Sedes simplicibus presbyteris Missionariis in barbaris regionibus committere potest, & nonnunquam commisit; nec desunt auctores, qui asserant cum Giberto, Episcopos quoque

que posse simplicibus presbyteris eam facultatem tribuere, ut Altaria, & calices consecrent. *Vide CALIX.*

Ergo super Altari celebrari non licet, quod a simplici, nec auctoritate munito presbytero consecratum fuerit.

IV. Nec magis licet super Altari sacrum fieri, quod an consecratum fuerit omnino, vel, an solum a puro, putoque presbytero, cui deesset auctoritas, gravis subest dubitandi causa; idque secundum eam regulam ex canon. 18. *de Consecr. dist. 1.* ductam: *Ecclesiar, vel Altaria, quæ ambigua sunt de consecratione, consecrentur.*

V. Altare, seu stabile, seu manuale sit, suam consecrationem amittit; 1. per homicidium voluntarium; 2. per humani sanguinis effusionem lethali crimini obnoxiam; 3. per omnis generis voluntarias pollutiones, atque adeo per conjugalem actum. Altaribus fixis, mobilibusque præterea, consecrationis amittendæ rationes sunt eorum cujusque peculiare, & propriæ.

Eam amittit Altare fixum, 1. cum ejus mensa, quamvis integra remaneat, a basi, seu pedibus, quibus erat imposita, separatur; 2. cum hæc eadem mensa fracta est, seu rupta graviter: quia in hujusmodi Altaribus non una, & unica mensa consecratur, sed ea quidem ipsa, prout suæ basi innixa est, seu tota Altaris massa; & hanc ob causam Episcopus unctiones peragit ad juncturas quatuor, quæ duas eas partes uniunt, ut unam tantum rem e duabus efficiat: (Innocentius III. cap. 3. *de Consecr. Eccles.*) *Altare vero, in quo tabula, cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, semota a stipite suo, vel enormiter fracta fuerit, debet non immerito consecrari.* At ejusmodi Altare consecrationem suam non amittit, seu cum prorsus integrum ab una ad aliam cappellam transfertur; seu cum paries, cui affixum erat, probabitur; seu cum saxorum nonnulla, quæ eidem erant basis loco, avelluntur, dummodo non sint ex eorum numero, quæ mensam proxime tangunt, & super quibus peracta est unctio, per quam e superis, & inferis partibus morale quidpiam unum efficitur; quia scilicet in iis omnibus casibus Altaris forma semper essentialiter eadem est, & consecratio

perdurat, quoad forma persistat. Quod si mensa non esset ad murum affixa pedibus, quibus fulcitur, ab his quidem sejungi posset; quin ei benedictio adimeretur; tunc enim manuale tantum, at solito majus, Altare esset.

Jam vero Altare manuale, seu mobile suam consecrationem amittit, cum ita fractum est, ut ejus pars nulla remaneat, quæ satis apte hostiam, & calicem continere possit: quia tunc ejus forma perit, itemque necessariæ consecutionis vi consecratio, quæ ab eadem pendet. In ejus igitur usu persisti potest, cum reliqua post fracturam pars est satis magna, ut in ea poni hostia, & calix possint, sæt cum mutilatum est in extremis partibus quatuor: quia, licet consecratio in angulis fiat, eam tamen totum ipsum suarum partium ratione recipit. Idem dicendum, cum hoc Altare abstractum est a quadrato ligneo, cui inseri consuevit, propterea quia quadratum aliud a sacri lapidis substantia est; & huic solum firmando inservit. Est tamen animadvertendum, Altaris lapidem, si medius rumperetur, consecrationem suam amissurum esse, tametsi pars utraque satis magna esset, ut calicem, & hostiam continere posset. (Nugno, in 3. part. S. Thomæ, q. 83.)

VI. Cum Altare, quodcunque fuerit, suam consecrationem amisit, illud rursus consecrari, aut benedici debet, perinde ac si nunquam in eo celebratum esset; nec consecratum est ob eam solum causam, quia presbyterorum quispiam in eo Missam dicit. (*Vide CALIX.*)

VII. Thierfus, in Dissertatione de præcipuis Altaribus, cap. 2. manualium Altarium usum, ait, octavo sæculo tantum cepisse; ac decimo tertio impetrata fuisse a sancta Sede privilegia, quorum vi hujusmodi Altaria adhiberentur, ut Missæ sacrificium, ubique gentium, & in locis divino cultui minime consecratis offerri posset. Honorius Papa III. qui sanctam Sedem an. 1216. conscendit, Fratribus Prædicatoribus, Fratribusque Minoribus privilegium concessit, ut etiam sine Episcoporum venia super manualibus Altaribus celebrarent. Tridentinum Concilium (in cap. 30. de Privilegiis.) hæc omnia privilegia revocavit per decretum De obser-

servandis, & evitandis in celebratione Missæ, sess. 22. Quicunque ergo super manuali Altari celebrare vult, ad Papam confugere necesse habet, ut ejusmodi facultatem obtineat; & in Gallia non sufficit facultas hæc; sed præterea requiritur assensus Episcopi, in cujus diocesi quispiam hoc privilegio uti vult.

VIII. Sanctorum reliquias super Aitaribus exponendi usus nono tantum sæculo cepit; antea non nisi Evangelium in iisdem exponebatur. Imagines vero, candelabra, florum vasa ibidem ponendi mos decimo tantum sæculo, & serius fortasse prodit, quandoquidem Leo IV. qui an. 847. summus Pontifex electus fuit, nihil Altaribus impostum vult præstare thecas, quibus Sanctorum exuvie continentur, & quatuor Evangelia: (*Homilia de Cura pastoral. tom. 8. Concil. edit. Lab.*) *Super Altare nihil ponatur, nisi capsula cum reliquiis Sanctorum, aut forte quatuor sancta Dei Evangelia.* Ibi nunc etiam nec pileus, nec galericulus, nec chirothecæ, nec sudariolum, nec ejusmodi quidquam, poni debent; abuteretur enim Altari Domini, illudque profanaret, quicumque eodem ita uteretur, efficeretque, ut illud rebus aliis, quam quibus addictum est, quæque ad divinum cultum pertinent, inserviret. Initio quidem unum tantum, & unicum in Ecclesiis singulis Altare fuit; at extitere in unaquaque Ecclesia quamprimum Altaria plura, quandoquidem S. Gregorius Magnus, qui vivebat sexto sæculo, ad Priladium, Santonensem Episcopum, scribens, numerat Altaris tredecim usque, quæ is Episcopus sua in Ecclesia erigenda curaverat.

ALTERNATIVA. *Vide* BENEFICIUM.

AMORTIZATIO. *Vide* MANUS MORTUÆ.

ANATHEMA est græca vox, quæ passim in sanctis Libris, & in Conciliorum Canonibus usui est. In sacris codicibus, & a Judæorum consuetudine, vocabulum hoc rem maledictione, execratione, excidio, everfione, extinctione dignam significat. In Ecclesiæ stilo, atque a Conciliorum usu, anathema nihil est aliud, quam excommunicatio major, seu ejusmodi excommunicationis aggravatio, & reaggravatio, videlicet poenæ gravior, quæque præter spirituum ho-

normam privationem; interdicit publicatum rerum usum, atque adeo in cibo, & potu societatis commercium. *Vide* EXCOMMUNICATIO.

ANCIILLÆ Ecclesiasticorum. *Quare* SYNODI.

• ANNATA proprie significat anni redditum. Annata, hoc sensu accepta, redditum complectitur, quem primo anno beneficium affert, ut proinde, qui eam percipit, reapse fruatur in iis omnibus, quæ ex eodem beneficio, per unius anni curriculum, derivantur. Papalis annata est paulo alia; ita nuncupatur summa, quæ ob beneficia Papæ solvitur. Summa hæc licet olim ad horum beneficiorum annum redditum exacta, non ei tamen hoc tempore æqualis est; eum superat aliquando, per sæpe infra enim est, & rarius ad libellam cum eodem existit; ex quo fit, ut secundum Canonistas ita nuncupetur annata, non quod omnem integri anni redditum complectatur, sed quia *pro anni fructuum ratione* solvitur.

D. de Marca, *De Concord.* L. VI. c. 10. & 11. & auctor Tractatus de Annatis, qui Amstelodami an. 1748. typis editus fuit, annatarum originem referunt ad quartum sæculum, & ad Antonini, metropolitani, seu primatis Ephesini personam, qui ob ordinationem Episcoporum suæ provinciae, seu primatis, exigere summam coepit, quæ cuiusque Episcopus proventui responderet. At papales annatas inter, & taxas, cui suæ ditionis Episcopus Antoninus subdebat, longum sane, latumque discrimen interest. Personalis erat taxa hæc; Episcoporum personam scilicet afficiebat, propterea quod eos præsul hic collatæ ordinationis intuitu, causaque taxabat; cum papales annatæ sint impositiones reales dictæ, quæ beneficia nimirum afficiunt, adeoque, si is, cui novum beneficium confertur, non proinde novam ordinationem suscipit, ut cum Episcopus ab una ad aliam sedem transferatur, a solvenda secundi huius beneficii annata immunis non est; ac si pluries per anni spatium beneficium vacare contigerit, nihilominus semel tantum annata solvitur; sin eodem anno, qui ad aliquod beneficium replendum nominatus fuit, ad aliud migraverit, non amplius pre-

is annatas solvendas subest. Hæc omnia argumento sunt annatas onera esse ecclesiasticis, non personis quidem, sed bonis imposita, earumque veram originem non in agendi ratione, quam Ephesinus metropolitanus cum suæ provinciae Episcopis, quoad eorum venalem ordinationem, iniit, bene vero in reservationibus querendam esse, quas Episcopi ad beneficia nominantes edebant. Ecclesiastica bona omnia ad unamquamque Ecclesiam spectantis, ab initio sane, in Episcopi manu erant, a quo, prout unusquisque opus habebat, distribuebantur. Facta deinde est horum reddituum partitione, ita scilicet, ut Ecclesiae officario cuique suis seorsim redditus esset, quo suis ipse manibus fruebatur; ac redditus hic ecclesiastico officio additus, *beneficii* nominis designatus fuit. Post hæc partitionem Episcopi vacantia beneficia contulerunt, sibi, seu omnino, seu ex parte, ad tempus eorundem redditus reservarunt. Reservationes has, cum moderatæ erant, & legitimis causis nitentur, Concilia nequaquam dampnarunt. Est hæc annata quædam, Episcoporum dispositæ relicta: in eorumque primitiva potestate supra Ecclesiarum, quibus præerat, bona omnia germana annatarum origo haud segre perspicitur. Subsecutis temporibus, e suorum tantum capitulorum consensu, annatas Episcopi concesserunt.

An. 1124. Stephanus Silvanectensis, Episcopus Parisiensis, & Domine Nostræ capitulum statuerunt, ut Religiosi S. Victoris gauderent anno primo cujusque præbendæ, quam in cathedrali, & in S. Marcelli, S. Germani Antissiodunensis, S. Glodoaldi, & Martini Campensis in Brigienfi saltu, Ecclesiis vacare contingeret; acta id appellant *annualia*; quod *annatarum* vocabulo cumulate respondet. (Dubois, *Hist. Eccl. Paris.* T. II. pag. 22. 23. Martenne, *Ampliss. Collect.* Tom. VI. p. 224. *Annales S. Victoris.*)

An. 1126. Episcopus Bellovacensis omnes suæ cathedralis Ecclesiae annatas Canonicis regularibus, Ecclesie S. Quintini Bellovacensis, e capituli consensu, concessit; & 1135. Episcopus Achiensis, cum Canonicorum regularium communitatem in sua Episcopali urbe fundasset, eidem om-

nium suæ cathedralis, & Sancti Acheuli collegiatae Ecclesiae beneficiorum annatas attribuit. (*Gall. Christ. Tom. II. p. 385. Spicil. T. XII. p. 160.*)

Cum vero annatas, sine ulla legitima causa, ad suum peculiare emolumentum Episcopi detorsissent, eas Concilia, summique Pontifices proscripserunt; quod in causa fuit, ut, qui iisdem frui voluerunt, Romam confugere necesse haberent. Honorius III. qui an. 1216. Ecclesiam regebat, Tolonenſi Episcopo primum beneficiorum annum, quæ in ejus diocesi vacare contingeret, ad biennium concessit. Archiepiscopus Cantuariensis, (Matthæus Parisius, ad 1146.) omnium suæ provinciae beneficiorum annatas obtinuit; at Clementis V. importunis Anglicanorum Episcoporum supplicationibus destitutus, sibi met ipsi ad duos, tresve annos, omnes annatas, quas iisdem ab eo petebant, reservavit; „superior enim, aiebat, poterit sane, si velit, privilegio frui, „quod inferior sollicitat.„ Atque hæc genuina papalium annatarum origo est, quandoquidem hæc primum vice spectum est, ut Papa beneficiorum totius regni primos fructus sibi tribneret. Viennense generale Concilium, quod an. 1311. celebratum fuit, cuique præfuit Clemens V. annatas ita reliquit, uti ab hoc Papa statuta fuerunt. Hujus successor Joannes XXII. eas (*Raynald. an. 1317. num. 49.*) super omnibus Angliæ, & Hiberniæ beneficiis instituit. Biennio post idem Papa annatarum reservationem ad omnes Christiani orbis regiones protendit; exceptis tamen magna beneficia, hoc est, Episcopatus, & Abbatis, ac reservationis tempus ad tres annatas redegit. Post hunc Papam ad magni schismatis initium usque Romana curia in annatarum perceptione se admodum moderatum in modum gessit; et statim ab Urbani VI. & Clementis VII. electione, eadem magna incrementa sumperunt. An. 1392. & an. 1399. Bonifacius IX. in Urbani VI. locum successit, omnibus suæ obediendi Archiepiscopatibus, & Episcopatibus annatas imposuit; quod efficit, ut eum bene multi tamquam annatarum, quas *confistoriales* dicimus, institutorem spectant; quemadmodum earum, quæ secundi generis beneficia dicuntur, Joannem

XXII. auctorem putant. At Clemens V. utratumque exemplum præbuit. Id certum est, Bonifacii IX. tempore annatas crebriores, ampliores, severioresque evasisse. In Constantiensi, Basileensi, ac Tridentino Conciliis, super annatis magnopere disputatum. Eas Basileense Concilium damnavit hujusque Concilii decretum suscepit Pragmatica sanctio; ac Concordatum annatas restituit, implicitis saltem verbis, dum quinquagesimam quintam de valoris expressione regulam, annatarum occasione inductam, firmavit. Disputatur adhuc super argumento hoc, aliis annatas tamquam illicitas, & simoniacas spectantibus, aliis permissas esse contententibus. Afferuntur in medium pro priore sententia Cardinalis de Albiaco; Gersonius, Duarenus, Du-Moulinus, Launojus; & pro posteriore, D. de Marca, Fagnanus, Castallius, Natalis Alexander, &c. Nos quidem rationum momenta, quæ utrique stant, proferemus.

Rationum contra Annatas momenta.

1. Concilium Ephesinum an. 401. S. Joanne Chrysostomo præside, celebratum annatas damnavit, agendi rationem damnans, quam Antoninus Ephesinus iniecit, Episcoposque deponens, quos is ordinaverat.

2. S. Gregorius Papa in Concilio, quod an. 595. habuit, annatas & ipse damnavit, eos damnans, qui non solum ob ordinationes, verum etiam ob Pallium, & ob ordinationis litteras aliquid exigent, aut dant, vel id impendendi specie ad monasteria, aut hospitalia erigenda.

3. Concilium Basileense an. 1431. in duodecima, & in vicesima prime sessionibus annatas damnavit.

4. Annatas damnarunt Christianissimi Reges, Carolus VI. Carolus VII. Ludovicus XI. Franciscus I. Henricus II. Carolus IX. Clerus Gallicanus, Gersonius, Parisiensis Facultas cancellarius, & universa facultas ipsa.

5. Annatæ sunt simoniacæ, aut saltem injustæ, Simoniacæ quidem sunt, si id contenditur, ut beneficii collatio, vel beneficia plura possidendi facultas, & dispensatio vendatur. Sunt autem saltem injustæ, si quidem exiguntur,

tamquam necessaria subventio, ut Romanæ curiæ sustentatio compareretur. Tum enim expectandum esset, dum suorum beneficiorum redditum titulares perceperint, non autem retinendæ eorum bullæ, quoad annatas iidem solverint.

6. Annatas nullum omnino concilium approbavit.

7. Si Episcopus ab ecclesiastico, cui beneficium confert, sibi ab eo unius anni redditum peteret, ejusque secretarius provisiones retineret, quoad novus beneficiarius fecisset Episcopi petitioni satis, licet id fieret subventionis in modum, & paupertatis titulo, Episcopus hic beneficium vendere censeretur; idemque dicendum de dispensationibus, quas idem non nisi numerata pecunia concederet. Nullum prorsus inter hanc duplicem facti speciem ex una parte, & annatarum exactiorem, ex altera, discrimen est.

8. Dubium saltem est, an licitæ annatæ sint; jam vero in re dubia, standum est a tutiore parte, quæ in eo posita est, ut eadem & in theoria, & in praxi damnentur.

Pro Annatis rationum momenta.

1. Lex vetus, ut constat ex numerorum decimo octavo capite, præcipiebat, ut in agro Sacerdoti decimarum pars decima solveretur. Quidni Papæ, qui summus in nova lege Sacerdos est, decimarum loco, liceat annatas solvi. (Prosper Fagnanus. *Comment. in 1. Part. Libet V. Decret. ad Tit. Ne Prelati vices suas*, & ad cap. Preterita.

2. Solvuntur decimæ pastoribus, quibus imposita est animarum cura; eadem ergo totius fidelis gregis primo Pastori solvi possunt.

3. Ecclesia universa non conficit nisi mysticum corpus, cujus visibile, & ministeriale Caput Papa est; ejusque membra peculiare Ecclesiæ sunt. Est ergo justitiæ consonum, ut hæc singulæ Ecclesiæ ad Capitis Ecclesiæ universæ sustentationem contribuant annatarum ope.

4. Cathedralæ, & abbatiales Ecclesiæ fundatæ non fuere sine interventione auctoritatis Ecclesiæ Romanæ, quæ hanc ob causam appellatur *omnium Ecclesiarum Mater*; jam vero visibilis Sponsus, itemque Pater, & Doctor ejus Ecclesiæ, interagenque omnium Papa est. Non ergo minus justitiæ

con-

congruit, ut spirituales filii suo spirituali communi Patri necessaria subsidia suppeditent, quam ut ea carnales filii suo naturali patri comparent; atque huic sane usui addictæ annatz sunt, quas Papa recipit temporalium subsidiorum titulo, quibus indiget, suam ut ditionem, suamque dignitatem sustentet.

5. Annatz non minus, quam ecclesiasticæ pensiones licitæ sunt & idque eo est verius, quod annatz, cum semel tantum beneficiorum provisionis anno primo percipiuntur, haud ex quidem perpetuum onus asserant, nec efficiant, ut beneficia cum diminutione conferantur; contra dispositionem juris canonici, quod statuit: *Ut ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur.*

6. Non minus etiam permittæ annatz sunt, quam depontus, ut vocant, jus, quod in quibusdam Diocesisbus primi vacantium Ecclesiarum anni fructus Episcopis, aut Archidiaconis tribuit: quoniam multo plura sunt onera Papæ, quam Episcopo, vel Archidiacono sustinenda.

7. Temporalibus Principibus tributa solvuntur in argumentum universæ eorum domanii, curarumque, quas de suis ipsis subditis sumunt. Ob eandem igitur causam universæ Ecclesiæ Capiti subsidia debentur, tum ut auctoritatis, quæ eidem in Ecclesia suppetit, amplitudo significetur, tum ut ad eam, qua par est, ratione regendam, & ad omnia, quibus ei opus est, suppeditanda comparetur.

8. Ex cap. *Si propter*, tit. *de Rescriptis*, in si. itemque ex cap. *Præsenti*, tit. *de Officiis ordinarii*, fabricæ, Episcopo, aliæve personæ reservari possunt annus, aut plurium annorum beneficii fructus, apostolici privilegii, consuetudinis, aut peculiaris statuti vi, ad Episcopi solvenda debita, aliæve sequæ de causa. Potest igitur Papa potiore jure primi anni beneficiorum fructus reservare, tum ut ipse sibi, tum ut Ecclesiæ universæ prospiciat.

9. Joannes Grammaticus in Aristotelis *Metaphys.* l. 1. memorizæ prodit, fuisse apud Ethnicos in more positum, ut inferiores sacerdotes, cum primum in sacerdotium ingrediebantur, suorum reddituum dimidium magno sacerdoti tribuerent; quod probat, ex jure gentium recta ratione subsidium

fidius quodcumque, seu decimam, seu annatam, seu denique alterius generis oblationem summo religionis Pontifici solvi debere.

10. Nitantur annatas consuetudine, consensuque totius Ecclesiae; bullis summorum pontificum, Joannis XXII. Bonifacii IX. Pii II. Pauli II. Clementis VII. Julii III. Pauli IV. Pii V. & Sixti V. Episcoporum, & Principum concessione; quamobrem, inquit D. de Marca *De Concord. L. VI. c. 12. num. 6.* „ nihil est, quod ad veterem disciplinae severitatem quoad annatas animum referre velimus; eas enim, „ *subventionis* titulo, percipiendi mos ab omni simoniae suspensione liberat; easdemque exigendi ratio, retentis bullis, nihil amplius habet in praesentia, quod offendant, quia „ Praefules, & Principes in id consenserunt; quia cum hoc „ subsidium in titulum *subventionis* abierit, in ratione, quae „ ejus solutio perficitur, simoniae locus esse non potest; „ quia denique Gallicana Ecclesia in deploranda perturbatione versatur, si omnes Episcoporum promotiones essent „ *simonicae*; consequens enim fieret Papam irregularem, „ omnesque Episcopos a suis functionibus suspensos esse. „

11. Annatas non damnavit Ephesina synodus, Antonini, Ephesinae urbis Primatis, seu Metropolitani consilium damnans: quoniam, quod is ab Episcopis exigebat, ut eos consecraret, non annata quidem erat, sed taxa, & exactio, quibus eosdem subdebat. Idem dicendum de ejusmodi usibus omnibus, qui in Occidentis Ecclesias, & in Romanam curiam irrepsissent; eos damnarunt concilia, summiq; Pontifices; semperque licuit de iisdem conqueri.

12. S. Gregorius, cumque consecrati pontifices non magis & ipsi annatas damnarunt damnandos exactores, quae ob pallium, ob ordinationes, vel ordinationis litteras peragebantur. Exactores hae veram sacrae rerum venditionem, & quod inde consequitur, veram simoniam continebant; cum annata nihil sit aliud, quam subsidium necessarium, non personis, sed beneficiis impostum.

13. Vehementer agitata fuit, in utraque partem, in Constantensi Concilio, de annatis quaestio; at eadem reman-

fit

fit in medio, nihilque contra-pronuntiavit concilium; imo vero summus Pontifex Martinus V. in sessione 43. cum Concilii approbatione declaravit, Papam decimas, & alia onera, ob Ecclesie generale bonum, & Cardinalium, Episcoporumque consensu, universo clero imponendi jure pollere. Porro Basileense Concilium edidit super annatis decreta duo, unum in duodecima, & in vicesima prima sessionibus alterum. Primum his verbis conceptum est: *Summum Pontificem hæc sancta synodus exhortatur, ut, cum speculum, & norma omnis sanctitatis, & munditiæ esse debeat, pro confirmatione earum electionum, quas ad eum deferri contigerit, ni il penitus exigit, aut recipiat. . . propteribus autem, quæ ipsum pro regimine universalis ecclesiæ subire oportet, proque sustentatione S. R. E. Cardinalium, & aliorum necessariorum officialium, hoc sacrum concilium ante sui dissolutionem omnino debite, & congruenter provideat. Quod si contingat, aliquam circa hæc provisionem non facere, tunc illæ ecclesiæ, & beneficia, quæ usque nunc ex novi prælati assumptione certam taxam solverint, deinceps medietatem hujusmodi taxæ per annum post adeptam pacificam possessionem solvere in partibus teneantur, duratura hujusmodi provisione, donec Papa, & Cardinalium sustentationi fuerit aliter provisum. Per hæc eadem sancta synodus non intendit in aliquo præjudicare sanctæ Romanæ, & universali Ecclesiæ, nec alteri cuicunque.*

Decretum alterum ejusmodi est: *In nomine Spiritus sancti Paracleti statuit hæc Sancta synodus, quod tam in curiâ Romanâ, quam alibi, pro, seu in confirmatione electionum, admissione postulationum, præsentatione, provisione, collatione, dispensatione, electione, postulatione, præsentatione etiam in laicis faciendâ, institutione, installatione, & investitura, de Ecclesiis etiam cathedralibus, & metropolitanis, monasteriis, dignitatibus, Beneficiis, officiisque ecclesiasticis quibuscunque, nec non ordinibus sacris, & benedictione, ac pallio, de cætero nihil penitus ante, vel post exigatur, ratione litterarum, bullæ, sigilli, annatarum, communium, & minorum servitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut sub quocunque alio titulo, colore, vel nomine, prætextu cujusvis consuetudinis, privilegii,*

villegii, vel statuti, aut alia quavis causa, vel occasione, directe, vel indirecte, solum scriptoribus, abbreviatoribusque & registratoribus litterarum solvenda. Huic autem sacro canoni si quis exigendo, dando, vel promittendo, contraire præsumpserit, pœnam incurrat adversus simoniacos infligendam, & in ipsis dignitatibus, ac beneficiis taliter obtentis nullum jus, aut titulum acquirat. Obligationes quoque, promissiones, & censuræ, ac mandata, & quidquid in præjudicium decreti hujus saluberrimi fieri contingeret, nullas obtinere vires, atque irrita esse censeatur. Et si, (quod absit) Romanus Pontifex, qui præ cæteris universalium conciliorum exequi, & custodire canones debet, adversus hanc sanctionem aliquid faciendo Ecclesiam scandalizet, generali Concilio deferatur. Cæteri vero pro modo culpæ, juxta canonicas sanctiones, per suos superiores puniantur.

Quamvis hæc duo decreta, & præsertim secundum, prima fronte in annatas definitiva videantur, si tamen expendantur, spectenturque propius, dici possunt, non eas absolute in se ipsis, sed solum quoad eas percipiendi rationem, & quoad conditiones quasdam damnare; etenim, 1. Decimæ secundæ sessionis decretum enuntiat fore, ut Romanæ curiæ necessitatibus Concilium provideat; quod si minus, antequam separetur, perfecerit, beneficiarii, a quibus hæctenus in annatas solutæ sunt taxæ, pergant earundem dimidium anno post initam sessionem solvere; Concilium ergo per hoc decretum, nedum annatas damnavit, sed potius eas approbavit. duabus appositis conditionibus, scilicet, ut non nisi dimidia earum pars, & hæc ipsa post annum ab inita possessione tantummodo solveretur.

2. Super vicelimæ primæ sessionis decreto veniunt animadvertenda quatuor. Primum est, ut decretum hoc cum eo concilietur, quod in duodecima sessione legitur, pro certo habendum esse, annatas ab eo non damnari, nisi ea conditione, ut Romanæ curiæ necessitatibus, alia ratione, provideatur. Alterum est, decretum non pronuntiare in annatis ipsis simoniam continere, sed satis habere pœnas in simoniacos latas eis minitari, qui deinceps hoc subsidium exigent, retentis bullis. Tertium est, decretum hoc in

Gallia

Gallia servatum non fuisse, quandoquidem annatz, depor-
tusque, saltem quoad ecclesias plures, in ea perstiterunt.
Quartum est, Basileense Concilium non improbasse annatas
ipsas, sed eas exigendi rationem solummodo: quoniam sta-
tuit justitiæ congruere, ut Romanæ curiæ necessitatibus
provideretur.

14. Edicta a regibus Christianissimis in annatas edita, eo-
rundemque ad Romanam curiam per Oratores delatz quoad
eas querelæ spectare non possunt annatas, prout in præ-
sentia se habent, sed solum prout olim se habebant, tam
quoad earum multiplicationem, quam quoad enormes star-
sus, excessusque, qui in eandem exactione perpetraban-
tur. Extorquebantur ad triennium usque annatz super o-
mnium generum beneficiis; quod titulares ad mendicita-
tem redigebat. Romanæ curiæ ministri occupabant mobi-
lia, & immobilia Episcoporum, & Abbatum defunctorum bo-
na, aliasque ejusmodi innumeras exactiones patrabant, quas
impediebant, ne Ecclesiæ repararentur, ne divina officia ce-
lebrarentur, ne pauperes alerentur, &c. Hæc præter mo-
dum acta, atque adeo contra jus, fasque, merito Galli Re-
ges damnavant, non autem annatas ipsas, ut ex edictorum,
mandatorumque, quæ in id edidere, vi, & ratione pes-
spicuum sit.

De clero Gallicano, de Parisiensi facultate, de Gerso-
ne, ejusdem facultatis Cancellario, deque regni Academiis
cæteris idem judicium ferendum est. Si quando annatas
sine enormi simonia exigi non possent deciderunt, ita pro-
nuntiarunt, facta solum hypothesi, eas per vim exigi, in-
vitis Principibus, & Prælatiis, aut electionis, præsentatio-
nis, confirmationis causa, non autem tamquam puram, pu-
rumque subsidium, & quidem utriusque potestatis consensu
mixtum. De annatis ergo perinde, ac de investituris dicen-
dum est. Sunt ambæ licitæ, vel illicitæ, pro varia ratio-
ne, qua nimirum spectari possunt. Si enim tribuatur in-
vestituris notio hæc, ut sæculares Principes divinam, & spi-
ritalem auctoritatem Episcopis conferant, dum eis pastora-
lem baculam, & anulum tradunt, illicitæ sunt, atque hæc,
non

non alia significatione eas, tamquam sacrilega, & impia[m]olimina, summi Pontifices, & Concilia damnaverunt. Si contra eadem spectentur tamquam simplex feudorum, bonorumque temporalium concessio, licitæ sunt, easque hæc ratione sumptas hæud Ecclesia damnavit. In eundem modum regni clerus, & universitates damnaverunt annatas, quas nempe tamquam exactiones, invitæ Regibus, & Episcopis, ob electionum, & ad beneficia præsentationum confirmationem, violenter extortas spectarunt; innoxias vero judicarunt, cum eas spectarunt tamquam subsidia, consentientibus Principibus, & Prælati, Romanæ curiæ concessa.

15. Ergo annatæ nec simoniacæ sunt, nec injustæ. Simoniacæ omnino non sunt: quia non exiguntur tamquam pretium collationis beneficiorum, aut dispensationis ad plura simul beneficia possidenda, sed tamquam subsidium communi fidelium patri necessarium ad ferenda onera, quæ ejusdem gradui addicta sunt. Non sunt injustæ, quoniam bullæ retinentur, quoad titulares suorum beneficiorum annatam solverint: quia Principes, & Prælati huic ejus exigendæ rationi assensum præbuerunt, & quia cum hoc subsidium, necessariæ *subventionis* titulo, progressum fuerit, nimis difficultates ad ejus perceptionem obtinendam occurrerent, siquidem expectandum esset, dum titulares suorum beneficiorum possessionem inirent.

16. Annatæ a Conciliis pluribus, etiam generalibus, saltem tacite, approbatæ fuere. Cum annatarum negotium in Viennensi generali concilio, cui præfuit Clemens Papa V. an. 1311. in deliberatione positum fuisset, quemadmodum testatur Joannes Andreas, (*in cap. inter ceter. de Offic. ordin. Lib. I. Decretal.*) inter jurisconsultos apprimè celebres, Concilium hoc, post maturam consultationem, annatas ita reliquit, ut se habebant. Seperinde gessere concilia Constantiense, & Tridentinum; cumque Cardinalis de Lotharingia huic posteriori concilio sua super annatis de reformatione consilia proposuisset, eum legati monuerunt, hanc impositionem a Galliarum Oratore ipso (præside Du-Ferrier, a Carolo IX. Romam missio) tamquam legitimam agnitam fuisse;

se; qua super re Cardinalis, absque ulla verborum circulatione, respondit id verum esse. (Pallavicinus, *Hist. Concil. Trident. Lib. XIX. cap. 1. num. 4.*)

17. Docent communiter Canonistæ, Episcopum etiamnum posse suæ dioceseos beneficiis annatam imponere, dummodo id faciat e consensu capituli; quod universum diocesanos clerum quoad caput hoc repræsentat, & ob aliquam gravem causam, cujusmodi est Ecclesiæ Fabrica. (Laymann *Jus canonic. Tom. II. pag. 159.*) Si ergo Episcopus ob hanc, aliamve hujusmodi causam hoc jure, quod ejus dignitati addictum est, uteretur, non proinde beneficia vendere censeretur, quamvis eorum provisiones secretarius ad annatæ solutionem usque retineret: quia retentio hæc provisionibus ipsis, & collationi beneficiorum extrinseca, posteriorque est, cum collatio, & provisio ante retentionem perfectæ, consummatæque sint. Quid ergo facere censeretur Episcopus tum quoque, cum ei, qui a secretis eidem est, in mandatis daret, ut beneficiorum provisiones ad usque annatæ solutionem retineret? Censeretur promptum, & efficacius adjumentum impendere, sua ut jura contra beneficiariorum pravam voluntatem in tuto poneret, qui possent ei suam facere, cum semel suorum beneficiorum tranquilli possessores essent; ejusmodi totum esset, in hac hypothesi, prælati crimen. Haud magis reus Papa est, quam esset prælatus hic, cum bullas retineri jubet ad jurium solutionem usque, quæ super omnibus beneficiis, quorum provisiones confert, eidem debentur; adeoque nihil vetat, quin admittatur papales inter, & episcopales annatas paritas, quæ rationem legitimam conficit, quæ contra papales annatas assertur.

18. Dubium saltem est, an papales annatæ licitæ sint; quod satis est, ut ab iis abstinere, easque damnari necesse sit: quoniam in re dubia tutius ineundum consilium est. Assertur hæc in annatas postrema ratio, cui tamen ipsa non plus soliditatis, quam cæteris inest; quia jam hoc tempore demonstratum est, annatas titulo *subventionis*, cui sacerdotium, & imperium auctoritatem tribuit, permissas esse. Non ergo amplius dubia res est, concludendumque cum Fleurio,

tom. 2. Institutionis ad Jus Ecclesiasticum, pag. 108. editi-
onis an. 1763. in hunc modum : „ Nulla occurrit simonia
„ in accipiendis, atque adeo apud judicem exigendis retribu-
„ tionibus, quæ Ecclesiæ publico usu, constitutionibus,
„ legibusque recentioribus firmatæ sunt, tametsi fortasse
„ earum origo haud culpa vacaverit; dummodo eorum mens,
„ qui utuntur hoc jure, pura sit, iidemque nihil aliud pro-
„ positum habeant, quam ut suis ipsorum temporalibus ne-
„ cessitatibus consulant. Per hoc sane principium in tuto
„ poni possunt annatæ, & quidquid ob beneficiorum provi-
„ siones Romæ solvitur; est hæc contributio veluti quædam,
„ quam sibi universa Ecclesia ad primæ sedis sustentationem
„ imposuit. Idem, ratione habita, dicendum est de jure
„ deportus, quod nonnulli Episcopi sumunt de tabularii
„ & secretariatus jnribus, quæ si modica sunt, per consue-
„ tudinem firmari possunt. “ Videri potest, super annatis,
„ Dissertatio, quæ extat ad paginam 562. tom. octavi, in fol.
„ Historiæ ecclesiasticæ P. Alexandri, & Sermo P. Bertherii,
„ qui ad tom. decimi quinti Historiæ Ecclesiæ Gallicanæ fron-
„ tem est.

Is Galliæ mos est, ut ibidem non solvatur annata, nisi
ob beneficia consistorialis, cujusmodi sunt Prioratus, Ab-
batiz, Episcopatus, & Archiepiscopatus, ex taxa, quæ in
Cameræ apostolicæ libris existit. Quod ad beneficia cæte-
ra, atque adeo ad virginum Abbatis attinet, annata non
solvitur, fructusque non exprimuntur nisi ad valorem du-
catorum viginti quatuor, secundum hanc stili formulam :
Cujus fructus, & redditus anni non excedunt 24. ducatos auri
de camera secundum communem æstimationem. Ita quidem va-
lor ad ducatos viginti quatuor redactus est : quia Gregori-
us XII. beneficia; quorum annuus redditus non excedit ducatos
viginti quatuor, ab annata liberavit.

ANNULUS. Antiquissimus est annulorum usus. Hebræi,
& Romani solebant annulum dare, quæstionis, seu pignoris
loco essent in tractatibus, & contractibus, quos invicem
transgebant, quemadmodum Baronius, ad annum 57. se-
cundum Genesios, & Plinii Historiam animadvertit. Vul-

gottiam Romæ annuli gestabantur ; - at deinceps plerique virorum, feminarumque id ornamenti reliquere sponsis, quæ illud ab iis accipiebant, quibus nupturæ erant. Hunc annuli postremum usum quoad sponas Ecclesia adoptavit; & id ipsum voluit cærimoniam esse, quæ matrimonii celebrationem comitetur, quæque tamquam unionis sponsum duorum, & conjugalium eorundem fidei symbolum spectari debeat. Hac de re loquitur Tertullianus in Apologetici capite sexto; & Clemens Alexandrinus in Pædagogi libro tertio, *cap. 11.* Primis Ecclesiæ sæculis Christiani fideles crucis signum, tamquam amoris, & concordie hieroglyphicam, imprimere consueverant.

Id imitati, quod inter Christianos in matrimonii cærimonis sit, Episcopi, spiritale quoddam sua cum Ecclesia matrimonium contrahentes; in consecratione anulum ab Episcopo consecrante benedictum accipiunt, qui eum in ipsorum dexterae manus annulari digito ponit, inquit: *Accipe anulum, fidei scilicet signaculum, quatenus sponsam Dei, sanctam videlicet Ecclesiam, intemerata fide ornatus ilibate custodias.*

Toletanum Concilium quartum inter Episcoporum ornamenta anulum numerat. (Concilium Toletanum, ann. 633. can. 28.)

Annulos, sandalia, chirotheras, Episcoporum instar, gestare prohibentur Abbates, nisi in id a Romana sede privilegiis instructi sint. (Concilium Pictaviense, an. 1100. can. 6.)

In clericos interdictio, ne annulos ferant. (Concilium Lateranense, an. 1215. can. 16.)

Eadem in monachos prohibitio. (Concil. Oxoniense, an. 1222. can. 38.)

Eadem in omnem clerum lata lex, qui Episcopo inferior est. (Concilium Budense, an. 1279. can. 4.)

Alcuinus, Amalarius, & Rabanus Maurus nullam episcopalis annuli mentionem faciunt; quod credendi locum præbet, cum serius in Gallia, & Germania, quam in cæteris Occidentis regionibus agnitum fuisse. Penes Episcopos

Græcos nullus adhuc, ut ait P. Goar in suo suo Eecho-
logio, usus annuli est.

APOLLINARISTÆ, discipuli Apollinaris, Episcopi Lao-
diceni, quarto sæculo. Putabant, Christum Dominum in
incarnatione humanum quidem corpus sumpsisse, non au-
tem humanam animam, vel saltem humanam animam, cui se
Verbum unierat, non intelligentiam, sed sensitivam animam
fuisse, quæ nec ratione, nec intellectu prædita erat. Apol-
linaristæ damnati fuere in Conciliis, Alexandrino, an. 362.
Romano, an. 369. Constantinopolitano, an. 381. & in Ro-
mano, an. 649.

APOSTASIA, APOSTATA. Appellatur *apostata* Christi-
anus, qui veram religionem omnino aut ex parte deserit,
ut falsam amplectatur, aut a sancta, cui devotus erat, pro-
fessione deficit, ut ad sæculi vitam redeat. Itaque Christia-
nus se reddit apostasie reum, seu cum Christianismum pror-
sus relinquit, ut Judaismum, aut Paganismum suscipiat; seu
cum ex parte abdicat Catholicæ Ecclesiæ fidem, ut abeat in
aliquam hæresin, Lutheranismum, Calvinismum, &c. Se
quoque reddit ejusdem criminis reum, clericus in sacris ordi-
nibus constitutus, dum sui status habitum, & munia deserit.
Eadem clerici ratio est, qui non in sacris quidem ordinibus
constitutus, sed beneficium possidens, nec habitum, nec
tonsuram clericalem desert. Idem quoque iudicium de mo-
nachis ferendum est, qui, postquam in ordine ab Ecclesia
approbato solemniter vota edidere, habitum, & vitam religio-
sam deserunt. *Vide REFORMATIO.*

Nos quidem judicavimus, communionis spem apostatis o-
mnino adimi non debere, ne eorum desperatio lapsum mul-
to peiorem reddat, iidemque Ecclesiam sibi clausam viden-
tes, ad sæculum redeant, ut ethnicorum vitam agant. Cre-
chimus tamen, oportere eorum poenitentiam in longum pro-
trahi, pro iis preces ad misericordiarum Patrem cum la-
trymis fundi, causasque, voluntatem, & necessitates uni-
us cujusque ad trutinam revocari. (Concil. Carthaginense,
ann. 251.)

Apostata, qui Christo nuntium remisit, quod ei reliquam vitæ est, inter plorantes agat; eidem tamen in mortis articulo poenitentia concedatur, & communio cum fidentia in Dei misericordia tribuetur. (S. Basilii Canon, in canonicis ejusdem epistolis.)

Qui, postquam a fide defecerunt, Ecclesiae, ne poenitentiae quidem petendæ causa, se sistunt, quique ægrotantes communionem petunt, audiendi non sunt; & hæc iidem negari debet, nisi convalescerint, dignosque poenitentiae fructus egerint. (Concilium Arelatense, an. 314. can. 22.)

Concilio placuit indulgentia, quamvis indigni sint, in eos uti, qui fidem sine coactione deseruerunt. Quos igitur ex animo poenituerit, iidem per annos tres inter auditores; & per annos septem inter prostratos consistant, denique per annos duos populi precibus, quin offerant, participabunt. (Generale primum Nicaenum Concilium, ann. 325. can. 10.)

Reconciliabuntur apostatae ad mortem tantum, siquidem totam in poenitentia vitam transegerint. (S. Siricii Decretum, ann. 384.)

In hierosolimæ repositi, quam abjuraverant, secularibus iudiciis relinquentur, ut pro culpæ ratione puniantur; sed si tamen poenitentia, si vere eodem poeniteat, non negabitur. (Concilium Narbonense, an. 1235. can. 11.)

Declaratio diei 20. Junii an. 1665. perpetui in eos exilii poenam statuit, qui ad reformatam, ut contendunt, Religionem redeunt; postquam ejusdem abjuratorem ediderunt.

Declaratio diei 2. Aprilis an. 1666. mandat, ut ex earum vi, quas an. 1663. & 1665. editæ fuere, omnes præventi, accusatique horum criminum, relapsus, apostatae, blasphemiae, impietatisque contra Catholicæ Religionis mysteria prolatae, a Parliamentis, ut nuncupant, indicentur.

APOSTOLOS, seu APOSTOLI; *Litteræ ad Apostolos*. Ita vocabantur epistolæ dimissoriae ad superiorem judicem missæ, ut certior fieret, appellationem ab inferioris judicis sententia ad ejus tribunal interpretatam fuisse; erat enim

scpi, vel eorum-officiales in dandis appellationibus ad apostolos appellantes difficiles se non exhibeant, sed propter quorundam simplicitatem etiam non petentibus offerant; & in generali Concilio Lugdunensi primo, cui Innocentius Papa IV. præsuit, an. 1245. Causam appellationis in scriptis assignari appellans deproperet, Et petat apostolos, quos eis præcipimus exhiberi, in quibus appellationis causam exprimat. Canonem hunc summus Pontifex Bonifacius VIII. in Sexto posuit voluit, sub titulo de Appellationibus. Qui ex Ecclesie iudicibus super hac re actum dare renuissent, censebantur conciliorum decisiones violare, & superiorem auctoritatem, ab appellante imploratam, reclamataque contemnere; quod reprimi intererat; ut in ecclesia rectus ordo servaretur, impedireturque; ne appellantes in oppressione versarentur.

*Apostolorum usum in appellationibus a Papæ iudiciis ad generale concilium, aut Papam certiorum factum, quive melius de re cognoverit, sequitur etiamnum Gallia; & quoniam circumstantiæ ferre non sinunt, ut ejusmodi litteræ ab eo ipso petantur, visum est, id. ita suppleri posse, ut ab Ecclesie per regnum iudicibus, aliisque ecclesiasticis personis in dignitate constitutis esse peterentur. Hæc quidem appellationes ad futura concilia, appellationibus tanquam ab abusu, antiquiores sunt. Augustinus dicebat Donatistis, eos, si qua ipsis causa suberat, quamobrem de Papæ Melchiadis iudicio conquererentur, posse ad generale concilium confugere: *Restabat adhuc plenarium Ecclesie concilium.* Ac re sane ipsa cum Donatistæ ab ejus Papæ iudicio ad Imperatorem Constantinum appellassent, Princeps hic in Arelatenſi urbe an. 314. concilium indixit, cui Papæ Sylvestri oratores adfuerunt, & in quo iudicium, de quo Donatistæ querebantur, confirmatum fuit.*

Imperator Fridericus, decimo tertio sæculo, Principum primus confugisse dicitur ad appellationem ad generale concilium, ut Romanorum Pontificum initis consiliis obfisteret; in hunc ipsum finem Galli deinde Reges eadem appellatione usi sunt.

An. 1304. post Bonifacii VIII. mortem Dominus de Nogaret appellavit ad futurum concilium a futura successoris Papæ electione, siquidem ad eam e Bonifacii VIII. fautoribus quispiam accitus esset; est hoc vicesimum nonum monumentum vicesimi noni capituli probationum libertatum Ecclesiarum Gallicanarum.

An. 1458. Carolus Burbonensis, Lugdunensis Ecclesiarum administrator, appellavit ad futurum concilium a bullis Pii II. itemque a sententia Cardinalis de Sancta Cruce, contra primatiam, quam Lugdunensis Ecclesia super Rothomagensis sibi vindicabat, & a S. Lomeii Blesensis Abbate regulari apostolos; seu litteras appellatorias obtinuit. Joannes Dauvetius de Maretii, in Parisiensi parlamento procurator generalis, eandem obtinuit ab Abbate Brayensi, ex ordine Præmonstratensi, in diocesi Sueffionensi, & a Priore conventuali S. Salvatoris Brayensis ad Sequanam, in diocesi Silvanectensi, pro appellatione ad futurum Concilium, quam Februarii die 10. an. 1460. a Pii Papæ II. contra Carolum Regem VII. censuris interposuit.

Parisiensis universitas, appellans an. 1517. ad futurum Concilium a Pragmaticæ Sanctionis abrogatione, declaravit, se appellantem esse coram D. Hue, in legibus licentiato, & Parisiensis Ecclesiarum Decano: *tamquam coram persona authentica, & in dignitate constituta*; Decanus hic ei tribuit apostolos, seu litteras reverentiales, tales, quales de jure, & consuetudine, vel privilegio dare poterat, & debebat.

Cum Embrodunensis Ecclesia per Archiepiscopi Jacobi Gelu mortem vacasset, capitulum, ex omnium capitularium unanimi consensu, Joannem Gerardum ei successorem elegit. Eugenius Papa IV. ejus Archiepiscopatus provisionem alteri contulit. Super hac agendi ratione Capitulum, Electus, & Embrodunensis urbs confugerunt ad Basileense Concilium, quod congregatum erat, quodque eos appellantes recepit V. Kal. Februarii an. 1443. quod est novæ sessionis tempus; idemque Concilium commissarios dedit, qui eorum querelas expenderent. Commissariis, 25. sequenti Septembris die, in sessione decima tertia, referentibus, Con-

cili-

cilium electionem confirmavit, & Joanni Gerardo bullas tribuit, in quarum executionem is eam Ecclesiam ad annum usque 1444 administravit. Datæ bullæ, & sessiones animadversione dignæ sunt: quia, cum in sessione decima sexta Eugenius IV. se concilio rursus addiderit, idque approbaverit, quod in præsentibus sessionibus actum fuerat, priores sexdecim hujus Concilii sessiones spectatæ, fuerunt a summis ipsis Pontificibus, tamquam a generali Concilio habitæ, & ab universa Ecclesia approbatæ.

Exempla hæc, & alia nonnulla, quæ tomo septimo Monumentorum Cleri, pag. 1449. & sequentibus afferuntur, probant, 1. appellationes a Romanis Pontificibus ad futurum, aut congregatum generale Concilium usitatas in Gallia esse ab ineunte sæculo quarto decimo; 2. ab omni Persona in ecclesiasticis dignitatibus constituta *apostolos*, seu litteras appellatorias in id fumi consuevisse; 3. Ecclesiam in generalibus Conciliis congregatam, ipsosque summos Pontifices approbasse hujus generis appellationes, & quod inde consequitur, significare, generale Concilium supra Papam esse.

APPELLATIO, querela est, quam a sententia ab inferiore judice lata ad superiorem judicem quispiam desert ob injurias, & damna, quibus per ejus judicium se affectum contendit.

Naturalis juris appellatio est, semperque usui fuit, ut priorum judicium frans, aut inscitia corrigeretur; eam proinde jurisconsulti contra eorundem judicium injustitias antidotum vocant; *Contra venenum judicium data est theriaca appellatio*; lib. 1. ff. de Appell. Est igitur hoc juris remedium, quod unicuique patet, & in promptu est, ut nemo non priorum judicium sententias reformandas curet, quæ non regulis latæ sunt, seque ab eorum vexationibus in tuto ponat.

Canonico sæpe jure semper licuit appellari ab omni gravamine, *suo magno, suo minimo illato*; superque appellationibus ab ecclesiasticorum Superiorum judiciis suppetunt Conciliorum, summorumque Pontificum statuta numero plurima. „ Primis Ecclesiæ sæculis (inquit Fleurius, Institutionis ad Jus ecclesiasticum tomo secundo, cap. 23.) sp-

pellationes, ut & cetera, in ecclesiasticis tribunalibus rare
 erant. Ea erat Episcoporum auctoritas, & judiciorum,
 quæ fidem ferebant, adeo fere notoria, & aperta iustitia,
 ut iis omnino acquiescendum esset. Videmus tamen in
 Nicæno Concilio clericum, aut etiam laicum, si suo ab
 Episcopo se injuste depositum, aut excommunicatum fuis-
 se contenderet, apud provincie Concilium conqueri po-
 tuisse; at non videmus, id perfugii ob minores causas pa-
 tuisse, statutumve ullum tribunal supra provinciale Concili-
 um extitisse. Quod si quis Episcoporum de Concilii sen-
 tentia querebatur; id remedi præsto erat, ut scilicet ali-
 ud frequentius; additis duarum, pluriumve provinciarum
 Episcopis, cogeretur. Nonnunquam ad Papam vexati
 Episcopi confugiebant, inque ita se gerendi libertatem
 Sardicense Concilium tribuerat. Verum, ut ut de Orien-
 te res habeat, ab eo tempore in Occidente crebras ad
 Romanam Sedem appellationes cernimus, si Africam ex-
 cipiamus; ubi perfugium ad appellationes ultra mare no-
 minatim vetitum erat, perturbationis causa, quam pro-
 inde disciplina subire poterat. Notæ sunt hac de re S.
 Cypriani ad S. Cornelium Papam querelæ, Remque S. Au-
 gustini tempore Africani Concilii ad Sanctum Cælestinum
 Papam epistola.

Ex quo falsæ decretales obtinuerunt; appellationes
 crebriores in dies invaserunt; statuit enim decretales
 hæ proprias, & peculiarias jurisdictionis Archiepiscoporum,
 Primatum, & Patriarcharum gradus, perinde ac si locum
 habuerint jam inde ab altero Christiani nominis sæculo;
 & unumquemque recta ad Papam pergere sinxit. Id cau-
 se fuit; ut deinceps Romana curia contenderet, se posse
 causas omnes etiam in prima instantia judicare, & Ord-
 narios in contentiosa jurisdictione, ut in beneficiorum
 collatione, prævenire. Ibi sine medio (hoc est immedia-
 te, & omisso medio) appellationes ab Episcopo, vel ab
 inferiore iudice recipiebantur. Ibi etiam suscipiebatur ap-
 pellatio a minoribus interlocutoriis, tum evocabatur, quod
 principale erat; sæpe etiam causas in prima instantia evo-
 cabantur.

cabantur. S. Bernardus ad Papam Eugentem scribens, de his abusibus scripser queritur, notatque odiosum exemplum matrimonii, quod, cum inibi esset, ut celebraretur, per frivolam appellationem impeditum fuit. Consistorium exhibet hic S. Pater tamquam supremam Curiam, innumeris expediendis litibus implicatam, & Romanam curiam sollicitatoribus, & actoribus infartam; eos enim necesse erat ex omnibus Christiani orbis partibus eo se conferre. Hoc exemplum Metropolitanis, & Primatibus secuti sunt. Non amplius fuit, nisi frivolis, & frustratoriis appellationibus locus. (Frivola, & frustratoria appellatio est, quæ non alio spectat, quam ut reus iudicii executionem eludat, aut se jurisdictioni eximat, ad quam vocatus est.) Non solum a iudiciis, forensibusque constitutionibus, verum etiam ab actis extrajudicialis, mandatis provisionalibus, Episcopi, aut Superioris regularis correctionibus appellabatur. Appellationes vagæ, & sine fundamento conficiebantur. Appellabatur non solum a tolerantis, sed a futuris etiam injuriis. Protrahebatur in annos plures appellationis prosecutio; hæc innumeris litigatorum technis, & circuitionibus origo erat; id in toto decretalium titulo videri potest.

Lateranensis Concilia duo, ab Alexandro III. & Innocentio III. summis Pontificibus, celebrata huic abufui remedium ex parte attulerunt; vetuere scilicet, ne in pluribus peculiaribus casibus, & generatim ab interlocutoriis in definitiva reprobabilibus, & a correctionibus, institutis, mandatisque in disciplinæ negotio, aut ab iis, quæ Episcopus in visitationis cursu, aut Superior regularis statuunt, appellaretur. Longius progressum est Basiliense Concilium; evocationes ad Romanam curiam prohibuit, mandavitque, ut in locis, quæ ultra quatuor dierum iter absent, omnes causæ suis in locis agerentur, & ab eorundem locorum iudicibus finirentur, majoribus, quæ sanctæ Sedi reservatæ sunt, causis exceptis. Salvis præterea, ut omnes appellationes ad Superiorem proximum deferrentur, quin unquam altius, ac ne ad Papam quidem ipsum, omis-

so mediis confugeretur; & appellationes ad Papam per rescriptum in locis ad causas finem usque inclusive, ut ajunt, committerentur; omnino nullitas; & expensarum indicta poena. Inscriptum fuit decretum hoc Pragmaticae Sanctioni; ac deinde Concordato, quod addit oportere, ut causa appellationis ad sanctam Sedem committatur in locis ad tertiam usque conformem sententiam; has causas in locis commissas intra biennium finiendas esse; nec a secunda sententia interlocutoria conformi, vel a tertia sententia definitiva conformi appellari licere. Jus hoc a Tridentino Concilio, sessione 13. cap. 1. & sessione 24. cap. 30. confirmatum fuit.

In usu, quem Gallia servat, duplex est distinguenda ratio, qua sibi quispiam contra Ecclesiasticorum Superiorum judicia consulere potest; ex ordine una, seu *ordinaria*, extra ordinem altera, seu *extraordinaria*.

Ordinaria ratio in eo est posita, ut ab Ecclesiae inferiore iudice ad Ecclesiae superiorem iudicem appelletur; & haec dicitur *appellatio simplex*.

Extraordinaria ratio eo spectat, ut Regis, ejusve Magistratum, praesidium imploretur; & haec dicitur *appellatio tamquam ab abusu*. Rationem, seu viam hanc extraordinariam esse pronuntiat ex eo, quia hierarchico ordine egreditur, cum appellatio ab Ecclesiae iudice ad saecularem iudicem interjiciatur. Protenditur utraque ad omne ecclesiasticum iudicii genus, seu illud civile, criminale, distinctivum, interlocutorium, seu provisionem, aut iuris adjudicationem, seu possessionum, aut petitorium spectet. Non e propoſita diviſione, primo quidem afferenda ſuſcipimus ſuper ſimplici appellatione Concilliorum ſtatuta plura; de appellatione tamquam ab abuſu deinde diſturi.

§. I.

Appellatio simplex.

Ad excommunicatos quod attinet, seu clericos, seu laicos sint, ab omnibus cujusque provinciae Episcopis servanda sententia est apud canonis vi, qui prohibet, ne ab aliis reci-

cipi-

cipiant, quos alii expulerunt. At expendendum est, an eos Episcopus ex imbecillitate quadam, ex odio, vel ex ejusmodi alio animi impetu, excommunicationi subdiderit; quæ singula ut recte, atque ordine ponderari possent; & revifum est, ut haberentur in quaque provincia quotannis Concilia duo, in quibus omnes Episcopi hujus generis controverfias in commune difcernerent. (Concilium Nicænum, an. 325. can. 5.)

Episcopus, aliufve clericus, qui de judicio queritur, quod in eum latum est, non ad Principem quidem confugere, fed frequentius concilium petere debet, quod ejus causam rursus expendat; Idque hæc eidem indicta poena, ut nunquam, si fecus egerit, reficiatur. (Concilium Antiochenum, an. 341. can. 12.)

A fententia, unanimi confenfu, unaque voce, in provinciali Concilio edita, appellari non potest. (*Ibid.* can. 15.)

„ Si Episcopus, postquam damnatus est, tam certum habet suum rectum jus, ut iterum in Concilio judicari velit; honoremus; si vobis placeat; S. Petri memoriam; qui causam examinarant, ad Julium Romæ Episcopum scribant; judicium, si is ita expedire judicaverit, renovetur, & ipse judices det; quod si nihil esse censuerit, cur eo deveniatur, id tenebitur, quod mandaverit, statueritque. „ (Concilium Sardicenfè, an. 347. can. 3.)

Cum Episcopus, a provincie Concilio depositus, ad Romæ Episcopum appellaverit, confugeritque; si hic judicat, e re fore, ut negotium rursus examinetur, ad proximæ provincie Episcopos scribet, ut ejusdem negotii judices sint; sin Episcopus depositus perfuadet Romæ Episcopo, ut presbyterum post eum mittat, id hic facere poterit, & commissarios mittere, qui ejus auctoritate cum Episcopis judicent; & si putat Episcopos ad finendum negotium sufficere, id agat, quod sua ei sapientia suggeret. (*Ibid.* can. 5.)

Nemo unquam a iudicibus appellare debet, quos elegit, licet æquo minor esset eorundem numerus. (Concilium Carthaginense, an. 397. can. 10.)

In Episcopos interdictio, ne ad Romanam sedem appellent, sine Primatis, aut Métropolitani venia. (*Ibid.* can. 28.)

Eadem in omnes clericos interdictio. (Concilium Milevitanum, an. 416. can. 22.)

Ea clericis, qui per Episcopi sui sententiam se læsos putant, facultas data, ut sibi apud provincie Concilium consulant: *Clericus, qui Episcopi circa se distinctionem injustam putat, recurrat ad synodum.* (Concilium Carthagenense, an. 398. can. 66. Concilium Vasionense, an. 443. can. 5. Concilium Arelatense, an. 452. can. 29. Concilium Aurelianense, an. 538. can. 15. Concilium Remense, an. 630. can. 5. Concilium Vernoriense, an. 755. can. 9. Concilium generale Constantinopolitanum, an. 869. can. 26.)

In clericos interdictio, ne quam appellationem interponant, antequam causa inchoata fuerit: *Nec subiecti contra disciplinam ecclesiasticam, ante ingressum causæ, in vocem appellantis prorumpent.* (Concilium generale Lateranense an. 1179. can. 6.)

Ante sententiam appellari vetitum; appellationis causa judici proponi debet, & ea esse, ut cum probata fuerit, legitima censeatur. Si iudex superior æquam appellationem non comperit, appellantem ad inferiorem iudicem remittere debet, eumque ad expensas damnare, omnino sine constitutionum præjudicio, quæ mandant, ut majores causæ ad sanctam sedem deferantur. (Concilium generale Lateranense, an. 1215. can. 35.)

Vetitum, ne quis ad Romanam curiam confugiat, Litteras obtinendi causa, quarum vi partem ad iter bidui ultra dicecesin in iudicium vocet, ne defensor defatigatus jus suum deferat. (*Ibid.* can. 37.)

Episcopi, officiales, alique inferiores iudices, appellationum rationem habebunt, nec appellantis molestiam afferent. (Concilium Turonense, an. 1236. can. 6. Concilium Bituricense, an. 1286. can. 33.)

Appellationes per gradus apud ordinarios fient; ab Archidiacono ad Episcopum; ab Episcopo ad Archiepiscopum; ab Archiepiscopo ad Primate[m], siquidem extat, si minus ad
pro-

provinciale Concilium appellabitur. In casu appellationis a iudice, cui nullus Superior est, & ad provincialis usque Concilii celebrationem, appellans excommunicatus absolutionem ad cautelam a seniore provinciae Episcopo recipere poterit. Si ab eo appellatur, cui jurisdictio in exemptos est, ejusque appellatio ex consuetudine ad sanctam Sedem deferretur, hæc deferretur ad provinciale Concilium. (Concilium Parisiense, an. 1408. art. 4.)

Appellationes, quæ eo tantum spectant, ut lites in longam trahantur, ablegatæ, abscessæque sunt; nec ad alium judicem, antequam primus deciderit, & concluderit, appellari licebit. Qui non ita se gesserit, ad aureorum quindecim florenorum multam damnabitur. (Concilium Basileense, an. 1431. sess. 20.)

Causæ finientur omnes in locis ultra quatuor dierum iter, seu dictas quatuor Roma distitis, exceptis causis majoribus, aliisque ad cathedralium Ecclesiarum, & Monasteriorum electiones spectantibus: horum quippe immediata subiectio eas ad sanctam Sedem devolutas reddit. Vetitum appellari ad Papam omisso medio, vel ab aliqua interlocutoria ante definitivam sententiam; & in casu appellationis ad sanctam Sedem Papa committet in locis iudices ad causæ finem perque, & hunc ipsum. (Ita Concilium Tridentinum, sess. 13. cap. 1. de Reformat. & sess. 24. cap. 20. Concilium Narbonense, an. 1609. cap. 42.)

Basileensis concilii decreta super appellationibus inserta fuisse Pragmaticæ Sanctioni a Clero Gallicano, qui in urbem Bituricensem convenerat Julii die 7. an. 1438. & in generalis constitutionis formam ad ecclesiasticæ per totum regnum disciplinæ restitutionem redacta. Confirmata etiam fuisse per Concordatum hæc excepta clausula: *Ultra quatuor distas a Romana curia distantibus.*

Quamvis Tridentina synodus Basileensis decreta ad appellationes spectantia confirmaverit, ut ait Flenrius, hæc tamen confirmatio generalis, & absoluta non fuit: quoniam, ex disciplina in Tridentino Concilio instituta appellari immediate ad Papam potest a iudiciis, mandatisque, quæ Epi-

scopi, eorumve magni Vicarii, aut officiales pronuntiarunt, atque adeo Papæ nuntii agnoscuntur apostolici iudices, intra nuntiaturæ ambitum, quam obeunt, ut sint immediati iudices appellationis a sententiis, & mandatis, quæ in prima instantia ab Episcopis, eorumque officariis edita fuerint. si partes se ad eos conferre voluerint, relicta partibus ipsis actione; suam ut appellationem ad Metropolitanum deserant, eandemve Papæ Ministro subdant.

Effata regni huius disciplinæ contraria sunt, & ineluctabilem obligationem imponunt, ut serventur jurisdictionis gradus, in Basileensis Concilii tricesima prima sessione notati, quam adoptarunt, tum Pragmatica Sanctio, Carolo VII. regnante edita, tum Concordatum inter Leonem Papam X. & Franciscum Regem I. initum, tit. 6. *de Frivolis Appellationibus*.

Secundum effata hæc, ab Episcopo ad metropolitanum, a metropolitano ad primatem, & a primate ad Papam, in ecclesiasticis tribunalibus appellatur. Itaque tum solum ad Papam recursus est; cum regni tribunalia deinceps exhausta sunt. Appellatur etiam ab Episcopi officiali, vel ab Episcopo ipso contentiosam jurisdictionem exercente, ad officialem metropolitanum, *qui licet minor Episcopo, ordine tamen est major in jurisdictione, propter illum, cujus vires gerit.* (Cum. ult. dist. 93.) At ab officiali diocesano ad ejus Episcopum non appellatur: quia idem tribunal replere censentur. Ob contrariam rationem ab Archidiaconis jurisdictione pollentibus, quæ eorum dignitatis propria est, & ab Episcopali omnino non pendet, ad Episcopum ipsum appellari potest. Quod si Archidiaconi jurisdictio nihil est aliud, quam ejus, qua gaudet Episcopus, emanatio, eamque is solum tamquam ejus delegatus exercet, aut consuetudo ejusmodi est, tum quidem appellatio ad metropolitanum deferitur.

Cum Prælati obtinet jurisdictionis gradus plures, eique pro quoque gradu peculiaris officialis est, ab inferioris gradus officiali ad superioris gradus officialem appellari potest: quia officiales hi unus alteri subordinati sunt; ut autem ab uno ad alium judicem appellari possit, satis est, unum alteri,

ari, quoad jurisdictionem, subordinatum esse. Archiepiscopus ergo, cui jurisdictionis duo gradus sunt, videlicet, diocesanus, & metropolitanus, statuere potest Officiales duos, quorum unus alteri subordinatus sit; & Primas, cui suppetant jurisdictionis gradus tres, nempe, diocesanus, metropolitanus, & primatialis, statuere tres Officiales potest; ac re sane ipsa Lugduni, & Burdigalæ mos ejusmodi est; cui quidem mori id inest commodi, ut qui e Burdigalensis Archiepiscopi diocesi sunt, obtinere possint judicia duo, quin e diocesi pedem efferant, & qui sunt e Lugdunensi diocesi, obtinere possint in eadem diocesi judicia tria. (Monumenta cleri, tom. 7. tit. 7. cap. 1. num. 29. p. 1445. & seq. Gibbertus, Ecclesiasticæ Institutionis tom. 2. pag. 456.)

Cum judex, qui proximus superior est, interdictionis causa, vel aliter impeditur, recursus ad alterum judicem proximum suppetit, rite probata impedimenti causa. Si judex a quo nullum superiorem agnoscit, seu quia nullius diocesis est, seu aliter, appellatio ab ejus judiciis ad Papam defertur.

Appellari potest a cujusque generis ecclesiasticis judiciis, civilibus, & criminalibus, definitivo, interlocutorio, de provisione, aut juris adjudicatione, possessorio, aut petitorio. Verum appellari non potest a tribus sententiis definitivis conformibus, vel a duabus sententiis interlocutoriis, pariter conformibus, nisi interlocutoriarum sententiarum duæ in definitiva irreparabiles sint, hoc est, præterquam si per interlocutoriarum sententiarum illata læsio per definitivam sententiam reparari non possit, iisdemque definitivarum sententiarum viâ hæc de causa non insit; (Arrestum die 11. Martii an. 1579. apud Chopinium, de sacr. Polit. lib. 2. tom. 4. n. 27.) quod contingit, cum interlocutoria sententia carcerationem, aut quæstionem statuit, deciditve caput aliquod, a quo litis judicium pendet, cujusmodi est natalium, quoad successionem ad hæreditatem, legitimitas, aut beneficii servata possessio.

Superior judex appellationem ab interlocutoria sententia suscipere non debet, quia gravamen expressum sit, ut judicet, eamne suscipere, an rejicere debeat. Nec magis reci-

pere appellationem potest a judiciis, quæ omnino, vel ex parte executioni mandata sunt, quibusque partes formaliter acquieverunt, vel a quibus intra statum tempus, triginta annos scilicet, appellatum non fuit, aut cum appellatio periit. (Hericurtius, in *Ecclesiasticis Galliarum Legibus*, p. 106. n. 9.)

Tempus ad appellationem interjiciendam, efficiendumve, ut deserta declinetur, a provincialium, & jurisdictionum peculiarium filo pendet, ut animadvertit Hericurtius, *ibid.* n. 5. Sunt Officialitates, in quibus intra quadraginta dies intentanda appellatio est.

Interjicitur appellatio seu per actum simplicem a procuratore signatum, qui operam contulit in instantiæ cursu, super qua iudicium intervenit; & a procuratore ad procuratorem significatum, seu per actum extrajudicarium, hoc est, actum appellationis, quam parte, quæ se læsam putat, requirente apparitor e mandato, aut sententiæ iudicis, adversæ parti significaverit.

Relevatur appellatio bifariam; 1. per sententiæ, seu mandatum, super requisitione Superioris ecclesiastici iudicia, qui a iudicio inferioris iudicis appellanti recipit; 2. per relaxationis litteras, quæ in superiore jurisdictione, apud quam super appellatione procedendum est, obtinentur. (Descombes, secunda Parte, pag. 31.)

Appellanti, qui suam appellationem non relevavit, suppetit octo dierum spatium, ut eam deferat; quo quidem spatio anteverti non potest. (Constitutio ann. 1453. artic. 16.)

Ut appellatio locum habeat, necesse est, 1. ut iudicium, a quo appellari lubet, in rei iudicatæ vim non abierit; 2. ut læsiones, quæ appellationi causam præbent, afficiant privatum hominem, qui est appellans, aut rempublicam, si appellatio a promotore interjecta est; ac cum hæc duæ conditiones concurrunt, ab omnibus judiciis appellari potest, quæ inferiores iudices tulerint.

Ecclesiæ iudices super appellationibus non nisi per bene, aut male iudicatum pronuntiare possunt; appellatio ad nihilum,

lra, seu *appellatio*, & id a quo *appellatio* est, sunt pronuntiati forma, supremis Curiis reservata. Nec magis pronuntiare possunt, judicia, quæ protulerint, executioni mandanda esse, non obstante appellatione tamquam ab abusu, ac ne ita quidem non obstantibus oppositionibus, aut appellationibus quibuscunque. Ita judicatum per Arresta duo, unum diei 5. Septembris an. 1701 alterum diei 9. Martii an. 1728.

Appellari potest a sententia, quoad certa quædam Capita, nec obliſti, quominus, quod superest, fortiatur effectum suum. Ita appellari potest a sententia, quoad expensarum Caput solummodo, cum principale cohæret regulis. (Art. 114. Constitutionis an. 1539.)

Cum appellatio declarata est deserta, appellans non amplius super prima appellatione prosequi potest: at potest novam interponere, faciens expensis satis, nempe sumptus compensans, qui editi sunt ad diem usque, qua die appellans se rursus præsentat. At, cum appellationem suam sumpsit appellans, nullumque deinde actum per tres integros annos edidit, appellationis peremptio locum habet, secumque judicii confirmationem trahit, quin nova appellatio interjici possit.

A judiciis quoque per monasteriorum, quæ in congregatione sunt, Superiores editis appellationes gradatim deferri debent, ad ordinis Superiorem usque, & ab hoc ad Papam, qui in locis delegatos judices nominare debet, ut super appellationibus his pronuntient.

Si per peculiaria Brevia patentibus litteris, quas Parliamenti veritati consonas judicaverint, rite firmata, quidam Ordines eo gaudent privilegio, ut appellationes, quas religiosi a judiciis in ipsos editis, vel a constitutionibus interjecerint, nunquam vel ad Papam confugiendi specie extra Ordinem deferri possint; Brevia hæc executioni mandanda sunt.

At id privilegii, & quæcunque tandem interdictiones in alicujus Ordinis, aut Congregationis statutis existant, ne ad Superiores ecclesiasticos, aut sæculares extra Ordinem confugiatur, impedire non possunt, quominus religiosi se con-

ferant ad Archiepiscopos, & Episcopos, quibus in casibus hi sua in religiosos jurisdictione uti debent; ad Regis officarios, in tumultus, seditionis, aut gravis scandali casu; aut per appellationem tamquam ab abusu ad Parlamenta pergant, si forte violati fuerint sancti canones in regno servati, aut edicta, & declamationes Regum, aut statuta patentibus litteris legitime in acta relatis firmata: quia Regis officarii debent peculiariter invigilare, ut perturbationem in monasteriis impendant, & quia penes Parlamenta deposita est auctoritas regia, quæ perficere debet, ut canones, & regulæ cujusque congregationis servantur. (Leges ecclesiasticæ, Part. I. cap. de Appellationibus simplicibus, n. 13. & 14. Arrestum Constitutionis, diei 8. Martii, an. 1717. ibidem allatum; Libertatum Articulus 34.)

Cum Religiosi Galli ad suum Generalem appellant, qui extra regnum est, is quidem debet aliquem religiosum Gallum committere, qui in locis procedat. Inferitur id ex concordato, tit. 10. §. 2. quamvis enim textus hic solum de Papa mentionem faciat, cum mandat, ut is commissarios in locis nominet, qui de Gallorum causis ad ejusdem tribunal delatis judicent, una tamen, eademque est quoad Superiorem, & Papam ratio; nempe Regem pati nolle suos extra regnum subditos distrahi, causasque melius instrui, & commodius judicari suis in locis, quam in remotis regionibus, ac minore cum strepitu, sumptuque, si criminale negotium est. (Gibertus Institut. Ecclesiastic. Tom. 2. pag. 461.)

Quoties Papa in Constitutionibus, quæ ab eo emanant, appellationem prohibet per clausulam, *omni appellatione cessante*; nunquam profecto justam, & legitimam appellationem vetat, quoniam ejusmodi appellatio nemini prorsus uni negari non potest: quia necessarium contra justitiam remedium est, ex quo fit, ut in Gallia quidem ea clausula non recipiatur.

Appellationis effecta.

Appellatio suapte natura suspensiva est. Itaque cum appellatio legitima est, & ejusmodi, ut recipi possit, ejus præci-

cipus effectus, ut e regulis loquamur, is est, ut iudicii executio, & iudicis auctoritas, a quo appellatum est, suspendatur; ita scilicet, ut huic iudici progredi minime liceat, vel ut suam ipse sententiam executioni mandandam curet, vel ut negotii iudicium prosequatur, cum ab interlocutoria sententia, antequam ejus iudicium confirmatum sit, appellatur; & id quidem, seu revelata sit appellatio, seu non: *Appellatione interposita, siue ea recepta fuerit, siue non, medio tempore nihil novari oportet.* Cap. Post appellationem 2. q. 6. *Non solum innovata post appellationem a definitiva sententia interjectam debent semper (exceptis casibus, in quibus jura post sententiam prohibent appellare) ante omnia per appellationis iudicem penitus revocari, sed etiam omnia, quæ medio tempore inter sententiam, & appellationem, quæ postmodum intra descendium interponitur ab eadem, contingit innovari, ac si post appellationem interpositam ante definitivam sententiam innovantur, donec appellationis causam veram esse conspicerit, revocari non debent, nisi iudex appellationis (postquam sibi constiterit per appellationem emissam, ex probabili causa fore ad se negotium devolutum) inhibeat canonice iudici, a quo appellatum extitit, ne procedat; tunc enim quidquid post inhibitionem huiusmodi fuerit innovatum, est (licet causa eadem non sit vera) per eandem appellationis iudicem ante omnia in statum pristinum reducendum.)* Cap. Non solum, 7. de Appel. in sexto.

Quamvis iusta appellatio suspensiva sit ipsa per se, non una tamen occurrit facti species, in qua solum devolutiva est, & in qua non suspenditur executio iudicii, aut iudicis, a quo appellatur auctoritas.

I. Mandata ab Episcopis, eorumque magnis Vicariis in visitationum cursu edita, sententiæque correctionis, & disciplinæ ecclesiasticæ causa ab officialibus latæ mandari debent executioni, oppositionibus, aut appellationibus non obstantibus, & sine earum præiudicio, nisi correctio modum excedat, aut forma in iudicio, quod eam præcipit, servata non fuerit: *Ut Prælati correctionis, & reformationis officium libere valeant exercere, decernimus, ut executionem ipsorum nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire, ni forte in talibus*

excefferint, observandum. Cap. Irrefragabili, de offic. jnd. ord. Prohibitionis, ne a correctionum sententiis appelletur, exceptio, cum immodicæ sunt, hæc naturalis juris regula nititur: *Pro mensura delicti fit, & flagarum modus; poena culpæ respondere debet.*

2. Sententias ad divini servitii celebrationem, ad ecclesiarum reparationem, ad ornamentorum emptionem, ad portiones congruas, ad parochorum sustentationem, ad excommunicationes, antequam ab actis appellaretur, pronuntiatas, ad monialium clausuram restituendam, aut servandam spectantes appellatio non suspendit.

3. Nec magis appellatio suspendit officialium sententias, quæ provisionis damnationes pronuntiant, quæ viginti quinque librarum summam non superant. (Edicti ann. 1695. artic. 36.)

Cum sententiæ, appellatione non obstante, provisionis in modum executoriæ sunt, earum executionem Superiores iudices prohibere possunt, cum causæ tamen cognitione; secus hac in re abusus existeret.

§. II.

Appellatio, & Casus appellationis tamquam ab abusu.

Appellatio tamquam ab abusu est appellatio interjecta ab Ecclesiæ iudice ad Parlamentum, aliasve superiores Curias, de abusu, quem is iudex patravit; qui quidem abusus est positus, 1. in violatione quorundam canonum, qui potiore titulo in Gallia recepti sunt, & præ cæteris ad communem rem faciunt; 2. in violandis mandatis Regiis, quorum executioni subest Ecclesiæ iudex, tamquam Gallus, si-ve ea ejusdem mentionem faciant, si-ve omnino de eo non loquantur, modo perspicue ab iisdem non excipiatur; 3. in violandis reformationis Arrestis a Parlamento editis, in cuius ditione existit officialitas, qua de agitur; 4. in iis violandis Arrestis, quæ utpote consentientia, certam quamdam jurisprudentiam statuerunt, præsertim vero, si cæterorum Parliamentorum Arrestis concinunt, ita scilicet, ut eadem jurisprudentia universum obtineat, cujusmodi Arresta sunt, quæ ab-

abrogant matrimonia filiorum familias, sine eorum consensu inita, in quorum potestate iidem sunt; 5. in violandis registrationis regalium sanctionum Arestis, quæ nonnullis earum articulis temperamentum opponunt; 6. in violandis Arestis ad facultatum, quæ legatorum sunt, registrationem spectantibus, quæ per adhibitos modos docent, quæ regulæ effata sunt; 7. in violandis Gallicanæ Ecclesiæ libertatibus, & privilegiis; 8. Appellationi tamquam ab abusu tum quoque est locus, cum ecclesiastica potestas sæcularem, aut ecclesiasticam sæcularis invadit; appellatio enim tamquam ab abusu reciproca est, usuique esse potest, cum iudex laicus attingit Ecclesiæ iudicis jura, quemadmodum usui est, cum hic posterior in laici iudicis jura falcem immittit, non ea sane significatione (quæ se offert ipsa per se, & e Clotarii Regis lege, an. 560.), ut hoc tempore contra sæcularium iudicum ausa ad ecclesiastica tribunalia confugi possit, quemadmodum in acta iudicum Ecclesiæ ad sæculares curias per fugium patet; sed hac notione, ut via appellationis tamquam ab abusu contra sæcularium perinde, atque ecclesiasticorum iudicum molimina apud Superiores curias iniri possit. Effatum hoc in articulo 80. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, & in capite 36. Probationum earumdem Libertatum, n. 39. & 40. statutum est. Cæterum nulla lex suppetit, quæ singulos casus definiat, in quibus appellatio tamquam ab abusu locum habere potest; ac ne fieri quidem potest, ut iidem definiantur, quippe qui ab innumeris adjunctis pendent, quæ unamquamque speciem designant, quæque prævideri omnino non possunt. Generalibus ergo legibus, quas modo protulimus, standum est, dicendumque, quoad Ecclesiæ iudicem abusum existere, si violantur scilicet regni leges, & decreta, quæ potissimum ibidem recepta sunt, quæque proinde Parlamentorum patrocinio nituntur, itemque Gallicanæ libertates, & reformationis Aresta, atque in universum, quoties is sæcularem jurisdictionem attingens, suæ potestatis limites prætergreditur, eademve perperam utitur. Iustitiæ, æquitatisque Superiorum curiarum est, ita his ge-

neralibus principiis uti, ut eadem rite, ac recte peculiaribus circumstantiis accommodantur.

Quibus in casibus appellatio tamquam ab abusu locum non habeat.

E communi Auctorum sententia appellatio tamquam ab abusu locum non habet, cum de librorum super doctrina censuris agitur. Ita judicatum contra urbis Andegavenfis religiosos Mendicantes, ad sollicitationem Ageſtium Cleri, an. 1656. per Arrestum Regii Consilii, in duorum Parisiensis Parlamenti Arrestorum abrogationem. (Monumenta Cleri, tom. 7. pag. 1522. & 1523.)

Nec magis appellatio tamquam ab abusu locum habet in decimarum impositione, aliisque negotiis, quæ ecclesiasticis cameris competunt. Si beneficiarium tamquam ab abusu appellare contigerit, diœcesi suppetunt, ut sibi consulat, rationes duæ; 1. Confugere potest ad supremam cameram, quæ a vocatione in jus apud Parlamentum liberabit, vetabitque partes alibi, quam hac in camera sibi consulere. Si beneficiarius haud paruerit, id locum tribuet constitutioni judicum in consilio. 2. Super appellatione tamquam ab abusu ad Parlamentum delata, potest diœcesis ad consilium recta pergere, & concludere, ut Regi placeat appellationem tamquam ab abusu in simplicem ad supremam cameram appellationem convertere.

Origo, & progressus Appellationis tamquam ab abusu.

Sumi potest appellatio tamquam ab abusu, vel latissima quadam significatione; pro omni omnino ad Principem ab Ecclesiæ judicum sententiis recursu; vel minus lata significatione, pro omni ratione confugiendi ad potestatem sæcularem contra ecclesiasticam; vel denique stricta, & ad juris apices exacta notione, pro appellationibus tamquam ab abusu, prout hæc quidem in præsentia se habent.

Appellatio tamquam ab abusu, primo sensu accepta, non minus vetus est, quam Ecclesiæ pax post cruentas persecutiones, quæ ab ethnicis principibus eidem subeundæ fuere.

Non-

Nomine S. Athanasius, omnesque Catholici, qui eam propugnabant, sustentabantque, ad imperatores Constantium Magnum, Constantium Juniorem, Constantium, Constantem, & Jovianum, jam inde a quarto sæculo, confugerunt, contra Arianorum Episcoporum ausu, qui sanctum eum Præfulem, suis in conciliabulis deposuerant?

Appellatio tanquam ab abusu, altero sensu sumpta, non ita multam antiquitatem sapit. Occurrunt ejus vestigia quædam ab initio decimi quarti sæculi, inquit Fleurius (Instit. ad Jus Eccles. Tom. II. pag. 212. & 213.) in Durandi, Mimatenfis Episcopi, contra sæculares judices, querimonias ejusdemque multo apertiores probationes medio sequenti sæculo conspiciuntur. Tum quidem appellatio tanquam ab abusu ad acta reprimenda, quibus Pragmatica Sanctis, ac deinde Concordatum laqueabantur, natiua evasit. Omnium primum appellationis tanquam ab abusu, & juris forma interpositæ exemplum, inquit Bougherius Argifius, in suis ad hunc Fleurii locum Adnotationibus, competitur in Aresta diei 7. Junii an. 1404. Antea, nullum prope aliud remedium, quam appellatio ad futurum Concilium agnoscebatur. Neque vero usus appellationis, tanquam ab abusu, nisi post Franciscum I. creber evasit. Verum auctor Collectionis Monumentorum Cleri, tom. 7, pag. 1543. appellationis tanquam ab abusu originem refert, ad Philippi Regis III. cognomento Audacis tempora, qui ann. 1370. regnare cepit. Insertum est, ait auctor hic, tricesimo sexto capiti, Probationum Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, n. 14. vetus Chartulare Parisiensis Ecclesiæ, in quo offertur appellatio a judicio Parisiensis Episcopi, in Parlamento recepta, dum regnaret Philippus Audax, S. Ludovici filius, & successor, super quodam judicio tanquam a pravo, & falso dato, quod videtur ad hanc rem facere. D. primus Præses le Maître refert Aresta duo super eadem re, in suis de Appellationibus tanquam ab abusu, Tractatus capite quinto, contra Episcopum, & Archidiaconos Ambianenses; unum diei decimæ Julii ann. 1336, alterum diei quintæ Martii an. 1388. Pasquierius, in libro tertio Disquisitionum Gal-

„lice, *opp.* 33. quod de appellationibus tamquam ab abusu
 „est, alia in id affert Aresta duo; primum est diei undeci-
 „mæ Aprilis an. 1372. contra Archiepiscopum Rothomagen-
 „sem, ejusque officialem; alterum est diei decimæ nonæ
 „Martii an. 1409. contra Episcopum Ambianensem.”

Petrus de Cugnieres, Regis advocatus apud Parisiense
 Parlamentum, in collatione die 15. Decembris an. 1329. apud
 Vincennense castrum habita, Ecclesiæ judicium in regiam ju-
 risdictionem molimina notavit gravaminum, & abusum ti-
 tulo; atque ex eo tempore appellatio tamquam ab abusu
 in crebriore usu fuit, quamquam ea nondum omnino forma,
 quæ obtinet in præsentia. Ejus epocham statuit Petrus de
 Marca, (*De Concord. Lib. IV. cap. 19. n. 7.*) Ludovico
 XII. & Francisco I. regnantibus, quorum primus die 1. Ja-
 nuarii an. 1525. alter die 31. Martii an. 1547. mortem occu-
 buerunt.

Appellatio tamquam ab abusu magnas in Gallia reclama-
 tiones passa est, aliis eam commendantibus tamquam Galli-
 canarum libertatum propugnaculum, & ad Ecclesiæ judicium
 abusus reprimendos efficax adjumentum; aliis eandem vi-
 superantibus tamquam & ipsum abusus fontem, cujus esset
 ea demum vis, ut dissidia, & turbas augetet, ut Ecclesiæ
 auctoritatem penitus aboleret, ut judicarium ordinem in-
 verteret, ut ecclesiasticorum perduellionem fovèret, eoque
 Prælatos redigeret, ut miseri litium sollicitatores essent. Su-
 am ita mentem, an. 1666. Cleri orator, in Significationibus
 Regi exhibitis aperiebat. (*Monumenta Cleri, Tomo V.*
pag. 471.)

Auctor Tractatus de Ecclesiastica Jurisdictione, quem
 fronti inscriptum præfert Monumentorum Cleri tomus sex-
 tus, in appellationem tamquam ab abusu haud minus acriter
 invehitur: „Nihil unquam, inquit, (*Pag. 55.*) Eccle-
 „siæ jurisdictionem, & potestatem graviore incommodo, &
 „acribiore vulnere perculit, quam appellatio tamquam ab
 „abusu, ab officariis inventa ratio, qua omnium generum
 „negotia, contentiosa, & non contentiosa, quorumque nul-
 „la iis competat, ut vocant, seu jurisdictio, aut legitima
 „ma

ma potestas est, ad se traherent; cum nihil in tota rerum universitate sit, cui abusus species, & color assigni non possit, ut ecclesiasticæ personæ, cujuscunque gradus extiterint, cogantur ad eorum pedes accedere, addicaturque carceri, & vinculis ea vetus libertas, quæ Galliæ ornameto, universoque terrarum orbi exemplo erat. Nihilotamen socius appellationes tamquam ab abusu Clerus generatim non improbat; eum solummodo, qui Ecclesiæ disciplinam gravi incommodo afficit, harum abusum damnat. (Monumenta Cleri, tom. 7. pag. 1545.)

D. de Foix, Archiepiscopus Tolosanus in sua ad Gregorium Papam XIII. an. 1582. significatione sui apertè sensa exprimebat in hæc verba; „ Si secundum Deum, pietatemque, & religionem nostrorum Regum quidquam erat, quod ecclesiasticam jurisdictionem, sanctæ Sedis auctoritatem, fidem, religionemque catholicam in Gallia servasset, ejusmodi quidem certe Parlamenta erant appellationum tamquam ab abusu supremi judices; appellationes hæc majorem quam putabatur, æquitate nitebantur; tamque altæ in Gallia radices egerant, ut potius, citiusque Appenninus e media Italia evelleretur, quam appellationes tamquam ab abusu in eo regno abolerentur, aliüsve de iis judicare, quam Rex, ejusve Parlamenti Curia fineretur. (Fevretius in Tractatu de Abusu, lib. x. cap. 3.)

Appellationis tamquam ab abusu præcipuum fundamentum est auctoritas suprema Principis, qui canonum, sanctionum, & decretorum, quorum infractione continetur hujus appellationis vis, & ratio, suapte natura patreus, vindex, & custos est; ejus enim in primis est, suam in id auctoritatem impendere, ut subditis jus reddatur, & impedire, ne vexentur; hinc fit, ut appellatio tamquam ab abusu, quam late Galliarum Regis ditio protenditur, usui sit. Non obstat ea tamen hoc sane nomine in agro Cameracensi, Hanonia, aliisque regionibus, quæ ex Duacensis Parlamenti jurisdictione sunt; at res eadem alio est nomine in more posita. Cum Ecclesiæ judicem in secularis judicis jurisdictionem irrepsisse contenditur, in consilio querela conficitur, & ad

ad generalis procuratoris requisitionem ab Ecclesiæ judicio petitur, ut id reformet, quod egit; eo renuente, perficitur, ut consiliarius ad ejusdem procuratoris requisitionem verbalem processum edat; qui ad Regem mittitur, ut provideat, prout opus fuerit. (Arestum supremi Consilii, 20. Januarii 1682.)

Appellatio tamquam ab abusu haud Galliæ peculiaris, & propria est; ea nonnullæ aliæ regiones utuntur, atque ubi ignota est, adfumenta, quibus eadem vis est, adhibentur, ut ab actis Romanæ curiæ se quisque tueatur, cujusmodi sunt recursus ad Principem, Bullarum examen. Sæpe in Hispaniâ retentæ Bullæ, quin earum executio permitteretur; Germanicū Concordatū violari Germania non patitur. Cuique regionis sui usus sunt, suæ franchisiæ, sua privilegia, (Fevretius, *lib. 3. cap. 3. n. 12. & 13.* Fleurius, *Institutionis ad Jus ecclesiasticum, tom. 2. pag. 215.*)

Omniū regionum communis usus, ut sibi quisque in ecclesiasticis negotiis apud Principem consulat, certissimis his duobus effatis nititur; 1. eum, cui suprema potestas est, sanctorum Canonum executorem, & vindicem esse; 2. eundem posse quoad externam Ecclesiæ politicam leges, & sanctiones edere.

Appellatio tamquam ab abusu, cum extra ordinem remedium fit, in duobus tantum circumstantiis adhiberi potest; 1. cum id, in quo contenditur abusum esse, gravis momenti est, aut rem publicam afficit; ex quo fit, ut procurator generalis semper præcipua pars in hac appellatione sit; 2. cum notorius, & evidens abusus est; hinc in veteribus, semper tamquam ab abusu appellationis formulis ponebatur, *ab abusu notorio*; at in communi usu hæ regulæ non servantur. Crebro scilicet, & ob levia negotia Cleri querelis, & Regum sanctionibus non obstantibus tamquam ab abusu appellatur. (Monumenta Cleri *tom. 7. pag. 1555.* (Fleurius, *Institutionis ad Jus ecclesiasticum, tom. 2. pag. 213.*)

*Appellationis tamquam ab abusu peculiaris genera,
& horum forma.*

Appellationum tamquam ab abusu duo genera distinguit usus; ut alie sint *principales* ita dictæ, quia contestationis apud iudices delatæ præcipuum argumentum conficiunt; alie vero sint *incidentes*. Nuncupantur *appellationes incidentes*, quæ alteri contestationi, seu principali instantiæ interjectæ sunt; quod tum contingit, cum partium una causam agens, aliquam sententiam, iudicium, mandatum, aliudve momentum contra regulas editum, quodque alteri parti nocet, in medium affert; tunc enim advocatus, opem ferente procuratore, aut ministerio publico tamquam procuratore, & advocato generali declarat omnibus audientibus, se interponere appellationem tamquam ab abusu, cujus actum requirit; quamobrem curia per Arrestum, quod intervenit, appellantem recipit.

Hæc appellationum tamquam ab abusu genera duo per requisitiones sumuntur; ita tamen, ut principales appellationes etiam per receptionis litteras, quæ in parva cancellaria obtinentur, aut per Arrestum sumantur.

Suas sæpe querelas Clerus edidit contra Parlamentorum usum in eo positum, ut appellationes tamquam ab abusu recipiant, quæ per Arrestum super requisitione latum in iisdem interponuntur. Rex hac super re jus reddidit in articulo 16. declarationis an. 1666. at cum declaratio hæc registrata non fuerit, nulla ejus habetur ratio, suoque usui parlamenta insisterunt. (Monumenta Cleri, tom. 7. pag. 1560.)

Judices Appellationis tamquam ab abusu.

Appellatio tamquam ab abusu non nisi apud supremam Curiam sumitur; &, quod inde consequitur, supremæ tantum Curie præ inferioribus de hujusmodi appellationibus cognoscendi jure gaudent. Appellationum ergo tamquam ab abusu iudices Parlamenta sunt, & peculiariter magna Camera. Nihilominus, si qua appellatio tamquam ab abusu in lite apud quæstorium criminale tribunal incidenter interjiceretur, hæc in eodem tribunali judicaretur. Potest etiam

etiam appellatio tamquam ab abusu apud regium, atque apud magnum Consilium ab iis deferri, quorum causæ iisdem Consiliis commissæ sunt. (Edictum Fontis-bellaquei, ann. 1541. Constitutio an. 1539. Constitutio Blesensis, art. 2. Fevretius, in Tractatu de Abusu, lib. 1. cap. 22. n. 22.)

Non desunt tamen Auctores, qui de appellationibus tamquam ab abusu cognoscendi jus magno, atque adeo privato consilio negent; ejusmodi sunt inter alios la Roche-Flavin, in suo de Parliamentis Tractatu, & Coquille, in sua ad Jus Gallicum Institutione.

Cum appellationes tamquam ab abusu Parlamenta judicant, non ecclesiastica negotia decidunt; solummodo factum expendunt, an ecclesiasticus usurpaverit, an vexaverit Regis subditos, an Gallicanas libertates, canonesque violaverit: quod si abusum perspexerint, satis habent pronuntiare, ecclesiasticum abusum esse, & male, atque abusive judicatum fuisse per sententiam; vel actum, a quo interjecta fuit appellatio; remque ipsam ad ecclesiasticum tribunal remittunt, hoc est, ad alium Officiale, vel ad Superiorem Episcopi, siquidem abusus ab Episcopo patratu fuit; & id quidem ex vi, ac ratione articulorum 6. & 37. edicti ann. 1695. sin e converso noverint appellationem perperam interpositam esse, & fundamento carere, quin pronuntient per appellationem ad nihilum, simpliciter ajunt, *abusum in re non adesse*, damnantque appellantem ad expensas, & ad multam, quæ quadraginta quinque quoad Regem librarum est, ex articulo 37. edicti an. 1695.

Articulus 37. edicti ann. 1695. Curiis mandat, ut generatim, & indefinite pronuntient *abusum existere*, aut *non existere*, quin nominatim abusum indicent pronuntiantes *abusum in eo esse, quod &c.* seu *propterea, quod &c.* At hoc mandatum non impedit, quominus, cum ecclesiasticorum Judicum sententiæ quoad unam quidem partem abusivæ sunt, & quoad cæteras cum regulis congruunt, Parlamenta quædam in suorum Arrestorum dispositione nominatim abusum indicent. (Monumenta Cleri tom. 7. pag. 1564. 1565. 1566.)

Non

Non tegitur abusus ullo temporis lapsu : quo magis consuecit , eo magis abusus est ; hinc fit , ut appellationes tamquam ab abusu nec desertioni , nec peremptioni , nec ulli non receptionis finis obnoxie sint , ob eam causam , quia , quod rei publicæ quoad Regem , Ecclesiam , aut ditionem interest , per abusum læditur , & huic triplici titulo nihil derogare potest : *Abusus enim perpetuo , & continuo gravat , adeoque ab eo in perpetuum appellatur.* (Fevretius lib. 1. cap. 2. n. 13.)

Appellari potest tamquam ab abusu post conformes sententias tres : quia hæc appellatio ab ecclesiasticæ Jurisdictionis ordine causam abstrahit.

Alienigenæ , quæ morantur in Gallia , beneficio appellationis tamquam ab abusu frui debent , nisi agatur de specie facti , in qua appellationis tamquam ab abusu fundamentum esset privilegium Gallis proprium , & peculiare. (Monumenta Cleri tom. 7. pag. 1556. Novæ Adnotationes super Fevretio , lib. 1. cap. 2. n. 6.)

Appellari potest tamquam ab abusu non modo a sententiis , & constitutionibus , quas Ecclesiæ iudices ediderunt , itemque a decretis , quæ iidem in re contentiosa , civili , aut criminali sanxerunt , verum etiam quoad omnia voluntariæ jurisdictionis acta , quam Episcopi vel ipsi per se , vel per magnos Vicarios exercent , ut a provisionibus ad ineundam beneficii possessionem ab Episcopo datis , &c. Eadem est omnium actorum ratio , quæ a Parochorum jurisdictione pendent , cujusmodi est matrimonii celebratio , & cætera hujusmodi. Potest etiam a capitularibus conclusionibus Capituli , atque adeo regularis communis , itemque a mandatis , dispensationibus , aut obedientiis , quæ a congregationum , vel monasteriorum peculiarium Superioribus data essent , tamquam ab abusu appellari , si ejusmodi acta abusiva forent , & aliquid continerent , quod sanctis decretis , Gallicanæ Ecclesiæ libertatibus , Regni legibus , aut denique earundem communium statutis rite receptis , & publica auctoritate firmatis adversaretur. (Editum an. 1685.)

Est tamen animadvertendum, Parlamenta non deesse, quæ in voluntariæ jurisdictionis negotio appellationem tamquam ab abusu, maxime licet apertus sit, non recipiunt; in his Parliamentis ad Metropolitanum per appellationem simplicem confugiendum est. (Gibertus, Institut. Ecclesiast. tom. 2. pag. 475.)

Possunt etiam Procuratores generales tamquam ab abusu appellare a bullis, & rescriptis Romanæ curiæ, quæ Regis auctoritati, aut regni libertatibus officiunt; at tum quidem observantiæ in Papam ergo non interjicitur appellatio directe a Bullis, Brevibus, aliisque expeditionibus, quæ ejus nomen præferunt, sed solum ab obtentione, publicatione, fulminatione, executione, aliave expeditione a Papa emanante, quæcunque fuerit. (Dupperraji super ecclesiasticis Legibus animadversio, pag. 199.)

Episcopi non possunt denuntiationi subdi super appellationibus tamquam ab abusu a sententiis, quas eorum Officiales tulerunt, in iisque potissimum, quæ super civilium partium prosecutionibus, quæ easum bene judicatum propugnant, latæ fuere; iisque conceditur, ut ne super denuntiatione respondeant. Creditur etiam, Episcopos super denuntiatione suorum promotorum factum, causamque apud Parlamentum fumentes, ibidem ad multam, & ad expensas damnari non posse, nisi in manifestæ calumniæ casu. Est hæc dispositio edicti mensis Octobris an. 1625. & declarationum an. 1657. art. 17. & an. 1666. art. 18. Regis consiliorum Aresta plura super his effatis edita sunt; & cum parlamenta iis obstiterunt, eorum Aresta abrogata fuerunt. Edictum quidem an. 1695. art. 4. non ita favere videtur; at hunc articulum sæculares Curiæ, Ecclesiæque judices aliter interpretantur. (Monumenta Cleri, tom. 7. pag. 1533. 1534. 1536. 1584. & seq.)

Appellationi tamquam ab abusu aliquando suspensivus, aliquando solum devolutivus effectus est.

Effecta Appellationis tamquam ab Abusu.

Suspensivus effectus appellationis tamquam ab abusu in

eo est positus, ut nec novus juridicus actus edi, nec decreta, seu judicia lata excitari, nec vel ad eorum significationem procedi possit; ut animadvertendum sedulo est, siquidem de censura lata, & significata ante appellationem tamquam ab abusu significato agitur, suum huic censuræ effectum, suamque executionem post appellationem tamquam ab abusu ut antea persistere, nisi ea simpliciter comminatoria fuerit. Crassa ergo esset ejus illusio, qui in animum induceret, credere censuram in antecessum suspensam fuisse, & appellantem tamquam ab abusu excommunicatum, aut interdictum esse desistere ex fusa tamquam ab abusu appellationis vi; adeoque certum est, Sacerdotem, cui ad jus subeundum discedit, quemque a suis proinde functionibus interdixit Ecclesiae Juxta ad eorum exercitationem per suam a decreto tamquam ab abusu appellationem redire non posse. Decisa est quoad prohibitionum Arestum, multoque potiore jure quoad simplicem tamquam ab abusu appellationem questio. Prohibitionis arrestum re quidem vera impedimento est, ne illud decretum significetur, aut, siquidem significatum est, executioni mandetur, ulterius procedendo, eoque decreto in capturae decretum vertendo; at decreti jam significati effectum nequaquam suspendit, nec Sacerdotem decreto perculsum, interdictumque firmat, ut suarum functionum usum repetat. Judicis ergo potestatem quidem, & progressionem, non autem actorum, quæ jam edita sunt, effectum appellatio tamquam ab abusu suspendit; oporteret, ad id obtinendum, ut ea nulla declararentur, vel abrogarentur, aut effectus per Superioris in hierarchico ordine Judicis auctoritatem suspenderentur. (Tractatus de Jurisdictione ecclesiastica contentiosa, tom. 2. pag. 408.)

Appellationis tamquam ab abusu devolutivus effectus in eo versatur, ut judicium, de quo appellans queritur, ad judicis, qui illud pronuntiavit, superiorem deferatur: at ejus inferioris judicis auctoritatem non suspendit, nec impedit, quominus ejus judicium provisionis in modum executioni mandetur.

Et Galliarum usu appellatio tamquam ab abusu in morum correctionis, ecclesiasticæque disciplinæ negotio nullum suspensivum effectum obtinet; ita statuitur expressis verbis in articulo 5. edicti Francisci I. an. 1539. in art. 5. edicti Caroli IX. diei 6. Aprilis an. 1571. in art. 1. edicti Melodunensis, an. 1589. in art. 22. constitutionis Aurelianensis, an. 1571. in art. 39. constitutionis Blesensis, an. 1579. denique in art. 36. edicti an. 1695.

Hæ constitutionum dispositiones sanctis decretis consunt. Alexander III. procedi vult ad correctionem appellatione nihil obstante. *Cap. 3. ad nostrum; lib. 2. tit. 28. de Appellationibus.*

Idem statuit Tridentina Synodus; *sess. 24. cap. 10.* iis in rebus, in quibus de visitatione, & correctione actum fuerit.

Constitutiones super ecclesiasticarum vestium decencia, utpote correctionem, disciplinamque spectantes referri inter eas debent, quæ appellationi tamquam ab abusu nullum suspensivum effectum relinquunt, eas proinde constitutio an. 1606. art. 6. diserte complectitur. At, si *correctionis morum*, aut *ecclesiasticæ disciplinæ*, aut titulo *visitationis* designaretur id, quod evidenter non esset ejusmodi, quodve in regni politiam, vel in publicum bonum apertam vim contineret, Parlamenta super generalis Procuratoris conclusionibus eo jure gauderent, ut hæc ausa impedirent.

Ex articulo 36. edicti mensis Aprilis an. 1695. appellatio tamquam ab abusu nullum suspensivum effectum habet quoad judicia, & mandata, quæ Episcopi, eorumve Officiales super divini officii celebratione, ecclesiarum reparationibus, ornamentorum emptionibus, Parochorum, & desertientium sustentatione, monasteriorum clausura, morum correctione tulerunt.

Articulus 2. hanc dispositionem ad mandata super Confessariorum approbationibus lata protendit.

Articulus 18. ad mandata super bonorum ad monasteria spectantium administratione, superque regularis disciplinæ executione.

Articulus 29. ad decreta ; quæ spiritalem agendi rationem, divinumque servitium in hospitalibus spectant.

Quoniam constitutiones ; quas modo laudavimus , appellationi tamquam ab abusu suspensivum effectum negant in his tantum casibus , qui super morum correctione , ac disciplina versantur , nec definiunt , an in cæteris casibus effectus hic obtineri , necne possit ; hunc ei concedunt sæculares Curie ea regula nixæ ; *Inclusio unius est exclusio alterius.* Super hoc principio Parisiense Parlamentum per Arrestum diei 28. Junii an. 1626. declaravit. Officialem Andegavensem abusive processisse propterea , quod in matrimonii causa non obstante appellatione tamquam ab abusu progressus esset. (Monumenta Cleri, tom. 7. pag. 1578.)

Constitutio criminalis an. 1670. tit. 7. de Monitoriis, articulo 9. præcipit , ut oppositio ad monitorii enuntiacionem facta die disceptetur , quodque intervenit iudicium, executioni mandetur, appellatione tamquam ab abusu non obstante. *Ibidem.*

E Blesensis Constitutionis articulo 48. appellatio tamquam ab abusu non suspendit censurarum effectum , quæ in eos enuntiatae sunt , qui sua viris nobilibus nomina in beneficiorum locationibus commodant. (*Ibidem* pag. 1528. & 1581.)

Quæstio est , an appellatio tamquam ab abusu semper suspensivum effectum obtineat etiam in correctionis , & ecclesiasticæ disciplinæ negotio , cum a Judicibus sæcularibus , aut a publico ministerio , videlicet a Procuratore generali , vel ab inferiorum sedium Procuratoribus Regiis , quarum is factum , & causam sumit , ex officio interjecta est.

Durandus de Maillane proponit , ejusmodi esse Parliamentorum constantem usum , his duabus animadversionibus nixus ; 1. Constitutionis an. 1539. articulum 5. (Dictionarium Juris Canonici, Tom. I. pag. 42.) dicere, appellationibus tamquam ab abusu per Sacerdotes , aliasve personas ecclesiasticas interjectis , in disciplinæ , & correctionis negotio nullum suspensivum effectum fore ; quod appellationes a Procuratoribus generalibus interjectas spectare non potest ; 2. Regem

nunquam in se ipsum provisionem concedere ; prout D. Joli de Fleury Advocatus generalis solide statuit Aresti diei 4. Junii an. 1704. relati in Audientium Diario, tom. 6. lib. 7. pag. 49.

Scitus Doctor Sorbonicus auctor Tractatus de Jurisdictione ecclesiastica contentiosa, qui an. 1769. Parisiis apud Desprezium impressus fuit, aliter sentit : Tom. II. p. 407. 408. „ Sunt, inquit, Jurisconsulti, qui appellationi tamquam ab „ abusu semper suspensivum effectum esse contendunt ; eorumque opinionem his postremis temporibus superiorum „ Curiarum nonnullæ quoad appellationes tamquam ab abusu a Procuratore generali interjectas, & per Arestum receptas amplexæ sunt ; haud facile opinio hæc cum Constitutionum dispositione conciliari potest. “

„ 1. Vetant hæc superioribus Curiiis ipsis, ne super appellationibus tamquam ab abusu prohibitionum Aresta tribuant, quin criminationes, & disquisitiones viderint, super quibus intervenerunt decreta Judicis Ecclesiæ, a quibus tamquam ab abusu appellatio est. Hæc dispositio evaderet illusoria in systemate, de quo agitur. Superiores Curiae, quin huic dispositioni se subderent, & quin se ad formas adigerent, quæ ad prohibitionum aresta necessariæ sunt, atque adeo quia ejusmodi Aresta concederent, quibus in casibus regularia esse possent, eo se redigerent, ut appellationem tamquam ab abusu a Procuratore generali interjectam vellent. Hæc simplex appellatio tamquam ab abusu recepta eundem effectum ederet, ac prohibitionum Aresta, atque adeo eam vim obtineret, ut actorum judicis Ecclesiæ executionem suspenderet, quibus in casibus prohibitionum Aresta locum habere non possent. “

„ 2. Constitutiones, dum appellationes tamquam ab abusu firmarunt, quasdam regulas præscripserunt, vehementerque superioribus Curiiis commendarunt, ut in judicio, aut receptione appellationum hujusmodi ea circumspeditione, prudentiaque se gererent, ut ecclesiasticæ Jurisdictionis usus minime turbaretur. (Edictum Caroli IX. diei 16. Aprilis an. 1571. Edictum an. 1695. art. 35.)

„ Jam

„ Jam vero evidens est , siquidem simplices appellationes
 „ tamquam ab abusu a Regis Procuratore interjectæ possent
 „ in omnibus casibus executionem omnium prorsus actorum
 „ Judicis Ecclesiæ suspendere , Constitutionum , de quibus
 „ agitur , dispositionem propemodum inutilem evasuram.
 „ Arresta , quæ Procuratorem generalem tamquam ab abusu
 „ appellantes recipiunt , tamquam styli formulæ spectaren-
 „ tur , nec post ullum negotii maturum examen a tribunali
 „ edita censerentur.

Gravis altera quæstio est , an justitiæ per Ecclesiæ Judi-
 cem denegatio appellationi tamquam ab abusu justa materies
 sit. Dicitur pro affirmante parte , 1. Principis, patrocini
 titulo, potissimum, esse vexationes impedire, magnam autem
 vexationem esse justitiæ denegationem ; 2. Ecclesiasticæ ap-
 pellationis Judicem pronuntiare non posse, nisi per bene, aut
 „ male judicatum ; hanc vero pronuntiandi rationem in ju-
 stitiæ denegatione locum habere , ac proinde necessaria con-
 secratione fieri Ecclesiæ Judicem non posse de hac denega-
 tione cognoscere.

Pro negante parte dicitur , 1. hanc appellationem in-
 justam, & inutilem esse ; injustam quidem , quia Magistratus
 non est præpositus , ut Ecclesiæ Judicem in eo corrigat ,
 quod a Deo tenet ; inutilem vero , quoniam in hac facti
 specie Magistratus non potest nisi negotium ad proximum Su-
 periorem remittere , ad quem illud ipso jure devolutum est ;
 2. Appellationem tamquam ab abusu a justitiæ per Eccle-
 siæ Judicem negatione in iis quoque rebus injustam esse,
 de quibus is a Principis tantum auctoritate cognoscit : quia
 in hac facti specie Judex Ecclesiæ superior peioris conditio-
 nis esse non debet , quam Judex laicus superior , cum Judex
 laicus inferior recusat jus tribuere.

In Parisiensis Parlamenti ditione finita est quæstio in fa-
 vorem appellationis tamquam ab abusu per præscriptionis
 Arrestum Augusti die 27. an. 1701. editum , quod Officiales
 vetat, simplicem appellationem recipere , si forte Ecclesiæ
 Judices ad ejus tribunal spectantes justitiam negaverint. Ea
 fuit Arresti causa , quod justitiæ negatio est oppressio , quæ

promptum, & efficax remedium requirit, hoc autem obtineri non potest nisi per Arrestum, quod est sine appellationis iudicium; ita quidem Talonius ratiocinabatur. Eadem ratiocinatio ducitur a Guimerio, *verb. complementum*, §. *statuit*, 2. *de Causis*. Quamvis autem iustitiæ negatio in foro voluntario perinde, atque in contentioso locum habeat, ad hanc tamen negationem protendi non potest præscriptionis Arrestum, quod super altera allatum est; est enim odiosum ex eo capite, quia ecclesiasticam jurisdictionem restringit; extensio vero in odiosis rebus locum non habet. Ex alia parte sumitur hæc denegatio pro recusationis actu, qui providendi jus ad Superiorem proximum transfert; cernitur id in negotiis tum litterarum, quæ *visa* dicuntur, super Romanæ Curie provisionibus, tum institutionis super præsentatione, tum denique collationis super requisitione. (Gibertus Institut. Ecclesiast. tom. 2. pag. 471, & seq.)

Sunt numero plures casus, in quibus appellatio simplex, & appellatio tamquam ab abusu æque usui esse possunt; & ejusmodi sunt, in quibus abusus aliquo actorum vitio continetur: in his enim casibus ad Ecclesiæ Judicem proximum appellari potest ab eo, qui abusivum iudicium tulit, quia injustum, nullumque est, & reformatione opus habet. Ad Parlamentum quoque tamquam ad regaliū sanctionum executionem peculiariter designatum appellari potest.

Est etiam appellationi simplici, & appellationi tamquam ab abusu conjunctim locus, quoties abusus aliunde, quam ex aliquo in sæcularem jurisdictionem molimine derivatur; quia omnis abusiva sententia injusta est, & quod inde consequitur, justa subest efficiendi causa, ut a proximo ejus Superiore, qui eam tulit, reformetur. At quæritur, utra harum duarum appellationum præferenda sit iis in casibus, in quibus æque utraq; adhiberi potest. Pro utraque suppetunt prælationis momenta.

Dicitur, 1. pro appellacione simplici, hanc esse naturæ magis, & canonibus consentaneam, cum adsit inter Ecclesiæ iudices subordinatio, & hæc subordinatio statuta sit, ut superior Judex inferioris iudicis errata corrigat. Additur,

appellationem simplicem ordinariam, & appellationem tamquam ab abusu extraordinarium remedium esse; ac tum solum ad remedia confugiendum esse, quæ extra ordinem sunt, cum experientia compertum fuit, remedium, quod ex ordine est, inutile esse.

Pro appellatione tamquam ab abusu dicitur, siquidem de mixta materia agitur, de qua sæcularis iudex, æque atque Ecclesie iudex cognoscere potest, appellationem tamquam ab abusu promptius, efficaciusque remedium esse: quia Parliamentorum iudicia sine appellatione sunt, citiusque executioni mandantur, cum simplicis appellationis longa admodum via sit; ut enim aliquod negotium finiatur, sententis tribus conformibus opus est, & nonnunquam edantur, oportet, sententiæ quinque, ut inter eas adsint conformes tres; ac tam quoque superest appellationi tamquam ab abusu timenda locus.

Quod si de negotio agitur, de quo Parlamentum cognoscere non potest, ejusmodi spiritalia negotia sunt, aliquod nihilominus emolumentum ex appellatione tamquam ab abusu percipitur; hæc enim efficit, ut citius occurratur abusu, siquidem in aliquo actorum vitio positus est; & per unam, & unicum iudicium huius defectui finis imponitur: at si quis per appellationem simplicem sibi consulere, quatuor usque iudiciis ecclesiastici iudicis, ac demum, per appellationem tamquam ab abusu, sæcularis iudicis quinto subeundis obnoxius esset. (Gibertus, *ibidem* pag. 467. & 468.)

APPROBATIO est missio, quam Episcopus ecclesiastico sæculari, aut regulari tribuit, ut intra ejusdem diocesim Evangelium nuntiet, aut confessiones excipiat. Nemo in ulla diocesi e sacro suggestu dicere, aut confessiones audire potest; quin hac missione instructus, aut beneficii titularis sit, quod ipso jure hanc obligationem eidem imponat. Id conveniat necesse est, tum quia concionandi, & peccata remittendi potestas primo quidem Apostolis, & Episcopis, eorumque Successoribus, & infra hos, Sacerdotibus data fuit; tum quia concionatores, & confessorios idoneos eli-

gendi cura ad Episcopum, tamquam suis dioeceseos primum pastorem pertinet; tum denique, quia canonum dispositio & Ecclesiae constans usus ejusmodi est.

Apud presbyterum, si quis gravi lapsu in ruinam mortis inciderit, placuit agere poenitentiam non debere, sed potius apud Episcopum. (Concilium Eliberitanum, an. 303. can. 32.)

Non ea presbyteris concessa facultas est, ut poenitentes sine Episcopi mandato reconcilient: *sed neque licere presbyteris, poenitentes sine praecepto Episcopi sui reconciliare.* (Concilium Hispalense, an. 619. can. 7.)

Statuit Tridentina synodus, ut religiosus, cujuscunque ordinis fuerit, cum in aliis, quam sui ordinis Ecclesiis pro concione dicere voluerit, praeter suorum superiorum veniam, ab Episcopo facultatem obtineat; cum vero in proprii ordinis Ecclesiis divinum verbum fuerit nuntiaturus, Episcopo ipse se sistat, ut ab eo benedictionem suscipiat. Addit Concilium, sess. 24. c. 4. regulares ne in suis quidem Ecclesiis, *contradicente Episcopo*, concionari possent.

Cum poenitentiae Sacramentum, inquit Gallicanus clerus, e gravissimis, quae nobis in Ecclesia suppetunt, unum sit, virorum delectus, qui huic ministerio addicuntur, ad eos peculiariter pertinere debet, quibus ligandi, & solvendi auctoritas a Deo data fuit; & hi quidem Episcopi sunt: ut proinde nemo eo temeritatis deveniat, ut in hoc munus irrepat, quin dioecesani Episcopi, ejusve magni Vicarii venia eidem e scripto suppetat; & regulares, licet ab ejus jurisdictione exempti sint, a confessionibus esse non possint, quin ejus examen in antecessum subierint, ab eoque, vel ab ejus magno Vicario approbati sint, a quorum voluntate pendebit, ut eos sinant ad statum temporis spatium, vel in omne tempus confessiones accipere: ac coenobiorum superiores ipsi nullum eorum, quibus praesent, ad confessiones audiendas admittere possint, quin eos Episcopo praesentaverint, & quin ejus approbationem e scripto habeant, quae iis grato tradetur. (Declaratio Coetus generalis Cleri Gallicani, Parisiis habiti, septembri mense, an. 1623.)

Con-

Concitant hæc dispositiones Regis constitutionibus, & Arestorum jurisprudentiæ. Articuli X. & XI. editi mensis Aprilis an. 1695. ad id prorsus exacti sunt.

ARTICULUS X. „Nulli regulares concionari suis in Ecclesiis, & capellis poterunt, quin se ipsi, benedictionis petendæ gratia, dicecesanis Archiepiscopis, aut Episcopis præsentaverint; aut ibidem contra horum voluntatem concionari, & quoad Ecclesias cæteras ibi sæculares, & regulares Evangelium prædicare non poterunt: quin in id facultatem ab Archiepiscopis, aut Episcopis obtinuerint, qui eam limitare poterunt, & revocare, prout expedire crediderint. Pariter in Ecclesiis, quibus ad concionatorum nominationem satis tituli, aut possessionis est, iidem absque Archiepiscoporum, aut Episcoporum, quos diximus, approbatione, & missione prædicare non poterunt. Nos, dictorumque dominorum, jus habentium iudicibus interdiciamus, ne concionatores committant, & firmant; iidemque mandamus, ut hanc omnem dispositionem liberam, integramque dictis Prælatiis relinquant, volentes, ut, quidquid ab his super hac re mandatum fuerit, executioni detur, non obstantibus omnibus oppositionibus, aut appellationibus, & quin præjudicii quidpiam his inferatur.”

ARTICULUS XI. „Presbyteri sæculares, & regulares penitentiae Sacramentum administrare non poterunt, quin in id veniam ab Archiepiscopis, aut Episcopis obtinuerint, qui eam quoad loca, personas, tempus, & casus, prout e re fore judicaverint, limitare, atque etiam ante elapsum terminum revocare poterunt, ob causas, quæ deinde in eorum notitiam venerint, quasque explicare non tenebuntur; & quin dicti sæculares, & regulares in audiendis confessionibus persistere possint, quidquid tandem prætexant, præter quam in magnæ necessitatis casu: quoad novas facultates obtinuerint, novumque examen subierint, siquidem id dicti Archiepiscopi, aut Episcopi necessarium crediderint. Volumus autem dictas facultates sine sumptu concedi, & quidquid Archiepiscopi, vel Episcopi super hac re mandaverint, executionem fortiri, omnibus, seu

„simplicibus, seu tamquam ab abusu appellationibus nihil
„obstantibus, & sine præjudicio.”

Ita judicatum per privati consilii Arestu duo, die 16. Martii an. 1646. super Archiepiscopi Burdigalensis, nonnullorumque ejus urbis regularium dissidio edita, quæ referuntur in Monumentis Cleri, tom. 3. pag. 389. & seq. tom. 5. pag. 316. & seq. tom. 7. pag. 841. & seq.

Arestum consilii status, quod die 4. Martii an. 1669. super contestationibus intervenit, quas Aginensis diocesis regulares aliqui proposuerant, celebre super hoc negotio est, & dispositiones animadversione dignas continet. In eo dicitur inter alia, nec seculares, nec regulares, e regulis, usque Ecclesie concionari, aut confessiones audire posse sine diocesani Episcopi approbatione, qui eam limitare, & revocare poterit, prout ei visum fuerit, etiam ante elapsam ejusdem terminum, quin idem Episcopus super dictæ revocationis causa, qua ejus conscientia onerata remanebit, suam mentem aperire, necesse habeat. Poterunt tamen dicti seculares, & regulares appellationem interdicere ab actis, quæ edita, & a poenis, quæcunque statutz fuerint a dicto Episcopo, ejusve officiali, ob ea, quæ in dictas revocationes gesta fuisse contendetur, quin iidem seculares, & regulares, appellationem a dictis actis interpositam prætexentes, possint dicti Episcopi potestatem super dictis approbationibus limitatis, dictisque revocationibus impugnare. (Monumenta Cleri, tom. 3. pag. 1002. & seq.)

Arestum consilii status, diei 27. Martii an. 1688. statuit Decanum, canonicos, & capitulum Bellovacensis Ecclesie nominare non posse, aut eligere confessarios in eorum, qui e capituli corpore sunt, aliorumve gratiam, qui ab eo pendent, nisi e presbyterorum numero, quos Episcopus approbaverit. (*Ibidem* tom. 5. pag. 362. & seq.)

Arestum aliud consilii status, Octobris die 8. an. 1691. in Catalaunensis Episcopi favorem editum, contra ejus capitulum. (*Ibid.* tom. 5. pag. 367. & seq.)

Ad parochos, quod spectat, hi quidem per suarum provisionum litteras, quæ *visa* dicuntur, missionem accipiunt, quæ

quæ conciones habendi, & confessiones excipiendi facultates iisdem de jure confert, ut constat ex Tridentino Concilio, cap. 2. sess. 5. & cap. 15. sess. 24. *de Reform.* quæ editi an. 1695. editi. 12. articulus adoptavit. Parochis, & theologis, de quibus in hoc articulo sermo est, addendi sunt cathedralium Ecclesiarum poenitentiarii, quippe quos continet exceptio Tridentini Concilii, cujus verba hæc, *nisi aut beneficium parochiale*, nulli non beneficio, quod animarum eorum adjunctam habet, accommodantur. At hoc privilegio nec parochorum Vicarii, nec ipsi primitivi parochi gaudent; verum peculiari ad conciones, & confessiones Episcopi approbatione opus habent.

Parochorum ergo facultates Episcopi revocare non possunt, easdem tamen ad eorum parœcias limitare possunt, ita scilicet, ut ipsi suorum tantum parochianorum confessiones audire possint, etiam si parochiani exteri ad eos venirent intra ipsorum parœciam, suas ut confessiones apud eos ederent, propriis parochis annuentibus. Ita judicatum per Arestum consilii, diei 14. Maji ann. 1740. contra dominum Guirbaldium, Rhodézii parochum, & per declarationem Cleri Gallicani, qui eo ipso anno convenerat.

Ex omnibus, quæ hætenus allatæ sunt, ad approbationem quod attinet, auctoritatibus, duci debent, & inter effata super hoc negotio referri possunt consecutiones hæc.

I. Approbatio, quam tribuit Episcopus, non est solum doctrinale judicium, quo quispiam declaratur idoneus, & requisitis qualitatibus præditus, verum etiam auctoritatis, & jurisdictionis judicium est.

II. Cum approbatio sit auctoritatis, & jurisdictionis judicium, necessaria ad actorum legitimitatem, & validitatem est, quæ auctoritatem, & jurisdictionem postulant, ut licita, aut valida sint; ex quo sequitur, sacerdotem, qui conciones edit, & confessiones audit sine approbatione, illicite concionari, invalideque simul, & illicite confessiones audire.

III. Confessarius ab Episcopo approbatus potest, seu ab eodem Episcopo, seu ab ejus successore examinari rursus, & rejici.

IV.

IV. Possunt Episcopi ad certos quosdam casus, ad certas quasdam personas, ad certa quædam tempora approbationes restringere, tum quas regularibus, tum quas sæcularibus tribuunt, easque revocare, tum quoque cum generales, & illimitatæ sunt: quin causas declarare necesse habeant, quibus eorum animus permovetur, & quin iis liceat, quorum approbationes revocaverint, contra revocationem ipsam sibi per appellationem consulere.

V. Facultates ad prædicationem, & confessiones, quæ vi tituli beneficii ad parochos pertinent, limitatæ sunt jure ipso ad eorum parochianos tantum, nec ulterius extendi possunt, sine Episcoporum expressa approbatione, aut tacito saltem consensu.

VI. Quamvis parochi non alios, quam suos parochianos, quæ Ecclesiasticarum legum vis, & ratio est, ad confessiones recipere possint, nec eo jure gaudeant, ut per totam diocesi confessiones audiant, ob eam solum causam, quia diocesanus Episcopus eorum facultates non limitavit; usus tamen obtinet in pluribus diocesibus institutus, ut in proximis parœciis confessiones audire possint, tametsi peculiarem in id facultatem ab Episcopo non obtinuerint. Usus hic Superioribus notus tamquam certum eorum tacitum consensum ponit, qui non amplius præsumi potest, cum Episcopus expressis verbis parochum vetuit alios, quam qui ex ejus parœcia fuerint, ad confessionem suscipere.

VII. Parochus, seu limitatus ad propriam parœciam fit, seu non, suorum parochianorum quempiam, qui morbo in aliena parœcia correptus fuerit, consentem audire potest, quin ejus loci Parochus annuat; quia cum parochus suorum parochianorum confessiones excipiendi facultatem curialis titulus tribuat, & Parochianus, ob fortuitum casum extra parœciam in morbum incidens, ejusmodi esse non desinat, suum in eum jus Parochus non amittit. Verum quidem est parochum, extra parœciæ suæ fines, Sacramenta suos ad parochianos deferre non posse, quia externa Ecclesiæ disciplina non enim sinit publice curiales functiones, ubi nullam obtinet, exercere; at dici potest confessionem esse actum se-

etæ jurisdictionis, quæ parochianum sequitur, quocunque per dioccesin se confert, nisi domicilium mutet.

VIII. Sacerdotes, seu sæculares, seu regulares, qui illimitatum in modum ab Episcopo approbati sunt, per hujus Episcopi universam dioccesin, confessiones audire possunt, atque adeo eorum omnium, qui in diocesi, in qua approbati sunt, se præsentant, quamvis hi penitentes a diocesi sint, in qua iidem Sacerdotes approbati non sunt; at in diocesi, in qua a diocesano Episcopo approbati non essent, confessiones audire non possent.

IX. Exteri Sacerdotes, tam regulares, quam sæculares, nec sermonem habere, nec confessiones excipere in parœciis possunt, sine Parochorum consensu, nisi eo ab Episcopis missi sint; est enim, quin Episcoporum juri præjudicium afferatur, explicanda clausula, *de consensu Parochorum*: quoniam cum proprii Presbyteri qualitas in proprii Episcopi qualitate continetur, omnes Sacerdotes sæculares, aut regulares, quos ad conciones, & confessiones, Episcopi in parœcias mittunt, eos quoad hæc munia representare censentur, eademque exercere possunt, non obstante parochorum oppositione. (Monumenta Cleri, tom. I. p. 672. & seq.)

X. Possunt etiam Episcopi in parœcias mittere Sacerdotes, non modo prædicationis, & confessionis ergo, sed præterea, ut ibidem missam celebrent, divino intersint officio, omnesque Sacerdotales functiones obeant, aliorum Sacerdotum habituatorum instar, etiam sine parochorum consensu. Ita judicatum per Parisiensis Parlamenti Arrestum, die 14. Julii an. 1700. editum, quod declarat, abusum non adesse in Cardinalis Noviliacensis, Archiepiscopi Parisiensis, mandatis facultatem tribuentibus Ovepio Novetio, & Joanni Novetio, presbyteris, confessiones audiendi in Ecclesia S. Rochi, ibique sacerdotalia omnia munia obeundi, sine parochi consensu. (Monumenta Cleri, tom. 3. p. 1173. & seq.)

XI. Religiosi exempti suos confratres, suorum monasteriorum postulantes, & novitios, denique sæculares, qui intra eorundem Monasteriorum, septa commorantur, ex eorumque familia censentur, ad confessiones recipere possunt, e suo-

et suorum tantum Superiorum approbatione. *Decernimus, in Monasteriis, ac etiam collegiis, ubi juxta regularia instituta utitur, posse tam Praelatos regulares, quam confessores regularium eorundem monasteriorum, seu collegiorum, audire confessiones illorum saecularium, qui inibi sunt vere de familia, Et continui comensales, non autem illorum, qui inibi tantum deserviunt.* (Clemens X. in Bulla, *Supernæ*, tom. V. Bullarii, pag. 494.)

XII. Saecularium curiarum iudices laici super confessariorum approbatione cognitionem sumere nequeunt. Arresta supremi Consilii, 9. Januarii 1637. 16. Julii 1658. 24. Decembris ejusdem anni. (Monumenta Cleri, tom. 5. pag. 334. & sequentibus.) *Vide CONFESSARII.*

AQUA BENEDICTA. Ita nuncupatur aqua, quam Parochi, eorumve Vicarii dominicis diebus singulis, ante majorem Missam in parochialibus Ecclesiis benedicere consueverunt. Tribuitur etiam *Aquæ benedictæ* nomen caeremoniæ ipsi benedictionis aquæ.

Antonius Marfilius Columna, Archiepiscopus Salernitanus, *lib. de Aqua benedicta*, sect. 2. n. 43. & Baronius, ad an. 152. n. 3. & 4. aquæ benedictæ originem ad Apostolos ipsos referunt, qui scilicet ejus usum instituerint, ut Mosaeicæ legis aspersiones imitarentur. Ut ut res se habeat, conveniat, necesse est, aquæ benedictæ usum in Ecclesia admodum antiquum esse; continere magni ponderis emolumenta, & effecta parere apprime ad salutem utilia, quorum præcipua sunt sequentia septem.

1. Aqua benedicta ad animi, & corporis morbos sanandos confert.
2. A dæmonis quisque ministrorum illusionibus, insidiis, infestationibus tuetur, aut liberat.
3. Mentis agitationes sedat.
4. Ad precem, & ad Sacramenta disponit, adeoque ad Ecclesiarum ingressum ponitur, ut fideles, eas ingredientibus, se ad melius orandum comparare possint, petentes a Deo gratiam, qua a peccatis purgantur.
5. Terris fertilitatem affert, super quibus facta est ejusdem aspersio.
6. Pestem expellit, dissipat tonitrua, procellas, &c.
7. Remittit venialia peccata; non quidem, quæ theologorum

na locutio est, *ex opere operato*, ut Sacramenta; sed *ex opere operantis*; & in meriti modum, videlicet, ut explicat Silvester de Prierio, „ ad ætensent pietatem quandam, quæ „ venialium peccatorum contritionem virtualiter continet, „ mentem, & cor elevat, excitatque; „ seu, quæ alio um theologorum explicatio est, prout per institutionem, & vim precum Ecclesie, obtinet æternas gratias, quæ ad contritionem excitant, quæ ad ipsam venialium peccatorum remissionem necessaria est; hinc aquæ benedictæ penes catholicos communis usus.”

Hæc ad Ecclesiarum ingressum ponitur, ut in aditu, exituque sumatur. Eadem succiter, dum electio surgitur, dum cubitum itur, dum preces inchoantur, dum tentatio supervenit, dum turbo ingruat. Hæc ipsa asperguntur loca, quæ demonum malignitatis timori subsunt, uti & ægrotantes, mortui, sepulchra, & cimiteria, id a Deo obtinendi causa; ut, precum ratione habita, quas super hac aqua edidit Ecclesia, fidelium animas, qui in pace requiescant, purgare, solarique dignetur. Asperguntur etiam aqua benedicta tum altare, tum fideles; altare quidem petendi gratia, ut ab eo Deus demones amoveat, qui ejus ministros pravis suggestionibus turbare vellent; fideles vero ad Deum ipsum rogandum, ut eosdem ministros purget, & a tentatoris offendiculis tueatur. In Oriente, bis in anno, aqua benedicta usui ad potum est; scilicet, ad Missæ finem, quæ media dominici Natalis nocte celebratur, post panis benedicti consumptionem, & in Epiphaniæ vigilia vespertino tempore.

Conficienda est aqua benedicta ex aqua frigida, pura, & naturali, quo tempore, quibus in locis, quibusque adhibendis cæremoniis in unoquoque Rituali præscribitur. Ea fere conficitur in Ecclesia Dominica, quoque die. Et admiscetur sal benedictus, & quidem, ut per hanc institutionem duarum in Christo Domino naturarum unio per allegoricam notionem designetur. Quia porro sal prudentiæ, & aqua puritatis symbola sunt, dici quoque tropologico sensu potest, hac Ecclesiam mixtione uti, ut columbæ puritatem, simplicitatemque, & serpentis prudentiam his a Deo petat, qui
aquam

aquam benedictam cum fide sumperint. Communis aqua benedictæ misceri potest, modo minor sit ejus quantitas.

Ad presbyteros tantum pertinet, astantibus parochis, aquæ, & salis benedictio, ex universæ Ecclesiæ usu: quia ejusmodi benedictio eam rebus his vim tribuit, ut fideles, quemadmodum explicuimus, purificent, sanctificentque; quod non nisi Sacerdotibus congruit, quibus solis fideles purificandi, & sanctificandi potestas est.

Cum Sacerdos audierit aliquem infirmari in sua plebe, quam citius ad eum pergat, & ingressus cubiculum, aquam benedictam super eum, & per omne cubiculum aspergat, cum Antiphona: Asperges me, Domine; & versu: Excurgat Deus. (Concilium Nannetense, an. 660. can. 4.)

Canon hic omnium primus expressam aquæ benedictæ mentionem facit. Concilium hoc Labbeus ad noni sæculi finem remittit; at Pagi ex Flodoardo sub an. 660, habitum probat.

Item sunt quidam, qui viaticum, & aquam benedictam ultra octavam diem referunt; quod & damnatum est. (Concilium Rothomagense, an. 1072. can. 6.)

Moneamus omnes insuper, & singulos Sacerdotes, parochiales maxime; quod, quando omnibus diebus dominicis celebrare debuerint, alba, amictu lineo, sive stola induti, aquam exorcizent, seu benedicant cum sale, & aqua; altare Ecclesiarum, & populum, antequam celebrent, aspergant, cum Antiphona, Asperges me, Domine, vel alia, quæ pre tempore occurrat. (Concil. Ravensatense, an. 1311. Rubrica 9.)

In questione est, an domini, patroni, & fundatores eo jure gaudeant, ut aquam benedictam per aspersorii præsentationem, non autem per asperfusionem recipiant. Regi lubet ipsimet aquam benedictam non nisi per asperfusionem suscipere, ex Ecclesiæ mente, ac prout cærimoniam decet. Cum tamen domini id sibi juris esse contendunt, ut eam per exhibitum aspersorium suscipiant, & has controversias ad regni sæculares Curias deferunt, hæc quidem fere ex possessione finiuntur; quod non impedit, quin clerus, & jure quidem propugnet aquæ benedictæ per asperfusionem suscipiendæ ratio-

tienem uno, eodemque tempore, & antiquiorem esse, & ad Ecclesie mentem, ac regulas propius accedere, magis cum ceremonie decencia congruere, minusque abusui subesse posse, tam quoad id, quod honorem spectat ministro debitum, qui eam distribuit, quam quoad eos, qui eandem recipiunt.

Nonne cernuntur Domini asperforium sumere e futurum Parochorum manu, & aquae benedictae distributionem in eos ipsi peragere, qui ab eorum comitatu sunt, Ministro sacerdotalibus vestibus induto interim expectante, dum illdem domini fecerant suis civilibus officiis satis, ut asperforium recipiat, & populo benedicere pergat? Alii domini nolentes aquam benedictam ante eos sumere, qui in ipsorum subsellis, aut capellis existunt, eo temeritatis progrediuntur, suis ut Parochis innuant, ut iis, qui ex ipsorum societate sunt, primo loco asperforium praesentent; adeoque sancta haec ceremonia, instituta in Ecclesia ad eos purgandos, qui divino officio intersunt, nedum, qua par est observantia suscipitur, sed potius tamquam profana ceremonia in Ecclesiae, ejusque Ministrorum contemptum excipitur.

Non repugnat tamen Clerus saecularium Curiarum essetis, quin patroni fundatores, aequae ac domini jurisdicentes id sibi suis in Ecclesiis tamquam honorificum jus vindicare possint, ut sibi aqua benedicta, & panis item benedictus congruum in modum, & cum aliqua distinctione (capitis inclinatione) post clerum ante laicos, parociaeque incolas ceteros tribuantur.

Est & alia quaestio, an rationis cognitio, quae aquae benedictae distributio peragi debeat, ad Ecclesiae judices, saecularibus tribunalibus exclusis, pertineat. Affirmantem partem Clerus propugnat: quia aquae benedictae distributio partem caeremoniarum Ecclesiae in divino cultu aliquo pacto conficit, atque e regni constitutionibus causarum ad Sacramenta, divinum officium, ecclesiasticam disciplinam spectantium, aliarumque mere spiritualium cognitio attributa est Ecclesiae judicibus. (Monumenta cleri, Tom. XII. pag. 294. & seq.)

Richard Concil. Tom. III.

H

Finis

Huic articulo finem imponet sequens animadversio. Aquæ benedictæ susceptio recte se habet, & ad salutem prodest; id tamen fieri non est necesse: quia huic usui non inest legis vis, quique eum servant, non ea mente sunt, ut se obligent imposita peccati poena.

ARBITRI. Dicuntur *arbitri*, qui a personis, quas inter diffidia sunt, eliguntur ad hæc ipsa finienda per compromissum e juris forma, videlicet per conventionem, quæ iis hanc potestatem tribuit, quæque partes diffidentes obligat, ut se subdant arbitrorum iudicio, quos elegerunt. Olim, inquit Hericurtius, pag. 91. Legum Ecclesiasticarum Galliarum, iudices ecclesiastici summam, & sine iudicis actis ecclesiastica negotia decidebant, quæ ad eorum tribunalia deferrebantur; ac tum quidem tamquam arbitri, & amicabiles compositores solummodo spectabantur; ac proinde non alii arbitri, quam ipsi iudices adhibebantur. At cum Romani Juris Studium, ad quod clerici se contulerunt, in causa fuisset, ut longiora, magisque salebroso acta, quam quæ in sæcularibus tribunalibus obtinebant, in Ecclesiastica inducerentur, partes, quæ ejusmodi tarditates, & salebras evitare voluerunt, arbitros nominarunt, qui litigia, cæteroquin ad officialitates deferenda, finirent.

Generale Concilium Chalcedonense, an. 451. habitum Clericorum, quibus mutua diffidia sunt, ad sæcularia tribunalia pergere vetat, jubetque ad Episcopum suum confugere, qui eos adigere poterit, ut ipsi sibi arbitros eligant: *Si clericus adversus clericum habeat negotium, non relinquat suum Episcopum, & ad judicia sæcularia concurrat, sed prius negotium agitetur apud proprium Episcopum, vel certe si fuerit iudicium ipsius Episcopi, apud arbitros ex utraque parte electos audiatur negotium.*

Possunt in arbitros eligi iudices, etiam ecclesiastici, & quicumque generatim officium hoc exercere a canonibus non prohibentur; ejusmodi est communis juris dispositio; at in Gallia abusus existeret, si Officialis, aut iudex ecclesiasticus ordinarius in arbitros fumerentur. (Fevretius, lib. 3. cap. 3. n. 45.) Neque vero sæminæ, aut regulares, nisi digni-

dignitatibus insigniti sint, quæ contentiosæ jurisdictionis in aliquo territorio exercendæ jus iis tribuant, in arbitros apud Gallos exigi possunt.

Canones, & leges prohibent, ne, qui sæcularis est, arbitri in negotiis mere spiritualibus eligatur; neque enim justitiæ congruit, laicum super negotiis pronuntiare, de quibus sæculari judici nulla prorsus cognitio fuisset: *Ad hoc generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum, quia non licet, ut laicus in talibus arbitretur.* (Innocentius III. in Concil. Lateran. cap. Contingit, Extra de Arbitris.)

Hanc Lateranensis Concilii decisionem confirmat Arestum, quod a Parisiensi Parlamento editum die 1. Julii ann. 1625. refertur in primo volumine Diarii Palatii. Arestum hoc declarat nullum, & irritum compromissum, per quod religiosi quidam selegerant ecclesiasticos, & laicos, ut eorum super Abbatiæ spirituali regimine litigia finirent. At) cum agitur de possessorio, in spiritualibus etiam negotiis, laicus in arbitrum eligi potest. (Hericursius, *ibid.*)

Fevretius, in Tractatu de Abusu, lib. 4. cap. 4. n. 12. pag. 358. scribit, si inter ecclesiasticos de ecclesiasticis arbitris ob res convenerit, quæ ad Ecclesiæ jurisdictionem spectant, judiciorum, quæ ab his arbitris edita fuerint, executionem alibi, quam apud laicam curiam nec peti, nec sollicitari posse; hunc ait usum esse; id ei fundamenti loco est, Regem arbitratus auctoritatem tribuisse, eorumque sententiis judicii vim inesse voluisse, cum earum executio apud ejus tribunalia peteretur.

Hujus auctoris animadversio generatim sumpta reformatione indiget. Si a judiciis appellatio est, quæ in temporali negotio ab ecclesiasticis arbitris lata fuerint, ea quidem apud regios judices ducitur, et Ecclesiæ judicibus cognitio relinquitur appellationis a judicio, quod arbitri in spirituali negotio tulerunt, cum nulla prorsus tamquam ab abusu appellatio ab arbitraria sententia est. Hac de re convenit Fevretius ipse, lib. 9. cap. 1. n. 4. pag. 268. Ei prævit Rebuffus, in Commentario super regis Constitutionibus, tit.

de Arbitris, glos. 10. n. 14. pag. 751. scribens hunc Gallie usum esse: *In Francia tamen aditur etiam a clericis, de consuetudine, iudex ordinarius regius secularis, siue appelletur ab arbitro, siue ab arbitratione, nisi causa fuisset ecclesiastica.* (Monumentum Cleri, tom. 7. p. 383 & 384.)

Unus, aut plures arbitri in eodem negotio, eligi possunt, cumque plures sunt, arbitraria sententia ex arbitrorum suffragiis pluribus edenda est. Si duo tantum arbitri essent, nec in eandem opinionem consentirent, partes in eo statu, in quo ante compromissum erant, remanerent; at si convenisset, ut in dissensionis casu tertium, qui litigium decideret, arbitri nominare possent, ad tertii hujus arbitri opinionem exigenda esset arbitraria sententia. (*Ex Concil. Afric. cap. Sane, extra de Arbitris. Innocentius III. in Concil. Lateran. cap. Cum speciali, extra de Appellat.*) illud

Exstat in capite, *Innotuit de arbitris*, decretalis Epistola Gregorii IX. quæ damnat compromissorum clausulam, per quam donatur arbitrio, si forte ipsi discordes inter se fuerint, super arbitrum seligere, quia id, inquit Papa, est compromittere in incertæ personæ manu; at decretalem hanc non sequitur noster usus, nihilque penes nos test. magis in communi more positum, quam compromissorum clausula, quæ a Gregorio IX. damnatur. Agnoscit hic Papa ipse in capite, *Cum a nobis*, quod proxime sequitur caput, *Innotuit*, compromissum in plurium arbitrorum manu fieri potuisse, ea conditione, ut pronuntiarent ipsi per se, vel per alios duos, quos elegerint, ut eorum loco pronuntiarent. (Hericurtius, *ibid.*)

Cum partes elegerunt arbitros tres, ut judicarent, & unusque e tribus judicare non vult, aut non potest, reliqui duo judicare soli non poterunt, nisi compromissum ita ferat. Cum compromissum arbitris statuit certum tempus ad judicandum, eorum potestas cessat, ex quo terminus elapsus est. Si nullum temporis spatium per compromissum præscribitur, is compromittentium, qui arbitris significandum curat protestationis actum de judicii nullitate, quod deinceps pronun-

nuntiarent, inutilem hac ratione sententiam reddi, quæ post hanc significationem ab his ederetur. Ita iudicatum per Arestum Parlamenti Parisiensis, die 10. Decembris anni 1627.

Si qua est appellatio ab arbitraria sententia, eam recta ad Parlamentum deferri necesse est, siquidem arbitraria sententia intervenerit super re, de qua Parlamentum cognoscere possit; at si de rei mere spiritualis petitorio ageretur, appellans sibi apud ecclesiasticos iudices, non autem apud Parlamentum contra arbitriam sententiam providere deberet. (Hericurtius, *ibid.* n. 10.)

Qui arbitri qualitatem acceperunt, ab ea recedere non amplius potest, nisi ei, cur ita se gerat, gravissima causa subest; itemque compromittens compromisso renuntiare non potest, quin poenam in eo latam solvat, præterquam 1. cum omnes arbitri iudicio non adfuerunt; 2. cum super omnibus controversis capitibus, quamvis possent, non pronuntiaverunt; 3. cum sententia post tempus in compromisso notatum edita fuit. Qui se ab arbitraria sententia appellantem statuit, poenam quoque per compromissum in hac facti specie præscriptam solvere debet.

Compromittendi potestas ad eos tantum pertinet, qui ipsi per se, suoque nomine apud iudices agere possunt. Quamobrem minores, & qui civiliter mortui sunt, ut religiosi, item iudices quoad litem, de qua cognoscunt, & generatim, quicumque contrahere non possunt, ne compromittere quidem possunt.

Desinit compromissum per arbitrorum iudicium; quia, cum semel hi iudicium tulerunt, eorum sententia in rei iudicatis vim habet, quam retractare non amplius iisdem permissum est. Desinit etiam per terminum in compromisso appositum, perque arbitrorum, aut partium mortem; neque ad hæredes transit, nisi quatenus in eo sit eorundem mentio. *Tit. de Arbitr. in Decretal. & in sexto.*

Compromitti non licet super causis ad libertatem, matrimonium, honorem, personarum conditionem spectantibus,

aliisque, quæ ditionem, aut publicam rem afficiunt; adeoque compromitti non potest super quæstione, scilicet, spuriasne, quispiam an legitimus sit, ignobilis, an vir nobilis, presbyter, religiosus, nec ne. In appellationibus tamquam ab abusu neq̃ compromitti, nec transigi licet, sine regalium ministrorum consensu: quia quidquid sanctis decretis, Regum sanctionibus, & Gallicanæ Ecclesiæ libertatibus adversatur, rem publicam afficit. Eadem est super criminalibus negotiis compromissorum ratio; Regii ministri in sæcularibus tribunalibus, & promotores in officialitatibus sunt accusatorum præcipuæ partes, & transactiones, quas iidem cum civilibus partibus edere possunt, publicum ministerium, quominus agat, impedire non debent. Arc̃um Parlamenti Parisiensis, diel 18. Augusti an. 1692. allatum in libro tertio Collectionis Bardetii. (Hericurtius, *ibid.* pag. 93. n. 11.)

Notarii apostolici apud nos sunt, qui debent procurationes ad compromittendum recipere, compromissa instruere, & arbitrariarum sententiarum expeditiones dare, quæ in ecclesiasticas personas latæ sunt, ob beneficiorum, quæ possident, jurâ, decimas, ordinariam jurisdictionem, divini servitii celebrationem, aut ecclesiastica negotia cætera, seu lites apud regios iudices pendeant, seu ad officialitates delatæ sint. (Edictum mensis Decembris an. 1699. Notarios regios, & apostolicos creans, art. 6. Hericurtius, *ibid.* n. 9.)

Interdum contestantes partes a iudicibus remitti contingit, ut in ordinem redigantur ab arbitris, quos ipsi nominant ex officio, cum super his inter easdem non convenit; ac tum hi arbitri non protedunt, nisi vi commissionis iudicum, qui eos nominarunt.

Quamvis, ut proprie loquamur, arbitri nulla prorsus jurisdictione gaudeant, quia privatorum hominum conventio nullam conferre potest; quia tamen arbitrationes tenent iudicii locum, ponuntur arbitri in iudicium numero, quos regie constitutiones approbant, & firmant; ejusmodi est inter alias, quæ data fuit apud Fontem Bellaqueum, Augusto mense an. 1560.

ARCHI-

ARCHIDIACONUS. Hoc, perinde atque Archiepiscopi vocabulum derivatur a græco *archi*, quod latini vertunt *supra*, quasi supra Episcopos, supra Diaconos, aut primus, Princeps Episcoporum, primus, Princeps Diaconorum. Itaque Archidiaconus, proprie diaconorum, hoc est, ministrorum altari deservientium, ab origine primus erat; atque adeo Superior, si cum iis, quos nominavimus, itemque cum cæteris inferioribus clericis conferretur. Est idem hoc etiam tempore ecclesiasticus Superior, & Dignitas cathedralibus in Ecclesiis. Nos quidem de Archidiaconorum institutione, de eorum jurisdictione, de eorum auctoritate, de eorum obligationibus, & functionibus, denique de qualitatibus, quibus insigniti esse debent, agendum suscipimus.

§. I.

Archidiaconorum Institutio.

Archidiaconorum institutio antiquissima est in Ecclesia.

Eam De Roye supparem vult Nicæno primo generali Concilio, quod an. 325. habitum fuit; at altius repetenda ejus origo est, quoniam S. Optatus Milevitanus in Tractatu de Schismate Donatistarum, Cæcilianum, Carthaginensem Archidiaconum, ait, in Lucillam correctionem edidisse, quæ ei schismati occasionem præbuit; jam vero Cæcilianus an. 311. Carthaginensis Episcopus electus fuit; erat ergo prius Archidiaconus. En ipsa S. Optati verba, *De Schismate Donatistarum, lib. I. p. 14.* editionis an. 1700. *Quæ (Lucilla) cum correctionem Archidiaconi Cæciliani ferre non posset, &c.*

§. II.

Archidiaconorum Auctoritas, & Jurisdictio.

Latissime olim patebant Archidiaconorum auctoritas, & jurisdictionis; erat enim Archidiaconus veluti oculus, manus, os, anima, primus minister, & vicarius Episcopi in omnibus functionibus, quæ Episcopalem characterem non postulabant: *Vicarius in omnibus.* Ejus auctoritas non modo supra diaconos, & inferiores clericos, sed etiam presbyte-

ros, ac etiam ipsos Archipresbyteros protendebatur; quod causæ fuit, ut Laodicenum Concilium an. 366. seu 367. celebratum mandaret in canone quinquagesimo septimo, ut prima post Episcopum sedes Archidiacono tribueretur, utpote, qui prima dignitate frueretur: *Quia potior Archidiaconi dignitas est, prima ei sedes post Episcopum data est ante presbyteros.*

Archidiaconus, inquit Fleurips, (Institutionis ad Jus Ecclesiasticum tom. I. cap. 19.) jam inde a primis temporibus ad omnia externa munia, peculiariter ad temporalium rerum administrationem præcipuus Episcopi minister erat; quoad interna ipsa ordinis, & decentiæ in divinis officiis curam gerebat. Is ad ordinationem clericos præsentabat, quod etiamnum præstat; is eorum cuique suum gradum, suaque munia designabat; is populo tum jejuniis addictos, tum festos dies annuntiabat; is Ecclesiæ ornatui, & reparationibus prospiciebat. Oblationum, & reddituum Ecclesiæ procuratio penes eum erat, præterquam quibus in Ecclesiis oekonomi peculiares aderant. Dabat operam, ut in clericos id, quod ad eorum sustentationem statutum erat, distribueretur. Pauperum, antequam existerent hospitalia, omnis apud eum erat inspectio. Totius populi cenfor erat, ad morum correctionem invigilans. Debat is rixas antevertere, aut sedare, monere de iis Episcopum, quæ absconsæ erant, & ad eorum reparationem sollicitandam veluti promotor esse; quamobrem Episcopi *manus*, & *oculus* appellabatur. Hæ magnæ facultates rebus addictæ, quæ sensibus obviæ erant, quamprimum supra presbyteros, qui non nisi functiones mere spirituales obibant, Archidiaconum extulere. Nulla tamen in eos Archidiaconus ad sextum usque sæculum jurisdictione pollebat; eorum tandem Superior fuit, atque adeo Archipresbyter; itaque prima post Episcopum persona evasit, ejus jurisdictionem exercens, ejusdemque visitationes peragens, seu tamquam delegatus, seu ob ejus absentiam, seu sedis vacantis tempore. Denique commissiones hæ tam crebræ evaserunt, ut abirent in commune jus,

„ adeo-

„ adeoque post annum 1000. Archidiaconi spectati fuere tamquam iudices ordinarii, peculiari, & propria jurisdictione instructi, ita quidem, ut ipsi alios iudices delegandi potestate pollerent. Re sane vera eorum jurisdictione plus, minusve patebat pro variis Ecclesiarum consuetudinibus, & prout alii plus, alii minus ipsi sibi usurpaverant. Eadem circumscripta erat per eorum territorium, quod erat dioecesis pars; eorum enim, ex quo tantopere aucta potestas, excrevit numerus, potissimum in Germania, cæterisque Regionibus, ubi ingens dioeceseon amplitudo est. Inter eos, qui in urbe constitit, *Magni Archidiaconi* titulum sumpsit.

„ Episcopi, cum ita quidem sua se jurisdictione prope- modum expoliatos viderent, eam, quæ Archidiaconorum erat, imminuere post annum 1200. conati sunt, iisdem interdicentes, ne de matrimonialibus, aliisque gravioribus causis cognoscerent, neve officiales haberent, qui eorum loco iudicaret. Suos tamen officiales Episcopi habebant ipsi, ut eorum contentiosam jurisdictionem exercerent; & ad voluntariæ jurisdictionis exercitationem Vicarios generales statuerunt, qui simplicibus tantum commissionibus ad nutum revocabilibus addicti, sua ipsorum auctoritate, quod Archidiaconi fecerant, abuti non poterant.

„ Suam etiam operam Concilia post annum 1200. contulerunt, ut Archidiaconorum facultates compescerent. Lavallienſe Concilium an. 1242. celebratum, Archidiaconos vetuit de matrimonii, & simoniæ causis, aliisque ejusmodi iudicare, quæ degradatione, beneficii privatione, aut depositione puniri debent, eosque solum Episcopi peculiari mandato munitos de iisdem cognoscere patitur: (can. 4.) *Statuimus, ut Archidiaconi, & alii de causis matrimonialibus, simoniæ, & aliis, quæ degradationem, vel amissionem beneficii, vel depositionem exigunt, nisi de speciali mandato sui Pontificis nullatenus cognoscere, vel definire præsumant.*

„ Turonenſis provinciæ Concilium, Salmurii congregatum ar. 1253. decretum hoc renovavit, Archidiaconos vetans,

ne de matrimonii, & simoniæ causis, iis denique, in quibus subeunda beneficii jactura, reusque degradandus, aut deponendus esset, cognoscerent. (canon 8.)

Hi canones animadversione digni sunt, inquit P. Thomassinus, non solum quia secutum eos, imitatumque est Tridentinum concilium (sess. 24. cap. 20. *de Reform.*), verum etiam quia nos monent illegitimis tantum rationibus factum esse, ut Archidiaconi de magnis iis causis judicandi libertatem sibi tribuerent; eosque commune jus ipsum haud passum esse de iisdem judicare, nisi Episcopo peculiariter annuente, quemadmodum constat ex Lavallienfis Concilii canone quarto, cujus proœmium ita conceptum est: *Sane, quia nonnulli, quos ecclesiasticus ordo ad relevamen, & subsidium Episcoporum elegit; & sanctorum Patrum canones decreverunt, ut, quod per se ipsos non possent, facilius cognoscentes per alios, explicarent, falcem suam in messem alienam mittentes, ad illicita manus suas, & prohibita mittere non verentur; statuimus, &c.*

§ III.

Archidiaconorum Jura.

Archidiaconorum jura, jurisdictio, & privilegia sunt eorum capitum unum, super quibus peculiarium Ecclesiarum disciplina minus conformis est; usus cujusque provincie, & cujusque diocesis, ac possessio, in qua perstiterunt, fere decisionibus ad hæc spectantibus fundamento sunt; atque adeo in una, eademque diocesi regiones sunt, in quibus varii, quod ad hanc rem pertinet, usus obtinent; qui sane usus prævalere Conciliorum decretis, quæ nobis generales leges dederunt; Aresta vero, quæ pluribus Archidiaconorum contentionibus modum statuerunt, iis tantum in locis auctoritate pollent, in quorum gratiam edita fuere. Suam ita mentem aperit redactor Monumentorum Cleri, tom. 2. col. 1897. & 1898.

Archidiaconis spiritalia, & temporalia jura suppetunt, quæ hoc loco expendenda sunt.

§ IV.

§ IV.

Spiritualia Archidiaconorum Jura.

Spiritualia Archidiaconorum jura possunt ad eos pertinere, vel solum in visitationis cursu, quas peragunt, vel extra visitationum tempus, & quin ab his pendeant.

Spiritualia Jura, quibus Archidiaconi in suarum visitationum cursu gaudent.

Et si Tridentinum Concilium (*sess. 24. cap. 3. de Reformat.*) visitationis jus in Archidiaconis, perinde ac cætera Concilia agnoverit, illud tamen ad eas tantum Ecclesias redegit, quas visitandi legitima penes eos possessio est, & ea quidem conditione, ut ipsi per se, & ex Episcopi consensu visitent: *Archidiaconi autem, Decani, & alii inferiores in eis Ecclesiis, ubi hactenus visitationem exercere legitime consueverunt, debeant quidem assumpto Notario de consensu Episcopi deinceps per se ipsos tantum ibidem visitare.*

Constitutionem hanc adoptarunt Concilia Tridentino posteriora, ut Rothomagensis an. 1581. Remensis an. 1583. Turonensis eodem anno celebratum; Sanctio mensis Decembris an. 1606. quam Parisiensis Senatus in acta retulit; & Arestum magni Consilii diei 13. Martii an. 1613. ordinem inter Episcopum Trecoriensem, ejusque Archidiaconum statuens, quod mandat, ut visitationes, quas dictus Archidiaconus peragere quotannis debet in Ecclesiis, & parœciis, quæ ad ejus Archidiaconatum pertinent, peragat ipse per se secundum sancta decreta, canonicas Constitutiones, & provincialem Synodum Turonensem, sub poenis ibidem statutis.

Sunt tamen diœceses, in quibus Archidiaconi in ea possessione sunt, ut alios committant, qui eorum visitationes agant, cum legitima ipsis fundamenta suppetunt. Coetus Cleri an. 1579. Meloduni convocatus, id eos facere finit per titulum 5. *de Ecclesiarum visitatione*, qui ita habet; *Archidiaconus partem diœcesis curæ, ac fidei suæ creditam, in iis, quæ ad eos pertinet, secundum superius conceptam formam visitent*

visitent ipsi, vel cum per legitimam excusationem, occupationemque non licebat, per viros idoneos ab Episcopo approbatos.

Servatum est jus hoc Domino de Sancta Martha magno Archidiacono Pictaviensi, per Arestum an. 1624. Augusti die 31. itemque Domino Simoni Archidiacono Briancasensi, in Ecclesia Pictaviensi, per Arestum diei 21. Junii an. 1628. (Monumenta Cleri, tom. 2. p. 1784. & 1900.)

Concilia Tridentinum, sess. 24. cap. 3. de Reform. & Remense an. 1583. titulo de *Visitatione*, Archidiacono visitationem agentis notarium adesse comitem volunt: *Assumpto notario de consensu Episcopi visitent*, idem præcipit Concilium Tolosanum an. 1590. at Bituricense an. 1584. de secretario tantum, seu scriba loquitur: (Tit. 33. de *Visitatione*.) *Act. visitationis suæ per scribam idoneum excipiant* (Archidiaconi). Secretarius hic esse debet clericus tonsuratus.

Archidiaconi visitationes suas agere non debent nisi Episcopis consentientibus, ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 3. & Remensi an. 1583. tit. 26. de *Visitatione*. Articulus 14. editi mensis Aprilis an. 1695. videtur & ipse Episcopi consensum requirere, dum jubet „ Archiepiscopos, & Episcopos visitare quotannis saltem suarum dioceseon partem, „ & visitanda curare per suos Archidiaconos, aliosve Ecclesiasticos, quibus id sub eorum auctoritate faciendi jus „ est, ea loca, ad quæ ipsi se conferre non poterunt.“

Parlamenti Parisiensis Arestum diei 2. Septembris an. 1606. declaravit abusui locum non esse in mandatis Episcopi Carnutensis, parochis injungentis, ut domini Venetii, Archidiaconi visitationem respuant usque eo, dum iisdem constiterit, id eum ex Episcopi consensu facere.

Nihilominus Aurelianensis Constitutio art. 6., editumque mensis Decembris an. 1606. art. 17. Archidiaconis servant visitandi jus absque Episcoporum consensu. Hac in re cujusque provinciae, & cujusque dioceseos usui standum est; sunt enim dioceses, & provinciae, ut Tulli, Catalauni, &c. ubi Archidiaconi visitationes agere nisi per Episcopi peculiare jussu, mandatumque non possunt. (Commentaria

tariſ ſuper Edicto menſis Aprilis an. 1695. tom. x. pag. 92. itemque ſuper edicto an. 1764.)

Quoad Archidiaconorum ſpiritualia in viſitationibus, quas peragunt, jura, quaeritur, 1. quænam iis Eccleſiæ ſubſint; 2. quid iidem in iis mandare, & facere poſſint.

De Eccleſiis, quæ Archidiaconorum Viſitationibus ſubſint.

Archiepiſcopaliſ urbiſ parœciæ e communi quidem jure Archidiaconorum viſitationibus ſubſeſſe videntur, quia in jure canonico Archidiaconus appellatur *Episcopii Vicarius in omnibus*, diciturque debere tum urbani, tum ruraliſ Cleri curam ſumere. *In omnibus, & cultum Cleri, tam in urbe poſitorum, quam eorum, qui per parochias habitare noſcuntur, ad ſe pertinere*, &c. (*Cap. ult. Archidiaconus, I. de Officiis Archidiaconis.*)

Nihilominus cum Silvanectenſiſ urbiſ Parochi contendiſſent, ſe non niſi ab Epifcopo, ejusve magniſ Vicariſ viſitari poſſe, Pariſienſiſ Parlamenti favens Areſtum diei 25. Februarii an. 1624. e Talonij, Advocati generalis concluſionibus obtinuerunt, cujus cauſas aſſert Bardetius in ſuæ Areſtorum Colleſtionis tomo primo, libro ſecundo, cap 3. In aliis pluribus epifcopaliſ urbibus eadem Parochorum contentiones ſunt, earumque poſſeſſione iidem nituntur.

Quod ad cæteras parochiales Eccleſias ſpectat, has viſitandi juſ penes Archidiaconos eſt; & huic juſti ſubſint ipſæ, peculiarium religioſorum, curata beneficia obtinentium Eccleſiæ, non autem quæ in ipſiſ monaſteriis ſitæ ſunt, quas unus per ſe viſitandi jure dioceſanus Epifcopuſ gaudet, ut in articulo 15. edicti menſis Aprilis an. 1695. enuntiatuſ. Nec magis iidem collegiatas exemptas, aut monaſteriorum, ſeu exempta, ſeu non exempta ſint, Eccleſias viſitandi jure pollent, niſi forte, quod perrarum eſt, iſ legitima, cur id faciant, poſſeſſio ſuppetat. Ita ſcilicet Honoriuſ Papa III. conteſtationem decidiſ, quam ejus tempore inter Archidiaconum Senonenſem, Abbatem S Petri Vivi dicti viſitandæ juſ ſibi eſſe contendentem, ejusque monaſterii

sterii Abbatem coorta fuit. Refertur decretum hoc in Collectione Decretorum Honorii Papæ III. lib. 1. tit. 13. *de Officio Archidiaconi*, cap. 1. quam Cironius, Ecclesiæ, & Universitatis Tolosanæ Cancellarius in lucem emisit, hoc titulo: *Quinta Compilatio Epistolarum decretalium Honorii III. Pont. Max.* Porro capitulorum non exemptorum Ecclesias Archidiaconi visitare possunt, eosque Episcopus hoc jure, cum ejus possessione gaudent, privare non potest. Ita judicatum per Arestum diei 26. Junii an. 1640. quod asseritur in tomo primo Diarii Audientiarum, in favorem Archidiaconi, ultra Ligerin, Ecclesiæ Cathedralis Andegavensis.

Per sententiam in prima Camera requisitionum Parlamenti Parisiensis, die 14. Augusti an. 1669. latam, Archidiacono Buzancoiensis, in Ecclesia Bituricensi, servata fuit ea possessio, ut in collegiali Ecclesia, & Capitulo S. Manchoulte urbis Palpau visitationem perageret. (Monumenta Cleri, tom. 2. pag. 1813.)

Quæ per suarum Visitationum cursum Archidiaconi mandare, & facere possunt.

Archidiaconorum suis in visitationibus non æque atque Episcoporum potestas patet. Coetus Melodunensis an. 1579. tit. 5. *de Ecclesiarum Visitatione*, Archidiaconis suorum Archidiaconatum Ecclesias visitantibus id esse curæ vult, ut statuta, & mandata, quæ Episcopi in suarum visitationum cursu ediderint, servari jubeant, eosque de negligentia, aut fide moneant, quæ ad ea servanda collata fuerint.

Concilium Remense, an. 1583. habitum, tit. 26. *de Visitatione* super rebus, quas Archidiaconi suis in visitationibus agere debent, suam mentem aperit in hæc verba: *Inquirant diligenter de curatorum, matriculariorum, cæterorumque paræcianorum; ac maxime obstetricum vita, moribus, numero, officio, diligentia, ac debita suis locis assistentia, ac singulos sui officii moneant, exhortenturque. Ad hæc autem suæ visitationis, secundum consuetudinem locorum, intra duos menses aperita visitatione Episcopi exhibeant.*

COR-

Concilia, Turonense ejusdem anni 1583. & Bituricense an. 1584. unum tantum menssem Archidiacono tribuunt, ut suæ visitationis acta Episcopo tradat, quemadmodum statuit Tridentina Synodus in sess. 24. *de Reform. cap. 6.* Idem enantiatur in art. 14. edicti mensis Aprilis an. 1695.

Transactio inter Leonardum Stampensem, Episcopum Carutensem ex una parte, & Archidiaconos ex alia, mense Majo an. 1630. super horum functionibus, & jurisdictione, inita, in magno Consilio die 11. Februarii an. 1631. publica auctoritate munita, & per aliud Arcem ejusdem Consilii die 18. Junii an. 1633 confirmata ita habet: „ Archidiaconi, seu in visitationibus, seu extra, itemque eorum Officiales, cognoscere non poterunt de matrimoniis, quod initum fuerit, sed solum de promissionum matrimonii, cum juxta erit, nullitate; aut ullas matrimoniales dispensationes concedere, præterquam a postremis duabus enumerationibus, siquidem ad eos causa delata fuerit, & ad scandalum evitandum; nullasve tradere querimonias, monitiones, iteratas aggravationes, &, confundantur, quæcunque tandem causa, & materies subit, præterquam solum, ut litium probationem obtineant, quæ apud eos instruentur; aut de magnis, & criminalibus causis cognoscere, quæ requirent, ut regius Judex appellatur, aut appellari debeat; aut de personis, rebusque ad dominorum, quos diximus, Archidiaconorum jurisdictionem non pertinentibus, cujusmodi sunt Abbatiæ, Religiosi, & Religiosæ, Capitula, & Canonici earumdem, alique, quæ de eorum jurisdictione non sunt, nisi forte dictis Religiosis, aut Canonicis de parochiis, aliisve beneficiis sub eorumdem visitatione positis provisum fuerit, in qua facti specie cognoscere poterunt de defectibus, quos iidem in Sacramentorum administratione patravissent, aut de eorum tantum in perficiendis oneribus negligentia, aut de aliis criminibus, delictisque intra eorum parochias, aut alia beneficia, quæ dictis dominis Archidiaconis subint, perpetratis, & non aliter. Consistentibus etiam dictis dominis Archidiaconis, duobus post mensibus, quam visitationes

„tationes in suorum archidiaconatum districtu perfecerint,
 „oportere, ut ipsi ad dictum dominum Episcopum omnia
 „verbalia earum acta, in ejus tabulario, aut thesauro po-
 „nenda deferant; id quoque recipientibus se vicariis, aut
 „presbyteris habitantibus, & parocciis nullam ad deservien-
 „dum in divinis commissionem præbituros, nec parochi su-
 „per residentia excusationem quæsituros, iisve litteras in
 „id daturus. Officiales pariter neq. examen, nec testimo-
 „nia de vita, & moribus adere poterunt, quæ ad Roma-
 „nam Curiam mittantur, ut super iis signaturæ, seu pro-
 „visiones beneficiorum obtineantur.“

Articulus 17. edicti mensis Aprilis an. 1695. mandat ædi-
 tuis, qui fabricæ præsent, ut Archidiaconi dati, & accep-
 ti rationes exhibeant, quibus diebus jussi fuerint, saltem
 ante visitationem diebus quindecim, idque in poenam libra-
 rum sex, eleemosynæ titulo, ad emolumentum Ecclesiæ
 loci.

Hæc librarum sex in eleemosynam poena potest ab Epi-
 scopis, vel ab Archidiaconis pronuntiari; at eadem, ædi-
 tuis in eo fortasse persistentibus, ut rationem reddere nol-
 lent, angari non posset; tum apud judices ordinarios in
 eos agi oporteret.

Archidiaconi, prorsus ut Episcopi, horumque magni Vi-
 carii, dum visitationes suas peragunt, redigendis subfelliis,
 & sepulturis, quæ divinum servitium impedirent, accitis
 locorum Officiariis consulere possunt. Est hæc dispositio
 articuli 3. declarationis an. 1666. Arresti contradictorii Con-
 cillii privati, diei 28. Decembris an. 1684, aliorumque ejus-
 dem Concilii Arrestorum duorum, quorum unum est diei 31.
 Martii an. 1691. alterum diei 20. Aprilis an. 1691.

Auctor Compendii Monumentorum Cleri, col. 641. se-
 cundæ editionis, hanc ipsam ait dispositionem esse articuli
 16. edicti mensis Aprilis an. 1695. at fallitur, quoniam in
 hoc articulo solum de Archiepiscopis, & Episcopis sermo
 est; „ Archiepiscopi, & Episcopi, visitationum suarum tem-
 pore, appellatis locorum Officiariis provident, ut Ec-
 clesiæ instructæ sint libris, crucibus, & subfelliis, atque
 adeo

• adeo sepulture, quæ divinum officium impedirent, redigantur, imminuanturque.

Contendit etiam Hericurtius in suis ecclesiasticis Legibus, part. 1. cap. 3. n. 5. Archidiaconos, qui in ea possessione sunt, ut edant in visitationum cursu mandata super sacris vasis, divino servitio, indecentium in Ecclesiis, & Capellis imaginum suppressione, superque ejusmodi rebus aliis, in eadem secundum diocesanos statuta, ususque servandos esse.

Archidiaconis in Parochos, qui eorum visitationibus subsumunt, quoad externum tantum forum, quod ea scilicet, quæ disciplinam, & mores spectant, suppetit jurisdictio, quoad internum forum non item; ut eorum proinde confessiones audire non possint, nisi cæterorum Confessariorum instar ab Episcopo approbati sint. Tridentinum Concilium *sess. 4. can. 11.* hanc Episcopi approbationem ad confessiones audiendas prorsus indiscriminatim requirit.

Per Arrestum diei sabbati 16. Februarii an. 1726. super D. Giberti, Advocati generalis conclusionibus editum, dictum est, abusui locum esse in D. de Vangirault, Archidiaconi, magnique Vicarii Andegavenfis mandata, qui in visitationis cursu, quam Episcopi jussu peregerat, quemdam Parochum interdixerat, & ad seminarium miserat. Huic Arresto id causæ est, quod ex Regis declaratione diei 15. Decembris an. 1698. potest quidem Episcopus in suarum visitationum cursu, vel in visis processibus verbalibus, Parochum in seminarium mittere solum ad menses tres; at quæ citra abusum a curialibus functionibus interdicere, omnino non potest; ad id contentiosa ratione procedendum est: Potiore proinde ratione Archidiaconus in visitatione Parochum interdicere nequit. Standum ergo est Fevretii sententiæ, qui lib. 4. cap. 3. n. 22. e Tridentini in hanc rem Concilii verbis, Archidiaconum ait, *in transitu visitationis*, processum verbalem edere, partium querelas, atque adeo testes audire omnino summatim posse, statimque debere nihil non ad Episcopum, ejusve officialem ferendi judicii causa remittere, cum penes Archidiaconum levis tantum, & momentanea

tanea correctio sit. (Lacombe, Collect. Jurisprud. canon. pag. 49.)

Per articulum 25. edicti mensis Aprilis an. 1693. Archidiaconis in visitationum cursu id juris est, ut si ita expedire credideriat, regentes, præceptores, magistros, & magistras scholarum ad vicos spectantium super catechismo, si quidem eum docent, loci pueros interrogent; mandentque, ut in eorum locum alii sufficiantur, si minus eorum doctrinam, aut mores probaverint; idque non visitationum solum tempore, sed etiam alio.

Articulus hic, qui scholæ magistros, & magistras destituendi facultatem Archidiaconis tribuit, exceptio esse videtur articuli 14. ejusdem edicti, qui eos tantum finit in visitationum cursu verbales processus edere.

Arestum diei 4. Octobris an. 1727. editum in supremo Regis Consilio, patentibusque litteris munitum, quod Britanniz Parliamentum in acta retulit super controversiis capitibus pluribus inter Episcopum Sancti Maclovii, & cathedralis ejusdem Ecclesiæ Capitulum, enunziat Archidiaconos saltem altero quoque anno, ipsos per se sui Archidiaconatus Ecclesias visitare debere, sumptis in antecessum mandatis Episcopi super iis, quæ servare debebunt, ut ei, cum redierint, gestarum rerum rationem reddant; eosdemque non posse quidquam præcipere, quod dioeceseos statutis contrarium sit; sibi rectores, aut vicarios perpetuos suis in visitationibus comites addere, quin Dominus Episcopus per scriptum annuerit.

Spiritualia Archidiaconorum Jura, quæ ab eorundem visitationibus haud pendent.

I. Archidiaconi eo jure gaudent, ut dioecesis clericos ad ordinationem præsentent; at ob hanc ad ordines præsentationem, æque atque ob eorum examen, qui ad ordines, vel ad beneficia promovendi sunt, pecuniam, aliudve exigere prohibentur; eos enim examinandi jure gaudere debent, ibi quoque, ubi in id electi examinatores adfunt, inquit Gibertus, in ecclesiasticarum, & beneficialium Institutio-

tationum tomo primo, pag. 158. post Zipæum, in novi Juris Analyfi lib. 1. de Ordinand. n. 24.

Turonensis Concilii, an. 1315. Salmurii habiti, super hac re constitutio ejusmodi est in canone tertio; *Præterea, cum ad officium Archidiaconorum spectet examinatio clericorum ad sacros ordines, & beneficia, præcipue ad curatas Ecclesias promovendorum, ipsosque examinatos, si idonei fuerint, per suas litteras Episcopis præsentare . . . statuimus, quod omnes illi, ad quos spectat dicta examinatio, & præsentatio clericorum, siue ratione sui officii, siue ratione commissionis sibi factæ, qui de cætero ab his promovendis aliquid receperint, seu exegerint, hac occasione, si Sacerdotes fuerint, suspensionis, si vero non fuerint Sacerdotes, excommunicationis sententias incurrant ipso facto, a qua nullatenus absolventur, quousque recepta per eos, siue exacta restituerint cum effectu.*

II. Id etiam est ex Archidiaconorum juribus, ut in ea dioceseos parte, quæ ad eorum Archidiaconatum pertinet, beneficiariis possessionem tribuant, cum hujus juris possessione nituntur, ut in Parisiensi, Cenomanensi, aliisque diocæsis, ubi Archidiaconi in ea possessione sunt, ut mandata edant, quorum vi, intra eorundem Archidiaconatus fines, Parochi in suarum Ecclesiarum, aliive de beneficiis provisi in horum possessione ponantur.

Nituntur ii quidem hac in re capite *Adhuc, de Offic. Archidiacon.* decretoque Innocentii Papæ III. ad Cantuariensem Archiepiscopum misso, & in Decretalibus relato, l. 5. titulo 3. de *Simonia*, cap. 36. ubi dicitur: *Pravam illam consuetudinem de tua provincia studeas abolere, per quam pro Ecclesiarum investitura Archidiaconi marcam argenti, minores vero Decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solvi pecuniæ quantitatem.* Turonensis provincie Concilium an. 1365. Andegavi celebratum ad hoc decretum se conformavit, Archidiaconos vetans, ne quid sub hoc traditæ possessionis titulo accipiant: *Prohibemus, ne pro sigillo, vel littera aliquid recipiant.* (*Can. 10. de Offic. Archidiacon.*)

Suas tamen exceptiones patitur regula hæc; in urbibus enim, Senonensi, Carnutenfi, & Nivernensi, Archidiaconi

in ea possessione sunt , ut Archiepiscopum , & Episcopos installent , ut loquuntur , & inthronizent ; hisque ob hanc functionem auri ; singulis autem Canonicis duobus , qui illis adfunt , argenti marca debetur. Hoc illis privilegium concessit Gregorius XI. qui obiit an. 1378. illudque ipsis servarunt Aresta dierum 28. Januarii an. 1462. & 22. Octobris an. 1552. denique Arestum aliud an. 1564. (Chopinius *de fac. Polit. lib. 1. tit. 8. n. 15.*)

Cum porro Archidiaconus Senonensis sibi jus tribuere voluisset , ut ejus quoque diocesis Abbates in stallum immitteret , a sua petitione contra Abbatem Sanctæ Columbæ ad Senones , per Arestum diei 5. Julii an. 1572. rejectus fuit. Cessit ei tamen e voto res in Abbatem Sancti Remigii ad Senones , per Arestum diei 19. Maji an. 1588. cui rei procul dubio constans ejus possessio causam præbuit. (Lacombe , Collect. Jurisprud. canon. p. 51. col. 1.)

III. Remense Concilium an. 1383. habitum , tit. *de Jurisdictione* , Archidiaconis , & Decanis ruralibus mandat , ut tertio quoque mense in ecclesiasticos reos inquirent , eosque ad promotorem mittant , qui suas conclusiones e scripto dabit , prout res postulaverit , ex eo , quia Archidiaconorum jurisdictioni præjudicium affertur.

IV. Archidiaconorum plures erexere officialitates , has sibi servarunt ad longum tēpus ; atque adeo nobis suppetunt Concilia plura , quæ id tolerarunt. Inter hos Archidiaconos fuere , qui contenderent , se non debere ad Episcopos suarum visitationum verbales processus deferre , cumque suæ ipsis officialitates essent , eas in suis forensibus scriniis deponere posse. Posteriora Concilia , & Arestorum Jurisprudencia depravationes has in omnibus prope diocesibus reformarunt ; nec creditum est , possessionem ab Archidiaconis in medium allatam , quæ nihil esse aliud , quam vetus abusus poterat , satis firmam rationem esse , cur iidem contra legitimam Episcoporum auctoritatem , eorumque dioceseon rectum ordinem in ea servarentur. (Monumenta Cleri tom. II. col. 1898.)

Con-

Concilii ab ecclesiastica Turonensi provincia, apud Carolum Gontheri an. 1231. habiti decimus secundus canon id ponit tamquam certum, in urbibus Officiales fuisse, vetatque Archidiaconos, aliosque ecclesiasticæ jurisdictionis possessione gaudentes instituire novos Officiales aliis in locis: *Ne Archidiaconi, Archipresbyteri, Et alii jurisdictionem ecclesiasticam habentes, extra civitatem Officiales habeant; sed extra civitatem in personis propriis officium suum fideliter expleant; Et si aliquis processus fuerit coram talibus Officialibus habitus, quod feri prohibemus, illum deternimus non tenere.*

Transactio mense Majo an. 1630. inter Episcopum Carnutensem, ejusque Archidiaconos inita statuit, ut magnus Archidiaconus sedes duas ad suæ jurisdictionis usum, duosque solum Officiales habeat, reliqui vero Archidiaconi unum tantum.

V. Archidiaconi, eorumque Officiales id quoque sibi sumperunt, ut monitoria, revelationis ergo, concederent; atque hoc arrogatum jus commune fuit, & reformationem ægre passum est, tametsi Concilia plura, e quorum numero an. 1583. Turonense fuit, expressis verbis in id interdicta iterassent: (*Tit. 19. de Jurisdictione, Et Visitatione.*) *Quia litteræ querimoniales, seu monitoriales ad finem revelationis tam ab Officialibus Ordinariorum, quam ab Archidiaconis, Archipresbyteris, Decanis, aliisque nimis facile in multorum scandalum, Et divini cultus diminutionem concedi videntur, hincque illæ magis contemni, quam formidari, ac perniciem parere potius, quam salutem, æcumenicis Conciliis inhærendo (Tridentin. sess. 25. cap. 3. de Reformat.), illas a nemine, quam ab Episcopis, seu eorum Vicariis, Et Officialibus generalibus in posterum decerni vetamus; Et tunc non alias, quam in re non vulgari, causaque diligenter cognita, Et magna cum maturitate examinata, aut mandatum, vel permissum sit partibus eas ab ecclesiastico Judice obtinere.*

Cætera Galliarum Concilia, Tridentino posteriora, monitoria decernendi potestatem ad Episcopos solum, eorumve Officiarios redigunt; & ita quidem Archidiaconos indirecte ab eadem remouent. Ejusmodi sunt inter alia Ro-

thomagenſe Concilium an. 1581. Remenſe an. 1583. & Burdigalenſe eodem anno celebratum, iſis in titulis, in quibus de eccleſiaſtica, ſeu Epiſcopali juridiſtione agunt.

Areſta plura, ad conteſtationes inter Epiſcopos, & Archidiaconos ſuper hoc arrogato jure finiendas edita, deciderunt, Archidiaconos non poſſe monitoria decernere, quin iſis ſuorum Epiſcoporum peculiaris in id venia ſuppeteret. Expreſſa eſt hæc Areſti ſuper diſſidio, quod inter Epiſcopum Trecorienſem, ejusque Eccleſiæ Archidiaconum erat, in magno Conſilio die 13. Aprilis an. 1613. editi diſpoſitio. Parlamenti Pariſienſis Areſtum, ad Pariſienſium Archidiaconorum juridiſtioneſpectans, eandem ſanctionem continet. Areſtum magni Conſilii diei 18. Julii an. 1633. quod ſuper eccleſiaſtica juridiſtione inter Carnutenſem Epiſcopum, ejusque Archidiaconos, & horum Officiales ampliffimam conſtitutionem complectitur, idem ſtatuit. (Monumenta Cleri, tom. 7. pag. 1046.)

VI. Ad Archidiaconi jura cognoscenda nihil (inquit Gihbertus in ſuam Inſtitutionum eccleſiaſticarum, & beneficialium tomo primo pag. 152. & 153.) ſatius, potiusque eſt, quam ut iſis cum magno Vicario, & cum Officiali comparetur. 1. Archidiaconus a magno Vicario in eo diſſert, quod ipſe diœceſeos natus, ſeu ſuapte natura Vicarius eſt, & aliqua contentioſæ juridiſtioneſportionis gaudet, cum de parvis inter clericos, vel inter laicos, clericosque litigis judicare poſſit; at veſto magnus Vicarius non eſt, niſi per commiſſionem Vicarius, eique contentioſæ juridiſtioneſpars nulla ſuppedit. 2. Archidiaconi auctoritas perpetua eſt, cum ea, qua magnus Vicarius gaudet, temporanea ſit, & deſinat, prout Epiſcopo viſum fuerit. At, ſi Archidiaconus hoc in capite ſupra magnum Vicarium aliquid obtinet emolumenti, hic in aliis capitibus ei longe, multumque præſtat; ejusmodi ſunt inter alia facultates, quæ ſpectant approbationem ad confeſſionem, ad prædicationem, ad miſſam, ad ordines, cum eo jure gaudeat, ut dimiſſoriaſ litteras tribuat. conſeſſionum litterarum *viſa*, reſignationum receptionem, præſentatorum inſtitutionem, eorum, qui

qui electi sunt, confirmationem, dispensationes, a casibus ipsi Papæ reservatis absolutionem, cum occulti sunt, &c.

Ad Officalem quod attinet, differt ab hoc Archidiacono 1. in eo, quod Officialis de omnibus ecclesiasticis causis cognoscit, quæ ad Episcopi contentiosam jurisdictionem pertinent, cum Archidiaconus de parvi tantum momenti negotiis cognoscat, etsi dioceses sint, in quibus ipse amplioris potestatis possessione gaudet; 2. in eo, quod ab Archidiacono quidem Officalem, ab Officiali autem ad Episcopum non appellatur; cui discrimini id causæ est, quod Officialis unum, & idem atque Episcopi tribunal est, Archidiaconi autem tribunal est ab hoc aliud, multoque eodem inferius.

§ V.

Temporalia Archidiaconorum Jura.

Archidiaconorum temporalia jura vel utilia sunt, vel honorifica.

Utilia Archidiaconorum Jura.

Præcipua eorum utilia jura sunt, procuratio, depontas, defunctorumque Parochorum spoliū.

Nuncupatur *procuratio* jus certa quædam pecuniæ summa, vel annonæ quantitas, quam Episcopis, aliisque Superioribus ecclesiasticis, dum visitationes peragunt, Ecclesiæ suppeditant; *Procuraciones, quasi Ecclesiæ ipsæ Episcopum procurent, alant, tueantur.*

Procuracionis jus Archidiaconis tribuunt Concilia, Regiæ sanctiones, Cleri coetus, supremarumque Curiarum Arelæ.

Lateranense Concilium tertium an. 1179. habitum, can. 4. Archidiaconos ait suis in visitationibus plures, quam quinque, aut septem equos, ad Ecclesiarum onus, quas visitabunt, habere non posse.

Lateranense Concilium quartum an. 1215. celebratum, hanc Constitutionem confirmat, additque Archidiaconos, itemque Visitatores cæteros non solum posse procuracionem

exigere, cum suas ipsi per se visitationes agent: *Nisi quando praesentialiter officium visitationis impendunt.* (Can. 33.)

Concilia, Rothomagensis an. 1581. tit. *de Episcoporum Officiis*, Remense an, 1583. tit. 26. *de Visitatione*; Turo-nense an. 1583. tit. 19. *de Jurisdictione*; & *Visitatione*; Bituricense an, 1584. tit. 33. *de Visitatione*, Archidiaconis in visitationibus solum volunt procurationis jus, etiam sub censurarum poena, uti subdunt Rothomagensis, & Bituri-cense Concilia.

Cœtus Cleri an. 1579. Meloduni convocatus, tit. 5. *de Ecclesiarum Visitatione*, suum procurationis jus Archidiacono solum, tectumque servavit.

Constitutio an. 1605. & alia an. 1606. eandem dispositi-onem continent, voluntque Archidiaconos, & Visitatores cæteros eo contentos esse, quod Blesensis Constitutionis articulus vicessimus iis attribuit.

Spiritalis moderationis articulus 6. a generalium regni Ordinum, qui an. 1614. Parisios convenerunt, ecclesiastica Camera editus enuntiat „ veterem, consuetamque taxam „ augeri non posse, & Visitatores, qui sibi sumptus suppe-ditari volent, nullo consuetudinis, aliove quovis titulo, „ ullam taxam, seu procurationem ex pecunia sumere posse.”

Procurationis tamen jus aliter solvitur, prout cujusque regionis usu statutum est; atque adeo dioceses sunt, ubi aliæ in eundem Archidiaconatum consuetudines irrepse-runt. Rothomagensis Parlamenti Arrestum diei 26. Februa-rii an. 1687. jus hoc ad duos infra sex, & quinquaginta de-narios redigit; ab hoc eos liberat, apud quos Archidiacono hospitatus fuerit, cibumque sumpserit; & hunc vetat plus, quam currentis anni censum exigere.

E recentiore Jurisprudentia Archidiaconi, qui in ea pos-sessione sunt, ut procurationis jus percipiant, illud a Paro-chis exigere possunt, qui congruæ portionis optionem fe-cerunt. Judicatum in Parlamento Parisiensi die 30. Augusti an. 1678. contra Parochum Preffigniensem, in favorem Archidiaconi Lingonenfis. Illud etiam exigere possunt a Pa-rochis, qui a collegialium Ecclesiarum, licet exemptæ sint, capi-

capitulis pendent. Quoad Parochos, qui Melitenſi Ordini ſubſunt, Divionenſe Parlamentum diei 23. Januarii an. 1620. iudicavit eos, a procurationis jure immunos non eſſe; at Pariſienſis Parlamenti die 25. Januarii an. 1629. contrarium judicium fuit. Monumenta Cleri tom. 6. p. 438. & 439. tom. 7. p. 87. 88. 95. & ſeq.)

Super jure deportus. Vide DEPORTUS.

Jam Spolii & defunctis parochis jus, quod aliter *bonæ veſtis*, aut *funerum jus* nuncupatur, quamvis antiquum ſit, in paucis tamen dioceſibus notum eſt. Pater Chriſtianus Lupus ſuper viceſimo ſecundo Chalcedonenſis Concilii canone notat, Pariſienſe Concilium, an. 615. celebratum canone 17. prohibere, ne quis occupet bona ad Episcopos, alioſve clericos defunctos ſpectantia, & mandare, ut ab Archidiacono, & clero ſerventur: *His etiam conſtitutionibus ad-jecti placuit, ut deſuncto Episcopo, preſbytero, vel diacono, vel quoque junioris ordinis clerico . . . res Eccleſiæ, vel eorum propriæ . . . a nullo penitus contingantur, ſed ab Archidiacono, vel clero in omnibus deſerventur, & conſerventur.* Addit ejusdem Concilii octavum canonem Episcopis, & Archidiaconis interdiceret, ne poſt Abbatum, preſbyterorum, aliorumque clericorum Eccleſiis deſervientium mortem ſibi vindicent mobilia bona, quæ ad eos pertinent, & mandare, ut hæc Eccleſiis, ubi iidem clerici deceſſerint, relinquantur. Ac præterea easdem conſtitutiones in pluribus aliis Conciliis, ut in Cabillonienſi, in Remenſi, ſub Archiepiſcopo Sonnatio, in Tridentino editas fuiſſe, at easdem tamen perficere non potuiſſe, ut hoc ſpolii jus penitus aboleretur.

Turonenſis provinciæ Concilium, ann. 1365. Andegavi celebratum, ad ſolidos quinquaginta pretium redigit, quod Archipreſbyteri, Archidiaconi, aliique ob defunctorum Parochorum lectum exigere poterunt; *Prohibemus, ne . . . pro leſto, ultra quinquaginta ſolidos recipiant, dum tamen parochialis Eccleſiæ, quam deſunctus curatus obtinebat, quinquaginta libras ſecundum taxationem decimæ non excedat. Quod ſi excedat . . . centum ſolidos pro leſto poterit recipere, & non ultra.* (can. 11.)

Turnetius, in sua *Arætorum* Collectione, littera A, cap. 236. assertit Aræta nonnulla vetera in Archipresbyteros, Decanosque rurales edita, qui defunctorum parochorum bonam vestem, equumque sibi astrogabant.

Parisiensis Parlamenti Aræstum, die 20. Julii an. 1684. in favorem Archidiaconi de Josas, in Ecclesia Parisiensi, contra nonnullos ejus archidiaconatus Parochos editum, tam ob funerum, quam ob sepulturæ jus, dicto Archidiacono id juris servat, ut post parochorum ad ejus districtum tum in urbe, tum rursi spectantium decessum, sumat meliorem instructum lectum, togam, & talarem vestem, singulum, superpelliceum, villosum amiculum, vulgo mozzetam, breviarium, cubicum pileum, equum, aut mulum, si quem habent, tanquam per eorum decessum ad se pertinentia, ob suum Archidiaconi munus, & dignitatem, pro suo funerum jure: cumque servitium inhumationis dictorum Parochorum peraget, trium librarum summam cum cereis, & oblationibus, pro sepulturæ jure, percipiat. Judicatum etiam fuit Parochi creditoribus hæc jura præferri, quippe quæ tamquam funerariis sumptus spectantur. Aræstum diei 18. Maji an. 1711.

Spiritualis moderationis articulus 6. an. 1614. ab ecclesiastica generalium ordinum camera editus omnes Archidiaconos, Archipresbyteros, Decanos rurales, aliosque vetat, a Parochis quidquam exigere, ob unumquodque matrimonium, quod celebrant, aut testamentum, quod recipiunt, & ob ejusmodi alia, nisi legitimus in id titulus, aut antiquissima consuetudo suppetat.

Summi Pontifices Innocentius II. Alexander III. Lucius III. Clemens III. Gregorius IX. Innocentius IV. & Gregorius X. simoniacæ damnant consuetudinem, quæ apud Archidiaconos irreperat, ut ab Abbatibus, ob inthronizationis jus, equum exigent, quam *Palafredum* vocabant. Nec magis iidem quidquam, seu pecuniam, seu aliquid aliud ob installationem, seu investituram beneficiorum, aut ob præsentationem ad ordines, ut supra diximus, exigere possunt.

Archidiaconi eo quoque jure in aliquibus dioecesibus gaudent, ut Parochorum rebus post eorum mortem sigillum apponant; at ad id veteri possessione nitantur, oportet.

Ad extremum Archidiaconi, qui canonici sunt, cum visitationes peragunt, choro præsentes censentur, deque omnibus fructibus, omnibus distributionibus suorum beneficiorum participant, modo non negligant de suo discessu capitulum in antecessum monere. Ita judicatum per Arestum Parlamenti Divionensis, Kal. Julii an. 1656. in favorem Archidiaconi Augustodunensis.

S. VI.

Archidiaconorum Jura honorifica.

Ex disciplina, quæ primis Ecclesiæ sæculis vigeat, Archipresbyter erat prima post Episcopum dignitas, supraque Archidiaconum prælatione gaudebat; at subsecutis temporibus Archidiaconus ita archipresbyterum superavit, ut deinceps prima dignitas secundum Episcopos, in cathedralibus Ecclesiis evaderet, atque Archipresbyterum antecederet. (Barbosa, de Jur. Eccles. lib. 1. cap. 24.)

Animadvertit Van Espenius hanc disciplinæ mutationem inductam, (Jur. Eccl. tom. 1. pag. 74. & tom. 3. pag. 525.) aut saltem amplificatam, vehementerque firmatam fuisse per jactatum fragmentum epistolæ S. Isidori Hispalensis ad Ludifridum, ubi dicitur: *Archipresbyter sciât se esse sub Archidiacono, & ejus præceptis, sicut Episcopi sui, obedire.* Cum Gratianus vicesimæ quintæ distinctioni primæ partis Decreti sui hoc fragmentum inseruisset, illud illino in Gregorii IX. Decretales epistolas transiit, (In tap. 1. de Officio Archipresbyteri.) Toletani cujusdam Concilii nomine. Hoc tamen fragmentum non invenitur in Toletanorum Conciliorum ullo, non in S. Isidori ad Ludifridum epistola, non in Yvoanis Carnutenis Panagoria, seu compendiaris canonum Collectione, sed solum in ejus decreto, quod nobis hoc tempore vulgo suppetit, part. 16. cap. 20. neque enim extat in omnibus exemplaribus; ac Joannes Dumoulinus, Doctor Lovaniensis, animadvertit illud in regiz Bibliothecæ exem-

pla-

plari deesse. Fit igitur admodum verisimile, Gratianum illud in decreti Yvonis Carnutensis exemplari, quo utebatur, nactum suo proprio decreto inferuisse, e quo migravit in Gregorii IX. Decretales, erectumque est in commune jus.

Supra Archipresbyteratum ergo prælatio, & Superioritas Archidiacono est a duodecimo saltem sæculo, quo Gratianus vivebat.

Altera est Archidiaconorum prærogativa, ut in suarum visitationum cursu ad Ecclesiarum janua a Parochis recipiantur, & stolam, his præsentibus, soli deferant. Ita judicatum per Aresta plura, & inter alia, per unum Parlamenti Parisiensis, die 28. Junii an. 1726. in Silvanectensis Archidiaconi favorem, super Gilberti de Voisius conclusionibus editum, & per alterum, die 28. Junii an. 1734. enuntiatum in favorem Archidiaconi de Puisain Ecclesiæ Antissiodorensis. Hoc tamen jus ab usu, & possessione pendet; si enim probaret Parochus, in ea se possessione esse, ut coram Archidiacono in ejusdem visitationis cursu stolam deferat, in ea servaretur, cum ejusmodi jura ad possessionem potissimum exigantur. Videri potest hæc materies superius discussa in disputatione D. de Camoignon, quæ affertur in tomæ secundo Monumentorum Cleri, pag. 1814. & seq.

S. VII.

Archidiaconorum Officia, & Munia.

De Archidiaconorum obligationibus, & functionibus facile judicari ex iis potest, quæ de eorum dignitate, facultatibus, & juribus hætenus dicta sunt. Sunt & hoc tempore, ut olim erant, Episcoporum oculis, manus, os, & Vicarii. Eos ergo in suis quisque Archidiaconatibus representare debent, ibique, quidquid boni per suæ potestatis, suæque jurisdictionis amplitudinem iisdem licet, efficere; cleri, populi que moribus invigilare; perficere, ut Altarium ministri, & nominatim Parochi, angusta Religionis mysteria pertractent ea omni observantia, quæ eorum sanctitati debetur; populis exemplo sint, qui ipsorum curæ concredidit

diti sunt, iisque evangelici verbi panem distribuentes documenta præbeant.

Peragant, oportet, regularum ratione habita, visitationes suas pro locorum usu; instituunt, ædificantque populos, quos visitant; suis cohortationibus operam dent, ut abusus corrigant, quos inter eosdem compererint; eos ad pacem, ad animorum consensionem, ad omnium virtutum exercitationem pertrahant; & quidquid boni, malique perspexerint, Episcopo fideliter referant, suæ visitationis verbali processu eidem tradito. Hæc sunt, quæ ex Capite primo *de officio Archidiaconi*, ex Capite 3. sess. 24. *de Reform. Tridentini Concilii*, ex altisque posterioribus Conciliis derivantur.

§. VIII.

Qualitates, quibus Archidiaconi insigniti esse debent.

Cum Archidiaconorum dignitas, & munia tam magni, quemadmodum supra vidimus, momenti sint, dubitari non potest, quin iidem esse debeant moribus, & scientia maxime commendandi; quamobrem Tridentina synodus, sess. 24. cap. 12. *de Reform.* mandat, ut Archidiaconi, ubi fieri poterit, in theologia Doctores, aut in jure canonico Licentii sint.

E Galliarum usibus satis est, Archidiaconum in jure, vel in theologia Baccalaureum esse, ut ait Gibertus in suis Additionibus, seu Animadversionibus ad *Jus ecclesiasticum univ. versum*, Van-Espenii, tom. 1. pag. 949.

Sint etiam Archidiaconi necesse est, presbyteri; iisque gradibus insigniti, qui ad dignitates in cathedralibus Ecclesiis possidendas requiruntur, in quibus ipsis diocesisbus nulla lis animarum cura est; nulla jurisdictionis exercitatio, nulla archidiaconalis functio est, ut in diocesisbus Catalaunensi, Tullensi, aliisque nonnullis; quamvis enim dioceseos dignitates esse desierint; iidem tamen semper tamquam cathedralis Ecclesiæ dignitates spectantur. Esse posset hac in re exceptioni locus, quoad dioceseos, in quibus Archidiaconi cathedralis Ecclesiæ dignitates non sunt, nullique servitio addicti, non residentis, non assistentis; quia tunc quidem

eorum tituli evasere beneficia simplicia, quæ nec cathedra-
lis Ecclesiæ dignitates fuerunt, & dioceseos dignitates esse
desisterunt.

Barbosa in tertia parte Tractatus de Officio, & Potestate
Episcopi, allegatione 60. n. 60. pag. 154. superque Triden-
tino Concilio, sess. 24. cap. 12. de Reform. n. 5. & 6. &
Canonistarum nonnulli in ea sunt sententia, legum disposi-
tionem, quæ certos quosdam gradus Archidiaconis statu-
erunt, ad eas Ecclesias non referri: quia hi quidem nomine
tantum Archidiaconi sunt, earumque functionum nullam
obeunt, quæ impulerunt, ut gradus, tamquam idonei eorum
ingenii testimonium, qui easdem dignitates obtinent, pete-
rentur. Testantur auctores hi, Concilii congregationem ita
definiisse; & in Hispania persuasum esse, decreta hæc ad
Ecclesias non spectare, ex quo Archidiaconis nulla jurisdi-
ctionis exercitatio ibidem est. (Monumenta Cleri, tom. 10.
pag. 210. & 211.)

Haud inutile fuerit animadverti, Mornacium, & Bucheli-
um afferre Parlamenti Parisiensis Arrestum, diei 18. Februa-
an. 1676. quod vetat, ne Archidiaconi jurisdictio regulari-
bus conferatur; & religiosos quidem, qui Archidiaconi
munia intra suorum Monasteriorum ambitum obeunt, in iis
omnibus, quæ ad eorum muneris functiones pertinent, Epi-
scopali jurisdictioni subesse; omninoque debere iurjuran-
dum in Episcopi manu præstare, suarum visitationum ver-
bales processus ad eum mittere, synodalia dioceseos statuta
exequi, & synodo adesse, exemptione nihil obstante. (Mo-
numenta Cleri, tom. 2. pag. 1809. tom. 7. pag. 104. & seq.)

Episcopo id juris est, ut contra Archidiaconum, qui suo
officio deest, in prima instantia procedat. (Tom. 7. pag.
260. & 261.)

ARCHIEPISCOPUS. S. Isidorus Hispalensis, in suo de
Etymologiis Tractatu, cap. 12. e quo ductus fuit canon,
Clerus, dist. 21. per Archiepiscopi vocabulum ait græce pri-
matem, seu primum Episcoporum, & quod inde consequi-
tur, Metropolitano Superiorem significari: *summus Episco-
porum*, inquit, *id est, primus; tenet enim vicem Apostolicam.*
&

Et profect, tam Metropolitanis, quam cæteris Episcopis. At jam diu est, quod Archiepiscopi, & Metropolitanæ dignitates duæ non amplius nisi una tantum, eademque prælatura sunt; & qui Archiepiscopum dicit, Metropolitanum dicit, tametsi contingere possit, ut aliquis Archiepiscopus nullum suffraganeum habeat, adeoque tunc, si proprie loqui volumus, Metropolitanus non sit: quoniam Metropolitanæ vocabulum proprie significat Episcopum matris urbis, hoc est, urbis, & quæ aliæ pendent.

Igitur Archiepiscopi, seu Metropolitanæ præcipuæ, quæ in Ecclesiastica provincia est, urbis Episcopi sunt, qui supra suam peculiarem diocesin immediata, supraque suæ provincie dioceses mediata jurisdictione pollent.

S. Athanasius, qui an. 373. mortem occubuit, S. Alexandro, in Alexandrino Ægypti Episcopatu decessori suo prius Archiepiscopi nomen tribuit; ex quo inferitur, Archiepiscopi, quam Metropolitanæ nomen minus antiquum esse, quandoquidem canones, qui falso Apostolis tribuuntur, sed qui tamen ad secundum, & tertium sæcula pertinent, commendant uniuscujusque provincie Episcopis, ut Metropolitanum sibi Superiorem agnoscant, ei obediant, nullumque grave negotium, nisi postquam eum consuluerint, aggradiantur. Nicænum Concilium primum, quod ann. 325. habitum fuit, in canonibus quarto, sexto, & septimo, de Metropolitanorum institutione, tamquam de re jam eo tempore antiqua loquitur.

Archiepiscopi, seu Metropolitanæ, inquit D. de la Combe, in sua Jurisprudentiæ canonicæ Collectione, verbo *Archiepiscopus*, n. 2. omnium Ecclesiæ dignitatum maxime, disciplinæ, juriumque, quorum major usurpata pars erat, excidium senlerunt. P. Thomassinus, in suo de Ecclesiæ Disciplina Tractatu, part. 4. lib. 1. cap. 16. 17. 18. id plurimum Metropolitanorum ausu tribuit, qui jura sibi arrogantes, quæ ad eos minime pertinebant, impulere summos Pontifices, & Concilia, ut eorum potestatem imminuerent. Van-Espenius, *Jur. Eccl.* tom. 1. pag. 164, n. 9. animadvertit, hanc potestatis in Archiepiscopis diminutionem in oculos incurrere

cœpisse decimo quarto sæculo, quæ confirmationis, & consecrationis Episcoporum ad Romanos Pontifices devolutionis epocha est. Cum Romani Pontifices eo tempore Episcopos confirmare, & consecrare cœpissent, hi quidem iis obedientiæ, & fidelitatis iuramentum præstiterunt, quod Archiepiscopis suis confirmatoribus, suisque consecratoribus antea præstabant; quod sensim Metropolitanorum suos in suffraganeos auctoritatem imminuit; cui rei legatorum, qui ex urbe Roma mittebantur, addenda potestas est, qui scilicet supra Patriarchas ipsos prælatione gaudebant.

Spectati possunt Archiepiscopi, quoad eorum proprios diœcesanos, quoad eorundem suffraganeos Episcopos, vel denique quoad diœcesanos, qui eorum suffraganeis Episcopis subsunt, & quoad honorifica jura, quæ ab his posterioribus eos distinguunt.

Ad proprios diœcesanos quod attinet, in eos Archiepiscopis, quam Episcopis in suos, haud plus juris, & auctoritatis est. *Vide EPISCOPI*. Nobis ergo de Archiepiscoporum juribus, solum quoad reliqua Capita tria, ex veteri, novaque disciplina, dicendum superest.

S. I. De Archiepiscoporum, quoad suffraganeos Episcopos juribus.

x. Spectabantur olim Archiepiscopi tamquam veri Patres, Pastores, Capita, & Superiores suffraganeorum suorum, quos oportebat iis obedire, nec alicujus momenti quidquam sine eorundem consensu, nutnque facere: *Episcopos, uniuscujusque gentis nosse oportet eum, qui in eis est primus, & existimare ut caput; & nihil facere, quod sit arduum, aut magni momenti, præter illius sententiam.* Canon. 33. Apostol.

Decreta Nicæna, sive inferioris gradus clericos, sive ipsos Episcopos suis Metropolitanis apertissime commiserunt. (Africani Patres, in Epist. ad Cælestinum Papam.)

Innocentius Papa III. qui decimo secundo labente sæculo, & decimo tertio ineunte vivebat, Arelatenfis Archiepiscopi suffraganeos per litteras monebat, oportere, ut ei, tamquam

quam patri, & pastori animarum suarum cum humilitate parerent, ad eumque vocati pergerent; Quatenus ipsi tamquam Patri, & Episcopo animarum vestrarum, devote studeatis, & humiliter obedire; ad vocationem ipsius, nisi evidens necessitas contradicat, secundum traditionem canonicam, sine difficultate qualibet accedentes. (Lib. I. epist. 466.)

At nihil melius Archiepiscoporum in suos suffraganeos auctoritatem probat, quam obedientiae iuramentum, quod hi, dum ordinarentur, iisdem præstabant, cujusque servata est in Romano Pontificali, sub titulo de Scrutinio serotino, sequens formula: Ego N. Ecclesiae N. vocatus Episcopus, promitto in conspectu omnipotentis Dei, atque totius Ecclesiae, quod ab hac hora, in antea fidelis, & obediens ero perpetuo, more prædecessorum meorum, beato N. sanctaeque Ecclesiae N. (nominando Ecclesiam Metropolitanam) & vobis Dom. meo N. Dei gratia ejusdem Ecclesiae Archiepiscopo, vestrisque successoribus canonicè intrantibus, prout est a SS. Patribus institutum, & ecclesiastica, ac Romanorum Pontificum commendat auctoritas. Non ero in consilio, aut consensu, vel in facto, ut vitam perdati, aut membrum, aut capiamini mala captione. Consilium, quod mihi per vos, aut per litteras, vel per nuntium credituri estis ad damnum vestrum, me sciente nulli pandam. Vocatus ad Synodum veniam, nisi præditus fuero canonica præpeditio. Vos quoque, & nuntios vestros, ac Ecclesiae N. quos certos esse cognovero, in eundo, stando, & redeundo, honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo; possessiones vero ad mensam mei Episcopatus pertinentes non vendam, neque donabo, neque de novo in feudabo, vel aliquo modo, contra jus, vel consuetudinem Ecclesiae meae alienabo, Vobis, vel vestris Successoribus in consensu.

2. Archiepiscopis id juris erat, ut suorum suffraganeorum electionem confirmarent, eosque consecrarent, aut eorundem consecrationem alteri Prælato committerent.

Nicæni primi Concilii canon sextus ait, si quis, sine sui Metropolitanani consensu, se Episcopum ordinandum curaverit, eum Episcopum esse non debere. Perstitit disciplina hæc per priora duodecim Ecclesiae secula; adeoque inviolate servabatur, ut Stephanus Papa VI. qui ann. 891. obiit,

Lingonensem Episcopum consecrare nollet, ejus Metropolitano, Lugdunenſi Episcopo recusante, nisi postquam per itatatas litteras hunc, ut id faceret, adigere incassum conatus esset. (Baronius, ad an. 885.)

3. Archiepiscopi suorum suffraganeorum ordinarii judices erant, eoque jure pollebant, ut de civilibus, & criminalibus eorumdem causis cognoscerent. *Quisquis Episcoporum accusatur, ad Primatem provinciae ipsius causam deferat accusator*, inquit Carthaginensis Concilii tertii, ann. 397. canon septimus; quo loco animadvertendum Primates, in Africana Ecclesia, eos fuisse, qui a nobis hodie *Metropolitani* nuncupantur.

Clerici, tam locales, quam diaecesani, qui se ab Episcopo gravari cognoverint, querelas suas ad Metropolitanum deferre non differant; Et Metropolitanus non moretur ejusmodi praesumptionem coercere. (Concilium Toletanum III. can. 6.)

Si aliquid contentionis adversus Episcopum potentior persona habuerit, pergat ad Metropolitanum Episcopum, Et ei causas alleget Et ipsius sit potestatis honorabiliter Episcopum, de quo agitur, evocare, ut ejus praesentia accusatori respondeat, Et oppositas sibi actiones extricet. (II. Concilium Matisconense, an. 585. can. 9.)

Ex his duobus posterioribus Conciliis compertum fit, Metropolitanos suorum suffraganeorum ordinarios judices extitisse, non autem solum eorumdem judices, per appellationem a sententiis, quas iidem pronuntiaverant; itaque summi Pontifices, Honorius III. in cap. Si, de Sentent. Excomm. & Innocentius IV. in cap. 1. §. fin. de Offic. ordin. profitentur id juris Metropolitanis fuisse, suos ut suffraganeos excommunicationi subderent. Eo quoque jure, & quidem potiore titulo, iidem gaudebant, ut eorum judicia per appellationis viam reformarent. (Concilium Francofurtense, seu Francofordiense, an. 794. can. 6.)

4. Archiepiscopi id juris erat, ut agendi rationi a suffraganeis initae invigilarent, ut ab illis canones, & provinciae Synodales constitutiones servandas curarent; ut eos cogerent suis in diocesis residere, ibique suis satis officio

facere; ut suas diocesanas Synodos quotannis haberent; ut oeconomos, archipresbyteros rurales, seminaria instituerent; eosque, si forte obstitissent, suspenderent, interdicerent, excommunicarent, præscriptam formam, scilicet poenarum gradationem servantes.

Episcopi trans mare non ibunt, sine Primatis, aut Metropolitanis venia, formatasque, seu commendatitias litteras ab eo fument. (Concilium Carthaginense, ann. 397. can. 28.)

Habebunt Episcopi oeconomos, quos quidem, si ipsi sibi sumere noluerint, iis Metropolitanis dabunt. (Concilium Nicænum, an. 787. can. 11.)

Episcopi a suis Ecclesiis ultra hebdomadas tres abesse non poterunt, sine suorum Metropolitanorum venia. (Concilium Romanum, an. 826. can. 6.)

Metropolitanus ei legi suberit, suos ut suffraganeos. Papæ deserviet, qui sine iustis causis ultra annum a suis Ecclesiis recesserint. (Concilium Tridentinum, sess. 6. cap. 1. de Reform.)

Si Episcopi, aliarumve insignium Ecclesiarum antistites neglexerint seminaria erigere, vel ad ea contribuere, quemadmodum debent, eos Metropolitanis hac de negligentia vehementer arguent, & ad id faciendum adigent. (*Idem*, sess. 23. cap. 18. de Reform.)

5. Metropolitanis suorum suffraganeorum negligentiam supplere debent, si minus hi statò tempore beneficia contulerint; si minus institutionem tribuerint; si minus iudicaverint, cum requisiti fuerint; denique si voluntariæ, aut contentiosæ jurisdictionis actum, quicumque fuerit, edere neglexerint, aut recusaverint, dummodo non sit ex eorum gravium actorum numero, quæ suapte natura, ut valida sint, Episcopi consensum requirunt, cujusmodi sunt alienationes bonorum Ecclesiæ, translationes, unionesque beneficiorum; quibus in casibus Metropolitanis suffraganeorum Episcoporum consensum supplere non possunt, sed eos solum ad eundem præbendum adigere. Id omnem Metropolitanorum in suos suffraganeos auctoritatem consequitur, & a ca-

nomibus firmatum cernitur, qui hanc auctoritatem iidem tribuunt.

6. Metropolitani eo jure pollebant, ut suorum suffraganeorum dioeceses visitarent. Constat id a Lateranensis Concilii tertii, ann. 1179. sub Alexandro III. celebrati canonum quarto; ex quarti Lateranensis Concilii, ann. 1215. sub Innocentio III. habiti canone tricesimo tertio; ex Turonensis provinciae Concilio, an. 1253. Salmurii coacto, in cujus canone primo Petrus Lamballius, Archiepiscopus Turonensis ita suam meptem aperit; *Nos Sanctorum canonum, Et praedecessorum nostrorum volentes servare statuta, Et ea, quae visitando provinciam Turonensem correctione novimus indigere, corrigere cupientes, &c.* ex alterius Concilii in eadem Salmuriansi urbe an. 1276. habiti praefatione, in qua Joannes de Montforeau, Archiepiscopus Turonensis, loquitur, in hunc modum: *Ad honorem Dei, Et utilitatem Ecclesiarum provinciae Turonensis, quibus auctore Domino praesidemus; nec non ad reformationem eorum, quae in visitatione dictae provinciae invenimus corrigenda, &c.*

Innocentius Papa IV. per decretum, cujus Lugdunense secundum generale Concilium, an. 1274. celebratum, ac deinde Tridentinum Concilium executionem mandarunt, super Archiepiscoporum per dioeceses, quibus eorum Metropoles praesunt, visitatione peculiare articulos statuit. Affertur hoc decretum in Sexto, sub titulo *de Consibus*, cap. i. ubi dicitur inter alia: *Deinde liceat ei (Archiepiscopo) per totam provinciam, vel ejus partem, visitationis officium exercere, civitates, Et dioeceses, Suffraganeos suos, Et eorum subditos, cathedralium, Et aliarum Ecclesiarum Capitula, Et Monasteria, Ecclesias, Et alia religiosa, Et pia loca, cleros, Et populos libere visitando.* Hanc Innocentii IV. Constitutionem Bonifacius VIII. in eo explicuit, quod in Archiepiscopis suae provinciae visitandae libertatem, & functiones spectat, quas iidem suarum visitationum tempore in suffraganeis dioecesibus adere possunt, est hoc quintum Caput eodem titulo in Sexto.

7. Archiepiscopi eo jure gaudebant, ut provincialia Concilia convocarent, suosque suffraganeos adgerent, ut ad ea
fo

se conferrent. Antiocheni Concilii an. 341. vicissimus, & Chalcedonenſis ann. 451. decimus nonus canones volunt Metropolitanos cogere: quotannis provincialia Concilia duo, quibus omnes eorum ſuffraganei intereſſe teneantur.

Nullus Episcopuſ ad Concilia, & Ordinationes a Metropolitano appellatus, ſe, ut non pareat, eximere poterit, niſi legitima excuſatio eidem ſuppetat. (Concilium Aurelianenſe, an. 533. can. 1.)

Suz provincie Concilium Metropolitanus annis ſingulis celebrabit. (*Idem*, can. 2.)

Instaurati ſuere canones hi per quintum alterius Aurelianenſis Concilii, ann. 533. per octavum Concilii Toletani, an. 683. per octavum Concilii in *Trullo*, ann. 690. per ſextum generalis Lateranenſis Concilii quarti, ann. 1215. denique per cæterorum omnium Conciliorum canones, quæ ſubſequuntur ad Tridentinum Concilium uſque quod, *ſeſſ. 24. cap. 2. de Reform.* poſt communem, & conſtantem omnium ſæculorum, omniumque Eccleſiarum uſum, id ipſum ſtatuit, ſirmatque.

8. Penes Archiepiſcopos id juriſ erat, ut non modo provincialium Conciliorum decreta provisionis in modum interpretarentur, verum etiam a cenſuris, & pœnis abſolverent, quas eadem Concilia decreverant: *Sacro approbante Concilio nobis ſpecialiter reſervamus auctoritatem, & poteſtatem declarandi, interpretandi, temperandi, ſeu minuendi diſtas provinciales conſtitutiones, ſeu pœnas in eis contentas, & ſuper diſtis pœnis miſericorditer diſpenſandi cum omnibus, & ſingulis ſubditis noſtris, & ſuffraganeorum noſtrorum, prout qualitas negotiorum, & ſouditio perſonarum requiret.* (Concilium Ravennatenſe, an. 1317. can. 22.)

Si quæ autem controverſiæ ſuper decretorum hujus Concilii interpretatione oriantur, conſulatur dominus Metropolitanus, ac ejus judicio ſtetur, donec per proximum futurum Concilium provinciale judicatum fuerit. (Concilium Remenſe, ann. 1583. §. 4.)

Burdigaleuſe Concilium eodem anno celebratum, huiſ conſorme decretum edidit, quod Antonius de Sanſaſcio, Archie-

chiepiscopus Bardigalenſis, qui Concilio præerat, ejusdem Concilii nomine, pronuntiavit. Extat hoc decretum in titulo *de Pœnis*, qui hujus Concilii tricesimus quintus est.

9. Archiepiscopi in Abbates, & Prælatos regulares, qui se nullius diœcesis esse contendunt, agere poterant, siquidem parochias, quæ illis suberant, neglexissent. (Concilium Tridentinum, *sess. 5. cap. 4. de Reform.*)

10. Poterant etiam, tamquam sanctæ Sedis delegati, suam operam eo conferre, ut in congregationem redigerent Monasteria, quæ in ea non sunt, quæque se proxime sanctæ Sedi subesse dicunt. (*Idem, sess. 25. cap. 8.*)

11. Magnos præterea Vicarios statuere poterant, qui diœceses in eorum provinciis vacantes administrarent, si intra dies octo a vacantis sedis tempore, cathedralium in iisdem diœcesibus Ecclesiarum Capitula Vicarios ipsos nominare negligerent. (*Idem, sess. 24. cap. 16. de Reform.*)

12. Poterant iidem de diffidiis cognoscere, quæ inter Episcopos, eorumque Capitula, super canonicorum, qui aliqujus criminis rei erant, correctione suborta essent. (Lateranense Concilium IV. sub Innocentius III. can. 7.)

Jam vero in præsentia Metropolitanorum jura ad hæc omnino capita redigantur, e Galliarum usibus.

Metropolitanus cum extra suæ diœceseos limites ordinatus non sit, de causis ad suorum suffraganeorum subditos spectantibus cognoscere non potest, nisi per appellationem ab eorum sententiis, quamvis ii, quos hæc causæ afficiunt, in id consentirent, easque ipsi in prima instantia ad Metropolitanum deferre vellent: quia privatis hominibus minime licet, se ordinarii jurisdictioni subducere, & publicum jurisdictionum ordinem invertere. Eo tamen jure gaudet, ut Episcoporum lites in prima instantia suis cum suffraganeis instruat, itemque suorum suffraganeorum sententias per appellationem judicet, iis ipsis in causis, in quibus hi persanctæ Sedis rescripta damnati essent: quia appellationum simplicium, quæ a judiciis, mandatisque per ejus suffraganeos Episcopos, horumve magnos Vicarios, & Officialis editis interponuntur, is unus proximus judex est. Explicatur

do-

doctrina hæc in Papæ Innocentii III. decreto, quod affertur in Decretalium decimo secundo capite, sub titulo *de Officiis iudicis*; ac decretum quidem hæc, eo majoris in Gallia momenti est, quod ex hujus Papæ ad Senonensem Archiepiscopum rescripto depromptum est. Ejus hæc verba sunt: *Sicut in corrigendis excessibus, juxta canonicas sanctiones, appellationis fit diffugium interclusum, Et ideo Parisiensis Episcopus, cum a nobis receperit in mandatis, ut tam circa viros religiosos, quam etiam clericos seculares suæ jurisdictioni subiectos, qui multa gravia crimina committere proponunt, inquirat, appellatione remota, quæ viderit corrigenda, statuens, ad reformationem eorum, quod regulare fuerit, Et honestum; quia tamen intimationis nostræ nec fuit, nec esse debuit, jurisdictioni tuæ per mandatum hujusmodi derogare; præsentium auctoritate diximus declarandum, quod si inquisitionibus ab eodem Episcopo, non tamquam delegato, sed tamquam ordinario faciendis, aliquis casus emergerit, in quo licitum sit ad sedem Metropolitanam appellare, prædicti occasione mandati, auctoritate tuæ, quominus ad te, tamquam ad Metropolitanam appellari valeat, nolumus aliquatenus derogare.*

Jam Metropolitanus, quod attinet ad procedendi rationem in appellationibus, quæ ad eundem delatæ fuerint, sequi debet ex Tridentino Concilio, *sess. 22. cap. 7. de Reformatione*. formes, quas canonicæ constitutiones præscripserunt, eaque peculiariter, quæ ab Innocentio Papa IV. edita incipit, *Romana*; at in Gallia eum sequi necesse est procedendi formam, quam regie sanctiones statuerunt. Super hac obligatione extat expressa dispositio in articulo primo, tituli primi sanctionis mensis Aprilis an. 1667.

Eos Metropolitanus punire potest, qui impediunt jurisdictionis usum, quæ ipse in suorum suffraganeorum diocesis gaudet. Innocentius Papa IV. ann. 1252. occasione Archiepiscopi Remensis, super hac re generale statutum edidit, quod affertur in Sexto, lib. 5. tit. 9. *de Paris*, cap. 1. Regni sanctiones, & Arestorum jurisprudentiæ nullam dispositionem continent, quæ huic disciplinæ repugnet. (Momentum Cleri, tom. 2. pag. 272. & seq.)

Approbare potest Metropolitanus donationes, aut foundationes ecclesiasticas in suorum suffraganeorum diocesis, cum hi renuntiant id facere. *Ibid.*

In re beneficiaria, Metropolitanus, devolutionis jure, beneficia confert, quæ a suffraganeis Episcopis pendent, cum hi quidem per statos vacationis menses sex conferre neglexerant, suove jure perperam usi sunt, indigno, aut incapaci conferentes; at beneficii collatio, quam intra sex vacationis menses Metropolitanus ederet, absolute nulla esset. (Dumoulinus, & Lovetius, *de Infirm. num.* 67.) Ita judicatum per Arestum magni consilii, die lunæ, 5. Martii anno 1736.

Cum Metropolitanus beneficium devolutionis jura tribuit, id in provisione exprimere debet; atque hujus expressionis defectu provisionem nullam reddi, communis opinio est. (Monumenta Cleri, tom. 10. pag. 1655. & 1656. tom. 12. pag. 151.)

Potest etiam Metropolitanus recusationem litterarum, *Visa*, quoad prævisos in Romana curia, cæterasque præpositas suffraganeorum recusationes corrigere, canonicam institutionem iis, quos patroni præsentaverint, aut graduatis tribuens; & statuere super justitiæ negationibus in voluntariæ jurisdictionis actis, non autem in justitiæ, quoad contentiosam jurisdictionem negationibus, quæ ad forenses cancellos, ubi Regii Parlamentorum ministri sedent, deferri debent. (Canonice Jurisprudentiæ Collectio, verb. *Archiepiscopus*, pag. 46. col. 2. n. 4.)

Provincialia quoque Concilia convocandi jus obtinet in præsentia Metropolitanus, quemadmodum semper hætenus, & in omnibus Ecclesiis obtinuit; at in Gallia opus habet Regis venie. (Monumenta Cleri, tom. 2. pag. 205. & 206.)

Id etiam juris hoc ipso tempore eidem est, ut provincialium Conciliorum decreta per provisionem interpretetur; hæc Remensis Concilii, ann. 1583. itemque Burdigalensis, eodem anno habiti decisio est. Aliæ Concilia non decreta solum, quæ diximus, interpretandi, sed a censuris, & poenis

ab *ibidem* statutis absolventi potestatem Metropolitano reservant. (Concilium Ravennatense, an. 1317, can. 22.)

Tridentinum Concilium, *sess. 24. cap. 3. de Reform.* praesentiat, Archiepiscopos eo jure gaudere, ut suorum suffraganeorum dioeceses visitent; at, ut illud exercere possint, duas in iis conditiones requirit; 1. ut suas ipsorum dioeceses visitaverint; 2. ut visitationis causa a provinciali Concilio approbata fuerit. In Gallia disciplinam hanc nulla *ley* ecclesiastica, seu civilis lex abrogavit; eam potius generalis coetus cleri, ann. 1579. Meloduni convocatus agnovit, quia conditionum, quas postulat Concilium, mentionem faceret. In ordinem scilicet id redigit, quod in provincialium dioeceseon visitatione ad Metropolitanorum jura refertur; & quoad rationem, & formam, quam iidem in hac visitatione sequi debent, ad Innocentii IV. decretum, *Romanae*, remittit. At, postquam provincialia Concilia in eo regno intermissa fuere; hoc jure non amplius Archiepiscopi utuntur. (Monumenta Cleri, tom. 2. pag. 213. tom. 7. pag. 61, & seq. Collectio Jurisprudentiae canonicae, pag. 47.)

Iidem Concilium, *sess. 24. cap. de Reform.* id juris Archiepiscopis tribuit, ut magnos Vicarios ad dioeceses, quae in eorum provinciis vacant, administrandas nominent, siquidem, intra octo a sedis vacatione dies, cathedralium in iisdem dioecesibus Ecclesiarum capitula Vicarium nominare neglexerint. Sanctiones, & Arrestorum jurisprudentia huic dispositioni non adversantur. (Monumenta Cleri, tom. 2. pag. 236.)

E Gallicana Ecclesiae usa Bullae Jubilaei mitti debent ad Archiepiscopos, a quibus ad suffraganeos mittuntur. Hunc usum testatur generalis coetus cleri, ann. 1670, habitus, (*Ibid.*, pag. 228.)

Archiepiscopi non possunt ordinis potestatem in suorum Suffraganeorum dioecesibus exercere, quin hi de scripto consentiant; at jubere possunt, sua ut crux, quam late patet eorum ecclesiastica provincia, atque adeo exemptis in locis elata feratur; contendunt, & ipsi se ibidem posse populo benedictionem tribuere, & pontificalem in modum officio

fungi, ex verbis Capituli 2. *de privil. & excess. p. 101.* in *Clament.* quod ex Viennensi generali Concilio, an. 1312. dictum est.

Concilium Turonense, an. 1583. can. 12. renovavit decretum hoc. Cœtus cleri, ann. 1635. in ea fuit sententia, & communibus quidem suffragiis, Episcopos hinc crucis gestationi oblectari non posse; nisi contra privilegia gaudeant, quod Viennensi Concilio posterius *ff.* Editor Monumentorum Cleri animadvertit, servatam fuisse contra Parisiense Capitulum; quod repugnabat, D. Trifand de Saliezard, Senonensi Archiepiscopo prærogativam, ut populo benedictionem impertiretur, Pontificalem in modum officio fungeretur, sibi que crucem præferri juberet; D. Servintus, in Parisiensi Parlamento advocatum generalem, in sua ad Senatum oratione nona, de hac Archiepiscoporum distinctione perinde loqui, ac si constans, firmumque sit, Archiepiscopos in Gallia retinere hanc suæ dignitatis notam, coram Rege in Luparensi Capella, inter cæretionias, quas ibidem peragunt; Archiepiscopos ante Viennense Concilium, suis in provinciis sibi crucem præferri jussisse; Calixtum II. in tertia ad *Canonicos Viennenses* Epistola, privilegium hoc, ann. 1120. Viennensibus Archiepiscopis concessisse: *Pro ampliori Viennensis Ecclesiæ distinctione ante Viennensem Archiepiscopum per Provinciam suam crucem deferri concedimus.* (Monumenta Cleri, edit. an. 1716. tom. 2. col. 225. & 236. Collectio Jurisprudentiæ canonica, pag. 47.)

Quod Archiepiscoporum jura spectat, quoad indulgentias, Pallium, procuraciones, uniones beneficiorum, aut collationes, permutationis causa; super ordinariorum recussatione editas, institutionem, consecrationem, inquisitionem de eorum vita, & moribus, qui per eorum provincias ad Episcopatus nominati sunt. *Vide* INDULGENTIÆ, PALLIUM, PROCURATIO, PERMUTATIO, UNIO, EPISCOPI, INQUISITIONES.

ARCHIPRESBYTER, proprie Presbyterorum primum significat. Archipresbyterorum institutio antiquissima est. Primis Christiani nominis sæculis, cathedrali, cuique Eccle-

sus Archipresbyter perinde, ac suus Archidiaconus erat; & antequam Archidiaconi Archipresbyteris praevalerent, hi quidem erant prima secundum Episcopum dignitas, ejusque veluti magni Vicarii, ipsius Ecclesiae oneri, eo absente additi; & quod inde consequitur, cathedralis Ecclesiae, itemque dioeceseos dignitas.

Carthaginense Concilium quartum an. 398. habitum, can. 17. Episcopos prohibet ipsos sibi viduarum, pupillorum, advenarumque curam sumere, eosque vult id officii Archipresbyteris, aut Archidiaconis demandare.

Emeritense Concilium an. 666. celebratum. can. 10. mandat, ut unaquaeque cathedralis Ecclesia suum habeat Archipresbyterum, suum Archidiaconum, suum Primicerium, hoc est, clericorum primum. In arabicis quoque Nicæni Concilii canonibus fit harum trium dignitatum mentio. Sexto circiter saeculo distincta fuere Archipresbyterorum genera duo, ut alius Archipresbyter urbanus esset, ruralis alius.

Urbis, seu cathedralis Ecclesiae Archipresbyter e communi jure Episcopi Vicarius est ad internas Ecclesiae res, & ad divinum officium, quatenus sacramenta, caeremonias, & benedictiones complectitur. (*Extr. de Officio Archipresb. cap. 1. 2. 3.*) Itaque absente Episcopo Archipresbyteri est ejus defectum supplere, seu vices gerere quoad munia, quae in Ecclesia obire possent, ita scilicet, ut ejus loco missam celebret, divino officio praestet, & tamquam is, qui eo fungitur, iis benedicat, qui lectiones dicunt, & rebus omnibus, quae sunt intra Ecclesiam, per presbyteros ministerium prospiciat. Oblationes, quae in cathedrali Ecclesia persurgunt, percipiendi jus penes eum est, propterea, quod ei demandata est animarum cura, & sacramentorum administratio: is est ibidem Parochus, qui oblationes ad Parochum pertinent. (Decretum Congregationis Concilii allatum a Barbosa, *de Parocho*, cap. 25. n. 27. & 29.) Id etiam juris Archipresbytero est; suum ut districtum visitet, qua quidem in re perinde, atque Archidiaconus ab Episcopo pendet, judicetque parva litigia personarum pauperum, aliarumque,

rumque, quæ vulgo *miseræ*, seu *miserabiles* antecupantur, cujusmodi sunt viduæ, orphani, &c. In univcrsum, eadem urbano Archipresbytero, erga inferiorem urbis Clerum, quæ rurali Archipresbytero sui districtus Clerum, officia obervanda veniunt, cum hoc tamen discrimine; quod ruralis Archipresbyter non dignitas, sed simplex ad Episcopi voluntatem revocabile officium est, cum urbia Archipresbyter dignitas sit, cui prorsus ut Archidiacono peculiare functiones sunt, quas eidem jus, aut usus addixit, quæque ab Episcopo minime pendent.

Concilia, Gontheriense, seu apud Castrum Gontherii, an. 1213. can. 22. Langeſiense an. 1278. can. 2. & Bituricense, an. 1286. can. 4. Archidiaconos, Archipresbyteros, aliosque, qui ecclesiastica jurisdictione pollent, suas ipsos per se functiones edere jubent; extraque urbas Officiales habere vetant.

Septimo, & nono sæculis cathedralis Ecclesiæ Archipresbyter, (inquit Hericurtius pag. 805. *Cap. Ut Archipresbyteri ministerium, & officium extra.* De Legibus ecclesiasticis,) his muneribus addictus erat; ut omnibus urbis Parochis, qui tum quidem cardinales appellabatur, invigilaret; ut Episcopi constitutiones ab iis servandas curaret, ut sanctum Sacrificium, absente Episcopo, solemnibus diebus offerret; ut omnium presbyterorum confessiones audiret, iisque poenitentias imponeret. Extant adhuc in cathedralibus Ecclesiis aliquibus Archipresbyteri, qui absente Episcopo quibusdam diebus officio funguntur: atqui nullam in Episcopalis urbis Parochos jurisdictionem obtinent; cernuntur etiam in aliquibus diocesis Parochi, urbis Archipresbyteri dicti, quibus tamen aliquas tantum distinctionis notas hic titulus tribuit.

Turonense Concilium secundum an. 567. can. 7. postquam Archipresbyterorum ordinem, & munia disposuit, eos ad poenitentiam in monasterio peragendam damnat, si presbyterorum, diaconorum, & subdiaconorum continentie invigilare neglexerint, & Episcopos vetat, ne eos, nisi ex omnium Presbyterorum, & Abbatum consilio deponant.

Con-

Concilium apud Pontem Audemari, vel Autunari, an. 1279. celebratum, can. 21. sic commendat, ut scis in calendis, seu coetibus in id operam conferant, ut omnes eorum ditionis Ecclesiastici tonsuram, & habitum ecclesiasticum deferant. Apparet etiam ex hoc posteriore Concilio jurisdictionem hisdem fuisse, quippe qui per ejus canonem 16. prohibentur, quempiam suspendere; & excommunicationi subdere, quin suam scripto sententiam tradant.

Archipresbyterorum munia penes nos fere non amplius in usu sunt; quæ supersunt, pro dioceseos varietate differunt, perinde atque Archipresbyterorum numerus, gradus, & jura. (Collectio Jurisprudentiæ canonicæ, p. 56.) Parisiis duo tantum adsunt, S. Magdalenzæ unus in urbe; & S. Severini alter, Parochi; & his quidem non alia functio est, quam ut Archiepiscopi mandata, quæ ad eos dantur, ad urbis, & circum ditionis Parochos mittant. Sanctorum oleorum consecrationi feria quinta majoris hebdomadæ in metropolitana Ecclesia interfunt; at in inferioribus tantum stallis sedent. In Archiepiscopi Synodo primi nominantur, primum locum ad sinistrum latus cum ruralibus Decanis tenent, & in processione Archiepiscopum proxime ad magnorum Vicariorum latus sequuntur. Tuonibus, seu Cæsaroduni Archipresbyteri quinque sunt, quorum primus est magnus Archipresbyter, qui in Ecclesia dignitas est, quique supra Canonicos sedem obtinet, eosdemque etiam in processionibus antecedit. Aureliani unus tantum extat, qui capituli quidem dignitas est: at cui tamen nulla functio, hic sibi jure esse contendit, ut paratus lectam Parochorum dioceseos post eorum mortem sumat; at inter eos convenit de quinquaginta librarum summa pro urbanis Parochis, & minore pro ruralibus. Cenothani Archipresbyter unitus est officio Decani, qui parochiis ad Capituli collationem vacantibus deservit, aut deservendum curat, eoque jure gaudet, ut præ omnibus creditoribus triginta librarum summam ex anaquaque percipiat.

In aliquibus diocesebus parochorum nonnullis remansit Archipresbyteri qualitas; at sine titulo, & sine distinctio-

ne in cathedralibus Ecclesiis , ac prope sine jurisdictione in dicecesi. In aliis Archipresbyteri , qui suos in cathedrali Ecclesia titulos obtineant , interdum in urbis Parochos eadem , qua Decani rurales in Parochos ruris auctoritate pol-
lent. Ad extremum , in aliquibus aliis Ecclesiis Archipresbyter , cathedralis licet Ecclesie dignitas sit , non alia jura possident , quam ut in Episcopi locum officio fungatur.

Burdigalense Concilium an. 1624. celebratum , canon. 21. *de Visitatione* , Archipresbyteris , & Decanis ruralibus mandat , ut ecclesiasticorum , laicorumque moribus invigilent , & Episcopum de rebus omnibus eodem spectantibus quoque certio-
rem faciant , itemque de parocciarum in eorum Archipresbyteratibus existentium statu ; ea lege , ut si forte locorum amplitudo , & distantia eos impedierit , quominus suas , ut oportet , functiones obeant , nominentur in Synodis Parochi duo , aliive Ecclesiastici pietate praestantes , qui iisdem addantur. Episcopus , prout eum Archipresbyteri , rurales Decani , & synodales testes commonefecerint , iis poterit curam committere , ut in locis necessarias inquisitiones , & examina ad Officiale mittenda peragant.

Ruralibus Archipresbyteris super ruris parocciis pluribus inspectio est , & hoc inspectionis jus continet alia plura , quae Cardinalis Camus in suis constitutionibus tit. 3. art. 1. n. 2. his verbis complexus est : „ Nos quidem omnem potestatem , & omnes honoris notas iis attribuimus , quae iisdem in Conciliis attribuantur , & in eo continentur , ut , quam late eorum Archipresbyteratus patet , divinum verbum nuntiare , confessiones audire , Catholicæ fidei rudimenta tradere possint ; ut hæreticos hæreseos abjuratio-
ne recipiant ; ut iis absolutionem tribuant , qui intra eorundem regionis fines ad finem redeunt ; ut absolvere possint ab omnibus casibus reservatis , præterquam . . . ut Ecclesiarum ornamenta , & alia benedicant , sacris exceptis rebus , quarum benedictio non sine unctione peragitur ; ut in Archipresbyteratibus ægrotantibus , prout opus habuerint , carni-
um usum concedant ; ut scholæ magistros ap-
pro-

probeant; ut denique festis diebus, cum necessitas postula-
verit, operibus vacandi veniam dent. "

Ruralium Archipresbyterorum plerique non id faciunt nisi per commissionem, quæ ad Episcopi nutum revocari potest, perinde ac Decani rurales; & Vicarii foranei, qui ab Archipresbyteris non differunt nisi nomine, quibusque eadem atque iis jura, & munia sunt, ex provincialium Concilio-
rum, & synodaliū statutorum dispositione; cujusmodi sunt inter alia Mediolanensia provincialia Concilia, S. Ca-
rolo Borromæo Præfide celebrata; (*Acta Eccl. Mediolan. p.*
1299.) & statuta Senonensia an. 1658. pag. 51. & Bellova-
censia an. 1653. n. 120.

Archipresbyteratus, quicumque fuerint, postulat inchoa-
tos ætatis annos viginti quinque, & intra annum a pacifi-
cæ possessionis anno ad presbyteratus ordinem suscipiendum
adigit, facta tamen hypothesi, animarum onus eidem in-
esse; secus viginti duos tantum annos requirit. (*Gibertus*
Instit. eccl. t. 1. p. 165.) Archipresbyteri, qui Parochi sunt,
in Theologia, vel in jure canonico graduati esse debent.
Archipresbyteratus subest regalæ juri, nisi parocciæ per ac-
cessionem unitus sit, nihilve sit aliud, quam pura, putaque
Parocho data commissio; hæc enim duplex facti species ex-
cipitur; prima quidem, quia accessorium, ut vulgo dici-
tur, principalis naturam sequitur; altera vero, quia tum
quidem Archipresbyteratus haud beneficium est.

Quoniam Archipresbyter, qui supra Parochos plures ju-
risdictione pollet, Parochis, qui in jure cap. 3. *de Officio*
Jud. ord. vocantur *plebani*, similis admodum est; subest
credendi locus eum esse ex eorum numero, qui hoc nomi-
ne continentur, quique supra Parochos, eorumque paro-
chianos contentiosæ jurisdictionis gradu insigniti erant.
Blaynsius in sua *Introductione ad Theoriam, & Praxin Bene-*
ficiarum de ejusmodi plebanis loquitur *lib. 3. cap. 6. n. 30.*
ubi, postquam distinxit curata beneficia generum quatuor,
scilicet, *parocciæ, plebanicæ, rectoricæ, & vicariæ*, de
plebania quidem ait, hanc sub se habere plures Paroccias,
Capellas, Ecclesiasve, quarum unaquæque suum populum
habet

habet *plebis* nomine significatum; ac *plebanie* denominationem hinc derivari, n. 33.

ARCHIVIA. Per id vocabuli venit locus, in quo tituli, & chartæ, seu tabulæ, quæ magni momenti sunt, concluduntur.

Rothomagensis Concilium ann. 1581. habitum, titulo *de Jurisdictione Ecclesiastica*, Episcopis mandat, suis ut Secretariis certum quemdam locum designent, in quo semper ordinationum, provisionum, collationum, aliorumque actuum ab Episcopis, eorumve Vicariis emanantia registra servantur, nè forte pereant, ut inde excerpta, & exempla, quibus opus fuerit, extrahi possint. Hoc Rothomagensis Concilii mandatum Episcopatus quisque ad litteram sequitur; ubique scilicet rerum, de quibus Concilium loquitur, registrum accurate servatur. Generales plures Cleri coetus statuta ediderunt eo spectantia, ut Cleri archivia servarentur, & in tuto essent. Præsto sunt Constitutiones generalium Coetuum ann. 1605. 1615. 1625. 1635. 1645. 1650. 1670. 1675. 1690. 1695. 1700. 1705. 1710.

Authentica non sunt Archivia, nisi per Superioris, qui ea instituendi jus obtinet, auctoritatem statuta fuerint. In hisdem præterea veniunt servanda tria; 1. ut in publico loco servantur; 2. ut in loco sint, in quo non nisi scripturæ authenticæ custodiuntur; 3. ut publici Officarii ad id commissi custodiæ concredita sint.

Docet Demoulinius, autographa publicorum Archiviorum acta plenam fidem facere, quamvis irregularis sit eorum forma, dummodo suam Archiviorum Custos subscriptionem addiderit: *Scriptura in Archivio publico sumpta plene probat, etiamsi careat subscriptione Notarii, testibus, & aliis solemnibus publici instrumenti & adverte, quod, si producat ipsamet originalis scriptura, reperta in præfato Archivio, debeat habere publicum testimonium, sive subscriptionem illius, qui præstet Archivio, attestantis, eam esse scripturam Archivii inter authenticas inventam, & servatam.* At subdit idem Auctor, quod ad titulorum, qui in his publicis depositis servantur, excerptiones pertinet, haud satis esse, dum eorum exemplum

plum assertur, hoc ejus testimonio munitionem esse, penes quem eorumdem inspectio est, sed præterea requiritur, ut expressio facta sit auctoritate judicis, & præsentis, aut rite vocata parte: *Si autem producat exemplum illius scripturæ, tunc non sufficit testimonium Præpositi Archivi; sed cum hoc requiritur, quod judicis auctoritate, & parte vocata, sit facta exemplatio.* (Dumoulinus, de Consuetudine Parisiensi, lib. I. de Feudis, §. 8. verb. Enumeratio, n. 25. & seq. tom. I. pag. 160. editionis Parisiensis an. 1681.) Hoc Dumoulini testimonium præstantium Canonistarum, & Jurisconsultorum sententiæ consonum est.

ARIANI, Aril discipuli, qui Alexandrinus presbyter fuit ad an. 313. aut 314. Contendebat is, Verbum nec æternum esse, nec Patri æquale, sed omnino creaturam esse & nihilo eductam. Eum damnarunt Concilia, Alexandrinum an. 315. Nicænum an. 325. Romanum an. 337. Alexandrinum alterum an. 363. Constantinopolitanum an. 381. & Ephesinum an. 451. Omnia portò Concilia, dum Arii errores damnarunt, in id conspirarunt, consenseruntque, ut docerent, Verbum esse unicum Patris Filium, Deum de Deo natum, genitum, & non factum, coæternum, & consubstantialem Patri. Ejusmodi est super hoc capite Ecclesiæ fides. (Vide hæc Concilia.)

ARMA. Toletanum Concilium primum an. 400. habitum; can. 8. vetat eos in Clerum recipi, aut Diaconos ordinari, qui post susceptum Baptisma contra Fideles arma sumpserunt, etiamsi neminem unum occiderint.

Matisconenſe Concilium primum an. 383. habitum; can. 5. inclusos, & jejuno ex parte, & aqua addictos ad dies triginta clericos vult, qui arma gerant.

Toletanum Concilium IV. an. 633. habitum; can. 44. mandat, ut Clerici, qui arma sumpserint, penitentia in monasterio subdantur.

Vermerienſe, seu Verberienſe Concilium an. 752. canon. 16. capitulare quoddam Caroli Magni an. 803. & Remenſe Concilium an. 1049. can. 16 clericos prohibent arma ferre, & castra sequi, quin iidem tamen ulles, si contra se gesserint.

Richard Concil. Tom. III.

L

sint,

rint, pœnas imponant. At Meldense Concilium an. 845. can. 13. vetat depositionis indicta pœna, ne Clerici arma ferant; & Pictaviense an. 1708. can. 10. addit excommunicationis in eosdem pœnam: *Clerici arma portantes excommunicentur.*

Concilium Claromontanum, seu Clermontiense an. 1095. can. 4. Londinense an. 1138. can. 13. Bitterricense an. 1233. can. 13. Londinense an. 1268. can. 4. Budense an. 1279. can. 11. Ravennatense an. 1286. canon. 3. Rothomagenſe an. 1299. can. 1. & alia Concilia non pauca armorum gestationem & ipsa Ecclesiasticis interdiciunt, & ita quidem, ut eorum alia nullam omnino pœnam, alia pecuniarias pœnas solummodo, alia denique excommunicationis, aut depositionis, & clericalis privilegii privationis pœnam imponant.

Pater Thomassinus ait, (Disciplina Ecclesiæ part. 2. lib. 4. cap. 12. & part. 4. lib. 4. cap. 13.) ex quo Clemens V. declaravit ecclesiasticos irregularitatem minime subituros, cum ad suam ipsorum vitam servandam aggressorem occiderent; (*Clement. Si furiosus, un. de homicid. voluntar.*) iudicatum esse, eos licite arma gerere posse, cum subesset ipsorum vitæ timendi causa, atque adeo iisdem licere per iter arma gestare. Sane Moguntinum Concilium an. 1549. can. 14. *de honest. & decent. Clericorum*, hæc habet: *Nulla arma induant, nisi itinerantes, nec enses, nec pugiones, nec aliud armorum genus gestent, nisi propter itineris necessitatem.* Confirmant hanc facultatem Concilia, Narbonense an. 1551. Aquilexientense in Provincia eodem anno can. 22. Aquilejense an. 1596. aliud Narbonense an. 1609. S. Carolus in suo Mediolanensi Concilio primo part. 2. tit. *de Armis, Ludis, &c.* armorum gestationem tum solum Ecclesiasticis concessam vult, cum iis aliquid timendum fuerit, & in hac facti specie mandat, ut in id ab Episcopo de scripto veniam obtineant; *Clericorum arma*, inquit S. Præsul, *sunt orationes, & lacrymæ; idcirco edicimus, ne clerici arma cujusvis generis ad offensionem, vel etiam ad defensionem ferant . . . nisi forte extra civitatem, suspectis in locis iter eis faciendum sit.* Quod

Quod si Episcopus probabili, iustaque de causa id eis permittendum iudicaverit, tunc scripto impetrata venia ipsis uti liceat. Aquilexense quoque in Provincia Concilium an. 1581. celebratum, tit. de Vita, Et Honest. Clericorum, hanc ab Episcopo veniam obtineri vult.

Esti militaris professio, & simplex armorum gestatio Ecclesiasticis vetitis sint; simplex tamen hujus professionis susceptio, itemque simplex armorum gestatio non efficiunt, ut beneficium ipso jure vacet, nec irregularem quempiam reddunt, dummodo nec occiderit, nec mutilaverit sua ipso manu, seu clericus, seu presbyter sit. *Vide DEVOLUTUM, IRREGULARITAS, VACATIO BENEFICIORUM.*

Armorum per Ecclesiasticos latio, & flagitia, quibus occasionem præbet, privilegiati casus sunt, de quibus cognoscendi jus secularis iudices obtinent. (Monumenta Cleri tom. 6. pag. 35. & seq.)

ASTROLOGIA. *Quare* DIVINUS, SUPERSTITIO.

ASYLUM, securitatis locus est, ubi nullam vim, vel ad reos retinendos, vel rapiendos exercere licet. Antiquissimum est apud Christianos asyli jus; ac dubio procul institutum fuit ad imitationem arbiu refugit, quæ in veteri lege celebres erant. Super hoc jure nobis suppetit in Conciliis magnus constitutionum numerus. Primo quidem rei jam consuevisse videntur, in Ecclesias perfugere, medio effeſter quarto sæculo, quoniam Sardicense Concilium an. 347. habitum; in canone, qui Græcis septimus, & apud Dionysium Exiguum octavus est, ita loquitur: *Sed quia sæpe contingit aliquos, qui propter sua peccata, vel relegatione, vel in insulam deportationis damnati, vel quavis alia sententia additi sunt; iis non esse negandum auxilium, sed sine constitutione, & dubitatione iis veniam esse petendum.* Perspicitur ex hoc canonice, tum quidem Episcopos role in Ecclesiam se recipientibus veniam suam ipsorum auctoritate concedere non contendisse, sed eam solum a Principibus, & Magistratibus petere. Itaque legimus in Justiniani, itemque in Theodosii Codice leges plures super Ecclesiarum asyis ad hæc aut amplificanda, aut immutanda, aut penitus abroganda. In primis ergo postquam

falsæ decretales Epistolæ prodierunt, arrogatum est, iactatumque, Ecclesiarum asyla ab ecclesiastica potestate pendere. Arausicanum Concilium primum an. 441. habitum, can. 5. declarat, non esse tradendos eos, qui in Ecclesiam perfugiunt, sed ob loci reverentiam, defendendos, & pro iisdem intercedendum: *Eos, qui ad Ecclesiam confugerint, non ad id non oportere, sed loci reverentia, & intercessione defendi.*

Probat canon hic, Van-Espenium (*Dissert. canonic. de Asylo Templorum,*) deceptum esse, cum dixit, dubitatum non fuisse ad sextum usque sæculum, quin Ecclesiarum asyla a Principibus omnino penderent, ac se nescire, an ad illud usque tempus, quo falsæ decretales, falsus Isidorus, vulgavit, vel etiam quo Gratiani decretum receptum fuit, contingeretur vel unum super asylo decretum, quod ab Episcopis, aut Conciliis, quin Principis auctoritas interveniret, editum fuerit.

Aurelianense Concilium primum an. 511. habitum, in suis prioribus Conciliis tribus super asyli jure regulas statuit. Vetat in primo, ne homicidæ, adulteri, & fures ex Ecclesia non solum, sed etiam ex atrio, sedibusque Episcopalibus extrahantur; reddanturque, nisi possint receptam jurisjurandi fidem fore, ut sine mutilatione, nec alia poena plectantur: at ea quoque lege, ut reus faciat parti, satis, & qui obstrictum jusjurandum violaverit, excommunicationi subdatur. Precipitur in secundo, ut raptor, qui cum puella, quam vi sustulerit, se intra Ecclesiam in tuto posuerit, captivus fiat, cogaturve se ipso redimere, ac puella quidem libertate donetur; at hæc, si in suum ipsa raptum consenserit, ei que pater adhuc superflus sit, eidem reddatur, quin pater ipse ullam aliam a raptoře satisfactionem exigere possit. Mandat canon tertius, ut servus, si quarum culparum reus, in Ecclesiam perfugerit, reddatur Domino suo, qui jurare jubebitur, se nihil obsequium ferro illaturum; at Dominus ipse, si contra jurisjurandi fidem convictus fuerit, servum ab eo male habitum fuisse, a communionem, & a mensa Catholicorum segregetur.

Tolétanum Concilium an. 681. can. 10. iis concedit asyli jus, qui se in Ecclesias, atque ad triginta circum passus recipiant, ea tamen conditione, ut iis reddantur, qui se nihil in eos durius, acerbiusque acturos juraverint.

Eo nemo audaciæ deveniet, ut ex Ecclesia reum extrahat, qui in eandem confugerit, eumve ad mortem, vel ad aliam aliquam poenam damnet. Reus tamen ipse malum, quod egerit, reparabit. (Concilium Moguntinum an. 813. can. 39.)

Si quis, eum adversario persequente, se apud Crucem periculo exemerit, ibi perinde in tuto erit, ac si in Ecclesia se recepisset; nec in justitiæ manus tradetur, nisi postquam hæc se nihil in ejus vitam, in ejusve membra aggressuram promiserit. (Concilium Claromontanum in Alvernia an. 1095. can. 19. & 30.)

Concilium Remense an. 1131. protrahit asyli jus ad cœmeteria, & ita quidem, ut quicumque illud violaverit, excommunicationis poenæ sublit: *Præcipimus etiam, ut in eos, qui ad Ecclesiam, vel cœmeterium confugerint, nullus omnino manum mittere audeat; quod qui fecerit, excommunicetur.* (can. 14.)

Productum est etiam asyli jus ad monachorum, & canonicorum claustra, & ad passus triginta circum; at quia dictum est vers. 15. cap. 21. Exodi, homicidas etiam ab altari avellendos esse, ut puniantur, adhibita sunt asyli juris temperamenta plura, ab eoque excepta atrociora crimina. Quia tamen ne ita quidem deerant, qui eo passim abuterentur, illud abolevit Gallia tam in civili, quam in criminali re, cum capiendi corporis decretum adest ex edicto Francisci I. an. 1539. dato, quod teos, in quos captura decreta est, ex Ecclesiis trahendos, & pro criminum ratione puniendos declarat. Subsistit adhuc asyli jus in Italia, in Hispania, in Belgio, &c. at in Belgio quidem non paucis, ad illud quod attinet, exceptionibus locus est; fures, homicidæ ex inito consilio, læsæ Majestatis rei ab hoc privilegio ibi excluduntur, eaque sæcularibus judiciis auctoritas ibidem conceditur, ut ejusmodi scelestos homines ex

tritio spe veniæ destituta non est bona, nec donum Spiritus Sancti, ut de se patet, sed impulsus diaboli, atque dolor desperati Judæ, qui se immaniter laqueo suspendit. Restat ergo, quod propositio, de qua lis est, prima fronte videatur opposita Concilio Tridentino. Hoc ingenue fateor, nec animi candor dissimulare sinit; contendo tamen hanc oppositionem esse tantum apparentem, & voce temus, non quoad rem, sensum, mentem, & scopum Auctoris: id multiplici de causa probo.

Prima. Quando Concilium Tridentinum capite 4. sess. 14. dicit, vel supponit per attritionem excludi voluntatem peccandi, hoc non debet intelligi de voluntate habituali peccandi, seu de statu habituali peccati, quo fit, ut peccator habitualiter conversus maneat ad creaturam, & non ad Deum; sed de voluntate actuali tantum, ita ut sit sensus, quod timor gehennæ, si sit verus, & efficax, excludat per se voluntatem peccandi actualiter, sive quod peccator vere, & efficaciter timens gehennam abstineat se actualiter a peccato propter timorem gehennæ, seu motivo timoris gehennæ. Porro id ipsum agnoscit propositio, de qua hic agitur, eo ipso, quod discrete adstruit timorem gehennæ esse bonum, laudabilem, & donum Spiritus Sancti. Implicat enim, quod timor sit bonus, laudabilis, & donum Spiritus Sancti; & non excludat actualem voluntatem peccandi saltem motivo timoris. Ergo ex hac parte propositio non est opposita capiti 4. sess. 14. Concilii Tridentini.

Secunda. Concilium Tridentinum non vult gehennæ metum facere posse, ut voluntas actu detestetur peccatum, prout est offensa Dei, sed tantum ut est inductivum gehennæ. Ergo juxta Concilium Tridentinum metus gehennæ per se non excludit omnem omnino peccandi voluntatem etiam actualem; siquidem non excludit per se peccandi voluntatem, prout est offensa Dei, quæ quidem exclusio peccati appellatur, a quibusdam Theologis exclusio peccati contraria, ut distinguatur ab exclusione peccati, quæ est propria timori gehennæ, & quam vocant exclusionem peccati

cati privativam. : Propositio, de qua disputatur, in hoc convenit cum Concilio Tridentino.

Tertia. Non alia sane mens est, non alius scopus Auctoris thesæos Augustinianæ, quam insufficientiam metus gehennæ, & necessitatem charitatis initialis, & appetitive summæ adstruere ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam. Atque hæc duo sunt, & manent inconcussa, quantumvis dicatur, quod metus gehennæ se solo, seu per se excludat actualem peccandi voluntatem, prout peccatum est inductivum gehennæ: quia talis voluntatis peccandi exclusio non sufficit ad justificationem, & insuper ad eam requiritur odium peccati, prout est offensâ Dei, si-ve dolor de peccato commisso, nascent ex amore charitatis initiali, & appetitive summo. Ergo thesæos Auctor nullatenus censeri debet negare, solo gehennæ metu hanc excludi voluntatem peccandi, qua etiam exclusâ nihil omnino deperit sententiæ, quam propugnat; certissima enim sanioris critices, non secus ac æquitatis, & charitatis regula vult, ut propositiones etiam ambiguæ, & subobscuræ in bonum, quem patiqueant, sensum benigne insistantur, atque ex scopo, mente, & intentione figantur auctorum, qui eas protulerunt.

Dici etiam nequit, quod propositio controversa repugnet damnationi sequentis propositionis, quæ est 61. inter Quænellianas: *Timor non nisi magnum cohibet, cor autem tamdiu peccato addicitur, quâmdiu ab amore justitiæ non ducitur.* Hæc propositio damnata fuit eo sensu, quod timor gehennæ non cohibeat nisi actum externum peccati, & quod cor illius, qui agit ex hoc timore, maneat totaliter addictum, seu deditum, & mancipatum peccato. Jam vero dici jure optimo potest, quod timor gehennæ sit impar excludendi per se peccandi voluntatem sensu exposito, quin dicatur, non nisi manum cohiberi per hunc timorem, atque sub illo cor manere totaliter addictum, seu deditum, & mancipatum peccato propter rationes sequentes.

Prima. Quamvis timor gehennæ per se non excludat voluntatem peccandi habitualem, immo nec actualem, prout

peccatum est offensa Dei ; hinc minime sequitur , quod sciam manum , seu solum opus externum cohibeat ; tum quia bonus est , laudabilis , donum , & impulsus Spiritu Sancti , ut loquitur Concilium Tridentinum , quo poenitent adjunctus viam sibi ad justitiam parat ; tum quia eum disponit ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentiae impetrandam tum quia bene , & laudabiliter intus animum afficit , ipsum movendo , excitando , concutiendo , avocando ab omnibus peccatis mortalibus , suppliciorum æternorum acerbitate per fidem proposita , sicque sensim , & per gradus inducendo ad capeffenda media omnia , quæ perducere possunt peccatorem ad justificationem , & odium peccati , ut est offensa Dei. Hinc S. Thomas in 3. Sentent. dist. 40. quæst. 1. art. 2. ait : *Lex autem nova æterna promittit , & conminatur præmium , & poenam ; æterna autem poena ab illo iudice infligitur , qui est cordis scrutator ; & ideo non solum manum , sed etiam animum cohibet.*

Secunda ratio. Quamvis sub timore gehennæ cor maneat addictum habitualiter peccato , sive in statu , & reatu peccati per conversionem ad creaturam , & aversionem a Deo ; immo quamvis cor maneat etiam addictum actualiter peccato eo sensu , quod non ipsum odio habeat , prout est offensa Dei , sed tantum prout est inductivum gehennæ ; nullatenus sequitur , quod totaliter sit addictum , & mancipatum peccato : quia supernaturali Spiritus Sancti impulsu ipsum odio habet saltem , ut est inductivum gehennæ per fidem cognitæ , ipsum refugit , ab eo se temperat , sicque paulatim viam sibi ad amorem justitiæ , & ipsam justificationem parat ; sicque saltem initiative se disponit ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentiae obtinendam : *Initium* quippe *sapientiæ timor Domini* , testante eloquio sacro , & rursus : *timor Domini expellit peccatum.* Unde patet , quod sub timore gehennæ cor non maneat totaliter addictum , & mancipatum peccato , siquidem ab eo temperat , ipsum aversatur saltem , ut est inductivum gehennæ , per impulsus Spiritus Sancti , *non adhuc quidem inhabitantis* , ut loquitur Tridentinum , sed tamen intus moventis , & salubriter concutientis.

Quod

Quod si sub timore gehennæ, peccator diligat suum peccatum saltem interiori affectu virtuali, & interpretativo, imo si hunc actum formaliter elliciat: *sublato inferno, libentissime peccarems*; hoc non in timorem simpliciter servilem, sed in timorem serviliter, ut ajunt, servilem refundi debet, vel potius in pessimam sic affecti peccatoris voluntatem, quæ nullatenus attritionem vitare, & corrumpere potest, neque impedire, quin sit donum Spiritus Sancti, ut bene advertit cordatus, & sapientissimus Auctor opusculi, cui titulus: „Doctores Theologicæ Facultatis ad Doctorem haud ita pridem Parisiis absentem Epistola super Thesi, quam ad coetum, prima hujus mensis die, denuntiari debebat. „Parisiis, die 10. Martii ann. 1773. „Id ipsum preclare reddit percelebris Doctor dominus PETITPIED, in opere inscripto: „Examen pacificum acceptationis, & fundi Bullæ Unigenitus, an. 1751. „ubi hæc leguntur pag. 34. & seq.

„Timor solus poenam peccato debitam ob oculos ponit; & justitiæ amorem non tribuit; quamobrem cum Sacramento, seu Baptismi, seu Pœnitentiæ, timor solus ad peccatorem justificandum non sufficit. Id tamen non impedit, quominus timor, etiam mere servilis, sit in se bonus, utilis, & salutaris; qua in re sunt distinguenda duo, quod facit S. Thomas, timoris substantia scilicet, ejusdemque servilitas. Timoris substantia bona est, at ejus servilitas, quæ nihil est aliud, quam privatio amoris justitiæ, est mala: bonum est timere poenam; at non est bonum, non amare justitiam *Timor servilis secundum suam substantiam bonus est; sed servilitas ejus est mala, 2. 2. quasi. 19. art. 4. . . .* verum est ergo, secundum Patrum, sanctorumque Doctorum Ecclesiæ doctrinam, eum, qui solius timoris causa, sine amore justitiæ, a malo abstinere, reum persistere coram Deo; non quasi timor in causa sit, ut reus persistat, quemadmodum lex non est in iis prævaricationum causa, qui legem susceperunt; at timor solus, perinde ac sola lex, cor non mutat, in eoque relinquit effectum ad peccatum, qui in ipso erat, cujusque seu lex, seu

Imperatore veniam illustri viro ad mortem damnato, quia Principi huic insultaverat.

Alterum in iis canonibus animadversione dignum est Concilii ad Episcopos interdictio, ut aulam, vel tunc se conferant, cum illuc eundi legitimæ iis causæ subsunt, ad eosque mandatum, ut eo Diaconum mittant; seu ad omnem suspicionem ab Episcopi persona amovendam, impediendumque, ne ipse ob causas minime necessarias id itineris aggredi censeatur; seu quia Diaconus, qui petit sui Episcopi, five Metropolitanî nomine, fidentius petit; seu denique, quia Diaconus, quam Episcopus diligentius agere potest.

Ut Monachi, quibus Monasteriorum cura commissa non est, passim, & sine auctoritate palatium non adeant, nec in eo immorentur... sed si tales quilibet fuerint, ut utiles, & necessarii Ecclesiæ, ac Principi reperiantur, cum auctoritate Episcopi canonice, ac religiose pergant. (Concilium Meldense, ann. 845. can. 57.)

Illud quoque a vestra pietate suppliciter flagitamus, ut Monachi, & Presbyteri, necnon & clerici, qui, postposita canonica auctoritate, passim palatium adeunt... vestra auctoritate, & potestate deterreantur, ne hoc facere præsumant; quoniam in huiusmodi facto, & vigor ecclesiasticus contemnitur, & religio sacerdotalis, & professio Monastica vilior efficitur. (Concilium Parisiense, an. 829. lib. 3. cap. 14.)

BAC.

BACCANALIA. Erat hoc olim penes Ethnicos Bacchi festum. Concilia acriter inuenta sunt in festorum genus hoc, quod in ethnica superstitione vigeat, quodque æque sæpius, ac præter modum Christiani imitati sunt. Nobis suppetit inter alia Constantinopolitani Concilii, quod in Trullo, & Quinifextum dictum, annoque 692. habitum est, in Imperatorii palatii concamerato fastigio celebris canon sexagesimus secundus, scilicet, his verbis conceptus: *Kalendas, quæ dicuntur, & vota, & brumalia, quæ vocantur, & qui in primo Martis mensis die sit, conventum ex fidelium*

universitate omnino tolli volumus : sed & publicas mulierum saltationes , multam noxam, exitiumque afferentes ; quin etiam eas, quæ nomine eorum, qui falso apud Gentiles dii nominati sunt, vel nomine virorum, ac mulierum sunt, saltationes, ac mysteria, more antiquo, & a vita Christianorum alieno amandamus, & expellimus ; statuentes, ut nullus vir deinceps muliebri veste induatur, vel mulier veste viro conveniente ; sed neque comicas, vel satyricas, vel tragicas personas induat ; neque exsecrandi Bacchi nomen, uvam in torcularibus exprimentes invocent, neque vinum in doliis effundentes risum moveant, ignorantia, vel vanitate ea, quæ ab insaniæ impostura procedunt, exercentes. Eos ergo, qui deinceps aliquid eorum, quæ scripta sunt, aggredientur, ubi ad horum cognitionem pervenerint, si sint quidam clerici, deponi iubemus ; si vero laici, segregari.

Ethnicorum omnia generatim festa, quorum misera quædam vestigia Christifideles servaverant, hoc canone damnari constat. In horum numero primum erat festum Calendarum Januarii, quas Christiani perinde, atque Ethnici, lascivis choreis, & sæminarum, aut belluarum in modum personati fœdabant, ut ostendit Ducangius in Glossario, verbo *Kalendaræ*, leviter, inepteque persuasum habentes fore, ut, siquidem ineunte anno lætati essent, totum annum in lætitia transigerent ; quod in Homilia de Noviluniis S. Joannes Chrysostomus iisdem exprobrat. Brumalia, a vocabulo *Bruma*, seu *Hiems* ita nuncupata, alterum festum erant, quod Ethnici celebrabant Novembri mense, in honorem Bacchi, servatoris vini, quem etiam *Bramium*, seu *Bromium* vocabant. Festum præterea mense Majo Ethnici celebrabant, ut temporalibus bonis faustum tempus obtinerent ; aliudque in hiberno per Decembrem mensem solstitio, ut gaudiis, & saltationibus ineptiarum, & impudicitiarum plenis, Solis reditum celebrarent. Hæc nimirum omnia Ethnicorum festa, & ejusmodi alia, quæque ea comitabantur, laudatus canon, alique plures damnant, proscribuntque.

BALNEA. Spectabatur olim balneorum usus tamquam æque propemodum necessarius, ac potus, cibusque, inquit P. Christianus Lupus in Scholiis ad septuagesimum septimum

Trul-

Trullani Concilii canonem; itaque balneis uti licebat Monachis, in calidis præsertim regionibus, & cuique Monasterio, ut sua culina, ita suum pariter balneum erat; eo S. Joannes Evangelista utebatur; atque Egesippus, Eusebius Cæsarensis, itemque S. Hieronymus tanquam magnam macerationem notant in S. Jacobo Apostolo, quæ nunquam balneum usus esset. Eodem afflictationis, & poenitentiae animo abstinere consuevit a balneis per quadragesimale tempus; qui deinde mos ad quartam, & sextam ferias productus est, quibus diebus Græci jejunare solebant, quemadmodum ex capite sexto Responsionis Nicolai Papæ I. ad Bulgarorum Consultationes perspicitur.

Balneorum ergo usus permissus est, modo decentia, & honestas, quæ convenit, in eo fervetur; quam quidem decentiam, honestatemque Ethnici ipsi cognoverunt, summoque jure præceperunt. Aelius Spartianus Trajanum laudat, qui quodcumque sexuum balnea sejunxisset: *Balnea pro sexibus separavit*; itemque Lamplidius Alexandri Imperatoris elogium texit, qui mixta, promiscua scilicet, virorumque simul, & fæminarum communia balnea vetuisset: *Balnea mixta Romæ exhiberi prohibuit*. Justinianus *Novella 22. cap. 16.* & *Novella 118. cap. 8.* inter justî divortii causas, ex mariti parte, ponit actum mulieris, quæ se cum alieno viro laverit; immo vero milites se coram exercitu nudos lavare Romanis legibus vetabantur; *Leg. 12. Cod. de Re militari, lib. 12.* ut proinde mirum videri non debeat mixta duorum sexuum balnea tam acriter a Conciliis damnata fuisse.

Concilium Laodicenum, an. 364. celebratum, per tricesimum canonem clericis, monachis, omnibusque generatim Christifidelibus prohibet, ne se cum fæminis lavent; & Concilium in Trullo habitum eandem prohibitionem renovat per canonem septuagesimum septimum, qui his verbis conceptus est; *Quod non oportet sacris initiatos, vel clericos, vel ascetas, id est, exercitatores, seu Monachos, lavari cum mulieribus; nec omnem Christianum laicum. Hæc est enim prima condemnatio apud gentes. Si quis autem hac in re deprehensus fuerit, si sit quidem clericus deponatur; sin autem*
la-

laicus, segregatur. Hoc in canone recensentur quadruplicis generis homines, videlicet, *sacris initiati, clerici, ascetæ, & laici.* Jam vero *sacris initiati*, inquit Balsamon, sunt generatim omnes ecclesiastici, qui altari serviunt, seu sacros ordines susceperint, seu non, ut lectores, ostiarii, &c. *Ascetæ* sunt Monachi, qui Monachali tantum tonsura insigniti sunt; *Clerici* sunt Monachi, qui tonsuram ab Episcopo receperunt; denique *Laici* sunt fideles, qui neque Monachi, neque Ecclesiastici sunt.

Virorum, conjunctimque mulierum publica balnea improbantur etiam in can. *Non oportet, dist. 8x.*

BANNA Ecclesiæ. *Vide PAROCHI, & FABRICA, PATRONUS, EPISCOPI.*

BANNA MATRIMONII. *Vide MATRIMONIUM.*

BANNA Ordinationis. *Vide ORDINES.*

BANNITIO. *Vide POENÆ.*

BAPTISMUS. Sacramentum baptismi est a Domino nostro Jesu Christo institutum, ad originale peccatum, & omnia peccata actualia, quoad culpam, & quoad poenam remittenda; nosque efficiendos Christianæ Ecclesiæ viva membra, adoptivos Dei Filios, & Christi Domini cohæredes, per ablutionem corporis aqua factam, & cum præscriptis verbis conjunctam.

§. I.

Baptismi Materies.

Distinguitur Baptismi materia duplex, *remota* scilicet, & *proxima.* Baptismi remota materies est sola naturalis, & elementaris aqua, secundum ea Christi Domini ad Nicodemum verba, S. Joannis cap. 6. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Potest igitur valide Baptismus administrari per cujusvis generis naturalem aquam, seu maris ea sit, seu fluminis, seu fontis, seu paludis, seu lacus, seu cisternæ, seu putei, seu demum eadem sit ex nive, ex glacie, ex grandine, ex pluvia; itemque per aquam, quæ *mineralis* appellatur, cætenusque aquas omnes, quamvis ebullierint, allive liquori, seu

Richard. Concil. Tom. III.

M.

ma-

materiæ; cujusmodi sunt balsamum, cineres, jus carnis, &c. admixtæ sint, dummodo fluidæ remaneant, suamque aqua naturam servant, liquoresque, seu materiæ alienæ non dominantur; at Baptismum conferre non licet aqua, quam naturalem non esse certo constat, cujusmodi sunt sudor, saliva, lacrymæ. In necessitatis casu, in quo infans sine Baptismate moreretur, uti licet materia dubia, baptizare nempe licet, seu per aquam, cui alienæ materiæ gravis quantitas admixta sit, seu per aquam vitis, aquam rosaceam, aliasque e floribus, herbis, & plantis expressas.

Baptismi materia proxima posita est in ejus, qui baptizatur, ablutione, quæ quidem sit vel per immersionem, toto scilicet in aquam mergendo baptizati corpore; vel per asperisionem, aqua videlicet in baptizati corpus injecta; vel per infusionem, aqua nimirum supra baptizati caput effusa. Rationem quidem, qua baptismalis ablutio facienda sit, Christus Dominus non definivit; adeoque per unam e tribus allatis rationibus valide baptizari potest. Per priora duodecim Ecclesiæ sæcula, fere in Oriente, & in Occidente per immersionem baptizabatur, baptizato ter immergendo, ad exhibendos dies tres, quibus Christus in sepulchro permanfit. Creduntur, & jure quidem, Apostoli per asperisionem baptizasse Judæorum tria millia, & quinque millia, qui in Christum Dominum crediderunt, quique una die baptizati fuerunt, ut in Apostolicorum Actorum capitibus secundo, & tertio dicitur. Hoc jam tempore per aquæ infusionem supra baptizandi caput editam baptizatur in Occidentis Ecclesia; Græci enim etiamnum saltem ut plurimum per immersionem baptizant. Infusionem, & immersionem promiscue adhibent Maronitæ. (Goar, in *Notis ad Offic. sacr. Baptism.* Morinus, lib. 8. c. 18. n. 29.)

§. II.

Baptismi forma.

Baptismi forma penes Græcos his verbis concepta est: *Baptizatur servus, vel serva Dei, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Apud Latinos autem effertur

tut in hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

§. III.

Baptismi Minister.

Solemnis Baptismi ordinarius Minister est Episcopus, aut Presbyter, nempe Parochus, aliusve Presbyter ab hoc, vel ab Episcopo delegatus. Extraordinarius Minister est Diaconus, ex mandato Pastorum primi, aut secundi ordinis.

In necessitatis casu, cum scilicet persona versatur in periculo moriendi sine baptismate, quilibet unus e multis, etiam hæreticus, excommunicatus, Ethnicus, Judæus, fœmina, Baptismum valide, & licite conferre potest: dummodo intentionem habeat id faciendi, quod facit Ecclesia in hujus Sacramenti administratione, proferatque formæ verba, dum aquam effundit; plures enim personæ simul valide, quempiam baptizare non possunt, ut una scilicet verba proferat, dum alia aquam effundit: quia in hac facti specie forma falsa esset, quandoquidem qui eam pronuntiaret, non baptizaret, seu non lavaret reapse corpus. Una, eademque persona potest valide baptizare plures simul, dicens *vos*, loco *te*; at nemo semetipsum baptizare valide potest: quia Baptismi Minister, & ita, qui baptizatur, necessario esse debent distinctæ personæ duæ.

Nulli Parochæ, nullique Presbytero licet alibi, quam in Ecclesia, Baptismum administrare, extra necessitatis casum, aut sine expressa Episcopi venia. Nec magis eundem Parochus, aut Presbyter, extra hunc ipsum necessitatis casum, sine consuetis cæremoniis conferre potest, quin ab Episcopo facultatem in id obtinuerit; nec demum potest, extra necessitatis casum, licite ad Baptismum uti, nisi aqua in baptismalibus fontibus reservata, quæ Sabbato sancto, aut Sabbato, quæ Pentecostis vigilia est, benedicta fuit.

§. IV.

Subiectum Baptismatis.

Quilibet homo non baptizatus, infans, aut adultus, cuiuscunque tandem ætatis, aut sexus fuerit, subiectum est aptum ad recipiendum Baptisma, cum ab hoc neminem Christus excluderit. Infantes, utpote recipiendo baptismati idonei, baptizari debent in necessitatis casu, statim atque extate sinunt aliquam corporis partem, super qua physice aqua applicari possit. Nec desunt Theologi bene multi, qui putent, necesse non esse, ut infans extra matris sinum appareat, sed satis esse, si fieri possit, ut aqua, alicujus instrumenti ope, ad eum usque perveniat; ejusmodi est Theologorum plurium sententia, magnique Parisiensis Hospitalis usus.

Baptizari non debet monstrum, cui nihil humanæ figuræ insit; at, siquidem dubitatur, homo, necne, sit, baptizari debet, apposita conditione: *si es homo*. Quod si recte formatum caput infanti esset, eum absoluta ratione baptizari oporteret.

Medii necessitate, quam vocant, necessarium ad salutem Baptisma est, necessitate scilicet absoluta, cui nemo non subest, seu adultus, seu infans sit; ut proinde infans, quicumque fuerit, qui illud re ipsa non suscepit, & adultus, qui saltem ejus suscipiendi desiderium, & veræ, intimæque resplendentia affectum non habuit, nec habet, omni dubio procul a Dei regno exclusi sint. Est hoc Fidei caput iis Christi Domini verbis contentum, quæ generalia, & sine exceptione sunt: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* (Joann. cap. 2.) Est etiam adultis necessarium Baptisma, divini præcepti necessitate.

Baptizari non debent Infidelium filii, invitis eorum parentibus, cum ejusmodi pueri nondum pollent rationis usu; at, si ad rationis usum pervenerint, & Baptismum petant, baptizandi sunt, eorumdem quoque parentum ingratia.

Sunt Baptismatis effecta duo; character, & gratia.

§. V.

Effecta Baptismi.

Edicit Baptismus, quod modo diximus, effecta duo, characterem, & gratiam.

Baptismi character est nota quædam spiritalis, & indelebilis in baptizati animo impressa ad eum exornandum, ab infidelibus distinguendum, reddendumque cæteris Sacramentis suscipiendis idoneum. Efficit character, ut Baptismus præscripta forma collatus, quicumque tandem eundem contulerit, iterari non possit.

Baptismi gratia, seu gratia baptismalis est gratia habitus, & sanctificans, quæ reddit hominem justum, sanctum, Dei adoptivum Filium, vivum Christi Domini, & Ecclesiæ membrum, cœli hæredem; infusus theologalibus, moralibusque virtutibus una cum Spiritus Sancti donis ornatum; omnium generum bonis operibus aptum, cum jure acquisito super gratiis actualibus, ad ea bona opera exercenda necessariis; immunem denique ab omni, tam actuali, quam originali peccato, quoad culpam, & quoad pœnam, tametsi non quoad pœnalitates, quæ sunt originalis peccati consecutio, nempe quoad miseras, & infirmitates, quæ ex hoc peccato nascuntur; cujusmodi sunt ignorantia, morbi, mors, concupiscentia, quæ Deus ei relinquere voluit, ut eundem edoceret, ad humilitatem redigeret, purgaret, exerceret, compararetque, ut cœlestes compensationes promereretur, cui nempe pugnandi occasionem præbuisset.

Christianus in suo baptismo se Christo adhæsurum, & dæmoni, ejusque pompis, & operibus abrenuntiaturum promittit. Hæc nimirum promissa a sanctis Patribus appellantur *vota*, quæ obligationes efficiunt, quas Christiani in Baptismo contrahunt: quæque in eo positæ sunt, ut Christum Dominum sibi tamquam exemplar sumant, ejus exempla sequantur, ejusdem Evangelium perficiant, evitentque objectas oculis res, quæcunque concupiscentiam alunt, & omnia peccata, quæ dæmonis opera sunt.

S. VI.

Baptismi Cæremonia.

Confertur Baptismus non sine quibusdam cæremoniis, quarum aliquæ eum antecedunt, aliæ comitantur, aliæ sequuntur. Baptismi cæremoniæ hoc ipso tempore propemodum eædem sunt, quæ olim erant. In Ecclesiæ primordiis baptizabantur, quin multum examinatis, & probationum adhiberetur, quicumque se in Christum credere, & id sequi, quod ipse præceperat, profitebantur; at deinde mos obtinuit, ut baptizandi sedulo examinarentur, ac diu probarentur. Ea erat consueta regula, ut Episcopo præsentarentur. qui eos interrogabat, ut intelligeret, an ex animo resipiscerent, atque an artem profiterentur, quæ cum Christiana religione stare non posset. Si præsentatum Episcopus idoneum judicabat, mandabatur, ut ejus nomen in catechumenorum albo inscriberetur: isque inter eos admittebatur, impositis eidem manibus, superque ejus fronte edito crucis signo, vel etiam ambabus his adhibitis cæremoniis, certisque quibusdam precibus super eo recitatis, per quas a Deo petebatur, ut ei placeret efficere, ut documenta, quæ catechumeno tribuebantur, fructum ederent, eundemque ipse ad Baptismum disponderet. Eum catechista christianam morum scientiam docebat, publicisque institutionibus idem interebat. Qui e catechumenis admittebantur, ut in Paschate, aut Pentecoste Baptismum fusciperent, ineunte Quadragesima nomen dabant; & *illuminati, competentes*, aut *electi* nuncupabantur. Per sanctos quadraginta dies sæpe ad Ecclesiam venire jubebantur, ut super mysteriis erudirentur, superque iis exorcismi, precesque numero plures coram Fidelibus edebantur. Idem etiam per poenitentiam, peculiariter vero per jejunium, atque a vino, & carne abstinentiam comparabantur, ut perspicitur ex hoc canone, qui Carthaginensis Concilii, ann. 398. habiti octuagesimus quintus est: *Baptizandi nomen suum dent, & diu abstinentia vini, & carniū, ac manus impositione crebra examinati baptismum recipiant.* Conjugatis præterea commendabatur, ut per eos probationis dies

dies continentiam servarent, & generatim, quicunque baptizandi erant, cohortationibus excitabantur, sua ut peccata confiterentur, quemadmodum ex hoc Tertulliani textu, qui in ejus Tractatu de Baptismo cap. 20. legitur, compertum fit: *Ingressuros Baptismum . . . orare oportet, Et cum confessione omnium retro delictorum &c.* Hanc consuetudinem confirmat Eusebius, *de vita Constantini, lib. 4. cap. 61.* itemque Socrates, *Hist. Eccl. lib. 5. cap. 17.* & S. Gregorius Nazianzenus, *Orat. 40.* ubi eos, qui ad Baptismum se comparabant, hortatur, ut sua peccata confiteantur, adeoque futuri sæculi ignominiam per eam evitent, quam in hac vita perpessi fuerint. Sanctæ Briettæ, infideles alloquentis, hæc erant ad eos verba: „Omnes ergo resipiscite, „ *Et peccata vestra confitentes, Baptismum suscipite.* (Apud Marten. *Lib. 1. de Antiq. Eccles. Ritib. cap. 10.*) Animadvertendum tamen est, hanc peccatorum confessionem, quæ catechumenos ad Baptismum comparabat, sacramentalem confessionem non fuisse, nec esse potuisse: quoniam omnium Sacramentorum janua Baptismus est. Ea ergo nihil erat aliud, quam humilitatis exercitatio, ad doloris ex perpetratis peccatis sensa in animo excitanda, & catechumenum, ut Baptismi gratiam plene, cumulateque susciperet, comparandum aptissima.

Post sacri fontis benedictionem catechumeni in baptisterium ingredi jubebantur. Patrini primo loco viros, & adolescentes præsentabant; sequebantur deinde sæminæ a suis, & ipsæ matrinis præsentatæ. Exorcismi plures, itemque plura crucis signa super his catechumenis edebantur, antequam Baptismus iis conferretur; recitabantur preces plures: ponebatur ijs in ore sal, saliva super naribus, & super auribus; iis catechumenorum oleo pectus, humeri, frons ungebantur; iidem dæmoni, ejusque pompis, & operibus abrenuntiabant; tum vero suam fidei professionem edebant, respondentes, *credo*, super unoquoque symboli articulo, super quo eos Presbyter interrogabat. Catechumenus quisque se suis ipse manibus exuebat, descendebatque in iustitiam fontem, suo eum patrino sustentante. Eos Episcopus ter aqua mergebat, nomen unius e Sanctæ Trinitatis personis

nis ad unamquamque immersionem pronuntians. Subsecutis temporibus facultas data, ut una tantum, aut triplex immersio fieret. Baptizati statim, atque ex aqua egressi erant, Presbytero præsentabantur, qui pollice in eorum summa capitis parte sancti Chrismatis unctionem, crucis signo ibidem edito, peragebat. Eos patrini & Presbyteri manibus recipiebant, & linteo tegebant. Præsentabantur iidem Episcopo, siquidem aderat, ut ex ejus manu candidam vestem susciperent, quam per Paschatis octavam gerebant. Edebat deinde Episcopus confirmationis precem, manus elevans, invocansque super baptizatis gratiam, & dona Spiritus Sancti; tunc super eorum fronte unctionem sancti Chrismatis conficiebat: his peractis, novi baptizati ad altare ducebantur, ut Missæ sacrificio interessent, ibique communicarent. Lac cum melle mixtum sumere jubebantur, ut monerentur se, tamquam pueros recens natos spectari, quibus scilicet olim lac, & mel tribuebatur; vel ut significaretur, eos id juris acquisivisse, ut æternæ beatitudinis per terram Israelitis promissam figuratæ participes fierent.

Baptismi per infusionem conferendi ratio una usui est in præsentia, & in hac adhuc veterum caeremoniarum pleræque servantur. Ter super infantis vultu, qui ad Baptizum præsentatur, Presbyter sufflat, super ejus fronte, superque ejusdem pectore conficit crucis signum; salem exorcizat, ex eoque non nihil in infantis ore ponit, itemque salivam in ejusdem ore, auribusque, pronuntians vocabulum, *epheta*, ut id imitetur, quod egit Christus Dominus, qui nempe saliva usus est, ut hominem surdum, & mutum sanaret. Evolvitur fasciis infantulus, ut palam fiat exuendum esse veterem hominem, ut novus induatur; eum patrini, & matrina præsentant; jubetur ipse satanæ, ejusque pompis, & operibus nuntium remittere; ei pectus, & humeri linuntur oleo; jubeturque ipse per patrini, matrinæque os, fidei professionem edere; ex eo quæritur, an baptizari velit; imponitur ei Sancti nomen, qui eidem exemplo, & præsidio sit; datur ei pacis osculum, ut ostendatur, eum tamquam Ecclesiæ membrum agnosci; ei fit unctio in capitis

var-

verice, ut innuat, eum per Baptismum quodammodo Sacerdotem, & Regem fieri, dum sacerdotio, & regie dignitati Christi Domini per eum associatur, ut ei se tamquam viventem hostiam offerat, & cum ipso aliquando regnet; ponitur etiam intra baptizati manus accensus cereus, ut significetur, eum esse lucis filium, & reapse per virtutum splendorem, ardentem, lucentemque lampadem esse debere: idem tegitur veste candida, ut designetur innocentia, qua modo indutus est, quamque, quoad vixerit, servare debet.

Unum, & unicum Baptisma est, quod ita conferri debet, ut invocetur, pronuntieturque nomen Patris, Filii, & Spiritus Sancti. (*Lib. 6. Constitut. Apostol. cap. 15.*)

Quoniam Deus nullam ætatem, itemque nullam personarum rationem habet, ac circumcisio quidem nihil erat aliud, quam imago mysterii Christi Domini; Episcopi proinde, quod in ipsis est, a Baptismo, Deique gratia neminem arcere debent. Decretum hoc Carthaginensis Concilii est, ann. 253. sub S. Cypriano, contra Fidum, qui contendebat, ex circumcisionis lege pueros recens natos ante octavum diem baptizandos non esse.

Qui se præsentant, ut fidem amplectantur, si bonis moribus fuerint, admittentur ad Baptismi gratiam, intra biennium, aut citius, si morbus, eorumve precum fervor adegerrit, ut ante hunc terminum iis subsidium præstetur. (Concilium Eliberitanum, an. 303. canon. 42.)

Ejusdem Concilii quadragesimus octavus canon pravam pecuniæ, dum Baptisma suscipitur, in baptismali fonte ponendæ consuetudinem damnat, ne videatur Episcopus id vendere, quod gratis accepit.

Carthaginense Concilium, an. 348. seu 349. can. 1. vetat, ne quis in Trinitatis fide baptizatus iterum baptizetur.

Concilium Carthaginense, an. 397. can. 34. eos baptizari vult, qui Baptismum ad mortem petierunt, quosque deinde cognitione destitui contingit, dummodo probi viri testentur, eos Sacramentum optasse. Idem præcipit Concilium Arausicanum, an. 441. can. 12. Itemque Arelatense, an. 452. can. 38.

Carthaginensis Concilii, an. 418. celebrati, in canone secundo, hæc verba sunt: *Item placuit, ut, quicumque parvulus recentēs ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur; unde fit consequens, quod in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum, non vere, sed falso intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est, quod dicit Apostolus: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita per omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt, nisi quemadmodum Ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.*

Chalcedonenſis Concilii an. 451. habiti canon decimus quartus lectorum, & cantorum filios, qui ab hæreticis baptizati fuere, rursus Ecclesiæ præsentatos vult, ut in catholicam communionem ingrediantur.

Aurelianensis Concilii an. 511. celebrati decimus secundus canon presbyteros, & clericos, qui in poenitentia sunt, urgente necessitate baptizare sinit.

Concilium Gerundense an. 517. Baptismum extra Paschatis, & Pentecostis dies, nisi necessitas aliter postulet, conferri vetat, & infantes, statim ac nati sunt, baptizari jubet. Eædem dispositiones occurrunt in canone 18. Concilii Altitudunensis, & in Canone 3. Concilii Matisconensis an. 585.

Canonicos Patrum ritus sequentes de infantibus quoque discernimus, quoties non inveniuntur firmi testes, qui eos absque ulla dubitatione baptizatos esse dicant, nec ipsi propter ætatem de sibi tradito mysterio apte respondere possint, debere absque ulla offensione baptizari; ne forte ejusmodi dubitatio eos ejusmodi purificationis sanctificatione privet. (Concilium in Trullo an. 690. can. 84.) Concilium Carthaginense an. 398. jam idem mandaverat in canone sexto. Alexander Papa III. qui an. 1187. vita functus est, addidit, pueros in hac dubitatione

tione sub conditione baptizari-debere his verbis: *Si baptizatus es, non te baptizo: sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo*, &c. Atque hæc conditionalis forma hoc quoque tempore adhibenda est, cum Baptisma confertur iis, qui in illud susceperint, gravis subest dubitandi causa; quod in expositis pueris peculiarem locum habet, licet collo appensa schedula de eorum Baptismate fidem faceret, nisi res ipsæ de Baptismatis iisdem collati veritate rite constiterit. Nos quidem obiter animadvertimus, falsum esse, formam conditione suspensam e Scholasticorum inventis esse, quandoquidem multo ante natas Scholas, & ante Alexandrum III. eam præscripserat S. Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus, qui suis in statutis, quæ ad an. 745. edita fuere, quæque in Domini Acherii Spicilegio tom. 9. cap. 28. referuntur, super hac re suam ita mentem aperit: *Si de aliquibus dubium sit, utrum sint baptizati, absque ulla scrupulo baptizentur*, his tamen verbis præmissis: *Non te rebaptizo; sed si nondum es baptizatus, ego te baptizo*, &c. Isaac, Lingonensis Episcopus, qui nono sæculo vivebat, eandem formulam, quam ex capite 184. libri sexti Capitularium deprompserat, suis & ipse statutis inseruit.

Interdictio, ne Baptismus in privatis Oratoriis, & alibi, quam in Ecclesia conferatur. (Concilium in Trullo, can. 59.)

Eadem interdictio per Meldensis Concilii an. 845. habiti quadragesimum octavum canonem, extra necessitatis casum, renovata.

Quia Christiana fides ubique statuta est, puerique ante rationis usum baptizantur, supplenda deinde sunt documenta, quibus hi quidem in ipsa Baptismatis susceptione haud pares sunt. (Concilium Parisiense an. 829. can. 6.) Idem Concilium in subsequentiis canonibus tribus servari vult ad Baptismi administrationem a Conciliis designata tempora, quæ sunt Paschatis, & Pentecostis festi dies; patris mandata, ut tamquam rationem reddituri filios suos super religionis officiis instituant; jubetque presbyteros operam dare, ut omnes baptizati promissa in Baptismate obstricta præstent.

Con-

Concilium Wormatiense an. 868. quoad Baptismi per unam, treve immersiones collati validitatem in suo quinto canone ita pronuntiat: *Dum quidam Sacerdotes in quibusdam partibus terræ trinam, quidam simplam merfionem faciunt, a nonnullis schisma esse conspicitur, & unitas fidei scindi videtur. Nam dum partes diversæ, (alias diversæ) & quasi contrario modo agunt, alii alios non baptizatos esse contendunt. Proinde quid a nobis in Sacramenti diversitate finiendum sit, apostolicæ Sedis informemur (alias informetur) præceptis, non nostram, sed paternam institutionem sequentes. Beatæ igitur memoriæ Gregorius Romanæ Ecclesiæ Pontifex, efflagitante sanctissimo Leandro Episcopo, de hac diversitate quid potius esset sequendum, inter cetera rescribens ei sic ait: De trina vero merfione Baptismatis nihil responderi verius potest, quam ipsi sensistis; quia in una fide non officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa. Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ sepulture Sacramenta signamus, ut, dum tertio ab aquis infans educitur, resurrectionis tridui temporis exprimat. Quod si quis forte etiam pro veneratione summæ Trinitatis æstimet fieri, neque ad hoc aliquid obstitit, baptizandum semel in aquis mergere; quia dum in tribus subsistentiis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus poterit, infantem in Baptismate vel ter, vel semel mergere: quando & in tribus merfionibus personarum Trinitas, & in una potest divinitatis singularitas designari.*

Recens baptizati, quibus in parocciis Baptisma susceperunt, officiis per totam Paschatis octavam intererunt candidis vestibus, fascia capiti circumposita, cereoque præ manibus. (Concilium Rothomagensis an. 1050. can. 17. & 19.)

Generale Concilium Lateranense an. 1215. can. 2. de Baptismo loquitur in hæc verba: *Sacramentum vero Baptismi, quod ad invocationem individue Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus sancti, consecratur in aqua, tam parvulis, quam adultis, in forma Ecclesiæ a quocunque rite collatum, proficit ad salutem.*

Clemens Papa V. Clementina unic. de Baptismo, in generali Viennensi Concilio an. 1311. habito data mandat, ut Baptismus in Ecclesia, & non alibi administraretur, præterquam

quam in necessitatis casu , tum scilicet , cum periculum subest , ne infans moriatur , nisi cum de Regibus , aut Principibus baptizandis agatur : *Ne quis de cetero in aulis , vel cameris , aut aliis privatis domibus , sed duntaxat in Ecclesiis , in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati , aliquos (nisi Regum , vel Principum , quibus valeat in hoc casu deferri , liberi extiterint , propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi) audeat baptizare.*

Tridentinum Concillium (sess. 7.) Ecclesiæ fidem , ad Baptismum quod attinet , in quatuordecim , qui sequuntur , canonibus explicat.

Canon 1. *Si quis dixerit , Baptismum Joannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi , anathema sit.*

2. *Si quis dixerit , aquam veram , & naturalem non esse de necessitate Baptismi , atque ideo verba illa Domini Nostri Jesu Christi : Nisi quis renatus fuerit ex aqua , & Spiritu sancto , ad metaphoram aliquam detorserit , anathema sit.*

3. *Si quis dixerit , in Ecclesia Romanâ , quæ omnium Ecclesiarum mater est , & magistra , non esse veram de Baptismi Sacramento doctrinam , anathema sit.*

4. *Si quis dixerit , Baptismum , qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris , & Filii , & Spiritus Sancti , cum intentione faciendi , quod facit Ecclesia , non esse verum Baptismum , anathema sit.*

5. *Si quis dixerit , Baptismum liberum esse , hoc est , non necessarium ad salutem , anathema sit.*

6. *Si quis dixerit , baptizatum non posse , etiamsi velit , gratiam amittere , quantumcunque peccet , nisi nolit credere , anathema sit.*

7. *Si quis dixerit , baptizatos per Baptismum ipsum solius tantum fidei debitores fieri , non autem universæ legis Christi servandæ , anathema sit.*

8. *Si quis dixerit , baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ Ecclesiæ præceptis , quæ vel scripta , vel tradita sunt , ita ut ea observare non teneantur , nisi se sua sponte illis submittere voluerint , anathema sit.*

9. *Si quis dixerit , hæc revocandas esse homines ad Baptismi suscep-*

suscepti memoriam, ut vota omnia, quæ post Baptismum sunt vi promissionis in Baptismo ipso jam facta, irrita esse intelligant, quasi per ea & fidei, quam professi sunt, detrahatur, & ipsi Baptismo, anathema sit.

10. *Si quis dixerit, peccata omnia, quæ post Baptismum sunt, sola recordatione, & fide suscepti Baptismi, vel dimitti, vel venialia fieri, anathema sit.*

11. *Si quis dixerit, verum, & rite collatum Baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negaverit, cum ad poenitentiam convertitur, anathema sit.*

12. *Si quis dixerit, neminem esse baptizandum, nisi ea aetate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, anathema sit.*

13. *Si quis dixerit, parvulos, eoquod ætatem credendi non habent, suscepto Baptismo inter fideles computandos non esse, ac propterea, cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos; aut præstare omitti eorum Baptisma, quam eos non ætate proprio credentes baptizare in sola fide Ecclesia, anathema sit.*

Si quis dixerit, hujusmodi parvulos baptizatos, cum adoleverint, interrogandos esse, an ratum habere velint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt, & ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec alia interim poena ad christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharistia, aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec respiciant, anathema sit.

Galliarum Cleri cœtus generalis in Melodunensem urbem an. 1579. convocatus, tit. 8. *de Baptismo*; & Concilia, Rothomagense an. 1581. Remense, Burdigalense, & Turonense an. 1583. Bituricense an. 1584. Aquisextiense an. 1585. Tolosanum an. 1590. Narbonense an. 1604. in id consentiunt, ut ne Baptismum privatis in domibus conferri sinant, nisi necessitas urgeat, eaque lege, ut infans, si superstes fuerit, ad Ecclesiam, quamprimum poterit, deferatur, Baptismi cœremonias supplendi causa, prout antecedentium Conciliorum, & peculiariter Tridentini canones statuunt. Ab hac lege non nisi Reges, & supremi Principes exci-

excipiuntur ; his id privilegii est , ut etiam extra necessitatis casum domi baptizentur.

Remense Concilium an. 1583. habitum jubet præterea Parochum diligenter inquirere , an infans , qui ei præsentatur , ut baptizetur , jam baptizatus fuerit , & quomodo , qua aqua , quibus verbis ; vetatque , ne eum , siquidem e duobus fide dignis testibus baptizatum cognoverit , vel conditione apposita rebaptizet ; satis habens caeremonias , & exorcismos supplere , populo de causis monito , propter quas ita se gerit ; eandemque agendi rationem quoad eos iniens , qui ab hæreticis baptizati fuerint.

Animadversione super hoc canone dignum est , (*Tit. de Baptismo n. 9. & 10*) quoniam adeo veteres , tantaque observantia dignæ sunt Baptismi caeremoniæ , satius fore eas omnes , & singulas , ne exorcismis quidem exceptis , quoad eos omnes supplere , in quorum Baptismo servatæ non fuerint , seu quod ab hæreticis , seu quod in mortis periculo a Catholicis baptizati fuerint ; in hac ipsa tamen re standum esse locorum , in quibus Baptisma confertur , usui , qui non idem ubique est , idque servandum , quod in dioecesis Rituali præscribitur.

Quoad Conciliorum super obstetricibus Constitutiones. *Vide* OBSTETRICES.

Super patrinis , & matrinis. *Vide* PATRINI.

Quoad Baptismi registra. *Vide* REGISTRA.

Ad eorum Baptismata quod spectat . qui ex reformatis , quam jactant , religione sunt. *Vide* PROTESTANTES.

Hic de Baptismate articulus ex longo jam tempore ad exitum perductus erat , cum nobis in manus incidit liber in 4. cui titulus : *Ignatii-Ludovici Bianchi , Clerici Regularis , Dissertationes tres.*

DISSERTATIO PRIMA PHYSICA.

De Communicatione affectionum inter Mulierem prægnantem , & fructum.

DISSERTATIO SECUNDA PHYSICO-THEOLOGICA.

*De Remedio æternæ Salutis pro Parvulis in utero clausis,
sine Baptismate decedentibus.*

DISSERTATIO TERTIA THEOLOGICA.

*Pro Parvulis extra uterum sine Baptismate in re suscepto, aut
Martyrio decedentibus, nullum excogitari, discernique
pateat æternæ Salutis remedium.*

Cum Appendice apologetica, præsertim adversus P. Blaisum M. Camald.

Venetii, 1770. apud Franciscum Sanfoni. Superior. Permiss.

Hujus operis auctor est R. P. Bianchi, Clericus Regularis Theatinus e Venetiarum domo, cujus in præsentia Bibliothecarius est, postquam in Italia per annos viginti duos, ac deinde Varlavizæ in Polonia Professor fuit. Id in eo probandum sibi proponit, adesse ex ordine, communique ex usu remedium pro æterna infantium salute, qui in suarum matrum sinu moriuntur, quin baptizati fuerint; suam tamen sententiam non nisi tamquam opinionem exhibens, suosque lectores admodum modeste monens, ut, si quid ibidem censoria virga dignum compererint, rationum, quibus permoventur, momenta proferant; quo ipse, si se veritati contrarium perspexerit, palinodiam canat: Si quid, inquit, reprobandum viderint, non absolute reprobent, sed reprobationis causas in medium afferant; ut, si quid a veritate abhorret, retrahat auctor, qui sicut refellit sine pertinacia, ita paratus est refelli sine iracundia. (Præmonitionis ad lectorem, pag. XX.)

Est ergo ex Auctoris mente facile, ejus opinionem ad ipsam veritatis lancem exigere; amoto partium studio, in quo ea fortasse ab hac recedat, inquirere; & sicubi recedere visa fuerit, ei rationes, quæ id suadent, exponere, servatis omnibus urbanitatis officiis, sine felle, sine acerbitate, sine ulla injuriarum specie, eoque solum animo, ut, quod verum est, detegatur. Id sane nos ut perficiamus,

mus, qua maxima per nos poterit, perspicuitate, ac distinctione aggredimur operam dare, hoc quidem ordine.

Primum omnium, quæstionis statum ipsum, & Auctoris sententiam statuemus; adjumenta deinde, quæ is ad eandem firmandam adhibet, afferemus; sequentur difficultates, quæ eidem oppositæ fuerunt, ejusque responsa, quibus subduntur animadversiones, quæ ad rem a nobis edipoterunt: denique novæ, aliæque difficultates, a nobis ipsiis propositæ, finem dabunt.

Quæstionis Status, & Auctoris Sententia.

Adæque ordinarium remedium a Deo institutum, ad æternam parvulorum salutem, qui in materno sinu moriuntur, quin baptizati fuerint?

Ita sane respondet P. Bianchi; & hoc remedium est oblatio a matre Deo facta mortis infantis, quem in suo ipsa sinu gerit, in argumentum desiderii, quod is habet Baptismatis suscipiendi; oblatio, quam mater edit infantis nomine, quæque evadit infanti propria, perinde ac si ipse ejus actum exerceret, vi communicationis affectionum, sensationum, impressionum, quæ a matre ad infantem, ob eorum arctam unionem migrant; ut proinde pueri mors promiscue se habens, ipsa per se determinetur ad mortis speciem, quæ Baptismi petitio virtualis evadit, etsi Baptismum puer formaliter, ut ajunt, nec cognoscat, nec desideret; quia mentis, & voluntatis formalium actuum incapax est: eum tamen cognoscit, expetitque tacite, implicite, virtualiter moriens, intime perfusus, ac percitus iis affectibus, quos mater per mentis, & voluntatis acta formaliter experitor; ad eumque possunt referri ea S. Chrylogi, de infantibus ab Herode morti traditis, verba: *Confitentur Baptisma tacentes, nescientes pugnant, vincunt inscii, moriuntur inconfesi, ignari tollunt palmas, coronas rapiunt ignorantes*; hæc item S. Augustini; *Mistebatur lamentatio matrum, & ad celum transibat oblatio parvulorum.*

Adjumenta, seu momenta rationum ab Auctore ad suam sententiam statuendam adhibita.

I. **RATIO.** Distingui debent nativitatum genera duo, ut nativitas una sit, quæ sit extra matris sinum, altera, quæ in matris sinu ipso sit, quæque infantis, statim atque animatus est, corpore, & animo continetur. Cum itaque infantes in suarum matrum sinu delitescentes, conclusique hac posteriore nativitate gaudeant, adsit, oportet remedium aliquod a Deo institutum, designatumque ad æternam salutem iis comparandam, quos in eo statu mori contigerit, quia secus Christus Dominus pro eorum, & quod inde consequitur, pro omnium hominum salute mortuus non esset; ac ne antecedentem quidem eos salvos faciendi voluntatem habuisset, quos scilicet sine ullo salutis adminiculo reliquisset.

II. Aderat salutis remedium in infantium gratiam, tum in lege naturæ, tum in lege scripta, cum ante octavum diem, qui ad eos circumcidendos anteverti non poterat, moriebantur; adsit ergo remedium aliquod, necesse est, etiam in lege gratiæ, pro infantibus in materno sinu detentis, qui in hoc sane statu tamquam in simplici naturæ statu existentes spectari debent.

III. Si pueris in matrum sinu decedentibus nullum salutis remedium suppeteret, sequeretur Adæ demeritum Christi Domini merito prævalere; quoniam Adæ demeritum ad hos infantes protenditur ob originale peccatum, quod contraxerunt: ad eos autem Christi meritum per justificationis gratiam minime referretur, contra S. Pauli, I. Cor. 6. 15. v. 22. verba hæc: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.*

IV. Ut ergo redundantia meriti Christi Domini, ejusque sincera omnes homines servandi voluntas probetur, in tutoque ponatur, haud satis est dicere, eum præparasse omnibus in Baptismo sufficiens salutis remedium, cujus defectus applicationis, quoad pueros in materno sinu morientes, attribui non potest, nisi causis secundis, non autem ulla prorsus ratione Deo, qui non tenetur earum consuetum

cur-

cursum mutare, vel impedire: quoniam præparatio remedii, cujus applicatio est impossibilis, & ex parte ministri, qui illud applicare debet, & ex parte subjecti, quod debet illud recipere, non videtur omnino apta ad efficiendum, ut redundans meritum, & bona voluntas Christi Domini, Institutoris ejusdem remedii ad horum infantium salutem se prodat, eluceatque.

V. Nec magis sufficit dicere, Deum precibus, rectæque vitæ parentum addixisse gratiam, ducendi filios ad terminum, in quo possint Baptisma suscipere. Quamvis enim ita nonnunquam fieret, ut reapse contingere potest, hæc tamen preces spectari quidem possent tamquam subsidia, quibus ad salutis remedium perveniretur: at tamquam remedium ipsum, ad salutem perficiendam a Deo institutum, spectari omnino non possent.

VI. E sententia, quæ plerisque probatur, acceptabat Deus Hebræorum parentum fidem ad eorundem filiorum salutem, qui, antequam circumcidi potuissent, e vita excedebant. Debet ergo oblationem quoque acceptare, quæ a Christianis matribus eidem fit ad infantium salutem, qui in earum sinu mortem occumbunt: quoniam secus Christiani, quoad caput hoc, peioris conditionis essent, quam fuerint Hebræi,

Auctori oppositæ Difficultates.

I. DIFFICULTAS. Magni Nominis Theologi plures, ut Soto, Vasquez, Driedo, &c. pueros, de quibus hoc loco agitur, a Dei voluntate quoad hominum salutem excludunt; ut proinde secundum hos Theologos, eosdemque apprimè Catholicos, Deus nolit eos salvos facere, seu voluntate, quam consequentem, seu voluntate, quam antecedentem dicunt.

Huic difficultati respondet Auctor, theologis theologos opponens, cum hoc tamen discrimine, quod Theologi, qui a divina omnes homines servandi voluntate non excludunt pueros, qui non baptizati e vivis excedunt, sunt vix unus contra mille, cum iis collati, qui ab altera parte sunt.

II. A voluntate servandi omnes homines non pueri solum, qui obeunt, quin baptizati fuerint, arcendi sunt, sed reprobi quoque omnes secundum plures Patres, pluresque Doctores, qui eum Apostoli textum: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, cum S. Augustino explicant non *de singulis generum*, sed *de generibus singulorum*; aut ea quidem significatione, ut quicumque salutem consequantur, eam per Christum Dominum, per jussu, & gratiam Dei consequantur.

Respondet ad hanc difficultatem Auctor, ut ad primam responderat; additque, quod etiam suæ primæ responsioni subdiderat, Patres, & Doctores in medium allatos aliter fuisse cogituros, sensurosque, si nativitatem *in utero*, affectuumque matris quoad puerum, quem ventre conclusum gerit, communicationem cognovissent.

III. Summus Pontifex Pius V. expungi jussit e Cajetani Cardinalis operibus sententiam assertioni Patris Bianchi finitimam, geminamque, quæ erat in eo posita, ut diceretur infantes, in suarum matrum sinu morientes, posse salvos fieri per Sacramentum Baptismi, suscepti *in voto*, cum aliqua benedictione prolis, seu oblatione ipsius ad Deum cum invocatione Trinitatis.

Respondet Auctor, suam ipsius, inquiens, a Cajetani sententia multifariam differre. 1. Non cognoscebatur nativitas *in utero*, ejus Cardinalis tempore. 2. Ad pueros tam extra, quam intra maternum sinum morientes Cajetani sententia referebatur. 3. Requirebat Cajetanus fidem, & votum, seu patris, seu matris indiscriminatim, pueri benedictionem, ejusdemque oblationem Deo factam, invocata Trinitate. Redigit P. Bianchi salutis remedium ad parvulos, qui in matris sinu ipso moriuntur, & ad oblationem a matre peractam parvuli nomine, per suorum cum eo affectuum communicationem ab ipsa editam.

Videbuntur fortasse lectoribus hæc discrimina admodum levia, & prorsus inepta, ut impedian, ne Patris Bianchi sententia re sane ipsa sit eadem, quæ Cardinalis Cajetani sententia fuit, saltem quoad pueros, qui in suarum matrum

trum finu vitæ jacturam subeunt. Putat uterque scilicet adesse commune remedium, quo in tuto ponatur hujusmodi puerorum salus, suppleaturque Baptismus, quem iidem *in re*, ut loquuntur, suscipere nequeunt. Jam vero seu in oblatione, quam Cardinalis Cajetanus innuit, seu in ea, quam P. Bianchi proponit, hoc remedium, seu adjumentum salutis positum sit; non nisi accidentarium discrimen est, & inter utrumque convenit de fundo, substantia, & existentia reali remedii, seu adjumenti salutis pro parvulis in suarum matrum finu morientibus; ejusmodi est verum difficultatis caput utriusque Scriptori commune, absque ullo essentiali discrimine.

IV. Sacra Scriptura, Traditio, & Ecclesia non alia confecta adjumenta ad puerorum salutem a Deo instituta, quam Baptismum, & martyrium agnoscunt. Non ergo privatis hominibus licet alia in id adminicula pro suis ipsorum notionibus, arbitraturque confingere; id enim fieri non posset, quin extrema perturbatio in Ecclesiam induceretur.

Respondet Auctor ea Christi Domini verba, *Nisi quis renatus fuerit*, &c. non esse intelligenda nisi de pueris *extra uterum* natis; sequæ, quod consequens sit, ea non corrumpere, dum salutis subsidium pueris *intra uterum* natis designat, quorum status postulat, ut eas pro iis quoque peculiare aliquod adjumentum adfit.

Responsum hoc haud sane faciet iis satis, qui propugnant, ac jure quidem, sacras Litteras per Traditionem, ac per Ecclesiæ mentem explicandas esse; Traditionem autem, Ecclesiamque inter pueros, seu *extra uterum*, seu *intra uterum* natos nihil omnino discriminis statuissæ, cum actum fuit de Baptismi necessitate, quæ nititur iis Christi Domini verbis ipsis: *Nisi quis* &c.

V. Periculossæ novitates sunt; nihil igitur innovandum, standumque potius Traditioni, ac Doctrinæ Patrum, qui nunquam Christianis matribus id consilii dederunt, ut, quod iis Pater Bianchi inspirare vellet, exquererentur.

Ad hanc difficultatem hæc Auctoris responsio est, innovationes vetitas esse, cum id agitur, ut aliquid in fide mu-

tetur, aut nova onera fidelibus imponantur: at eandem magnopere permittas esse, cum quaestio est de efferenda Providentia, de augenda Dei gloria, deque animarum salute procuranda.

VI. Theologica Parisiensis Facultas, quæ aqua, sanguinis, sancti Spiritus, & sanctificationis Baptismum agnoscit, prohibuit, ne populus doceretur hoc postremum Baptismatis genus, quod in pueri sanctificatione, deficiente Baptismate, continetur. (Continuatio Historiæ Ecclesiasticæ Fleurii, ad an. 1531.)

Respondet Auctor sententiam suam Parisiensis Facultatis interdictione non impeti, tum quia oblatio, quam ipse proponit, appellari non debet *sanctificatio*, sed *Baptismus Spiritus sancti*; tum quia, siquidem ei tribueretur sanctificationis nomen, non proinde tamen eadem proponeretur tamquam satisfactio peculiari privilegio nixa, nec tamquam sanctificatio certa, & *sine motu proprio* edita, sed tamquam sanctificatio, quæ delet originale peccatum per solam Spiritus Sancti infusionem, eo ipso momento temporis, quo infans moritur, & oblationis ope, quæ de eo fit, ut probetur ab eo Baptismum desiderari; quæ quidem oblatio per proprium infantis motum facta censetur, ob affectionum, sensationum, & desideriorum matris communicationem, quam ipse recipit. Ita quidem contendit auctor se subducere Parisiensis Theologicæ Facultatis censuræ, quæ allata est, itemque alteri, qua eadem Facultas an. 1536. declarat „ temerariam, impiam, & oppositam legi Dei propositionem, per quam infantium, Baptismate non suscepto, morientium salus asseritur, cum eorum parentes optarunt, ut illud iidem susciperent, & pro ipsis orarunt. “ Antecedentibus rationum momentis addit Auctor hanc secundam censuram ad parvulos tantum spectare, qui *extra* suarum matrum finem moriuntur, non item ad eos, qui *intra*.

VII. Infantes, dum in materno sinu versantur, nati non sunt, ita scilicet, ut spiritali regenerationi per usitatam legem suscipiendæ pares sint.

Respon-

Respondet Auctor, contrariam oppositioni partem propugnans, quam probat exemplo martyrii, cujus infantes in materno sinu detenti, quæ maximè communis est Theologorum opinio, capaces sunt, quodque reapse participant, cum eorum matres in odium fidei a tyrannis occidi contingit.

VIII. Parvuli, in materno adhuc sinu existentes, nullum intellectus, aut voluntatis actum elicere possunt, nullaque proinde ratione ad Baptismum se comparare, aut significare, sibi ejus suscipiendi desiderium inesse. Affectiones vero, quas iisdem matres communicare ponuntur, puri, putique tantum physici motus, seu organicæ impressionis, nullo autem modo intellectuales perceptiones, aut morales volitiones sunt; ex quo fit, ut illis eadem prorsus ad salutem inutiles sint.

Fatetur Auctor infantes, dum in materno sinu consistunt, ad eorum actuum nullum idoneos esse, qui formales, & ponderati dicuntur, subdit tamen virtuales quosdam actus ab iisdem exeri posse; ut proinde virtualiter Baptismum velle, & petere censeantur, dum mortem obeunt organicis sensationibus iisdem affecti, quibus eorum matres affectæ sunt, quasque Deus gratas habet, tamquam reale quodammodo salutis adjumentum suppetere debet, quod aliud sane, quam hoc esse non potest. Jam Baptismatis institutio, quod iisdem paratum est, siquidem illud suscipere possunt, haud satis est, ut Dei Providentia, quod ad eos attinet, ejusque voluntas, quæ ad omnium hominum salutem fertur, in tuto ponatur; quandoquidem impossibilis iis est hujus Sacramenti susceptio, quod nempe nec ipsi recipere, nec illi religionis ministri conferre possunt. Id ergo conveniat, necesse est, his infantibus omnes, quos eorum status patitur, ad Baptismatis effectum suscipiendum dispositiones inesse, eos scilicet implicitas cognitionem, voluntatem, & charitatem habere, cognoscentes, volentes, & amantes implicate, & virtualiter id, quod eorum matres cognoscunt, volunt, & amant in ipsorum gratiam, & eorundem nomine.

Novæ Difficultates, quæ Auctori proponi possint.

I. Cum super sententiæ, quam propugnat, novitate singularitate, quæque eam consequuntur, incommodis auctor urgetur, ad incitasque redigitur, modeste respondet eam a se quidem non *assertive*, sed *opinitive*, ac tamquam incertam, dubiamque opinionem proponi. Oppido bene admodum. At hæc modesta locutio sibi ipsa ubique constat, cumque nonnullis aliis ad amussim congruit, quæ in ejus opere passim occurrunt? E sequentibus hac de re judicetur: (pag. 136.) *Credibile ne est, quod Deus ab omni remedio instituendo se abstinuerit, si intra uterum obirent, atque ita calorum regnum introire prohibentur? Quis igitur unquam dubitare poterit, quod Christus statuendo legem ordinariam de necessitate Baptismi pro existentibus extra uterum, quibus facilis est illius applicatio, legem aliam non statuerit saltem conditionatam, depromptam ex inexhausto fonte suæ sapientiæ, suæ misericordiæ, suæ excellentiæ pro parvulis in utero delitescentibus, ut, si in utero undique clauso moriantur, in quo nullus ad Baptismum patet aditus, Et per aliud remedium, dicens (pag. 138.) ad Baptismum relationem, aperiatur his pueris, ad ejus imaginem, ut cæteris creatis, via ad cœlestem adoptionem, hæreditatemque, cui sunt destinati, consequendam? Si Christus semetipsum dedit redemptionem pro parvulis quoque intra uterum, quomodo ergo non omnia illis donavit? An ergo negavit obulum, quibus donavit thesaurum? Certe qui majus donare voluit, denagare minus noluit, &c. (pag. 140.) Quid igitur? Si non deerat remedium æternæ salutis parvulis pro tempore legis naturæ, ut omnes conveniunt, cujus si capaces dicebantur parvuli extra uterum, nulla est ratio, cur parvulis quoque in utero, utpote vere natis applicari non posset; qua ratione existimare nobis fas erit, nullum esse debere remedium, pro tempore legis gratiæ, in quo pueri utero adstricti, in simplici naturæ statu esse intelliguntur? Ægre sibi quispiam persuaserit, Auctorem titubanter, ac trementi manu locutiones has super papyro expressisse; immo vero nemo non se adduci sentiet, ut credat, eum scripisse hominis instar, qui,*

quæ

quæ sovet animo, quibusque mordicus adhæret, sensa prodit, quique, quod ipse persuasum habet, aliis dedito studio inspirare vult.

II. Ut fulciat, firmetque sententiam suam, Auctor præquantis matris, & morti a tyranno in fidei odium addictæ exemplum affert. (pag. 180. 182.) Infans, quam hæc mater venter gerit, de ejus martyrio participat; quid ita, quærit auctor, nisi quia mater in filium transfert fidei, & charitatis acta, quæ exerit una cum sanguine, aere, alimentis, & vita, quæ eidem communicat?

Videtur Auctor in hunc modum disputans, in illud sophismatis genus, quod in scholis dicitur, *Non causâ pro causâ*, per oscitantiam incidere. Theologi, qui puero, de quo agitur, martyrii causam concedunt, haud il quidem ratione hac ducuntur, quam auctor venditat; magnasque ea ipsa ratio difficultates patitur, ut jam vidimus, & mox videbimus.

III. Eidem sophismatis locus esse videtur in sanctorum Innocentium, quos Herodes occidi jussit, exemplo, e quo ipso vellet Auctor suæ sententiæ præsidium quærere. Vera ratio, propter quam infantes hi tamquam martyres a nobis honore, cultuque afficiuntur, est Dei voluntas, quæ hanc iis gratiam concedere voluit, quamque nobis Ecclesia, quæ eorum festum diem ait, patefecit. Non id igitur horum innocentium oblationi a matribus per querimonias, & clamores ad Deum editæ tribuendum est, ut Auctor ait, Theologici argumenti loco; eam S. Augustini oratoriam locutionem sumens: *Miscebatur lamentatio matrum, & ad cælum transibat oblatio parvulorum.* (Serm. 1. de Innocentibus.) Quamvis enim earum matrum nulla suorum filiorum mortem Deo obtulisset, iidem tamen non minus martyres extitissent; atque adeo probabile admodum fit, earum matrum plerasque ne cogitasse quidem, Deo suorum filiorum mortem offerre, in auctoris quidem sensu. Sicarios mittit Herodes, sollicitatque, ut recens natos, a bimatu, & infra, pueros enecent, quoscunque in urbe Bethlehem, ejusque finibus comperissent. Exequuntur carnifices barbara tyranni

jussa, causæ nescii. Haic tragico spectaculo præsentēs mātres, quas æque latet ejusdem causæ, plorant, gemit, con-queruntur, lugubribusque clamoribus aerem replent; nihil est, quod aliud in hac crudeli scena mysterium quæra-
tur; quin etiam valde vero simile est, earum matrum non-
nullas, quo tempore eorum filii trucidabantur, jam mortuas
fuisse, aliasque non adfuisse: quam ob rem fieri omnino non
poterat, ut hæ quidem suorum filiorum mortem offerrent.

IV. Facta gratis hypothesi, Innocentium martyrii secun-
dariam, & proximam causam fuisse oblationem mortis eo-
rumdem a matribus editam; semper essentiali vitio labora-
bit comparatio, ac vitium quidem hoc in eo est positum,
quod mere naturalis infantium mors, qui materno in ute-
ro vivere desinunt, cum violenta morte confertur, quam
sancti Innocentes in Christi Domini odium perpeffi sunt.
Huc enim radigitur Auctoris ratiocinatio: oblatio ab Inno-
centium matribus, quoad mortem edita, quam ex tenellæ
victimæ subierunt, in causa fuit, ut iis Deus Martyrii gra-
tiam concederet; ergo matrum oblatio de infantium morte,
qui in earum utero obeunt, in id edita, ut probent eos
Baptismum expetere, causa esse debet, ut iis Deus concedat
hujus Sacramenti gratiam, quod *in re* suscipere nequeunt.

V. Videtur etiam nobis auctoris sententiæ grave aliud
incommodum secum trahere, efficere scilicet, ut supernatu-
ralis effectus a causa mere naturali pendeat; arbitramur
enim, ita super hac re disputari posse. Aut infans, qui mo-
ritur in matris utero, quæ eum Deo obtulit, ut probaret,
declararetque ab eodem Baptismum desiderari, nihil influit
in impetrationem gratiæ hujus Sacramenti, aut aliquid in-
fluit; nihil medium. Si nihil influit, tum quidem *Differ-
tatio physica*, quæ eo spectat, ut maternarum affectionum
cum puero intra uterum existente communicationem probet,
itemque *Dissertatio Physico-theologica*, quæ eam sequitur,
evadunt omnino inutiles; quorum enim ex Dissertationes,
quibus probetur, eum puerum participare Baptismi gratiam,
affectionum ope, quas ei mater communicat, quas ipse sen-
tit, experiturque, quæ denique ei peculiæres, & propriæ
sunt,

sunt, si earum affectionum in eum receptio nihil insinuat ad Baptismi gratiam, quæ eidem promittitur? Sin e converso hæ matris affectiones, quas infans percipit, aliquid conferant, & vere influunt, ut impetretur Baptismi gratia, tum vero nobis videtur evidens id effici, ut a causa mere naturali pendeat supernaturalis effectus, nempe Baptismi gratia: quoniam hæ matris affectiones nihil prorsus aliud, quam mere organicæ; quoad eum quidem impressiones sunt, cui nulla omnino inest cognitio, nulla intellectio, nulla volitio percepta, ponderata, & potiore jure, nullus supra naturam actus, cujusmodi esse deberet, ut Baptismi gratiam promeretur. Inter has ergo pueri affectiones, & Baptismi gratiam nulla est, aut esse potest analogia, nulla proportio, adeoque poni non potest super tam ruinoso fundamento magnificum ædificium salutis, infantibus, de quibus hoc loco agitur, concessæ per ordinariam legem, quæ a consilio-supremi Architecti mundi visibilis, & invisibilis emanavit. Sed age, divinat Auctor, divinemus & nos. Nonne potior affulgeret hujus gratiæ spes in *spiritualium matrum* ferventibus precibus, pastorum scilicet animarum, personarumque omnium, virorum, aut feminarum, quibus inest longe maxima, ac vere singularis de animarum, suorumque peculiariter filiorum salute sollicitudo? Matres secundum spiritum nonne plurimum præstant matribus secundum carnem, quarum tam multæ filiorum salutem negligunt, seu potius eorundem temporalem, æternamque perditionem suis ipsarum depravationibus, aut inconsiderationibus accelerant? Nonne inter Baptismi gratiam, infanti concessam, ferventemque sanctæ animæ precem, quæ totius sui sanguinis pretio, si opus fuerit, hanc gratiam petit, major proportio est, quam inter hanc ipsam gratiam, & desideria, quæ a carnali, sæpiusque rea matre in infirma infantis organa, quem ventre gerit, mechanicum in modum migrare dicuntur? Nonne dixit Christus Dominus, quicumque coelestis ejus Patris voluntatem facit, eum ob id ipsum, vere ejus patrem, matrem, fratrem, sororem esse? Oretur ergo, si lubet, pro infantium salute, qui in materno sinu moriuntur, nec desperetur de
Dei,

Dei quoad ipsos misericordia: quoniam eos ipse potest vobis facere, præter generales leges, quas ad omnium hominum salutem libere statuit; at non ea mentem opinio subeat, in consueti, & communia salutis quoad eos parvulo adjumenta converti posse quasdam precum, & oblationum formulas, quæ divinitatis loquentis per os Ecclesiæ, quæ ejus certum, & fallere, ac falli nescium oraculum est, sigillum non præferunt.

Rogamus interim, obtestamurque R. P. Bianchi, ut has animadversiones eo candoris, ingenuitatis, veritatis animo, sensuque, qui nobis eas dictat, accipiat. Si, quæ in pectore exarata gerimus, sensa ejus oculis patere possent, is sane perspiceret nos in ejus personam, ingenium, eruditionem, sollicitudinem, virtutes observantia, & existimatione vehementer affectos esse. Nos quidem, ut ei id obsequii præstemus, officio, & voluptati ducimus.

BAPTISTERIUM, proprie locum significat, in quo baptismus confertur, & nonnunquam pro baptismalibus fontibus sumitur, qui olim erant piscina veluti quædam, rotundæ formæ, in quam catechumenus mergebatur.

Erat antiquis temporibus baptisterium parva Ecclesia, majori proxima, ubi Baptismus administrabatur; erat etiam capella, quæ in magna Ecclesia eidem usui deserviebat. Rotunda erant baptisteria; in iis S. Joannis Baptistæ imago ponebatur, superque eorum pelvibus aureæ, aut argenteæ columbarum figuræ, ad Spiritum Sanctum representandum, suspendebantur. Apponebantur iisdem ornamenta quædam, & in superiore parte inscriptiones plures, ut Baptismus petentibus significaretur, quæ esset ejus via, quasque dispositiones ad eundem afferri oporteret. Aderant etiam plures baptismales fontes, & oratoria plura, nempe plura in singulis baptisteriis altaria: quia personæ plures, uno, eodemque tempore baptizabantur, statimque post Baptisma iis Communio tribuebatur.

Arausicanum Concilium, an, 441. can. 19. baptisterii aditu catechumenos interdicit: *Ad baptisterium catechumeni nunquam admittendi.*

Akifmodunense Concilium, ann. 578. can. 14. defuncto-
rum corpora ibidem humari vetat; *Non licet in baptisterio
corpora sepeliri.*

Concilium Toletanum, an. 694. cap. 2. mandat, ut bap-
tisteriorum januæ per Quadragesimam claudantur, Episcopi
sigillo obfignentur, nec nisi majoris hebdomadæ feria quin-
ta aperiantur: *Licet in initio Quadragesimæ baptizandi gene-
raliter claudatur mysterium, tamen ecclesiasticæ consuetudinis
ordo deposcit, & necesse est, ut ostia baptisterii in eodem die,
pontificalis manus annulo assignata claudantur, & usque in Cænæ
Domini solemnitate nullatenus referentur; ob id videlicet, ut
& per signaculum (excepto gravissimæ necessitatis obventu) in
his diebus monstretur, per totum orbem non licere fieri bap-
tismum, & sanctificationem; cessante Episcopali ad eam observa-
tionem reservatione, signetur dominica patere mysterium resurre-
ctionis . . . ut, qui per Baptismum consepultus est in morte
Christi, resurgat cum eo in gloria.*

Cernitur etiam baptisteria per Quadragesimam claudendi
mos in brevi Liturgiæ veteris expositione, quam dedit D.
Martenne, Anecdotorum tom. 5. col. 97.

S. Carolus Borromæus in Mediolanensi Concilio quarto,
quod ipse habuit ann. 1576. hanc edidit constitutionem:
(Part. 2. §. 2.) *Si qui infantes intra alicujus urbanæ paro-
chialis Ecclesiæ fines, a Sabbato sancto usque ad Sabbatum in
albis, & a Sabbato item vigiliæ Pentecostis usque ad Saba-
tum proximum nati, baptizandi sunt; ad cathedralem Ecclesi-
am, cui pro observantiæ officio, proque veteris instituti usu, sta-
tis illis hebdomadis hoc tribui debet, deferantur; si modo cui-
quam, ob mortis periculum, in parochiali Ecclesia, quæ propius
adeſt, Baptismum statim administrare necesse non sit.*

Mandat deinde S. Carolus, ut baptismalium fontium so-
lemnis benedictio in Paschatis, & Pentecostis vigiliis pera-
gatur.

Hæc sacri lustralis fontis in Paschatis, & Pentecostis vi-
giliis benedictio, quæque eam præcedit, constitutio vesti-
giæ, quædam sunt veteris disciplinæ, secundum quam non
nisi in Paschatis, & Pentecostis vigiliis, noctis tempore, &
qui-

quidem in cathedrali tantum Ecclesia solemnem in modum baptizabatur; cum enim non alii olim, quam Episcopi solemnis baptismatis ordinarii Ministri essent, illud proinde non alibi, quam in cathedrali Ecclesia, vel in contiguo baptisterio administrabatur. Superfunt nobis adhuc satis expressa veteris hujus consuetudinis momenta in pluribus Italiae urbibus, ut animadvertit Ducangius, (In Glossario, verb. *Baptister*.) & in primis Florentiae, ubi e cathedralis Ecclesiae regione, alia rotundae figurae Ecclesia conspicitur, quae *baptisterium* nuncupatur, & S. Joanni Baptistae dedicata est. In media hac Ecclesia extat ex candidissimo marmore baptisterium, ubi Florentini omnes Baptismum suscipiebant, ex usu veteri, quem magnus Christianorum numerus abolevit. Cum scilicet Christianifideles plurimum succrevissent, extrui in una, eademque urbe baptisteria plura necesse fuit, ea tamen lege, ut ne aedificarentur, nisi in praecipuis Ecclesiis, aut prope has ipsas Ecclesias, quae hanc ob causam, *baptismales Ecclesiae* nuncupabantur, ut a caeteris distinguerentur, quibus, licet parochialibus, baptisteria tamen non erant; ex quo fit, ut hoc ipso tempore in eadem urbe parochiales plures Ecclesiae sint, quae baptisteriis carent, ut Leodii, causa exempli, ubi e parochialibus Ecclesiis triginta, quinque tantum baptismales sunt.

BARBA. Carthaginense Concilium, ann. 398. can. 44. clericos vetat, barbam, aut comam promissam ferre. Eandem sanctionem continent subsequuta Concilia, Barcinonense, an. 540. canon. 3. item Bituricense, an. 1031. can. 7. & Coeyacense, an. 1050. can. 3.

Parisiense Concilium, an. 1346. can. 2. prohibet, ne cazarium, & barbam in laicorum modum, cum tonsura, clerici affectent.

BELLUM, est inter Ditiones, aut supremos Principes diffidium, quod per arma finitur. Ut bellum justum sit, ei insunt, oportet, conditiones tres. Prima est, ut illud per supremam auctoritatem agatur; altera, ut nitatur iustitia, ut ille scilicet, quibus infertur, digni fuerint, quibus inferretur: tertia, ut Principis bellum gerentis intentio recta sit; is

nem-

nempe propositum id unum habeat, ut publicum bonum curet, sibi, suisve subditis imminens malum evitet. Non est enim gerendum bellum, nisi ut perveniatur ad pacem; ac bellum quidem illicitum est, quoad Principem, qui vel iusta de causa illud indicit, cum ejus intentio recta non est, ut cum illud indicit per vindictam, per ambitionem, per superbiam, &c.

Belli iustas causas quatuor enumerat Covarruvias, quæ sunt, 1. contra usurpatorem, seu hostem, qui injustum bellum aggreditur, se defendendi necessitas; 2. gravem injuriam ulciscendi necessitas, eosve, qui injustitiam perpetrarunt, ad eam reparandam adigendi; 3. cum in suum populus Principem insurgit, eique iustis in rebus obsequi renuit; 4. cum Princeps justitiæ servatis legibus, per alterius ditionem transitum petit, obstricta fide se nihil ibidem damni allaturum. His de causis bellum geri potest.

Servis Dei per omnia armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum, & in hostem pergere omnino prohibuimus; nisi illis tantum, qui propter divinum mysterium, Missarum scilicet solennia adimplenda, & Sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi sunt; id est, unum, vel duos Episcopos, cum Capellanis, & Presbyteris, eorum Princeps secum habeat; & unusquisque præfectus, unum Presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus judicare, & indicare poenitentiam possit. (Concilium Germanicum, an. 742. can. 2.)

Ne quis clericorum arma militaria gestaret, aut mundana militiæ deserviret. (Concilium Remense, an. 1049. can. 6.)

Quicumque autem clericorum deinceps in armis militaverint, & beneficium, & consortium clericorum amittant. (Concilium Turonense, an. 1060. can. 7.)

Per universum Adventus tempus ad Epiphaniæ octavam usque, & a Septuagesima dominica die ad usque octavam Paschatis, bellum geri canones plures vetant; at hi canones non amplius vigent, nunquamque saltem universum vigeret quippe vix, ac ne vix quidem servari possent.

BENEDICTIO. Sumitur id nominis, 1. pro votis, per quæ alicui Dei beneficia expetuntur; hoc sensu apud Christianos

stianos Ecclesiastici Superiores populo benedicunt, seu proxime, ipsique per se, crucisque signo manu edito, seu instrumentum aliquod adhibentes, ut reliquiarium, sanctum Sacramentum, &c. seu in Ecclesia, seu in viis, quod Episcopi faciunt. Sumitur vox *benedictio*, 2. pro precibus, & caeremoniis, per quas Ecclesia certis quibusdam statibus, officiisve addicit personas quasdam, quas solemnem in modum vestibus, caeterisque notis insignit, quæ ejusmodi statum, aut officiorum propriæ, & peculiare sunt; hoc posteriore sensu benedicit Ecclesia Abbatibus, Abbatissis, virginibus, &c. Sumitur, 3. pro precibus, caeremoniisque, per quas Ecclesia a profano usu creaturas abstrahit, ut eas ad religionis usus adhibeat; & hac notione benedicit Ecclesia aquam, salem, oleum, campanas, capellas, cœmeteria, ornamenta, & lintea altari inservientia, & quidquid eidem ad religionem generatim usui est. Accipitur, 4. pro precibus, & caeremoniis, per quas Ecclesia benedicit, quidquid inservit hominum usui; alimenta, potionem, domos, navigia, mare, flumina, agros, vineas, nuptialem thalamum, suppellectilem, vexilla, arma, vestes, &c. In universon, hæc benedictiones per aquæ benedictæ aspersiones, per crucis signa, perque preces rebus, ad quas caeremonia pertinet, consentaneas peraguntur; idque petendi causa, ut ne ejusmodi rebus homines abutantur, sed eas ad Dei gloriam, & ad suam ipsorum salutem adhibeant.

Benedictionum aliæ sunt solis Episcopis reservatæ, ut is honos Episcopali characteri præstetur, cujusmodi est sancterum oleorum benedictio, Ecclesiarumque, & altarium consecratio; sunt aliæ reservatæ Episcopis ipsis, aut ex eorum mandato, Presbyteris, ut benedictio, quæ confertur in lintea, & ornamenta sacerdotalia, capellas, cœmeteria, cruces, publicas imagines, campanas, vexilla, &c.

Solebant Hebræi personis benedicere; & Sacerdotes peculiariter populo benedicebant, manus super eum extendentes, ut in Levitici cap. 9. v. 22. legitur, ubi Aaron per hanc manum extensionem populo benedictionem tribuit: *Et extendens manus ad populum, benedixit ei.* Contendit etiam

Jan-

Janſenius, Epifcopus Gandavenſis, in ſuo Commentario, ſuper Eccleſiaſtici cap. 50. legis veteris Sacerdotes conſueviſſe, populo benedicere poſt ſacrificium, elatis ſuper eum manibus, iidemque a ſupera ad inferam partem, & a ſiniſtra ad dexteram ductis, verſus quatuor mundi plagas; quod efformabat crucis ſignum, quod a Chriſtianis adoptatum, conſecratumque fuit. Admodum quoque probabile ſit, in crucis modum Chriſtum Dominum parvulis benedixiſſe, qui eidem præſentabantur, ex Judæorum conſuetudine; eundemque in hunc ipſum modum benedixiſſe diſcipulis, cum in cælum aſcendit; ac demum Apoſtolos, ejus exemplo, juſſuque, ſanctum hunc uſum in Eccleſiam induxiſſe. Perſonarum ergo benediſtiones ſemper uſui fuerunt in omnibus terrarum orbis Eccleſiis, perinde ac benediſtiones rerum, ut probant Euchologia, & Ritualia antiquiora Eccleſiæ Græcæ, & Latine, Patres, & Concilia.

Concilii Eliberitani, an. 303. habiti, can. 49. hæc verba ſunt; *Admoneri placuit poſſeſſores, ut non patiantur fruſtus ſuos, quos a Deo percipiunt, a Judæis benedicti; ne noſtram irritam, & infirmam faciant benediſtione. Si quis poſt interdittum facere uſurpaverit, penitus ab Eccleſia abjiciatur.*

Evincitur ex hoc cānone terræ fruſtus benedicendi conſuetudinem tertio Eccleſiæ ſæculo jam viguiſſe, ac ſane ſubſiſtendi locus, eam ab Apoſtolica traditione derivari.

Carthagenſe Concilium, ann. 398. can. 13. de nuptiali benediſtione loquitur in hæc verba: *Sponſus, & ſponſa, cum benedicendi ſunt a Sacerdote, a parentibus ſuis, vel paranymphis offerantur. Qui cum benediſtione acceperint, eadem nocte pro reverentia ipſius benediſtioni, in virginitate permanant.*

Benediſtione ſuper plebem in Eccleſia fundere, aut poenitentem in Eccleſia benedicere, Preſbytero penitus non licebit. (Concilium Agathenſe, an. 506. can. 44.)

Miſſas die dominica a ſæcularibus totas teneri ſpeciali ordinationis præcipimus; ita ut ante benediſtione Sacerdotis egredi populus non præſumat. Qui ſi fecerint, ab Epifcopo publice confundantur. (Id. can. 47.)

Richard Concil. Tom. III.

○

Ut

Monemus omnes, & singulos Sacerdotes, & Parochiales maxime, quod, quando omnibus diebus dominicis celebrare debuerint, alba cota, sive stola induti, aquam exorcizent, seu benedicant cum sale; & aqua Altare Ecclesiarum, & populum, antequam celebrent, aspergant cum Antiphona, Asperges me, Domine, vel alia, quæ pro tempore occurret, & Psalmo, vel Versu, Miserere mei, Deus, &c.

Monemus insuper omnes, & singulos Parochianos, cujuscunque parochialis Ecclesiæ, quod saltem in diebus dominicis audiant Missam integram in sua parochiali Ecclesia, a qua prius non recedant, quam benedictionem post Missam receperint; & quicumque contra fecerit, tertio admonitus, excommunicationis sententia percellatur. (Idem. rubr. 9.)

Cum Episcopalis dignitas præ cæteris sit sublimior, & alia nullam comparationem recipiant ad eandem, & in hoc sæculo nil excellentius Sacerdotibus, & nil sublimius Episcopis valeat reperiri, cum in eis, & per eos Christus per omnia habeat præsentari; idcirco pro divina devotione, & reverentia, ac honorificentia dignitatis, & ordinis Episcopalis, & populi devotione augenda, sacro approbante Concilio mandamus, & statuimus, quod, quotiescunque Episcopi per civitates suas, & dioceses transierint, Rectores, seu clerici Ecclesiarum, qui sciverint, per suas Parochias transire, campanas pulsant, seu pulsari faciant, ita quod populus audire possit, & exire, & genua flectere, ad benedictionem suscipiendam... Item statuimus... quod omnes Episcopi suffraganei in tota provincia, cum eos suam diocesi exire contigerit, possint, & debeant impendere publicam benedictionem. (Concilium Ravennatense, an. 1313. rubr. 6.)

Statuimus, quod quilibet Archiepiscoporum prædictorum, & singuli Episcopi provinciarum nostrarum, dum equitabunt per dictas provincias, possint etiam in alia diocesi, dictarum provinciarum populum benedicere, ut ex hoc populi devotio augeatur. (Concilium Avenionense, an. 1326. can. 46.) Excipit Concilium ab hac concessione metropolin, & facti speciem, in qua Episcopus dicecesanus adest.

In Gallia Episcopi non possunt benedictionem impertiri, nisi intra suæ peculiariter diocesis ambitum; & id quidem,

in

in monasteriis etiam exemptis. (Biblioth. cân. tom. x. pag. 62a.)

Henricus II. prohibuit an. 1556. ne aqua benedicta in domos ferretur; neve nuptiales thalami benedicerentur: quia prima quidem benedictio tribuebat furibus in domos aditum, secunda vero cum indecentia peragebatur. (Brillonius in Arestorum Dictionario, tom. I. verb. Benedictio.)

Abbatum, & Abbatissarum non exemptorum benedictio, ad Episcopos pertinet.

Abbatessae commendatarie eo jure gaudent, ut concionatoribus, quicumque fuerint, suis in Ecclesiis benedictionem tribuant. Ita judicatum per Parisiensis Parlamenti Arestum, in favorem Abbatis S. Mesminii Aurelianensis, die prima Septembris an. 1671. editum. Hoc ipso jure gaudent Parochi primitivi, cum suis in Ecclesiis versantur. Ita judicatum per Arestum magni consilii, Octobris die 21. ann. 1675. in favorem religiosorum, & Abbatissae Dominae Nostrae de Mouzonio, Ordinis S. Benedicti, quibus primitivorum S. Martini ejusdem urbis parochorum titulus, contra Vicarium perpetuum.

BENEFICIARIUS, est titularis beneficii, scilicet Ecclesiasticus, cui de beneficio, quodcumque fuerit, provisum est. E sanctis, Gallorumque regum constitutionibus omnis beneficiarius habeat, oportet capacitates quasdam, & a quibusdam incapacitatibus exemptus sit. Capacitates, quas vocant, sunt ætas, ordo, & necessarij gradus, boni mores, scientia, doctrina pura, & generatim, quidquid in ecclesiastico ad beneficium possidendum requiritur. Incapacitates sunt defectus, seu privationes dispositionum, quæ necessariæ sunt, ut cuipiam de beneficio provideatur, ut defectus ætatis, ordinis, graduum, rationis, legitimæ nativitatis, cælibatus; itemque bigamia, irregularitas, quæ provenit e criminibus hæresis, simoniæ, & homicidii; denique defectus corporales, &c. Beneficiarius præterea omnibus qualitatibus præditus esse debet, quas sanctum ministerium, & beneficiorum, de quibus eidem provisum est, natura postulant; ac numero plura sunt officia, & onera, quibus ipse facere debet satis.

Breviarii recitationi, omnibusque spiritualibus functionibus obnoxius est, quas beneficii, quod obtinuit, ipsa vis, & ratio requirit. Redituum sui beneficii nonnisi oeconomicus, & usufructuarius est, debetque pauperibus dare, quidquid post honestam sui ipsius sustentationem superest. Subest residentiae, siquidem ejus beneficii qualitas ita postulat, itemque sustentationi, & reparationibus Ecclesiae suae, necnon aedificiorum, quae ab ejusdem beneficio pendent, &c.

Tricesimus nopus canon inter eos, qui Apostolis tribuuntur, his verbis conceptus est: *Non licitum esto. (Episcopo) quidpiam sibi (ex rebus ecclesiasticis) tamquam proprium assumere; aut cognatis suis largiri. (quae Deo, dedicata sunt.) Quod si pauperes illi sint, ut pauperibus subministrato.*

Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandum erga omnes, qui indigent, cum summa reverentia, & timore Dei. Participet autem & ipse, quibus indiget, si tamen indiget. (Concilium Antiochenum, an. 341. can. 25.)

Ut domus Ecclesiarum, & tegumenta ab eis fiant emendata, vel restaurata, qui beneficiis exinde habent. (Concilium Francofurtense, an. 794. can. 26.)

Ut si quis beneficium de rebus Ecclesiae habet, ad tella ejusdem Ecclesiae restauranda, vel ad ipsas Ecclesias aedificandas omnino adjuvet. (Concilium Arelatense, an. 813. can. 25.)

Non propriae sunt, sed communes Ecclesiae facultates . . . Unde datur intelligi, quod tales, ac tanti viri (S. Paulinus, S. Hilarius Arelatenfis) qui volentes fieri Christi discipuli, renuntiaverunt omnibus, quae habebant, non ut possessores, sed ut procuratores facultates Ecclesiae possidebant. Et idcirco scientes nihil aliud esse res Ecclesiae, nisi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vendicaverunt in usus suos, nec ut proprias, sed ut commendatas, pauperibus dividerunt. (Concilium Aquisgranense, an. 816. can. 35.)

Instruendi sunt Presbyteri, pariterque admonendi, quatenus moverint decimas, & oblationes, quas a fidelibus accipiunt, pauperum, & hospitum, & peregrinorum esse stipendia, & non quasi suis, sed quasi commendatis uti. De quibus omnino sci-
ant,

ant, se rationem posituros in conspectu Dei, & nisi eas pauperibus fideliter administraverint, damna passuros. (Concilium Nannetenſe, an. 890. can. 10.)

Ecclesiastici, quidquid vitæ suæ neceſſitati eis superſuerit, de patrimonio Jeſu Chriſti, in uſus pauperum, quorum diſpenſatores exiſtunt, teneantur ex debito erogare. (Concilium Exoniſe, an. 1287. can. 18.)

Addi poteſt huic canoni celebre illud S. Auguſtini teſtimonium: (Epiſt. 56.) *Si pauperum, cum pauperes ſumus, & noſtra ſunt, & illorum; ſi autem privatim, quæ nobis ſufficiant, poſſidemus, non ſunt illa noſtra, ſed pauperum, quorum procuracionem gerimus, non proprietatem nobis uſurpatione damnabili vindicamus;* itemque S. Bernardi eſſatum illud: (Epiſt. 2.) *Quidquid præter neceſſarium victum, ac ſimplicem veſtium de Altario retineſ, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt.*

Auctoritates hæc locum præbuere quæſtionibus duabus. Prima eſt, utrum beneficiarii ſint reddituum ad eorum beneficia ſpectantium domini, & proprietarii, an vero eorumdem œconomi tantum, & adminiſtratores ſint; ut proinde, poſtquam id ſibi ſumpſerunt, quod ad ipſorum honeſtam ſuſtentationem neceſſarium eſt, teneantur *ex juſtitia*, impendere, quod ſuper eſt, in eleemoſynas, & alia pia opera, ſuarumque Eccleſiarum pauperes & cæteris bonis, quæcunque habuerint, compenſare, & indempes reddere, ſiquidem, quod ex Eccleſiaſticis bonis ſupererat, diſſipaverint.

Altera quæſtio in eo verſatur, an beneficiarii, quibus ad honeſtam ſuſtentationem eſt patrimonii ſatis, ex his patrimonialibus bonis id ſumere debeant, quo ſe ſuſtentent, totumque beneficii redditum pauperibus dare.

Theologi, & canoniciſtæ recentiores ſuper his duabus quæſtionibus ſecti ſunt, aliis affirmantem partem propugnantibus, negantem aliis. Ea nobis, ad quæſtionem primam quod attinet, ſententia eſt, beneficiarios reddituum ad eorum beneficia ſpectantium non dominos, ſed ſolum diſpenſatores, & œconomos eſſe; ex quo ſequitur, eos, poſt-

quam ex iis redditibus suam ipsorum honestam sustentationem decerpserunt, non modo contra charitatem, verum etiam contra iustitiam peccare, ac restitutioni erga pauperes, & erga propriam Ecclesiam obnoxios esse, cum id, quod superest, in eleemosynas, & in pia opera non impendunt. Nititur hæc sententia, 1. canonibus, & auctoritate Patrum, quos paulo ante protulimus, aliisque compluribus, quos possemus allatis addere; 2. fundatorem mente, quæ non alia fuit, aut esse potuit, quam ut, per eorum fundationes, Ecclesiæ ministrorum sustentationi consuleretur, ea lege, ut ipsi, quod superesset, in eleemosynas, & alia pia opera, non autem in sumptus, aut inutiles, & frivolos, aut pravos, & criminosos conferant.

Quod alteram quæstionem spectat, sententia, quæ beneficiarios, quibus patrimonialia bona suppetunt, ex iisdem vivere cogit, & quidquid iis e beneficiis provenit; in pauperes erogare, dubio procul tutior, perfectiorque est, at non probabilior, severiorum quoque Theologorum, & inter alios, Patris Alexandri iudicio, cujus hæc verba sunt: (*Regula XIV. cap. 5. de Vita, & Honestate Cleric. Theol. dogmat. & moral. tom. I. in fol. pag. 813. & seq.*) Clerici, qui sufficiens ad sustentationem suam patrimonium habent, ecclesiasticorum tamen beneficiorum redditibus, oblationibus, aliisque stipendiis ad necessarium victum, honestumque vestitum tuto conscientia uti possunt.

Nititur hic Doctor, 1. eo Apostoli textu, in primæ ad Corinthios Epistolæ nono Capite: *Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?* &c. 2. Nititur disciplina, usuque communi Ecclesiæ, quæ beneficiarios, quibus patrimonium erat, Ecclesiasticis redditibus nunquam privavit; & cū potius id curæ fuit, ut clericorum patrimonialia bona ab iis distingueret, quæ ad eorum beneficia pertinebant, pronuntians eos debere hæc posteriora suis Ecclesiis tradere, & posse cætera propinquis relinquere, ut apparet ex hoc, inter alios plures, Agathensis Concilii 48. canone: *Episcopi de rebus propriis, vel acquisitis,*

setis, vel quidquid de proprio habent, hæredibus suis, si voluerint, derelinquant; quidquid vero de provisione suæ Ecclesiæ fuerit, sive de agris, sive de fructibus, sive de oblationibus, omnia in jure Ecclesiæ servari censuimus. 3. Ea est Ecclesiæ mens, ut iis, qui fideliter eidem deserviunt, ad sustentationem necessaria suppeditet, ut pariter ex hoc ejusdem Concilii 36. canone constat: *Clerici omnes, qui Ecclesiæ fideliter, vigilantique deserviunt, stipendia sanctis laboribus debita, secundum servitii sui meritum, vel ordinationem canonum, a Sacerdotibus consequantur.* 4. Ecclesiasticorum, eorum etiam, qui inter cæteros doctrina, & morum probitate præstant, communis usus in hujus sententiæ præsidium conspirat, itemque angelici Doctoris auctoritas, qui suam in hæc verba mentem aperit: (2. 2. quæst. 185. art. 7.) *Non omnia bona Ecclesiarum sunt pauperibus largienda, nisi forte in articulo necessitatis. . . . Et in tali necessitate peccaret clericus, si vellet de rebus Ecclesiæ vivere, dummodo haberet patrimonialia bona, de quibus vivere posset.*

Obligationem, in qua sunt beneficiarii, ut e suis patrimonii bonis vivant, ad casum necessitatis pauperum a S. Thoma redigi pernitur; quod non impedit, quin beneficiarii, quibus patrimonii satis ad victum est, debeant saltem ex charitate pauperibus dare, quod iis superest, seu ex beneficio, si de patrimonii, seu ex patrimonio, si de beneficii bonis vivant, non solum in gravibus, aut extremis necessitatibus, sed in iis etiam, quæ pauperum communes sunt. Quidquid igitur emolumenti patrimonialibus, aliisque sibi propriis bonis gaudentes beneficiarii e sententia, quæ eos de Ecclesiæ bonis vivere sinit, percipere possunt, libertate continetur, in qua sunt, ut de ejusmodi propriis bonis in suorum consanguineorum favorem testentur, iisque etiam, dum vivunt, eorum fructum relinquunt, siquidem iisdem & opus habent, & bene utantur. At, ea si retinent, non minus omnem eorumdem redditum in pauperum solatium, vel in alia pia opera impendere debent, quoniam cum de Ecclesiæ bonis vivant, e propriis bonis perceptus redditus est vere quoad ipsos supervacaneus.

Ex usu, qui nunc temporis in Gallia receptus est, hæredes defuncti beneficiarii non mobilia solum, & immobilia bona sumunt, sed etiam beneficii fructuum partem *pro rata* temporis, quo deservit. Numeratur hoc tempus a Kalendis Januarii; ut proinde, si decessit ad finem mensis Martii, quartam decimarum ad sequentem mensem spectantium partem sumant; si ad Aprilis finem, tertiam; si ad finem Junii, dimidiam. At id ad externum tantum, non autem ad internum conscientiae forum refertur; quamvis enim civiles leges, ut discussionibus occurrant, quibus nullus unquam finis esset, beneficiariorum successionem consanguineis adjudicent: non minus tamen consonum vero est, hos quidem patrimonialium tantum, cæterorumque ad defunctos beneficiarios proprietatis titulo pertinentium hæredes esse posse; non autem omnino bonorum Ecclesiarum: quia bona hæc ad pauperes, Ecclesiasque locorum pertinent, in quibus beneficia sita sunt.

Ex articulo 23. edicti Aprilis an. 1695. si beneficiorum titulares non perficiunt, ut servitio, & eleemosynis, quæcunque sunt iisdem impostæ, satisfiant; id eos regius judex monere poterit, itemque, eodem tempore, eorundem ecclesiastici Superiores; ac, si forte intra tres a dicta monitione menses iidem negligant operam dare, ut fiat servitio, & eleemosynis satis; judex solus, & ad Procuratoris generalis, ejusve substituti requisitionem quoad beneficiarios, qui resident, & ex ecclesiastici Superioris mandato quoad eos, qui non resident, efficere poterit, ut ad exequationem usque tertia pars e dictorum beneficiorum redditibus occupetur, per quam servitio, & eleemosynis fiat satis. *Vide* BONA ECCLESIAE, RESERVATIO, REPARATIONES, RESIDENTIA, PROVISIONES, UNIONES, & SEJUNCTIONES BENEFICIORUM, DEPOSITIO, EPISCOPI, ABBATES, PAROCHI, CANONICI.

Nomen, & Origo Beneficiorum.

BENEFICIUM ECCLESIASTICUM. Sumitur *beneficii* vocabulum latissima quadam significatione, pro omni voluptatis,

tia, favoris, gratiæ, beneficii genere, quod gratis, & absque obligatione cuiuspiam conceditur. Minus generali notione significat liberalitates quasdam, seu distributiones, quas olim Proceres populis, suisve clientibus largiebantur; itemque fundos, ut agros, vineas, domos, quæ a Romanis Imperatoribus ad vitæ tempus dabantur tum iis, qui arma ad eorum servitium tulerant, tum iis, qui adhuc ea ferebant; ut imperii fines, urbes, aut arcus defenderent, tum iis quoque, qui in civilibus negotiis reipublicæ deserviebant. Hi fundi, qui apud Francos, & Longobardos appellabantur *feuda*, latine *beneficia* nuncupabantur, tanquam res; quæ ex beneficiis, ac munificentia Principis tenebantur; ii vero, quibus iidem concedebantur, *beneficarii* dicebantur; hinc *beneficiorum*, & *beneficiariorum* nomina a militari usu ad Ecclesiæ usum migrarunt; unum quidem ad eas portiones bonorum Ecclesiæ designandas, quæ subsecutis temporibus ejus ministris addictæ fuere, ut iisdem quoad viverent, & pro exhibito servitio fruerentur; alterum vero ad hos ipsos Ecclesiæ ministros significandos, clericos scilicet sacre militiæ adscriptos, mancipatosque, qui hoc ex capite spirituales milites sunt. Nominatum quoque est *beneficium* jus percipiendi aliquam e memoratis bonorum portionibus, quæ Ecclesiæ ministris concessa fuerant. Ecclesiasticorum beneficiorum hæc origo, hæc accuratior definitio est.

§. I.

De Ecclesiasticorum Beneficiorum natura.

Ecclésiasticum beneficium est perpetuum jus ad percipiendos quorundam bonorum fructus; quæ Deo consecrata sunt, ab Ecclesiâ instituta, clericoque concessum spiritualis servitiû causa, quod eidem exhibet; seu *ius perpetuum percipiendi fructus ex bonis Deo dicatis, auctoritate Ecclesiæ constitutum, & clerico concessum propter aliquod officium spirituale.*

Est ergo beneficium 1. jus; quia beneficiarius auctoritatem tribuit, ut sui ipse beneficii bonorum fructus percipiat, ita scilicet, ut hi quidem citra injustitiam eidem negari non possint. 2. Jus est suapte natura perpetuum, tam quoad

quoad beneficium ; quod per beneficiarii mortem non extinguitur , quam quoad beneficiarium ipsum , qui suo beneficio , dum in vivis fuerit , sine legitima causa privari non potest . . . Quamobrem pensiones beneficia non sunt , quia extinguuntur per ejus mortem , qui iisdem fruitur , beneficiarii vero ad eorum nutum , qui eos instituerunt , amoveri non possunt ; ad vicariorum discrimen , qui possunt pro Superiorum arbitratu , a quibus instituti sunt , amovere , quique ob hanc causam beneficiariorum qualitatem sumere consequuntur . . . Id tamen non impedit , quin parochiae , ac prioratus ad regulares pertinentes sint veri nominis beneficia , tametsi , qui iis deserviunt , a Superioribus ad claustrum revocari possint : quia hæc amovibilitas non nisi per accidens ex ejus qualitate provenit , qui se per votum obstrinxit , suo ut Superiori pareret , non autem ex natura beneficii , cui deservit ; hoc enim ipsum per se stabilitatem in eo postulat , qui eidem addictus est .

3. Est jus pemiendi fructus quorundam bonorum , quæ Deo sacra sunt , quæque per donationem , vel acquisitionem ad peculiarem aliquam Ecclesiam pertineant ; quod argumentum est temporale æque , ac spiritale beneficio essentialiter annexum esse ; ut proinde , si clerico Ecclesia concederet , ut omnes beneficiariorum functiones perageret , ejus officium , seu ministerium nunquam esset beneficium , si nullus temporalis redditus eidem ad perpetuitatem addictus esset . Cæterum , quamvis hoc jus ad temporalia bona referatur , non proinde tamen esse definit spiritale , aut saltem annexum aliqui spiritali rei , quæ scilicet sacrum ministerium est , ob quod ea bona data sunt ; quæ causa est , quamobrem illud nec vendi possit , nec emi , nec permutari , &c. citra simoniam .

4. Jus est ab Ecclesia institutum , videlicet a Papa , vel ab Episcopo , ad quos tantum spectat spiritalia officia in Ecclesia instituere , & quosdam ecclesiasticos redditus iisdem addicere ; seu , quod eodem recidit , fidelium fundationes in titulos erigere , & ad spiritalem formam redigere , sacri ministerii functiones obeundi potestate , & obligatione iisdem
ad-

addicta; quod dicitur *erigere*, seu *confirmare beneficium*. Hinc juris effatum illud: *Beneficium sine canonica institutione non potest obtineri*; quod ex parte nititur hoc principio: *Res sacra non fit nisi per dedicationem* (Cap. *Ad hæc*, extra. *de religiosis domibus*). Quoad Episcopi auctoritas intervenerit, privatorum hominum fundationes beneficia non sunt, in suaque dispositione permanent.

5. Est clerico concessum jus, ei scilicet, qui clericali saltim tonsura insignitus est; ex quo fit, ut laici non tonsurati haud beneficiis possidendis idonei sint.

6. Jus est concessum clerico ob spiritale servitium, quod Ecclesiae præstat, quodque eidem præscriptum est a canonibus, vel ab ejus edita fundatione, vel a consuetudine; cujusmodi sunt divini officii recitatio, prædicatio verbi Dei, Sacramentorum administratio, sancti Sacrificii celebratio, vel alia functio, quæ ipsa per se sancta, supraque naturam sit. Quamobrem fundatio in perpetuum ad ecclesiastici sustentationem edita, qui Theologiam, qui cantum, aut caeremonias Ecclesiae doceret, beneficium non esset: quia supernaturales hæ scientiæ non sunt, licet earundem objectum ejusmodi sit. Sic etiam sit, oportet, divinum officium præcipuus finis, ob quem beneficium institutum est, nec sufficit ejus officii peragendi obligationem eidem adnexam esse. Ob hunc ipsum hujus conditionis defectum ecclesiasticæ pensiones proprie dicta beneficia non sunt, quamvis iis parvi Beatæ Virginis Officii recitandi obligatio per Bullam Pii V. 20. Septembris die an. 1571. datam addicta sit; quia ab origine quidem ecclesiasticæ pensiones institutæ non fuere, nisi ad sustentandos clericos, qui eo redacti erant, ut servitium prosequi non possent, quique aliunde, quo viverent, non habebant. Idem dicendum de præbendis, & canonicatibus, quos Reges, Principes, atque adeo simplices Viri nobiles in aliquibus Ecclesiis obtinent, ubi interfunt divino officio in canonicorum stallis, pellicem, ac villosum amiculum, vulgo mozzettam ad brachia gestantes, & ad latus enses. Hæ mansiones vera beneficia non sunt, eademque est earum ratio, quas Canonicissæ sæculares

lares possident, & ex hoc genere etiam Militarium Ordinum Commendæ sunt, quæ nihil sunt aliud, quam simplices administrationes, quæ Ordinis Superiores fere conferunt ad decennium, sæp ad *beneplacitum*, ut in earum provisionibus enuntiatur. Nec magis inter beneficia locum tenent collegiorum bursæ, quibus nec erectio, seu institutio ecclesiastica est, nec perpetuitas, nec divini officii recitandi obligatio, saltem tamquam præcipuus finis. Quod si quando *beneficii* nomen iis tribuitur, sit id notione minus propria, & quia eadem ad *manalia* beneficia referuntur. Idem de collegiorum principalitatibus, ut vocant, sentiendum est, quamvis a diocesanis Episcopis decretæ sint, quemadmodum judicatum fuit an. 1674. per Parlamenti Parisiensis Arrestum super ea editum, quæ Marchienfis collegii est.

Animadvertendum est, tametsi beneficium clerico detur ob spiritale servitium, quod ipse Ecclesiæ præstat, illud tamen spectandum non esse tamquam spiritualis servitii pretium, aut mercedem, salarium, sed solum tamquam honorarium ad sustentationes ministrorum Domini necessarium.

§. II.

De Beneficiorum Divisione.

I. Dividuntur primo loco beneficia in *secularia*, & *regularia*.

Secularia beneficia sunt, quæ in eum finem instituta fuerunt, ut a sæcularibus Clericis possiderentur, hoc est, a Clericis, qui Deo in civili societate deserviunt, quæve iis propria fecit usus; ejusmodi sunt Episcopatus, Capitulorum Dignitates, Canonicatus, Præbendæ, & Semipræbendæ, Parœciæ, Vicariatus perpetui, Prioratus, Capellæ, &c.

Omnia beneficia præsumuntur sæcularia, nisi contrarium probetur: quia sæcularis status antiquior regulari statu est, & primum in Ecclesia locum tenet. Si ergo subest dubitatio, sæcularene, an regulare beneficium sit, sæculare censetur; & cum ostendi non potest ex foundationis litteris regulare beneficium esse, opus est in Gallia pacifica possessio-

per annorum quadraginta, distinctarumque personarum trium, ex opinione, quæ maxime communis est, & in praxi tutior, tametsi Bonifacius VIII. cap. 5. de *Præbend. in sexto* id ponat tamquam certum, unam, & unicam provisionem sufficere, cum eadem persona per annos quadraginta pacifice potita est.

Ea sunt regularia beneficia, quæ seu per eorundem foundationem, seu per Superiorum institutionem, seu per præscriptionem, religiosis tantum conferri debent; beneficium enim regulare censetur, cum quadraginta annorum spatio a regulari sine dispensatione possessum fuit; quemadmodum regulare beneficium per idem tempus a tribus distinctis personis sine contestatione, tamquam sæculare possessum, evadit sæculare.

Beneficia regularia sunt Abbatis in titulum, officia claustralia, quibus redditus addictus est, ut Prioratus conventualis in titulum, officia Provisoris, Eleemosynarii, Hospitalarii, Sacristæ, Cellerarii, & ejusmodi alia.

Quædam sunt beneficia, quæ *mixta* appellari possunt, quia sæcularia inter, & regularia medium veluti locum tenent; ejusmodi sunt parœciæ ad S. Joannis Jerosolymitani ordinem pertinentes, quæ replentur a presbyteris sæcularibus, ex ordinis tamen Superiorum consensu, quorum patronatus pariter mixtus est. Sunt alia beneficia, quæ & ipsa mixta dici possunt, alia de causa: quia scilicet ex usu, vel eorundem fundationum regulis, promissive sæcularibus, & regularibus tribui possunt; ejusmodi est Episcopatus Ecclesiæ universæ, & ejusmodi sunt in Italia parœciæ quædam. Sunt & beneficia ad sæcularem formam redacta; quæ nempe, cum suapte naturâ regularia sint, fiunt in omne tempus sæcularia per Papæ Bullam, quæ regulam extinguit, eorumque statum mutat.

2. Beneficia dividuntur in *simplicia*, & *duplicia*. Primi generis sunt, quæ nec animarum curam, nec jurisdictionem, nec præminentiam, ut vocant, adjunctas habent, sed simplices, unicamque obligationem recitandi divinum officium, aut celebrandi certum quemdam missarum numerum;

rum; ut Prioratus sæculares, Capellæ erectæ in titulum, &c. Secundi generis ea sunt, quibus præter divini officii recitandi obligationem, addita est etiam vel animarum cura, vel jurisdictio in externo foro, vel aliqua præ eminentia, vel administratio bonorum Ecclesiæ. Est præterea grave aliud inter duplicia, & simplicia beneficia discrimen, quod priora fere ad residentiam obligant, non item posteriora, nisi id fundatio postulet. Si dubitatur, duplex, an simplex beneficium sit, præsumitur simplex, inquit Rebuffus, qui suam sententiam confirmat ex cap. *Ei qui*, tit. *de Præbend.* ex eaque ratione, quia hujus status est alterius statu favorabilior: *Favores autem sunt ampliandi, & odia restringenda.*

Beneficia duplicia tribui possunt in classes tres; ut alia sint majora, alia minora, alia media. Majora sunt Papatus, Cardinalatus, Patriarchatus, Primatus, Archiepiscopatus, Episcopatus, & Abbatia. Minora sunt parœciæ, quia hæc quidem nec præ eminentiam, nec jurisditionem in externo foro ullam obtinent. Media sunt dignitates, personatus, & officia.

Dignitates sunt beneficia, quæ ex communi jure præ eminentia, & jurisditione in externo foro gaudent, ut Decanatus, Archidiaconatus, &c. At, si accurate loqui volumus, solum Archipresbyteratus, & Archidiaconatus in cathedralibus Ecclesiis jure ipso dignitates sunt; cæteræ sunt ejusmodi solum per privilegium, aut per consuetudinem, ac bene multæ nomine tantum.

Personatus in choro, & in Capitulo principem locum tribuunt, at sine jurisditione; in primiceriis, & cantorum Præfectis perinde res habet.

Officia nec excellentiam, nec jurisditionem secum trahunt, sed solum custodiam, curamque, sed administrationem bonorum Ecclesiæ; quod ipsum de Thesaurariis, & Sacristis dicendum est; sed quoad hos tamen suus est exceptionibus locus, quandoquidem Ecclesiæ non desunt, ubi Thesaurariis præ eminentia, & Præcentoribus jurisdictio in choro est; sunt aliæ, in quibus Cantores, & Sacristæ jurisditione gaudent; tametsi primas in choro sedes non teneant;

neant; contra nonnullæ sunt, ubi cantoribus primus quidem locus est, nulla tamen suppetit iurisdicção.

3. Beneficia dividuntur in ea, quæ simplicem tantum tonsuram petunt, cuiusmodi sunt Capellæ, Prioratus simplices, Canonicatum plures; & in ea, quæ sacrum aliquem ordinem postulant.

4. Sunt etiam beneficia, alia quidem in titulum, *titularia*, alia vero in commendam, *commendata*. Beneficia in titulum ea sunt, quæ clerici sæculares, aut regulares in perpetuum possident, prout se habet eorum fundatio, addita possidentibus facultate, ut obeant eorum munia, eorundemque omnia iura percipiant. Beneficia in commendam ea sunt, quorum spiritalis, ac temporalis administratio cuiuspiam tribuitur ad tempus solummodo, & quoad compertus fuerit, qui omnibus eorum officiis obeundis idoneus sit, aut quorum temporales tantum redditus in omne tempus tribuantur, siquidem agitur de beneficio regulari, quod in perpetuam commendam sæculari clerico datum fuisse.

5. Personarum, quæ beneficia conferunt, ratione habitæ, distinguuntur beneficia *papalia*, quæ Papa, *episcopalia*, quæ Episcopi conferunt; beneficia *consistorialia*, quæ cum ad Regis nominationem spectent, in Romæ consistorio proponi debent; & beneficia non consistorialia. quæ electiva, aut collativa sunt.

Electiva beneficia ea sunt, ad quæ quispiam eligitur per eorum suffragia, quibus vox in electione est. Si electio opus habet, ut a Superiore confirmetur, appellantur hæc beneficia *electiva confirmativa*; si minus, *electiva collativa* nuncupantur.

Beneficia collativa, vel in collatoris ordinarii libera dispositione, vel in patronatu sunt. Priora quidem ab uno tantum collatore pendent, qui ea confert, cui valuerit, quia indigent confirmatione, modo tamen is, cui confert, idoneus sit. Beneficia vero in patronatu posita ea sunt, quæ collatoris, quos patronus præsentaverit, conferre debet.

6. Beneficia possidendi rationem quod spectat, distinguuntur beneficia, ut alia *compatibilia* sint, ea nempe, quæ
Richard Concil. Tom. III. P simul

simul teneri, & possideri possunt, alia *incompatibilia*, ea nempe, quæ conjunctim teneri, & possideri non possunt, ut Parsoniæ duæ, Canonatus duo, duæ Præbendæ, Canonatus duo, itemque Parrocchia in Ecclesiis duabus, Capellæ duæ in eadem Ecclesia.

7. Distinguuntur etiam beneficia, ut alia graduatis affecta sint, alia non item. *Vide GRADUATI.*

8. Distinguitur præterea *manuale* beneficium ab eo, quod tale non est. Primum revocabile est *ad nutum Superioris*; & hanc ob causam *manuale* dicitur: quia, qui illud possidet, est, ut ita dicam, sub Superioris manu, ab eoque pendet, qui proinde potest eum amovere, cum e re fore judicaverit. Alterum vero non est *ad nutum revocabile*.

9. Sunt denique beneficia *in curia vacantia*; ea videlicet beneficia, quorum titulares moriuntur in curia, hoc est intra laucas decem ab urbe Roma. Summi Pontifices post Clementem IV. qui sanctam Sedem an. 1268. conscendit, id juris obtinent, ut hæc beneficia conferant; per quamdam veluti reservationem in Concordato, & a Galliarum Regibus agnitam, qui non tribuant exteris beneficia, qui in Romana Curia mori possent, nisi ea conditione, ut obtineant Breve *de non vacanda in Curia*.

§ III.

De Beneficiorum Vacatione.

Beneficii vacatio est beneficii status, quod vacat, nempe quod sine titulari est, qui illud possideat, cujusve titularis, qui illud possidet, non est legitimus, seu quis super eo beneficio nihil unquam juris obtinuit, seu quis jure excidit, quod obtinuit.

Beneficia generatim vacant ratione triplici; de facto, & de jure, de jure, & non de facto, de facto, & non de jure. Facto simul, & jure ipso vacat beneficium, cum nemo jus habet ad beneficium, cumque illud nemo possidet; ejusmodi est vacationis per mortem, & dimissionis causam.

Jure vacat beneficium, cum jus eo privat possessorum, ob enormia crimina in jure expressa. Si jus præcipit, ut, qui beneficium possidet, eo privetur, statim ac facinus sub

T hac

hac poena prohibitum perpetraverit, beneficium tum quidem vacat pleno jure, *ipso facto*; & hæc *latæ*, seu *pronuntiatæ sententiæ*, vacatio nuncupatur. Si vero jus mandat; ut facinore, quod prohibet sub poena privationis beneficii, jam perpetrato, in hanc tamen poenam non incidatur, nisi cum iudex declaraverit per sententiam, beneficiarium suo beneficio excidisse; beneficium non nisi post declaratoriam sententiam vacat; & hæc vacatio *ferendæ*, seu *pronuntiatæ sententiæ* dicitur. Jam beneficium per pronuntiatam sententiam, seu facto ipso vacans impetrari quidem potest ab Ordinario, antequam iudex ullum iudicium ediderit; at impetrans eodem beneficio frui nequit, antequam iudex declaraverit beneficium per patratum crimen vacasse. Cum beneficium non nisi per iudicis sententiam, vacat, impetrari non potest, nisi post sententiam vel ab Papa ipso, siquidem de Galliarum beneficio agitur; vetat enim Lateranense Concilium an. 1179. celebratum, ne beneficia conferantur, antequam vacent, ac ne promittantur quidem, antequam eorundem vacatio contigerit; hic autem canon in Gallia quoad ipsum quoque Papam servatur. Ratio est, quia hæc collatio est vacaturi beneficii reservatio; jam vero Papam sibi beneficia in regno reservare Gallia non patitur. At si de Italianæ beneficio sermo est, (si Venetorum Republicæ exceptis) illud beneficium, quod per sententiam vacare debet, ante sententiam a Papa impetrari potest; quia, licet Tridentinum Concilium cap. 9. sess. 24. futuras reservationes prohibuerit, adhuc tamen creditur in Italia Papam posse sibi beneficia, cum ei visum fuerit, reservare; id autem fortasse propterea, quod sua Concilium decreta videtur Papæ voluntati subdidisse, aut propterea quod obtinet ibidem opinio, Concilium Papæ subesse; quem duplicem errorem esse, facti unum, juris alterum Galli putant. (Gibertus, *Instit. Eccles. & Benefic. t. 2. p. 227. & 228.*)

Si beneficiarius, eo licet jure spoliatus, quo super suo beneficio gaudet, illud detinere, & possidere non desinit, tum sane beneficium hoc de jure quidem, non autem de facto vacare dicitur; ejusmodi est casus intrusi, vel Ecclesiastici,

qui vacatione, quam jus attulit, non obstante, suum beneficium possidere pergit.

Beneficium vacat de facto, & non de jure, cum is, cui de eo provisum fuit, ejus possessionem nondum iniit, ab eove ad tam longum tempus abest, ut hæc longior absentia pro desertione, seu derelictione tacita sumi possit. (Cap. 1. de Cler. non resid.)

Vacant beneficia pleno jure, *ipso jure*, aut *ipso facto*; 1. Per naturalem titularis mortem;

2. Per ejusdem civilem mortem, quæ contingit per damnationem ad mortem, per contumaciam, aut per damnationem, quæ civilem mortem secum trahit, cujusmodi est e regno perpetuum exilium, & ad perpetuas triremes amandatio, aut per titularis perpetuam expulsionem, solum e loco, ubi servitium beneficio præstari debet, si de beneficio agitur, quod residentie legi subest; at tum quidem titularis per resignationem, aut dimissionem collatorem prævenire potest.

3. Vacant beneficia pleno jure per resignationem, nisi resignans per viginti dies suæ resignationi superstes fuerit, eive summus Pontifex derogaverit.

4. Per dimissionem puram, & simplicem a Papa, a Legato, vel ab Episcopo, vel etiam ab Episcopi Secretario acceptatam.

5. Ob incompatibilitatem, ut vocant; quod tum contingit, cum beneficiarius acceptat beneficium, quod cum eo stare non potest, de quo jam eidem provisum est, ut cum secundam parociam acceptat; at in Gallia suppetit anni spatium ad illud e duobus beneficiis optandum, quod retineri libuerit, a die ducto initio, qua coepit posterioris pacifica possessio, non autem a die, qua provisiones datæ sunt, quemadmodum judicatum fuit per Arrestum Parlamenti Tolosani an. 1613.

6. Per promotionem ad Episcopatum, quæ reddit a consecrationis die beneficia, quæ Episcopus possidebat, pleno jure vacantia. (Cap. Cum in cunctis, S. Cum vero, de elect. Concil. Trid. sess. 7. c. 9. sess. 23. de Reform. c. 2.)

7. Per

7. Per translationem Brachati ad aliam Ecclesiam; prioris Ecclesie vacationi locum præbet translatio hæc. (*Cum fugulis*, §. *Prohibendus*, de *Præbendis* in 6.)

8. Per non promotionem ad ordines quoad certa quædam beneficia. (*Cap. Licet*, de *Elect.* in 6.)

9. Per clerici sue ipsius electioni subscribendi recusationem, ad mensem a die, qua electio ei præsentata fuit; tum enim jura omnia, quæ ad eam habebat, amittit. (*Cap. Quam fit*, §. *Electus vero*, de *Elect.* in sexto.) Perinde se res habet, si post acceptationem electus non obtinet sue electionis confirmationem intra tres menses ab ejus, quam edidit, acceptatione; (*Ibid.*) aut se beneficii, ad quod electus fuit, administrationi per se, aut per alios immiscet; aut electio abrogata est, aut recusata postulatio. (*Cap. Consideravimus*; c. *Super eo*, cap. *Cum similibus*, de *elect.* extr. *Ex debito*, §. *Hujusmodi*, de *elect.* inter commun.)

10. Per nullitatem tituli collationis; quod ex tribus precipuis causis derivari potest; videlicet, ex defectu potestatis in collatore, ex defectu formæ in provisionibus, ex defectu capacitatis in persona provisi, seu collatarii.

11. Cum titularis ab Ordinario rite jussus, titulos, quibus nititur, aut dispensationes, quas obtinuit, exhibere refusat. (*Cap. Ordinarii*, §. *Quod si forte*.)

12. Per professionem religiosam titularis beneficii secularis, vel beneficii regularis, quod professus in commendam tenebat.

13. Per matrimonium contractum, quamvis non consummatum, tamen si nullum esset, non tamen ob sponsalia. (*Cap. I. de Cler. conjug.* in sexto.)

14. Cum beneficiarius sui sibi beneficii possessionem per vim sumpsit, aut male habet beneficii sequestrem, quem iustitiæ auctoritas statuit. (*Cap. Eum qui*, 18. de *Præbend.* in sexto *Clem. I. de Sequestr. Posses. Et Fidei.*)

15. Per derelictionem, seu desertionem beneficii, cum titularis excedit ab oculis, quin amplius de eo constet. In hac facti specie Collator post annum, editisque tribus in jussu vacationibus in absentis Ecclesia conferre, & patronus præ-

sentare potest. Papa potest & ipse post annum in collatorem, & patronum ecclesiasticum praeventionem uti.

16. Per hæresin manifestam, si hæreticus non abjurat in Episcopi manu, statim ac correptus fuit; at praevenire potest.

17. Per schisma.

18. Per simoniam etiam conventionalem; at simoniacus ante privationis judicium per resignationem, aut dimissionem praevenire potest.

19. Per confidentiam; at confidentarius quoque praevenire potest.

20. Per læsæ majestatis seu divinæ, seu humanæ crimen.

21. Per homicidium, quod ex aliquo peculiari capite insigne est, vulgò qualificatum, cujusmodi sunt præmeditata proditio, veneni propinatio, parricidium, presbytericidium & proditore, ejusque sociis perpetratum.

22. Per quodvis in Cardinalis personam editum facinus, & cum occiditur, aut percutitur Episcopus per injuriam, aut retinetur, aut resignare cogitur.

23. Per peccata contra naturam, sodomiam, bestialitatem, ut vocant, & incestum spiritalem, ex Pii V. Bullis, quæ ob horum criminum atrocitatem hoc in capite servandæ sunt, tametsi in Gallia receptæ non fuerint.

24. Ob falsæ monetæ crimen, ob crimen falsi quoad litteras, & provisiones sanctæ Sedis, & ob raptum, seu violentiæ, & seductionis crimen.

25. Per irregularitatem judicis, qui judicio mortis interfuit; at hic quidem praevenire potest.

26. Cum resignans ad dies viginti suæ resignationi non superest, & eique summus Pontifex non derogavit.

27. Si, prout in Gregorii Papæ XIII. Constitutione præcipitur, enuntiata non fuerit resignatio.

28. Cum in beneficiorum collatione, quæ ex concursu conferuntur, regulæ, quas Pii V. Constitutio, cujus initium, *In conferendis*, an. 1566. edita præscribit, servatæ non fuerunt.

29. Per

29. Per Papæ mortem, qui beneficium contulerat, quoad ei suam gratiam revocare placuisset, *ad beneplacitum illius*. (*Cap. Si gratis, de rescripti in sexto.*) Eadem est beneficiorum ratio, quæ conferuntur ad tempus, aut sine decreto irritante post elapsum terminum; itemque beneficiorum amovibilium, post revocationem. (Gonzales, in Reg. 8. Cancell. Gloss. 12. 5.) Non agnoscuntur in Gallia ejusmodi collationes limitatæ, seu *ad beneplacitum Papæ*.

30. Per depositionem pleno jure pronuntiatam.

31. Cum is, cui a Papa de beneficio provisum fuit, possessionem ante inivit, quam apostolicæ litteræ, ejusve provisiones expedirentur. Hæc vacationis species nâtitur Julii III. an. 1553. edita Bulla, quæ in Gallia non est recepta, ut alia ejusdem Papæ an. 1552. data, quæ pleno jure vacantia declarat eorum beneficia, qui personas non patefaciunt, quas injuste titulos, & tabulas ad apostolicam cameram pertinentes retinere sciunt. Alexander VI. per Bullam, *In eminenti*, eandem poenam in eos pronuntiavit, qui male personas in Romana Curia litigantes, earumque defensores habuerit; at ne hæc quidem Bulla in Gallia recepta est.

32. Vacant beneficia pleno jure in omnibus per fundatorum titulos, aut per statuta expressis casibus: *Cum Fundator potest apponere in fundatione beneficii leges, & conditiones, quas voluerit.*

Beneficia non vacant pleno jure, sed solum post judicium, quod ea vacantia declaravit; 1. per homicidium simplex; 2. per mutilationem; 3. per rebaptizationem; 4. per censurarum violationem; 5. per concubinatum; 6. per adulterium; 7. per armorum gestationem, aut initam armorum professionem cum nec occisus, nec mutilatus quispiam fuit; 8. per exilium, aut triremes ad tempus; 9. ob presbyteratum, intra annum, cum beneficium hunc ordinem postulat, non susceptum; 10. ob non residentiam quoad beneficia, quæ eam requirunt; monitionibus tribus per alternos menses duos, & sententia opus est; nec nisi post absentiae menses tres peragi debet prima monitio; 11. ob perseverantiam in suspectarum consuetudine, in sæcularibus ve-

stibus deferendis, frequentandis cauponis, aliisque locis prohibitis.

Hæc sunt inter pleni juris vacationes, easque quas iudicium antecedere debet, præcipua discrimina. 1. In vacationibus pleni juris beneficium vacasse censetur eo ipso momento temporis, quo consummatus est actus, cui jus vacationem addixit; at vacationes cæteræ locum non habent, nisi a die, qua iudicium pronuntiatum, aut titularis possessione spoliatus fuit; 2. titularis decessus, postquam pleni juris vacationem subiit, non efficeret, ut beneficium per mortem vacaret, contra se res haberet, si titularis decessus ante pronuntiatam sententiam contingeret: 3. titularis, cum primum in pleni juris vacationem incidit, non amplius resignare potest, bene vero, antequam beneficio destituatur per iudicium, quod in hunc finem ferri debet; 4. in prima facti specie beneficium devolvi potest, statim atque ejusdem vacatio contigit: at in altera expectandæ sunt conformes sententiæ tres. 5. Juris vacatio beneficarium ad fructuum restitutionem adigit, cum cum altera non impediatur, quominus fructus, ad privationis sententiam usque, suos faciat.

§. IV.

De Ratione acquirendi Beneficia.

Beneficiorum vacatio fundamento est eorumdem provisionibus, quæcunque tribuuntur, & vacantia quidem beneficia licite sex omnino rationibus acquiri possunt; 1. per præsentationem patroni, & institutionem, quæ eam sequitur; 2. per electionem, & electi confirmationem; 3. per postulationem, & postulati confirmationem; 4. per liberam, & voluntariam collationem; 5. per permutationem; 6. per resignationem *in favorem*, quam sequitur collatio. *Vide* PATRONUS, PATRONATUS, ELECTIO, POSTULATIO, COLLATOR, COLLATIO, PERMUTATIO, RESIGNATIO.

§. V.

§. V.

De Qualitatibus, seu quas vocant, Capacitatibus ad beneficium possidendum requisitis.

Praeter vocationem, virtutem, mores, scientiam, cælibatum, in Ecclesiastico statu perseverandi voluntatem, aliasque plures animi dotes, quæ in iis insunt, oportet, qui aspirant ad beneficia, certæ quædam qualitates, seu capacities sunt, quas sancta decreta, aut regni leges, seu quoad titularis personam, seu quoad beneficii rationem, postulant.

Hæ capacities ad ætatem, ad ordinem, ad gradus, ad legitima natalia, & ad exemptionem a censuris, & irregularitatibus, potissimum redigi possunt. *Vide CENSURÆ, IRREGULARITAS, NOTHUS, GRADUATI.*

Ad ætatem quod attinet, beneficia simplicia non tam proVectam ætatem postulant, quam beneficia, quæ animarum curam adjunctam habent, aut dignitates, præbendæ, tituli-que Ecclesiastici, quibus instructi aliquam jurisdictionem exercent. Tridentinum Concil. *sess. 23. de Reform. cap. 6.* quatuordecim annorum ætatem statuit, ut quispiam simplicibus beneficiis possidendis idoneus sit: *Nullus prima tonsura initiatus, aut in minoribus ordinibus constitutus, ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere.* Sanctio tamen hæc, etsi particularia Concilia nonnulla, ut Remense an. 1583. ad eam se conformaverint, in Gallia recepta non fuit, ubi potius servatur Romanæ Cancellariæ vetus regula, e qua requiruntur ad præbendas, & cathedrales anni undecim, ad collegiales anni decem, & ad prioratus simplices, & simplices cappellas anni septem.

Quod ad Ordinem spectat, provisi capacitatem quoad caput hoc moderatur beneficii qualitas; ac longe maximus est beneficiorum numerus, quæ non nisi a Presbyteris possideri possunt. Per declarationem diei 13. Januarii, an. 1742. Ecclesiasticorum nullus in Gallia beneficium, cui cura sit, obtinere potest, seu ad patronorum præsentationem, seu suorum graduum vi, seu ob quemlibet alium titulum, & per collationem, quæcunque fuerit, nisi reapse Presbyter sit,

compleveritque ætatis annos viginti quinque. Secus ejus provisiones nullæ sunt; & patroni, aut collatores beneficiorum, quæ is obtinuerit, auctoritate pollent, ut iisdem provideant, tamquam quæ vacantia, & impetrabilia censentur. Ante hanc declarationem distinguebantur beneficia sacerdotalia *a lege*, ab iis, quibus fundatio qualitatem hanc imposuerat; quoad beneficia sacerdotalia *a lege* satis erat, ex jurisprudentia vulgo recepta, ut provivus se ad presbyteratus Ordinem intra pacificæ possessionis annum promovendum curaret, nisi adesset lex, quæ contrariam dispositionem contineret; &, quoad beneficia per fundationem sacerdotalia, id tamquam necessarium spectabatur, ut provivus haberet presbyteratus Ordinem provisionum tempore.

§. VI

De Perpetuitate, & Pluralitate Beneficiorum.

Haud facile potest tempus ad amissum statui, quo beneficia perpetua, & irrevocabilia evaserunt: quia nec eodem momento temporis, nec per publicum ullum decretum, nec eadem in omnibus diocesibus ratione facta est hæc disciplinæ mutatio; sed obtinuit pedetentim, & ab una Ecclesia ad aliam sensim migravit. Est tamen credendi locus, hanc mutationem cœpisse, primo quidem per rurales Ecclesias, quas hodie *curas*, seu parochias nuncupamus, ab his ad urbanas transiisse, magnosque progressus in Gallia fecisse nono sæculo, quemadmodum ex canonibus, qui sequuntur, perspicui potest.

Agathense Concilium, an. 506. habitum, suam ita mentem aperit in vicesimo secundo canone; *Id statumus, quod omnes canones jubent, ut civitatenses, sive diocesani Presbyteri, vel clerici, salvo jure Ecclesiæ, rem Ecclesiæ, sicut permiserint Episcopi, teneant; vendere autem, aut donare penitus non præsumant.*

Cernitur ex hoc canone penes clericos, qui urbis, & ruris Ecclesiis deservebant, quorundam fundorum usumfructum cum Episcopi venia fuisse, eosdemque prohiberi fundos hos alienare, e quibus reddituum partem sibi Episcopus re-

re-

reſervabat, in ſuæ ſuperioritatis argumentum, & ut ſuæ ipſius ſuſtentationi conſuleret, quæ portio *cathedralis*, ſeu *juris cathedralitici* nomine designabatur. Idem cernitur in Aurelianenſis Concilli, ann. 511. habiti canone viceſimo tertio.

Concilium Troſlejanum, ann. 909. celebratum ponit tamquam certum, quæ ejus Capituli, ſeu canonis 6. notio eſt, rurales Parochos obtinuiſſe, tum quidem Eccleſiaſticos fundos omnes, qui intra eorum parœcias exiſtebant, ea tamen lege, ut uſus, in quem eos contuliſſent, rationem ſuis quiſque Episcopis redderent: *Ab antiquo denique tempore, a ſanctis Patribus, & a noſtris eſt majoribus conſtitutum, ut, ſicut habet Episcopus in ſua ordinatione omnem generaliter Parochiam cum omnibus ruſticanis Parochiis, quas per tricennium inconcuſſe poſſedit, ita & unusquiſque Presbyter in ſua ordinatione, ac diſpoſitionis cura habeat Parochiam ſuam, cum dote, & decimis Eccleſiæ, videlicet cum ſui Episcopii conſilio, ac diſpoſitione.*

*Non liceat clericum conſcribi in duabus ſimul
Eccleſiis.*

Canon hic, qui Chalcedonenſis generalis Concilii, ann. 450 habiti decimus eſt, beneficiorum pluralitatem damnat, eumque poſteriora Concilia numero plurima ſecuta ſunt. Concilium Toletanum, ann. 693. pronuntiat: *Sed & hoc neceſſario inſtituendum delegimus, ut plures Eccleſiæ uni nequaquam committantur Presbytero; quia ſolus per totas Eccleſias nec officium valet perſolvere, nec populis ſacerdotali jure occurrere, ſed nec rebus earum neceſſariam curam impendere.*

Generale Nicænum Concilium ſecundum, an. 887. habitum, hæc habet in canone 15. *Non connumeretur in duabus Eccleſiis; negotiationis enim eſt hoc, & turpis commodi proprium, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine prorsus alienum.*

Eadem interdictio repetitur in Conciliis, Pariſienſi, ann. 829. canone quadrageſimo nono; Romano, an. 1059. Turonenſi, an. 1090. can. 5. Claromontano, & Placentino, an. 1065. Londinenſi, an. 1126. generali Lateranenſi tertio, an.

1179. generali pariter Lateranensi quarto, an. 1215. *cujus canon ita habet: Præsenti decreto statuimus, ut quicumque receperit aliquod beneficium, habens curam animarum annexam, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit jure ipso privatus; Et si forte illud retinere contenderit, alio etiam spoliatur.*

Ejusdem Concilii in tricesimo canone, de beneficiariorum qualitatibus, hæc verba sunt: *Grave nimis est, & absurdum, quod quidam Prælati Ecclesiarum, cum possint viros idoneos ad Ecclesiastica beneficia promovere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec litterarum scientia suffragatur, carnalitatis sequentes affectum, non judicium rationis; unde quanta Ecclesiis damna proveniant, nemo sanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, præcipimus, ut, prætermisiss indignis assumant idoneos, qui Deo, & Ecclesiis velint, & valeant gratum impendere famulatum, fiatque de hoc in provinciali Concilio diligens inquisitio annuatim; ita quod, qui post primam, & secundam correctionem fuerit repertus culpabilis, a conferendis beneficiis per ipsum Concilium suspendatur; instituat in eodem Concilio persona provida, & honesta, quæ suppleat suspensi defectum in beneficiis conferendis; Et hoc ipsum circa capitula, quæ in his deliquerint, observetur.*

Hujus canonis, aliorumque plurium similium vim, atque adeo mentem instauravit Tridentinum Concilium, in sess. 7. cap. 3. & in sess. 24. cap. 17. *de Reformat.* *cujus hæc locutiones sunt:*

Inferiora beneficia Ecclesiastica, (sess. 7. cap. 3.) præsertim curam animarum habentia, personis dignis, & habilibus, & quæ in loco residere, ac per se ipsas curam ipsam exercere valeant, juxta Constitutionem Alexandri III. in Lateranensi, quæ incipit: Quia nonnulli, & aliam Gregorii X. in generali Lugdunensi Concilio, quæ incipit: Licet canon, editam conservantur; aliter autem facta collatio, sive provvisio omnino irritatur; Et ordinarius collator pœnas Constitutionis Concilii generalis, quæ incipit: Grave nimis, se noverit incursum.

Cum Ecclesiasticus ordo pervertatur, (sess. 24. cap. 17.) quando unus plurium officia occupat clericorum; sanctæ sacris canonibus cautum fuit neminem oportere in duabus Ecclesiis con-

conferri. Verum quia multi improbe cupiditatis affectu se ipsos, & non Deum decipientes, ea, quæ bene constituta sunt, variis artibus eludere, & simul plura beneficia obtinere non erubescunt; sancta Synodus debitam regendis Ecclesiis disciplinam restituere cupiens, præsentî decreto, quod in quibuscunque personis, quocunque titulo, etiam si cardinalatus honore fulgeant, mandat observari, statuit in posterum, ut unum beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur; quod quidem si ad vitam ejus, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferre.

Dicere Tridentinum Concilium in Gallia receptum non fuisse, adeoque decretum hoc ibi vim legis non obtinere, est ignorare decretum hoc ipsum instantibus Caroli Regis IX. oratoribus editum fuisse. Ex altera parte decretum hoc non externam solum politiam, sed morum præcipuum ordinem spectat, ut constet ex iis verbis: *Ecclesiasticus ordo pervertitur*; nihilque aliud efficit, nisi Conciliorum, tam generalium, quam particularium, quæ in universa Ecclesia recepta sunt, veteres canones renovat. Denique nititur rationum momentis, quæ probant beneficiorum pluralitatem fere non modo canonico, sed etiam naturali, & divino juri adversari; etenim, 1. Dei cultum imminuit, dum in causa est, ut ejus Ministri pauciores sint, cum unus, idemque pluribus Ecclesiis deservire non possit; 2. contraria est fundatorum menti, qui sua bona largiti sunt, ut augerent Ecclesie Ministros, qui divinum servitium perficerent, & functiones beneficiis addictas obirent; 3. monstruosam inæqualitatem inter Ecclesie Ministros ponit, ac sæpe efficit, ut bonorum Ecclesiasticorum pluribus necessaria desint, dum cæteri, qui Ecclesie, vel inutiles, vel etiam perniciosi sunt, supervacaneis bonis affluunt. His rationum momentis, & auctoritatibus nixa Parisiensis theologica Facultas an. 1238. ita pronuntiavit: *Nemo potest duo beneficia, si unum sit sufficiens ad alendum eum, obtinere sine peccato mortali*. Decisionem hanc eadem Facultas ann. 1697. renovavit; & ita quidem sentiunt idonei Theologi omnes, post S. Thomam, S.

Bonaventuram, Gerfonium, &c. Papæ dispensatio beneficiarium super hoc Capite non purgaret: quia omnis dispensatio, cui congrua causa non subest, apud Deum nulla est; idemque dicendum de bono, quem ederet, suorum reddituum usu, nisi ejus Ecclesiæ necessarius omnino esset: quia Deus ab Ecclesiastico non bonorum operum, quæ edere non potuerit, sed in divinis, canonicisque servandis legibus fidelitatis rationem petet.

Nihilominus, quia beneficiorum etiam incompatibilium pluralitas non est ex diametro primis iis naturalis, divini-que juris principis opposita, quæ nullam dispensationem patiuntur, ejus concedendæ potestatem, cum ita expedire judicaverit, sibi Ecclesia reservavit, ut definiit Innocentius III. in generali Lateranensi Concilio quarto, quodam. 1215. habitum fuit, cap. 29. *Circa sublimes tamen, & litteratas personas, quæ majoribus sunt beneficiis honorandæ, cum ratio postulaverit, per sedem Apostolicam poterit dispensari.*

Canonistarum aliqui, inquit redactor Monumentorum Cleri, Tom. 10. pag. 564. opinati sunt, hunc canonem per Tridentini Concilii decretum, *sess. 24. cap. 17.* abrogatum fuisse; verum inter hæc decreta duo oppositionis omnino nihil, sed una, eademque utriusque via, & ratio est. Tridentinum Concilium beneficiorum pluralitatem non prohibet, cum unum non sufficit ad eum honeste sustentandum, qui ejus titularis est. Non id Ecclesiæ consilium est, ut omnibus Ecclesiasticis honesta sustentatio in eundem modum statuatur. Lateranense Concilium id ponit, tamquam certum litteratos, & insignes viros opus habere posse, ut ad suam ipsorum honestam sustentationem sumptus edant, qui non ejusdem necessitatis Ecclesiasticis cæteris sunt. . . . Cum porro Lateranensis Concilii quarti tempore simplicia beneficia, eaque in Commendas possidendi usum nondum disciplina induxisset, idem Concilium necesse habuit, præbendarum pluralitatem litteratis, & insignibus viris concedere, cum una tantum non haberet ad eorum congruam sustentationem reddituum satis; & ne concessio hæc in abusum abiret, sapienter statuit, ut Papa
ex-

expenderet, essent ii, necne in casu, & circumstantiis, in quibus Ecclesiae, civilisque regiminis bonum postulat, ut cum iis in legibus, quae beneficiorum singularitatem praecipiant, dispensetur. Tridentini Concilii Patres adjumenta alia ei tempori consentanea compegerunt; ac si nulla prorsus simplicia beneficia extitissent, haud vero simile sit futurum fuisse, ut praebendarum pluralitatem damnarent, iis in casibus, iisque additis conditionibus, in quibus Lateranense Concilium quantum eandem concessit.

Nos quidem addemus Ecclesiae bonum, in primis semper spectatum fuisse, tamquam legitimam causam, quamobrem summum canonum jus quoad beneficiorum pluralitatem remitteretur. S. Medardus eodem tempore, Noviodunensis, & Tornacensis Episcopus fuit, ab an. 532. ad mortem usque; & quod majus est, his duobus Episcopatibus, ab hac epocha unus tantum, idemque Episcopus fuit ad annum usque 1146, quo Eugenius Papa III. Tornacensi Ecclesiae suum peculiarem Episcopum reddidit. Reformationis quoque in Abbatibus statuendae, aut servandae necessitas in causa fuit, ut beatus Bernonius, Cluniacensium Abbatum primus Abbatias septem, sanctus Gerardus Brogniensis in Belgio Abbatias octodecim, S. Benedictus Anianensis, & B. Guillelmus Divionensis parem Abbatiarum numerum, tenere uno, eodemque tempore sinerentur, tametsi religiosi duas simul Abbatias possidere, per canones vetarentur.

At haec exempla, quae extra ordinem sunt, quibusque unum, & unicum Ecclesiae commune, non autem privatorum hominum peculiare bonum praesidio esse potest, non impediunt, quin extra duplicem necessitatem Ecclesiae, civilisque regiminis speciem, standum omnino sit canonum, & regaliū sanctionum litterarum, peculiariter vero Ludovici XIV. declarationi die 7. Januarii ann. 1691. renovatae per Articulum 33. edicti mensis Aprilis an. 1695. qui Ecclesiasticum, cui de beneficiis duobus incompatilibus provisum fuerit, ejus tantum beneficii fructibus frui posse vult, in quo reapse residebit, servitiumque praestabit ipse per se, quin vel ad annum optio, quae ei suppetit, ad eligendum e beneficiis

ciis duobus unum, quod sibi servare voluerit, eum satis tuto ponere possit, ut fruatur eorundem beneficiorum duorum fructibus per annum, qui ei ad unum e duobus optandum concessus est.

Beneficia incompatibilia, de quibus in hac declaratione, & in Conciliorum canonibus agitur, sunt: 1. omnia beneficia, quæ animarum curam adjunctam habent, ut Episcopatus, Abbatia regulares, Paroecia, Vicariatus perpetui, Prioratus conventuales regulares, quorum possessores nominantur in Ecclesia Prælati, quibusque suæ communis cura demandata est: Capitulorum dignitates primæ, quarum titularibus imposita est cura animarum, & nonnunquam inferioris chori solummodo.

2. Dignitates, personatus, & officia, quorum titulares chori officiis pro eorundem institutione interesse debent.

3. Omnia beneficia, quæ residentiam requirunt, seu communi jure, ut præbendæ, seu ob fundationis titulum, ut capellæ ad juventutem erudiendam, vel ad subsidium Parochis, aliisque præstandum institutæ, quarum præbendæ non in duabus tantum distinctis Ecclesiis, sed in eadem etiam Ecclesia incompatibiles sunt, prout judicatum fuit per Arestum diei 10. Februarii ann. 1671. quod in Audientiarum Diario refertur. Paroecia quoque, & canonicatus incompatibiles sunt, quemadmodum judicant Aresta numero plura, unumque inter alia, die 15. Martii an. 1661. editum, quod omnes cum paroeciis incompatibiles tam cathedralium, quam collegialium Ecclesiarum canonicatus declarat. At cum paroecia in eadem Ecclesia canonicatui unita est, utrumque possideri licet: quia tum quidem paroecia tamquam accessoriam spectatur, quod principalis naturam sequitur. Ita Parisiis, Capicerius capituli S. Merrii est simul Parochus, & Canonicus &c.

4. Beneficia in eadem Ecclesia, quæ vulgo dicuntur *sub eodem titulo*, incompatibilia, & ipsa sunt. Distinguuntur tamen beneficia, quæ nuncupantur *uniformia*, cujusmodi sunt duo canonicatus, duo archidiaconatus, duæ capellæ, &c. & beneficia, quorum alia natura est, cujusmodi sunt archidia-

diaconatus, & canonicatus, parocia, & capella, &c. Primi generis beneficia, tanquam incompatibilia spectantur, nec possideri sine dispensatione conjunctim possunt; at quæ ex altero sunt generis, stare simul solentur, exceptis tamen dignitatibus, officiisque, quæ jus eodem tempore teneri vetat. in quo numero sunt decanatus, & chori cantorum præfectura, thesaurarii manus, & Theologi titulus. Ita una, eademque persona tenere potest in eadem Ecclesia officium; causa exempli, cancellarii cum poenitentiaria, quævis huius præbenda, aut canonicatus affectus sit; itemque præbendam theologalem cum dignitate: quia hæc theologalis præbenda non est dignitas, nec gradum, aut jurisdictionem tribuit.

5. Duo beneficia quorum quoniam pendet ab alio, quin eidem unitum, adnexumve sit, incompatibilia sunt; indeque non licet Abbati prioratum, aut beneficium possidere, quod ab ejus Abbacia pendet, præsertim si ad ejusdem nominationem pertinet. (*Cap. Cum ad nostram, tit. de iustis*).

At una, eademque persona beneficia duo ab eadem Abbacia pendencia tenere solentur. Lovetius, littera B. summario 8. n. 1. in id assert. Aresta plura. Jam Prioratus, quibus addita cura est, eorumque Vicariatus perpetui ab una, eademque persona possideri possunt, nec id efficit incompatibilia beneficia duo, quin potius in unam, eandemque personam regressus, ac reintegratio restituit res in suum primitivum, & naturalem statum; ita judicatum per Arestum Parlamenti Tolosani, die 11. Augusti an. 1670.

6. Principalium, & Procuratorum in collegiis functiones cum beneficiis residentiae obsequiis incompatibiles sunt, ita judicatum per Arestum diei 15. Decembris ann. 1716. secundum septuagesimum septimum Blesensis constitutionis articulum, qui ita habet: „Ad Superiorum munera, & magistraria (in collegiis) institui non poterunt, qui de beneficiis provisi fuerint, quæ animarum curam adjunctam habent, & residentiam requirunt; quod si ad dicta munera jam electi, itaque instructi, beneficia, cujusmodi diximus, obtinere. Sua Majestas declarat dicta munera va-
Richard Concil. Tom. III. Q can-

cantia, & impetrabilia, quin ea ipse designare possint, nisi
 „ iis forte de beneficiis provisum sit, quæ existant in urbi-
 „ bus, ubi dictæ universitates sunt, aut extra ipsas, ad eam
 „ tamen distantiam, ut una die peragi possit itus, & redi-
 „ tus.

Postrema tamen hujus articuli 77. Blesensis constitutio-
 nis dispositio non impediret, quin beneficium, licet in ur-
 be situm, in qua universitas adest, declararetur incompati-
 bile, si ejus functiones cum iis, quæ principalis sunt, re-
 pleri non possent; ita judicatum per Arestum diei 17. De-
 cembris an. 1705. quod sedem principalis in collegio Mon-
 tie Diderii, incompatibilem declarat cum ejus urbis, paroc-
 cia. *Vide INCOMPATIBILITAS.*

BIGAMIA, siquidem proprie loquimur, est visum spon-
 sis pleribus successiva conjunctio. Distinguitur tamen tri-
 plicis generis bigamia; diciturque alia vera, seu realia, &
 proprie dicta, alia interpretativa, alia similitudinaria, seu
 exemplaris.

Bigamia realis, seu proprie dicta est, cum unus, videlicet
 quæ vir legitimas uxores plures deinceps duxit, cognovit-
 que, quamvis ejus primum, aut duo matrimonia, antequam
 baptismum fusciperet, inita essent.

Bigamia interpretativa est, cum quispiam censetur, fictio-
 ne juris, duxisse conjuges plures; quod contingit, 1. cum
 conjugatus alteram sibi conjugem fecit, vivo primo,
 seu bona fide mortuam ratus, seu mala fide prave animi
 impetu abreptus; 2. cum quispiam iterum matrimonia ducit,
 ob aliquod notum, aut ignotum impedimentum nulla; 3.
 cum sibi quispiam conjugem sumit viduam, aut puellam,
 quæ omnino virginitatem amisit; idque tamen etiam, cunctum
 lateret viduæ matrimonium prius, aut puellæ calamitas; &
 quidem seu puella hec prostituta esset, seu matrimonium
 ab ea cum alio jam esset, nullum declaratum fuisse; 4.
 cum is, qui virginem duxerat, eam cognoscit, postquam ipsa,
 seu vitro, seu per vim cum alio commercium habuit, id
 hujus bigamiae fundamentum est, quod femina, quæ adulteri-
 um perpetrat, suam carnem dividit, ut femina, quæ iterum

aubit; adeoque mariti cum hac femina versantis eadem ratio est, atque hominis, qui viduam ducit. At vero simile est, inquit Gibertus, hanc bigamiae speciem non amplius ex usu esse, atque adeo nunquam admissam fuisse, nisi cum faminae adulterium publicum fuit; ac tum exclusioni ab ordinibus erat principii loco non iactata viri bigamia, sed potius infamia, cujus notam publica uxoris infidelitas eidem inusserat.

Similitudinaria, seu exemplaris bigamia est, cum religiosus professus, aut clericus sacris ordinibus initiatus matrimonium reapse inest, tametsi jure ipso nullum sit.

Si quis cum duabus personis sponsalia simpliciter iniisset, non haberetur bigamus, etiamsi cum iisdem peccasset; nec magis ejusmodi esset, si feminam sibi conjugem addidisset, quæ, cum alteri quidem nupisset, matrimonium non consummasset, quia sine matrimonii consummatione, *per debitam seminis emissionem*, bigamia locum non habet.

Bigamiae genera tria, de quibus modo diximus, irregularem hominem reddunt, scilicet ordinibus suscipiendis, susceptorumque functionibus obeundis ineptum. Nititur hæc irregularitas his Apostoli verbis in prima ad Timotheum Epistola, cap. 3. v. 2. *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum*; hisque aliis cap. 1. v. 6. in ejusdem ad Titum Epistola: *Si quis sine crimine est, unius uxoris vir*.

Idem S. Paulus, in priore laudato loco, ita etiam de Diaconis loquitur: *Diaconi sint unius uxoris viri*. Hanc irregularitatis speciem Concilia ad omnis generis clericos retulerunt, ejusque fundamentum Græci compererunt in hac morali ratione, bigamiam scilicet incontinentiæ notam, aut saltem imaginem quamdam, & suspensionem esse, a qua immunus esse clerici debent. Hujus irregularitatis mystica ratio est, matrimonii unitatem esse figuram unitatis unionis Christi Domini cum Ecclesia, & nationum, quæ Christo ipsi tamquam unico sponso subsunt. Irregularitas ergo, quæ bigamia nupitur, ex quodam Sacramenti defectu secundæ nuptiæ addito derivatur, ex eoque, quod creditum est dedecere, bigamum per ordinationem Sacramentorum dispen-

factorem evadere, eum nempe, qui ob matrimonium, quod bis inierat, unitatem matrimonii mystici Christi Domini cum Ecclesia non amplius representare poterat. Ratio hæc, quæ S. Augustini est, *lib. De bono conjugali, cap. 18.* in Ecclesia prævaluit, semperque deinde tamquam verum irregularitatis ex bigamia provenientis fundamentum spectata fuit.

Olim bigami etiam proprie dicti a sacris tantum ordinibus arcebantur; at generale Lugdunense Concilium, anno 1274. Gregorio Papa X. præfide habitum, decreto edito, quod affertur in *cap. unico de Bigamis, in sexto*, amovit a clericatura, eademque spoliavit bigamos omnes, indictaque anathematis poena vetuit; ne iidem tonsuram, aut habitum clericalem deferrent.

Tamquam bigamus, inquit Gibertus, (*Instit. Eccles. tom. I. pag. 146.*) habetur is, qui religiosam professam sibi conjugem sumpsit; idque propterea, quod hæc per editam professionem cum Christo Domino matrimonium veluti quoddam inierat. Bigami quoque censentur clerici, qui in sacris ordinibus constituti matrimonium ineunt, licet hoc nullum sit; & id quidem similibus de causis fit. Idem sentiendum de laico, qui contrahit secundum matrimonium ex consensu defectu nullum. At conjugatus, aut in sacris, cui plures concubinæ sunt, non est bigamus, quemadmodum ne is quidem, qui puellam ducit, quam ipse corruerat.

Dubitatum olim fuit, an Papa super irregularitate, quæ ex bigamiâ derivatur, dispensare posset, quippe quæ S. Pauli auctoritate nititur, at cum disciplinæ tantum sit lex, quæ eam statuit, cumque Episcopi Apostolis ita successerint, ut ejusmodi constitutiones edere, & quod inde consequitur, super ejusdem generis constitutionibus dispensare possent; hæc rationum momenta dubitationem quoad caput hoc suffulerunt certumque est, Papam super omnibus bigamiæ generibus dispensare posse. Antiquis temporibus Episcopi dispensabant, in quibusdam bigamiæ casibus ad minores ordines, & ad subdiaconatum ipsum, qui tum quidem haud inter sacros ordines recensebatur.

Ad novum jus, usumque præsentem Regni, quod attinet, super hac re non convenit inter auctores. Sunt, qui putent a bigamia, quæcunque fuerit, seu occulta, seu publica, dispensationem Papæ reservatam esse, eumque unum ejus concedendæ facultate pollere. Fagnanus, in *Lib. I. Decretal. part. 1.* decisionem Congregationis Cardinalium, a Gregorio Papa XIII. approbatam affert, quæ judicavit, Episcopos in nullo bigamiæ genere, vel ad minores ordines, & beneficia simplicia dispensare posse; & super cap. *Quoniam, de Constitut.* Sixtum Papam V. testatur declarasse suspensum Episcopum, qui ad tonsuram, & beneficium simplex dispensationem concesserat. Ducasse in suo de Ecclesiastica Jurisdictione Tractatu, & Auctor Constitutionum Andegavensium super irregularitatibus ejusmodi. esse ajunt Galliarum nūm, præterquam quibus in locis Episcopi per longam, & veterem consuetudinem hujus sibi juris possessionem servarunt. Excipiunt Auctores hi tertiam tantum bigamiæ speciem, in qua Episcopi ad omnes indiscriminatim ordines dispensare possunt, ex cap. 4. tit. *de Conjugat.* & cap. 1. tit. *Qui clerici, vel voventes.* Afferunt alii, solum super hac tertia bigamiæ specie, quæ similitudinaria est, Episcopos dispensare posse; & quidem, ut, qui in hoc irregularitatis genus incidit, ordinis quem suscepit, functiones obire, non autem ad superiores ordines evehi possit; (*C. Vidua, c. Si Subdiaconus, dist. 34.*) subduntque, Episcopos ne a similitudinaria bigamia quidem dispensare posse, si hæc aliquo pacto cum bigamia proprie dicta, seu interpretativa conjuncta esset, quod contingeret, si, qui in sacris ordinibus est, viduam duceret, aut jam valide conjugatus fuisset, antequam ordines susciperet. Addunt & illud Auctores hi, Episcopum super bigamia occulta promiscue dispensare posse. (Pistor, *lib. 3. tit. 24. n. 5. & 6.* Durandus de Maillane, in Dictionario Juris Canonici, Tom. I. pag. 189.)

Auctor Collectionis Jurisprudentiæ canonicæ, *verb. Dispensatio, sect. 2. n. 12.* unum, & unicum Papam ait, super irregularitate ex bigamia etiam interpretativa dispensare posse, & quidem ad ipsos minores ordines, ex Abbate Panor-

mitano, & Canonistis vulgo, propterea quod Innocentius III. expedire iudicavit, (in cap. 6. extr. de Bigam. non ordin.) ut ejusmodi dispensationes ipse sibi reservaret, & Episcopos iisdem privaret; & usum quidem hujusmodi esse.

Afferit Gibertus (Institut. Ecclesiast. tot. 1. pag. 285. & 287.) in universo, seu Decretalium, seu Sexti Decretalium titulo de Bigamis, ne verbum quidem occurrere super dispensatione ab hac irregularitate in sanctæ Sedis favorem, & contra ibidem locum cerni, qui probat Episcopum, quoad minores ordines ab ea dispensare posse; additque Doctores existere, qui putent, Episcopum non amplius ab hac irregularitate, quoad minores ordines dispensare posse; & hos quidem niti cap. unico de Bigamis, in sexto, & cap. 17. sess. 23. de Reform. Tridentini Concilii. In primo quidem Capite, Bonifacius VIII. declarat bigamos omni clericali privilegio carere, & sæcularis fori jurisdictioni subesse, eosdemque vetat, anathematis indicta pœna, tonsuram, aut habitum clericalem ferre. In altero Tridentinum Concilium, cum functionum ad minores Ordines spectantium restitutionem præcepisset, Episcopo licere vult ad id officii, nisi clericos in cælibatu viventes comperit, conjugatis clericis uti, modo bigami non sint, at longe abest, ut hæc capita sint contraria potestati Episcopali dispensandi a bigamia ob minores Ordines; casus enim dispensationis semper excipitur in omnibus mere Ecclesiasticis legibus, nisi dispensatio expressis verbis in iisdem vetita sit; de hujus autem generis legibus hoc loco agitur; præterea, hæc eadem capita tam contra Papam, quam contra Episcopum militant, & Auctores hi non contendunt Papam super hac irregularitate dispensare non posse.

Animadversione dignum est eos, qui Romam confugiunt, ut a bigamia dispensationem obtineant, in supplicatione, matrimoniorum numerum, quæ inierunt, itemque bigamiz speciem explicare debere; aliter dispensatio, ut Garcias docet, nulla, & subreptitia censeretur. Religiosa professio ab hac irregularitate non liberat, sed ab ea solum, quæ ex illegitimis natalibus derivatur.

Si quis viduam, aut ejusdem acciperit, aut meretricem, aut minorem, aut scnicam non potest esse in clero. (Can. 12. Apostol.)

Statuit igitur, neminem post hanc synodum . . . de bigamis, aut interruptarum maritis ordinari clericum posse. (Concili-um Valentinum, an. 374. can. 1.)

De idoneis autem, & probatioribus viris, quos clericatus aligari ipsa vita gratia suggerit, si forte inciderant duplicata matrimonia, ut non ultra Subdiaconatum, Ecclesiasticas capiant dignitates. Arelatense Concilium secundum, ann. 452. in eadem sententiam loquitur, can. 45. (I. Concilium Arau-ficanum, an. 441. can. 25.)

Placuit de bigamis, aut interruptarum maritis, quandoquidem aliud patrum statuta decreverint, ut, qui huc usque ordinati sunt, habita miseratione, Presbyterii, vel Diaconatus nomen tantum obtineant; officium vero Presbyteri consecrandi, & mini-strandi hujusmodi Diacones non presumant. (Concilium A-gathense, an. 506. can. 1.)

Si quis de laicis post uxorem aliam, cujusque conditionis cognoverint mulierem, in clero nullatenus admittatur. (Conci-lium Gerundense, an. 517. can. 8.)

Decernimus; ut, qui duobus quidem matrimoniis implicati fuere . . . & non respicere voluerunt, depositioni canonica sub-jicere; eos autem, qui tali quidem bigamiae probro, ac dedecori implicati fuere, ante nostrum autem decretum, id quod utile est agnoverunt, & malum a se absciderunt . . . vel eos etiam, quo-rum uxores in secundis nuptiis jam mortuae sunt, vel ipsi etiam ad conversionem respexerunt, & continentiam didicerunt . . . sive sint Presbyteri, sive Diaconi, eos ab omni quidem sacerdo-tali ministerio, sive exercitio jam cessare, praefinito aliquo tem-pore punitos; honorem in cathedra, & statione participare, prima sede contentos . . . eos vero, qui uni quidem uxori copu-lati sunt, si vidua erat, quae accepta est; similiter & eos, qui post ordinationem uni matrimonio se applicarunt, hoc est, Pres-byteros, Diaconos, & Subdiaconos brevi aliquo tempore a sacro ministerio prohibitos, & punitos, rursus propriis gradibus resti-tui, ad alium gradum nequaquam promovendos, eis nefario vi-

delicta dissoluto conjugio . . . Et renovantes canonem, qui dicit: eum, qui duobus matrimoniis post baptismum implicatus fuerit, vel concubinam habuerit, non posse esse Episcopum, vel Presbyterum, vel Diaconum, vel omnino ex Sacerdotali catalogo. Similiter Et qui viduam accepit, vel dimissam, vel meretricem, vel servam, vel scenicam non posse esse Episcopum, vel Presbyterum, vel Diaconum, vel omnino ex Sacerdotali catalogo. (Concilium in Trullo, an. 692. can. 3.)

Quod, si ministeriis quatuor minorum ordinum exercendis clerici celibes præsto non erunt, suffici possint etiam conjugati, vita probata, dummodo non bigami, qd ea omnia obeunda idonei, Et qui tonsuram, Et habitum clericalem in Ecclesia gestent. (Concilium Tridentin. sess. 23. de Reform. cap. 17.)

Postquam hos peculiare canones, & varias Theologorum, & Canonistarum super bigamiae dispensatione opiniones expendimus; videntur nobis Episcopi super bigamia similitudinaria ad minores ordines, itemque ad beneficia dispensare posse; quoad reliquas autem bigamiae, seu occultae, seu publicae species, ea una, & unica videtur ineunda ratio, ut ad Papam confugiatur.

BLASPHEMIA. Crimen est blasphemia, quod in Deum patrat per verba, aut animi sensa, quae ei injuriosa sunt, ut eidem scilicet aut tribuatur, quod non convenit, ut injustitia, aut crudelitas; aut adimatur, quod convenit, ut sapientia, bonitas, potentia, &c. Cum blasphemia cogitationibus mentis, & cordis motibus continetur; quin extra se prodatur, appellatur *interior*; quod si se per verba, cationes, scripta, aliave ratione patefacit, nominatur *exterior*. Cum Deum impetit in se ipso, *immediata*, seu proxima nuncupatur. Si vero Deum non in se quidem ipso proxime impetit, sed in ejus Sanctis, aut in aliarum ipsius creaturarum aliquibus, quae aliqua insignia, & peculiaria divinitatis specimina exhibent, cujusmodi sunt sol, luna, &c. blasphemia *mediata*, seu remota vocatur. Cum evomitur blasphemiacum imprecatione, & ita, ut Deo malum expetatur, causa exempli, cum dicitur, *maledictum sit Deo, &c. imprecatoria*, seu *execratoria* blasphemia est. Si dede-

coran-

consentur Christi Domini sacra membra, ut cum ejus caput, venter, aliudve membrum cum indecentia nominatur, dedecorans blasphemia est, & *blasphemia dehonestativa* dicitur.

Distinguitur etiam blasphemia *simplex*, & blasphemia *hæreticalis*. *Simplex* ea est, per quam Deo tribuitur, quod ei convenit, at cum contumelia, & irreverentia. *Hæreticalis* est, quam hæresis comitatur, quæque fidei contraria est, ut cum Deo tribuitur ignorantia, impotentia, fatuitas, &c.

Distinguitur præterea blasphemia *directa*, quæ Deum, Sanctosve cum eo regnantes dedecorandi formalem, ut ajunt, intentionem adjunctam habet; & *indirecta*, quæ e dictis, aut factis ad Dei dedecus vergentibus derivatur, licet ejusmodi dedecoris ei inferendi formalis intentio non adsit.

Denique blasphemia est in Patrem, ea nempe, quæ ab infirmitate provenit; blasphemia in Filium, ea scilicet, quæ ab ignorantia procedit; & blasphemia in Spiritum Sanctum, ea nimirum, cui radix in malitia est, quæque in eo est posita, ut apertiora Dei opera, quod olim Pharisei quoad Christum Dominum factitabant, contra conscientie dictamen, demoni tribuantur.

Omnia deliberata blasphemia mortale peccatum est, in quacunque tandem materia versetur: quia contumelia est, qua Deus afficitur, omnis autem in Deum edita contumelia irreverentiam, contemptumque majestatis Dei in se ipsa continet; qui contemptus semper suapte natura lethalis est. Hanc ob causam blasphemi in veteri lege Dei jussu lapidibus obruebantur; & in nova Concilia, Summi Pontifices, & Reges gravissima in eos mandata ediderunt.

Volumus, Et statuimus, quod despitantes, seu malgreantes, aut renegantes Deum, seu Christum, vel ejus gloriosissimam Genitricem blasphemantes, quod prima vice compellantur pane, Et aqua in carceribus jejunaire per octo dies: Et pro secunda vice poena duplicabitur; Et pro tertia publice in Scala, vel alias puniantur. Quod autem ad illos, qui per carnem Christi, Sanguinem, vel plagas, vel similiter jurant, pro prima vice solvant unam libram cereæ suæ cathedrali, vel parochiali Ecclesiæ;

pro secunda vice duas, & pro tertia quatuor, vel alia pœna etiam publica, arbitrio iudicis punientur, qualitate personarum considerata, ut cæteris cedat in exemplum. (Concilium Parisiense an. 1429. can. 26.)

Ad abolendam vero execrabilem blasphemiam, quæ in maximum divini Nominis, & Sanctorum contemptum supra modum invaluit, statuimus, & ordinamus, ut, quicumque Deo palam, seu publice maledixerit, contumeliosisque, atque obscænis verbis Dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam ejus Genitricem expresse blasphemaverit, si munus publicum, jurisdictionemve gesserit, perdat emolumenta trium mensium, pro prima, & secunda vice, disti officii; si tertio deliquerit, illo eo ipso privatus existat. Si clericus, vel Sacerdos fuerit, eo ipso, quod de delicto hujusmodi fuerit convictus, etiam beneficiorum, quæcunque habuerit, fructibus applicandis, ut infra, unius anni multetur; & hoc sit pro prima vice, qua blasphemus ita deliquerit; pro secunda vero . . . si unicum habuerit beneficium, eo privetur; si autem plura, quod Ordinarius maluerit, id amittere cogatur. Quod si tertio ejus sceleris arguatur, & convincatur, dignitatibus, ac beneficiis omnibus eo ipso privatus existat, ad eaque ulterius retinenda inhabilis reddatur, eaque libere impetrari, & conferri possint. Laicus vero blasphemans, si nobilis fuerit, pœna viginti quinque ducatorum multetur; & pro secunda vice quinquaginta, fabricæ Ecclesiæ Principibus Apostolorum de urbe applicandis; & aliis, ut infra deducitur; pro tertia vero, nobilitatem perdat; si vero ignobilis, ac plebejus fuerit, in carcerem detrudatur. Quod si ultra duas vices publice blasphemans deprehensus fuerit, mitra infami per integram diem ante fores Ecclesiæ principalis mitratus stare cogatur. Si vero pluries in hoc ipsum peccatum lapsus fuerit, ad perpetuos carceres, vel ad triremes damnetur, ad iudicis deputati arbitrium. In foro autem conscientie nemo blasphemie reus absque gravissima conscientia, & severi Confessoris arbitrio injuncta, possit absolvi. Qui vero reliquos Sanctos blasphemaverit, arbitrio iudicis rationem personarum habituri, mitius aliquando puniri volumus. Statuimus etiam, ut seculares iudices, qui contra tales blasphemie convictos non animadvertunt.

maluerint, acque iustis poenis minime affecerint, quantum in eis fuerit, quasi eidem sceleri obnoxii, eisdem quoque poenis subijciantur Quicumque vero blasphemantem audierint, cum verbis acriter oburgare teneantur, si citra periculum suum id fieri posse contingeret, eundemque deferre, vel notificare apud Iudicem ecclesiasticum, seu secularem intra triduum debeant. Repetit Pius V. aliquibus adhibitis modis, hanc Lateranensem Concilii dispositionem contra blasphemos in Bulla: *Cum primum Apostolatus*, (Concilium Lateranense, an. 1514. sess. 9. sub Pont. Leone X.)

Statuimus, quod si quis ore impuro blasphemaverit, si clericus sit, excommunicetur, & arbitrio Ordinarii puniatur; si vero laicus, & monitus pro prima, secunda, & tertia vice, adhibitis duobus saltem testibus, non desiterit, a Catholicorum cum expulsus, publice excommunicatus per Parochum declaretur. (Concilium Narbonense an. 1609. tit. 8. de Blasphem.)

Galliæ Reges in blasphemos graves constitutiones variis temporibus edidere; quin loquamur de capitularibus, quæ eos ad extremum supplicium damnant, aut de primis S. Ludovici sanctionibus, quæ ferrum candens, aliisque corporales poenas in eosdem decernunt, declaratio diei 30. Julii an. 1666. quam Parlamentum ad veritatem exegit, quæque ad 33. Aurelianensis, 86. Molinensis, 35. Blesensis Constitutionum articulos, itemque ad declarationem diei 7. Septembris an. 1651. refertur; hæc, inquam, declaratio mandat, ut blasphemi, prima quidem vice damnentur ad pecuniariam multam, quæ duplex, triplex, quadruplex in relapsuum casibus fiet; quinta autem vice ponantur in collari ferreo; sexta ducantur ad numellam versatilem, ubi ipsa superius labrum candenti ferro amputetur; septima, abscindatur iisdem labrum inferius; ad extremum, rursus delinquentibus lingua secetur, atque ita huic detestabili crimini perpetrando inepti reddantur. Qui vero prolatus blasphemias audierint, ad reos intra horas viginti quatuor locorum iudicibus denuntiandos pergere per eandem declarationem jubentur, secus sexaginta parisiensium multæ solidorum poenam, & graviolem, si res tulerit, subituri. De-

clarat

clarat; Rex non esse mente esse, sua ut declaratione complectatur enormes blasphemias, quæ ex Theologia ad infidelitatis genus pertinent; Dei que bonitati; & magnitudini, cæterisque ejusdem attributis derogant; memorata quippe crimina gravioribus, quam supra dictum est, poenis, ad judicium arbitratum pro eorundem enormitate, punita vult.

Cognoscunt igitur in Gallia sæculares judices de blasphemiz crimine, tum quia Regum sanctionibus adversatur, tum quia religionem cum scândalo, & contra rectum ordinem impetit. „ Injungimus (inquit Blesensis constitutio „ art. 35.) omnibus judicibus nostris sub pœna privationis „ officii, ut per punitionem, quæ exemplo sit, in eos procedant; qui contra Dei, Sanctorumque nomen blasphemias proferant, custodiendaque, & servanda curent mandata tam a nobis, quam a Regibus decessoribus nostris edita generalibus Procuratoribus nostris, eorumque substitutis injungimus, ut nos de cura, diligentiaque certiores faciant; quæ ab illis quoad caput hoc adhibita fuerit. „

Per Arestum diei 4. Junii an. 1017. quod affertur in Audientiarum Diario, judicatum fuit, generatim in Gallia, blasphemiz crimen tamquam casum regium nequaquam spectari, ita ut politiz judex de eo cognoscere omnino non possit. At si religionis in contemptum adducendæ formale consiliûm in blasphemia se prodit, ea tunc hæreseos crimen est, cujus punitio reservata est judici Regio ex articulo 11. tituli 1. constitutionis an. 1670. itemque ex Aresto, quod affert Chopinius, *De Dominio*, lib. 2. tit. 7. n. 20.

Ex Aresto Parlamenti Parisiensis Maji die 30. an. 1696. edito apparet processum in clericum blasphemum conjunctum a judice Regio, & a judice ecclesiastico fieri debere, utpote quia de privilegiato casu agitur, in quo esse potest pœnæ afflictivæ locus. Affertur Arestum hoc Tom. 7. Monumentorum Cleri p. 754. & seq.

BONA ECCLESIAE. Habet Ecclesia spiritalia, & temporalia bona; de temporalibus tantum bonis hoc loco agitur, quæ sunt in triplici genere; videlicet fundi, & mobilia, quæ Ecclesia possidet; ut domus, prædia, census, &c.

decimæ, & oblationes, quas in Ecclesiam fideles ex mera liberalitate, citraque obligationem, conferunt.

Quo ipso tempore Christus Dominus in hoc terrarum orbe versabatur, Ecclesia, cujus ipse fundatur, est, temporalis bona habere incipiebat. Horum bonorum fundus, constitebant oblationes tantum a piis personis exhibitæ, quarum una pars ad Christi Domini, & Apostolorum sustentationem, altera in eleemosynas, ad alendos pauperes infundebatur. Post Christi in celos ascensum Apostoli in Ierosolymitana Ecclesia eandem habendam pecuniæ rationem prosecuti sunt, ut Evangelii ministros sustentarent, & pauperibus alimenta suppeditarent. Hujus pecuniæ fundus subsistebat pariter per oblationes fidelium, qui sua ipsa patrimonialia vendebant, ut omnia in commune conferrent. Ierosolymitanam imitatz sunt Ecclesie ceteræ, ut nulla esset, quæ non fundum, unaquæque pro suis facultatibus, constituerat, e quo satis suppetere ad victum ministris, altarium, virginibus, viduis, orphanis, ægrotantibus, advenis, Martyribus, & Confessoribus, qui in carceribus detinebantur, aut ad metalla damnati, aliisque publicis operibus mancipati erant, omnibus denique pauperibus fidelibus comparandum; itemque ad mortuorum sepulturam, ad panem, & vinum, quibus ad Eucharistiam opus erat; ad agapes, seu convivium communia charitatis, ad libros, ad suppellectilem, ad vasa sacra, ad luminaria coetibus, divinoque servitio necessaria; Christianorum enim primi in suis omnibus coetibus non solum noctu, sed & interdiu luminaribus indigebant: quia ut persecutorum oculis se subderent, cogebantur conventus agere in cryptis, seu specubus subterraneis, in quibus lumine semper opus habebant, quoniam ibi nunquam lux affulgebat.

S. Justinus in sua secunda Apologia id moris ait, in Christianorum coetibus, qui diebus dominicis habebantur, obtinuisse, ut, qui e fidelibus ditiores erant, tribuerent Ecclesie munus, & hoc Episcopo tradatur, qui tanquam communis Pater illud in indigentes singulos distribuebat. Fidelium ergo primis Ecclesie temporibus oblationes modo apud

apud Episcopum, modo in alium locum ab eo designatum deferabantur, ab eoque, vel ex ejusdem mandatis a diacono, prout opus erat, distribuebantur.

Primitias porro, ac decimas fideles ultro offerebant, itemque eulogias, quæ post sanctorum mysteriorum celebrationem supererant, Constitutiones apostolicæ dictæ partiuntur in hunc modum; dent primitias Episcopis, Presbyteris, & Diaconis; decimas inferioribus Clericis, virginibus, viduis, pauperibusque; quod autem eulogias spectat, harum partes quatuor voluit Episcopi esse; Presbyterorum tres, Diaconorum duas, Subdiaconorum, Lectorum, Cantorum, & Diaconissarum unam tantum.

Disciplina hæc, ad Ecclesiæ bona quod attinet, per quatuor tantum priora sæcula viguit; magnæ liquidem mutationes hoc in capite sub Christianis Imperatoribus contigere. Re sane ipsa videmus Ecclesiam Constantini Magni tempore, atque adeo prius immobilis bona possedisse; quandoquidem an. 302. hæc omnia a Diocletiano, aut Maximiano proscripta fuere; præterquam in Galliis, ubi eorum Principum decretum executioni mandatum non fuit, favore Constantii Chori, qui eas administrabat. Cum autem Diocletianus, & Maximianus se imperio abdicassent, Maxentius octo post annis omnia Romanæ Ecclesiæ reddidit; perinde se gessit Constantinus, & licere voluit, æque ac Licinius, ejus collega, cujusvis generis bona, quam late patebat Imperium Ecclesiæ tribui; omnibus etiam publicis muneribus clericos eximens, quo commodius se in religionis rebus occupare possent. Ab hac epocha Ecclesiæ potestatem, divitiisque semper auxit Principum, simpliciumque fidei liberalitas, & munificentia, qui nempe non solum primitias, decimas, aliasque oblationes, verum etiam domos in urbibus, & rursi terras, hoc est, integros vicos, cum incolis, qui omnes servi erant, clericis largiebantur. Bona hæc in communi erant; eorum inspectio, administratio, & dispositio penes Episcopos erat; qui tamen hæc se cura exonerabant, & eam Archidiaconis, aut rectoribus demandabant, qui posteriores ex ipso cleri corpore sumpti, omnibusque in

Eccle-

Ecclesiis instituti fuere, ut eorum bona secundum Episcoporum iussa distribuerent, quemadmodum ex vicesimo sexto Chalcedonenſis Concilii, an. 451. habiti canone licet intelligi: *Placuit omnem Eccleſiam habentem Episcopum habere accoſum de clero proprio, qui diſpenſet res ſacileſiasticas ſecundum ſententiam Episcopii proprii, ita ut Eccleſia diſpenſatio praeſter teſtimonium non ſit, & ex hoc diſpergantur Eccleſia facultates.* Univerſum id ſere obtinuit, ut ex Eccleſiae bonis fierent partes quatuor; quarum una dabatur Episcopo, ad rem domeſticam, & hoſpitalitatem, cui ſpſerat; ad alimentum ſuſtentationem ſpectabat altera; addita erat tertia fabricis, quae nomine veniebant ſedificiorum reparationes, luminaria, & quidquid ad Eccleſias factas, teſtaſque ſervandas faciebat; quarta in pauperes erogabatur. Haec ſane fundus, & immobilia dona, quae ſemper in communi remanebant, ſed univerſum redditus, & oblationes, afficiebat partitiſ hae.

Difficile foret epocham ſtatui partitiſis reddituum Eccleſiae in portiones quatuor, Eaſe D. de la Combe (Collectio Jurisprudentiae canonicae p. 75.) primo ſtatutam vult a Papa Gelafio an. 494. in *can. Verbis*, 23. *conf. 12. q. 2.* At Auctor Tractatus de Beneficiorum Theoria, tom. 1. pag. 32. hunc Papam ait ſatis oſtendere in *can. Quatuor*, 27. 22. q. 2. eam conſuetudinem aliquanto ante inſtitutam fuiſſe; & ſine P. Thomaffinus (Disciplina Eccleſiae, part. 3. lib. 2. cap. 13.) teſtator Papam Simplicium, qui an. 468. ſanctam Sedem conſeſſit, cum Gaudentium Auſinenſem Episcopum audiſſet nullam regulam in Eccleſiae ſae reddituum diſtributione ſervare, Severo Episcopo in mandatis dediſſe, ut Gaudentio Episcopo ex Auſinenſis Eccleſiae proventu quartam tantum partem relinqueret, aliam quartam partem in Clerum diſtribueret, reliquumque dimidium, quod Eccleſiae fabricae, & pauperum ſuſtentationi additum erat, Onagro praebitero rationem redditam compeſceretur: (Epist. 9.) *Simul etiam de redditibus Eccleſiae, vel oblatione fidelium quid debeat, neſciat: nihil licere permittas; ſed ſolacii ex his quarta portio remittatur; duo ſacileſiasticis fabricis; ſed erogandi peragrinoribus, ſed pauperum profuturo ab Onagro Praebitero*

tero sub periculo sui ordinis minifrentur ; ultima inter se clericis pro singulorum meritis dividatur. Tres illas portiones, quas per triennium dicitur (Gaudentius) sibi tantummodo vindicasse, restituat.

Hæc Papæ Simplicii Epistola nos docet, 1. Episcopum fuisse supremum dispensatorem reddituum Ecclesiæ suæ ; at eorum partitionem a canonibus præscriptam facere debuisse ; 2. si sua is potestate abusus esset, imploratam fuisse Metropolitanæ opem, qui hanc dispensationem alteri & provinciæ Episcopo committebat ; 3. pauperam portionem ei, quæ Episcopi, eique, quæ totius Cleri erat, æqualem fuisse ; 4. portiones duas, quarum una pauperes & altera Ecclesiæ reparationes spectabat, Episcopi fidei relictas fuisse ; ut proinde Episcopus tres reddituum Ecclesiæ quantas partes perderet, per quarum unam suis ipsius necessitatibus, per reliquas autem duas pauperibus, Ecclesiæque prospiceret ; 5. Episcopum, si minus fideliter depositum sibi concreditam distribuisset, restitutioni obnoxium fuisse ; 6. Portionem quartam Clero addictam inter clericos tributam fuisse, singulorum gradus, & functionum ratione habita. Hæc divi-
sio bonorum Ecclesiæ persistit ad illud usque tempus, quo certi quidam fundi clericis, qui urbis, & ruris Ecclesiis deserviebant, ut eorum fundorum redditibus, qui iisdem affecti fuere, quoad viverent, fruerentur. *Vide BENEFICIUM.*

Postremi sæculi quidam Auctor super Regalia scribens, contendit, Clodovæum Christianorum Galliarum Regum primogenitum, cæterosque Fundatores bonorum Ecclesiæ per suas foundationes dedisse quidem fructus terrarum, quarum Ecclesiæ redditus percipit, non autem eorundem supelorum terrarum proprietatem, quam fundatores sibi reservarunt, quæque ad Ecclesiam non transiit ; at sententia hæc Constantini non potest. Verum quidem est, ut & Augustinus probat, Ecclesiæ tenere quidquid fundatum possidet perijt, & sub auctoritate Principum, qui hoc titulo primi sunt, eorumque fundorum Domini, potius ut erant, ceteris, quod Ecclesiæ datum fuit, ad privatos homines pertinebat, a quibus facta est fundi donatio, et non minus est, verum hono-

rum

rum Ecclesie datorum proprietatem ad eandem per eorum in ipsius gratiam editam donationem transmissam fuisse, e donatorum mente, itaque e regni legibus, uibusque.

Cum ecclesiastica bona Deo consecrata sint, inquit Fleurius, (Institution. ad Jus ecclesiasticum part. 1. pag. 345.) nemo unus est, qui sit eorum proprietarius, aut qui de iisdem aliter statuere possit, quam canones mandarunt, quin sacrilegium perpetret. Comparari potest bonorum ad Ecclesiam pertinentium proprietates, subdit Bucherius de Agris, (Ibid.) cum proprietate, cui substitutio in infinitum addita est; penes Ecclesiam est horum bonorum proprietates; penes hujus Ecclesie titulares Ecclesiasticos eorumdem bonorum ususfructus tantum, & quidem dum ei deserviant.

Tradi possunt super hoc negotio generalia effata quatuor. Primum est, Ecclesie bona suapte natura inalienabilia esse. Civilem inter, & Canonicam jurisprudentiam super hoc capite convenit. Imperator Leo legem condidit, ut alienationem bonorum Ecclesie Constantinopolitane impediret. Justinianus (Cedotik. de Sacros. Eccles.) id juris ad omnes Ecclesias protulit per Constitutiones, quae accurate moderantur, quidquid hanc rem spectat, quaeque identidem instaurari necesse fuit. Ejusmodi statutorum plena Concilia sunt, quae a prohibitione alienandi Ecclesie bona ne Papam quidem excipiunt: (Cap. 20. quast. 2.) Non liceat Papae prae-dium Ecclesiae alienare aliquo modo pro aliqua necessitate, &c. Alienandi interdictiones haec referuntur ad omnia ecclesiasticorum bonorum genera, etiam ad Ecclesiarum suppellectilem, ad aedium solum, & ad nemora, nec minus in Gallia, quam alibi severae, gravesque sunt; Communitates, monasteria, hospitalia, & alia loca pia, adeoque confraternitates efficiunt. (Chopinius de Sac. Polit. lib. 3. tit. 6. num. 6. Quæstus super Pretre Cent. 1. cap. 2. art. 15. editi an. 1608.)

Alienationis causa.

Sunt tamen causae, propter quas Ecclesie bona alienari licet; & haec causae sunt: Ecclesiae necessitas, utilitas, pietas, & incommoditas.

Richard Concil. Tom. III.

R

Per

Per necessitatem intelligitur obligatio, quæ Ecclesiam obstringit, sua ut urgentia debita solvat; satisve alii cuiuspiam iustitiæ officio faciat; *De jure enim alienari possunt res Ecclesiae, si urgeat res alienum, aut alia similis causa necessitatis extrema.* (Authent. *Hoc jus porrectum* cap. de Sacros. Eccl. allata in can. 3. caus. 10. q. 2.) At res alienum, ut hac exceptione dignum sit, in Ecclesiae emolumentum cesserit, necesse est. Id creditor probare debet, itemque Ecclesiae mobilia bona discutienda curare, antequam operam det, ut ejus fundi alienentur.

Utilitas, quæ Ecclesiae bonorum alienationem firmat, ea est, quæ magni momenti emolumenta affert, ut cum fundi, quorum detentio valde onerosa est, dimittuntur, ut alii utiliores emanant; quod cumulate probandum est: *Utilitas debet plene probari.*

Pietas, seu charitas satis & ipsa ponderis habet ad Ecclesiae alienanda bona, ut cum agitur de redimendis captivis, de alendis pauperibus, &c.

Incommoditas etiam, quæ tum locum habet, cum res noxia potius, quam utilis Ecclesiae est, ejusdem rei alienationem purgat, ut constat ex canone *Licet*, & ex capite *Hoc jus porrectum*. l. c.

Alienationis hæc causæ quatuor admittuntur in Gallia; ibique præterea recipitur quinta, de qua canones non loquuntur, quæque in politia continetur, ut dum ita Regi opus est, aut etiam simplex decoratio publica ita postulat; his addi potest æqua grati animi significatio, quæ ad servitiæ reapsæ Ecclesiae præstita compensanda promoveret: (Institut. Lancelotti lib. 2. tit. 27. §. 3.) *Si quid Prelatus non magni valoris alicui forte ob bene merita donaverit, præsertim suadente consuetudine jure sustinebitur donatio.*

Præter causas ad Ecclesiae bonorum alienationem necessarias, sunt etiam formæ quædam, quarum omissio alienationem absolute nullam redderet.

Harum formarum prima est unanimis omnium personarum consensus, quas res afficit, quam alienari lubet. Ita Episcopus alienare non potest Episcopalis mensæ bona absque

que capituli consensu, nec magis Capitulum absque Episcopi consensu sua ipsius bona alienare potest, seu de collegiata, seu de cathedrali Ecclesia, seu etiam regulari non exempta sermo sit. Idem dicendum de religiosorum, & Abbatum bonis, quamvis mensæ sejunctæ sint; eorum alii sine aliorum consensu alienare non possunt. Cum de Ecclesiæ bonis agitur, quæ nec capitulum, nec monasterium est, ejusmodi sunt parochialis Ecclesiæ bona, sufficit Episcopi consensus cum consensu Parochi, si res e parocciæ dominio est; at si ad fabricam pertinet, ædituorum præterea, incolarumque consensus requiritur. Si Ecclesia exempta est, opus est peculiari, & expresso Papæ consensu; & in hac facti specie Papa committit *in partibus*, ad inquirendum per rescriptum, quod dicitur: *Si in evidentem*. Si de Ecclesia agitur, quæ Superiori exempto subest, satis est, hunc, ejusque Ecclesiæ titularem assensum præbere; eadem est bonorum ratio ad religiosas spectantium, quæ quorumdam religiosorum jurisdictioni subsunt; sufficit Generalis, aut Vicarii generalis consensus, cum cæteris requisitis formis conjunctus. Si de bonis ad Ecclesiam in patronatu positam pertinentibus agitur, etiam patroni consensus requiritur.

Cum agitur de alienatione bonorum communitalis, uti Capituli, aut monasterii, omnes Canonici, aut religiosi ad æris campani sonum, vel aliter ex usu vocari debent, ut super alienatione deliberent. Iis congregatis Prælati, Abbates, seu Prior proponere debet alienationis causam, id, quod alienandum est, & quo titulo; Canonici, vel religiosi suum singuli suffragium dant; ac si omnes ab alienatione stant, ab eoque, quod alienari debet, & in id omnes consentiunt; editur capitularis actus, enuntians, post longam, & maturam deliberationem eos communi sententia assentiri talis boni alienationi, ob talem causam, & ad talem usum, ratos id ad Ecclesiæ suæ majorem utilitatem vergere. Ad hunc cœtum satis est præsentibus acciri, quin absentes expectentur. Religiosi non exempti indigent Ordinarii venia, exempti vero Papæ, aut Superiorum regularium nota opus habent, in propositis casibus.

Quidquid modo protulimus, Rebuffant fecuti in ejus Tractatu de Alienatione Bonorum Ecclesiæ, servatur in Gallia. At, quoniam Rex Ecclesiarum regni custos, & vindex, ecclesiasticorumque bonorum servator est, in omni alienatione bonorum Ecclesiæ necessarius est ejusdem consensus. Cum de bonorum tantum ad ordinarium, & peculiare beneficium spectantium alienatione agitur; post omnes solemnes formas, de quibus hactenus, inquisitione *de commodo, & incommodo*, ad regli Procuratoris requisitionem, & venditionis apud regium judicem ratihabitio sufficiunt. At cum alienatio bonorum est, quæ ad consistorialia regis foundationis, & magna alia beneficia, capitula, aut communitates pertinent, vel aliter eadem magni momenti est, tum vero patentibus litteris opus est, quæ in Curtis super processu *verbali de commodo, & incommodo*, ad generalia Procuratoris requisitionem in acta relatæ sint.

Deliberatio jam inita, & in bonam formam redacta exhiberi debet Episcopo, ut ejus approbatio obtineatur. Episcopo loci, in quo bona sita sunt, presentandam esse deliberationem communis sententia est. Consensus beneficiarii, aut communitatis, quæ vendit, Episcopo favere videtur; utriusque consensum obtineri satius foret.

Est & alia forma, ut scilicet visitationis, æstimationisque bonorum, de quibus alienandis agitur, processus verbalis edatur. Referantur etiam oportet alienationum contractus in tabularium hominum manus mortuæ ejus loci, in quo bona alienata sita sunt, intra quatuor ab alienatione menses sub nullitatis pœna. Ejusmodi est dispositio articuli 8. editi mensis Decembris an. 1691. in quo tabellionum hominum manus mortuæ creatio enuntiatur.

Præterea in his alienationibus publici libelli affigendi sunt, edendæ proclamationes; & bona non nisi plus offerenti, & ultimo pretium augenti designanda!

Spectatis regulis in Gallia receptum est, bonorum ad Ecclesias, hospitalia, fabricasve spectantium alienationes, quæ sine propositis formis editæ sunt, radicitus nullas esse, & ea quidem nullitate, quæ per longum temporis spatium non tegi-

tegitur. Aresta dierum 4. & 11. Decembris an. 1645. allata in Audientiarum Diario; Declaratio diei 12. Februarii an. 1661, cum Aresto resignationis ejusdem Declarationis.

Formæ alienationum bonorum Ecclesiæ non præsumuntur, nisi probentur, præterquam in quibusdam casibus; uti cum alienationis contractus emittat necessarias formas servatas fuisse, & ante longum tempus, ut ex annis amplius quadraginta venditio facta fuerit, tum quidem præsumitur et formalitates absorptas fuisse, ex trito proloquio: *In antiquis emittatis probant*; nisi hanc emuntiationem destruat contraria probatio; ita judicatum per Arrestum diei 23. Junii an. 1597. At cum vitiosus est alienationis titulus, tum longa, vel annorum centum possessio acquirenti, aut tertio detentori inservire non potest ad ecclesiasticos impediendos, quominus in sua bona ita alienata regrediantur; ita statuit Arrestum magni consilii diei 20. Martii an. 1674. Perinde se res habet, si alienatio a beneficiario in suorum consanguineorum, aut peculiarium amicorum gratiam facta fuisset; fraudulenta enim, & ad emptorum potius, quam Ecclesiæ utilitatem facta ejusmodi alienatio, confertur. *Novell. 120. Authent. Quibuscunque, de Sacros. Eccl.*

Ex Dumoulinio, *Cons. 44.* super annorum quadraginta simplici sine titulo possessione præsumitur solemnitates servatas esse, justamque alienandi causam præsto fuisse. Et sane ex Regni communis jure per quadraginta annorum possessionem contra Ecclesiam præscribitur, dummodo possessio hæc pacifica sit, bonamque fidem adjunctam habeat. At in Ecclesiam præscriptio non currit, dum titularis, qui alienationem edidit, in sede permanet, & beneficium possidet, quemadmodum per Aresta plura, a Brodeau in Lovetium, Littera Q, Summario I. in medium allata judicatum fuit.

Gravis læsio per solemnes formas non tegitur, cumque ea probata est, locum habet restitutio. In hac facti speciei subditi e rescissionis litteris intra annos quadraginta querendum est. At, cum formæ servatæ non sunt, omituntur rescissionis litteræ; cum Rex hoc in casu per declarationem

rationem diei 12. Februarii an. 1667. ab his dispensaverit. Ecclesia porro, cum in sua bona ut supra alienata regreditur, acquisite praeſter principale pretium id, quod utiliter ad Eccleſiae bonum ſe impendiſſe rite probaverit, & octavi, aut ſexti denarii taxas, quas ſolverit, rependere debet.

Generale ſuper eccleſiaſticiſ bonis effatum alterum ejusmodi eſt: cum haec bona ad Eccleſiam pertineant, beneficiarios non niſi eorum oeconomos, adminiſtratores, & uſufructuarios eſſe; eaque proinde alienare non poſſe, niſi conditionibus, formiſque ſervatis, quas paulo ante protulimus, ac ne fructibus quidem, & reditibus uti poſſe, niſi dum beneficiis fruuntur, & ex Eccleſiae quidem, ac fundatorum mente. *Vide BENEFICIARIUM.*

Tertium effatum eſt, eccleſiaſtica bona a liberi feudi, decimae, vicesimae, aliarumque impoſitionum juribus immunita eſſe. *Vide IMMUNITATES.*

Quartum eſt, beneficiarios, quibus conditionibus, quibusque perſonis expedire crediderint, id, quod in eorum beneficiis temporale eſt, locare, & in cenſum dare poſſe.

Jam tempus eſt, ut Conciliorum ſuper Eccleſiae bonis praecipuos canones aſſeramus: *Reſte habet, ut ea, quae ſunt Eccleſiae, ſerventur cum omni bona conſcientia . . . quae etiam adminiſtrari convenit cum judicio, & poteſtate Episcoporum . . . ſint autem manifeſta, quae ad Eccleſiam pertinent, cum cognitione preſbyterorum, & diaconorum, qui ſunt circa eum, ut ſciant, quae ſunt propria Eccleſiae; ut, ſi contingit Episcopum e vita migrare, iſ ſi manifeſtis exiſtentibus, quae ad Eccleſiam pertinent, ne ea interdicant, & pereant; nec quae ſunt propria Episcoporum praetextu rerum eccleſiaſticarum vexentur.* (Concilium Antiochenum, an. 341. can. 24.)

Placuit, ut Episcoporum, Preſbyterorum, Diaconorum, vel quicumque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, & clericatus ſui agros, vel quaecumque praedia nomine ſuo comparant, tamquam rerum dominicarum invaſionis crimini teneantur obnoxii, niſi admoniti, Eccleſiae eadem ipſa contulerint. Si autem ipſiſ proprie aliquod liberalitate alienatis, vel ſucceſſione cognationis obvenierit, faciunt inde, quod eorum pro-

poſito

posito congruit. (III. Concilium Carthaginense ann. 397. can. 49.)

Irrita erit donatio Episcoporum , vel venditio , vel commutatio rei ecclesiastica absque conniventia , & subscriptione clericorum. (IV. Concil. Carthaginense an. 398. can. 32.)

Placuit etiam , ut rem Ecclesie nemo vendat. Quod si aliqua necessitas cogit , hanc insinuandam esse Primati provincie , ut cum statuto numero Episcoporum , utrum faciendum sit , arbitretur. Quod si tamen urget necessitas Ecclesie , ut non possit ante Primatem consulere , saltem post factum curiositatem habeat , & vicinis Episcopis hoc ante indicare , & ad Concilium referre eas sue Ecclesie necessitates (alias , saltem vicinos testes convocet Episcopos). (V. Concilium Carthaginense an. 398. can. 4.)

Casellas vero , vel mancipiola Ecclesie Episcopi , sicut prisca canonum præcepit auctoritas , vel vasa ministerii , quasi commendata fidei proposito , integro Ecclesie jure possideant , id est , ut neque vendere , neque per quoscumque contractus res , unde pauperes vivant , alienare præsumant. Quod si necessitas certa compulerit , ut pro Ecclesie aut necessitate , aut utilitate , vel in usufructu , vel in directa venditione aliquid distrahatur , apud duos , vel tres comprouinciales , vel vicinos Episcopos , causa , qua necesse sit vendi , primitus comprobetur ; & habita discussione sacerdotali , eorum subscriptione , quæ facta fuerit venditio , roboretur. Aliter facta venditio , & translatio non valebit. (Concilium Agathense an. 506. can. 7.)

Ejusdem Concilii quadragesimus octavus canon Episcopum de suis quidem propriis , non autem de Ecclesie bonis statuere finit ; & quinquagesimus sextus Abbates vetat , sine Episcopi venia suorum monasteriorum fundos vendere : In venditionibus , quas Abbates facere præsumunt , hæc forma servetur , ut quidquid sine Episcopi notitia venditum fuerit , ad potestatem Episcopi reservetur.

Quisquis Episcopus inventus fuerit , vel Abbas de salarii Episcopi , sive monasterii transferre quidquam in Principum manus , vel etiam alii personæ conferre , irritum sit , quod datum esse

confiteretur. (II. Nicœnum generale Concilium, ann. 789
can. 12.)

Canonica censura decernit , ut res Ecclesiæ , nisi ob nimias
necessitates , quas describit , nemo distrahat. Quod si quisquam
imminente nimia necessitate , inconsulto Primatæ provincie , ac
certe majori urgente necessitate non adhibitis testibus vicinis Ep-
iscopis id facere attentaverit ; ita canonico iudicio percellatur
scilicet , ut amisso honore reus Deo , Et Concilio teneatur. (Con-
cilium Parisiense an. 829. can. 17.)

Idem Concilium in sequenti canone super Ecclesiæ be-
norum usu , quem ecclesiastici facere debent , ita pronun-
ciat : *Compenit Pastoribus Ecclesiarum, res Ecclesiæ possidere , Et
ut Prophanis foribit , (Lib. x. de Vita contemplativa, cap. 9.)
eas possidendo debent contemnere , Et non sibi , sed aliis possi-
dere. Constat autem sanctissimos Pontifices , qui cum Christo
pennumeratore suo regnant , quorum nos indigni locum tenemus,
res Ecclesiæ non sibi , sed aliis possedisse , Et non ad suam glo-
riam , Et delectationem , sed potius ad Dei honorem , Et fide-
lium commoditatem eos his usus fuisse . . . Quicumque ergo se-
cundum eorundem Sanctorum exempla res sibi creditas dispen-
saverit , . . . ad eorum consortium se pertinere dubitare non
poterit. Si autem secus fecerit , eorum consortio se indignum
fore pertimescat. Miserabiliores plane cunctis mortalibus non-
nulli existunt Pontifices , qui in brevissima huius mortalitatis in-
tervallo, suæ miseræ fragilitatis immemores , sacerdotalis hono-
ris culmine ultra metas summissi , amore mundi decepti , cupidita-
te terrenarum rerum illecti , pro caducis , Et cito præterlaben-
tibus rebus , quas utiliter, fideliterque expendere negligunt, san-
ctorum Sacerdotum consortio se privant. Cesset ergo ambitio,
quæ dicere solet, nimis rerum habere Ecclesiæ Christi ; Et per-
pendat , quia, quantacunque sunt res Ecclesiæ , si eo modo, quo dis-
pensandæ sunt , dispensentur , nimis non sunt. Cupiditas
quippe , immo negligentia quorundam dispensatorum , non Ec-
clesiæ amplæ res in vitio sunt. Mira namque res ! Ambitio mun-
dialis satis non habet , Et Ecclesia Christi nimium habet.*

De reditu vero Ecclesiæ , Et de oblatione fidelium , quatuor
sunt portiones ; quarum unam sibi retineat Episcopus ; alteram
clericis

clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuatur; tertiam pauperibus, & peregrinis; quartam Ecclesiasticis fabricis noverit reservandam. (Concilium Wormatiense, an. 868. can. 7.)

Indubitatum est, quoniam honores Ecclesiastici, sanguinis non sunt, sed meriti, & Ecclesia non hæreditario jure aliquem, neque secundum carnem successorem expectat, sed ad sua regimina, & officiorum suorum dispensationes, honestas, sapientes, & religiosas personas exposcit. Propterea auctoritate prohibemus Apostolica, ne quis Ecclesias, præbendas, præposituras, capellanias, aut aliqua Ecclesiastica officia, hæreditario jure, valeat vindicare, aut exposulare præsumat. (II. Concilium generale Lateranense, an. 1139. can. 16.)

Prohibemus etiam sub anathemate, ne a clericis, vel Monachis, vel a quibuslibet Ecclesiasticis personis, Ecclesiæ, vel decimæ, vel quælibet Ecclesiastica beneficia laicis ad firmam tradantur. (Concilium Rothomagense, an. 1189. can. 19.)

Prohibemus etiam sub anathemate, ne clericus habitationes (Donationes), vel prædia Ecclesiastica alicui oppignorare præter conscientiam Episcopi sui, vel officialium suorum, aut quolibet modo alienare præsumat. (Idem. can. 22.)

Cum laicis, quamvis religiosi, disponendi de rebus Ecclesiasticis nulla sit attributa potestas: . . . dolemus sic in quibusdam ex illis refrigescere charitatem; quod immunitatem Ecclesiasticæ libertatis . . . non formidant suis constitutionibus, vel potius constitutionibus impugnare, non solum de feudorum alienatione, ac aliarum possessionum Ecclesiasticarum, & usurpatione jurisdictionum, sed etiam de mortuariis, necnon & aliis, quæ spirituali juri videntur annexa, illicitè præstintendo. Volentes igitur super his Ecclesiarum indemnitati consulere . . . constitutiones hujusmodi, & venditiones feudorum, seu aliorum bonorum Ecclesiasticorum, sine legitimo Ecclesiasticarum personarum assensu præsumptas occasiones constitutionis laicæ potestatis, sacri approbatione Concilii determinamus non tenere, præsumptoribus per censuram Ecclesiasticam compescendis. (IV. Concilium generale Lateranense, can. 44.)

Nullus clericus aliquod beneficium Ecclesiasticum alicui laico tradat ad firmam, nec etiam fructus decimarum ante separatio-

nam earundem eis vendere præsumat. (Lambethense Concilium; an. 1330. can. 8.)

Concilium generale Constantiense, an. 1415. sess. XV. Wicleffi, & Joannis Hus sequentes propositiones damnavit: Dominus Papa, Episcopi, omnes religiosi, vel puri clerici, titulo perpetuæ possessionis dotati, debent renunciare illis in manibus brachii sæcularis. Quod si pertinaciter noluerint, per sæculares debent cogi.

Non est major hæreticus, vel Antichristus, quam ille clericus, qui docet, quod licitum est, Sacerdotibus, & Levitis legis gratiæ ditari in possessionibus temporalibus . . . Non solum possunt domini temporales auferre bona Ecclesiæ ab habitualiter delinquentibus, nec solum hoc eis licet, sed debent hoc facere sub pœna damnationis æternæ.

Generale Concilium Lateranense secundum, an. 1539. celebratum, jam damnaverat errores hos in Arnaldo Brixienfi, qui eos pertinaciter propugnabat.

Omnium rerum, ac donorum Ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductum ultra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticum, hac perpetuo valitura constitutione præsentis fieri prohibemus. (Extrav. Ambitiosa, de rebus Ecclesiæ non alien.)

Magnam Ecclesiis perniciem asferre solet, cum earum bona, repræsentata pecunia, in successorum præjudicium alii locantur. Omnes igitur hæ locationes, si anticipatis solutionibus fiant, nullatenus in præjudicium successorum validæ intelligantur, quocumque indulto, aut privilegio non obstante; nec hujusmodi locationes in Romana curia, vel extra eam confirmantur. Non liceat etiam jurisdictiones Ecclesiasticas, seu facultates nominandi, aut deputandi Visarios in spiritualibus locare, nec conductoribus per se, aut alios ea exercere: aliterque concessionem etiam a Sede Apostolica factam, subreptitiæ censeantur. Locationes vero rerum Ecclesiasticarum, etiam Auctoritate Apostolica confirmatas sancta synodus irritas decernit, quas a triginta annis citra, ad longum tempus, seu ut in nonnullis partibus ad viginti novem, seu bis viginti novem annos vocant factas; synodus provincialis,

lis, vel deputandi ab ea in damnum Ecclesiæ, & contra canonicas sanctiones, contractas fuisse judicabunt. (Concilium Tridentinum, sess. 25. de Reform. cap. 11.)

Peculium Christi sunt bona Ecclesiæ, Episcopis, Sacerdotibus, & clericis cum ad honestum eorum vitæ subsidium, & spiritualis sumptuum ministerii, tum ad pauperum alimentum, atque sustentationem tradita; quæ propterea sine summo scelere, & detestando sacrilegii crimine alienari non possunt. Proinde nos superiorum temporum sacros canones exequentes, omnibus Episcopis, Abbatibus, Capitulis, Prioribus, Parochis, & cæteris Ordinis Ecclesiastici viris, intenta comminatione anathematis inhibemus, ne aliquid ex rebus Ecclesiasticis, sive mobilibus, sive immobilibus vendare, donare, aut alio quocunque modo alienare præsumant; sed eas potius, ut bonos decet patresfamilias, vel dispensatores facultatum Christi fideliter conservare Et ut abusus, atque fraudulentæ artes penitus e medio tollantur, quæ a pluribus Ecclesiarum præfatis, & aliis viris Ecclesiasticis in fraudem sacrorum canonum committuntur, illam prætextu cujusdam commentitiæ necessitatis, vel utilitatis prædiorum, neque sterilia, neque infructuosa, dolosis quibusdam emphyteusis, vel permutationis contractibus distrakunt, statuimus; ut nulla deinceps prædia cum aliis permulentur, vel in emphyteusim dentur, nisi ab omni memoria fuerit inculta; neque etiam eodem genere contractuum, domos ruinam minantes, vel jam collapsas abalienare liceat, nisi prius manifeste, & evidenter constet, facultates Ecclesiarum, ad quas hujusmodi res pertinent, oneribus necessariis deductis, omnino ad earum instauracionem non sufficere. Quæ in re diligens causæ cognitio ab iis, ad quos de jure spectat, adhibeatur, & canonica solemnitas observetur. Ut autem in posterum Ecclesiæ indemnitati, quantum fieri potest, provideatur . . . statuimus, ut omnium bonorum mobilium, seu immobilium, jurium, actionum, annuorum censuum, sive reddituum, nominumve debitorum, & aliorum, quorumcunque ad Ecclesias, & religiosa loca, aliisque beneficia, sive curæ obnexa sint, sive non sint, pertinentium duo inventaria, publica, & probata formæ, ab iis, qui hujusmodi Ecclesiis præfunt, & beneficia obtinent, conscribantur: quorum unum in propria

pria Ecclesia, seu loco religioso, alterum vero, si sit inferiori Ecclesiarum, in archivis cathedralis Ecclesiae, si autem ipsarum cathedralium, apud Metropolitanum custodiendum tradatur. Ordinarii vero in suis visitationibus inquirent, an eorum, qui in inventario descripti sunt, aliquid desit. Quod si quid deesse conpererint, recuperare, seu ad jus pristinum revocare consueverint, culpam cujuscumque hac in re, juxta canonicas sanctiones severe punientes. (Concilium Burdigalense, ann. 1583. cap. 26.)

Statuta prope similia videri possunt in Conciliis, Turonensi ejusdem anni, tit. 20. *de rebus Ecclesiae conservandis, Et non alienandis*: Bituricensi, an. 1584. tit. 34. *de rebus ad Ecclesiam pertinentibus*; & Aquisextiensi, an. 1585. tit. *Quae pertinent ad beneficiorum collationem, eorumque jurium, & bonarum conservationem.*

Videamus nunc, quemadmodum peculiaria decreta haec praesentibus usibus nostris accommodentur.

1. Alienationis nomen penes nos non ei solum contrahitur, qui certae cujusdam rei dominium transfert, sed aliis quoque tribuitur, (Gibertus, Instit. Eccl. tom. 2. pag. 283.) ejusmodi: sicut locatio emphyteutica ultra annos novem, & eam redemptionis facultate venditio. In hac utraque facti specie servandae formae, quoad alienationes praescriptae, in Blesensis Constitutionis articulo 19.

2. Modicitas valoris fundorum parvi momenti, quos alienari canones sinunt, quin consuetae formae serventur, nulla, seu Ecclesiastica, seu civili lege, statuta est; videturque relinquenda conscientiae, & prudentiae Episcopi, cujus semper intervenire debet auctoritas.

3. Patrimonialis titulus, ad sacros ordines requisitus, etsi Ecclesiasticum bonum non sit, alienari tamen non potest, quin interponatur Episcopi auctoritas, & subit justa causa. Spectatur hic titulus, quoad finem, tamquam dotabile bonum; & Episcoporum interest, ut servetur; quoniam si clericus in sacris solum titulum alienaverit, quin habeat, unde vivat, cogetur Episcopus ejus sustentationi consilium, ut mendicitatem tam clero ignominiosam praeveni-

at.

at. Quamobrem si ejusmodi alienatio sine Episcopi consensu fiat, nulla est e Regni jurisprudentia. Gibertus *ibid.*

4. Quemadmodum Ecclesiasticæ locationes sunt, quæ eas omnes, de quibus dictum est, formas requirunt, ut emphyteutica locatio, quæ novem annos excedit; ita etiam nonnullæ sunt, quæ eas minime postulant; ejusmodi sunt, quæcunque annos novem non superant. At Ecclesiasticarum locationum nulla est, quæ non apud Notarium in nullitatis poenam transigi debeat. (Declaratio diei 19. Martii ann. 1696. art. 1. Edicti die 6. Maji an. 1704. sæpius deinde renovati.)

5. Emphyteuticæ locationes bonorum Ecclesiæ per temporis anticipationem renovari non possunt; quod si renovetur in hunc modum, renovatio nulla est. Cæteræ vero eorumdem bonorum locationes, per anticipationem sex tantum mensium, ante elapsam præcedentem locationem valide iniri possunt. Si qua tamen locatio per mensium plusquam sex anticipationem inita, ex aliquot jam annis cœpisset, subsisteret ob eam causam, quia hoc in casu *res non est amplius integra*; at si locatio non ante cœpisset, quamvis in cassationem intentata esset, non subsisteret, quia tum quidem *res esset adhuc integra*.

Ita sentiunt Auctores nonnulli; & inter alios Colletius in suo Pontasiani Casuum Conscientiæ Dictionarii Compendio, Tom. I. pag. 111. & 112. At Durandus de Maillane, in suo Dictionario Juris Canonici, Tom. I. pag. 143. pronuntiat „non spectari tamquam temporis anticipationem in „locationibus spatium mensium sex, cum de domo agitur; „itemque unius, aut etiam duorum annorum spatium, cum „agitur de rurali conductione, cujus procuratio magnos „apparatus postulat. „ Addit idem Auctor, „conductorem, cum in legis præjudicium beneficiario per anticipationem solvit, alteri solutioni quoad eum subesse, qui in „beneficium succedit, salvo tamen ejus in defuncti hæredes recursum. Cum hæ solutiones administratori alicujus „Corporis, seu Societatis factæ sunt, Corpus ipsum non „te-

„ tenetur earum rationem reddere , nisi cum ad ejus emolumentum impensæ sunt. „

6. Caput *Ambitiosæ*, de rebus *Eccles.* non alien. aliosque canones, qui locationes bonorum Ecclesiæ non nisi ad triennium confici sinunt, sequuntur provinciæ plures. In aliis, ut in Burgundiæ Comitatu, locationes statui possunt ad annos viginti novem, feudaliū instar; quod Ecclesiæ utile est, cui scilicet ita potiores conditiones comparantur. Ut hæ locationes sortiantur effectum suum, beneficiarius per id omne tempus vivat, oportet. (Gibertus, *ibid.* pag. 286.)

7. Quia locationes omnes ad longum terminum editas Tridentinum Concilium, sess. 25. de *Reform.* cap. 11. nullas declarat. Sunt Auctores, qui putent, locationem ad tempus initam, quod annos tres per extrav. *Ambitiosæ* statutos excederet, reapse, & ut loquuntur, radicaliter nullam fore, anno tamen excepto, quo suas conductor culturas jam edidisset; nec desunt, qui sentiant, ejusmodi locationem irritam fore solummodo, quoad temporis spatium, quod legitimum terminum superat, siquidem ad censum quotannis solvendum inita esset; at si ita locatio se haberet, ut census per totum locationis cursum semel tantum solvendus esset, tum quidem ea suapte natura nulla foret. Quod si locatæ rei fructus alternis annis tantummodo percipiuntur, hoc in casu locatio protrahi potest ad annos sex, quin timendum sit, ne id Pauli II. qui extrav. *Ambitiosæ* Auctor fuit, menti repugnet; is nempe annos non aliunde, quam ex mensibus numerabat, ex Barbosa, de *Offic. & Potest. Episc.* part. 3. alleg. 95. n. 11. & Sanlegerio, de *Quæst. & Resol. benef.* cap. 66. n. 9. & seq. De Ferrieres in suo Commentario super consuetudine Parisiensi, art. 227. ex usu esse ait, ut locationes quidem, quæ novem annos superant, abrogentur, quamvis a termino parum absint, cum fraudis suspicioni subsunt. Van-Espen, *Jur. Univ.* Tom. II. pag. 106. Philippi II. Hispaniarum Regis edictum affert, quod eas pleno jure nullas declarat, nisi solemnes alienationum formæ in iisdem servatæ fuerint. Latum fuit decretum hoc in confirmationem Conciliorum Mechliniensis, an. 1570. & Ca.

Cameracensis, ann. 1586. quæ Ecclesiasticos vetant, locationes transigere ultra annos novem, quoad terras culturæ idoneas, ultra sex, quoad prata, ultra tres, quoad decimas; & ea quidem indicta poena, ut locationes secus editæ nullæ sint.

8. Locationes bonorum Ecclesiæ definunt per beneficiariorum mortem, qui eas ediderunt, aut per beneficiorum ab iis editam in collatorum manu puram, & simplicem dimissionem, aut per eorundem resignationem *in favorem*, salvo locatariorum, aut colonorum recurſu ob expensas, damna, & lucra contra resignantes, aut defunctorum beneficiariorum hæredes, ex Constitutione diei 7. Septembris ann. 1568. quam affert Fontanonius in sua Constitutionum Collectione, Tom. IV. pag. 518. At subsecutis temporibus adhibita est quoad beneficiarios per resignationem, aut permutationem provisos distinctio, judicatumque, hos quidem suorum decessorum locationibus servandis obnoxios esse. Judicatum est etiam, successorem ad beneficium per mortem devolutum, aliasque juris vias, non posse statim locatarium, aut colonum expellere, sed finire debere eum currentis anni messem colligere, si colonus est, aut ad primum usque conductionis terminum frui, si locatarius. Ejusmodi est constans jurisprudentia, inquit D. Jousse in Commentario super edicto mensis Aprilis an. 1695. Tom. I. pag. 376. Ad locationem a capitulo, aut monasterio factam, quod attinet, hæc sane subsistit ad suum terminum usque: quia tale corpus non moritur; adeoque capitulum, *Sede vacante*, defuncti Episcopi colonos possessione spoliare non potest: quia ejus personam repræsentat, & subest ejusdem actiæ.

9. Per Aurelianensis Constitutionis articulum 7. & Blefensis 4. vetantur Prælati suorum beneficiorum spiritalia ulli ad annum censum locationi subdere; vetantur iidem per Blefensis Constitutionis articulum 45. sub poena nullitatis locationum, suos redditus exteris in civitatem non adoptatis, viris nobilibus, & justitiæ officiariis, eadem ratione locare.

10. Cum beneficiarius in eo jure, in eaque voluntate est, ut sui decessoris colonum expellat, id facere debet post initam possessionem, juridice, ut anticipationes præveniat, quas colonus facere posset ob sationem, culturamve terrarum; quæ si factæ jam sunt, eum sinere debet inceptum annum absolvere, & fructus in specie colligere, soluto locationis pretio *pro rata anni*. Brodeau, Litt. S. Summ. II. Quoad domos, beneficiarius menses locatariis dare debet. *Ibid.* Si villicus, aut locatarius in antecessum locationis universum pretium, aut magna corollaria, seu magna ultra pretium munera solvit, contra successorem per mortem, aut per devolutum nihil repetere potest, ac ne corollarium quidem contra titularis hæredem; at si anticipatæ solutiones in Ecclesiæ, aut beneficiarii emolumentum cesserint, iis successor obnoxius esset. (Collectio Jurisprud. canonicæ, verb. *Locatio Bonorum Ecclesiæ*, art. I. n. 8.)

II. Obligatio per Arestum Consilij, diei II. Aprilis an. 1752. beneficiariis, Ecclesiasticisque communitatibus imposita, ut bonorum, quæ colenda dant, locationes a Notariis firmandas curent, non iis, ut ante, suorum beneficiorum bona, redditusque omnino, aut ex parte, cum ita expedire crediderint, administrandi libertatem adimit, quia necesse habent locationes apud Notarios adere, nisi ea ad annum censum tradere vellent, aut rite probare non possent, se ob id, quod quatuor in eadem parochia vomerum operam superat, tributum solvere; at ex eodem Aresto beneficiarii, & communitates Ecclesiasticæ, qui per se, per domesticos, aut per diurnos operarios suorum bonorum, reddituumque administrationem perficere vellent, necesse haberent, id ad parochialis Missæ exitum enuntiandum curare, & octo post diebus ad tribunalis Registri, vulgo Controllij, commissum loco proximum, ubi decimæ, & alia bona, & redditus existunt, exemplum mittere annuntiationis a beneficiario firmatæ, qui ejus recognitionem sumet a dicto Ministro, omnino sine expensis, excepta pergamena obligata charta, ad eundem eam remittente.

12. *Blesensis Constitutionis articulus 19. beneficiorum firmas, ut vocant, rite plus offerenti, & ultimo pretium augenti ad candelæ extinctionem solemnibusque adhibitis formis, quæ in Dominii, seu Regii patrimonii locationibus servantur, traditas vult. Locationem, ad vitæ tempus domus Tercentorum, sine auctionibus, & sine enuntiationibus editam Parisiense Parlamentum, per Arrestum die 14. Martii, nullam declaravit, & ad novam locationem, in qua omnes omiffæ formæ servarentur, procedi iussit. Hæ formæ, cum locatio prætergreditur annos novem, eadem, quæ ad alienationem, sunt.*

BONOSUS, *Sardicensis in Macedonia Episcopus, negabat cum Joviniano, virginitatem perpetuam sanctæ Virginis, contendens alios ei filios post Jesum Christum fuisse. Negabat etiam cum Photino, divinitatem Christi Domini; quod in causa fuit, ut Photiniani deinde Bonofiaci nuncuparentur. Accitus fuit Bonosus ad Capuanum Concilium, quod ann. 389. sub Papa Siricio coiverat ad extinctionem schismatis, quod ex annis pluribus in Antiochena Ecclesia grassabatur, recruduitque eo ipso an. 389. quo Paulinus, ejus urbis Episcopus, e vita migravit; ei suspecto a sanctoribus Evagrio, cum Flaviano, Meletii successorem adversa pars sustineret. Remisit Capuense Concilium Bonosi causam ad Anysium, Thessalonicensem Archiepiscopum, qui cum suffraganeis Bonosam, ejusque sectatores tamquam hæreticos damnavit, ut ex Epistolæ 22. Innocentii Papæ I. cap. 5. constat.*

BREVETARIIL. *Quare, GRATIÆ EXPECTATIVÆ.*

BREVIARIA. *Ita nuncupatur liber, qui divinum officium continet, quod clerici beneficiarii, aut in sacris ordinibus constituti, itemque religiosi professi recitare tenentur. Hoc breviarii nomen vel ex eo derivatur, quod divinum officium, quod hoc tempore in Ecclesia recitatur, nihil est aliud, quam officii compendium, quod olim multo longius in usa erat, vel id ei nominis; quia sacræ Scripturæ, Homiliarum Patrum, vitarumque Sanctorum epitomen continet; vel ex antiquorum denique Monachorum consuetudine, quibus iter agentibus dabantur parvi libri, in quos con-*

trahebantur Psalmi, Lectiones, & Orationes, quæ in choro magnis explicitæ voluminibus legebantur.

Ne divinæ servitutis census, quem de fructu laborum suorum offerre tenetur quilibet clericus, Ecclesiasticum beneficium possidens, vel in sacris ordinibus constitutus, dum per occupationes alias conceptui Ecclesiæ interesse non valet, ex defectu breviarum omittatur: provide duximus statuendum, ut per locorum Ordinarios beneficiati prædicti, & in sacris ordinibus constituti, ad habendum propria breviarum infra tempus, ipsorum ordinariarum arbitrio moderandum, coercitione districta cogantur, nullasque de cætero in Diaconum ordinetur, qui non habeat breviarum, & in practica, & peritia divinum officium faciendi per examen reperiatur idoneus. (Concilium Tertiosanum, an. 1496. can. 4.)

Dioecesani statim post dissolutum præsens Concilium diligenter visitent breviarum, missalia . . . & quæ deprehenderint in illis superflua, aut non satis pro Ecclesiæ dignitate convenientia . . . tollent, & rescabunt, & quæ viderint esse necessaria, adicient. (Concilium Colonienſe, an. 1536. part. 2. cap. 6.) (Concilium Senonenſe, an. 1520. can. 1.)

Multo jam ex tempore pio, ut spes est, animo desideravimus repurgari breviarum. Nam cum olim a sanctissimis Patribus institutum sit, ut solæ Scripturæ sacræ in Ecclesiâ recitarentur. nescimus, quâ incuriâ acciderit, ut in eorum locum successerint alia cum his neutiquam comparanda, atque interim historia Sanctorum, tam inculte, ac tam negligenti studio conscriptæ, ut nec auctoritatem habere videantur, nec gravitatem. Deo itaque Auctore, deque consilio capituli nostri, ac Theologorum, aliorumque piorum virorum, reformationem breviariorum meditabimur.

Videbimur ergo operæ pretium facturi, si missalia perinde, atque breviarum pervidere curemus, ut amputatis tantum superfluis, & quæ superstitiosius involta videri possint, ea tantum, quæ dignitati Ecclesiæ, & pristinis institutis consentanea fuerint, relinquantur. (Ibid. cap. 11.)

Episcopi curent in sua quisque diœcesi, ut officia divina, quæ singulis canonicis horis præstari debent, & publice in Ec-

cles-

defia, & privatim à singulis Sacerdotibus, clericisque inferioris ordinis, qui illa obire debent, celebrentur, & peragantur ad præscriptam breviarii Romani nuper editi rationem; nisi tamen Ecclesiæ ejusmodi sint, in quibus ex veteri consuetudine, ut summi Pontificis Pii V. Litteris eo nomine confectis cautum est, alius ritus, aliaque ratio adhibeatur. (II. Concilium Mediolanense, an. 1596. tit. 2. decret. II.)

Episcopis, utpote Apostolorum successoribus, Ecclesiæ Principibus, primisque pastoribus ea communi jure potestas est, ut divinum officium moderentur, omnesque libros examinent, qui eo referantur, potissimum vero missalia, & breviaria, e quibus expungant, quidquid falsi, apocryphi, superstitiosi, supervacanei, indecentis, divinique cultus majestate, & sanctitate parum digni occurrere in iisdem possent.

Perficere voluit Pius V. (Bulla extat in Bullario Romano, tit. 2. pag. 196. edition. an. 1638.) ut Romanum breviarium præ quovis alio per universam Ecclesiam reciperetur; deditque hanc operam non semel deinde Romana Curia, at semper irrito conatu. Cum Parisiensis Ecclesia vehementer, an. 1581. sollicitata esset, ut suo relicto Romano breviarium sumeret, obstitit Capitulum, & ad hanc oppositionem firmandam Theologicæ facultatis Doctores protulere rationum momenta plura. Aiebant, inter alia SS. Patribus, sapientia, & prudentia tantopere commendandis præsto fuisse justas causas, ut variis diocesium breviaria, quæ earum propria, & peculiaris essent, habendi libertatem relinquerent; Episcopis singulis, quod ea omnia, quæ ad eorum dioceseos Ecclesiasticam politiam pertinent, quam Romano Episcopo in sua, non minus auctoritatis esse; rationum unam, quæ ad peculiaris breviaria servanda permovere debebant, eam esse, quod Sanctorum cujusque dioceseos officia in iis breviariis continebantur; peculiarium breviorum abrogationem, & Romani breviarii inductionem non tam ad religionis, quam ad Romanæ Curie augmentum referri, &c. Videri potest hæc Parisiensium Doctorum decisio in Capite 31. Probationum Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, per Dominos Pythou, cum Aresto, Parlamenti Pari-

sienfis, diei 27. Februarii an. 1603. quod Andegavenfis Episcopi, qui Missale, & breviarium Romanum in suæ dioceseos gratiam adoptare volebat, mandatum abrogat.

Ergo peculiare dioceses, quæ proxime Papæ non sub sunt, breviaria, quæ singulis propria sunt, facta testâ servarunt; & quoniam eorum genera plura sunt, debet illud quisque dicere, quod Ecclesiæ proprium est, cui est addictus.

Quamvis Episcopis suis ipse character eam facultatem tribuat, ut divinum officium moderentur; iidem tamen in Gallia, suarum dioceseon breviaria sine suorum Capitulorum consensu, ac sine patentibus Litteris rite registratis reformare non possunt. *Vide OFFICIUM DIVINUM.*

BURSA est in collegio statio, seu sedes, quæ pauperi scholari ad tempus datur, scholari scilicet, cujus parentes re tota sedulo ponderata, non satis divites sunt, ut ejus sustentationi per studiorum tempus commode consulere possint. Pronuntiari potest hanc fuisse eorum omnium mentem, qui burfas fundarunt, & hujusmodi foundationes in pauperum studentium persona proprie Christi Domini patrimonium esse. Bursæ tamen beneficia non sunt. Ad eas Papa providere non potest, easdemque burfarii resignare non possunt. (Constitutio Blesensis, art. 78.)

Nulla, nisi prout fundatio se habet, bursa tribui debet. (Arrestum Parlamenti Parisiensis, die 20. Novembris anno 1577.)

Jurisdicctio, quod ad burfas attinet, ad universitatis Cancellarium pertinet. (Arrestum diei 20. Januarii an. 1632.)

Bursæ duæ possideri non possunt. (Constitutio an. 1334.)

Non alii, quam pauperes Studentes, ad collegiorum burfas contendere possunt; Arrestum diei 16. Decembris an. 1664. Cum burfæ non sint beneficia, quia nec in Ecclesiasticorum beneficiorum titulum fundatæ sunt, nec ob spiritale officium clerico in perpetuum dantur; burfarii sine simonia vendere possunt annos plures, qui de suarum burfarum tempore iidem supersunt, atque ejusmodi exempla pene in omnibus Parisiorum collegiis suppetunt. (Definitiones juris canonici, verb. *Bursa*, pag. 108.)

CÆREMONIA. Vox hæc proprie significat congeriem plurium actionum, formarum, agendique rationum, quæ ad alicujus rei magnificentiam, & solemnitatem augendam conferunt. Sunt ergo Ecclesiasticæ cæremoniæ externa, & religiosa quædam acta, seu ritus, qui divinum cultum, & servitium comitantur, quique a Christo Domino, vel ab Apostolis, vel ab Ecclesia, ob necessitatem, aut commoditatem, vel ob decentiam, & pietatem instituti fuerunt.

Cæremoniarum divisio.

Igitur cæremoniæ, quibus utitur Christiana Ecclesia, vel ad divinam, vel ad Apostolicam, vel ad Ecclesiasticam institutionem referuntur. Divinæ institutionis cæremoniæ sunt, quas Dominus ipse Christus instituit, ejusmodi est calicis benedictio, & consecratio. Apostolicæ institutionis cæremoniæ sunt, quas Apostoli instituerunt, ut manuum impositio, exorcismi, &c. Ecclesiasticæ denique institutionis cæremoniæ sunt, quas Ecclesia deinceps instituit; & ex hoc genere sunt numero plures benedictiones, inclinationes, genuflexiones, signa crucis, &c.

Inter has cæremonias, aliæ sunt essentielles, aliæ accidentales, seu accessoriæ. Cæremoniæ essentielles sunt, quæ ad ipsam sacrificii, aut Sacramentorum essentiam pertinent, quæque hac de causa mutari non possunt; ejusmodi sunt verba consecrationis Eucharistiæ, formæque baptismatis. Cæremoniæ accidentales, seu accessoriæ sunt, quæ divini servitii decentiam, aut commoditatem spectant, & mutationi sunt obnoxie, ac sæpe in aliis Ecclesiis aliæ.

Ecclesiasticarum Cæremoniarum origo, seu earum Institutionis rationes.

Sunt Auctores, qui contendant Ecclesiasticas cæremonias physicis tantum, seu naturalibus rationibus niti, cum earundem institutionem, & prosecutionem cæteri ad rationes mere mysticas, & symbolicas referant. Inter has contrarias

opiniones duas, mediâ via incedendum est, & ita dicendum: esse cæremonias, quæ solum ob physicas, seu naturales necessitatis rationes institutæ fuerunt; esse alias, quæ mysticis rationibus tantum nituntur; alias etiam esse, quibus naturales simul, & mysticæ rationes causam præbuere; denique naturalibus rationibus paulatim desinentibus, quoad cæremonias non paucas, quarum origini nihil aliud fundamentum erat, has ipsas ob æquitatis, & ut ita dicam, moralitatis rationes, quasdam ab Ecclesia servatas esse.

Sunt cæremoniæ, quæ suam institutionem mere physicis, & in necessitate positis rationibus debent. Ejusmodi est inter alia quoad originem cereorum usus, qui nempe primo quidem non alia de causâ ad Missam sunt accensi, quam quia dicebatur hæc noctu subterraneis in locis, ubi sine hoc subsidio clare perspicere non potuisset. Bene multæ sunt benedictiones, inclinationes, genusflexiones, crucis signa, aliisque similis usus mysticis tantum rationibus nixi. Perspicuum est, Christum Dominum exhibere voluisse innocentiam, & puritatem, quam animo baptismus reddit, dum eum per corporis ablutionem conferendum mandavit. Chrismatis unctio in confirmatione gratiæ Spiritus Sancti, bonique odoris, quem vita vere christiana diffundit, figura est. Aquæ, & vini in calice mixtio naturalibus, aut historicis, itemque mysticis rationibus nititur, quippe quæ fuit, ut id imitemur, quod in ultima cœna Christus ipse Dominus egit, ut sanguinis, & aquæ memoria, qui ex ejus latere, dum cruci affixus erat, effluerunt, in animum revocetur, & ut fidells populi cum Christo Domino ejusdem capite intima conjunctio, seu unio repræsentetur.

Ob æquitatis demum, & moralitatis rationes, quasdam Ecclesia cæremonias plures servavit, quæ initio quidem non nisi necessitatis rationibus nitebantur. Ita, exempli causa, cerei, qui solum inducti fuerant, ut nascentis Ecclesiæ fidelibus in divini officii celebratione, quam noctu peragebant, lucem afferrent, subsecutis temporibus adhibiti fuere, tam ob decentiam, & majestatem cultus, quam ob spirituales, & morales significationes, quas suppeditare potest analogia, seu quo

quod Christum Dominum, qui ipse mundi lux appellatur, tam quod alias cogitationes plures, quas menti exhibet spiritualis hæc, & allegorica notio.

Cæremoniarum emolumenta.

Ecclesiasticæ cæremoniæ magnum emolumentorum numerum continent. Officiis hæc, sanctisque mysteriis majore cum pompa, majestate, reverentia celebrandis inserviunt, conferuntque ad majus iisdem obsequium apud populos conciliandum, qui fere non ea magni faciunt, quæ non aliquo sensibus obvio apparatu exornata sunt. Nec minus utiles eadem sunt, ut fidelibus mysteriorum effectum, ac dispositiones exhibeant, quas ad ea utiliter suscipienda afferre debent; ut eorum mentem, animumque ad spiritualium rerum contemplationem extollant, ut eorundem pietatem excitent, foveantque: ut eos erudiant, illuminent, permoveant, eorum animis sensum, delectationem, unctionem inferant, dum eos edocent litteræ spiritum addere, id quod morale est ei, quod physicum, id quod ad doctrinam, pietatem, & ædificationem facit, ei, quod simplex, & naturale est. Adjuvamento etiam sunt cæremoniæ, ut inter fideles charitas foveatur, ut eorum firmetur fides, ut iidem ab infidelibus, aut ab hæreticis, qui eorum cæremonias contemnunt, distinguantur. Denique cæremoniæ sermoni corpus, ut ita dicam, veluti quoddam præbent; cum vividiores, magis animatum, vehementiorem, & ad significandum aptiorem reddunt, prout est homo a natura factus, cui placet ea, quæ dicit, ob oculis ponere, iisque addere externa signa, quæ ad voces, quas adhibet, apta veluti symbola quædam congruant; quæ earundem sensum exprimant, & alio quasi sermone perinde loquantur.

Hæc rationum momenta probant cæremonias suapte natura bonas esse; Ecclesiæque auctoritas, quæ earum usum tum in Missæ celebratione, tum in Sacramentorum administratione præcipit, non minus probat eas servari oportere, nec sine peccato, quod lethale sit ipsum per se, vel citra scandalum, aut contemptum omitti posse: *Si vero aliquid*

de accidentalibus solum omittat, res quidem conficitur; sed graviter peccat, qui scienter omittit: quia facit contra præceptum Ecclesiæ. Ita super Missæ caeremoniarum etiam accidentalium omissione suam mentem aperit S. Thomas, seu potius Cardinalis Anibal in suo super quatuor Magistri Sententiarum libris Commentario, quod S. Thomæ Aquinatis nomine in ejus Operum Collectione impressum est.

Accidentalium caeremoniarum omissio non nisi veniale peccatum est, cum levis est materia, cumque negligentia, vel ignorantia, quæ omissionem efficiunt, haud majoris & ipsæ momenti sunt. Necessitatis quidam casus non desunt, in quibus non essentialium ad Missam, & Sacramenta spectantium caeremoniarum omissio innocens omnino est, omnique penitus culpa vacat. Sacerdos celebrans, in Ecclesia ruinam minitante, aut appropinquantibus religionis hostibus, qui ei mortem inferre volunt, eas Missæ caeremonias omittere potest. Sacerdos quoque, qui Baptismum, aut Extremam unctionem personis morti proximis administrat, horum duorum Sacramentorum accessorias caeremonias omittere sine peccato potest, ea tamen lege, ut eas suppleat, si ægrotantes convalescerint. Ita mandant Ecclesiæ leges, seu quia omissarum caeremoniarum supplementum semper documenti aliquid continet, illudque nunquam non bonus aliquis effectus sequitur, seu ad reverentiam, & ob antiquitatem caeremoniarum, usumque communium Ecclesiæ, seu denique ut unitas, integritasque perfecta Sacramentorum, itemque quoad ea conferendi rationem consensus, atque uniformitas custodiatur.

Si quis dixerit, receptos, & approbatos Ecclesiæ catholicæ ritus, in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a Ministris pro libitu omitti, aut in novos alios per quemcunque Ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit. (Concilium Tridentinum, sess. 25. cap. 7.)

Cæremonias item adhibuit (Ecclesiæ), ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliæque id genus multa, ex Apostolicâ disciplina, & traditione; quo & majestas tanti sacri-

crificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis, & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur. (Idem, sess. 22. de Sacrif. Missæ, cap. 5.)

Cæremoniæ omnes, quæ signacula sunt pietatis, & religionis christianæ, quasque vel ab Apostolis, vel ab Ecclesiâ Catholica traditione quasi per manum accepimus, ut sanctæ, & pie sunt inventæ, sic religiose conserventur in Ecclesiis. In his autem, ubi fides, & devotio accesserit, Spiritus Sanctus operatur, ac præsentium mentes movet efficaciter. . . . Novæ autem cæremoniæ nullæ in Ecclesiis recipiantur, sine Episcopi judicio. (Concilium Cameracense, an. 1565. tit. 6. cap. 6.)

In celebratione Missæ omnes ritus, & cæremoniæ, quæ in Missalibus præscribuntur, exacte, & religiose observentur, nec quidquam addatur, vel detrahatur. (Concilium Bituricense, an. 1584. tit. de Missa, can. 15.)

Narbonense Concilium, an. 1609. de Missa loquens, (De Missæ sacrif. cap. 19.) eam ita celebrandam ait: Nihil addendo, vel diminuendo, nec ullas adhibendo cæremonias, præter eas, quæ in Missali romano expresse notantur, ut unitas in fide, & moribus, & actionibus, inter fideles, sicut semper fuit, ubique terrarum reperiatur.

Hæc postrema verba, quæ id ponunt, tamquam certum, disciplinæ, ac cæremoniarum, perinde ac fidei, morumque unitatem semper in Ecclesia servatam fuisse, vera esse non possunt, nisi ad cæremonias referantur, quæ Missæ sacrificio, & Sacramentis absolute essentialia sunt; quod enim ad cæteras attinet, certum est eas semper non extitisse, nec easdem in tota Ecclesia etiamnum esse. Apponenda est hæc adnotatio distinctioni 12. primæ partis Decretalium Gratiani, ubi Auctor hic æfert vetera quædam Hispaniarum Concilia, quæ in omnibus ejusdem provincie Ecclesiis idem breviarium adhiberi, easdemque cæremonias servari volebant. Sunt autem Concilia hæc, inter alia, Gerundense an. 517. Bracarense an. 563. Toletanum an. 633. At, inquit Hericurtius, in sua ad Gratiani Decretum Analyfi, decreta hæc nunc temporis non servantur, in Galliæ præsertim Ec-

cleis, ubi suum unicuique dioecesi breviarium, suæque peculiare ceremoniæ sunt.

Cumque tot ceremoniæ in Ecclesia utiliter institutæ, absque intenso studio observari nequeant . . . statuimus in singulis Ecclesiis cathedralibus, & collegiatis unum, aut duos ceremoniarum Magistros instituendos, quorum munia sint curare, ut officia divina ad præscriptum rubricarum persolvantur, & ceremoniæ omnes, ut par est, observentur. (Concilium Burdigalense, an. 1624. cap. 9. n. 12.)

CALENDÆ, seu KALENDÆ. Ita Romani nominabant primam cujusque mensis diem, a verbo *calare*, quia in initiis minoris Pontificis apud eos erat perspicere, cum lunæ crescentis cornua prodire incipiebant, ut id populo nuntiaret, quod *calare* dicebant. Solebant ethnici, præsertim Kalendis Januariis, se plurium generum superstitionibus dedere; quod nonnullis Conciliorum canonibus locum præbuit, ut ejusmodi superstitiones Christianis interdicerent.

A Kalendis Januarii usque ad diem Epiphaniæ nulli liceat de Ecclesia se absentare, nec latere in domibus, nec secedere ad villam, nec montes petere, nec nudis pedibus incedere, sed concurrere ad Ecclesiam. (Concilium Cæsaraugustanum, an. 381. can. 4.)

Cognovimus nonnullos inveniri . . . qui Kalendas Januarii colunt Quisquis ergo unum Deum Patrem regnantem cum Filio, & Spiritu Sancto credit, certe hic non potest integer Christianus dici, qui aliqua de gentilitate custodit. (Concilium Turonense, an. 567. can. 22.)

Non licet Kalendis Januarii vetulas, aut cerulos facere, vel streñas diabolicas observare; sed in ipsa die sic omnia beneficia tribuantur, sicut & reliquis diebus. (Vide hujus canonis explicationem in primo hujus Operis Tomo, ad Concilium Antiffiodunense, an. 585. canone secundo.)

Kalendas, quæ dicuntur, & vota, & Brumalia, quæ vocantur, & qui in primo Martii mensis die fit, conventum ex fidelium universitate omnino tolli volumus; sed & publicas mulierum saltationes multam nocturnam, exitiumque afferentes. (Concilium in Trullo, an. 692. can. 62.)

Si ultus Kalendas Januarias, & bromalia colere præsumpserit, aut mensas cum dapibus in domibus præparare, aut per uicos, & plateas cantationes, & choros ducere, quod maxima iniquitas est coram Deo; anathema sit. (Concilium Romanum, an. 743. seu 744. can. 9.)

Uniuscujusque mensis, & peculiariter Januarii Kalendæ magni apud ethnicos momenti erant. Ratio, quam in id affert S. Joannes Chrysostomus in sua super novis Lunis, seu noviluniis Homilia ea est, quod imaginabantur fore, ut si quidem ea die lætati essent, reliquum annum totum in lætitia transigerent. Tertullianus animadvertit in *lib. de Idololatria, cap. 10.* eos celebrasse festa duo, quæ *Brumalia* nuncupabant, unum Novembris mense, quod erat Baccho sacrum, quem etiam *Brumium*, aut *Bromium* vocabant; alterum mense Decembri ad solstitium hibernum; & hoc posterius festum edebatur in honorem solis, quem veluti Deum quemdam spectabant, & cui redditum gratulari per omnia fatuæ lætitiæ genera contendebant. Kalendæ mensis Martii, & Saturnalia, quæ in Saturni honorem Decembri mense agebantur, in magna quoque celebritate apud veteres erant. Has nimirum omnes Ethnicorum absonas superstitiones Christiana Concilia interdicunt.

CALIX. Hoc nomine venit sacrum vas, in quo vinum ad sanctum Missæ sacrificium sacerdos consecrat, Veteres calices erant promiscue aurei, argentei, ænei, stannei, cornei, vitrei, lignei &c. Hoc tempore non licet uti nisi aureo, aut argenteo calice, nisi forte præ pauperie neuter haberi possit; in hac enim facti specie stanneum calicem, cum Episcopi venia, adhiberi liceret; potest etiam, in hoc ipso paupertatis casu, argentea cuppa inferi pedi, qui ex ære, aut stanno confectus sit.

Veteres calices habebant ansas duas, multoque quam nostri majores erant, quia populi communioni inserviebant, qui eam tum quidem sub utraque specie recipiebat. Calicem diaconus tenens ad ansas duas communicantibus præsentabat; & qui communicabat, sugebat pretiosum sanguinem,

nem, calami, seu tubi ex argento, aliove metallo confecti, qui calici affixus erat.

Consecratus esse calix debet; evaderetque lethalis peccator, qui calice, aut patena non consecratis ad Missam uteretur: quia Ecclesiae legem in gravi materia violaret. Episcopi est utrumque sancto chrismate consecrare; at id ipsi simplici sacerdoti demandare potest, quia, inquit Gibertus (Consultationum canonicarum super sacramento Ordinis, t. 2. p. 260. & seq.) nullus in canonici juris corpore textus, nulla extra ejusdem juris corpus lex est, quae potestatem reservet Papae, ut presbyteris calices consecrandos demandet, aut credendi locum praebeat, eam Papae ipsi reservatam esse; canones enim, qui abbates vetant calices consecrare, nisi sanctae Sedis peculiari privilegio gaudeant, de consecratione per mandatum edita non loquuntur, sed de ea tantum, quae per ordinariam potestatem dignitati consecrantis adhaerentem sit; in quo positum est discrimen, quod interest inter haec duo: presbyteros alicujus consecrationis commissarios facere, eosdemque ordinarios consecratores statuere. Quoniam ergo Episcopum non vetat Ecclesia, ne simplicibus presbyteris calices consecrandos demandet, inferri jure potest, id ei per eandem licere, secundum illud constans, firmumque principium, Episcopo permissum esse, quod ei non est prohibitum, *cap. 29. de Sentent. Excomm.* Præterea non minus Episcopus eo jure gaudet, ut simplicibus presbyteris calicum consecrationem, quam ut ciboriorum, seu pixidum benedictionem demandet; si enim Christi Domini pretioso Sanguini, sub vini specie, custodiendo addictus est calix, ejusdem sacro Corpori, sub panis specie, custodiendo addictum ciborium est. Verum quidem est, calicem consecratum esse, cum solummodo benedictum ciborium sit; & id hoc tempore consecrationem inter, & benedictionem differre, quod in consecratione adhibetur chrisma, in benedictione non item; at hoc discrimen non sufficit, ut simplicibus presbyteris benedictio committi possit, non autem consecratio, quandoquidem simplices presbyteri chrisma adhibent in baptismi administratione. Quamobrem
Epif-

Episcopus eo jure gaudens, ut simplicibus presbyteris benedictiones committat, quas ei reservavit Ecclesia, eo quoque non minus gaudet, ut iisdem consecrationes committat, quæ ei ab eadem Ecclesia reservatæ sunt, cujusmodi sunt, quæ altaria, & calices spectant.

Articulus 28. moderationis Regularium, editæ in Cleri Gallicani generali cœtu, Septembri mense an. 1625. Parisiis habito, religiosos, omnesque inferioris ordinis presbyteros vetat calices consecrare, quæcunque tandem iis suppetant privilegia.

Calix consuetis cæremoniis non consecratus, non propterea consecratus evadit, quod ad Missam dicendam sacerdos eo usus fuerit. Sainte Beuve, & Pontas in opposita sententia sunt, hoc nixi testimonio ducto e S. Augustini Sermone secundo, super Psalm. 113. *Nos pleraque instrumenta, & vasa ex hujusmodi materia, vel metallo habemus in usum celebrandorum sacramentorum, quæ ipso ministerio consecrata, sancta dicuntur.* At textus hic nihil evincit, quia, facta etiam hypothefi, eum sensum esse, ut S. Augustini tempore, calices, in Africa, per solum eucharisticarum specierum contractum consecrarentur, non amplius id hoc tempore locum habet, quo nempe tempore leges adsunt S. Augustini temporibus posteriores, quæ aliam consecrationis formam requirunt.

Suam consecrationem amittit calix, 1. cum ejus præcipua forma perit, videlicet, cum is ita ruptus est, ut usui esse non amplius possit, aut, quia omnino ruptus sit, ei supervenit aliqua mutatio, per quam sacrificio ineptus redditur, ut si aliquod foramen, vel minimum, adfundum existeret, aut pes per fractionem a cuppa sejunctus esset; 2. per humani sanguinis effusionem; 3. per voluntariam quamlibet pollutionem. At sua calix consecratione non destituitur, seu cum ei levis aliqua fractura contingit, aliæve mutatio, quæ non ei præcipuam formam adimit, nec eum sacrificio ineptum reddit, seu cum pes, qui non nisi per cochleam cuppæ adhærebat, ab hac ipsa sejunctus solt, seu cum calicem, ut rectus fieret, mallei nonnullis ictibus sub-

di, atque adeo in igne poni necesse fuit, seu denique cum ad profanum aliquem fuit usum adhibitus.

Cum omnino, vel ex parte, sensim, aut continuo, suam calix auraturam amisit, non proinde consecratione spoliatur; quia scilicet, quamvis unctio, quæ eum consecrat, ejusdem solum externam partem physice tangat, tota tamen massa consecrata est, & hæc massa subsistit, licet accidens absit, ut in Ecclesia bene picta, aut bene dealbata videre est, quæ semper consecrationem suam retinet, etsi pictura aut albedo evanescat.

Idem judicium, ex celebri Giberto. (Consultationum canonicarum super Sacramentis, tom. 3. pag. 492. & seq.) de calice rursus inaurato ferendum est; consecrationem suam ejusmodi calix per cuppæ, quoad intimam partem, auraturam non amittit, &, quod inde consequitur, nova consecratione non opus habet. Huic docto Canonistæ hæc rationum momenta sunt. 1. Auraturæ rursus intra calicem editæ eadem ratio est, atque olei non consecrati oleo consecrato additi; & quemadmodum oleum consecratum oleo non consecrato consecrationem communicat, quia magna pars parvam ad se trahit; ita cuppa consecrata suam consecrationem transmittit ad auraturam intus additam, quæ cum cuppa consecrata non nisi idem corpus eandemque rem totam efficit. 2. In capite 6. de *Consecrat. Ecclæs. vel Altar.* quod Innocentij Papæ III. est, legitur, cum Ecclesiæ parietes integri remanent, Ecclesiam iterum consecrari non oportere; non est ergo iterum consecrandus calix, dum cuppa integra permanet suo pedi insidens, qui eam sacrificio idoneam reddit; quia quemadmodum Ecclesiæ consecrationem servat parietum integritas, ita calicis consecrationem cuppæ integritas incolumen servat. 3. Non iterum consecrantur Ecclesiæ, quæ post consecrationem gypso dealbatæ, pictæve, aut inauratæ sunt, quia gypsum, quod consecratarum Ecclesiarum parietes dealbat, pictura, aut auratura, quæ iisdem additur, consecrationem nedum his Ecclesiis adimunt, sed ab iisdem potius acquirunt; idem de calice rursus intra inaurato dicendum est. 4. Hic calix nova
con-

consecratione opus habere non potest, seu quia refectus, restitutusque fuerit, quandoquidem idem est, ejusque mutata est una, & unica superficies; seu ob hanc superficiei mutationem: quoniam hæc accidentaria tantum est, purus autem, putumque accidens substantiam non destruit; seu denique quia profanatus fuerit, quoniam nec opifex, nec ignis eum profanarunt; quippe qui minime profanatur, quoties opifex aliquam in eo reparationem edit, cum eum dealbat, cum eundem inaurat extra, cum pedi cuppam aptat aut cuppæ cochleam reficit. Quod si quis dicat hunc calicem profanatum fuisse per auraturæ additionem, quæ evelati novum vas additum cuppæ veteri, quæque Domini Sanguinem proxime tangit, ut proinde intima ea superficiei veteri cuppæ addita id evadat, usu ipso, quod in eadem materia præcipuum est; respondetur, usum non ad superficiem tantum, sed ad totius omnino calicis substantiam referri; quod adeo verum est, ut, fracto pede, calix desinat sacer esse, quamvis alteri simili pedi facillime imponi posset.

Quæcunque tamen sit hæc rationum soliditas, emunctis vir Gibertus admodum soite monet, parendum fore legi aut consuetudini, quo calices, ad quorum cuppa intus inaurata esset, quia, cum agatur hoc loco de ecclesiasticæ institutionis re, tum quidem Ecclesia suam mentem aperiret, ut statueret legem, quam ipsa tulisset, seu a consuetudine, quæ legem vim habet.

His tantum, qui in sacris ordinibus constituti sunt, tametsi licet calicem, patenam, ciborium, seu pixidem, corporale, quibus Sacerdos ad sacrificium jam usus est, & purificatoria linea, quæ Altari deservierunt, antequam ea sibi vel Diaconus, aut Subdiaconus laverint. Quod attinet ad peccati rationem, quo se obstringeret, qui sine facultate sanctus has res tangeret, fere creditur illud non nisi veniale fore, nisi id fieret per contemptum, aut cum scandalo, admodum in calice, & ciborio Christi Domini Corpus, & Sanguis existerent.

Quod non oporteat Ministros, seu Subdiaconos habere locum in diaconio, & dominica vasa contingere. (Concilium Laodicense, an. 364. can. 21.)

Verbum *contingere* non debet de simplici contactu in hoc cauone intelligi, quandoquidem certum est, semper licuisse Subdiaconis sacra vasa tangere, sed de solempni eorumdem vasorum ad Altare translatione, quæ solum ad Diaconos pertinebat. In græca igitur Ecclesia id moris erat, ut Diaconus ad celebrantis Presbyteri latus incedens, & præeunte cruce vasa sacra referta fidelium oblationibus, quas Presbyter consecraturus erat, circum Ecclesiam usque ad Altare splendido apparatu deferret. Est hæc solempnis translatio, quam Græci *magnum Introitum* vocabant, quæque, utpote proprium, & peculiare Diaconorum officium, Subdiaconis vetita est; ut ea sit huic canoni subiecta notio Subdiaconorum Diaconorum, nec locum, nec munia usurpare debere.

Quod non oporteat Subdiaconos panem dare, vel calicem benedicere. (Idem, can. 25. & Concilium Aquisgranense, an. 816. can. 78.)

Verbum *benedicere* sumitur hoc loco pro *præbere*, *distribuere*, eademque est hujus canonis, ac præcedentis significatio, ut per eum scilicet Subdiaconi prohibeantur, sibi arrogare Diaconorum munia, ad quas tantum pertinet diuinam Eucharistiam populo distribuere sub panis, & vini speciebus, quem usum primis Ecclesiæ sæculis vixisse, docent hæc S. Justiniani verba: (Apolog. 2.) *Postquam & is, qui potest, gratias egit, & omnis populus benedixit, ei, qui apud nos Diaconi dicuntur, dant unicuique eorum, qui adsunt, panem, vinum, & aquam, quæ cum gratiarum actione consecrata sunt, & ad eos, qui absunt, deferuntur.*

Vetimus etiam, ne de cornu bovis calix, aut patena fieret, ad sacrificandum, quod de sanguine sunt. (Concilium Celytense, in Anglia, an. 787. can. 10.)

Ratio, quam afferunt hujus Concilii Patres, ut interdictionem arment, qua e cornu calices, aut patenas adhiberi nolunt, credendi locum præbet eos horrorem in homicidium, inspirare voluisse, ablegato rerum usu, quæ non nisi per

per effusum quorundam animalium sanguinem comparari poterant, quemadmodum Mosaica lex eodem consilio vetuerat, ne quis animalium sanguine vesceretur.

Vasa, in quibus sacrosancta conficiuntur mysteria, calices sunt, & patena. De quibus Bonifacius martyr, & Episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis Sacramenta conficere, respondit: Quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur, nunc e contra lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus. Statuimus, ut deinceps nullus Sacerdos sacrum mysterium Corporis, & Sanguinis Jesu Christi Domini nostri in ligneis vasculis ullo modo conficere presumat. (Concilium Triburienſe, an. 895. can. 19.)

Generaliter autem præcipimus omnibus Ecclesiis de calicibus argenteis, libris, & ornamentis necessariis provideri. (Concilium Biterrenſe, an. 1246. can. 31.)

Calices quoque argenteos volumus haberi in omnibus Ecclesiis, quarum redditus, & proventus annuatim attingunt summam quindecim librarum Turonensium. (Concilium Albienſe, an. 1254. can. 42.)

Concilium Arelatenſe, an. 1275. repetit eandem rem, iisdem verbis, cap. 16.

Nicosiense Concilium, habitum sæculo 13. quia de anno constat, ita statuit, cap. 8. Volumus etiam, & præcipimus, ut quilibet Sacerdos, qui potest, calicem habeat aureum, vel argenteum, vel saltem stanneum, ad conficiendum corpus Christi honorabilem, & decentem; calicibus ligneis, aut terreis penitus derelictis.

Romana Ecclesia adeo necessarium judicabat ex auro, aut argento, vel saltem e stanno calicem esse, ut Græci, qui Latinis Episcopis suberant, aliquo ejusmodi calice uti juberet. Constat id ex Epistola, quam super dissidiis inter Episcopum Nicosiensem, qui Latinus erat, & Græcos Episcopos Regni Cypri, Innocentius IV. an. 1254. ad suum legatum Cardinalem Othonem dedit, in qua ita loquitur summus Pontifex: Cæterum unusquisque Sacerdos in auro, vel argenteo solum, aut saltem stanneo calice sacrificet.

Rothomagensis Concilium, an. 1581. titulo *de Sacrificii Missa*, n. 3. id ponens tamquam certum, e stanno confectos calices in provincia passim existere, eos detergendi tempus, & rationem præscribit, mandans, ut id per hebdomadas singulas adhibitis linteis, sabulo, & aqua fiat; deinde vero in piscinam aqua, & sabulum projiciantur: *Suos calices stanneos (ut toti niteant) omnibus septimanis linteis, atque etiam sabulo cum aqua ne negligant detergere, quod in piscinam, aut alium sacratum locum effundant.*

Concilium Aquifextiense, an. 1585. titulo *de Sacrificii Missa*; idem mandat, additque stanneis calicibus, uti licere nemini, nisi Episcopus Ecclesiarum necessitate coactus, in id consenserit: *Suos vero calices stanneos, ubi ex necessitate Episcopus concesserit, gravi aliqua de causa, (nam sine Episcopi facultate ejusmodi calicibus uti non debent) ut toti intus, & extra niteant, singulis hebdomadis linteis, atque etiam cinere, cum aqua ne negligant detergere, quam in piscinam, aut alium sacratum locum effundant.*

Concilium Avenionense, an. 1594. cap. 24. ita statuit: *Calices ad Missa sacrificium non adhibentur, nisi argentei, ab interiore parte inaurati.*

Ex his canonibus, aliisque compluribus, qui subdi possent, quorumque nonnulli Corporis Juris inserti sunt, consequens fit, præter aurum, argentum, & stannum, nihil aliud ad conficiendos calices adhiberi posse; aurum quidem, & argentum, tamquam materiam præscriptam; stannum vero, tamquam materiam permissam præ quavis alla, si quæ forte Ecclesie in ea paupertate versentur, ut aureos, aut argenteos calices sibi comparare non possint.

CALUMNIA. Venit hoc nomine falsa, & malitiosa accusatio, per quam calumniator crimina culpam imputat, affingitque, a quibus immunis, & innocens est.

Hand satis est, ad reparandam calumniam peragi poenitentiam; personæ præterea, in quam confecta calumnia est, exhibeatur oportet, tum quoad ademptum honorem, tum quoad temporalia illata damna, satisfactionis satis, etiam si calumniator non nisi per errorem id criminis perpetrasset;

ut

ut enim docet D. Thomas, (2. 2. *quæst.* 68. *art.* 3. *ad.* 1.) homo non debet ad accusationem procedere, nisi de re omnino *sci* certus, in qua ignorantia falli locum non habet.

Si quis autem Episcopum, vel Presbyterum, aut Diaconum falsis criminibus appetierit, Et probare non potuerit, nec in sine dandam ei communionem. (Concilium Eliberitanum, ann. 303. can. 75.)

Iuxta canonicas Patrum sententias, qui calumniam illatam non probat, penam debet incurere, quam si probasset, reus utique sustineret. (Causa 5. *quæst.* 6. can. 3.)

CAMPANA, instrumentum ex metallo confectum, in infima parte patens, ferreo pedulo instructum, & in eminenti loco suspensum, quod Christianis ad Ecclesiam vocandis inservit.

Campanarum Origo.

In Exodi 28. capite, vers. 33. legimus, magnam Judæorum Sacerdotem aurea tintinnabula per intervalla, extremis vestibus appensa, gestasse. Romani quoque ad populum de balnearum, mercatus, aliarumque publicarum rerum hora monendum tintinnabulis utebantur, quemadmodum ex Adriano Junio, lib. 3. *Animadversion.* cap. 11. ex Casaubono, in *Suetonii August.* cap. 91. ex Polydoro Virgilio, *de Invent. rer.* lib. 3. cap. 18. ex Baronio, *ad an.* 58. n. 104. ex Hæfreno, lib. 7. *Disquisit. Monast. Tract.* 3. *Disquisit.* 3. §. 3. ex Cardinali Bona, lib. 1. *Rerum Liturgic.* cap. 22. n. 4. intelligimus. Erant ea tintinnabula longe quidem ab iis aliis, quibus nos utimur in præsentia; quia tamen artes paulatim perficiuntur: est non immerito conjecturæ locus campanarum inventionem, quæ penes nos usui sunt, ab iis tintinnabulis ortum traxisse. S. Paulinus Nolæ in Campania Episcopus æra campana invenisse, aut ea saltem primus in suam Ecclesiam ad divinum servitium induxisse vulgo creditur; ut iis propterea *campanarum* nomen apud Latinos inditum fuerit: (Rationalis lib. 1. cap. 4.) Campanæ, inquit Durandus, sunt vasa ærea, in Nola civitate Campaniæ primo inventa; majora itaque vasa campanæ a Campania Re-

gione, *minora vero Nola, a Nola civitate dicuntur*. Hanc omnino probabilis est sententia hæc, quoniam S. Paulinus ne verbum quidem habet de campania in Ecclesiæ suæ descriptione, quam Sulpicio Severo proposuit, etsi nullam rerum, vel maxime communium, vulgariūque silentio præterest, ac per duo prope sæcula, quæ S. Paulinum an. 431. vita functum secuta sunt, *campana* nomen ignotum fuit. Laudatur sane S. Hieronymi regula, in qua de campana quadam ad convocandos Monachos sermo est; at ea regula non S. Hieronymi, sed Auctoris est, qui per diu post eum vixit. Occurrit in S. Benedicti regula memoratum, *signum divini officii*; at hoc signum res campanum fuisse, ibidem non legitur. Bedæ (*Hist. lib. 4. cap. 28.*) qui septimo & octavo sæculis vixit, Auctorum primus de huiusmodi æreis instrumentis loquitur, hisque *campanarum* nomen tribuit. Fit igitur vero simile, septimo ineunte sæculo, magna ærea vasa, quæ *campanæ* dicta, fundendi usum prodidisse, ex eorum opinione, qui primo eundem Papæ Sabiniā adscribunt, qui S. Gregorio Magno, ann. 591. successus fuit. Anastasius Bibliothecarius de Stephano Papa III. qui Apostolicæ Sedi, an. 752. impositus est, ita loquitur: (*In Steph. III.*) *Idem Beatissimus Papa fecit super basilicam B. Petri Apostoli turrem, quam ex parte inauravit, & ex parte argenteo vestivit, in qua tres posuit campanas, quæ clerum, & populum ad officium Dei convocarent.*

Interviunt æra campana fidelibus ad Ecclesiā vocandis, ut ad horas canonicas, & ad Missam conveniant; signo per sonum dando pro mortuis, & morientibus; ad S. Sacramenti elevationem, & cum illud ad infirmos deferretur; ad Angelus, mane, meridie, & vespere. Ad Imperatorem Constantinum usque signi nihil ad fideles convocandos extitit, (Bocquilletius, Liturgiæ sacræ pag. 364.) eos Episcopus, aut Diaconus de habendi cœtus tempore, locoque monebat. Ab huius Imperatoris tempore usul fuisse non unius generis instrumenta, ut tubæ, seu buccinæ, cornua, ærea, & cuprea caldaria, tabulæ ligneæ, crepitacula, &c. Christiani Græci, quos Turcæ campanis uti non sinant, arborum

sum ramis ferreas lathinas per fenes suspendunt, easque modulate, & numeroſe malleolis pulſant, monendi gratia, ut ad Eccleſiam conveniatur. Campanarum uſum Lutherani retinuerunt; quas ſcilicet ad mortuorum exequias, & quotidie ad meridiem pulſant.

Campanarum Benedictio.

Baronius, religioſarum Cæremoniarum Auctores, & D. de la Combe campanas benedicendi conſuetudinem ajunt ſub Joannis XIII. pontificatu inductam fuiſſe; ſeu quia Papa hic omnium primus æra campana benedixit, S. Joannis Lateranenſis campanæ ſuum nomen tribuens, ut Baronius teſtatur; ſeu quia Otho Imperator poſt ſuam coronationem, S. Joannis Lateranenſis majori campanæ ſuum ipſe nomen tribuit, ut D. de la Combe memorizæ prodiit. At certum eſt, hunc uſum multo antiquiorem eſſe, quoniam in Ritualibus, quæ Joannem XIII. per ſæculum antecedunt, hujus benedictionis formula reperitur, hoc titulo: *Ad ſignum Eccleſia benedicendum*; & Carolus Magnus, in Capitulari an. 789. cap. 18. baptizari vetat æra campana ſuperſtitionis cauſa: *Ut clero non baptizentur, nec chartæ per porticus pendeant propter grandinem*. Alcuinus, qui ſub Carolo Magno vivebat, quique ejus Theologus fuit, loquitur & ipſe de campanarum benedictione, quæ ejus ætate erat in uſu poſita.

Episcopi, vel eo jubente Sacerdotis eſt, campanarum benedictionem in ſequentem modum peragere.

Campanarum Benedictionis Cæremonia.

1. Is indutus pluviali albo, & ad locum campanæ proximum cum clero proſectus, ſellæ inſidet, quæ eidem parata eſt: de rei, quam agere aggreditur, ſanctitate populum edocet, ac deinde ſe in pedes erigit, ut una cum choro psalmos in rituali notatos canat.

2. Exorcizat; & benedicit ſalem, & aquam, quæ ſimul miſcet, tribus editis crucis ſignis, aſperſorium ſumit, aqua benediſta illud intingit, campanam intus, & foris lavat; Miniſtris opem ferentibus.

3. Super campana media crucis figuram extra confid infirmorum oleo. Alias deinde cruces septem ducit iisdem oleis super externa campanae parte; aliasque quatuor sancto chrismate intus, & ad aequalem distantiam edit. Sancta Trinitatis nomine campanam consecrat, & Sanctum nominat, sub cuius invocatione campana benedicitur, ut unaquaeque campana per sancti nomen, quod eidem tributum est, distingatur. Quod in causa fuit, ut haec caeremonia *baptismus* nuncuparetur; quae sane minus propria, & popularis locutio est: quia *baptismi* vocabulum ex Ecclesiae usu designatum est, ut nihil aliud, quam regenerationis Sacramentum significet.

4. Thus, mirra, & passillus sub campana ponuntur, suo ut odore eandem perfundant. Canitur Evangelium; celebrans se ad campanam vertit, edit super eam crucis signum, & ita caeremoniae finem imponit.

Campanarum Benedictionis Effecta.

Campanarum benedictionis effecta sunt, ut iis quaedam vis tribuatur, quae a daemonis insidulis teneatur, spectra removeat, turbineae disjiciat, fidelium animos moveat, in illis pietatis sensa per Spiritus Sancti virtutem excitet.

Campanarum cum Ecclesia pastoribus comparatio.

Ara campana sunt pastorum imago, qui Apostolis successerunt, quorum scilicet *vocis sonus in omnem terram exiisse* dicitur. (Romanor. cap. 10. v. 18.) Hoc fundamento nititur caeremoniarum benedictionis campanarum ad Pastorum personam allegorica accommodatio.

1. Abluitur campana intus, & foris. (Montispeffulani Catechismus.) Antequam quisquam ad pastoris Ecclesiae dignitatem evehatur, a suis omnino peccatis abluendus sit, necesse est.

2. Fiant infirmorum oleo super externa campanae superficie unctiones septem; (Durandus, *de Ritibus*; & Ritualia ad unum omnia.) quod Sancti Spiritus, cuius sanctum oleum figura est, septem dona significare potest; haec autem
dona

Bona pastores habere debent, ut aliis eadem communicent. Unctionum deinde quatuor intra campanam sancto chrismate peraguntur. Potest id designare viam, & amplitudinem charitatis, qua Pastores intime perfusi esse debent, suam ut vobis protendant, si fieri potest ad orbis terrarum angulos quatuor, eduntque cætera effecta omnia, quæ per campanarum effecta ipsa significantur.

3. Sub campana post unctiones aromata comburuntur. Id ostendit oportere, ut Sacerdotes, qui sanctam unctionem susceperunt, fidelium preces, per thiamiamathæ expressæ animo, ferant Deo exhibendas.

4. Legitur Evangelium, in quo Maria ad Christi Domini pedes Dei verbum audisse dicitur: quod innuere potest e præcipuis Pastorum functionibus unam esse, populos ad Ecclesiam convocare, ut divinum verbum ibidem audiant, ipsosque Pastores debere illud audire, meditari, ac in succum, quod dicitur, & sanguinem convertere ad Altarium pedes, ut idem verbum cum fructu in alios dissipant.

De iis, qui campanas pulsare debent.

Olim æra campana pulsandi functio ad Sacerdotes pertinebat, ad imitationem filiorum Aaron, quos Deus jussisset in lege veteri ad cogendum populum tuba canere. Carolus Magnus in suis Capitularibus mandat, ut Presbyteri campanas pulsant. Hoc ipso tempore apud Chartusianos omnes Sacerdotes alternis vicibus campanam pulsant. Optandum ergo esset, tamquam Ecclesiæ menti apprime consonum, ut saltem clerici superpelliceo induti campanas pulsarent, prout in Dominiæ Nostræ Parisiorum Ecclesia fit. Quibus in locis id in more poni non potest, impediendæ saltem essent irreverentiæ, quæ super hac re perpetrantur a pueris, quibus sonandi cura relinquitur. Potiore etiam jure nunquam ferendum est, puellas, aut mulieres huic se functioni immiscere; quod tamen contingit, & longe maxima depravatio est.

Abusus vitandi in campanarum usu.

In campanarum usum irrepperunt abusus plures, qui omnino tollendi, sed alique vitandi sunt. Ejusmodi sunt inter alia superstitiones, quæ interdum eduntur, cum campanarum metallum sanditur. Alia superstitio, quæ referente Theophr. in *Tragatu de superstitionibus*, Tom. I. lib. 5. cap. 4. in quibusdam regionibus obtinet, ut scæminæ partui proxime coniungulo, campana ligetur, jubeaturque tribus ictibus campanam pulsari, quo scæmina feliciter pariat. Est etiam abusus in eo positus, ut zera campana pulsentur, absque ulla regula, cum aliquis mortuus existit, aut contra Episcopi statuta, aut ob profanos usus, ut ad milites congregandos, ad annuntiandam justitiæ executionem, &c. Excipiuntur necessitatis casus, in quibus opus esset campanæ pulsui, ut commune periculum averteretur. Non minus, quam hic posterior vituperandus, extirpandusque abusus est, ut neapæ campanæ sonus exigatur, ad profanos modos, quos profanis canendis verbis usus addidit.

Campanarum numerus.

Initio quidem una tantum in singulis Ecclesiis campana existit; Inere deinde plures, ut officiorum, festorumque discrimen designaretur. Usus hic ex cleri parte quoad religiosos mendicantes contradictionibus obnoxius fuit. Eos Joannes Papa XXII. qui an. 1316. apostolicum solium conscendit, campanas una plures ad divina officia in singulis cœnobis habere vetuit, sine sanctæ Sedis expressa venia; quibus in locis haud ferendum visum fuerat, ut iis zera campana numero plura suppeterent; *Extravag. un. de officio custodis in comm.* Hanc interdictionem iustauraverunt nonnulla Cœnobia.

Cum inter cætera utensilia pro divino Ministerio sit campana utilis; & necessaria; ad cujus sonum maxime fideles excitantur ad divinum cultum, & daemones propelluntur; statuimus, quod de cætero campanæ, quæ fiunt de novo, benedicantur ea solemnitate, quæ in Pontificali inscribitur. (Concilium Ravennatense, an. 1311. rubr. 8.)

Bene-

Benedicuntur quoque campanæ, ut sint tubæ Ecclesiæ militantis, quibus vocetur populus ad conveniendum in templum, Et audendum verbum Dei; clerus vero ad annuntiandum mane misericordiam Dei, Et veritatem ejus per noctem; ut per illarum sonitum fideles invitentur ad preces, Et ut crescat in his devotio fidei. Quamvis etiam Patres alio respexerint, videlicet, ut sonitus tintinnitu campanarum, Christianos ad preces concipiatum terreantur, quia potius precibus ipsis territi abscedant, usque submotis, fruges, mentes, Et corpora credentium serventur, ut procul pellantur hostiles exercitus, Et omnes insidiae iniqui, fragor grandinum, procellæ turbinum, impetus tempestatum, Et fulgurum temperentur, infesta tonitrua, Et ventorum lamina suspendantur, spiritus procellarum, Et aereæ potestates prosterantur; breviter, ut audientes confugiant ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium, ac ante sanctæ Crucis vexillum, cui flebitur omne genus, quemadmodum hoc in solemni benedictione campanæ reperies. (Concilium Colonienſe, an. 1536. cap. 14.)

Campanas tres, grandioſiorem ſcilicet, mediam, Et minimam, ſi unaquæque parochialis Eccleſia habere non poſſit, ſaltem duas ubi ſeri poteſt, habeat impenſis eorum, qui jure, vel conſuetudine ad id tenentur. Simplex Eccleſia, Et oratorium unam tantum campanulam habeat, ut ſummorum Pontificum conſtitutionibus ſanctum eſt. Nulla res profana deinceps campanis inſcribatur, inſcribaturve, ſed crux, Et ſacra aliqua imago, ut poſſe Sancti patroni Eccleſiæ, piave inſcriptio. Neque rurfus ea in turrim, aut pinnos ſuſtollantur, antequam ab Epifcopo rite precibus, ac benedictione conſecratæ ſint; Et, ubi conſummode ſeri poteſt, nec ab alio, quam a clericis pulſari permittantur; neque earum ſonitu, Et clangore, quæ conſecratæ ſunt, convocentur homines ad ſæcularia pertractanda, neve reis ad patibula perducendis. (Concil. Aquileſtienſe, an. 1585. titulo de Campanis.)

Tintinnabula quoque, Et campanas ad harmoniam quamdam pulſantes, ejusmodi pulſatione turpes, inhoneſtas, vel ſcandaloloſas cantiones non exprimant, vel imitentur, ſed potius hymnorum, Et caſtorum Eccleſiæ modulationes: Et, ſiqui neceſſe fue-

fuerit, cum Magistratu desuper agatur. (Concilium Mechliniense, an. 1607. tit. 12. cap. 8.)

Per Melodunenſis Sanctionis articulum III. prohibentur temporales Domini, aliæque perſonæ, quæcunque fuerint, Eccleſiarum campanis uti, & Parochos adigere, ut eas oculus, aut ſeriꝯ contra conſuetum uſum pulſari jubeant. Ergo parœciæ campanæ ſolum e mandato, vel e conſenſu Parochi pulſari poſſunt; & pulſationis emolumentum pertinere debet ad fabricam, ſalvis tamen peculiaribus Eccleſiarum uſibus.

Campanarum ſuſtentatio, materia, ſtructuræ, quæ eas ſulcit, & funes inſervientes earundem pulſui, communi jure, ſunt ad fabricarum, incolarumque, non autem ad præcipuorum decimatorum onus. Extat ſuper hac re Areſtum diei 3. Martii an. 1690. pro Azayenſi parœcia. Cum ſuper Eccleſiæ choro campanaria turris exſtructa eſt, tum quidem hæc a decimatoribus ſuſtentari, & reparari debet, non item campanæ; ſi vero turris partim ſuper navi, partim ſuper choro ſit, dimidia populum inter, & decimatorem parte reparationes ſiunt.

Judicatum fuit, fuſorem, qui campanarum metallum ſupeditavit, ſi ſatis ei factum non fuerit, ſolutionis ſibi comparandæ cauſa, eas licet benediſſas vendere poſſe. (Areſtum diei 27. Februarii an. 1603.)

CANCELLARIA ROMANA ſumitur aut pro loco, in quo gratiarum acta, quas in conſiſtorio Papa concedit, & peculiariter conſiſtorialium beneficiorum bullæ expediuntur; aut pro tribunali, cujus juridiſſictio protenditur ad eorundem actorum expeditionem, & generatim ad omnes bullas, ſeu litteras Apoſtolicas, iis exceptis, quæ expediuntur per Breve, ſub annulo piſcatoris. Conſtat cancellaria vicecancellario, regente, referendariis Prælatiſ duodecim, abbreviatoribus de majori parco nuncupatis, qui bullarum prototypa ſuper requiſitionibus a Papa ſignatis edunt, conferuntque; poſtquam pergamenæ chartæ inſcripta ſunt; tum eadem mittunt ad abbreviatores de minori parco; quæ ea cum tabellionibus, ſeu ſcribis Apoſtolicis taxant. Eſt id

id in urbe Roma afflati loco, per cancellariam exhiberi sanctam Sedem, seu Papam, qui ejus caput est. Effatum hoc Gallia quoad Romæ provisiones adoptavit; ut ibi scilicet Papa a cancellaria, adeoque a vicecancellario minime distingatur.

In Romana cancellaria regulæ quædam sunt, quas vocant cancellariæ regulas, atque harum quidem præcipuus Auctor est Joannes XXII. qui an. 1316. ad sanctam Sedem erectus fuit. Eas Nicolaus V. an. 1447. summus Pontifex renuntiatus ad perfectionem redegit; easque ex eo tempore non nisi leves mutationes subiere. Hæ regulæ cancellariæ sunt statuta quædam, quæ Papa quisque in sui pontificatus initio conficit, aut confirmat, & renovat, ut in beneficiorum dispositione, in provisionum expeditione, & in litium ad beneficia negotia spectantium judiciis serventur. Statuta hæc defunctis ad Papæ mortem, renovanturque a novo Papa postmodum, quam electus fuit, cum mutationibus, quas iis apponendas judicet. Spectant ad beneficiorum dispositionem, ad formam in eorum provisionibus adhibendam ad Ecclesiasticorum, & civilium judiciorum acta, & sexaginta novem numero sunt. At harum regularum tres tantum in Gallia diserte, palamque receptæ sunt; videlicet, quæ *de Infirmitatibus resignantibus*, quæ item *de Publicis resignantibus*, quæ denique *de Perisimili notitia obitas* appellantur. Sunt tamen ex iisdem regulis aliæ plures, quæ Gallia sequitur, non tamquam Romanæ cancellariæ regulas, sed tamquam æquitatis regulas, quæ in curiis statuit Auctorum jurisprudentia. Fit hinc, ut eadem nec suspensioni per sanctæ Sedis vacantis tempus, nec mutationibus, quæ super iis Romani deinceps Pontifices edunt, obnoxie sint. Hæ peculiæ regulæ passim occurrunt in hoc Opere super argumentis, quæ ad eas referuntur, quibusque singule accommodari possunt.

CANCELLARIÆ ECCLESIE. Cancellarii nomen, inquit Ducangius in suo Glossario, derivatur ex eo, quod Principes, & Magistratus olim jus tribuebant in auditoriis, ubi segregati erant a populo per clathros, seu cancellos, quosdam

dam Gallica lingua veteri *Chancelier* dictos, juxta quos idem officium ad eos audiendos, inducendosque præpositi, qui ab iisdem audientiam peterent. Erant hæ ab origine æ pariteres, seu officarii Regii, qui eodem tempore secretariorum, seu tabellionum munus obibant, sententiarum prototypa, seu primæ tabulas custodiebant, earumque expeditiones partibus exhibebant: *Cancellarii*, inquit Cujatius, dicti sunt, qui a cancellis erant, & a secretis judicium, qui & cancellos agere dicebantur, (*Ad tit. 51. lib. 1. Cod.*) .

Episcopi, cui prioribus sæculis erant Notarii plures, hoc est, juniores clerici, quibus id demandatum officii erat, ut compendiaris notis Ecclesiastica acta describerent, antesignanum, seu præsidem iis præposuit, cui pluribus in locis lege, ut ipse Ecclesiasticos cæteros eruditur; & quia sit admodum vero simile, hunc in sua schola per ejusmodi septem ab iisdem se junctum fuisse, probabile etiam est a cancellis ei nomen inditum esse. Memorantur in generalis Concilii sexti, an. 680. Constantinopoli habiti octava, & nona sessionibus cancellarii Diapri duo dicti Stephanus, & Dionysius.

Tolosanum Concilium, an. 1056. can. 8. cancellarium Ecclesiasticum esse vult, vetatque laicos excommunicationis indictæ pœna, se ejus functionibus immiscere, quæ non in Ecclesiis omnibus eadem erant. Ecclesiarum Leichfeldiæ, & Londini, in Anglia, statuta vetera ita habent: (Monast. Anglic. tom. 3. pag. 24.) *Officium cancellarii est lectiones legendas in Ecclesia per se, vel per Vicarium suum annotare, male legentes emendare, scholas conferre, sigilla ad causas, & negotia conferre, litteras capituli facere, consignare, libros servare, & quotiescunque voluerit, prædicare, aut cui voluerit, prædicationis officium assignare.*

Turonense Concilium, an. 1583. cathedralium, & collegialium Ecclesiarum scholasticos, & cancellarios nominatim jubet eos edocere, qui in divinis officiis legere, & canere debent: (Tom. 13.) *Scholastici, & Cancellarii, tam cathedralium, quam collegiarum Ecclesiarum, cum lecturos, aut datururos in his Ecclesiis, matutinarum lectiones Evangelia, & epi-*

solus doctus teneatur, quo punctis, & accentus legentis, vel cantando debet observare, hoc multis, sub pena privationis fructuum suorum officiorum, arbitrio Capituli, vel Episcopi sollicite equi precipimus.

Parisiensis, itemque Andegavensis Ecclesiarum Cancellarius etiamnum maioribus, ut Cantor minoribus scholis, preest. In magistrorum, & licentiariorum gradu tribuit in Universitate studentibus; penes eum erat hujus possessio jam inde ab an. 1231. ut ex constitutione intelligimus, quam Gregorius IX. ad illud celebre corpus misit, quod appellavit *Scientiarum matrem*.

Erat olim cancellarius sigillis depositarius, quod Episcopi, ut Ecclesie peculiare, & proprium erat, & adhuc plures in Gallia cathedrales Ecclesie sunt, ubi cancellarius est sigilli capituli, cuius acta signat, depositarius. Ecclesiastici porro cancellarii, cum eorum nomen, officiumque deinceps mutata essent, appellaret sacre Scholarum moderatores, Capituli, &c. Hinc ortum traxere jura, quibus cancellarii quidam, qui in Ecclesia aliquibus persistunt, supra urbium, in quibus servati sunt, minores scholas gaudent.

CANCELLARIUS, seu GRAFFARIUS, ut Galli vocant, seu ACTUARIUS. Per hoc nomen venit officarius additus expeditionibus, quae in cancellaria seu tabulario peraguntur, itemque registorum, chartarumque custodiae, quae ibidem depositi loco sunt. Tabularii porro, seu cancellarie vocabulum significat forum publicum, ubi iustitiae acta expediuntur, atque ubi deposita registra sunt, quibus eorum actorum prototypa inserta servantur. Nobis, ad actuarios quod attinet, utique Conciliorum decreta suppetunt.

Quoniam contra falsam assertionem iniqui iudicis innocens litigator quoadque non potest veram negationem probare, cum negantis factum per rerum naturam nulla sit directa probatio; ut falsitas de re non prejudicet, huius iniquitas praevaleat aequitati, statuiamus, si in eadem ordinario iudicio, quam extraordinario, iudex semper adhibeat unam publicam (si potest habere) personam, aut duas utrosque idemque, qui fuisse in omni iudicii acta conscribent, et iudicium citantes, & citationes, reservationes, & ex-

ceptio-

ceptiones, petitiones, & responsiones, interrogationes, & confessiones, testium depositiones, & instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, remissiones, & cetera, quae occurrunt competenti ordine conscribenda, designando loca, tempora & personas. & omnia sic conscripta partibus tribuantur, ita quod originalia penes scriptores remaneant; ut, si super processu iudicis fuerit suborta contentio, per hoc possit veritas declarari: hoc adhibito moderamine, quatenus sic honestis, & discretis deferatur iudicibus, quod per improvidos, & iniquos innocentium iustitia non laedatur. Iudex autem, qui constitutionem istam neglexerit observare, sit propter ejus negligentiam aliquid difficultatis concesserit, per superiorem iudicem animadversione debita castigetur: nec pro ipsius praesumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis. Lateranense IV. generale Concilium, an. 1215. tit. 38. De scribendis Actis.)

Præcipitur vero Episcopis, ut certum locum Secretariis suis assignent, ubi registra ordinationum, provisionum, collationum & aliorum actuum a dictis Episcopis, seu eorum vicariis enumerationem perpetuo custodiantur, ne earum rerum pereat memoria, & inde exempla, seu extractus, cum necessarium fuerit, petantur. (Concilium Rothomagensis, an. 1581. titulo de Irregular. Eccles.)

Actuarios quoque, seu Grassarios curiarum ecclesiasticarum, & capitulorum, clericos, seu notarios, non uxoratos, & scribendi peritos instituant; quibus non liceat suum aliis delegare officium; quod si illud, aut morbo impediens, aut alia urgente necessitate, explere non possint, in eorum locum Officiales notarium aliquem, aut probum virum substituant.

Caveant autem illi actuarii, ne absente Officiali suos testes examinare praesumant, cum sit id omni jure vetitum sub penis nullitatis.

Ex Aquilexienfis Senatus decreto, quod an. 1608. Junii die 19. editum fuit, Episcopi debent ejus qualitatibus Actuarios habere, quam sanctiones requirunt; acta vero, & tabularii registra, dum actuarii mutantur, aut e vivis excedunt, transferenda extra locum non sunt, in qua tabularium

riam institutum est: verum, in ejusmodi facti specie, actuario successori, qui eadem sibi sumet, aut alii publicæ, idoneæque personæ tradentur, & remittentur. Post sanctionem mensis Februarii an. 1678, per editi an. 1695. tricimum octavum articulum confirmatam, in omnibus Regi officialitatibus est id generatim in more positum, ut Judici regio suus actuaris adstet. Regii Judicis actis, quibus ejusdem actuaris non adfuerit, abusus inesset.

Per editi mense Decembris an. 1691. de Insinuationibus editi articulum 7. omnes Insinuationum actuarii, eorumve commissi acta ulla, quæ tamquam notarii apostolici confecerint, insinuare prohibentur, eorundem actorum nullitatis indictæ pœnæ.

In presentia, licet etiam conjugati in officialitatibus ad actuariorum officium sumuntur; satis est nullum iis exclusivum, a sacris decretis, & sanctionibus pronuntiatum defectum inesse.

CANON: Græca vox, quæ significat *regulam*, sumiturque, lata notione, pro omni lege, aut constitutione ecclesiastica, seu a Conciliis, seu a summis Pontificibus, seu per Patrum sententiam edita, quæ fidem, mores, & actus fidelium, disciplinamque seu politiam Ecclesiæ moderatur. Canonibus ita generatim inspectis basis, & præcipuus fons in naturali, & diviso jure est, cujus scilicet interpretatio, & applicatio tantum sæpissime eadem sunt, prout alio non spectant, quam ut naturale, divinumque jus explicant, seu declarent, & peculiaribus casibus accommodent; ex quo fit, ut contingere possit, & sæpe reapse contingat, canones, quoad canonicas pœnas, & quoad positivum humanum jus abrogatos, subsistere tamen, & obligare quoad jus naturale, & divinum, saltem quatenus id continent, quod naturali, divinoque jure præceptum, aut vetitum est. Quamobrem, ut aliquod exemplum afferam, tamen veteres canones poenitentiales eo sensu abrogati sunt, ut confessorii non amplius teneantur pro quoque peccato poenitentias imponere, quas canones pro peccatis singulis præscripserunt; iidem tamen subsistant, prout etiamnum confessorii poenitentias impone-

re debent, quas inter & peccatorum enormitatem, itemque personarum qualitatem proportio sit: quia naturalis, & divini juris est proportio hæc. In eundem modum antecanones, qui usuram, luxum, choreas, intemperantiam, concubinatum, adulterium, ac tot alia flagitia clericis interdiciunt, debebant clerici prava hæc omnia, & absona ipsi sibi interdiceretur. Nemo igitur aliis, aut sibi nimium blandiri debet, prætexens canones, quos servari negligitur, abrogatos esse, aut mitati Concilia super necessitate servandi Ecclesiæ canones tam sæpe, tamque vehementer insistere.

Si quis statuta (Conciliarum) supergressus, corruperit, vel pro nihilo habenda putaverit, si laicus est, communionem, si clericus est, honorem, privetur. (Concilium Carthagenense, an. 348, can. 14.)

Placuit, ut ordinandis Episcopis, vel clericis, prius ab ordinantibus suis decreta Conciliorum auribus eorum audiantur, ut se aliquid contra statuta Concilii fecisse asserant. (Concilium Carthagenense, an. 397, can. 13.)

Parochiani clerici a Pontificibus suis necessaria sibi statuta canonum legenda percipiant, ne se ipsi, vel populi, quæ pro salute eorum decreta sunt, excuset postmodum ignorasse. (Concilium Aurelianense, an. 541, can. 6.)

Sciant sacerdotes Scripturas sanctas, & canones, ut omne opus eorum in predicatione, & doctrina consistat, atque adificent cunctos tam fidei scientia, quam operum disciplina. (Concilium Poletanum, an. 633, can. 25.)

Canonum, vero, statuta ab omnibus intemerata serventur.

Agapitum, vero, & Borbonem, Dniensis, archiepiscopus, pro eo, quod ipsos contra statuta canonum immutatis conditionibus emasse, vel deliquisse cognovimus, ipsos juxta veterem canonum ab omni Episcopatu interdicti decernimus degradare. (Concilium Cabillonense, an. 651, canon. 2. & 3.)

Statuimus, ut per annos singulos, canonum decreta, & Ecclesiæ jura, & norma regularis vite in synodo legantur. (Concilium Cloveshoniense, an. 747, cap. 5.)

Exultantes in eis, sicut qui inuenit spolia multa, diuinas canones amplectibiliter in pectore recondamus, Et integram illorum præceptionem, ac inuicibilem teneamus; tam scilicet illorum, qui ab almis, Et laudatissimis Apostolis, sancti Spiritus tubis editi sunt, quam eorum, qui a sex sanctis, Et universalibus synodis, atque his Conciliis, quæ localiter collecta sunt, in expositionem huiusmodi decretorum promulgati sunt, necnon Et eorum, qui a sanctis Patribus nostris prolati fuisse probantur. Ab uno enim, eodemque Spiritu illustrati desinuerunt, quæ expediunt. (Secundum Concilium generale, Nicenum, an. 787. canon. 1.)

Ut nulli Episcoporum, Et sacerdotum, liceat sacros canones ignorare. (Concilium Fracofurtense, an. 794. canon. 53.)

Nulli Episcopo liceat canones, aut librum pastorem a B. Gregorio Papa editum, si fieri potest, ignorare; in quibus se debet unusquisque, quasi in quodam speculo, assidue considerare. (Concilium Taronenſe, an. 813. canon. 3.)

Ut canonum statuta sine præiudicio ab omnibus custodiantur, Et nemo in actionibus vel iudiciis ecclesiasticis, suo sensu, sed eorum auctoritatē ducatur. (Concilium Meldense, an. 845. canon. 34.)

Capitula in quibuslibet conciliis inuenta nullatenus ab aliquo catholico sunt contemnenda, cum Concilia ex sacratissimarum auctoritate sanctionum descendisse non dubitentur, quæ per singulas provincias bina Episcoporum Concilia annuatim fieri firmissime decernunt. (Concilium Romanum, an. 1079. cap. 6.)

Ne emerentur culpa pondere, ex transgressione constitutionum provincialium, Christifideles, . . . sacro approbante Concilio, ordinamus, quod constitutiones provinciales prædecessorum nostrorum, Et quæ in futurum condentur, nisi aliter in condendis expresse fuerit ordinatum, non ad culpam, sed ad poenam tantum, earundem obligent transgressores. (Concilium Tolentanum, an. 1355. cap. 1.)

Quoniam vero fieri fortasse posset, ut parum docti, aut male animati homines ex hac sanctione ansam arriperent ad credendum non ad culpam, sed ad poenam tantum, Conciliorum canones obligare, adeoque sine scrupulo & sine

peccatò violari possè, dummodò transgressores, quæ ab illa in eosdem infliguntur, pœnas subire parati sint; juvat animadvertere: 1. sanctionem hanc in Toletana tantum provincia locum habere; 2. non magis ei locum esse nisi quoad canones mere arbitrarios, & ad externam solum politiam pertinentes, qui non ita ad vitæ rationem moresque referuntur; 3. in Toletana provincia, uti quibusvis aliis in locis, eum peccatum, qui violaret ejus provinciae canones, qui res jam naturali, divino aut humano jure præceptas, aut prohibitas prohiberent, aut præciperent; denique semper esse peccati reum, quicumque etiam mere disciplinæ canones transgreditur, eum transgressionem contemptus, aut scandalum comitatur.

Statuit sancta Synodus, ut, quæ alias a summis Pontificibus, & sacris Conciliis de clericorum vita, honestate, cultu, doctrinâque sentienda, ac simul de luxu, comestationibus, choreis, aleis, lufibus, ac quibuscunque criminibus, necnon secularibus negotiis fugiendis, copiose ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum, iisdem pœnis, vel majoribus arbitrio ordinarii imponendis, observentur; nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, suspendat. Si qua vero ex iis in desuetudinem abiisse conpererint, & quamprimum in usum revocari, & ab omnibus accurate custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscunque. (Concilium Tridentinum, sess. 22. de Reform. cap. 1.)

Sanctionem hanc de servandis canonibus Concilia Tridentino posteriora renovarunt. Eam Remense Concilium, an. 1564. statuto 17. repetit iisdem verbis, & Concilia cætera super hoc gravi capite non minus acerbis, vehementibusque locutionibus usa sunt.

Narbonense Concilium, an. 1551. cum sexaginta quinque egregia statuta, seu canones, tam super fide, quam super disciplina, edidisset, testatumque esset, id Consilii sibi non esse, ut aliorum seu generalium, seu particularium Conciliorum canonibus derogaret, ita conclusit *can. 65.*

Hæc edita, duce Spiritu sancto, hæt in Concilio provinciali Narbonæ celebrato, acta, & præscripta nos prædixi sic congr-

gregati tractantibus, approbamus, & confirmamus, eaque volumus posthac exactissime ab omnibus hujusce provinciae clericis, aliisque, quorum interest, cujuscunque status, & conditionis sint, observari, ipsaque publicari in proxima Paschae synodo præcipimus, ne quis posthac ignorantiam causari possit. . . .

Statuimus, ac præter prænas, quas nominatim in his constitutionibus apposuimus, omnes aliae tam a sacris œcumenicis Conciliis, quam à provincialibus statuta, iis, qui hæc nostra decreta violaverint, aut contempserint, infligantur. . . . Constitutiones vero antecessorum nostrorum in superioribus Conciliis Provincialibus rite factas, nec juri repugnantes, quibusque in hac synodo derogatum non fuit, approbamus, confirmamus, & innovamus, easque ab omnibus sub comminatione poenarum, quæ ab eisdem indictæ sunt, servari jubemus. (Concilium Burdigalense, an. 1538. can. 35.)

Statuta Concilii Provincialis ab omnibus Metropoli subditis observentur, sub poena excommunicationis, & alia Ordinarii arbitrio infligenda. (Concilium Bituricense, an. 1584. titulo de Conciliis, can. 2. & 3.)

Statuta item alia omnia Ecclesiastica Conciliorum, decretorum, & canonum sacrorum, quæ in hoc Concilio provinciali comprehensa non sunt, Episcopi diligenter pro ratione temporum, locorum, & personarum observari curabunt.

Quæcunque his nostris constitutionibus, decretisve sancita sunt, ea omnia in sua quisque Episcopus diœcesi diligenter observet, & ab aliis servanda curet, omnibus juris remediis. (Concilium Aquiseptiense in Provincia, an. 1585. titulo ultimo.)

Tolosanum Concilium, an. 1590. cap. 17. idem præcipit, & iisdem verbis.

Quæcunque in hac provinciali synodo ad majorem Dei gloriam, & animarum salutem statuta sunt, per universam Mechliniensem provinciam, per singulas diœceses intra annum diœcesanis synodis publicanda sunt; ad quas omnes omnino tam exempti, quam non exempti, ut publicari ea audiant, & ad ea se conforment, ex decreto Tridentinae synodi, sess. 24. de Reform. cap. 2. accedere tenebuntur. (Concilium Mechliniense, an. 1607. tit. 26. cap. 5.)

Ut quæ maturè ad laudem Dei, Cleri reformationem, & populi solatium constituta sunt, inviolabiliter serventur; statimur ut contra decreta nostra agentibus pœnæ in iisdem contentæ, & aliæ ab æsumeniciis Conciliis, & sacris constitutionibus institutæ infligantur . . . quæ alias in synodis provincialibus per antecessores nostros, aut eorum Vicarios statuta fuere, approbamus, & innovamus; ac si per eos in præsentî ordinata, & constituta fuissent, semper valere, & inviolabiliter observari volumus, & injungimus. dummodo præsentibus nostris decretis expresse non sint contraria. (Concilium Narbonense, an. 1609. cap. 48.)

Et ne tot decreta condere, & canones constituere vanum sit, & infructuosum, nisi severis pœnis in contravenientes latæ eadem demum foveantur, & in vigore conserventur; præter eas pœnas in ultimo, & præsentî Concilio fixas, & constitutas, aliæ etiam omnes sacris canonibus, & constitutionibus inventæ, quas innovamus, ab omnibus Episcopis, officialibus, & iudicibus Ecclesiasticis quibuscunque adduci possint, & juxta easdem contravenientes quicumque puniri. (Concilium Burdigalense, an. 1624. tit. De Concilio Propinciæ, & Pœnis, cap. 2. num. 3. & 7.)

Et ne aliquis harum nostrarum constitutionum, ignorantem prætereundum possit, omnibus Reverendissimis Oepiscopis nostris mandamus, ut easdem in proximis suis synodis publice legi, & recitari jubeant. Omnibus autem Ordinis Ecclesiastici viris præcipimus, ut intra tres menses, postquam prædictarum constitutionum liber editus fuerit, eundem sibi comparent, apud se habeant, atque diligentissime legant, & mente teneant; itemque in singulis cathedralibus, collegiatis, & parochialibus Ecclesiis certo aliquo loco repositas asservetur; declarantes, universas has constitutiones, post sextum mensem a die earum promulgationis in Ecclesia nostra metropolitana factæ, plenam auctoritatem habituras, ac ex eo tempore omnes, & singulos earum observationi perinde devinctos, & obligatos esse, ac si singulariter eis præsentibus significatæ, & intimatæ fuissent, & si contra quidquam admiserint, pœnis, & multis, quæ in eis constitutæ sunt, teneri.

Si tam *differtis*, apertisque statuta addantur *peculiarium* *diocesani* *synodalia* *statuta*, quae ea acceptant, atque confirmant, *difficile* *intellectu* *erit*; quomodo quispiam ita sibi illudere possit ut insigniori, & pertinaciori canonum infractioni ex morafu, seu defaetudine, aut ex contraria consuetudine praesidium, & auctoritatem quærat. Quasi vero privatorum hominum consuetudo, quicunque tandem ponatur eorundem numerus, aliud esse quidpiam, quam enormis abusus possit: cum ea quidem ex diametro pugnare cernitur cum omnium temporum, omniumque locorum legibus, millies, rursusque millies approbatis, confirmatis, instauratisque ad hæc usque postrema tempora; & quod inde consequitur, semper subsistentibus, semperque vigentibus, ut in contrarios omnes abusus reclamant, eosdemque acerrime, & gravissime damnent.

Non ita tamen sumus, qui contendamus, Conciliorum omnes ad unum expones vi polleere, & ubique obligare; profitemur æquum: eorum bene multos ad puram, putamque disciplinam spectantes non amplius vigere, nunquamque ubique promiscue viguisse, ac licet super unoquoque singillatim canone, receptusne an rejectus alicubi sit; certe statui omnino non possit; praesto tamen generatim adjumenta sunt ad eos discernendos, quas Gallia recipit, aut non recipit; sunt autem hæc, post doctum Canonistam Gilbertum in parvo, de Præparatione ad canonici juris studium, Tractatu, quem fuserum Ecclesiasticarum Institutionum tomo primo præposuit, titulis 4. 5. 6. & 7.

Horum adjumentorum primum in eo est positum, ut probe possideatur Gallicum jus, quod in Ecclesiae Gallicanae Libertatum articulis, in Pragmatica Sanctione, in Concordato, in Gallorum Regum edictis, in usibus, quos Dabovichius animadvertit, & in ejusdem canonicis effatis continetur; ad detegendum, perspicendosque canones, qui eidem juri contrarii, aut consentanei sunt, ut priores quidem rejiciantur, ceteri vero admittantur: quia Gallia non alios, saltem ut plurimum canones rejicit, quam qui ejus effatis, ejusdemque libertatibus adversantur.

2. Gallicum jus dum legitur, consistendum potissimum est illis in locis, quæ expressis id verbis notant, quod non in Gallia receptum est, & in postremis Gallorum Regum edictis, quæ fortasse Superioribus, eorundem sanctionibus, aut antea receptis usibus derogarunt, ut hæc derogationes cognoscantur, & ne sumatur abrogatum jus ejus loco, quod servatur. Horum edictorum aliqua sunt in id edita, ut Ecclesiasticæ quædam super disciplina constitutiones in civiles leges converterentur; & hæc quidem ostendunt, quænam ex ejusmodi constitutionibus, quibusque in capitulis ibidem receptæ sint; ejusmodi est edictum Blesense, anno 1579. quoad Tridentini Concilii decreta; illud enim significat, demonstratque horum decretorum, pleraque in Gallia recepta esse. Quod autem de sanctionibus ad sanctos canones in civiles leges convertendos edita dicitur, ad aliarum sanctionum articulos eodem consilio exaratos referri debet; ejusmodi sunt, quicumque spectant jura, functiones, prærogativas, facultates Episcoporum in hospitalium administratione; art. 10. edicti Melodunensis ann. 1580, art. 8. edicti an. 1596. Sunt sanctionum alie, quæ, dum quædam mandant, id se facere innunt, ut ad sancta decreta, canonicasque constitutiones se se conforment. Edicta ad Ecclesiasticam jurisdictionem spectantia suppeditant in hanc rem exempla plura; extant hæc in edicto de Ecclesiastica Jurisdictione, an. 1695. & in sanctionibus, quas illud renovat. Regia denique mandata non desunt, certos quosdam canones receptos esse significantia, dum poenarum executionem præcipiunt, quas iidem canones statuerunt; quod faciunt per hæc verba; „ Sub juris poenis, iisve, quas Concilia in- „ dixerunt, „ quibus additur ad eorum dispositionem, quæ in his canonibus continetur, aut saltem ex parte secundum eorundem canonum dispositionem; occurrunt numero plura hujusmodi exempla in edicto Blesensi, itemque in edicto de Ecclesiastica Jurisdictione, an. 1695.

3. Aresta consilii, quæque Superiores curiæ ediderunt, magni, & ipsa ponderis ad dignoscendos canones in Galliarum Regno receptos adjumenta sunt; tribuntur hæc in

genera plura; præcipua, eademque utiliora, quod attinet ad hanc rem, sunt Arestis de facultatum ad legatos spectantium verificatione; modificationes, quæ his adduntur, singulæ canonum, qui in Gallia non recipiuntur, totidem exempla sunt; & articuli, quorum executio toleratur, sunt canonum probationes, qui ibidem recepti sunt. In Galliarum Regni regionibus, ubi Avenionenses pro Legati jurisdictione gaudent, expendenda peculiariter sunt Aquisfextiensis, & Gratianopolitani Parliamentorum Aresta, quæ cuiusque prolegati facultates verificant; quoniam modificationes, quas his adhibent, palam faciunt, quinam sint peculiæ canones, qui in Provincia, vel in Delphinata recepti non sunt. Si eorum modificationibus peculiare nihil inest, perspicitur hiæ, eas provincias recipere, aut rejicere, eodem canones, quos reliquum Regnum recipit, aut rejicit. Aresta cætera, quæ docent, quosdam canones in Gallia receptos, aut rejectos esse, id significant, seu dum his canonibus contraria, aut consentanea præcipiunt, seu dum disertis verbis hos canones servari jubent; hac posteriore ratione nobis compertum est, decreta de *divinis Officiis* adhuc habere vim legis in Regno, quamvis Concordatum, Pragmaticam Sanctionem abrogans, non ea diserte servaverit; ex iis enim Arestis plura horum decretorum executionem in divini Officii celebratione præcipiunt; e converso, priore ratione percipimus Constantiensis Concilii decreta, super exemptionibus, aut unionibus in Gallia recepta esse, tametsi Pragmaticæ inserta non sint, & nulla suppetat regia sanctio, quæ eadem servari jubeat; sunt enim Aresta plura, quæ exemptiones, & uniones quasdam propterea abrogant, quod iis decretis adversarentur. Aresta super appellatione tamquam ab abusu ex eo sumpta, quod quidam canones servati non fuerant, ostendunt, recepti, necne sint, iidem canones, dum in re, qua de agitur, abusum adesse, aut non adesse declarant.

4. Episcoporum Galliarum synodalia statuta innuant & ipsa, quinam in Regno, aut in eorum diocesisbus recepti, vel non recepti canones sint; in Regno quidam, quoad capita

singula; de quibus inter ea convenit, & in quibus eodem tempore certis quibusdam canonibus contraria ipsa, aut consentanea comperiuntur; in eorum autem diocesisbus, si res, quas ea præcipiunt, in reliquis diocesisbus non præcipiuntur; si, quod etiam præcipiunt, cum canonum aliquo congruit. Idem sentiendum, si quæ prohibent, quæ in aliis diocesisbus non prohibentur; & ita quidem, ut eorum prohibitio sit quibusdam canonibus consentanea. Poenæ quoque synodalia statuta lata, quædam canones in diocesisbus, quæ statuta hæc ediderunt, receptos probant, cum poenæ, quas hæc statuta mandant; per aliquos canones in simili facti speciei mandantur. De canonibus idem dicendum, qui, peculiaribus indictis poenis, id jubent, aut vetant; quod per synodalia statuta possunt, aut vetitum sub poenis juris occurrit; hinc enim liquido constat, statutorum Auctores Episcopos velle, ut in ipsorum diocesisbus iidem canones cum eorum poenis serventur. Synodalia statuta, quæ nos jubent id imitari, quod in quibusdam canonibus præscriptum est; ejusmodi statuta sunt, quæ publicam poenitentiam spectant, ostendunt eorum canonum litteram abrogatam esse, at spiritum adhuc subsistere.

5. Dispensationes super quibusdam canonibus, quas ab Episcopis, aut a summo Pontifice Galliæ petant, certo argumento sunt eos in Galliæ receptos esse; hinc scilicet certo scimus canones ad dirimentia, aut prohibentia matrimonii impedimenta spectantes, qui in juri corpore, vel in Tridentinæ Concilio continentur, in Regno receptos esse; ab his canonibus dispensationes, itemque a canonicis impedimentis, quoad ordines, & beneficia ibidem crebræ sunt, & Principis auctoritate firmantur. Dispensationis necessitas, ut incompatibilia beneficia duo possideri possint, canones, qui vetant, ne beneficia duo, quæ simul stare non possunt, eodem tempore teneantur, in Galliæ receptos probat. Idem de canonibus pronuntiandum, qui canonicis residentiam imponunt, quandoquidem dispensatione opus est magistratibus, beneficiariis, Theologiæ professoribus, eleemosynariis, capellanis, cantoribus, musici Regis, seu per privile-

villagium in juri corpore contentum; quod locum habet quoad Theologiae Professores; seu per peculiare privilegium, & non expresse contentum in juri corpore, quod in cæteris locum habet.

Facultas, qua moniales indigent, ut e monasterio egrediantur, vel in necessitatis casu, significant canones ad sanctimonialium clausuram spectantes in Gallia receptos esse. Litteræ territorii dictæ Episcopo necessariæ, ut extra propriam diocesim, tonsuram, confirmationem, sacros ordines conferant, Abbates, Abbatissas benedicat, calices consecret, aliamve pontificalem functionem peragat; evincunt & ipsæ canones in Gallia servari, qui pontificali munia sine venia in aliena diocesi edi vetant; & quoniam Nuntii Episcopi his litteris opus habent, æque atque Episcopi cæteri, eadem ostendunt eos canones, etiam quoad nuntios servari.

Necessitas, quæ ibidem subest, perficiendæ, ut Papa, vel Episcopus permutationibus, unionibus beneficiorum, pensionibus super beneficiis auctoritatem addant, argumento est recipi in Gallia canones, qui eas vetant; extra casus necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, de quibus Papa, vel Episcopus judicare debent. Perspicitur etiam canones, qui resignationes in favorem vetant, in Gallia receptos esse, ex necessitate dandæ operæ, ut Papa has ipsas resignationes firmet. Indulta, ut de regula commenda fiat, ostendunt servari in Gallia canones, qui mandant, ut regularia beneficia regularibus dentur. Ob erectionem etiam, suppressionem, unionemque beneficiorum, si consistorialia non sunt, ad Episcopum, aut, si consistorialia sunt, ad Papam confugiendi necessitas eidem ratiocinationi locum præbet.

6. Postrema nota, seu ratio ad cognoscendum, quosdam canones in Gallia receptos esse, ejusmodi est: si Galli Auctores usum periti, qui in Galliis obtinent, suis in decisionibus eos canones, tamquam earundem decisionum fundamentum adhibent; atque hinc vulgo scimus canones, qui electiones antistitum, vel antistitarum, religiosorum, aut religiosarum per secretos calculos fieri jubent, in Gallia receptos esse; nec regia enim edicta, nec Arela suppetunt,

quæ mandant, ut hæ personæ per secretes calculos eligantur; eorumque Gallorum Auctorum plures iis canonibus nixi, electiones in hunc modum fieri pronuntiant. Monasteria tamen aliqua ibidem sunt, quæ suffragia in omnibus electionibus palam dandi suam veterem usum servarunt. Occurrunt in id exempla, quoad Mathurinos Parisienses, in Notario Apostolico, paginis 351, 355.

Fallitur, quicumque putat, quosdam canones in Gallia receptos esse: quia ibidem a Regiis professoribus ad id designatis, institutisque leguntur, & explicantur. Docent Professores hi-vetus, novumque jus, jus non receptum perinde, ac jus receptum, jus romanum æque, ac jus consuetudinatum, in iis ipsis regionibus, quæ se per consuetudinarium jus regunt, & penes quas romanum jus usui non est; id autem propterea fit, quia jus non receptum sæpenumero explicationi, & perfectioni recepti juris inservit, & quia professorum lectiones eo spectant, ut adolescentibus in studio corporis juris adjumento sint, ac veluti facem præferant, ab iisque proinde principia tradi necesse est, tum quoad vetus, tum quoad novum jus, cum utrumque in juris corpore continetur.

Hallucinatur etiam, quisquis id statuit regulæ loco, receptum non esse canonem aliquem, cum in collectione non recepta extat; & Galliam, quippe quæ Bonifacii VIII. collectionem, Decretalium Sextum appellatum, non recipit, omnes quoque canones eidem insertos rejicere. Constans, firmumque est in hac collectione canones bene multos, qui in Gallia servantur, existere; hujusmodi sunt inter alios, super Irregularitatibus canones, eorumque plerique, qui censuras spectant, quique ex Lugdunensibus primo, & secundo Conciliis, tertio decimo sæculo celebratis deprompti sunt. Eodem accedit Bonifacii VIII. Constitutiones aliquas in Gallia recipi, quamvis ejus collectio rejiciatur; & hanc collectionem ipsam complecti præclarissimas juris regulas, quæ non minus in Gallia, quam ubique locorum receptæ sunt. Pragmatica Sanctio, tit. 3. enunat Decretalium Sextum conficere partem corporis juris, quod in Gallia, ut alibi re-

cep-

ceptum est; hæc enim, cum omnes tam generales, quam particulares reservationes, eas quoque ipsas, quæ continentur in Cancellariæ regulis, & in Extravagantibus, *Regimen*, & *Execrabilis*, abrogasset, excipit nominatim reservationes expresse contentas in iuria corpore, quarum præcipua non alibi, quam in Decretalium Sexto est; beneficiorum scilicet reservatio, quæ in Romana curia per mortem vacant; quod evincit eo tempore in Gallia non id iudicii, quod modo fertur, de Bonifacii VIII. collectione latum fuisse, nec dubitari posse, quin hæc tum quidem, ut Gregorii IX. collectio, ibidem recepta esset, cujus scilicet textus in Pragmatica Sanctione laudantur.

CANON MISSÆ. Ita nuncupantur secretæ preces Missæ, quæ incipiunt a *Te igitur*, & desinunt ad parvam præfationem orationis dominicæ, *Pater noster*. Canon hic est regula consecrationis Eucharistiæ, ejusque institutionis historia, quam Evangelistæ referunt. Æque igitur vetus, atque Ecclesia est, quoad rem ipsam, fundum scilicet, & substantiam; quod enim ad preces attinet, quas continet, in his quidem per alia deinceps tempora mutationes, & additiones editæ sunt. Ætate S. Gregorii Magni, qui an. 604. ex hac mortali vita migravit, is erat omnino, quem habemus in præsentī Missæ canon. Eam sæpe SS. Patres nuncupant *preces*, quia reapse preces, & invocationes in eo continentur. Eundem designant *actionis* nomine; quod olim nomen universæ Missæ commune erat: id autem propterea, quod verbum *agere*, seu *facere* sæpe sumitur apud antiquos Auctores Ecclesiasticos, & profanos, pro *sacrificare*, *victimam facere*, scilicet, hanc in sacrificium offerre: *Pocietis hircum pro peccato*, videlicet offeretis, *Levitici cap. 23*. Tribuitur etiam canonī *Secreta* nomen, quia recitari debet submissa voce.

Salubri provisione consilii prospeximus, ut a quolibet sacerdote celebrante verba canonis rotunde dicantur, Et distincte, nec ex festinatione retracta, nec ex diuturnitate nimia protrahantur. (Concilium Londinense, an. 1200. can. 1.)

Verba canonis, præsertim in consecratione Corporis Christi, plena, & integre proferantur. (Conciliū Oxoniense, an 1222. can. 6.) *Quære* SECRETA.

CANONES POENITENTIÆ, seu **CANONES POENITENTIALES**. Sunt hi peculiæres canones, qui peccatorum ratione habita poenitentias præscribunt. Quæti sunt partim e sacris Litteris, partim e Conciliis tam generalibus, quam particularibus, partim e rescriptis summorum Pontificum, partim e SS. Patribus, & ex Ecclesiæ consuetudine. Eorum occurrit amplæ collectio ad calcem Documentorum, seu Institutionum S. Caroli Borromæi, quæ impressæ fuere, jussu Coetus Cleri Gallicani, an. 1655. & ad articulum 7. cap. 6. Tractatus de Poenitentia, Patris Alexandri, Tom. I. ejus Theologiæ dogmaticæ, & moralis; pag. 639. & seq. in fol.

Animadversione dignum est super his canonibus, inquit doctus Gibertus, Tom. IV. pag. 105. eos, licet abrogati sint, adhuc tamen ad poenitentiæ impositionem utiles esse, non solum quia docent, quas poenitentias imponi oporteret, si hominum imbecillitas, & infirmitas pateretur, sed etiam, quia monent poenitentias peccatis respondere, & congruere debere: quam etiam ob causam S. Carolus confessorius mandat, ut ad canonum poenitentialium studium animum referant; idemque præstat Galliarum Ecclesia, præcipiens, ut in administratione Sacramenti Poenitentiae, hujus sancti Præfatis documenta serventur. Hoc ipso consilio Bituricense Conciliū, an. 1584. tit. 21. cap. 9. confessorios vult canones poenitenciales ediscere, ut ex his poenitentias imponendi artem, & rationem percipiant: *Sacerdotes canones poenitenciales discant, ut modum, & rationem poenitentiae injungendæ melius intelligant.*

CANONICISSÆ, virgines, seu sanctimoniales in communitate positæ, conjunctæque, quæ divinum officium canonicorum iustar, in choro peragunt. Hæ duorum generum sunt, sæculares, & regulares.

Sæculares Canonicissæ sunt, quæ præbendas sibi per fundationes affectas possident, at, si Abbatisa, & Decana, quæ bene-

beneficiæ sunt, accipiuntur, auferre possunt, cum ærum institutum nunquam, ut religiosus ordo, quemadmodum in generali Viennensi Concilio declaravit Clemens V. approbatum fuerit. (*In 2ap. Attendentes, 2, de Statu Monach. S. Illas, & Clem. Cum primo, cap. de Religios. domib. lib. 3; titula 12.*) Harum ergo Canonicissarum re sive ipsa sæcularis status est, sed qui tamen de clericaturæ privilegio participat, Ecclesiasticoque statu continetur. Eas oportet Abbatissæ tamquam antistitæ, licet haud voti lege, parere, & munera quoque recipere, quæ iis exhibentur consuetudinis vi, per quæ domus canonicissæ tribuitur, quæ puellam sibi neptem adoptat, quam in capitulum recipiendam, atque ita Canonicatui, quem primum vacare contigerit, possidendo idoneam reddat. Ejusmodi consuetudo quamdam circa beneficium simoniam, aut saltem sordidum, ac turpe commercium continet. Simonia est, facta hypothesi harum Canonicissarum prebendas esse veri nominis beneficia, quæ plurimum Theologorum sententia est: (Sainte-Beuve, & Pontas, verb. *Canonicissa*.) quoniam Canonicissa adoptans non aliam ob causam munus accipit, quam quia jus ad beneficium obtinendum trippit. Est sordidum, & fundatorum menti contrarium commercium, siquidem fiat hypothesis, eas prebendas nihil demum aliud, quam ad puellarum christianam educationem fundatas mansiones esse, quandoquidem eorum mens, qui eas mansiones fundarunt, ea nunquam fuit, ut eadem in commercium abirent.

Est & alia sæcularium Canonicissarum obligatio, ut nempe divinum officium privatim recitent, dum choro non adsint, ac si forte illud omiserint, omissionis ratione habita, seu *pro rata*, Canonicorum instar, restituant.

Canonicissæ regulares sunt religiosæ quædam, quæ sequuntur in præsentia S. Augustini regulam, quæque e subtili tela superpelliceum supra candidi panni vestem, nigrum in capite velum, & almutium ad brachium deferunt. Putant Auctores plures, earum originem non altius assurgere, quam ad octavi sæculi finem, quo nempe cernuntur harum aliqua vestigia in Francofurtensis Concilii, an. 794. habiti

canone quadragésimo septimo, qui his verbis conceptus est: *De Abbatissis, quæ canonice, aut regulariter non vivunt, Episcopi requirant, & Regi annuntient, ut ad honorem præsintur.* Immo vero P. Mabillonius contendit Canonicissæ nomen in Cabillonensi Concilio, an. 813. celebrato primum occurrere, & hujusmodi Canonicissas fuisse e S. Benedicti ordine moniales quasdam, quæ in Canonicissas degenerarunt. Afferit nihilominus P. Thomassinus (*de Disciplina*, part. 3. lib. 1. cap. 59. n. 8. & seq.) de regularibus Canonicissis agi in eo Vernoriensis Concilii, an. 754. seu 755. canone quinto: *Ut Monasteria tam virorum, quam puellarum, secundum ordinem regulariter vivant; & si hoc facere contempserint, Episcopus, in cujus Purochia esse videntur, hoc emendare debet.* P. Thomassinus has puellas, ait, quæ Episcopo proxime suberant, a monialibus aliis fuisse, propterea quod hæc quidem S. Benedicti regulam sectabantur, at illæ erant propria, & peculiaris regula, e canonibus ducta. Subdit idem Pater, hæc regulares Canonicissas, si minus bonorum proprietatem omnino abdicabant, continentiam saltem, atque adeo stabilitatem professas esse.

Libuit quasdam admonitionulas iis sanctimonialibus scribere, quæ se Canonicas vocant. (Concilium Cabillonense, an. 813. cap. 53. 59.)

Sanctimoniales (Canonicæ) in Monasteriis constitutæ, habent studium in legendo, & in cantando, in Psalmorum celebratione, sive oratione, & horas canonicas . . . pariter celebrant, & omnes, excepta quam infirmitas tenet, in dormitorio dormiant.

Oportet, ut remoto totius excusationis obstaculo, expeditè, atque honeste Sanctimoniales Dei exequantur ministerium; sitque eorum vigilantissima cura, ut ad horas canonicas, mox ut signum datum fuerit, impigre accurrant, Ecclesiæque cum Dei timore, & reverentia ingredientés, divinæ potentie famulatus religiosissime inserviant. (Concilium Aquisgranense, an. 816. lib. 2. cap. 15.)

CANONICUS. Venit hodie Canonici nomine clericus, qui canonicatum possidet, præbendam scilicet affectam clericis,

ricis, qui in cathedrali, vel collegiata Ecclesia divitiis et victum peragunt. Itaque Canonici sunt clerici, qui in unum vel in corpus convenientes, conjunctique Ecclesias cathedrales, & collegiatas constituunt.

Canonicorum origo.

Canonici latinum vocabulum derivatur a græca voce *anon*, quæ tria significat; 1. regulam; 2. annuam mensuram, seu provisionem quandam, quæ militibus, aut præbendam incolis tribuebatur; 3. catalogum, matriculam, quam obrem alii contendunt canonicos ita nominatos fuisse, regulæ causa, quam sequi debebant; alii, id est nominis esse a pensione, quæ iisdem addicta erat, vel a rerum, quibus opus ad victum est, mensuræ quæ ad diem, ad hebdomadam, ad mensam, vel ad annum in singulos distribuabatur; uno verbo, ab eorum portione. Alii denique volunt, (Thomassinus, par. 2. lib. 1. cap. 31.) canonicorum nomen omnibus clericis, ipsisque Episcopis, initio quidem, tributum fuisse, ut proinde clericorum, & canonicorum vocabula ab origine synonyma essent, (Fleurbaey, Institutionum tom. 1. pag. 256. & seq.) eos omnes significantis, qui inscripti erant in canone, seu catalogo, super-albo, seu tabula, indice, seu matricula, ut verbo expediam, super eorum registro, qui alendi erant Ecclesiæ sumptibus, seu in matrice Ecclesia, seu in cæteris deservirent.

Canonici ergo, spectata eorundem origine, generatim erant clerici omnes; subsecutis vero temporibus nomen hoc eis peculiariter additum fuit, qui suo cum Episcopo in commune vivebant, cujusmodi fuisse constat S. Eusebii Vercellensis, itemque S. Augustini clericos; quorum illustrius exemplum est. Episcoporum nonnulli addidit communem vitam austeram vite monasticæ disciplinam, quod clericalia munia pati poterant; quod in causa est, ut hæ clericorum communicatas *Monasteria* nuncupatas nonnunquam occurrant. Igitur hæ communitates id pariter omnino erant, quod nos quidem capitulum, seminarium, & corpus præcipuum cleri statæ totius dioceseos appellaremus. Educaban-

bantur. ibi *gubernatores* clerici; inde hospitalium, & oratoriarum Presbyteri, & *Parochi* trahantur; ibidem senes, qui non amplius *surgere* possunt pares erant, recipiebantur. Quibus ibi commorabantur, officium in cathedrali Ecclesia peragebant, Episcopo suas functiones obeunti aderant, ei erant ordinarii consilii loco; ejusdemque *Presbyterii* præcipuam partem constituebant.

Pedestres hæc clericorum communitates conflantur unum seorsum corpus, cujus tamen semper Episcopus caput erat. Hi clerici *nihilominus* veri Canonici non fuerunt; atque id nomen non nisi Pipino, & Carolo Magno regnantibus in Gallia sumpsit. Scilicet Pipini tempore, qui Rex an. 752. renuntiatus fuit, S. Chrodegangus, Metensis Episcopus, omnes Ecclesie sue clericos convocavit, in una eos, eademque domo, in qua claustra, & regularia loca, quemadmodum in Monasteriis aderant, degere jussit, hisque regulam & sacris litteris, & Conciliorum canonibus, & e regule S. Benedicti nonnullis locis, quæ Ecclesiasticis congruere poterant, expressam præscripsit. Hæc S. Chrodegangi regula non in omnes solum cathedrales Ecclesias inducta fuit, sed generatim in omnes etiam clericorum communitates, seu congregationes per diocesis reliquam disseminatas, quæ *collegiales*, seu collegiatae nuncupabantur, quæque a capitulis, seu Superioribus *Abbatum* nomen gerentibus administrabantur.

Hæc Canonicoꝝ, & Monachorum similitudo, & affinitas causam præbuit, quomobrem Canonicoꝝ, perinde ac Monachorum domibus, & societatibus tribueretur *Monasteriorum* nomen.

Cum vero sub decimum sæculum, quemadmodum Yvo Carnutensis, qui vivebat sæculo undecimo conquerebatur, Canonici deseruissent, communemque vitam, ut privatam agerent, deservissent, conflati sunt alii clerici, qui religiosorum usus, & vota solemnia addecentes communi vitæ, clericalem statum cum Monastico conjunxerunt, sibi que sumpsere nomen *Canonicorum regularium* S. Augustini, cujus regulam, licet in psellarum tantum gratiam edita esset, amplexi

plexi sunt. Positi sibi in cathedralibus Ecclesiis pluribus ejusmodi regulares Canonici, qui ad secularem deinde statum redacti sunt; ut proinde Canonici regulares in commune viventes non amplius hoc tempore conspiciantur, nisi qui sub S. Augustini regula in congregatione sunt, vere il quidem, & proprie religiosi, quippe qui edunt solemnia vota tria; asseritque Fagnanus, eos sub Monachi generationis nomine, & in communis juris ordine contineri.

Novorum Canoniorum Aetas, & Ingressus.

Ex jure, quod Tridentina synodus statuit, ad Canoniatum in cathedrali Ecclesia possidendum eadem, atque ad Subdiaconatus ordinem suscipiendum, aetas requiritur; & anni quatuordecim, ut in collegiata Ecclesia Canoniatu possideatur. Vetat idem Concilium, perinde ac Basileense, omnia ingressus jura, & beneficii redditibus sumpta, quibusque in capitulares dividendis novos Canonicos capitula subdunt. Concilia tamen Remense, an. 1583. & Burdigalense, an. 1624. Capitula sinunt, ingressus sibi jus sumere, at ea lege, ut illud in divinum servitium impendant. Mandat praeterea Tridentinum Concilium, ut novi Canonici coram Episcopo, ejusve Officiali, atque in Capitulo suam fidei professionem edant.

Canoniorum Obligationes.

Canoniorum obligationes rediguntur ad tres praecipuas; videlicet, ut in Canoniatu loco resideant; ut assistant canonicali officio, quod in ejusdem loci Ecclesia celebratur; & ut capitularibus coetibus adsint. Nituntur harum obligationum priores duae non civilibus solum, Ecclesiasticisque legibus, verum etiam naturali, divinoque jure, quod dicat obeunda onera, per fundatorum mentem, Ecclesiaeque dispositionem beneficiis addicta, cujusmodi residendi, & canonicali officio assistendi obligatio est. Jam vero capitulares ad coetus conveniendi obligatio ipsam cujusque Canonici dignitatem consequitur; debet enim Canonicus quisque Ecclesiasticorum ab ejus Ecclesia pendentium moribus,

Itemque suis ipsius juribus, bonis, usibus, privilegiis, ritibus, caeremoniis, fundationibus, disciplinæ sedulo invigilare; quæ sane omnia ea, quæ necesse est, auctoritate in capitularibus tantum cœtibus pertractantur.

Canonici ergo ei legi subsunt, ut in loco resideant, in quo sita est Ecclesia, cujus Canonici sunt: nec sine gravi peccato diutius, quam tribus à Tridentino Concilio (sess. 24. *de Reform. cap. 12.*) notatis mensibus abesse possunt, seu continuum in modum absint, seu per intervalla tantum; seu id sua solum auctoritate faciant, seu statutis, aut consuetudinibus omnem etiam memoriam superantibus innitantur; seu emeriti, aut, quod ajunt, jubilares, seu jubilati sint, seu non. Trium quidem mensium absentiam Tridentinum Concilium non approbat, sed solum tolerat, ut proinde Canonicus, qui absque congrua causa per eos tres menses abest, à reprehensione immunis non sit. *Non processit*, inquit Fagnanus, *concedendo, sed prohibendo*; scilicet Canonicos Concilium ultra tres menses abesse vetuit, quin approbaret absentiam, quæ intra hoc temporis spatium continetur, nisi congrua aliqua ratione niteretur.

Canonici non residere solum, sed omnibus etiam officiis parvis, magnisque, atque adeo defunctorum officio adesse debent, cum partem conficiat officii diei, quod in eorum Ecclesia recitari consuevit; omni dispensatione, omnibusque statutis, usibusve contrariis, qui non nisi quidam abusus sunt, nihil obstantibus, & quæcunque sit Canonicatus tenuitas: quia ejusmodi mens est fundatorum Ecclesiæ, cui se Canonicus per tituli acceptionem subdidit.

Debent etiam Canonici divinum officium ipsi congruum in modum canere, quin hæc in re super stipendiariis cantoribus unice conquiescant; & hæc divini officii per se canendi obligatio ita Canonicis essentialis est, ut homo, qui cantum nescit, ejusque discendi impos est, (Gibertus, Consultationum Canonicarum super Pœnitentia, tom. 2. pag. 360.) Canonicatum nec accipere, nec retinere, nec permutare possit: quia ex una parte sic muneri ei deservire nequit,

uit, & ex alia, canones ab iis beneficia sumi vetant, qui iis deservire non possunt.

Canonici, qui Canonialis officii obligationi defunt, vel quia non canunt ipsi, vel quia male canunt, hoc est, præspitant, & irreverenter, sine pietate, sine modestia; vel quia sine legitima causa a choro absunt, debent fructus, quos perceperunt, *pro rata*, scilicet omissionis ratione habere restituere: quia Canonikum jus ita præcipit, & quia præterea hi Canonici contra justitiam peccant, dum fundatorum voluntatem non implent, qui sua bona canonicalibus Ecclesiis ea solum conditione donarunt, ut, qui iis fruerentur, canerent ipsi religiose officia, in quorum gratiam ea tribuerunt.

Solum ii Canonici, qui ipsi per se Canoniciis horis interfunt, (Concilium Tridentinum, sess. 24. *de Reform.* cap. 12.) quotidianarum distributionum, quæ ad ejusmodi horas pertinent, participes sunt. Excipiuntur ab hac regula, 1. Canonici infirmi, ægrotantes, cæci, aut senio confecti, & generatim, quicunque officio interesse, per injustam vexationem impediuntur. 2. Qui ob suæ Ecclesiæ, sive Capitali negotia absunt. 3. Qui absunt, vel ut animarum salutem vacent, cum ejusmodi cura eorum Canoniciatui addicta est, ut Theologalis, dum concionatur, & penitentiarius, cum confessiones audit officii tempore, vel ut Episcopo deserviant, eidemve in ipsius Ministerii functionibus præsto sint; vel qui reapse aut Theologiæ, aut Juris Canonici Professores in Universitatibus docent. 4. Ii, quibus Ecclesiæ per usum, statumve legitimum distributiones concedunt, cum absunt ob causas, quas eadem judicant satis graves e religionis ratione; cujusmodi esse nonnunquam possunt urgentia quædam charitatis opera, & id genus alia. 5. Canonici per dioceses in prædicatione, aut missionibus Episcopi jussu occupati; Vicarii generales, officiales, & promotores, dioceseon visitationibus, aliisve suorum munerum functionibus intra, vel extra easdem addicti; Archidiaconi, dum visitationes suas peragunt; Canonici, qui cleri generales agentes sunt, dum administratione funguntur, aut qui ad Concilia

alia, & generales, aut provinciales clerici coetus designati sunt; commissarii ad Ecclesiasticas cameras deputati; dioceseon Syndici, & capitulorum Agentes, suorum munerum tempore. 6. Canonici, qui sunt officarii capellæ, & domus Regis, Reginae, Principum sanguinis, quo tempore servitium obeunt, modo tamen Canonici hebdomadarii non sunt. 7. Canonici, qui Praesidentes, aut Consiliarii clerici sunt, excepto tempore, quo Parlamentum vacat, quoque ipsi in camera ipso vacationum tempore indicta non deserviunt; 8. Canonici, qui in Universitatibus student. Tridentinum Concilium expressis verbis de iis tantum loquitur, qui Theologiae operam navant. Congregatio ad interpretationem decretorum Concilii, usque Ecclesiarum, in quibus eadem recepta sunt, his addidere Canonicos, qui ad Canonici juris studium incumbunt. Galliarum Ecclesiae eos quoque Canonicos hoc privilegio gaudere volunt, qui Philosophiae, & humanioribus litteris vacant. 9. Canonici adfentes ob litium prosecutionem, quibus eos injuste capitulum impetit. Ita judicatum per Parliamenti Parisiensis Aresta tria, unum diei 10. Maji an. 1669. alterum diei 11. Julii an. 1672. tertium diei 5. Augusti an. 1705. 10. Canonici hospitalium administratores, quoad eorum administratio perdurat; Arestum contradictorium Parliamenti Tolosani diei 3. Decembris an. 1575.

Canonici Theologicalium lectionibus interesse debent, eam poenam, qua id die neglexerint, subituri, ut ejusdem diei distributiones amittant. Aurelianensis constitutio, art. 8. per Blesensem renovata.

Canonici, qui primum omnium, dum choro adfunt, distributiones propositas habent, graviter peccant, & mentalem simoniam perpetrant, quæ non minus eos restitutioni obnoxios reddit. (*Glossa in cap. 1. de Clericis non resid. in Sexto.*) Canonici interessentes horis principaliter pro denario, qui datur interessentibus, peccant graviter, & committunt mentalem simoniam; sed per poenitentiam satisfaciunt.

Studeant summopere Canonici, prædictas horas vigilantissima cura custodire, & in his divinum officium humiliter, ac devote per-

perfolvere. *Mox enim, ut auditum fuerit signum, festinato omnes ad Ecclesiam conveniant, quam non pompaticè, aut inhæsitè, vel incompotite, sed cum reverentia, & Dei timore ingradientur.* (Concil. Aquisgranense, an. 816. lib. I. cap. 131.)

Omnibus tam cathedralium, quam collegiatarum, ac cæterarum quarumcunque Ecclesiarum clericis, & Ministris præcipimus, sub poena privationis suarum distributionum . . . quatenus divinum servitium in suis Ecclesiis tractim., atque devote, & horis congruentibus dicant, & decantent & in Psalmorum de- cantatione pænsas faciant in medio versuum, prout convenit; nec pars chori psallitura alium versum incipiat, antequam ab alia parte sit omnino alius versus finitus. (Concilium Parisiense, seu Senonense, an. 1429. cap. I.)

Districte prohibemus, ne Canonicatus conferatur alicui in Ecclesia cathedrali, nisi tali, qui sciat legere, & cantari, & competenter construere, & decimum quintum annum attigerit: nec Canonicatus, vel præbenda, vel Clericatus in Ecclesia collegiata nisi sciat competenter legere, & cantare, & duodecimum compleverit annum. (Concil. Ravennatense, an. 1311. rubr. 16.)

Cum nullus cathedralis, vel collegiatae Ecclesiae Canonicus, nisi sit Subdiaconus vocem de jure in Capitulo habeat, etiamsi ab aliis libere concedatur; statuimus, inhibentes, ne prædicti vocem in Capitulo non habentes, cum vocem habentibus, quando ipsum tenent Capitulum, ullatenus se ingerant. (Concilium Avenionense, an. 1337. can. 48.)

Constituimus, & etiam ordinamus, ut nullus Canonicus cathedralis, seu collegiatae Ecclesiae etiam prætextu alicujus assumpti certi officii, vel etiam servitii colorati, distributiones quotidianas, quæ solis Canonicis, horis interessentibus, dari debent, recipiat, nisi in eisdem horis personaliter intersit, aut occasione dicti officii, & pro negotiis Capituli utilibus, omni fraude cessante, fuerit personaliter occupatus; quacumque remissione, donatione, vel gratia, contra hæc nullatenus valitura. (Ibid. can. 50.)

Ut de *Canonicis* dicamus, paucis, respondeat eorum vita titulo, respondeat nomini; sint re ipsa, ut sunt nomine, *Canonici*, id est, *regulares* . . . imitentur *Apostolos*, Et nascentis *Ecclesie* *Ministros*, quorum erat cor unum, Et anima una, qui quotidie . . . erant perdurantes unanimiter in templo . . . perseverantes in orationibus; collaudantes Deum, Et habentes gratiam ad omnem plebem. Statis ergo, ac debitis horis laudes divinae, non cursim, ac festinanter, sed tractim, non truncate, sed integre, distincte, devote, reverenterque ab omnibus decantentur, persolvanturque. Et cum psallendi gratia conveniatur, ibidem muta, aut clausa labia nemo tenuerit, sed omnes pariter, sicut cum junioribus laudent nomen Domini in *Psalmis*, *hymnis*, Et canticis, Deo alacriter modulantes. Nemo tunc, cum publicas vel preces horarias, vel *Missa* sacrum cantando peragantur, legat, vel dicat privatum officium . . . quem tamen aliud officium *Ecclesiasticum*, aut publicum alio statim rapiet, ut nisi legas preces horarias, tempestive absolvere haud possit, hac lege tenari volumus. Quam autem a vero aberrant, qui existimant se se non alicujus officii in *Ecclesia* exercendi, sed quietis, Et inertia tantum causa *Canonicatus* esse adeptos? Perinde atque satis sit, paucis quibusdam clericis admodum ignavis, tenui pretio conductis curam divini officii committi, quod deinde ejusmodi mercenarii, non servatis temporum interstitiis, syncopando transcurrunt, interim ipsis *Canonicis* tota vita torpentibus. Longe vero abominabilis est, quod quidam tum, cum divina aguntur, inter se se de rebus profanis tractant; inussitationes, colloquia, risus, Et cachinnos intermiserint. Quidam aut in aliquem chori angulum se recipientes, de nugis, ne quid gravius dicamus, commentantur; aut foris per templum, magno cum populi offendiculo deambulantes, oculos pariter, Et aures ad vanitatem convertunt, atque sacra loca sordant, positi in lapidum offensivis, Et petram scandali . . . Quo ergo haec repurgentur, ac debite simul cum omnibus aliis ad divini officii prosecutionem, ac chori disciplinam spectantibus observentur, Decanus diligenter invigilabit; hinc, Et inde circumspiciens, ne quid inordinate fiat; cui ante omnia curae erit, ne quis *Canonicorum* sacris absit, sed ut, qui emolumentum ferre volunt, officium quoque suum, propter quod

quod beneficium datur, in Ecclesia gerant Quare qui ab Epistola lectione, exinde toti Missa, & a primo Psalmo, singulis horis Canonicis integris, ac minime interpellatis, nisi forsan necessitate avocante, petitaque, ac obtenta licentia non interfuerit, justum est, ut hic illius horæ, aut officii stipendio in totum careat. (Concilium Coloniense, an. 1536. can. 4. 5. 6. 8. 9. 10.)

Docentes vero ipsam sacram Scripturam, dum publice in scholis docuerint, & scholares, qui in ipsis scholis student, privilegiis omnibus de perceptione fructuum, præbendarum, & beneficiorum suorum, in absentia, a jure communi concessis plene gaudeant, & fruuntur. (Concilium Tridentinum, sess. 5. de Reform. cap. 1.)

Quicumque posthac ad cathedrales Ecclesias erit assumendus, is non solum natalibus, ætate, moribus, & vita, ac aliis, quæ a sacris canonibus requiruntur, plena sit præditus; verum etiam in sacro ordine antea saltem sex mensum spatio constitutus . . . Scientia vero præter hæc hujusmodi polleat, ut muneris sibi iungendi necessitati possit satisfacere; ideoque antea in Universitate studiorum Magister, sive Doctor, aut Licentiatius in sacra Theologia, vel jure Canonico merito sit promotus, aut publico alicujus Academia testimonio idoneus ad alios docendas ostendatur. (Sess. 22. cap. 2.)

Quicumque in cathedrali, vel collegiata, sæculari, aut regulari Ecclesia divinis mancipatus officiis, in Subdiaconatus ordine saltem constitutus non sit, vocem in hujusmodi Ecclesiis in Capitulo non habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis liberum fuerit concessum. (Cap. 4.)

Obtinentibus in cathedralibus, aut collegiatis, dignitates, Canonicatus, præbendas, aut portiones non liceat, vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis, ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse: salvo nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ largius servitii tempus requirunt . . . Distributiones, qui statis horis interfuerint, recipiant; reliqui, quavis collatione, aut remissione exclusa, his careant, juxta Bonifacii VIII. decretum, quod incipit, Consuetudinem, quod senela Synodus in usum revocat. Omnes vero divina per se, &

non per Substitutos, compellantur obire officia; & Episcopo celebranti, aut alia pontificalia exercenti adfistere, & inservire, atque in choro ad psallendum instituto hymnis, & canticis Dei nomen reverenter, distincte, devotaque laudare. (Sess. 24. cap. 12.)

Omnes Canonicis, & qui dignitatem in Ecclesiis cathedralibus obtinent, ad residentiam actualem obligari decernimus, sub pena amissionis fructuum, nisi ex legitima causa, & scriptis tradenda absentes fuerint. . . . Inter iustas absentiae causas habeatur, si unum, aut duos de dignitatibus, vel Canonicis Episcopus mittat, aut secum pro consilio deducat, ad visitandam diocesim . . . aut ad aliud pro religione, vel diocesiurgens negotium; non tamen diutius excusabuntur, quam duraverit negotii necessitas. (Concilium Rothomagensis, an. 1581. titulo de Episcopis, & Capitulis.)

Statuimus in primis, ut ad Canonicatum nemo admittatur, nisi prius coram Ordinario loci, & in Capitulo, veram catholicam fidem professus sit, juxta formam a Pio IV. praescriptam . . . Admissus vero resident; non ei diutius, quam trimestri licet abesse, si tamen tantam temporis absentiam patiat, illa Ecclesia, nec majorem assiduitatem desideret . . . Omnes Canonici, etiam dignitates obtinentes, sua quisque hebdomada Missam magnam celebrare, aliaque divina officia peragere per se ipsos, vel si nequeant, per alios Canonicos cogantur, non obstante qualibet consuetudine, & privilegio . . . Omnes etiam Canonici horis, maxime vero matutinis, Missa, & vespers interfent, cessante impedimento legitimo, per Capitulum iudicando; nec per Ecclesiam discurrant, vel choro egrediantur sine Praefidis licentia, priventurque distributionibus singularium horarum, in quibus illos abesse contigerit . . . Uti sine superpellico, almutia, & aliis Canonicorum insignibus in Ecclesia comparere plane irreligiosum est; sic illa ad loca publica rerum venalium deferre prorsus indecorum, ac sordidum esse nemo est, qui non videret. Quamobrem utrumque sancta Synodus distincte praetibet, sicut & res emptas manibus, vel cantistris, servulorum more domum referre. Concilium Remense, an. 1583. tit. de Capitulis, & Canonicis.

In omnibus Ecclesiis cathedralibus omnes Canonici, & alii officio divino additi, sint vel Presbyteri, vel Diaconi, vel Subdiaconi . . . ita tamen, ut dimidia saltem pars Presbyterorum sit . . . Dum psallitur, Canonici omnes, & Sacellani psallant, nec maneant in suis sedibus otiosi; neve putent se officio functos, si vicarius tantum opera cultum divinum celebrari curent. (Concilium Burdigalense, an. 1583. tit. 17.)

Concionanti illi, & prælegenti (Canonico Theologo) teneantur adesse omnes dignitates, Canonici, & alii Ecclesie cathedralis, & totius civitatis Ecclesiastici. (Concil. Bituricense, an. 1584. tit. 34.)

Hæc sancta Synodus decernit . . . & in virtute sanctæ obediencie jubet omnibus, & singulis cathedralium, & collegatarum Ecclesiarum hujus provincie Capitulis, atque singulis de Capitulo, ut omnes alternatim dominicis, & festis diebus per hebdomadam, Missam majorem celebrent, cui assistent duo ex Canonici, in sacris ordinibus Subdiaconatus, & Diaconatus constituti, si reperiantur. Qui vero non fuerint Sacerdotes, diebus dominicis, & festis sollemnioribus in Missa majori sacram Eucharistiam de manu celebrantis sumant. Canonici omnes in Presbyteratus ordine constituti, etiam non hebdomadarii, ac etiam dignitates obtinentes, omnibus dominicis, & festis diebus, atque etiam frequentius celebrent. (Concil. Aquisextense, an. 1583. titulo de Canonici.)

Qui optimæ indolis juniores Canonici non vulgarem futuræ eruditionis expectationem concitarint, perfecta prima residentia, in Academiis, cæterisque Universitatibus, perficiendorum studiorum causa, per quinquennium ad summum poterunt destinari. (Concilium Tolosatum, an. 1590. tit. de Capitulis, & Canonici.)

Nullus Canonici inter canendum dormiat, nugetur, litteras, aut libros legat, officium privatim recitet, per chorum vagetur, indecore sedeat, quidquamve faciat, aut loquatur, quod chori disciplinam, & psalterium attentionem perturbet. (Concilium Avenionense, an. 1594. tit. 34. de Horis Canonici.)

Non habeant vocem in Capitulo, nec locum in subsellis Superioribus Canonici, qui non sunt in sacris Ordinibus constituti.

Distributiones illi tantum percipiant, qui praesentes divinis interfunt officiis: exceptis iis, quos infirmitas, seu quavis alia necessitas, Ecclesiae utilitas, aut alia Canonica iusta causa excuset. Quod ut sciri possit, punctatura in omnibus Ecclesiis cathedralibus, aut Collegiatis diligenter servatur, in qua praesentium nomina, et causa absentium, si iusta sit, describantur. (Concilium Narbonense, an. 1609. cap. 30.)

Ne perfunctorio modo, et irreligiose officia peragantur divina, ad praescriptum sacrorum canonum omnes Canonicos in choro horis debitis a principio eorumdem, usque ad finem adesse, nec inde ullum egredi, nisi forte necessitate cogente, atque petita, et obtenta a praesidente chori licentia edicimus, aut secus, pro illa hora a Canonico hebdomadario, seu ab eodem chori praesidente, sine ullo favore expungendum Sed et abusum illum, quo in una hora, aut duabus officiorum divinarum praesens totius diui distributiones usurpat, et illum, quo Praepositi, vel Decani, aut alii Officiales, seu Officiarii, ex hoc solum, quod Officiarii sunt, licet actualiter pro utilitate Ecclesiae non absint, quotidianas distributiones percipiunt, tolli prorsus, et aboleri praecipimus. (Concilium Burdigalense, an. 1624. cap. 9. n. 15.)

Decet Metropolitanam Ecclesiam, et alias cathedrales, eas personas ita probitate, ac scientia commendatas ad Canonicatus eligere, et assumere, ut ex iis corpus Capituli coalescens, sensus Episcoporum, unde consilium accersant, merito dici possit. Quare nos, Episcopos, cathedralium Capitula, aut alios, ad quorum electionem, seu collationem Canonicatus, et beneficia cathedralium, quomodocunque spectant, nullos deinceps ad huiusmodi Canonicatus, et beneficia assumere posse, nisi quos praehabito eorumdem in Capitulo examine, iis virtutibus, scientia, et experientia, notitiaque, et usu cantus, et psalmodiae praecllere probaverint, et in eo ordine, quem huiusmodi Canonicatus, et beneficia requirunt, constitutos esse norint, aut saltem in ea aetate, ut infra annum ad eundem promoveri posse perspexerint, decernimus; electiones, et collationes, quascunque aliter factas, e modo, et ex eo tempore nullas esse penitus, et irritas declarantes, talesque ideo Canonicatus jure privandos. (Ibid. n. 8.)

Tridentinam synodum, cæterasque, quæ, ut Canonicatus possideri possint, sacros Ordines postulant, Gallia non sequitur; sequitur potius Cancellariæ regulam decimam septimam ab Innocentio Papa VIII. editam, quæ non plures in clerico, quam quatuordecim ætatis annos requirit, ut cathedralis, & annos decem, ut collegiatæ Ecclesiæ Canonicatui possidendo par sit, atque adeo pauciores, & magis consilii jurisprudentia. Atque usus, qui universim ibidem obtinet, peculiaribus Ecclesiarum consuetudinibus, aut legibus nihil officit; ut exemplum afferam in Rupellensi cathedrali Ecclesia, ante inchoatos ætatis annos viginti quinque, dignitas, & ante viginti duos pariter inceptos annos, simplex præbenda possideri non possunt.

Tridentinum Concilium Gallia in eo sequitur, (Jurisprudentia Canonica, *verbo*, Canonicus.) quod mandat, ut se intra annum ad Ordines promovendum curet, qui beneficiorum possessioni idoneus esse voluerit, quæ ita per fundationem, aut per Capitulorum statuta poscunt; tamen beneficium in hac facti specie, per promotionis defectum, ipse jure non vacet. (Piales in Tractatu de Collationibus, tom. 6. & 7.) Illud eadem in eo etiam sequitur, quod de Canonicis, qui *non in sacris* sunt, præcipiat, ut nec in Capitulis voce gaudeant, nec altis in formis, seu Superioribus in subsellis sedere, nec ad beneficia præsentare possint.

Ad ingressus jus quod spectat, ibidem prohibetur, ne a novis Canonicis exigantur convivium, seu quidpiam aliud, nisi forte in Ecclesiæ fabricam, aliave pia opera conferendum. Prohibetur etiam supra numerarios dictos, *sub expectatione futura præbenda*, Canonicos creandi mos; admittuntur tamen honorarii Canonici, nempe qui absque ulla præbenda, Canonici titulo, habitu, & honorificis juribus gudent. Rex est Canonicus honorarius in aliquibus Regni Capitalis, ubi hoc titulo, cum suum ibidem ingressum peragit, ad Canonicatum, qui prius vacaverit, nominandi jure fruitur; ejusmodi sunt inter alia, Capitula S. Juliani Cenomanensis, S. Martini Turonensis, S. Hilarii Pictaviensis. Cum suum ibi Rex ingressum edit, villosam amiculum

lum, seu almutiam, vulgo mozzetta, & superpelliceum ad præsentantur, & Ecclesiasticus, cui Rex ea remittit, Canonicus expectans creatur.

In Gallia, tamquam abusus, æque per Conciliorum canones, ac sæcularium curiarum Arresta proscripti, spectantur hæc: eos, qui interfunt majorum horarum uni, omnes diei distributiones læcrari; aut adfistentiam diei pro pluribus computari; aut Præpositos, Decanos, aliasque Capitulorum dignitates, quin officio interfint, distributionibus frui; aut Canonicos non obire functiones suas ipsos per se, nisi legitime impediti sint; aut eosdem sibi plus, quam tres vacationis menses a Tridentino Concilio toleratos sumere; aut absentiæ peculiare dies, quos per anni cursum Canonici sumunt, in triam vacationis mensium, quos Tridentinum Concilium tolerat, numero ponendos non esse; aut eos posse grossos fructus læcrari, quin saltem per novem anni menses resideant; aut non fideliter notari, seu, quod ajuat, punctari absentes divini servitii horis singulis; aut pati Canonicos, qui sacris Ordinibus initiati non sunt, ad beneficia præsentare, quæ a Capitulis pendent. *Vide* BREVIARIUM, CAPITULUM, CLERUS, DISTRIBUTIO MANUALIS, STUDIUM, JUBILARIS, seu JUBILATUS, seu EMERITUS, PRÆSENTIA, RESIDENTIA, SIMONIA, STATIO.

s. CANTIONES, versuum, seu ligatæ numeris orationis parva sunt quædam fragmenta, quæ eliguntur ad modos musicos canendi gratia. Earum aliæ rectæ, probatæque sunt, pravæ aliæ. Primi generis sunt omnia spiritalia cantica, quæ Deum, & pietatem spectant. Quæ vero spectant ad genus alterum, redigi possunt ad cantilenas obscenas, mollesque; ad cantilenas amatorias; ad cantilenas, quæ varias sensuum voluptates excitant; ad cantilenas in propinatione vini versantes; ad cantilenas, quæ ad jocos detorquent sacre Scripturæ, aut Ecclesiæ verba; denique ad cantilenas charitati contrarias, quæ proximo debetur. Hæ posterioris generis cantiones omnes, quæquam gradibus differant, pravæ tamen, & criminose sunt: quia singulæ, plus, minusve

eo demum tendant, ut mentem, & cor in nobis corrumpant, dum rerum exiffinationem, & amorem, quas Deus prohibet, quæque sunt odio tantum, & contemptu dignæ, cujusmodi sensuum illecibræ, humanarumque cupiditatum omnia generatim argumenta sunt, nobis ipsis inspirant. Id causæ est, quamobrem pravæ cantiones, quæcunque tandem fuerint, tam acriter, vehementerque in sacris Litteris apud sanctos Patres, & in Conciliis damnentur.

Presbyteri, Diaconi, atque Subdiaconi . . . nuptiarum evitent convivis, nec iis cœtibus admisceantur, ubi amatoriam cantantur, . . . ne auditus, & obtutus sacris mysteriis deputatus . . . verborum contagio ne polluat. (Concilium Venetense, ann. 465. can. II.)

Non licet Presbytero inter epulas cantare, vel saltare. (Concilium Antissiodunense, an. 578. can. 40.)

Canticum turpe, atque luxuriosum circa Ecclesias agere omnino contradicimus, quod & ubique vitandum est. (Concilium Moguntinum, an. 813. can. 48.)

CANTOR. Id nominis iis tribuitur, qui designati sunt, ut in Ecclesiæ choro divinum officium canant. Cantores non minus, quam cantus, officiumque divinum antiqui sunt; ex quo enim in Ecclesia status cantus, statumque divinum officium extitit, dubio præul non defuere, qui ei peculiariter muneri addicti essent, idem ut officium canerent, & moderentur. Apostolicorum canonum vicesimus quintus Cantorum meminit, eosque matrimonium inire finit: *Ex iis, qui non ducla uxore; ad clerum promoti sunt, jubemus, si velint, uxorem ducere lectores, & Cantores solos.*

Ecclesiæ tamen in votis esset, ut omnes cathedralium, & collegialium Ecclesiarum Cantores essent Presbyteri, vel Diaconi, vel Subdiaconi, vel saltem lectores, & quidem cælibes, eorumque vitæ ratio ad exemplum exacta, citraque omnem exprobrationem esset.

Tales ad legendum, cantandum, & psallendum in Ecclesia constituantur; qui non superbe, sed humiliter debitas Domini laudes persolvant, & suavitate lectionis, ac melodia, & doctos demulceant, & minus doctos erudiant; plusque velint in lectione, vel

vel cantu populi adificationem, quam populorum vanissimam adulationem. (Concilium Aquilegranense, ann. 816. lib. 1. cap. 123.)

In Ecclesiis, sive cathedralibus, sive collegiatis non constituantur Vicarii, qui Canonici, quas vocant, horas in choro cantant, nisi aut Sacerdotes, aut in sacris Ordinibus constituti, aut saltem leiores ordinati; atque hi, quantum fieri potest, sine calibus, quorum mores, vitæque probata fuerit; nec permittantur in choro psallere, nisi vestitu, & habitu corporis, Ministros se esse Dei, & Ecclesiæ demonstrant. (Concilium Cameracense, an. 1565. tit. 6. cap. 15.)

Si in Cantorum delectu tam sapienter institutæ regulæ servarentur, haud sane dolendum esset, eorum tam multos occurrere profecto dignos, qui non ad Dei canendas laudes mercede conducerentur, sed ex Ecclesiâ turpiter pellerentur, tum ob eorum depravationes, tum ob indecentem, scandalo obnoxiam, præcipitemque rationem, qua divinum officium canunt, quin in eo sensu pausam, seu articulatam pronuntiationem, seu versiculorum distinctionem servant.

Vis recte psallere? Non solum vox tua sonet laudes Dei, sed opera tua concordent cum voce tua. Vis, ut Deo tua jucunda sit laus? Noli bonæ castitatis tuæ obstrepere malis moribus. Plus ille attendit, qui vivas, quam quid sones. (S. Augustinus in Psalm. 146.) *Quære PSALTERIUM.*

CANTOR, CANTORIS MUNUS; dignitas, in quibusdam Capitulis, personatus in aliis, denique in aliquibus officium, aut etiam simplex commissio est. Sunt Auctores, qui Cantorem cum Primicerio confundunt, contenduntque unum tantum, & idem officium, eandemve dignitatem utriusque esse. At eos alii distinguunt, asseruntque, Cantoris nomen non nisi cantus moderatori tributum fuisse, cum, generatim quicumque præerat alicui corpori, cujuscunque tandem conditionis, & generis esset, primicerii nomine designaretur. *Vide PRIMICERIUS.*

Ex communi jure Cantor chori cantui, disciplinæque addictus est. Jam inde a sæculo septimo Romana Ecclesiâ Cantorem habebat, quam Beda (Historia Angliæ, lib. 4.

cap.

cap. 2.) *Archicantorem* appellat, quique in aliis veteribus monumentis *choralis*, *præcentor*, *Choriepiscopus*, summus nempe *præfectus*, præfes dicitur. In Ambianensi Ecclesia, a decimi tertii sæculi initio, Cantor aderat in dignitate constitutus, & præterea præcentor, seu protocantor, quorum nomina recensentur; describunturque in Evrardi Episcopi charta, seu *Tabula*, quæ ad an. 1218. spectant.

Et sicut Ecclesiarum Decanis modo prædicto injungimus facere, quæ ad ipsas pertinent facienda, Et ita scholasticis, necnon Choriepiscopis, seu Cantoribus; quorum officia onus sunt tam circa disciplinam, quam chori debitum, atque residentiam in ipsis Ecclesiis faciendam, habere noscuntur, injungimus, ut in his omnibus studeant ita se habere, quod inde non sint reprehensibiles, sed potius commendandi. (Concilium Colonien-
se, an. 1260. cap. 9.)

Chorum reverenter dirigat; discussiones, consabulationes, cæcinationes, Et irreverentias omnes compe scat; curamque geret, ut omnes chori leges, Et statuta bene observentur, Et maxime, ut totum divinum officium distincte articulatum, ac reverenter peragatur; Et quos in prædictis delinquere videbit; semel monitos propria auctoritate corripiet, Et distributionibus privabit. (Concilium Mechliniense, an. 1686. tit. de Officio Cantoris.)

In Gallia communi jure Decanorum, primarumque dignitatum est choro præesse, Cantorum autem cantum regere, atque adeo provisionis ergo contestationes, si quæ super hac re contigerint, moderari. Ita judicatum per Arestum Parlamenti Parisiensis, (Audientiarum Diarium.) diei 17. Januarii an. 1673. in lite suborta inter Ambianensium Ecclesiæ Decanum, & ejusdem Ecclesiæ præcentorem, capitulumque.

In Ecclesia Dominæ Nostre Parisiensis Cantor est secunda dignitas, ad Archiepiscopi collationem pertinens, & Subcantoris munus est dignitas per Capitulum electiva. Ad Cantorem super urbis, suburbiorum, ditionisque circum, minoribus scholis inspectio, earundemque institutio pertinet; penes eundem est jurisdictio, quæ ex vicegerente, promotore, tabulario, clericoque conflata est; exerceturque hæc jurisdictio in Magistros, Magistrasque scholarum urbis,
sub-

suburbiorum, ditionisque circum, in personas, quæ pensionem tenent, & in repetitores, qui infantes erudiunt. A Cantoris sententiis recta fertur via ad Parlamentum; at prohibitionem tenendi minores scholas Parisiis sine Cantoris venia Ursulinæ non continentur; ita judicatum per Arrestum diei 2, Septembris an. 1679. (Monumenta Cleri, tom. I. pag. 1068.) Sunt aliæ Regni cathedrales, atque adeo collegiatæ plures Ecclesiæ, quæ sub Episcopi auctoritate supra urbis minores scholas inspectione gaudent. In aliquibus Ecclesiis Capellani, alique beneficiarii suæ receptionis die, obedientiam Cantori promittunt, jurantque: *Juro, quod chorum fideliter prosequar, & officia in tabula inscripta, & quæ mihi a Cantore imperata, seu injuncta fuerint, prout potero melius, adimplebo.* In Augustodunensi Ecclesia superpellicei in choro ferendi jus Cantor omnibus clericis tribuit, qui beneficiarii non sunt. In Clermontensis diocesis Ecclesiis Cantoris munus est simplex commissio, quæ resignari non potest; ita judicatum per Arrestum diei 17. Januarii an. 1731.

CANTUS. Semper ad Dei laudes celebrandas adhibitus cantus fuit, ut ex veteri Testamento constat; ac S. Augustinus (Epist. 55. ultimæ edit. cap. 28.) christianam Ecclesiam, ait, hunc usum a Christo ipso Domino, & Apostolis accepisse: *Sine dubitatione faciendum est maxime illud, quod de Scripturis defendi potest, sicut de hymnis, & Psalmis canendis, cum & ipsius Domini, & Apostolorum habeamus documenta, & exempla, & præcepta de re tam utili ad movendum pie animum, & accendendum divinæ lectionis affectum.*

Non in omnibus tamen Ecclesiis alternus cantus primis christiani nominis sæculis notus fuit, quandoquidem S. Augustinus (lib. 9. Confess. cap. 7.) ipse testatur, eum a S. Ambrosio, dum ipse viveret, hoc est, ad quarti sæculi finem, in Mediolanensem Ecclesiam inductum fuisse, ad Orientalium imitationem, ubi institutus comperitur, jam inde ab altero sæculo apud Bithyniæ christianos, quibus id ethnici vertebant crimini, (Plinius junior, in sua ad Trajanum Epistola, lib. 10. Epist. 100.) quod hebdomadæ statâ die ante solis ortum convenirent, sectique in choro duas, quoddam una

can-

anticum in Christi, tanquam Dei, honorem dicerent: *Christianos carmen Christo, quasi Deo, dicere secum invicem.*

S. Basilias Cæsareæ Archiepiscopus, qui an. 379. ex hac mortali vita migravit, nos certos facit alternum cantum ejus ætate jam vixisse in utraque Libya, Thebaide, Palæstina, Arabia, Phœnicia, Syria, &c.

Simplex, gravis, modestus, suavis, ad movendos animos, servorisque, & pietatis excitanda sensa compositus esse debet Ecclesiæ cantus; idemque nec elatior, nec demissior; in eo denique vitandi quidam vocis extra ordinem inconditi strepitus, clamoresque ijs similes, qui in theatro personant.

Eos, qui in Ecclesiis ad psallendum accedunt, volumus nec inordinatis vocibus uti, & naturam ad clamorem urgere, nec aliquid eorum, quæ Ecclesiæ non conveniunt, & apta non sunt, adsciscere, sed cum magna attentione, & compunctione psalmodias Deo, qui est occultorum inspektor, offerre. (Concilium in Trullo, an. 692. can. 75.)

Presbyteri, sæcularium poetarum modo, in Ecclesia non garriant . . . sed simplicem, sanctamque melodiam secundum morem Ecclesiæ sistentur. (Concilium Cloveshovienſe, ann. 747. can. 12.)

Non immerito sancti Patres cordis in Deo exultationem cantu testati sunt, ut Moyses, Zacharias, & ceteri. Sed præter omnes vates sanctissimus David, & sacratissima Virgo Mater Dei sacræ mentis gaudium cantico testata est; & ipse Dominus sanctam civitatem ingressus, puerorum Hebræorum canticum gratum habuit. Quin & Apostoli ipsum Christum comitantes, cæna facta cum Christo, hymnum cecinerunt; quo sancto more præci etiam christiani hymnos Christi effuderunt. Et crescente Ecclesia, canendi, & psallendi ritus publicæ, primum in Orientalibus, demum in Occidentalibus Ecclesiis receptus est, & observatus ad movendum, & excitandum præsertim languentium, & torpentium animorum affectum . . . Sit ergo cantus religiosus, & modestus . . . tractim, distincte, & articulata decantentur divinæ laudes, & præces ab Ecclesia præscriptæ. (Concilium Bituricensis, an. 1584. titulo 12.)

Richard Concil. Tom. III.

Y .

In

In Ecclesiis, nec profana cantica, senive, nec in sacris canticis molles flexiones, voces magis gutture oppressæ, aut denique lasciva ulla canendi ratio adhibeantur. Cantus. Et sicut graves sint, pii, ac distincti, Et domui Dei, ac divinis laudibus accommodati; ut simul, Et verba intelligantur, Et ad pietatem auditores excitentur. (I. Mediolanense Concilium, Part. II. cap. 5.)

CAPÆ, seu CAPPÆ (jus). Hoc jus, quod etiam ingressus, & felicitis adventus nomine designatur, (Du Perray, de Statu Ecclesiæ. lib. 4. cap. x. n. 37.) dicitur illud, quod Capitulis a novis Prælatiis, aut religiosiis a novis Abbatibus commendatoriis solvitur. Id juris nulla generali constitutione, (Jurisprudentia canonica, verbo *Cappa*.) sed solum peculiari aliquarum Ecclesiarum usu constituitur. Favent Parlamenta Capitulis, quæ jus hoc in Episcopos sibi vindicant; at minus favorabilia Monasteriis sunt, quæ illud ipsum sibi suos in Abbates commendatarios arrogant.

Est etiam cappæ jus quoddam, quo se nonnulla Capitula supra novos Canonicos gaudere contendunt. Illud est in eo positum, ut ex Canonico recens installato pecuniarium, aliudve munus pro cæteris Canonicis singulis exigatur. Hanc pecuniæ a novis Canonicis exigendæ consuetudinem, tamquam simoniacam, aut saltem sordidæ avaritiæ suspectam damnat Tridentina synodus, & Episcopis mandat, ut eandem aboleant, aut in pios usus pecuniam impendant: *Hac cum sancta synodus detestetur, mandat Episcopis, ut, quæcunque hujusmodi in usus pios non convertuntur, atque ingressus eos, qui simoniacæ labis, aut sordidæ avaritiæ suspicionem habent, fieri non permittant, ipsique diligenter de eorum constitutionibus, sive consuetudinibus super prædictis cognoscant, Et illis tantum, quas ut laudabiles probaverint, exceptis, reliquas ut pravas, ac scandalosas rejiciant, Et aboleant. (Concilium Tridentinum, sess. 24. de Reform. cap. 14.)* Jam dona cætera S. Pius V. prohibuit per Bullam, *Durum nimis*; eademque nec tribui, nec accipi licere Congregatio, Tridentini Concilii interpretes declaravit. Ergo ejusmodi munera permitti non possunt, nisi cum in usus pios con-

vet-

vertuntur, & ad Ecclesiæ non autem privatorum hominum emolumentum vergunt.

Rerum exactio, quæ pro Canonicorum, & aliorum beneficiorum ingressu, in plerisque locis suspitione simoniæ, vel sordidæ avaritiæ non caret, fieri nullo modo permittatur: quamvis laudabiles consuetudines in Concilio Tridentino non damnatas approbemus earum, quæ in pios usus conferri solent. (Concilium Remense, an. 1583. tit. de Simoniacis.)

Prohibemus, ne quid pro ingressu, admissione, & receptione ad beneficia, quæcumque certæ cuidam personæ, sive Capitulo in singulos postea Canonicos distribuendum concedatur, aut quod in pios usus non convertatur. Dare aliquid fabricis Ecclesiarum, ornamentis, & restorationibus earundem impendendum minime reprobamus. At proinde tales, ut præfertur, ad beneficia Ecclesiastica ingressus, ut simoniacos damnamus; contravenientes, quoscumque præcis contra simoniacos, sacris canonibus, & cæteris summorum Pontificum editis constitutionibus, puniendos esse decernentes. (Concilium Burdigalense, ann. 1624. cap. 9. n. 15.)

Rejicienda est igitur tamquam abusiva, & a Conciliis damnata; quorundam Capitulorum consuetudo, quorum novi Canonici chirothecarum par, aut alia suorum confratrum, unicuique tribuere consueverunt. Idem iudicium de cappæ jure ferendum est, quod Capitulis a novis Prælatibus, aut religiosis a novis Abbatibus solvitur, si jus hoc ad privatorum hominum, non autem ad Capitulorum, aut Monasteriorum emolumentum referunt: quoniam jus hoc eodem vitio laborat, quo jus cappæ Canonicorum, damnatumque est rotundis verbis per generalis Lateranensis Concilii, an. 1179. sub Alexandro Papa III. canonem septimum: *Cum in Ecclesiæ corpore, hujus Concilii verba sunt, omnia debeant ex charitate tractari, & quod gratis receptum est, gratis impendi; horribile nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro Episcopis, vel Abbatibus, seu quibuscunque personis Ecclesiasticis ponendis in sede, seu introducendis Presbyteris in Ecclesiam . . . aliquid exigatur . . . ne igitur hoc de cætero fiat . . . distinctius inhibemus.*

bemus. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, portionem cum Giezi se noverit habiturum, cujus factum turpi muneris exactioe imitatur.

CAPELLA, CAPELLANIA. Romani forenses pragmatici, inquit Rebuffus, (*in praxi Benef.* titulo: *Sæculare benef. quotuplex*, n. 14.) Capellam inter, & Capellaniam hujusmodi discrimen ponunt; *Capellam* nuncupant parvam Ecclesiam, a quavis alia sejunctam; ac tamen quidem Apostolicas litteras ad hujus Capellæ rectorem mittunt. *Capellaniam* vocant magnæ Ecclesiæ partem, in qua adest Altare; tum vero Apostolicum rescriptum ad N. Capellanum perpetuum mittitur. Ex usu parva Ecclesia, seu seorsim posita, seu non, *Capella* dicitur. Appellatur etiam *Capella*, & *Capellania* titulus ipse beneficii Capellæ addicti, qui titularem adigit, ut eidem Capellæ deserviat.

Bignonius, (Lib. 1. cap. 38.) in suis ad Marculphum Adnotationibus, contendit capellæ nomen derivari a verbo *capſa*, ea scilicet, in qua S. Martini reliquiæ cum aliorum plurium Sanctorum exuviis servabantur, & super qua jurisjurandi exigendi mos obtinebat. At Ducangius putat, vocem *Capella*, quæ in Marculphi formulis legitur, quamque Bignonius de *capſa* intellexit, intelligi debere de *cappa* S. Martini, quæ vestis, seu toga quædam erat sine manicis, quam vetus Auctor appellat *roccum*, quamque olim Galli Reges religiose custodiri jubebant in tentoriis, quæ dicta *Capellæ*, prorsus ut oratoria, seu parvæ Ecclesiæ, in quibus Sanctorum reliquiæ servabantur. Capellæ, quæ in palatiis, aut circum palatia Principum exstruebantur, *Capella palatinæ* nuncupabantur. Erant in iis Capellani, qui divinum officium pro Regia familia peragebant. Qui inter laicos eminebant, sibi & ipsi Capellas, Regum exemplo, erigendas curarunt, satisque ad Presbyteri, qui ibidem Missam diceret, sustentationem dotarunt; qui vero non ita divitiis affuebant, ut Capellis seorsim a magnis Ecclesiis dotem statuerent, eas in his ipsis tam parochialibus, quam cathedralibus, aut collegiatis Ecclesiis exstructas voluerunt, iisque in deservientis Presbyteri gratiam, reddituum plus alii addi-

xere,

zere, minus alii. Canonicae Capellas, quae in Ecclesiis existunt, *sub testis*, qui vero ab iisdem sejunctae sunt, & subsistunt ipsae per se, *sub dio* nuncupant. Hae Capellae succrevit quamprimum, erectaeque fuerunt in beneficiorum titulos sub Episcoporum auctoritate. Beneficia haec origine ipsa pene omnia sacerdotalia erant, hoc est, fundata Presbyteris, qui ibidem residere debebant, & sacrum facere. Ejusmodi erat commune jus, quod mos abolevit, qui universum obtinuit, beneficiorumque simplicium, quae residentiam non postulant, & eorum, quae postulent, discrimen induxit. Omnes in beneficia erectae Capellae Episcopi, Capitulorum, aliorumve, quicunque fuerint, Superiorum visitationi subsumunt; quae vero in beneficia erectae non fuerint, saeculares sunt, & oratoria, seu sacella pura, putaque. *Vide ORATORIA.*

Si quis in agro suo aut habet, aut postulat habere diocesim, primum & terras ei deputet sufficienter, & clericos, qui ibidem sua officia impleant, ut sacralis locis reverentia digna tribuatur. (Concilium Aurelianense, an. 541. can. 33.)

Qui Capellas obtinent, ipsi per se, non alii, eorum nomine, Missa sacrificium, divinaque officia, quae illarum Rectores praestare debent, in illis celebrent. (IV. Concilium Mediolanense, an. 1576. part. 2. n. 10.)

Non autem soli Episcopi; sed etiam Capitula, aut quavis persona, sive Ecclesiastica, sive laica, quarum interest, videant, an cultus divinus persolvatur in sacellis, seu (ut vocant) Capellis, quibus assignati sunt proventus annui. (Concilium Remense, an. 1583. tit. 26. de Visitatione.)

Quamvis autem Capellani quotidie ipsi suis in Capellis Missam dicere debeant, cum fundatio hanc iis obligationem imponit, non est tamen necesse, ut per alios faciendum curent Missis satis, quas iidem morbi causa, dicere non poterunt. 1. Quia id communis juris est, (Gibertus, in Consultationibus super Sacramentis, tom. 3. pag. 308. & seq.) ut redditus, ob sacram functionem datus, ab eo percipitur, qui functionem hanc citra culpam obire non potest, 2. Quia fundatoris mens ea fuit, & esse debuit, ut suo Capellano

lano falsis ad honestam sustentationem relinqueret, eumque proinde seu per se, seu per alium, siquidem morbo correptus esset, eximeret; secus enim morbi sumptus, expensæ additus, quam secum traheret Missæ per alium Presbyterum satisfaciendi obligatio, suam eidem honestam sustentationem adimeret.

CAPELLÆ DOMESTICÆ. Ita nominatur oratoria, seu sacella, quæ ad Missæ sacrificium celebrandum in privatorum hominum domibus usui sunt. Jam vero antiquissimus est domesticarum Capellarum usus. Ejusmodi unam Constantinus Imperator suis in ædibus extrui jusserat, ad quam quotidie preces acturus pergebat, & in qua ipsa Missam celebratam volebat. Ex hoc exemplo exercituum legionibus sua fuere deinde tentoria divino servitio sacra, proceribusque Capellæ domesticæ, quarum adeo communis evasis usus, quæque tam multis Conciliorum constitutionibus locum præbuerunt.

Si quis etiam extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque Convēntus, oratorium in agro habere voluerit, reliquis festivitātibus, ut ibi Missas teneat, propter fatigationem familiæ, juxta ordinationē permittimus; Pascha vero, Natalem Domini, Epiphaniam, Ascensionem Domini, Pentecosten, & Natalem S. Joannis Baptistæ, vel si qui maximi dies in festivitātibus habentur, non nisi in civitatibus, aut in Parochiis teneant. Clerici vero, si qui in festivitātibus, quas supra diximus, in oratoriis nisi jubente, aut permittente Episcopo, Missas facere, aut tenere voluerint, a communione pellantur. (Concilium Agathense, an. 506. can. 21.)

Neve patiantur (Ordinarii) privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata oratoria ab eisdem Ordinariis designanda, & visitanda sanctam hoc Sacrificium a secularibus, aut regularibus quibuscunque peragi. (Concilium Tridentinum, sess. 22. in Decreto de observandis, & evitandis in eb.)

Neminis, sine facultate ab Ordinario scriptis impetrata, in oratoriis fodalitatum secularium, quas confraternitates vocant; autive Ecclesiis, Capellis, aut Oratoriis secularibus; . . . Missas cele-

celebrare liceat dominicis, & reliquis festis diebus, nisi absoluta correctione, quæ inter Missam in Parochiali Ecclesia habebitur. . . Oratoriorum autem edificationem, aut usum non facile, sed magna ex causa permittant iidem Episcopi. In eis autem designandis, vel probandis hæc servant: ne sint in interiorum aditum partibus, in quibus domini, vel familia frequentius versentur; sed commodo, & honesto loco, a cubiculis, tricliniis, & ab aula separato, ad templi formam, & regulam propius accedant; nec ita angusta sint, ut, qui Missam audierint, ad ostium, aut fenestram stare cogantur, ut denique ibi sacris interesse, ubi promiscue profanum aliquod exerceatur; quod fieri omnino prohibemus. (I. Concilium Mediolanense, ann. 1565. part. 2. tit. 5.)

Barbosa, Fagnanus, alique cum iis plures Tridentinum Concilium eam facultatem Episcopis ademisse contendunt, ut Missæ in domesticis Capellis celebrandæ veniam concederent, quæcunque tandem causa subesset; & sacra Congregatio, Concilii decretorum interpret ex hoc principio sæpe respondit. At Van-Espenius (*Jur. Eccl. univ. tom. 1. pag. 433.*) admodum scite monet Concilium nihil aliud sibi voluisse, quam ut abusibus remedium afferret, qui sæpe sæpius in domesticarum Capellarum usum irrepunt; idque probat auctoritate S. Caroli Borromæi, qui eo se redigit, ut Episcopis in domesticarum Capellarum concessione se gerendi regulas tradat ipse, qui Tridentini Concilii mentem adeo perspectam habebat, & cui ejusdem decretorum executio tantopere cordi erat. Hoc deinde exemplo Van-Espen usitur, ut Tridentinum Concilium iis ipsis in locis, in quibus receptum est, non secundum Romanorum interpretationes, sed secundum modificationes a Principibus appositas, qui illud receperunt, vulgarentque suis in ditionibus, intelligendum ostendat.

Pollent igitur hoc tempore, ut olim Episcopi ea facultate, ut domesticas Capellas erigi, in iisque Missam celebrari sinant conditionibus, quæ sequuntur.

1. Collocandæ sunt in decenti loco, a reliquis domi cubiculis segregato, satisque magno, ut ne cogantur adstan-

tes ex ostio, e fenestris, aliave sedium profana parte Missam audire.

2. Domesticæ Capellæ nitidæ sint, aptæque, necesse est; contiguatione, seu tabulato, seu vortice instructæ, iisdemque suppetant sacra vasa, lintea, ornamenta, & quidquid ad Missæ sacrificium, ut decet celebrandum requiritur.

3. Nec supra, nec infra domesticas Capellas cubabitur; (Cardinalis Camusii synodalia statuta.) non eadem profana ulla supellectile occupabuntur; non in iis concludentur mobilia, non grana, non vina, non fructus; non ponetur lectica, non stabulum, non columbaria, non cella vinaria, aut lignaria, aut fructuaria, denique non vestiaria, vel supra, vel infra, vel ad latera; non erunt eadem aulis, ubi comeditur, ubi saltatur, appositæ, non culinis, aut sculis proximæ; celebratione peracta claudentur earundem fores, ne sit somno, aut colloquiis ibidem locus; non ibi confessiones audientur sine Episcopi de scripto venia; non tribuetur puerperis benedictio; nullusque, vel regularis Sacerdos admittetur ad Missam ibi dicendam sine Parochorum consensu.

4. Domesticas suarum parochiarum Capellas identidem Parochi visitare debent, an in iis omnia recte se habeant, requirere, deque abusibus, quos ibidem notaverint, proprietarios monere, quibus hi si minus remedium afferant, Episcopum de re tota certiores facere.

5. Nullus Sacerdos in domesticis Capellis celebrare debet sine Episcopi facultate, ac licet hæc ipsa facultas eidem suppetat, cum hæ Capellæ minus aptæ sunt, aut profanis usibus addicuntur.

6. Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, omnium Sanctorum, Natalis Domini, Epiphaniæ, Assumptionis B. Virginis, parochialis Ecclesiæ Patroni solemnibus diebus in domesticis Capellis sacrum fieri non licet. Has restrictiones Episcopi fere ponunt in facultatibus, quas concedunt, ut in domesticis Capellis Missa dicatur; & hæc quidem, licet ab eis omitterentur, essent implicite, utpote a jure præscriptæ in canone, *Si quis etiam*, Distinct. 1, *De Consecr.*

7. In domesticis Capellis, ante magnæ parochialis Missæ horam, celebrari non debet.

8. Qui domesticas Capellas habent, semper ad parocciæ Missam, concionem, catecheses audiendas domesticorum aliquem mittere debent. Sena tamen, prægnantes fæminas, omnesque personas, quæ ad parocciam pergere nequeunt, sive in Capellas admittere possunt.

CAPELLANUS. Hoc nomen a Capella, Capellania derivatur, & ex usu dicitur. 1. De Capellanis Capitulorum, quæ in cathedralibus, aut collegiatis Ecclesiis existunt. 2. De Capellæ, seu Capellanis titularibus. 3. De officiariis Ecclesiasticis domus Regis. 4. De eleemosynariis, qui Missam in privatis, seu domesticis Capellis dicunt. *Vide CAPELLÆ DOMESTICÆ.*

Capitulorum Capellani.

Capitulorum Capellani sunt Vicarii portionarii, Semicanonici, Semipræbendati, Mansionarii, Habituali, Beneficarii, aliique sub aliis nominibus, qui in cathedralibus, & collegiatis Ecclesiis pluribus instituti sunt, ut Canonici in cantu, servitioque divino, tamquam eorum substituti, eorumque coadjutores suppetias ferant. Debent proinde Capellani choro adesse in Ecclesiis, quibus addicti sunt, prout foundationis titulus, Ecclesiarumque mos postulant. Eorum institutio saltem undecimi sæculi est, quippe quorum mentio in Placentini Concilii, ann. 1095. habita actis fit. Paschalis II. qui ineunte sæculo decimo secundo vivebat, de cathedralis Parisiorum Ecclesiæ Capellanis loquitur, & Lugdunensis Ecclesiæ statuta, quæ ad an. 1251. pertinent, de Capellanis, & ipsa loquuntur: *Sunt in Ecclesia majores Canonici, & alii minores præbendarii, & iterum duodecim Capellani: quorum nullus percipit beneficium temporale, præter quam quod quotidianam refectorii distributionem.* Id probat Molanum errasse, cum pronuntiavit, quibus sæculis recta disciplina in Capitulis subsistebat, nullum in cathedralibus, aut collegiatis Ecclesiis inter Canonicos, & Capellanos discrimen agnatum fuisse. Certum enim, firmumque est, semper

hos posteriores Prioribus subordinatos fuisse; quæ quidem subordinatio designatur, dum iidem *sacristici, & adscripti, & quasi famulantes* vocantur, dumque eos Colonienſe Concilium, an. 1310. Miſſam ad Altare majus, dum hebdomadarii ſunt, celebrare, idque ſolis Canoniciſ privative, quod ajunt, ſeu præ quovis alio reſervat.

Capellani, inquit Barboſa, (*De Dignitat. & Canon.*) Canoniciſ gradu concedunt, inſtitutique fuere, ut hiſ in officiorum cantu ſolatio eſſent; non ſunt membra Capituli, nec unum cum Canoniciſ corpus conſtituunt; nec ſtationem, ſeu ſtallum in choro, nec locum, aut vocem in Capitulo vindicare poſſunt.

Quoniam verò Capellanorum jura ab Eccleſiarum ſtatutis, (Jurisprudencia canonica, verbo *Capellanus.*) uſibus, & foundationibus pendent, in hiſ proinde varietatiſ multum perſpicitur. In Eccleſiis aliquibus in diſtributionem partem omnino non veniunt, in aliis eadem iis conceduntur. P. Thomaffinus (Libro 2. part. 12. cap. 7.) monet, in Eccleſiarum nonnullis exiſtere Canonicoꝝ Vicarioſ quodaſ, qui ſtato groſſo fruuntur, ac diſtributionum, eorum inſtar, participes ſunt, & amoveri tamen poſſunt. Idem Auctor (Part. 4. lib. 1. cap. 47. n. 16.) ait, portionarioſ, & ſemiportionarioſ Capituloꝝ Hiſpaniæ ſæpenumero contendiffe eaſdem ſibi, ac Canoniciſ prærogativeſ eſſe, in cathedralibus præſertim Eccleſiaſ, in quibus gaudent ingreſſu in Capitulum ad deliberandum, de quibuſdam negotiis, quæ eoſ afficiunt; at Concilii Congregationem ſemper reſponſiſſe eoſ omnino Canonicoꝝ honoribuſ, aut privilegiis non contineri, nec ſibi arrogare poſſe, niſi quod iſ, cujuſque Capituli conſuetudo concedit.

Licet enim, Episcoporum diſpoſitione, unus diverſis præſſe debeat Eccleſiaſ Canoniciſ, aut Præbendarioſ . . . ſi quæ tamen Capellæ ſunt, quæ ſuiſ redditibuſ Clericoſ ſuſtinere non poſſunt, earum cura, aut diſpoſitio Præpoſito majoriſ Eccleſiaſ, cui Capellæ ſubditæ eſſe videntur, imminet, & tam de poſſeſſionibuſ, quam & de Eccleſiaſticis Capellarum officiis ipſe providet. (Concilium Placentinum, an. 1095. cap. 15.)

Statuimus, & ordinamus, ut Ecclesiarum collegiarum Vicarii, quos aliqui vocant Capellanos, aut Chorificios, nomini suo respondeant; nec tempore divinarum, aliis pfallentibus, ipsi extra chorum spatientur, defilient, confabulentur, aut aliud, quid agant in Ecclesia, in populi scandalum; sed Canonici in persolvendis horis Canonicis, & divinis sint adiumento; & onera specialia, ad quæ, vel ex fundatione, vel antiqua consuetudine, aut Ecclesiarum statutis obligantur, devote, & diligenter persolvant, sub pœna suspensionis, non a distributionibus tantummodo quotidianis, verum etiam a Vicariorum suarum fructibus, donec negligentiam juxta Decani, & Capituli iudicium emendent. (Concilium Coloniense, ann. 1549. tit. de Officiorum perfensione, n. 12.)

Quamvis ad fundationum titulos, aliosque aliarum Ecclesiarum usus exigi debeat Capellanorum conditio; quod ad eorum honorifica, & utilia jura pertinet, ad id tamen, in dubiis, & controversis casibus, Parliamentorum Aresta non parum conferunt.

• Rothomagensis Parliamentum, per Arestum diei 28. Augusti an. 1539. in cathedralis Bajocensis Ecclesiæ Decanum, & Canonicos editum mandat, ut ejus Ecclesiæ Capellani, & Canonici horarum, obituumque distributiones participant; & per aliud mensis Februarii an. 1551. hanc eorum partem esse vult ejus tertiam, quæ Canonicis datur. In sancti Merri Parisiensis Ecclesia, Canonici, & Capellani, æque in distributionum partem veniunt.

Per Arestum diei 5. Augusti an. 1705. (Duperrai, super articulo 18. editi an. 1695.) in Parisiensis Parlamenti magna camera in Meldensis cathedralis Ecclesiæ Capellanos editum, judicatum fuit: 1. Cathedralis Meldensis Ecclesiæ Capellanos Capituli ntpote Superioris sui jurisdictioni subesse; (Monumenta Cleri, tom. 2. pag. 1375. 1379.) 2. Capellas suas sine Capituli consensu resignare non posse. 3. Communitatis corpus seorsim a Capitulo non efficere. 4. Abesse non posse, absque ejusdem Capituli venia. 5. Eod. idem Arestum iussit, duplicibus, & semiduplicibus diebus festis, choristaram, aliasque chori functiones agere, cum id

id Cantor, Subcantor, aliæve chori moderator ab iisdem requireret. 6. Licere vult Capitulo redditioni rationum bonorum communium ad Capellanos pertinentium adesse. 7. Hos ipsos vetat fundationes acceptare, aut emphyteuticas locationes edere, sine Capituli consensu.

Capellani titulares Capellæ, seu Capellanis sunt ii, quibus de Capella, seu Capellania provisum est. *Vide hæc verba infra.*

Capellani domus Regis sunt Officarii Ecclesiastici, quibus id munus demandatum est, ut in Regis domo divinum officium peragent. Qua in re animadvertendum inter Capellam Regis, sanctasque Capellas fundationis regis multum discriminis interesse.

Regis Capella nihil est aliud, quam aulæ clerus ipse, constans ex certo quodam Ecclesiasticorum officiariorum numero, qui Regis domus partem conficiunt, qui Regem sequuntur, quocunque pergit, quibusque statuta Regis majestati accommodata suppetunt. Hæc Regis Capella non minus antiqua est, quam ipsa Gallorum Regum religio: statim enim atque christianæ religioni nomen dederunt, suum ipsi clerum, seu Ecclesiasticos officarios habuerunt.

Sanctæ Capellæ erant ab origine quædam Ecclesiæ constatæ ex Capellanorum numero quodam, quos ad reliquias custodiendas, earundemque Ecclesiarum officium obeundum Reges instituerant. Ita Parisiensis palatii Sanctam Capellam Rex S. Ludovicus fundavit ad custodiendas Sanctorum exuvias, quas ipse ab Oriente detulerat. Hi Capellani evasere Canonici; at nunquam e Regum comitatu fuere, aut aulici cleri partem constituerunt. Sanctæ Capellæ nec communi jure, nec suapte natura, ullam prorsus exemptionem, ullamve quasi Episcopalem, seu contentiosam jurisdictionem obtinent; ac si earum aliquæ gaudent ejusmodi jurisdictione, quæ magis, minusve late, pro peculiari, quibus insigniti sunt, titulorum vi, & ratione patet; id factum ex privilegio, & bullarum causa, quas obtinuerunt.

CAPILLI. Non idem super capillis, sed alius apud alios populos usus fuit. Longos, ut natura ferebat, capillos
He-

Hebræi gestabant, prohibitive erant eos in orbem recidere, (*Leuitici* XIX. 28.): quemadmodum erat apud Arabes, Ammonitas, Moabitas, aliosque populos in more positum, ut Bacchum imitarentur, qui suam in eum modum compositam cæsiariam detulerat.

Monachi, qui mundum, civilem scilicet societatem, deferrebant, sibi crines amputabant, ut ostenderent, se mundanis omnibus ornamentis nuntium remittere, obedientiæque, & subjectionis, quoad Superiores votum edere. Ad Virgines Deo consecratas quod attinet, capillos servandi, aut amputandi mos alius alibi erat. In Africa virgines sibi capillos retinebant, atque adeo solutos ferebant, ut significarent, se, prout Apostolus loquitur, Christo Domino desponsatas esse, & cuius alii sponso extremum vale dixisse. Extat Theodosii Imperatoris, an. 390. (*Lex* 28. *Cod. Theod.*) lex, quæ feminas, religiosæ vitæ ineundæ specie, sibi capillos amputare vetat, & depositionis poenam in Episcopos statuit, qui eas in ejusmodi statu ad Ecclesiæ Sacramenta recipiunt. Congruit hæc lex cum decimo septimo Gangrensis Concilii canone, qui feminas vetat, sibi capillos radere pietatis causa: *Si qua mulier propter eam, quæ existimatur, pietatem, quam Deus ei dedit ad recordationem subjectionis, & quæ subjectionis præceptum dissolvat, anathema sit.* (Concilium supracitat. an. 342.) Animadversione dignum est Theodosii legem, & Gangrensis Concilii canonem intelligi non debere de Christianis feminis, quæ sibi capillos amputabant in signum poenitentiae, contemptusque ob mundi fastum, sed de iis tantum, quæ ita se gerebant, ut ostenderent se matrimonium damnare, & obedientiæ, quam viris debebant, jugum excutere. Ejusmodi mulieres erant, quæ Eustathio monacho persuadente, quem S. Epiphanius (*Hær.* 40. *Sozomenus*, l. 3. cap. 3. *Baronius* ad an. 319. n. 3.) Eutachen nuncupat, viros suos deferabant. Eo levitatis, & insanis hunc monachum abripuerat de suo ipsius statu opinio, ut conjuges a viris sejungeret, eos afferens, qui conjugati essent, non posse salutem consequi. Delata est ad Gangrense Concilium Eustathii doctrina, in eoque damnata an. 342.

Cle-

Clericis innumera Concilia mandarunt, ut breves capillos ferrent.

Clericus nec comam nutriat, nec barbam. (Concilium Carthaginense, an. 898. can. 44.)

Clerici, qui comam nutriunt, ab Archidiacono, etiamsi noverint, detondeantur. (Concilium Agathense, an. 506. can. 20.)

Si qui ex clericis relaxaverit Comam, anathema sit. (Concilium Romanum, an. 721. cap. 14.)

Si quis Ecclesiastica milita titulo insignitus . . . tamquam laicus comam nutriert, Ecclesia communione privetur, donec pravaricationem suam digna satisfactione correxerit. (Concilium Tolosanum, an. 1119. can. 10.)

Hi canones, & ejusmodi alii eruditum Sorbonæ Doctorem promoverunt, ut post Abbatem Panormitanum, Sylvestrum, Navarrum, &c. concluderet suapte natura mortale in Ecclesiastico peccatum esse, longos capillos ferre: (Grandinus.) *Certe eos, inquit, absolvendos non putarem, qui fluctuantes ad humeros usque, qui circumcinctos, necnon etiam respersos pulvere ad vanitatem, in morem laicorum, crines gestare vellent.* Vide TONSURA.

CAPITULA (*Tria Capitula*). Quare Concilium Constantinopolitanum, an. 353. in hujus Operis Tomo primo, pag. 126.

CAPITULARIA. Vocabulum hoc, quod generatim librum in plura capita, seu capitula divisum significat, accommodatur peculiariter legibus, tam civilibus, quam canonicis, atque etiam potiore titulo legibus iis, quas Galli Reges ferebant in cœtibus, ad quos Regni Episcopi, & proceres conveniebant. Hac significatione dicuntur Capitularia Caroli Magni, Ludovici Pii, Caroli Calvi VI. Episcopi redigebant in articulos statuta, quæ Ecclesiasticam disciplinam spectabant, quæque ipsi ex antiquis canonibus, plerumque trahebant; proceres, secundum leges, & consuetudines, edicta condebant; ea Rex confirmabat, eademque enuntiabantur, ut executioni mandarentur.

Ut Capitula Ecclesiastica a domno Carolo Imperatore, necnon & a domno Ludovico Pio Augusto promulgata, obnixè observari præcipiantur. (Concilium Meldense, an. 845. can. 78.)

Si quis sanctorum Fratrum regulas contempserit, & gloriosissimorum Imperatorum, Caroli videlicet magni Imperatoris, & Ludovici, atque Lotharii, necnon & filii ejus Ludovici, quæ de Ecclesiasticis detimis in eorum capitularibus statuta, atque sancta sunt, non observaverit . . . auctoritate sanctæ Sedis Apostolicæ, & sanctione sanctæ synodi, excommunicationi subiacet. (Concilium Ravennatense, an. 904. cap. 1.)

CAPITULUM. Sumitur id nominis multifariam. 1. Pro libri argumento, seu materia. 2. Pro libri divisione, quæ argumentis distinguendis inservit. 3. Pro Capitibus, seu parvis capitibus, parvis lectionibus sacræ Scripturæ, quæ dicuntur ab uno tantum ad divini officii horas singulas. 4. Pro loco, in quo Canonici, & religiosi suos cœtus habent, ut suis de negotiis deliberent, suamque disciplinam moderentur. 5. Pro his ipsiis cœtibus, qui *Capitulares* appellantur. 6. Pro solemnibus correctionibus, quæ in ejusmodi cœtibus fiunt. 7. Pro collegiis, seu corporibus, & communitatibus Canoniorum, qui cathedralibus, aut collegiatis Ecclesiis deserviunt. Jam de capitulis hac postrema significatione sumptis hoc loco agimus.

Capitulorum Origo.

Dum Canonici communem vitam egerunt, in eodem clauetro degentes, eandemque regulam servantes, & a Superioribus iisdem pendentes, eorum collegia monasteria auncupabantur; at cum apud eos defuit, nono sæculo ad finem vergente, communis vitæ, capitula dicta sunt. Hac animadversione opus est in legendis antiquis Auctoribus, qui Canoniorum collegiis *Monasteriorum* nomen tribuunt; ne aut iisdem Auctores in hac denominatione decepti, aut Canonici olim ad unum omnes monasticam vitam duxisse credantur.

Capitulorum ad cathedrales Ecclesias pertinentium jura.

Cathedralium Ecclesiarum Capitula spectari possunt, vel quoad Episcopum, quo cum Ecclesie senatum constent, vel quoad Canonicos, qui sunt Capitulorum membra, vel dum Episcopalis sedes occupata est, vel dum eadem vacat.

Capitulorum, quoad Episcopum, dum Episcopalis sedes occupata est, in cathedralibus Ecclesiis jura.

Cum cathedralium Ecclesiarum Canonici, sub certis quibusdam regulis in commune vivebant, earumdem Ecclesiarum Capitula veluti consuetum, & necessarium, in dioceseon administratione, Episcoporum consilium erant; at postquam communem vitam Canonici deseruerunt, amittere Capitula jus in eo positum; ut Episcoporum necessarium consilium essent; nec Episcopi ei legi subsunt, ut Capitulorum consensum requirant, nisi quoad id, quod communia, aut peculiariora eorumdem Capitulorum negotia spectat: ut cum id agitur, ut alienetur id, quod temporale est, Episcopalis mensa, ut in cathedrali Ecclesia beneficium uniatur, aut supprimatur; ut officii ad divinum servitium pertinentis ordo mutetur, ut brevium reformetur, ut instituantur, aut abrogentur festa, & ejusmodi quidpiam fiat, quod Capituli concursus postulat. In casu imbecillitatis Episcopi Vicarii generales, ab eo instituti, ipsius loco regere pergunt. Si Episcopus, ejusque Vicarii generales absint, Capitula non eo jure gaudent, ut magnos Vicarios nominent, qui diocesim administrarent; ita judicatum per Arestum Parliamenti Parisiensis, diei 28. Novembris an. 1650. contra Remensis Capituli contentiones. Si se per resignationem Episcopus abdicet, non suppetit Capitulis magnos Vicarios nominandi jus, ut, antequam a Papa admissa fuerit resignatio, diocesim regant; ita judicatum per Aresta supremi consilii, die 9. Aprilis an. 1647. (Monumenta Cleri, tom. 2. pag. 386. & seq.) pro Episcopo S. Flori; die 27. Junii an. 1651. pro Archiepiscopo Rothomagensi; die 26. Aprilis ann. 1657. quod Arestum ad Cleri significationes editum fuit, & per Arestum consilii privati diei 5. Aprilis ann. 1659. pro Augustæ Roman-

manduorum Episcopo. At, cum Rex super vacatione per simplicem dimissionem nominat, potest Capitulum magnos Vicarios nominare, qui dioecesim regant, statim atque adest de nominati præconizatione certus nuntius; Regis nominatione scilicet haud rejecta, id ponitur tamquam certum, dimissionem a Papa acceptatam esse, & Episcopatus vacationem per acceptationem induci.

Tridentinum Concilium vult, (Sess. 25. de Reform. cap. 6.) ut in Capitulo primus honoris gradus semper Episcopo tribuatur, & illud ipse, quoties e re fore crediderit, cogere possit, dummodo non id faciat, ut de negotio deliberet, quod ipsum, eosve afficiat, qui ex ejusdem familia sunt: *Episcopis ubique is honos tribuatur, qui eorum dignitati par est, eisque in Choro, & in Capitulo . . . sit prima sedes . . .* & præcipua omnium rerum agendarum auctoritas. Quod si aliquid Canonici ad deliberandum proponant, nec de re ad futurum, vel suorum commodum spectante agatur, Episcopi ipsi Capitulum convocent, vota exquirant, & juxta ea concludant. Absente vero Episcopo, omnino hoc ab iis de Capitulo, ad quas hoc de jure, vel consuetudine spectat, perficiatur; nec ad id Vicarius Episcopi admittatur. Ad cætera quod spectat, Concilium Capitulis omnem auctoritatem, omnemque jurisdictionem relinquit, quæ ad ea pertinere potest, tum quoad spiritualia, tum quoad temporalia: *Cæteris autem in rebus Capituli jurisdictio, & potestas, si qua ei competit, & bonarum administratio, salva, & intacta omnino relinquitur.*

Capitulorum jura in sua membra.

Possunt ergo Capitula, quin ab Episcopo pendeant, poenalia statuta in rebus edere, quæ peculiariter, & proprie ad ea referuntur. Possunt etiam statuta ad bonum Ecclesiæ regimen condere, non autem ut divinum servitium immi-
nuant. In sua membra jurisdictione gaudent, quæ correctionalis, & *de plano* dicitur; at quin usque ad suspensionem, vel ad excommunicationem, vel ad carcerationem, vel ad beneficiorum privationem devenire possint, nisi forte contentiosa jurisdictione polleant, quæ legitimis titulis, aut

veteri possessione nitatur; hæc nimirum punitiones communi jure non nisi ad Episcopum pertinent. Leves ergo tantum aliquas poenas possunt Capitula Canonici, aliisque clericis, qui ab iis pendent, imponere, ut eos distributionibus privare, cum errati aliquid in choro perpetrant, aut cum absque legitimis causis absunt, aut cum Ecclesiasticum habitum, & tonsuram non deferunt, &c. Hæc jurisdictio correctionalis a Capitulo, vel a Decano exercetur; id ab iis pendet.

Eo quoque jure Capitula gaudent, ut ad provinciale Concilium deputent, & qui ab iis deputati sunt, deliberativam in eo vocem obtineant, ad eorundem privilegia, & spiritualia, aut temporalia jura, quod attinet. Eadem, quoad parochias iisdem unitas, perpetuos Vicarios nominare debent, qui iis deserviant; & Canonici quidem curialibus functionibus addici non possunt, aut confessiones excipere, sine Episcopi approbatione, perpetuique Vicarii consensu. Ita statuit Parlamenti Parisiensis Arrestum in constitutionis formam editum, die 23. Februarii ann. 1664. (Monumenta Cleri, tom. 2. pag. 1503. & seq.) super Capitulo Lingonensi. Parochia in collegiatam erecta, & post erectionem ab ejus Ecclesiæ Canonici administrata non continetur in Arrestorum dispositione, quæ declarant, Canonicatus, & Parochias simul stare non posse; ita judicatum, die 19. Decembris an. 1669. in magna Parisiensis Parlamenti camera.

Quod attinet ad jus in eo positum, ut Sacramenta ægrotantibus Canonici ministrarentur in iis parochiis, in quibus domicilium iisdem est, iidemque vita functi ad cathedralem Ecclesiam deferantur, aliqua Arresta quibusdam Capitalis favent; ejusmodi est, quod Dominæ Nostræ Parisiensis Capitulum obtinuit in Parlamento, ann. 1651. 7. Septembris die; (Relationes Cleri, an. 1740. pag. 192. & seq.) at Arresta alia confirmarunt Parochorum jus, nulla etiam possessionis, quam distincte Canonici proposuerant, itemque communis juris, & plurium Conciliorum dispositionis ratione habita; ita judicatum per Arrestum Parlamenti Tolosani, die 11. Julii an. 1735. Parisiensis, die 9. Julii an. 1737. Britann-

tunc, die 14. Maji an. 1739. Præfens, & consueta, salvis aliquorum peculiarium Capitulorum legitimis privilegiis, præscripta jurisprudentia ejusmodi est.

*Jura Capitulorum Ecclesiarum Cathedralium, Episcopali
sede vacante.*

Quamquam decretales Epistolæ veterem consuetudinem vocant, quæ, Episcopali sede vacante, dioeceseon administrationem ad cathedralium Ecclesiarum Capitula defert; ea tamen non ante duodecimum sæculum coepit, nec locum habuit, nisi cum Episcoporum electionem, præ cæteris cleri membris, sibi Capitula vindicarunt. Retro actis temporibus dioeceseos universus, præsertim vero Episcopalis urbis clerus, disciplinæ servandæ invigilabat: & in Gallia quidem sæpius vacantis Ecclesiæ curam Metropolitani sumebant, vel hanc Episcopo, qui ab eadem Ecclesia propius aberat, demandabant; *Secundum Regensis synodi constituta, Episcopo corpore rotante, vicinior illi accedat Episcopus, qui, ex more æqueis celebratis, statim Ecclesiæ illius curam districte gerat.* (Concilium Regiense, an. 439.)

Glossa super capite *ex Concessione*, ad Clementinas *de rebus permut.* (Concilium Tronlejanum, ann. 909. cap. 14.) cathedralium Ecclesiarum Capitulis, vacantis sedis tempore, *ordinariorum* titulum tribuit, eique præfens disciplina congruit. At vehementer inter canonistas agitata controversia est, utrum Capitula, dum sedes vacat, generatim in omnem Episcoporum jurisdictionem succedant, anve eorum facultates solum ad statos casus a jure determinatos pro urgentibus Ecclesiæ necessitatibus protendantur.

Summus Pontifex Honorius hanc controversiam decidit contra Capitula: (cap. 2. *Ne sede vacante.*) *Cum nusquam inveniatu* *cautum in jure, quod Capitulum, sede vacante, fungatur vice Episcopi in collationibus præbendarum.* Abbas Pannormitanus, atque canonistæ hanc decisionem secuti sunt. E converso Barboza tamquam generale estatum statuit, Capitulum, sede vacante, in omnem voluntariam, & contentiosam defuncti Episcopi jurisdictionem succedere, exceptis

casibus a jure canonico diserte vetitis; & in Gallia quidem pervicit hæc posterior sententia.

Possunt ergo Capitula, dum Episcopalis sedes vacat, 1. parochias conferre, quæ in Episcopi plena dispositione sunt; omnes institutiones ad patronorum nominationem, & præsentationem, vel ad graduatorum, & indultariorum requisitionem spectantes edere; electiones confirmare, in quibus Episcopus instituendi, & confirmandi possessione gaudet, & generatim cæteras omnes provisiones perficere, exceptis beneficiorum curæ expertium collationibus, quæ cum in integra Episcopi dispositione sint, ad Regem pertinent, ob Regaliæ, quo gaudet, jus; ita Judicatum per Arestum Parlamenti Parisiensis, Aprilis die 26. an. 1580. (Monumenta Cleri, tom. 2. pag. 535.) in favorem Capituli Bituricensis; & per Arestum consilii privati, die 31. Martii an. 1688. in favorem Tarbensis Capituli.

2. Possunt Capitula permutationes admittere, quia hæc quidem necessariae collationes sunt. (Gibertus Institut. Ecclæ. & benefic. tom. 2. pag. 157. & seq.) Omnia quoque beneficia conferre possunt, in quorum collatione nullam Episcopus partem obtinet, seu tamquam Episcopus, seu tamquam Canonicus, propterea quod ejusmodi beneficia Regaliæ obnoxia non sunt. Eadem est Canonicorum ratio ad quos præbendarum causa quas possident; quorumdam beneficiorum collatio pertinet; possunt hi scilicet ea conferre vacationis tempore. At si Capitulum tantummodo præsentat, & Episcopus confert, Capitulum ipsum tum quoque solum præsentat, & Rex confert, in qua facti specie Rex etiam præsentationis est particeps, cum Episcopus, tamquam Canonicus, ad eam jus obtinet. Si Capitulum alternis vicibus cum Episcopo confert, aut si confert per hebdomadas, aut per menses, aut si Canonicatus quidam e Capituli, quidam ex Episcopi collatione sunt, Capitulum iisdem collationibus, quibus antea gaudebit. In necessariarum collationum numero ponendæ sunt beneficiorum collationes, quæ statæ familiæ designatis personis, uti fundatoris propiori consanguineo, aut peculiatii loci clericis affecta sunt,

sunt: quoniam collatore renuente persone, quarum interest, ad proximum Superiorem confugiendi jure gaudent.

3. Capitula a casibus Episcopo reservatis, & a censuris, si excommunicationes *ab homine* dictam excipiamus, absolvere possunt; necessarias quoque dispensationes concedere; indicere jejunia, precesque publicas; clericos corrigere; correctionis impotes excommunicationi subdere; confessoriorum approbationes revocare, novasque tribuere; concionatores approbare; quæstus permittere; sinere necessariis in casibus religiosas e Monasterio egredi; earum novitias examinare; habere synodos, in hisque statuta ferre; parochias, & claustrum monialium visitare. At nec in dioceses disciplina quidquam innovare, nec mere personalibus Episcopi juribus, & privilegiis frui, nec ejus jurisdictionem, nisi prout ipse potuisset, exercere, nec indulgentias concedere possunt: quia indulgentiarum concessio non voluntarie solum jurisdictionis, sed Episcopalis quoque dignitatis actus est; ut canonistarum communis opinio fert. Nec magis Capitula confirmationem conferre possunt, aut dimissorias litteras ad ordines suscipiendos concedere, nisi post elapsam vacationis annum, aut cum beneficium ordines postulat: *Non liceat Capitulis Ecclesiarum, sede vacante, infra annum a die vacationis, ordinandi licentiam, aut litteras dimissorias, aut reverendas, ut aliqui vocant, tam ex juris communis dispositione, quam etiam cujusvis privilegii, aut consuetudinis vigore, alicui, qui beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi occasione affectatus non fuerit, concedere.* Hoc disciplinæ Caput a Tridentino Concilio, sess. 7. cap. 10. *de Reformatione* statutum, in Gallia receptum est.

4. Aliud disciplinæ Caput ab eodem Trident. Concilio statutum, idemque in Gallia per Blesensem constitutionem, & Arestorum jurisprudentiam receptum ejusmodi est: Sede vacante Capitula, prout ipsa corpus constituunt, regere non posse, sed omnino debere Vicarium generalem, & officialem nominare, quibus esse qualitates insunt, quas canones, & sanctiones requirunt, ut voluntariam, & contentiosam jurisdictionem exercent, iisdemque provisiones a duobus

testibus signatas, & insinatas tribuere; atque id quidem spatio dierum octo, initio ducto a die decessus Episcopi: *Capitulum, sede vacante, Officiale, seu Vicarium infra oēs dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmari omnino teneatur, qui saltem in jure Canonica sit Doctor, vel Licentiatus, ubi alias, quantum fieri poterit, idoneus.* (Concilium Tridentinum, sess. 24. cap. 16. *de Reform.*) Neque vero Capitulum in Regno nominare posset Ecclesiasticum, quamvis idoneum, doctumque, qui nullo gradu insignitus, aut solum Baccalaureus esset; eum scilicet in Theologia, vel in jure canonico Doctorem, aut Licentiatum esse necesse est. Tridentinum Concilium ibidem quoque vult, pro Episcopatus redditibus oeconomicum, seu administratorem: Capitulo nominari; qui futuro Episcopo suae administrationis rationem reddet, ei que omnia, quae perciperit, Episcopatus emolumenta tradet, postquam tamen necessarios sumptus deduxerit, quos officarii Capituli ad ejusdem jurisdictionis exercitationem fecerunt; cujusmodi sunt, qui ad impressionem, ad missionem mandatorum requiruntur, itemque ad processus, qui fiunt ex officio, &c.

5. Possunt Capitula destituere magnos Vicarios, & officiales, a defuncto Episcopo nominatos, iisque alios substituere; ita judicatum per Arestum Parlamenti Parisiensis, die 3. Julii an. 1638. Magnos quoque Vicarios revocare possent, quos ipsa ad diocesim per vacationis tempus administrandam nominarunt; ita judicatum per Arestum Parlamenti Parisiensis, die 20. Julii an. 1668. in favorem Capituli Turonensis. (Monumenta Cleri, tom. 8. pag. 1946. & seq.) At possessione spoliare non possunt synodos, & deputatos ad decimarum cameram, ullamve in dioecesano collegio, vel in decimarum partitione innovationem edere.

Capitulorum exemptiones.

Capitulorum ab Episcopali jurisdictione exemptiones odiosae sunt, & communi juri contrariae. Ceperunt haec solum decimo secundo, aut decimo tertio saeculis, earumque abusus longius abiit. Eas Galliae clerus, tamquam

unum e fontibus malorum Ecclesie semper spectavit; & ita quidem aperuere mentem suam, an. 1581. Rothomagenfis Concilii Patres in quaestionum duodecima, qua Gregorio Papae XIII. proposuerunt: *Propter exemptiones Capitulorum non potest restitui Ecclesiastica disciplina, nec emendari ullus abusus Ecclesiarum cathedralium. Exemptiones vero requirunt ad moderationem Concilii Tridentini reduci propter Capitulorum, & resistuntur multitudinem, eorundemque potentiam.*

Turonense Concilium, an. 1583. habitum, postquam incommode ex his exemptionibus derivata exposuisset, exemptorumque crimina impunita remanere significasset, ut ejusmodi malis aliquod remedium afferret, edidit decretum hoc: (Titulo 19. *de Jurisdictione, & Visitatione.*) *Ne autem defectus, & excessus praedicti, aliaque crimina, quae per Ecclesiasticos, praetextu exemptionum per nonnulla Capitula praetensarum . . . in multarum animarum periculum impunita remaneant . . . statuimus, ut quibuscunque juribus, exemptionibus, immunitatibus, & privilegiis non obstantibus, ab Episcopis ex auctoritate, quam oecumenicorum Conciliorum canones illis concedunt, contra delinquentes procedatur, servata ea forma, quae in iisdem Conciliis praescribitur, quoties contra regulares exemptos, aut aliquem de Capitulis, ipsis Episcopis penitus non subiectis, fuerit procedendum.*

Cathedralium ergo, & collegiatarum Ecclesiarum Capitula, quae in exemptionis possessione sunt, dioecesanorum Episcoporum jurisdictioni subiecta remanent, in multiplici facti specie, prout fert praesentis disciplinae ratio.

I. Subsunt Episcoporum jurisdictioni, quod attinet ad mandatorum executionem, quae illdem edunt, pro Formularium signatura, quam Ecclesia ad errorum damnationem praescribit, itemque, quoad cetera, quae fidem, & Ecclesiae doctrinam spectant. Ita iudicatum per Aresta supremi consilii diei 13. Aprilis an. 1661. & 13. Augusti ejusdem anni; per patentes litteras in edicti formam, Aprilii mense an. 1664. & per declarationem Aprilis, an. 1665.

II. Non possunt mandata ferre ad proceffiones generales, *Ti Deum*, aliasque publicas preces, quae per superiorem san-

tionem fiunt, vel ad Jubilæi, & Indulgentiarum enuntiationes; sed ad Episcoporum mandata se conformare debent: *Quæcunque in dioceſi, ad Dei cultum ſpectant, ab Ordinario diligenter curari, atque iis, ubi oportet, provideri æquum eſt* (Concilium Tridentinum, ſeſſ. 21. cap. 8. *de Reform.*)

Indulgentias, aut alias gratias ſpirituales deinceps per Ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus populo publicandas eſſe, decernit. (Cap. 9.) *Claufula, adhibitis duobus de Capitulo, in communi Gallicanæ Eccleſiæ diſciplina non extat; (Monumenta Cleri, tom. 6. p. 1113.) quoad preces, & cæremonias extra ordinem, per Superius juſſum indiſtas, ſatis eſt, Capitulum de iis urbane moneri. Ita judicatum per Areſtum, Parlamenti Pariſienſis, die 23. Auguſti an. 1635. & per Areſta conſilii privati, primum diei 20. Novembris ann. 1743. alterum diei 26. Januarii ann. 1644.*

III. Pendent a locorum Episcopis, cum id agitur, ut admittantur miracula, ut novæ reliquiæ recipiantur, ut approbetur, imaginem, aliquam in Eccleſia exponi: *Sacris ſancta Synodus, nemini licere ullo in loco, vel Eccleſia, etiam quomodolibet exempta, ullam inſolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, niſi ab Epifcopo approbata fuerit; nullatiam admittenda eſſe nova miracula, nec novas reliquias recipiendas, niſi eodem recognoſcente, & approbante Epifcopo.* (Concilium Tridentinum, ſeſſ. 25. *de Reformat. tit. de Invocatione Sanctorum.*) Hoc diſciplinæ Caput, per Galliarum Concilia Tridentino poſteriora receptum eſt; ejusmodi ſunt inter alia, Cameracenſe Concilium, an. 1565. titulo *de Reliquiis*; Bituricenſe, an. 1584. cap. 3. Aquisſextienſe, an. 1585. titulo *de Reliquiis*; Narbonenſe, an. 1609. cap. 6. *de Reliquiis.*

IV. Non ea facultate gaudent, ut indulgentias tribuant, earumve ullam enuntient. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. 21. *de Reform.* cap. 9. & ſeſſ. 25. tit. *de Indulgentiis.*) Episcopalis dignitatis actus indulgentiarum conceſſio eſt; earumque enuntiatio fieri debet Epifcopi auctoritate, tam in cathedrali Eccleſia, quam in illa, quæ a Capitulis pendent; &

Ca.

Capitula quidem parere debent. (Monumenta Cleri, tom. 6. pag. 1113. 1421; & seq.)

V. Capitulum exemptum non potest typis mandare novum officium, ullamve in illud, mutationem inducere, absque Episcopi approbatione. (Monumenta Cleri, tom. 5. pag. 1511. 1524.)

VI. Veteres etiam fundationes, absque Episcopi approbatione, quavis obducta causa, immutare, aut imminuere non potest. Ita statutum per Arestum consilij privati, die 26. Januarii an. 1644. contra Capitulum Ambianense, & per Arestum in Parisiensi Parlamento editum Januarii die 20. an. 1745. contra Noviodunensis cathedralis Ecclesiae Capitulum.

VII. Non possunt, inconsultis, & in seipsis Episcopis, id moderari, quod cathedralium, altariumque Ecclesiarum fabricas spectat, corpora in ipsorum Ecclesiis sepeliendi facultates concedere, ea tollere, alio transferendo, episcopalia ponenda, aut detrahenda curare, jubere Capellas claudere, stipisque cogendae stippos, & tabulas collocari; &c. Ita statutum per Arestum consilij privati, die 26. Januarii anno 1694. pro Ecclesia Ambianensi. Non item possunt super Ecclesiae statu, superque officii, aut servitii divini celebratione perpetuas constitutiones edere, distributionibus modum statuere, iisdemve graves mutationes asserere, quin Episcopus interveniat, & approbet. Ita decernit Arestum idem.

VIII. Sibi indulgere non possunt, ut ne processioni cum Episcopo intersint: *Exempti autem omnes, tum clerici seculares, quam regulares, quicunque etiam Monachi ad publicas processiones vocati, accedere compellantur, iis tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo vivunt.* (Concilium Tridentinum, sess. 25. cap. 13. & Concilium Aquileiense, an. 1585. titulo de Processione.)

IX. Non possunt approbare confessarios, qui Poenitentiae Sacramentum administrent Capituli membris, aut dimissorias concedere. *Vide* APPROBATIO, & DIMISSORIAE LIT-TERÆ.

X. Quamvis cathedralis Ecclesiae Capitulum exemptum sit, Episcopus tamen, sine ejus consensu, in cathedrali Ecclesia Ordines conferre potest. Ita judicatum in Parlamento Parisiensi, die 15. Februarii an. 1564. contra Capitulum Catalaunense, contraque Clermontiense, die 4. Augusti an. 1636. Potest etiam mandare Episcopus, ut in cathedrali Ecclesia conciones habeantur, sine Capituli exempti consensu, & ibidem missio peragatur. Ita judicatum per Arestum consilii privati, die 26. Januarii an. 1644. contra Capitulum Ambianense.

XI. Capitulum a jurisdictione Episcopi loci, vel ejus officialis exemptum, (Monumenta Cleri, tom. 6. pag. 1139.) ei subest ratione injuriarum, irreverentiarum, aliarumque offensarum, quae ejusdem Episcopi, & officiariorum ad eum pertinentium personis illatae fuerint. Ita decusum per summos Pontifices plures, qui Capitulorum aliquibus exemptiones concedentes, aut iisdem concessas confirmantes, eas quidem hac solum conditione concesserunt, aut confirmarunt. Ejusmodi sunt Bulla Clementis V. quoad Capitulum Pictaviense; & Bulla Clementis VII. seu Benedicti XIII. super Capitulo Bituricensi. Fevretius, lib. 3. cap. 1. pag. 232. tribuit hanc Bullam Clementi VII. & Chenu, in sua Bituricensium Archiepiscoporum Chronologia, eandem adscribit Benedicto XIII. qui *Petrus de Luna* nuncupatur.

XII. Capitulo concessa exemptio ad Capellas, Ecclesiasque a Capitulo ipso pendentes non pertinet, (Monumenta Cleri, tom. 5. pag. 963. 998.) nisi exemptio disertis verbis eas complectatur. *Privilegia, cum sint odiosa, non debent extendi, nisi quatenus in eis continentur.* Ex hac regula consequens fit, Capituli Canonicos, peculiariter, & singillatim, exemptos esse posse, quin Capitulum universum, & ut ajunt, in corpore exemptum sit. Erasmus a Chokier, in prima parte Tractatus, quem de *Jurisdictione Ordinarii in exemptos* edidit, Quæst. 23. pag. 63. editionis Colonienfis, ann. 1629. testatur exemptionem Canonicorum Florentiae, itemque Canonicorum S. Petri in urbe Roma hujusmodi esse; Canonici exempti sunt; et Capitulum non est exemptum.

Ra-

Ratio est : quia Capituli corpus habere debet Superiorem proximum, a quo reformetur, puniaturque, in suis Capitularibus deliberationibus, & in functionibus cæteris, quas peragit, ut corpus unum, idemque, siquidem vitiosæ fuerint.

XIII. Capituli membra, (Monumenta Cleri, tom. 6. pag. 1242. & seq.) peculiare nempe Canonici, quos Episcopus sibi officiales, promotores, magnos Vicarios, poenitentiaricos, elemosynarios eligit, & muneribus aliis addicit, Capituli jurisdictioni non subsunt, quod spectat officia, quibus funguntur apud Episcopum, ex omnium Canonistarum sententia; nec inter eos desunt, qui hos officarios nulla prorsus ratione Capituli jurisdictioni subesse putent; & Arestam privati consilii, inter Ambianensem Episcopum, ejusque Capitulum, die 26. Januarii an. 1644. editum huic assertioni favet. At Aresta nonnulla ab hac regula Archidiaconos exceperunt, eoque, nonnisi quoad Archidiaconalium functionum exercitationem, Episcopi jurisdictioni proxime subdiderunt; ejusmodi sunt Aresta dierum 2. Septembris an. 1670. pro Ecclesia Senonensi, & 4. Septembris an. 1684. pro Ecclesia Engolismensi. His Arestis id causæ est, quod Archidiaconatus tituli sunt beneficia, quorum dispositio per resignationem, aliasque rationes Episcopis adimipote est; quodque pene in omnibus cathedralibus Ecclesiis, Archidiaconi, hoc sane titulo, Capituli membra, & in pluribus, ejusdem primæ dignitates sunt.

XVI. Capitula, per simplicem præscriptionem ab Episcopali jurisdictione exemptionem acquirere nequeunt: quia exemptionem ab Ordinario præscriptio sine titulo non acquirit. Nititur effatum hoc auctoritate Papæ S. Gregorii Magni in Epistola ad Joannem, Ravennatensem Episcopum; decreto præterea Innocentii Papæ III. allato in Decretalibus Collectionis Gregorii IX. tit. 36. libri tertii *de Religiosis domibus*, cap. 7. *Curs venerabilis*; denique Concilia; & inter alia, Turonensi, an. 1236. cujus hæc verba sunt: (Can. xi. *de Privilegiis*.) *Ne sub falso exemptionis prætextu, quisquam jurisdictionem ordinariam illudare possit; præsentis Concilii auctoritate statuimus, ut, si coram Ordinariis conventi judicibus,*
Jo

se exemptos allegent, de quorum privilegiis dubitatur, privilegium exemptionis suae exhibeant; quod si facere noluerint, pro exemptis nullatenus habeantur. (Monumenta Cleri, tom. 6. pag. 887. & seq.) DD. Advocati generales, Capellus, Servinius, Bignonius, Talemus, aliique, effatum hoc in suis forensibus orationibus adoptarunt, statueruntque.

XV. Capitula, etiam exempta, non eo jure gaudent, ut sua stemmata, seu insignia per appositum baculum, seu pedum pontificium, oranda curent. (*Ibid* pag. 1104.) Ita judicatum per Aesum consilii privati, die 4. Martii an. 1671. contra Saessionensis cathedralis Ecclesiae Capitulum.

XVI. Capitula, licet exempta, Episcopo, tanquam Capiti, primo pastori, & patri cleri honorem, & observantiam debent. (Fevretius, in Tractatu de Abusu, lib. 3. cap. 1. & 3.) Est hic honos in eo positus, ut in choro, vel in Capitulo, prima sedes Episcopo relinquatur; & in publicis coetibus, demittatur ante eum caput, cum solennem in modum benedictionem tribuit; conveniaturque, cum Episcopus postulat ob Ecclesiae, aut Reipublicae negotia, &c.

Canonicorum officia, & obligationes.

Cum statuta condendi potestate, in eosque jurisdictione gaudeant Capitula, qui ea constituunt, ab iure pendunt, debent utraque uti ad divini servitii decentiam, ad disciplinae custodiam penes eos omnes, qui eorundem jurisdictioni subsunt, & ad horum vitae, morumque sectam institutionem. Suos Capitulares coetus habeant, oportet, consuetis temporibus, ac saepius, si opus fuerit, at nunquam diebus festis, aut officii tempore, nisi necessitas urgeat; ac tum quidem, de rebus tantum, quae urgent, agere debent, ut iis tamen semper primas tribuant, quae divinum servitium, mores ac disciplinam spectant. Capitulorum obligationes probe exponuntur in Conciliis pluribus, in hisque potissimum.

Capitula disciplinae, quae vocant, multo majori diligentia observantur, atque hactenus. Id ita fiet, si non tam profana, quam res sacrae in his tractentur; si de moribus inquiratur; si vita expendatur singulorum, & quod olim sancti Patres fecisse

cisse dignoscuntur; ætætemporali oratione interdum commoneantur fratres, Et in primis ad sacras litteras capeffendas instigantur, atque, ut in his optimas horas collocent, incitentur. (Concilium Colonlense, an. 1536. Part. III. cap. 14.)

Canonici, convenientes ad Capitula, primum tractent de celebratione officii divini, Et quoscunque defectus delinquentium corrigant, tum de temporalibus negotiis statuant. (Concilium Bitoricense, an. 1584. tit. de Canonicis Capitul. can. 9.)

Non convenient in Capitula, diebus festis, nec aliis, tempore majoris Missæ. Qui illis diebus, Et horis Capitula indixerit, illius diei distributionibus careat; qui vero ex ejus mandato convenerint, pari pœna puniantur, Et quæ ab illis definita fuerint, irrita, Et nulla censeantur. (can. 10.)

Capitula, seu loca illa, in quæ conveniunt Canonici, ab Ecclesiâ sint segregata, ne divinum officium perturbetur. (can. 11.)

Legantur singulis annis in Capitulis generalibus Capitulorum statuta. (can. 12.)

Duobus cujushbet hebdomadæ diebus . . . Capitulares ad Capitulum congregari debent, quacunque videlicet tertiâ feriâ, ut de temporalibus negotiis agant, qualibet quoque sexta feriâ, ut de spiritualibus rebus, ad divini cultus reformationem pertinentibus differant. Ad illud vero non nisi post horarum Canonitarum officium, vel post Missæ majoris celebrationem accedant. (Concilium Mexicanum, an. 1585. Part. II. cap. I. §. I.

§. II.

Cum primum locum Capituli ingressi fuerint, ad sacram ibi propositam imaginem singuli preces fundant, ac servato antiquitatis ordine, suo quisque loco sedeat; post hæc præfatus se signo sanctæ crucis signet, ac intelligibili voce dicat: Sancti Spiritus adsit nobis gratia, &c. Adjutorium nostrum, &c. orationem, Sancti Spiritus, Domine, &c. Actiones nostras, &c.

§. III.

Sextis feriis, de competenti Altaris, Et chori Ministerio, ut defectus emendantur, Et in futurum caveantur, ac inobedientias pro culpæ modo mulcentur, potissimum agent; ita ut præfatus

fidens ad decentiam, honestatem, silentium, attentionem, ac devotionem, Et id genus alia Deo ministrantibus necessaria Capitulares publice adhortetur, ipsosque iis præcipue virtutibus incumbere, quibus chori decentiæ, Et injuncto sibi numeri satisficiant, ut hoc laudabili exemplo reliqui Ecclesiæ Ministri ad similem divini cultus observantiam excitentur, identidem moneat, Et si opus fuerit, succentorem, pumellatorem, caeremoniarum Magistrum, ac ceteros Officiales vocari faciat, animadvertat, Et corrigat.

§. V.

Ante omnes præfatus brevi, ac compendioſo loquendi modo suffragium ferat; deinde singuli, servato antiquitatis ordine, suam similiter sententiam dicant . . . sui quisque sermonis initio, ac in fine; aliquam nudato Capite, inclinationem Capitulo versus præfidentem, cui etiam sermo dirigendus est, faciat.

§. VI.

Omniū suffragia præfatus resumat, Et colligat, Et quod eorum pars major deliberaverit, hoc tamquam potissimum tenendum fore declaret . . . Et quoniam in actibus Capitularibus nonnulla sæpe discordiæ, inimicitia, ac discussiones exoriri solent . . . ideo hæc sancta synodus omnes in Christo monet, ut modestis, ac temperatis verbis, Et quibus nemo lædi possit, utatur. Quod si quis adversus alium inhoneste, aut injuriose locutus fuerit, statim sex dierum emolumentis, Et graviore, si opus fuerit, pœna per majorem Capituli partem mulletur.

§. VIII.

Capitularium in Capitulo existentium nullus . . . nisi de præfidentis licentia, sub emolumentorum unius horæ ejus diei multa, egrediatur.

§. XI.

Capitularis de cujus, aut fratris, aut propinqui negotio agitur, Et qui, vel a Capitulari offensus esse, vel Capitularum offendisse prætenditur, Capitulo, quamdiu super his rebus consultabitur, non interfit.

§. XIII.

Non de pluribus simul agi permittat (præfident); sed quod primo propositum fuerit, ante reliqua omnia definiatur, & concludatur; negotium vero semel definitum, quantumvis aliquis Capitularis, qui definitioni hujusmodi defuerit, de novo ingreditur, nisi de totius Capituli mandato, iterum consultari, aut per suffragia diffiniri non possit.

§. XVII.

Incumbit (Capitulo) aliquem Capitularem, divini cultus zelo, ac diligentia ferventem, a Præfato approbandum deputare, qui sacrorum custodias, bibliothecas, resque omnes Ecclesiæ videndi, & quid reparatione, aut mutatione indigeat, advertendi, sepulturas quoque signandi, ac distinguendi curam suscipiat.

CARCER. E summis Pontificibus, Conciliis, & veteri Galliarum jurisprudentia, ad carcerem damnatio, seu ad statum tempus, seu perpetua, canonica poena est, quam pronuntiare Ecclesiæ judices possunt. Ducaffe, le Pretre, Fontanonius, Chopinius, Fevretius, & alii numero plures in hac sunt sententia. At, ex præsentis jurisprudentia, Officialis, qui clericum ad perpetuum carcerem condemnaret, subeundæ reformationi se exponeret, aut saltem inutiliter eam poenam mandaret; quippe quæ decerni non potest, nisi ob atrociora crimina, quorum accusatio ab Ecclesiastico simul, & Regio judice instruitur. Ecclesiæ tamen judex mandare potest, ut Ecclesiasticus, ubicunque compertus fuerit, carceri addictus retineatur, sæculari implorato brachio. (Monumenta Cleri, Tom. VII. pag. 1253. & seq.)

Concilium Tolosanum, an. 1590. quoad carceres decreta edidit, quæ sequuntur: (cap. 2.) *Episcopatum carcerem custodiam eos Suffraganei perficiant, quos ad omne munus paratissimos, vigilantissimosque, & vera pietate, charitateque commendabiles noverint, quique ii sint, qui & reorum commoditati, & curiæ securitati consulant.*

Carceres non Episcopatus modo, sed & sæcularium judicum Episcopi ipsi, aut, si impediti fuerint, per alium sapissime visitent,

tent, carceratorum religioni, *Et vitæ alimentis sedulo consulant, Sacramentatque, opportunis temporibus, illis administrari carent; ad quod charitatis opus sæculares potestates, Magistratusque in Domino cohortamur, in hoc eorum gratiam, Et optamus, Et speramus, totisque in Christo visceribus expetimus.*

Decreta hæc ad amussim veterum Conciliorum sanctionibus congruunt, quæ Archidiaconis mandant, ut captivos, & in carcere detentos invisant, alantque Episcopi impensis, atque adeo sacra id vasa vendant: *Id etiam miserationis intuitu æquum ducimus custodiri, ut, qui pro quibuscunque culpis in carceribus deputantur, ab Archidiacono, seu a præposito Ecclesiæ singulis diebus dominicis requirantur; ut necessitas vinctorum secundum præceptum divinum misericorditer sublevetur; atque a Pontifice, constituta fidei, Et diligenti persona, quæ necessaria provideat, competens eis victus de domo Ecclesiæ tribuatur.* (Concilium Aurelianense, an. 549. can. 20.)

Si quis Episcopus, excepto si evenerit ardua necessitas pro redemptione captivorum, ministeria sacra frangere, pro qualicunque conditione præsumperit, ab officio cessabit Ecclesiæ. (Concilium Remense, an. 625. vel. 630. can. 22.)

CARDINALIS. Hoc Cardinalis nomen, inquit Fra-Paolo, in suo de Beneficiis Tractatu, derivatur ex usu, qui obtinebat, ut extero clerico, qui in alienam Ecclesiam receptus erat, assignaretur officium clerici, quem in eadem Ecclesia per mortem, aut aliter deficere contigisset. Clericus alienigena, cui tribuebatur officium hoc, appellabatur *inordinatus*, hujus Auctoris sententia; cum proprius clericus ejus Ecclesiæ, cui per ordinationem addictus erat, *Ordinatus* nuncuparetur. Hieronymus Lunadoro, in sua Relatione Romanæ curiæ, Cardinalis vocabulum ait, nihil aliud significare, quam Presbyterum principalem: *In Parochia, in qua erant plures clerici, qui cæteris præerat in ea Parochia, Et qui suberat Episcopo, appellabatur Presbyter Cardinalis.* Verum quidem est Cardinalis nomen sæpe adhibitum fuisse, ad designandam personam principalem cleri alicujus Ecclesiæ, perinde ac principale Altare, quod interdum nominatur *Altare Cardinale*; qua sane notione Pontificale Trecentæ,

mann-

manuscriptum ex annis amplius quadringentis, & nomaginta, tredecim Parochos, qui ad sancti chrismatis consecrationem, feria quinta majoris hebdomadae, itemque ad baptismalium fontium benedictionem, in Paschatis, & Pentecostis vigilia, Episcopo praesto esse debent, *Sacerdotes Cardinales* appellat; & in Abbatia S. Remigii Remensis, religiosi quatuor, quibus solis id juris est, ut ad magnum Altare solemnibus diebus festis officium peragant, nomen hoc idem gerunt. At id quoque verum est, *Cardinalis* nomen olim omnibus generatim Ecclesiarum, tam in urbibus, quam in vicis existentium, atque adeo cujusque simplicis oratorii titularibus tributum fuisse, ut distinguerentur a clericis amovibilibus, quibus obiter deserviendi cura conferebatur: Ut titulos *Cardinales*, in urbibus, vel in suburbis constitutos *Episcopi canonice sine retractione disponant.* (Concilium Meldense, an. 846. can. 54.) Bellarmino iudice, *Cardinalis* nomen ex usu ductum est, in quo erant veteres Romani Pontifices, ut sibi ad solemnem Missam adesse vellent Parochos urbis Romae, qui in pedes erecti stabant *ad cardines Altaris*, ad Altaris angulos scilicet, gallice *carnes*. At Pater Thomassinus probat, (Part. I. lib. 2. cap. 125. de Ecclesiae Disciplina.) *Cardinalis* nomen non modo Presbyteris Parochis, verum etiam Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis in Latinae Ecclesiae provinciis omnibus datum esse.

Ergo dici praestat, *Cardinalis* nomen ab arcto, & insolubili vinculo derivari, quod Ecclesiarum titulares cum eis contrahebant, tamquam sponsi, quodque eos in omne tempus earumdem servitio addictos, affixosque tenebat, fere quemadmodum cardo, qui domus januam sustinet, cum probe obsignatus est, adhæret parieti: *Is Cardinalis dicitur Presbyter, vel Diaconus, qui certæ alicui Ecclesiae, vel Diaconiae proprius, & ad certi alicujus tituli, sive Ecclesiae ministerium ordinatus, insertus, annexus, & incardinatus est,* inquit Onuphrius Panvinius, in sua Ecclesiasticorum nominum interpretatione.

Papa Gelasius, qui sanctam Sedem an. 492. conscendit, omnium primus, ea, quam modo protulimus, significatione

usus est *Cardinalis* nomine, ad Cælestinum Episcopum scribens; Romani enim Concilii, Papa Silvestro Ecclesiam regente, ann. 324. habiti, quod eandem locutionem adhibet, can. 687. supposititius est.

Cardinalium in Urbe Roma status primus alios institui non sinebat præter eos, quibus de ejus urbis parœciis provisum erat; at summi deinde Pontifices iis hanc dignitatem tribuerunt, qui Ecclesias obtinebant, quæ *Diaconia* dicebantur: quia scilicet eas simplices Diaconi administrabant; ac demum iis, qui alicujus capellæ, oratorii, sanctique cujuslibet loci titulares erant.

Cardinales in præsentia sunt Principes, & senatores Ecclesiæ, assessores, seu consiliarii Papæ, ejus cooperatores, ejusdemque Vicarii in supremo pontificatu. Itaque Cardinalium collegium conficit proprie Consistorium, seu consilium summi Pontificis, qui ex omnibus nationibus eos eligit, ut eidem in universæ Ecclesiæ regimine præsto sint. Difficile foret certo statuere, quandonam Romanæ Ecclesiæ Cardinales elevari, evehique cœperint. Eorum dignitatem Onuphrius cum Romanæ Ecclesiæ, & Papæ dignitate pedestentim excrevisse ait. Conspecti primum sunt in Romano Concilio, quod ann. 1059. habitum fuit, ante Archiepiscopos, Episcoposque subsidere; atque ante id temporis, Cardinales, Presbyteri, & Diaconi de prælatione cum Episcopis non contenderant. In Clermontensi, seu Claromontano Concilio, quod an. 1095. sub Urbano II. habitum fuit, Cardinalibus nondum satis firma erat hujus prælationis possessio: quoniam Hugo, Lugdunensis Archiepiscopus, primum in eo locum post Papam tenuit, eum secuti sunt Archiepiscopi, & Episcopi cæteri; Cardinales denique, Presbyteri, & Diaconi, qui Papam comitati erant, post eos omnes positi fuere.

Ex Romano Concilio an. 1059. intelligimus, Episcopos Cardinales jam tum in summorum Pontificum electione sibi principalem auctoritatem tribuisse, qua populus ab an. 816. spoliatus fuerat in Concilio, sub Stephano IV. celebrato quod, anathematis indicta poena, laicos electioni ne adesse

qui-

quidem voluit. Alexander III. in decreto, quod edidit an. 1179. in generali Concilio Lateranensi tertio id ponit tamquam certum, eam consuetudinem jam in jus abiisse, cum mandat, ut is a quo Cardinalium collegium per duas tertias suffragiorum partes non steterit, tamquam verus, & legitimus Papa spectari non possit. In primo Lugdunensi generali Concilio, sub Innocentio IV. an. 1245. celebrato, omnes Cardinales, quin, ut antea, inter Cardinales Episcopos, & Cardinales-Presbyteros distingueretur, supra Archiepiscopos sedem sumpserunt. In secundo, quod habitum est post annos 28. Patriarchæ Constantinopolitanus, & Antiochenus eam sedis honorem eis concesserunt; & Leo X. in Lateranensi Concilio, an. 1517 expressam in id decisionem edidit. Ex an. 1376. Gregorius XI. omnium promiscue Cardinalium communem esse voluerat prærogativam, quam ejus decessores legatis *a latere* tantum concesserant, ne scilicet Primatum, & Archiepiscoporum crucem sibi e regione poni ficerent, ad dignitatem, qua supra eos efferuntur, significandam. Innocentius IV. in laudato Lugdunensi Concilio, an. 1245. rubro eos pileo donaverat, tamquam obligationis nota, cui subsunt, ut semper ad Dei, & Ecclesiæ servitium, si opus fuerit, vitæ jacturam facere parati sint. Iisdem Paulus II. dedit, an. 1464. rubram vestem. Gregorius XIV. an. 1591. rubrum pileolum Cardinalibus regularibus tribuit, qui nondum nisi rubrum galerum gestabant. Denique Urbanus VIII. die 10. Januarii an. 1630. mandavit, ut omnes, sæpemis Principibus tantum exceptis, Eminentissimorum titulum iis præberent, Reverendissimorum, & Illustrissimorum tituli loco, quem hætenus gesserant.

Cardinalium numerus, qui primis ab eorum institutione sæculis pro cujusque Papæ arbitrato non idem erat, ad septuagenarium a Sixto V. redactus fuit, qui hac in re sibi ad imitandum proposuit Moysi consilium, qui septuaginta ex Hebræorum sapientissimis sibi sociavit. Omnes hi Cardinales secti sunt in ordines tres, videlicet, Episcoporum, quo sex, Presbyterorum, quo quinquaginta, & Diaconorum, quo quatuordecim continentur. At horum Ordinum titulos

summi Pontifices, prout ipsis libuarit, promiscue tribuunt; ac sæpe contingit Episcopos ad Cardinalatum evectos non nisi Cardinalium - Diaconorum titulo insignitos esse. Cernuntur sæpe Subdiaconi, atque adeo simplices clerici aliqui e memoratis tribus Cardinalium titulis exornati, favore dispensationis Pæpæ, qui ordinis defectum supplet.

Primo namque inspectore Deo est statutum, ut electio Romani Pontificis in potestate Cardinalium Episcoporum sit; ita ut, si quis Apostolicæ Sedi, sine præmissa concordia, Et canonica electione eorum, ac deinde sequentium Ordinum religiosorum, clericorum, Et laicorum consensu, inthronizatur, is non Papa, vel Apostolicus, sed apostaticus habeatur. (Concilium Romanum, an. 1059. can. 1.)

Statuimus, ut, si . . . inter Cardinales de substituendo Pontifice non potuerit concordia plena esse, Et duabus partibus tertia pars noluerit concordare, aut sibi alium præsumpserit ordinare, ille Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus fuerit electus, Et receptus. (Tertium Concil. generale Lateranense, an. 1179. cap. 1.)

Hoc sacro Concilio approbante, statuimus, ut, si eundem Pontificem (Romanum) in civitate, in qua cum sua curia residet, diem claudere contingat extremum, Cardinales, qui fuerint in civitate ipsa præsentés, absentes expectare decem diebus tantummodo teneantur ad peragendam electionem summi Pontificis. (Gregorius X. in secundo Concilio generali Lugdunensi, an. 1274. can. 2.)

Cum summo Pontifici sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales in dirigenda christiana republica collaterales assistant, necesse est, ut tales instituantur, qui sicut nomine, ita re ipsa cardines sint, super quos ostia universalis versentur, Et sustententur Ecclesiæ . . . sint viri in scientia, moribusque, ac rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, Magistri, Doctores, seu Licentiatii, cum rigore examinis, in iure divino, vel humano. Sit saltem tertia, vel quarta pars de Licentiatii in sacra Scriptura . . . Non fiant Cardinales nepotes ex fratre, vel sorore Romani Pontificis, aut alicujus Cardinalis viventis, non illegitime nati, non corpore vitiati, nec alicujus criminis, aut infamia

mia nota resperfi. (Concilium Basileense, an. 1431. sess. 23. can. 4.)

Et cum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales cæteros omnes in ipsa Ecclesiâ post summum Pontificem honore, ac dignitate præcedant: conveniens, ac debitum est; ut vitæ munditia, ac virtutum splendore cunctis præfulgeant. Quapropter non hortamur eos, ac monemus modo, verum etiam statuitur, & ordinamus, ut de cætero quilibet Cardinalium pro tempore existens, juxta doctrinam Apostoli, ita sobrie, caste, ac pie vivat, ut non solum a malo, sed ab omni etiam specie mali abstinens, coram hominibus luceat, Deumque in piis operibus honorificet. Sint omnes vigilantes, ac divinis officiis, missarumque celebrationibus intenti, habeantque Capellas suas in loco honesto, prout facere consueverunt; sitque eorum domus, familia, mensa, suppellexque non fastu, aut pompa, neque superfluis rebus, neque alio modo reprehensibilis, ne peccandi, excedendique modum licentia inde nanciscatur, sed, ut æquum est, modestia, & fragilitatis speculum dici mereantur... Ministerium indecorum Episcoporum, Prælatorumque in domibus non habeant, ne cæteris præesse instituti, & sacro charactere insigniti in vitia descendant ministeria, passimque pastoralis officii contemptum inducant... Eos itaque honorifice, ut fratres, ac juxta eorum status condecensiam tractent... Principum, & quorumcunque aliorum, ac præsertim pauperum, & religiosorum justa negotia pio promoveant affectu, oppressos, & injuste gravatos juxta vires suas, & officii debitum adjuvent... circa numerum familiarium, equorumque suis impensis alendorum, magna utantur circumspectione, ne majorem numerum, quam sua facultas, conditio, ac dignitas patiatur, habentes luxus, ac prodigalitatis vitio notari possint; neve rursus avari, sordidique habeantur, si in amplis redditibus, paucissimis victum præbeant, cum domus Cardinalium patens hospitium, portusque, ac refugium proborum, & doctorum maxime virorum, & pauperum nobilium, honestarumque personarum esse debeat. Sint igitur circa modum, & numerum tenendi prudentes, ac de familiarium qualitate in primis curiosi, ne ex alienis turpem sibi contrahant infamiam notam,

volgoque obloquendi, calumniandique iustas præbeant occasiones. (V. Concilium Basileense, an. 1514. sess. 9.)

Ea vero omnia, & singula, quæ de Episcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrina, & cæteris qualitatibus alias in eadem synodo constituta sunt, decernit eadem etiam in creatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, etiamsi Diaconi sint, exigenda; quos sanctissimus Romanus Pontifex ex omnibus christianitatis nationibus, quantum commode fieri poterit, prout idoneos repererit, assumet. Postremo eadem sancta synodus . . . non potest non commemorare, nihil magis Ecclesiæ Dei esse necessarium, quam ut beatissimus Romanus Pontifex, quam sollicitudinem universæ Ecclesiæ, ex muneris sui officio, debet, eam hic potissimum impendat, ut lectissimos tantum sibi Cardinales adsciscat, & bonos maxime, atque idoneos Pastores singulis Ecclesiis præficiat, idque eo magis, quod ovium Christi Sanguinem, quæ ex malorum, ac negligentium Pastorum regimine peribunt, Dominus noster Jesus Christus de manibus ejus sit requisiturus. (Concilium Trid. an. 1563. sess. 24. de Reform. cap. 1.)

Eadem Tridentina synodus, cap. 1. sess. 23. de Reform. Cardinales pœnalibus legibus contineri non vult, nisi in iis nominatim expressi sint; conceditque Cardinalibus non Episcopis jurisdictionem quasi Episcopalem in eorum titulis, ad quam fere succedunt horum titularum Ecclesiæ per totum vacationis tempus.

Paulus Papa IV. (cap. 1. de Major. & Obed.) in conventionum consecutionem, quas inter se, sanctæ Sedis, vacantis tempore, in conclavi congregati Cardinales inierant, iisdem, Maji die 28. an. 1555. indultum concessit, quod fere compactum dicitur.

Hæ sunt hujus indulti dispositiones, additis ejusmodi nonnullis aliis.

1. Non subsunt juri spolii, quo in Italia Papa gaudet; quoad alios beneficiarios. hi quidem de suis bonis, & redditibus, etiam Ecclesiasticis, tam inter vivos, quam per Testamentum statuere possunt.

2. In casu mortis *ab intestato*, eorum bona ad hæredes, aut commensales devenire possunt, quin ex iis quidquam camera Apostolica sibi arrogare possit.

3. Pensiones, si quas habent, in alios transferre possunt. Hoc privilegium haud in Gallia receptum est.

4. Cardinales Papa prævenire non potest per sex states menses quoad beneficia, quorum collatio, præsentatio, vel institutio ad eos pertinent. Parlamenti Parisiensis Arrestum, diei 20. Junii anno 1651. judicat Papam huic indulto derogare non posse, quamvis huic similibus indultis derogare possit.

Hoc Cardinalium privilegium locum habet in beneficiorum collatione, quam tamquam Ordinarii peragunt, *scilicet* soli, seu suis cum Capitulis ea conferant, ob clausulam, *tam conjunctim, quam divisim*, quæ extat in compacto; itemque propterea, quod summi Pontifices suo præventionis juri, quoad Cardinales cesserunt.

5. Papa regulæ dierum viginti in eorum præjudicium derogare non potest.

6. Ponuntur in sublimium personarum gradu, quibus plura etiam incompatibilia beneficia tenere licet, ex cap. 28. *de Prob.* ducto ex magno Concilio Lateranensi, sub Innocentio III. ann. 1216. Possunt etiam in Gallia suorum beneficiorum titulum resignare, sibi que fructus reservare, quamvis expressis verbis ibidem sanctiones vellent, ne quid ultra tertiam partem e resignati beneficii fructibus retineatur. Ea quoque facultas iisdem conceditur, ut beneficiorum titulum, fructusque resignent, beneficiorum autem ab eo pendantium collationem sibi retineant.

7. Exempti sunt ab omnibus decimis, vestigalibus, aliisque quibusvis oneribus, seu impositionibus, tum ex Ordine, tum extra Ordinem. Hoc privilegio non gaudent in Gallia.

8. Papa non potest in eos procedere, nisi in triplici facti specie, hæreseos, schismatis, & criminis læsæ Majestatis; ac tunc quidem procedere debet cum causæ cognitione,

coram Cardinalibus deputatis per secreta suffragia a duabus eorum tertiis partibus, qui Romæ versantur.

9. Abbatis, & ab his pendentes prioratus eodem tempore possidere possunt, indecentia non obstante, cui subest possessio collata cum matrimonio, quod quispiam cum matre, & filia simul inierit.

10. Eo jure gaudent, ut in schismatis casu generale Concilium convocent; domesticas etiam Capellas habere possunt, atque adeo perficere, ut intra cubiculum, in quo monacho detenti jacent, Missa dicatur, mancipium Altarium privilegii, quo gaudent, vi.

11. Quibus Cardinalibus annui ducati sex mille non superant, ducatos ducentos, in menses singulos Papa præbere debet; ac si quis eorum personam impetit, ipso facto infamis evadit, ut læsæ Majestatis reus, qui omni civili actione, omnique civitatis jure spoliatur.

12. Cardinales soli sunt, quibus Papa suæ potestatis plenitudinem communicat, quosque in provincias mittit cum hac ipsa potestatis plenitudine, quam in Gallia non exercent, nisi salvis Regni legibus, & Gallicanæ Ecclesiæ libertatibus.

13. Penes eos tantum est Papam eligendi jus, iidemque asserti, non possunt ab hoc jure, ob excommunicationem, suspensionem, aut interdictum, a quibus eos liberat ad hunc effectum Clementina secunda, de Elect. S. 4.

14. Si verum est, quod ait Fagnanus super capite *Licet, de Elect.* n. 14. eos, qui Cardinales non sunt, valide in Papam eligi non posse, non minus certum est, e tribus, & amplius sæculis solum e Cardinalium numero Papam eligi.

15. Cardinales-Episcopi, aut Abbates commendatarii eo jure gaudent, ut suæ collationis beneficia de commenda in commendam, aut de regula in commendam conferant, per indultum generale munitum patentibus litteris, die 11. Augusti an. 1536. in Acta relatis, non clausulis, & modificationibus, seu temperamentis, quibus opus est, ut Regni placita in tuto ponantur.

16. Cardinales, qui sunt Abbates commendatarii, inter-
nam, & regularem supra suos religiosos disciplinam exer-
cent; possunt Priores instituere, & destituere, novitios ad-
mittere, hos ad professionem recipere, &c. at id hoc tempo-
re locum non habeat in Gallia.

17. Id juris obtinent, ut Pontificales habitus deferant,
(Barbosa, c. 11. de Major. & Obed.) & minores Ordines
conferant, licet Episcopi non sint. Sua quoque in ditione
contentiosa jurisdictione pollent.

18. Cardinalibus jus quoddam est, ut Papæ adstant,
præsto sint, & opem afferant in rebus omnibus, quæ ad Ec-
clesiæ negotia spectant; in eoque usu Papa est, ut sine ipsis
nihil agat, quamvis eum, saltem ut plurimum, non ad id
adigat summum jus. Gaudent generatim iidem omnibus
privilegiis, quæ Episcopis concessa sunt; eorum dignitas
omnibus, quibus indigent, dispensationibus viam sternit.
Eadem est gravis causa, cur ipsis eæ concedantur; licet enim
Episcoporum dignitati concedat, ad Ordinem quod spectat,
eidem tamen officii gravitate præstat, quemadmodum Ar-
chidiaconus est supra Archipresbyterum quoad officium, &
infra quoad Ordinem.

CARNES. Vitandi sunt in carniū usu scopuli duo;
quorum primus esset, a carnibus abstinere e superstitione
quadam, quæ scilicet eas, tamquam suapte natura malas, pro-
poneret, quemadmodum reapse veterum hæreticorum non-
nulli putabant; alter, abstinentiam, macerationis, & poeni-
tentiae animo unice nixam vituperare. Hos abusus Aquis-
sextiense Concilium an. 816. habitum damnat, sequentibus
canonibus duobus: *De his, qui in clero sunt Presbyteri, &
Diaconi, & carnibus abstinent, placuit eos quidem contingere,
& ita, si voluerint, continere. Quod si tantum eas abominan-
tur, ut nec olera, quæ cum eis coquantur, existiment comedenda,
tamquam non consentientes regulæ, ab ordine cessare debebunt.*
(Can. 63.)

*Si quis carnes edentem, præter sanguinem, & idolis immo-
latum, & suffocatum, cum religione, & fide condemnat, velut*

speciem hujusmodi perceptionem non habentem, anathema sit. (Can. 65.)

Occurrunt in Wormatiensi Concilio, ann. 868. celebrato admodum singulares super ciborum delectu canones duo; videlicet;

Animal vulneratum a bestiis, & gustatum, licitum est manducare, si homo prius illud animal vivum occiderit. Si vero mortuum fuerit prius, dejiciatur caro ejus. Si apes occiderint hominem, occidi debent festinanter; mel tamen manducatur. (Can. 64.)

Animalia, quæ a lupis, seu a canibus lacerantur, non sunt comedenda, nisi lupis, & canibus; nec cervus, nec capra, si mortui inveniuntur. Porci autem, qui sanguinem hominis gustantes tetigerunt, manducantur; sed qui cadaver mortuum lacerantes manducaverint, carnes eorum manducare non licet, usque dum macerantur post annum. Pisces autem licet manducari, quia alterius naturæ sunt. Aves vero, & animalia, si in retibus strangulantur, non sunt comedenda. (Can. 65.)

Animadversione dignum est, hos canones duos e trecentorum sex numero esse, qui in aliquibus quidem Wormatiensis Concilii exemplaribus extant, sed in melioribus desiderantur, ut primi Tomi hujus Operis pag. 196. monuimus. **QUÆRÆ ABSTINENTIA, QUADRAGESIMA, JEJUNIUM.**

CASUS PRIVILEGIATI. Vide CAUSÆ, & DELICTUM.

CASUS RESERVATI, sunt gravis peccata quædam, quorum absolutionem Papa, Episcopus, alique Superiores majores, cujusmodi sunt religionum Ordinum generales, aut provinciales, sibi reservant. Papa, & Episcopi eo jure gaudent, ut sibi reservent casus quosdam etiam in interno conscientie foro. Tridentinum Concilium sacra Scriptura, & traditione nixum id juris agnoscit, contraque dicentes anathemati subdit: *Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam, & graviora crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur; unde merito Pontifices maximi, pro supremæ potestate sibi in Ecclesia universa* tra-

tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari iudicio reservare. (Concilium Tridentinum, sess. 13, cap. 7.)

Neque dubitandum est; quando omnia, quæ a Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua, uniuscuique diocesi, in adificationem tamen, non in destructionem liceat. pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem, consonam est divinæ auctoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo, vim habere. (Sess. 14. cap. 7.)

Si quis dixerit, Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominus Sacerdos a reservatis vere absolvat, anathema sit. (Can. 11.)

Nititur hoc juxta 1. regendæ Ecclesiæ potestate, quam Pape, & Episcopi acceperunt a Christo Domino, quoniam Ecclesiæ bonum interdum postulat, ut qui eam regunt, sibi quosdam casus reservent, qui gravia damna eidem afferunt, ut eos minus crebros per difficiliorem absolutionem reddant. 2. Ecclesiæ communi; usu, omnibus retro temporibus quoad Episcopos, & ab undecimo sæculo quoad Papam.

Regulares porro Superiores possunt & ipsi sibi reservare casus in Clementis VIII. decreto diei 26. Maji ann. 1593. notatos, non autem alios, nisi cum generalis, aut provincialis Capituli venia: *Sanctissimus Dominus noster, qui jampridem accurate perpendit, & re ipsa comperit, quod reservatio facultatis absolvendi religiosos pœnitentes a peccatis quibusdam gravioribus, nisi Superiores admodum prudenter, ac moderate ipsi utantur, nonnullos inferiores, qui interdum Superiori suo conscientie maculas detegere formidant, adducere posset in æternæ damnationis periculum, & spiritualis remedii desperationem, ideo, ut huic malo Sanctitas sua opportune prospiceret, decrevit, ut nemo regularium ex Superioribus peccatorum absolutiones sibi reservet, exceptis iis, quæ sequuntur, aut omnibus, aut eorum aliquot, prout subditorum utilitati expedire prouiderit in Domino judicauerit.* Si quod aliud præterea peccatum, pro

pro religionis conservatione, aut conscientiae puritate reservandum videbitur, id non aliter fiat, quam generalis Capituli in toto ordine, aut Provincialis in provincia, matura discussione, & consensu.

Regulares Superiores non a Deo, sed solum ab Ecclesia, videlicet a Papa, vel ab Episcopis, reservandorum casuum potestatem tenent; cum eam Papa, & Episcopi teneant a divino jure, quia ipsi a Deo ad Ecclesiam administrandam instituti sunt, & peccata reservandi potestas adstricta est potestati regendae Ecclesiae, ad ejus filiorum salutem procurandam, disciplinamque servandam.

Peccata possunt esse reservata in se ipsis, aut aliis in rebus. Reservata sunt in se ipsis, cum certa quaedam peccata nominatim reservata sunt; in rebus aliis reservata sunt, cum sunt reservata, quia cum reservatis rebus conjuncta compariuntur, ut remitti non possint, nisi res ipsae, earumve reservatio sublata fuerint. Cum peccata primo modo reservantur, reservata dicuntur explicita, seu distincte; cum autem secundo modo, implicite, seu confuse reservata dicuntur. Ejusmodi sunt omnia peccata publicae poenitentiae obnoxia, cujus impositio Episcopo reservata est; omnia peccata majori excommunicatione notata, cujus absolutio, & ipsa Episcopo reservata est; omnia denique crimina, ut clericos irregulares reddunt.

De Casibus Papae reservatis.

Abolutionis a quibusdam peccatis summo Pontifici reservandae usus, quae *Papalis reservatio* nuncupatur, priorius decem Ecclesiae saeculis non innotuit; at sensim obtinuit undecimo saeculo, ipsis consentientibus Episcopis, & conciliis, a quibus quorundam criminum rei passim ad summos Pontifices remittebantur, vel ut per eorum ministerium reconciliarentur, vel ut solum ab iis poenitentiam susceperent, quae criminibus responderet, quaeque eos comparet, ut a proprio Episcopo, cum eam pergissem, absolventur. Hujus usus fons, & origo est honoris, & jurisdi-

ctio.

tionis primatus, quo Papa in universa Ecclesia, cujus caput est, divino jure gaudet.

In canonici juris corpore, in Tridentino Concilio, & in pluribus summorum Pontificum constitutionibus magnus occurrit peccatorum numerus, quæ Papæ reservata sunt; at ejusmodi reservationum multas abolevit contraria consuetudo, quæ earum absolutionem ad Ordinarios detulit, quæque legis locum tenet. Celebris Bulla *in cæna Domini*; quæ bene multos istiusmodi casus sanctæ Sedi reservados continet, in Gallia, perinde atque in aliquibus aliis Regionibus non est recepta, & Clemens Papa XIV. felicitis recordationis, feria quinta hebdomadæ sanctæ an. 1770. ejus enuntiationem intermittere cepit. Notum est, appellari Bullam hanc, *in cæna Domini*, seu *cæna Domini*, quia ipsa die cæna Domini, quæ scilicet hebdomadæ sanctæ feris quinta est, quotannis in urbe Roma admodum solemnem in modum enuntiabatur.

Papæ in jure canonico reservati casus sunt, qui sequuntur.

I.

Si quis suadente diabolo, . . . in clericum, vel Monachum violentas manus injecerit. (Can. *Si quis* 17. quæst. 4.)

Hæc verba, *suadente diabolo*, & *violentas manus*, de percussione intelligi debent, quæ fit cum libertate, malo animo, & vi, seu gravi, seu saltem mediocri; quod contingit, cum adest effusio sanguinis, ex ictus impetu derivata, aut aliqua mutilatio, aut aliquod vulnus, aut cum inferior suo Superiori vim intulit, aut cum actio violenta, levis licet ipsa per se, cum scandalo facta est, ut si quis leviter Sacerdotem publice, vel dum Ecclesiasticam aliquam functionem ederet, percussisset.

Vox *clericum*, communi jure, ad omnes clericos, etiam ad simplices tonsuratos, itemque vox *Monachum* ad omnes religiosos, & religiosas, cujuscunque tandem Ordinis sint, etiam ad novitios, qui professionem non emiserunt, & ad fratres laicos, seu conversos protenditur. At in Galliæ diocesis pluribus vox *clericum* hoc tempore non debet in-

intelligi, nisi de clericis, qui in sacris Ordinibus constituti sunt, ut proinde quoad reliquos clericos in sacris Ordinibus non constitutos reservatio abrogata sit. Ejusmodi sunt dioeceses Parilienfis, Bituricensis, Turonensis, Andegavensis, Ambianensis, Bononiensis, &c. In aliis dioecesibus abrogata est reservatio, quoad religiosos in sacris Ordinibus non constitutos, ut in Andegavensi, Ambianensi, Gratienfi, Rupellensi, &c. & in aliis, quoad religiosos non professos, ut in Turonensi, &c. qua in re animadvertendum est, reservationem hanc, ubicunque abrogata est, quoad Ordinarium potiore jure abrogatam esse quoad Papam; causa enim, quæ sufficit ad efficiendum, ut reservatio quoad Ordinarium subsistat, est multo minor, quam ea, quæ necessaria est ad efficiendum, ut eadem quoad Papam subsistat, quemadmodum causa, quæ requiritur, ut reservatio in Papæ favorem statuatur, esse debet longe major, quam quæ satis est, ut in Ordinarii favorem ea præcipiatur. (Gibertus, Consultationum canonicarum, super Sacramento Pœnitentiæ, Tom. I. pag. 426.)

Dignum est animadversione, excommunicationem per hunc canonem latam in Gratiani Decreto unam, & unicam Papæ reservatam occurrere. Editus fuit canon hic in Lateranensi secundo generali Concilio, an. 1139. sub Innocentio Papa II. celebrato, ut observantia Ecclesiastico statui debita servaretur: *in favorem Ordinis clericalis.*

II.

Cardinalis percussio, vel captio, vel hostilis persecutio, vel exilium, vel horum jussio, consilium, favor, defensio, approbatio. (Cap. Felicis, de Pœnis, in Sexto.)

III.

Eadem circa Episcopum patrata. (Clem. de Pœnis, cap. 1.)

IV.

Simonia, Et confidentia realis, in qua comprehenduntur non solum, qui faciunt, sed etiam, qui procurant, ut fiat. (Extrav. commun. Cum detestabili, de Sim.)

V.

V.

Incendium domus, cujuscunque etiam profanae, quando incendiarius fuit publice denunciatus. (Cap. Tua nos, de Sentent. excomm.)

VI.

Confractio, & expoliatio publica Ecclesiarum. (Cap. Conquesti, de Sentent. excomm.)

VII.

Falsificatio litterarum summi Pontificis, aut illarum retentio per viginti dies. (Cap. Dura, de Crimine falsi.)

VIII.

Clerici, qui scienter, & sponte participaverant (in divinis) excommunicatis (denuntiatis a summo Pontifice), & ipsos in officiis receperant. (Cap. Significavit, de Sent. excomm.)

IX.

Qui nominatim excommunicato (a Papa) communicat scienter in crimine criminoso, ei consilium impendendo auxilium, vel favorem. (Cap. Nuper, de Sentent. excomm.)

Locutio hæc, crimine criminoso, significat crimen, quod excommunicationi locum præbuit; agiturque de excommunicatione publice denunciata.

X.

Qui cogunt celebrare divina officia in locis interdictis, aut qui excommunicatos, vel interdictos evocant ad audienda divina officia, aut qui impediunt, ne excommunicati publice, vel interdicti exeant de Ecclesiis, dum in ipsis aguntur missarum solennia, & monentur exire a celebrantibus. (Clement. Gravio, de Sentent. excomm.)

XI.

Excommunicati publice, & interdicti, qui in ipsis Ecclesiis nominatim a celebrantibus, ut exeant, moniti remanere præsumpserint. (Ibid.)

XII.

XII.

Religiosi, qui clericis, vel laicis Sacramentum Unctionis Extremae, vel Eucharistiae ministrare, vel Matrimonia solemnizare, sine Parochi licentia speciali, vel excommunicatos a canone, vel a sententiis per statuta provincialia, aut synodalia pronuntiatas absolvere quemquam præsumpserint sine licentia legitima. (Clement. Religiosi, de Privil. & excess. Privil.)

XIII.

Delatio armorum, & aliorum auxiliorum ad partes infidelium. (Extrav. comm. 1. de Judæis.)

XIV.

Religiosi, & clerici seculares, qui aliquos ad vovendum, jurandum . . . seu alios promittendum induxerint, ut sepulturam apud eorum Ecclesias eligant, vel electam non immutent. (Clem. 3. de Pœnis.)

XV.

Confessarii, qui absolunt a casibus, aut votis Papæ reservatis, sine speciali illius licentia (Extrav. comm. 5. de Pœnit. & Remiss.)

XVI.

Quicumque sive a maribus, sive a mulieribus volentibus ingredi eorum religionem, Ecclesias, Monasteria . . . in earundem personarum receptione, aut ante, vel post illam, quoscunque pastus, prandia, seu cœnas, pecunias, jocalia, aut alias res etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium deputata, vel deputanda, directe, vel indirecte petere, vel exigere quoquo modo præsumpserint, ipsi quoque dantes, (Extrav. comm. 1. de Simon.)

XVII.

Religiosi mendicantes, qui in alium Ordinem (Ordine Carthusiensium excepto) transiverint, tam accepti, quam accipientes. (Extrav. comm. 1. de Relig. & Transl. ad Relig.)

XVIII.

Qui dicunt, eos mortaliter peccare, aut hæreticos esse, qui docent, B. Mariam Virginem absque originalis peccati macula con-

conceptam esse, aut eos graviter peccare, qui ejusdem immaculatae Conceptionis officium celebrant, audiuntque sermones illorum, qui eam sine hujusmodi macula conceptam esse affirmant. Item quicumque libros id continentes legere, tenere, vel habere præsumpserint. (Extrav. comm. 2. de Vener. Sanct.)

XIX.

Militiosa dilatio judicii commissi, Et circa rem beneficalem. (Extrav. comm. 1. de Trouga, Et pace.)

XX.

Religiosus, qui sine licentia sui Superioris per litteras patentes concessa, se confert ad partes transmarinas, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur. (Extrav. comm. 2. de Regul. Transf. ad Relig.)

XXI.

Qui corpora defunctorum exenteraverint, Et frustatim concisa in aquis decoxerint, ut ossa carnibus spoliata deferant alio tumulanda. (Extrav. comm. 1. de Sepult.)

XXII.

Quicumque falsam monetam in Regno Franciæ fabricaverint, aut alibi emerint, Et emptam in idem Regnum portaverint. (Extrav. Joann. 43. de Crim. fals.)

XXIII.

Ordinarii, aut eorum delegati, qui dignitates, aut beneficia officialium sedis Apostolicæ, aut negotia apud sedem Apostolicam prosequentium aliis conferunt, tam dantes, quam accipientes. (Extrav. comm. 3. de Privil.)

XXIV.

Inquisitores, qui motivo humano contra justitiam, Et conscientiam suam omiserint, contra quemquam procedere, ubi fuerit procedendum. (Clem. 1. de Hæret.)

XXV.

Omnes, qui aliquod pæctum fecerint, vel aliquid promiserint, vel promissionem receperint, aut quidquam dederint, aut receperint pro aliqua justitia, sive gratia per Apostolicas litte-

ras, quibuscunque modis apud sedem Apostolicam obtinenda. Illi quoque, qui aliquem sciverint culpabilem in prædictis, & summo Pontifici intra dierum trium spatium non retulerint, ad alicui, per quem ad ipsum fideliter perferatur. (Extrav. comm. x. de Sent. excomm.)

Ex communi jure veteri hæresis generatim, & absque distinctione, Papæ reservata est. Ex communi autem jure novo, per Tridentinum Concilium inducto, cap. 6. sess. 24. de Reform. hæresis occulta reservata est personæ Episcopi; ita nihilominus, ut ab ea non possit absolvere, nisi in foro interno, & quidem ipse per se, non autem per suos Vicarios. Publica vero hæresis reservata est Papæ in utroque foro. At Gallicana Ecclesia, nec vetus, nec novum commune jus sequitur, ut probant reservatorum in pluribus Galliarum Ecclesiis casuum indices, qui hæresim inter casus Papæ reservatos non referunt; cujusmodi sunt Parisiensis, Lugdunensis, Remensis, Bituricensis, Rothomagensis, Narbonensis, Ausciensis, Albiensis, &c. Aut qui eam ne in casuum quidem numero ponunt, qui Episcopo reservati sunt, ut Embrodunensis, Augustodunensis, Senonensis, Gratiensis, Vapincensis, Arelatensis, Massiliensis, Catalaunensis, &c. Si qui sunt, ut dioceseon Treconensis, & Tullenensis indices, qui inter casus Papæ reservatos hæresim numerant, propterea fit, quod hæ dioceses in obedientiæ regione sunt; cum tamen Rituale Verodunense, ann. 1691. pag. 145. minime dubitet, hæresim etiam publicam Episcopo reservare, licet Verodunum, æque ac Tullum, & Trecorium in obedientiæ regione sit.

Hæc super hæresi, quoad Galliam, animadversio referenda est ad alios casus plures, quos Papæ reservat commune jus: quoniam eorum non pauci in quibusdam diocæbus ei reservati non sunt, nec adest super hæc re generalis regula, nisi quoad casus quinque, vel sex, super quibus Auctores omnes consentire videntur; videlicet, 1. cum publica contigit clerici, aut religiosi percussio. 2. Sunt ex hoc genere simonia, & confidentia reales, & notoriæ. 3. Incendii malo animo, consultoque crimen post denuntiatio-

nem

nem ad Ecclesiam. 4. Furtum, & asportatio bonorum Ecclesie cum effractione, & id quoque post denuntiationem. 5. Bullarum, seu litterarum Apostolicarum falsificatio, falsarum retentio, earumve post viginti a perfecta falsitate dies omissa rejectio. Quoad casus cæteros Papæ reservatos consulendus est, uniuscujusque dioceseos usus. Sunt numero novem in Parisiensi diocesi, quæ addit iis, de quibus hætenus, armorum in infidelium regiones translationem, invasionem, direptionem, usurpationem, aut vastationem terrarum Ecclesie Romanæ, & interdicti violationem, quod sancta Sedes imposuit.

De Casibus, qui Episcopis reservati sunt.

Sunt casus, quos Episcopis jus, sunt item, quos fisdem consuetudo reservat. Hi casus admodum excreverunt, aliique secundum alias dioceses sunt, quarum videndus est, ac tenendus usus. Nos satis habebimus eos in hunc locum referre, qui continentur in mandato, *de Casibus reservatis*, D. Cardinalis Noviliacensis, Archiepiscopi Parisiensis, postquam animadvertimus reservatorum peccatorum catalogum, qui legitur in constitutionibus Eudessii Sallii, qui an. 1196. Parisiensis Episcopus creatus fuit, omnium, qui quidem comperti, vetustissimum esse.

Casus, per Noviliacensis Archiepiscopi Mandatum, Parisiensi Archiepiscopo reservati, octodectim numero sunt, & in hunc modum ex ordine præceptorum Decalogi, distributi.

IN PRÆCEPTA PRIMÆ TABULÆ DECALOGI

I.

Hæresis, hoc est, opinio aliqua contraria fidei, non dubitanter, vel inter sermocerandum prolata, sed pertinaciter, & ex animo, coram pluribus, quasi dogmatizando, & agnita definitioni Ecclesie resistendo, asserta, ac defensa, aut in hæreticorum communione, vel conventu, etiam ex timore, aut simulando declarata.

Annexa est censura excommunicationis ipso facto, eaque reservata.

Qui hæreseos alia ratione reus erit, poterit cum confessarius approbatus absolvere a peccato, & ab excommunicatione ei annexa.

II.

Sacrilegium in res sacras. 1. Profanatio, seu impius usus sanctissimæ Eucharistiæ, non tamen communio indigna; item chrismatis, aut alterius olei sancti. 2. Matrimonium absque benedictione Sacerdotali, & aliis solemnitatibus ad celebrationem Sacramenti Matrimonii præscriptis, contrahere per verba de præsentem coram Parocho, seu ejus vicegerente, ac testibus; ad id testem adesse, aut Notarium, qui actum conficiat. Annexa est censura excommunicationis ipso facto, eaque reservata. 3. Furtum rei sacræ in quovis loco, aut rei profanæ depositæ in loco sacro.

III.

Sacrilegium in personas sacras. Intelliguntur hic: 1. Gravis, non enormis tamen, ac atrox percussio clerici, vel religiosi in sacris Ordinibus constituti. Annexa est censura excommunicationis ipso facto, eaque reservata. 2. Concubitus confessarii cum penitente, & penitentis cum confessario: item Parochi cum Parochiana, & Parochianæ cum Parocho. Sacerdos autem, quocum hoc crimen, aut aliud, quodlibet tactu impudico admisum est, nec absolvere illum, aut illam possit; cum quo, aut cum qua crimen admisit; ita revocatur facultas omnis, ut erga sui criminis participem plane irrita, & nulla declaretur, quamcumque antea obtinuerit, aut obtinere postea possit, seu generalis, seu specialis facultas absolvendi a casibus reservatis; nec ipse hanc ejus confessionem audire possit unquam, sub prætextu cujuscumque facultatis, etiam tempore jubilæi; 3. Concubitus cum sacramentali.

IV.

Sacrilegium in loca sacra. Intelliguntur hic: 1. Atror, violenta, ac injuriosa percussio in Ecclesia, aut alio loco sacro, & benedicto. 2. Fornicatio, sub qua hic adulterium, & alia graviora crimina comprehenduntur, in Ecclesia, aut in alio loco sacro, & benedicto. Exustio cum spoliatione, aut effractione templorum, aut adium sacrarum, quamdiu incendiarius, aut effra-

effractor, ac spoliator non est publice denunciatus. Annexa est censura excommunicationis ipso facto. 4. Violatio clausuræ regularis per ingressum externarum, cujuscunque sexus personarum intra septa monialium absque licentia. Annexa est censura excommunicationis.

V.

Magia. Comprehenduntur hoc nomine maleficia, veneficia, divinationes, damonis ad prædicta, aut similia invocatione, totiusque artis magicæ exercitium, seu actus quilibet. Est annexa censura excommunicationis; item magos, ac divinos, aut eos, qui divinos, seu magos agunt, serio, Et adhibita eis fide, non autem joco, ex levi curiositate, aut per ignorantiam consulere.

VI.

Blasphemia publica, vel scandalosa. Blasphemia publica dicitur, quæ vel in judicio probata est, vel nulla tergiversatione in tota vicinia celari potest. Cum scandalo blasphematur, qui blasphematur iis, qui præsentibus sunt, advertentibus, Et aut ad aliquid simile moliendum excitatis, aut inde offensus, Et horrore, quodam percussis. Quod quidem solum, si publica blasphemia non fuerit, sufficit, ut casus sit reservatus. Et hoc non raro domi accidit patri, aut domino, coram aliquibus, verbi-gratia, duobus e liberis, aut famulis suis.

Blasphemare autem hic est scripto, aut voce aperte Deo renuntiare, vel execrationes, Et maledicta, impiis quibusdam, valde injuriosis, vicinis odio, Et contemptui, Et legum etiam civilium auctoritate prohibitis, sub severa pœna, verbis in Deum, vel in sacrosanctam Virginem, aut in alios Sanctos, Et Sanctas ex animo proferre.

Quare hac reservatione non comprehenduntur, etsi gravia peccata sint, Et omnino abolenda, tum juramenta, ac Sacramenta per Deum, per Dei vitam, mortemve, nisi forte ea veluti execratione proferantur, quæ indignabundi, contemnitis, aut quodammodo odio habentis animi motum contineat, ac designet, tum corrupta, ac dimidiata verba quædam, quibus Deo abrenuntiare, aut injuriam facere quidam videntur.

IN PRÆCEPTA SECUNDÆ TABULÆ DECALOGI.

In quartum Præceptum.

VII.

*Percussio patris, matris, avi, aviæ, aut alterius ex ascendentibus; item soceri, ac socrus.**In quintum Præceptum.*

VIII.

Homicidium voluntarium; quale est etiam illud, quod ab ebrio, aut ira percito, & acto perpetratur.

IX.

Duellum. Cujus casus rei sunt omnes certantes in duello, socii certaminis, qui certantium patrini dicuntur; qui ad illud, etiam non secuturum, provocant scienter consulentes, ex proposito spectantes, & qui locum ad id, arena, aliave subsidia scienter subministrant. Annexæ est censura excommunicationis ipso facto.

X.

Conjugi mortem machinari, id est, non solum mente meditari, sed re ipsa tentare, licet forte mors non sequatur.

XI.

Negligentia gravis in oppressione parvulorum, aut ex qua parvulo nondum ratione utenti acciderit vulnus, malumve aliud grave.

XII.

*Procurare abortum, siue factus animatus sit, siue non sit, & licet abortus non sequatur; ad id dare consilia, aut remedia scienter subministrare; item, si mulier gravida objiciat se sciens periculo verisimili abortus.**In sextum Præceptum.*

XIII.

Raptus virginum, vel mulierum honeste viventium, seu invita ipsa, seu invitis earum patre, ac matre, aut curam gerente, rapiantur. Quo casu raptor ipse, ac omnes consilium, auxilium, aut favorem illi præbentes, includuntur. Annexæ est censura excommunicationis ipso facto.

XIV.

XIV.

Incestus intra secundum gradum consanguinitatis, vel affinitatis, etiam ex illicita copula. In quem casum cum incidit conjug, eo ipso amittit ius postulandi debitum conjugale a sua comparte, ac illo jure privatur, donec in id restituatur speciali dispensatione; quæ tamen inclusa censeri debet, etsi nominatim non exprimat, in facultate non generali quidem absolvendi a casibus reservatis, sed speciali, quam Superior concedit absolvendi a declarato sibi hoc peccato. In aliis ulterioribus gradibus, incestus non est reservatus; nec ad Archiepiscopum, vel ad pœnitentiarium recurrere opus est, ut pars rea restituatur in ius petendi debitum conjugale. Cæterum non amittitur prædictum ius incestu illo, qui fit cum persona non consanguinea conjugii perpetrantis incestum; v. g. si vir duas sororas cognoscat non consanguineas uxori suæ. Et est tamen incestus ille casus reservatus.

XV.

Sodomiticum peccatum inter ejusdem, aut diversi sexus personas, etiam virum, & uxorem, non modo consummatum, sed etiam re ipsa, & actu ad id ex se ducente tentatum. Item, & eadem ratione peccatum, quod illo gravius est, seu bestialitas.

XVI.

Lenocinium; cujus rei sunt, qui aliorum ejusdem inter se, aut diversi sexus libidinem, ac impuditiæ crimen scienter, & voluntarie procurant, aut adjuvant; invitando, consulendo, locum præbendo, epistolæ scribendo, aut deferendo, vel alio quovis modo, seu quæstus causa, seu absque quæstu.

In septimum, & octavum Præceptum.

XVII.

Exustio voluntaria domorum profanarum, si incendiarius non est publice denunciatus.

XVIII.

Crimen falsi; quo comprehenduntur hæc. 1. Falsam monetam cudere, aut adulterare legitimam. 2. Falsum testimonium, seu Sacramentum falso præstitum in propria, aut aliena causa, coram iudice, aut eo, qui vices iudicis agit, cujusmodi est, qui

vocatur commissarius. 3. *Falsum testimonium*, in causa matrimonii, a contrahentibus, aut ab aliis mala fide, ac dolo praestitum, scripto, aut viva voce, ut a Ministris Ecclesiae matrimonium nullum, vel quavis ratione illicitum benedicatur, Et celebratur. *Annexa est censura excommunicationis ipso facto; eaque reservata.* 4. *Falsificatio litterarum Ecclesiasticarum.*

De castibus, quos Superiores regulares sibi reservare possunt.

Casus, quos Superiores regulares sibi reservare possunt, sunt sequentes, quos Clementis Papae VIII. decretum, Maji die 26. an. 1593. editum continet.

I.

Veneficia, incantationes, sortilegia.

II.

Apostasia, sive habitu dimisso, sive retento, quando eo perveniret, ut extra septa Monasterii sive conventus fiat egressio. Nota non esse casum reservatum, si adsit animus redeundi.

III.

Nocturna, Et furtiva simul e Monasterio, seu conventu egressio, etiam non animo apostatandi facta.

IV.

Proprietas contra votum paupertatis, quae fit peccatum mortale; Et talis est receptio, detentio, vel donatio rei notabilis, sine Superiorum licentia.

V.

Juramentum falsum in judicio regulari, seu legitimo.

VI.

Procuratio, auxilium, sive consilium ad abortum faciendum animati fetus, etiam effectu non sequuto.

VII.

Falsificatio manus, aut sigilli Officialium conventus.

VIII.

Furtum de rebus Monasterii, seu conventus in quantitate, quae fit peccatum mortale.

IX.

IX.

Lapsus carnis voluntarius opere consummatus. Hoc nomine non solum culpa, sed voluntariæ etiam, & solitariæ pollutiones intelliguntur.

X.

Occhio, seu vulneratio, aut gravis percussio, cujuscunque personæ.

XI.

Malitiosum impedimentum, seu retardatio, aut apertio litterarum a Superiore ad inferiores, aut ab inferioribus ad Superiores.

De iis, qui a casibus Papæ reservatis absolvendi potestate gaudent.

Episcopi, quique ab his id facultatis obtinent, ab omnibus Papæ reservatis casibus, cum sunt occulti, nempe cum publici non sunt, absolvere possunt. Id autem publicum dicitur, quod in judicio probatum fuit, quodve in tota vicinitate, quæcunque tergiversatio adhibeatur, celari non potest; atque ita occultum crimen, quatenus publico opponitur, illud est, quod in judicio probatum non fuit, & de quo vicinitas per aliquam tergiversationem celari potest. Hæc Episcoporum potestas nititur consuetudine, & auctoritate Tridentini Concilii, quod in sess. 24. de Reformat. cap. 6. ita pronuntiat: *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare; & in quibuscunque casibus occultis, etiam sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes, quoscunque sibi subditos, in diæcesi sua per se ipsos, aut Vicarium, ad id specialiter deputandum, in foro conscientie gratis absolvere, imposita poenitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientie eis tantum, non eorum Vicariis, sit permissum.*

Possunt etiam Episcopi ab omnibus Papæ reservatis casibus, publicis licet, & manifestis absolvere Monachos, seu regulares, moniales, seu religiosas, nuptas fæminas, juniores viduas, impuberes, artifices, agricolas, omnes, qui sua-

rum manuum labore sibi victum lucrantur, aut qui sub aliena potestate sunt, puellas, pauperes, senes, valetudinarios, denique omnes, qui Romam adire non possunt, quin suam ipsorum vitam, libertatem, aut bona in discrimen adducant. Hi casus omnes ad physicam, aut moralem adeundæ Romæ impotentiam rediguntur. Regulares porro, suorum privilegiorum vi, non ea tamen potestate gaudent, ut a casibus Papæ reservatis absolvant, quemadmodum statuit Tridentina Synodus sess. 14. cap. 7. quæ postquam declaravit Sacerdotem, quemlibet posse omni casu Papæ reservato personas in mortis articulo versantes absolvere, subdit, generalibus verbis Sacerdotes ad unum omnes tam sæculares, quam regulares complectentibus, nullam iisdem Sacerdotibus, quoad ejusmodi reservatos casus potestatem, extra hunc articulum, seu periculum probabile mortis, suppetere. Hujusmodi constans Galliæ disciplina est; ut proinde si sæcularis, aut regularis Sacerdos peculiarem aliquam a casibus Papæ reservatis absolvendi facultatem a sancta Sede obtinuisset, ea uti non posset, nisi cum Ordinarii venia. Animadvertendum est eum, cui a casibus Papæ reservatis absolvendi facultas est, posse, hujus facultatis vi, a censuris absolvere, quæ iisdem addictæ sunt, quia casus hi proprie non sunt reservati Papæ, nisi ob censuras, quas semper adjunctas habent. Eadem non est casuum ratio, qui Episcopis reservati sunt; cum enim hi quidem sibi quosdam casus reservare consueverint, quibus nulla censura addicta est, haud sufficit, quempiam a casibus, qui iis reservati sunt, absolvendi facultate instructam esse, ut & a censuris, quas iidem sibi reservarunt, absolvere possint.

*De iis, qui a Casibus absolvendi facultate pollent,
qui Episcopis reservati sunt.*

Sunt hi: 1. Episcopus. 2. Vicarius generalis. 3. Pœnitentiarius. 4. Quicumque, præter generalem approbationem a casibus ordinario reservatis absolvendi peculiarem potestatem ab Episcopo acceperunt. Regulares ergo, qui peculiarem hanc potestatem ab Episcopo non acceperunt, a

casibus eidem reservatis absolvere nequeunt, seu suæ Superioritatis vi, siquidem Superiores sunt, seu vi consuetudinis, quæ contra Episcopalem jurisdictionem præscribere non potest, seu denique indultorum vi, quæ summi Pontifices regularibus concesserunt; quoniam omnia, & singula indulta hæc, seu vera, seu falsa, revocata fuerunt a Tridentino Concilio, a Gregorio XIII. an. 1577. a Clemente VIII. an. 1601. a Paulo V. an. 1617. ab Urbano VIII. ab Alexandro VII. & a Clemente X. qui decessorum suorum omnia super præsentī argumento decreta confirmavit, declaravitque, 1. eos nec per bullam *Mare magnum* appellatam, nec per cætera regularibus concessa privilegia, a casibus Episcopo reservatis absolvendi potestatem accepisse. 2. Per dictorum privilegiorum regularibus concessorum post Tridentinum Concilium confirmationem effectum non esse, ut privilegia, quæ Concilium, & Apostolica Decreta extinxerant, & abrogaverant, ac peculiariter a casibus Episcopo reservatis absolvendi potestas, reviviscerent; ad extremum eos, qui a casibus summo Pontifici reservatis absolvendi peculiari facultate pollent, non proinde a casibus Episcopo reservatis absolvendi facultate pollere. Ratio est, quia summi Pontifices volunt, eaque omnino mente sunt, ut ne indulta, quæ ipsi concedunt, ulla prorsus ex parte jurisdictionem imminuant, quæ locorum Ordinariis suppetit, secundum ea S. Gregorii Magni verba: *Si sua unicuique Episcopo jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?*

De Regulis ad reservatorum Casuum explicationem.

Præcipuæ regulæ, quæ reservatorum casuum explicationi inservire possunt, his versiculis continentur.

*Completum, externum, certum, mortale, favores
Auge, odium stringe; a potiori ratio nulla est.
Mas annos habeat bis septem, fœmina bis sex;
Solve mandantes, quando non jura reservant.*

Ha-

Harum Regularum, seu Conditionum explicatio.

Complectum.

Significat hæc vox, ut peccatum reservatum sit, consummatum esse oportere, conatusque simplices non sufficere. Causa exempli, quibus in locis homicidium reservatum est, in hanc censuram non incidit, seu qui occidere conatus est, seu qui vulneravit, cum vulnera non est secuta mors, quia sine morte completum homicidium non est. Simples tamen conatus sibi reservare Superiores possunt; at cum id faciunt, suam mentem indicant. Ita quidem ex Rituali Verodunensi, ann. 1691. peccata, quæ Parochi cum iis perpetrant, quæ eorum Parochianæ, itemque confessarii cum iis, quæ eorundem poenitentes sunt, Episcopo sunt reservata. Rituale Rupellense reservat duellum Episcopo tum quoque, cum provocatio solum adfuit. Conjugum facinus, qui sibi reapse mortem inferre conantur, quamvis ea secuta non sit, in Parisiensi dioecesi reservatus casus est, itemque sodomie peccatum simpliciter tentatum per actum, qui ad illud suapte natura ducit, etsi nequaquam ad consummationem perveniat.

Externum.

Ut peccatum reservatum sit, haud satis est internum esse, videlicet in mentis cogitatione, & cordis affectu; requiritur, ut externum sit, & sensibus obvium, scilicet exterius, dictis, aut factis perpetratum; at illud ab alio perspectum fuisse non est necesse. Quamobrem, ubi hæresis reservata est, tametsi peccatum per internum mentis actum compleri possit, in reservationem tamen non incidit, nisi qui cogitationi externum aliquem actum addidit, ut qui animi sui prava sensa ore protulit, aut scripto tradidit. Testatur Gilbertus se, (Consultationum canonicarum, super Poenitentia Sacramento, tom. 1. pag. 464.) postquam expendit, quid super hac re jura duo, commune scilicet, & Galliarum Ecclesie peculiare doceant, nullum internum peccatum, quod aut in præsentia reservatum sit, aut olim fuerit, comperisse; putat nihilominus dubitari non posse, quin peccata mere interna reservari liceat: quia ejusmodi peccata cum clavium pote-

potestati subfunt, & ad internum forum pertineant, reservationi proinde obnoxia sunt, æque atque externa, quæ sub eadem potestate, sub eodemque foro posita sunt.

Certum.

Ut peccatum aliquod reservatum sit, certum, extraque omnem dubitationem constitutum esse debet. Duplicis porro generis dubitatio distinguitur, *juris una, facti altera.* Ea juris dubitatio est, per quam dubitatur, adfit, necne lex, quæ peccatum reservet, de quo sermo est, aut an ejusmodi peccatum ipsius legis verbis contineatur. Facti dubitatio locum habet, cum poenitens haud certus est, an reservatum illud peccatum patraverit; an actum consummaverit; an pubertatis ætatem tum quidem ageret; an lethaliter peccaverit ob circumstantias, quæ eum excusare videntur, &c. Ea communis sententia est in hoc duplici dubitationis genere nulli omnino reservationi locum esse, dummodo legitima dubitatio, prudensque sit, hoc est, gravibus rationum momentis nixa, quibus idem mutuo pondus inest, quæque animum suspensum teneant, quin certo in alterutram partem se dare possit. Sunt tamen Theologi, qui asserant, in his duabus dubitationibus reservatum peccatum esse, prætexentes tutius in re dubia, consilium ineundum esse. Nec defunt, qui putent, peccatum reservatum esse in juris, non autem in facti dubitatione, quæ quidem, quam juris, favorabilior illis esse videtur. In usu suæ quisque diocesis morem, cum notus est, sequi debet; Episcopum, aut magnum Vicarium, cum probe notus non est, consulere; & interim reservatorum casuum, cum dubii sunt, absolutionem, extra necessitatis casum, periculo non exponere. Ad peccata Papæ reservata quod attinet, certum est, in dubitationis casu posse Episcopos ab illis absolvere. Ratio est, quia reservationes ad Papam, cum in odiosarum rerum numero positæ sint, quippe quæ circumscribunt Episcoporum auctoritatem in rebus, quæ alloquin eorum auctoritati subessent, casibus tantum moraliter certis accommodari debent. Gibertus, qui pag. 9. tomi primi Consultationum canonicarum super Po-

ni-

nitentiae Sacramento in Parochorum, & poenitentiariorum favorem, quoad Episcopos, idem effatum statuit, ejusdem operis pag. 33. usum ait hujc effato contrarium esse.

Mortale.

Verbum hoc significat, nullum peccatum reservatum esse, nisi mortale sit, quia cum peccatum veniale necessaria confessionis materia non sit. Superior non posset per ejus reservationem, quam ederet, reos adigere, ut ejusdem absolutionem obtinendi gratia ad eum se conferrent. Itaque qui in reservatum aliquod peccatum lapsi sunt, reservationem non subierunt, cum lethaliter non peccarunt, ob aliquam circumstantiam, quæ a lethali peccato eosdem excusat, cujusmodi sunt, exempli causa, ignorantia, inadvertentia, libertatis defectus, materis levitas, &c.

Favores auge.

Hæc verba significant a reservatis casibus absolvendi facultatem, cum favorabilis sit, quam latissime locutio patet, explicari posse. Quamobrem, cum in omnium Parochianorum gratiam facultas concessa est, in ea Parochianæ continentur, itemque quicumque ob aliquod negotium ibidem versantur, quamvis eo ipso in loco domicilium non habeant: quis scilicet aliqua ratione Parochiani sunt, eosque *Parochianorum* nomen complectitur.

Ab aliquo reservato casu absolvendi facultas ad alios talem reservatos, ante impetratam veniam patratos, quorumque apud Superiorem mentio per incitiam, aut oscitantiam haud facta est, referri potest: quia Superior assentiri censetur, ut eorum absolutio tribuatur, quemadmodum ipse a reservatis casibus, quorum ei facta confessio est, absolutionem concedens, censetur eo animo esse, ut ab iis absolvat, quæ innocentem omissa sunt. Cum confessarius facultatem obtinuit, ut a reservatis casibus quempiam absolveret, quin eorum seu genera, seu numerum explicaret, ab iis omnibus peccatis absolvere potest, quæ is ad suæ confessionis finem usque petruerit; et si post concessam facultatem in eorum ali-

aliqua lapsus sit quia facultas hæc directe personam afficit, nec ad ullum peculiariter casum redigitur.

Odium fringe.

Innuunt verba hæc casuum reservationem, cum odiosa sit, strictiore, & quod inde consequitur, aptiore, naturæque proprio vocabulorum significatione explicandam esse. Inque in hac materie *patris* nomen de naturali tantum patre, non autem de foceris, vel adoptivis patribus intelligitur. Cum usitata notio verbis alia a propria, & naturali subest, usitata, communisque notio præfertur. Cum proprius verborum sensus aut inutilis est, aut ridiculus, aut alteri legi contrarius, ea explicari necesse est alia significatione, quæ propius ad Superioris mentem accedat, quantum quidem ex iis, quæ in statuto præcedunt, & subsequuntur, cognosci poterit.

A potiori ratio nulla est.

Significant hæc verba, ex eo, quod casus aliquis reservatus est, non statim consequens fieri graviolem casum, atrociolemque reservatum, & ipsum esse. Ratio est, quia casuum reservatio a Superiorum voluntate pendet.

Mas annos habeat bis septem, famina bis sex.

Quamquam peccata ante pubertatis ætatem patrata sibi reservare possunt Episcopi, quia tamen id facere non consueverunt, quilibet Sacerdos a peccatis ante hanc ætatem patratis absolvere potest, quamvis ea, qui patravit, non nisi post pubertatem confiteatur. Exciptendi sunt ab hac regula impuberes, qui clericos, aut religiosos percusserint; in hac enim facti specie peccatum Episcopo reservatum esset, ex capite primo de *Sent. excomm.* Exciptendi quoque sunt eorum dioeceseon impuberes, in quibus usus huic regulæ contrarius vigeret.

Solvo mandantes, quando non iura reservant.

Id sibi voluat verba hæc, cum reservatio de iis tantum loquitur, qui crimen patraverunt, eos, qui illud iusserunt, aut sua-

suaferunt, in ea minime contineri. Ergo criminum confcios, generatim loquendo, casus reservati non complectuntur, nisi cum in reservatione sit expressa eorumdem mentio.

His præcipuis regulis ad reservatos casus spectantibus addi possunt, quæ sequuntur.

1. Reservatio confessorium sequitur, quocumque se confert, cum is per ejus auctoritatem absolvit, qui reservationem statuit, non item cum absolvit alterius auctoritatis vi. Ea est hujus regulæ ratio, quia ex Tridentino Concilio, *sess. 14. cap. 7.* reservatio confessorium ligat, cum utpote ordinariæ, aut delegatæ potestatis limitatio confessorium afficiat *primario & per se*, ut loquuntur Theologi. Ex quo sequitur, eum, dum absolvit reservantis auctoritate, a reservatis casibus absolvere non posse, quamvis extra ejus ditionem sit; cum tamen, si per alterius auctoritatem absolvit, reservationi non subit. Ita Parochus, qui cum suis Parochianis ad aliquem in aliena dioecesi positum pietatis locum se confert, eos quidem ab ordinariis casibus absolvere potest, quamvis extra sui Episcopi jurisdictionis fines existat, at non ab iis, qui ejus loci Episcopo reservati sunt, nisi in id ab eo facultatem acceperit. Ita, e converso, Parochus ejus loci pietatis, aut quivis alius ejusdem loci confessorius possunt a reservatis casibus poenitentes absolvere, qui ex aliis dioecesibus eo conveniunt, dummodo casus hi reservati non sint in eadem dioecesi ejus Parochi, ejusve confessorii, quicumque fuerit, quia non absolvit ejus auctoritate, qui reservationem statuit, & quia poenitentem, qui e propria dioecesi egreditur, reservatio non sequitur, nisi abeat dolo malo, ejusdemque declinandæ animo, ut declaravit Clemens X. in sua Constitutione *Superna magni*, ubi regulæ, quæ modo statuta post eum est, hanc exceptionem apponit: *Nisi eosdem poenitentes noverit in fraudem reservationis ad aliam dioecesim pro absolutione obtinenda migrasse.*

2. Reservatio super ea quoque peccata cadit, quæ, antequam reservarentur, patrata fuerunt; ut proinde confessorius, cui reservati casus non suppetunt, a peccato non pot-

potest absolvere, quod sex ante mensibus, aut amplius, quam illud Episcopus sibi reservaret, patratum fuit. Ratio est, quia reservatio proxime cadit supra confessorii potestatem, non autem supra peccata, nec supra hæc agit, nisi quia eidem potestati subsunt, & propterea, ut reservationis lege peccatum continetur, satis est illud nondum remissum esse.

3. Cum Papa, vel Episcopus alicui facultatem concedit, ut ipse sibi confessorium eligat, non proinde electo confessorio a reservatis casibus absolvendi potestatem tribuit. Ratio est, quia a reservatis casibus absolvendi potestas est peculiaris gratia, quæ in generali confessione audiendi confessione non continetur, & Papa, aut Episcopus id solum in animo habet, ut electo confessorio facultates tribuat, quæ ordinariis confessorii communes sunt.

4. Confessarii, seu sæculares, seu regulares, quibus indulta sappetunt, ut a casibus Papæ reservatis absolvant, iis uti non possunt sine Episcopi venia, cui eadem exhibere tenentur, cap. 3. & 5. *de Pœnit. Et Remiss. extrav. cœnm.*

5. Confessarius, qui reservatis casibus caret, poenitentem licet legitime impeditum, quominus ad Episcopum confugiat, ab iis absolvere non potest. Ratio est, quia potestatem hanc omnibus confessoriiis jus non concedit, nisi cum eorum poenitentes in articulo, vel in periculo probabili mortis versantur. Parisiensis dioceseos is est mos, ut Parochi, quorum parœciæ ultra leucas tres Parisiis absunt, absolvere possint a casibus reservatis, non autem a censuris pariter reservatis, omnes viros, fœminas, & puellas, quæ vere eorum Parochianæ sunt, non autem eas, quæ ad alias parœcias pertinent. Eadem est Sacerdotibus concessa facultas, qui absentibus, aut fato functis, aut legitime impeditis Parochis, ad parœciarum servitium designati sunt, non autem parœciarum Vicariis, etiam in Ecclesiis, quæ succursales dicuntur.

6. Cum peccata per commune jus Episcopo reservata, in casuum ab Episcopo reservatorum catalogo expressa non sunt, ab iis omnis confessorius absolvere potest. Nititur

hæc regula principiò Innocentii III. cap. 29. *de Sent. ex-communicati.* cum scilicet legislator excommunicationem non sibi reservat, credendi locum esse, eum aliis ejusdem absolutionem concedere.

7. Confessarius, qui a reservatis casibus absolvendi peculiarem facultatem accepit, non propterea a censura reservata, quæ iisdem annexa est, absolvere potest; quia aliud est casus reservatus, & aliud censura, quæ ei annexa, quæque & ipsa reservata est. Si tamen a peculiari casu absolvendi potestatem confessarius a Superiore obtinuisse, postquam ei exposuisset, eum casum reservatum esse, eidemque annexam censuram pariter reservatam existere, ab utroque absolvere posset: quia Superior pro peculiari casu, qui ei fuit expositus peculiarem potestatem concedens, a reservata censura absolvendi potestatem eodem tempore concessisse censetur, quamvis hanc potestatem non expresse-rit.

8. Confessarius, qui reservatos casus non obtinet, non potest primo quidem a casibus non reservatis poenitentem absolvere; deinde vero eundem ad Superiorem remittere, ut a reservatis casibus absolutionem suscipiat. Ratio est, quia id esset confessionem partiri; quod, theologicè loquendo, nec licet, nec esse potest: quoniam nullum unquam mortale peccatum potest remissum esse, quin cætera quoque remissa sint. Qui porro Ecclesias excusare volunt, quarum Ritualia simplicibus Sacerdotibus eam veniam dederunt, ut a peccatis non reservatis absolverent, & quoad alia ad Superiorem remitterent, sunt ea Ritualia, quoad eos casus, poenitentiae solum impositionem, non item Sacramentalem absolutionem Superiori reservasse.

9. Confessarius, qui ab omnibus reservatis casibus, non autem a censuris, absolvendi potestate gaudet, non potest a peccati culpa, quod censuram annexam habet, absolvere, si hæc censura est excommunicatio major, aut minor, ac deinde suum poenitentem ad Superiorem remittere, ut a censura ipsa absolvatur. Ratio est, quia absolutio ab excommunicatione, tam majore, quam minore, absolutionem a peccatis antecedere debet, quandoquidem utraque excom-

unicatio impedit, ne quod Sacramentum, quodcunque sit, recipiatur. Secus se res haberet, si censura esset suspensio, et irregularitas.

10. Cum furtum sacrilegum inter casus, in diocesi reservados positum est, confessorius, qui ejus diocesis reservatus casus non habet, a profanarum rerum furto in Ecclesia perpetrato absolvere potest, cum ea res depositi loco ibidem non sunt. Ratio est, quia in odiosa materie, cujusmodi est reservatio, verba sumi debent stricta significatione, & secundum hanc quidem significationem, profana retinocinium in Ecclesia, ubi ea res in depositi modum non deest, in communi jure, sub sacrilegii nomine non continetur. (Gibertus, in Consultationibus canonicis super Sacramento Pœnitentiæ, Tom. I. pag. 483. & seq.).

11. Qui confessionem voluntarie nullam edens, reservatus casus absolutionem suscipit, cum iterum Sacerdoti reservados casus habenti confiteri debet, quia absolutio, quam suscepit, nulla, & invalida absolutio est. At si in confessione, quam apud confessorium ad reservados casus approbatum edidit, se de reservato casu accusare, citæ culpam, oblitus est, sufficit, ut peccatum, cujus oblitus est, apud confessorium, quamvis ad reservados casus non approbatum accepisset. Ratio est, quia confessorius ad reservados casus approbatus eo animo esse potuit, & reapse fuit, ut reservationem tolleretur; præterea peccata, quæ pœnitens involuntarie, & sine culpa oblitus est, in iis contenta, quæ accusat, conjunctione, que cum iis remissa censentur.

12. Sacerdos ad reservados casus non approbatus, inofficis tamen confessionem audire debet, tamen si facile confessorium ad ejusmodi casus approbatum accire posset; cum scandalum esset, nisi ipse ejus confessionem exciperet, aut si moriens ægrius se adduci posse significaret, ut alteri Sacerdoti confiteretur: Quod si adest, aut haberi facile possit, qui facultatem habet absolvendi a casibus reservatis, abstinere a confessione audienda debet is, qui hanc facultatem non habet; nisi tamen prudenter judicaverit oriturum hinc scandalum, aut

moriturum id nimis ægre laturum. (Mandatum Cardinalis Noviliacenſis ſuper Caſibus reſervatis.)

13. Morti proximus ab aliquibus reſervatis caſibus, cenſurisve reſervatis a Sacerdote abſolutus, cui peculiaris ab iſis abſolvendi facultas deerat, non ei legi ſubeſt, ut, ſi convaluerit, alteri Sacerdoti ea facultate inſtructo, novæ abſolutionis ſuſcipiendæ gratia, ſe præſentet: quia quam ſuſcepit, rata, & valida abſolutio eſt, cum certum ſit in mortis articulo nullum reſervatum caſum, nullam reſervatam cenſuram eſſe. Se tamen hic pœnitens reſervatorum caſuum, aut reſervatarum cenſurarum Superiori ſiſtat, neceſſe eſt, tum ut ejus admonitiones ſuſcipiat, ſi de reſervatis caſibus agitur; tum ut pœnitentiam, & ſatisfactionem accipiat, quæ cenſuræ debentur, in quam incidit, ea ſecus indiſta pœna, ut in eandem cenſuram recidat, tum etiam ut hujus cenſuræ novam abſolutionem recipiat; quæ Pariſienſis diœceſeos diſciplina eſt: *Si autem abſolutus fuerit moribundus a cenſura aliqua reſervata, omnino neceſſe eſt, ut, ubi convaluit, ad Superiorem accedat; denique ab eo abſolutionem cenſuræ recipiat.* Diſciplina hæc, quoad Pariſienſem diœceſin, aliasque, quæcunque eam ſequuntur, communis juris reſtriſto eſt.

14. Archiepiſcopus ſuorum ſuffraganeorum diœceſanos a reſervatis caſibus, reſervatisve cenſuris abſolvendi jure non pollet: quia ejus in ſuorum ſuffraganeorum diœceſanos juſdictio ſolum in appellationis, aut viſitationis caſibus locum habet.

Superiores regulares nec ſibi reſervare caſus alios, quam qui in Clementis VIII. decreto expreſſi ſunt, niſi generale, aut provinciale Capitulum hanc iis auctoritatem tribuerit, neq, ſub excommunicationis iſſis reſervatæ pœna, prohibere poſſunt, ne quædam peccata patreantur, haud ex eorum numero, quæ idem decretum regulari Præſiato reſervata declarat. Hujus regulæ ſecunda pars eo nititur fundamento, quod, licet peccati reſervatio a cenſuræ reſervatione differat, Superior cenſuræ abſolutionem ſibi reſervans, peccati, cui eam appoſuiſſet, abſolutionem ſibi indireſte reſervaret, cum peccatum non niſi poſt excommunicationis abſolutionem

nem

nem remitti possit, atque ita Clementis VIII. decretum eluderet.

Ne ducatum praebeat cæcus cæco, casus, in quibus volumus solos adiri Episcopos, per hanc nostram constitutionem Ecclesiarum rectoribus nostræ provinciæ intimamus; districte eis sub excommunicationis pœna mandamus, ne de his se ullatenus intromittant, sed illos ad suum in his casibus diocesanim remittant, qui in his, vel eorum aliquo, eis voluerint confiteri. Casus autem sunt hi, videlicet, cum quis petit absolvi ab excommunicatione majori lata, vel indulta ab homine, vel a jure; item incendio, & crimine publico; sicut in blasphemante Deum, vel Sanctos, &c. (Concilium Ravennatense, an. 1286. rubr. 8.)

Item ut nullus, cujuscunque Ordinis, vel religionis, seu conditionis existat, confitens in cujusquam civitate, vel diocesi, præter specialem, vel generalem licentiam ipsius diocesanæ, de facto absolvere quemquam, vel ligare præsumat in casibus eidem diocesano, a jure, consuetudine, vel statuto provinciali, vel synodali, specialiter reservatis. Casus vero sunt hi: in excommunicato a canone, in incendiario nondum etiam publicato, in blasphemio famoso, &c. (Concilium Avenionense, an. 1326. cap. 12.)

Gibertus hallucinatus est, cum dixit, hunc reservatorum casuum catalogum prodiisse proxime post eum, quem edidit Eusebius Sullius, quique ad annum 1196. pertinet: quoniam Ravennatensis Concilii catalogus, an. 1286. est eo prior, quem Avenionense Concilium, an. 1326. contexit.

Statuit præsens Concilium, quod singuli diocesani in suis Synodis, & Decani in suis Capitulis, seu calendis, exponant causas sedi Apostolicæ, & diocesani specialiter reservatos, populum instruendo, quod de præmissis absolvi non possunt, nisi per diocesanos, aut eorum pœnitentarios, vel illos, quibus hoc specialiter dicti diocesani duxerint concedendum. Et si qui religiosi, vel sæculares asserant, sibi potestatem in dictis casibus per diocesanos fuisse concessam; de ipsa, antequam ea utantur in aliqua Parochia, teneantur curato illius Parochiæ, per litteras potestatem hujusmodi continentem facere promptam fidem. (Concilium Rothomagense, an. 1235. can. 11.)

Statuimus, quod quilibet Episcopus provinciarum nostrarum in casibus sibi reservatis tot confessores discretos instituat, quot secundum statum suarum civitatum, & diœcesis necessarios noceat, quibus super ipsis committat plenariam potestatem. (Concilium Vaurense, an. 1368. can. 126.)

In occultis delictis ex reservatone casuum compertum habemus, non nihil mali interdum accidere; vel quod peccator non habens in promptu Sacerdotem, qui illum absolvat, confiteri vel differt, vel contemnit, vel quod, qui minores ætate sunt, vel mulieres difficile adducantur, ut ex suis Parochiis, non sine levi suspitione ad nos, seu commissarios nostros profiscantur. Quare, ut consulamus, & verecundiæ, & famæ, visum nobis est hanc potestatem nostram absolvendi a peccatis, & casibus nostræ absolutioni reservatis (occultis tamen) omnibus Parochis per diœcesin nostram constitutis, rite vocatis delegate, modo tamen Vicariorum nostrorum in pontificalibus consilium requirant, ac adhibeant: nostris tamen suffraganeis potestatem facientes aliter in diœcesibus suis, uti consultius videbitur, super hac re ordinandi. (Concil. Colonienſe, an. 1536. part. 7. can. 37.)

Moguntinum Concilium, an. 1549. hanc Colonienſis Concilii concessionem ad omnes, quoque religiosos mendicantes, ut par est, approbato protrahit, ita tamen, ut homicidium, hæresin, & excommunicationem excipiat.

Confessores omnes casus summo Pontifici, & Episcopis, quavis ratione reservatis scriptos apud se habeant; ne quid per incuriam sibi facultatis assumant. (I. Concilium Mediolanenſe, an. 1565. part. 2. art. 6.)

Omnibus Parochis, & aliis Sacerdotibus, confessionibus audiendis præfatis, sub excommunicationis pœna prohibemus, ne deinceps a peccatis, & criminibus atrocioribus, quorum cognitionem, & absolutionem sibi summus Pontifex, aut Episcopus in suis synodalibus constitutionibus reservarunt, quemquam absolvere declarantes absolutionem in prædictis criminibus absque certa, & præcipua sanctissimi domini nostri Papæ, vel propriorum Episcoporum concessione, per Parochos, & alios Sacerdotes, præterquam in articulo mortis datam, viribus penitus

parere, & nullam esse. (Concilium Burdigalense, an. 1583. can. 12.)

Verba hæc, *Episcopus in suis synodaliſus conſtitutionibus*; nobis præſentia diſcutiendæ in præſentia controverſiæ locum, an ſcilicet peccata, quorum abſolutionem ſibi Episcopus reſervavit, etiam poſt ejus mortem, depoſitionem, diſmiſſionem, aut tranſlationem reſervata ſint. Ad hanc controverſiam dirimendam, diſtinguendum eſt primo loco inter id, quod tamquam communem legem, ſeu quod ajunt, *per modum ſtatuti generalis*, Episcopus ſtatuit, & id, quod per peculiare mandatum jubet. Diſtinguendum præterea eſt inter ſanctiones, ſeu leges, quas ſua in ſynodo, quasque ſua ſine ſynodo Episcopus edit. Quod Episcopus tamquam ſimplex mandatum decrevit, non ſubſiſtit, niſi quamdiu hic Episcopus in ſede eſt, quia juſſum, quod generalis, & permanenſis legis notam, ſeu characterem non præfert, per ejus mortem, depoſitionem, diſmiſſionem, aut tranſlationem deſinit, qui illud tulit. At, cum lex conſtans, & permanens ſuapte natura ſit, quod in legis modum præſcriptum fuit, eo uſque ſubſiſtit, dum revocatum, ſeu abrogatum fuerit. Zerola, Cabaffutius, alique canoniftarum non pauci contendunt conſtitutiones, abſque ſynodo ab Episcopo editas ſere ſemper deſinere, easque tantum, quas per ſynodalem deliberationem edidit, poſt eum ſubſiſtere, & legis, ſtatutiſque vim obtinere.

Gibertus, in ſuis ad Cabaffutium Adnotationibus, itemque in ſuis Eccleſiaſticis Inſtitutionibus, Tom. I. pag. 79. & ſeq. hanc ſententiam merito impugnat, monetque, ſiquidem non alia ſunt Episcopalia mandata, quæ poſt Episcopi mortem ſubſiſtant, quam quæ in plena ſynodo eduntur, Episcopalem nullam hoc ſane tempore ſanctionem eſſe, quæ non cum Episcopo, ſaltem in Gallia, moriatur, quandoquidem ibidem Episcopi, ſua ut decreta ferant, ſuarum ſynodorum conſilium non petunt, ſed ea jam edita deferunt ad ſynodos, ut in iis enuntientur, ut ad ea proinde ſynodi, tam parum conferant, quam populi parœciarum, in quibus eadem publica ſunt. Id ergo tamquam certum habendum

est, Episcopalia jussa omnia post Episcopi mortem subsistere, seu in ipsa synodo, e cleri sententia, qui eam constat, edita sint, seu ea Episcopus ipse per se, e sua ipsius sententia, suoque inconsulto clero, at in generalis tamen statuti, seu legis modum, ediderit.

Super hoc principio dicendum est, cum Episcopi solum in puri, putique mandati modum, quod raro fit, reservant peccata quædam, hanc reservationem haud post, eorum mortem subsistere; bene vero, cum edita est in statuti, functionis, & legis per totam diocesin generalis modum, quoad eam ab ejusdem successorum aliquo, vel omnino, vel ex parte mutari contigerit. At, si post Episcopi mortem subsistit ejusmodi reservatio, ab ea quoque absolvendi facultas subsistit; adeoque confessarii, quibus Episcopus hanc a casibus, qui ei reservati sunt, absolvendi facultatem concessit, in hujus usu, eo vita functo peristere possunt, itemque Sacerdotes, ad audiendas confessiones approbati, easdem etiam post Episcopi mortem, qui eos approbavit, audire.

CATECHISMUS, institutio, per quam ea docentur, quæ Christianus quisque scire debet, seu brevis, & methodica christianæ doctrinæ explicatio. Parochis commendant Concilia, & synodi, ut suis in Parœciis Catechismos dominicis diebus singulis peragant; & hæc quidem e gravioribus eorum functionibus una est. Id iñ juris est, ut, siquidem velint, id officii obeant ipsi per se, tum quoque, cum illud in eorum parœciis fundatum est, quamvis aliter enuntient foundationis verba; sin id facere ipsi noluerint, ad catechistarum delectum vocari debent, hunc licet delectum fundatio ædituis demandet. Cum Catechismi fundati non sunt, eosque per se Parochi obire non possunt, usus apud eos obtinet, ut Ecclesiasticos in supplementum seligant, quin ad id opus habeant Episcopi approbatione, quæ scilicet ad concionatores tantum requiritur.

Præcipimus etiam, quod Sacerdotes Parochiales studeant exponere populo, diebus dominicis, articulos fidei simpliciter, & distincte pueri quoque, a septimo, & supra, ad Ecclesiam a parentibus adducentur diebus dominicis, & festivis, &

in fide catholica instruantur. (Concilium Biterrense, an. 1246. can. 7.)

Præcipimus quoque, quod Sacerdotes Parochiales per se, vel alios sapinus studeant exponere populo, diebus dominicis, & festis, articulos fidei simpliciter, ac distincte . . . Et ad hoc idem in sua diœcesi frequentius, & diligentius faciendum Episcopus sit intentus. (Concilium Albienſe, an. 1254. can. 17.)

Archipresbyteri, Plebani, & quicunque Parochiales, vel alias curam animarum habentes, Ecclesias quocunque modo obtinent, per se, vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem dominicis, & festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua, & eorum capacitate pascant salutaribus verbis; docendo, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiandoque eis cum brevitate, & facilitate sermonis, vitia, quæ eos deducere, & virtutes, quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. (Concilium Tridentin. sess. 5. cap. 2. de Reform.)

Ut fidelis populus ad suscipienda Sacramenta majori cum reverentia, atque animi devotione accedat, præcipit sancta Synodus Episcopis omnibus, ut non solum cum hac per se ipsos erunt populo administranda, prius illorum vim, & usum pro suscipientium captu explicant, sed etiam idem a singulis Parochis pie, prudenterque, etiam lingua vernacula, si opus sit, & commode fieri poterit, servari studeant, juxta formam a sancta Synodo in Catechesi singulis Sacramentis præscribendam, quam Episcopi in vulgarem linguam fideliter verti, atque a Parochis omnibus populo exponi curabunt. (Sess. 25. cap. 7.)

Ut autem quilibet Parochus suo officio desungi queat, Catechismus Romanum latine, & gallice habeat, & ex ejus præscripto doctrinam de symbolo Apostolorum, legis decalogo, Sacramentis, atque aliis ad salutem necessariis tradat. (Concilium Rothomagenſe, an. 1581. titulo de Curatorum officiis.)

Parochi etiam singulis festis diebus ex Catechismo Tridentino (quem latine, & gallice, auctoritate nostra, editum penes se habere ipsis injungimus) populo proponant de iis rebus, quas nosse Christianorum omnium interest; ut sciant fideles, quid complectantur articuli fidei, quid continent decalogus, quid ipsi

petant, orationem dominicam recitantes, quibus Sacramentorum sit numerus, quæ vis eorumdem, ac potestas, Et quis effectus. (Concilium Burdigalense, an. 1583. tit. de Parochis.)

Ludovicus Rex XIV. per edictum diei 13. Decembris an. 1698. art. 3. & 10. Parochis mandat, ut saltem dominicis, festisque diebus Catechismum tradant, omnibusque patribus, matribus, tutoribus, aliisque personis, quibus puerorum, eorumque nominatim, quorum parentes religionem, quam reformatam dicunt, professi sunt, educatio demandata est, in mandatis dat, ut eos, dum ætatis annos quatuordecim nati fuerint, ad Catechismum mittant. Confirmavit Ludovicus XV. declarationem hanc per suam diei 24. Maji an. 1724. ad viginti annorum ætatem usque, & quidem Regis; jurisque dicentium dominorum protractatoribus ea lege imposita, ut omnium puerorum, qui se ad scholas, vel ad Catechismos non contulissent; accuratum catalogum a Parochis, Vicariis, aliisque ad se singulis mensibus remissum vellent.

CATECHUMENUS. Catechumeni sunt, qui baptismum expetunt, & operam dantes, ut Religionis mysteriis imbuantur, ad eum suscipiendum se comparant. Erant olim catechumenorum gradus, seu classes tres. Prima eorum erat, qui *audientes*, seu auditores appellabantur, quia ad Dei verbum in Ecclesia audiendum admittebantur. Erat eorum altera, qui se ad baptismatis susceptionem parabant, suaque singulorum nomina catechumenorum albo inscribenda curabant. Hi quidem catechumeni proprie, atque adeo christiani nominabantur, quia quodammodo ad christianam societatem pertinere incipiebant. Idem *orantes, substrati, genuflectentes* nuncupabantur; quia, postquam Dei verbum audierant, se in genua demittebant, precibusque una cum fidelibus intererant, seu qui super iis peculiare quædam preces ante sacrificium recitabantur. Eorum erat classis tertia, qui dicebantur *erecti*, seu *competentes*, quia catechumenatus expleto tempore, ad baptismum in Paschate, vel in Pentecoste suscipiendum designati erant. Sunt Auctores, qui cate-

catechumenos aliter dividant; at aliæ, quas statuunt, eorum distinctiones fere eodem recidunt.

Alius catechumenis, quam fidelibus locus erat, scilicet Ecclesiæ porticus, choro, & sanctuario oppositus locus. Non iis licebat Eucharistiæ celebrationi interesse; ea solum data venia, ut Missæ adessent ad offertorium usque, & quidem exclusive, quod ajunt, & sacræ Scripturæ lectionem, cohortationesque, seu sermones audirent, quos Episcopi post Evangelium edebant. Hæc Missæ pars, ab exordio ad offertorium, catechumenorum Missa nuncupabatur. Eucharistiam ne videre quidem sinebantur; at iis, ut quædam cum fidelibus communio suppeteret, tribuebatur panis benedictus, qui catechumenorum panis appellabatur.

Ita certo statui non possit catechumenatus origo in Ecclesia, dubitari tamen non potest, quàm antiquissimus sit, quandoquidem Tertullianus (*de Præscript. cap. 41.*) qui sub annum 245. supremum diem obiit, tamquam de usitata re, ac penes hæreticos ipsos instituta, quibus sui erant catechumeni, de eo loquitur. Peculiares aderant catechistæ, qui catechumenos erudirent, & hi quidem sedulo probabantur, tum ut ad catechumenatum admitterentur, tum ut ad hunc admissi, deinde baptizarentur. Hæc porro posterior probatio aliquibus in locis duorum, triumve annorum spatio perdurabat; ac pro catechumenorum fervore, aut negligentia, erratisque contrahebatur, aut protrahebatur.

De catechumenis lapsis, sancto, & magno Concilio placuit, ut tribus annis sint inter audientes tantummodo; post hæc autem cum catechumenis orent. (I. Concilium Nicænum, an. 325. can. 14.)

Item placuit, ut etiam per solemnissimos Paschales dies, Sacramentum catechumenis non detur, nisi solitum sal, quia si fideles per illos dies Sacramentum non mutant, nec catechumenis oportet mutari. (Concilium Carthaginense, anno 397. can. 5.)

Vide hujus canonis explicationem in primo hujus Operis Tomo, ubi Carthaginense Concilium, an. 397. habitum extat.

Baptizandi nomen suum dent, & diu abſtinentia vini, & carniſum, ac manus impoſitione crebra examinati baptiſmum percipiant. (Concilium Carthaginiſe, an. 398. can. 85.)

Evangelia deinceps placuit catechumenis legi apud omnes provinciarum noſtrarum Eccleſias. (Concil. Arauſicanum, an. 441. can. 18. & 19.)

Ad baptiſterium catechumeni nunquam admittendi.

Inter cætera hoc conſuimus obſervandum, ut ſacroſancta Evangelia ante munus illationem in Miſſa catechumenorum in ordine lectionum legantur, quatenus ſalutaria præcepta Domini noſtri Jeſu Chriſti, vel ſermonem Sacerdotis non ſolum fideles, ſed etiam catechumeni, ac pœnitentes, & omnes, qui ex diverſis ſunt, audire licitum habeant. Sic enim Pontificum prædicatione audita, nonnullos ad fidem attrahos evidentè ſcimus. (Concil. Valentinum, an. 524. can. 1.)

Item placuit, ut catechumenis ſine redemptione baptiſmi defunctis, ſimili modo, neque oblationis commemoratio, neque præſtandi impendatur officium; nam & hoc per ignorantiam uſurpatum eſt. (Concil. Bracarenſe, an. 563. can. 17.)

Canon hic, qui Miſſæ ſacrificium offerri, orarique vetat pro catechumenis, qui ſine baptiſmate mortui ſunt; probat, Bracarenſia Concilii Patres perſuaſum habuiſſe æternam ſalutem non alia ratione, quam per baptiſma, ſeu per martyrium, quod appellabatur baptiſma ſanguinis, obtineri poſſe. Ita etiam S. Gregorius Nyſſenus, S. Gregorius Nazianzenus, S. Cyrillus Jeruſolymitanus, & generatim Chriſtiſidelium plerique ſentiebant. At contraria ſententia tandem pervicit; crediturque jam hodie baptiſmatis deſiderium cum contritione conjunctum, quod deſiderii baptiſma dicitur, ſupplere baptiſmum aquæ, & ad ſalutem ſufficere. Sed ille non amiſit gratiam, quam popoſcit, aſebat S. Ambroſius in funebri oratione, quam habuit in Valentiniani junioris Imperatoris laudem, qui obierat catechumenus, & baptiſmum, antequam obiret, optaverat.

CATHEDRALIS, græca vox, quæ ſignificat cathedram, ſuggeſtum, ſedem, quæque in præſentia conſecrata eſt, ad ad Episcopatus præcipuam Eccleſiam deſignandam, ubi tamquam

quam in Episcopali sede Episcopus residet. Est admodum verosimile, inquit aliqui, hoc cathedralis Ecclesiae nomen: a Judæis ad Christianos migrasse; & quemadmodum penes Judæos intelligebatur per Mosi cathedram locus, in quo Dei lex enuntiabatur, ita Christianos appellasse *cathedram*, seu *cathedralem* Ecclesiam Episcopalem, ubi sedens primus, ejusque dioeceseos pastor, ut alter Moses, Evangelium suis ovibus annuntiabat. Putant autem cathedralis Ecclesiae nomen originem suam trahere e sedendi ratione in primis Christianorum coetibus, ubi eminentius, quam cæteri, sedens Episcopus habebat ad latera Presbyteros demissius sedentes; qui proinde *Assessores Episcoporum* appellabantur. S. Augustinus super Psal. 126. de hoc usu loquitur in hæc verba: *Altiori se in loco, tamquam in specula constitutos, quo oculorum acie pervigili, atque indefessæ, in tutelam gregis incubant, tanto cæteris virtute, & probitate clariores, quanto magis essent sedis honore, ac sublimitate conspicii.*

Placuit, ut & nemini (Episcopo) sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam Ecclesiam in dioecesi constitutam se conferre. (V. Concilium Carthaginense, an. 398. can. 5.)

Oportet enim in nullo Monasterio quemlibet Episcopum cathedram collocare, aut, qui forte habuerint, habere. (Concilium Carthaginense, an. 534.)

CATHEDRATICUM, jus, seu census, qui Episcopo in obedientiæ argumentum, & ad ejus honorandam sedem, quotannis solvitur. Jus hoc solvebatur interdum Episcopis in eorumdem visitationis cursu; at sæpius, cum synodos suas habebant. Ex quo factum, ut etiam *Synodaticum* appellaretur; & quæ Synodi post Pascha ut plurimum habebantur, census hic pariter *census Paschalis* dictus fuit.

Vetustissimus est in Ecclesia cathedraticus, seu synodaticus census. Biacarense Concilium secundum, an. 572. celebratum de eo tamquam de usu recepto loquitur, quem firmat, determinatque ad aureos solidos duos in futurum canonum altero: *Placuit, ut nullus Episcoporum, cum per dioeceses suas ambulat, præter honorem cathedra sua, id est, duos solidos, aliquid aliud per Ecclesias tollat.*

To-

Toletanum Concilium septimum, ann. 646. confirmavit decretum hoc; ejusque confirmationem posteriora Concilia plura secuta sunt. Cabillonense tamen Concilium, an. 813. id Episcopis interdixit, canone 17. verbis his: *Inventum est, quod in quibusdam locis Presbyteri duodenos, vel quaterdenos denarios Episcopis in censum annis singulis darent; quod penitus abolendum esse decernimus.* In Capitulari Caroli Calvi, quod ad an. 844. spectat, capite secundo, legimus, nono seculo, Episcopis optionem fuisse, ut jus ex mercibus, aut ex pecunia recipere. Bituricense Concilium, ann. 1584. tit. 33. *de Visitatione*, quoad cathedriticum, & Episcopalia cætera jura loquitur in hunc modum: *Jura synodalia, cathedralica, Episcopalia, & quævis alia antiqua, aut constituta Ecclesiasticis, cujuscunque dignitatis, ordinis, gradus, & conditionis existant, integre persolvantur, sub pœna excommunicationis.* Coetus generalis cleri, Meloduni convocatus, ann. 1579. tit. 35. *de Synodo diœcesana*, cathedratici census solutionem mandat his verbis: *Nemo Parochorum, aut aliorum jura cathedralica debentium, sedi, aut cathedræ pontificiæ diœcesis, honoris argumento, qui ipsi cathedræ a cæteris Ecclesiis tribui solet, persolvere venuat.*

Perpicitur hinc, cathedriticum jus olim in Gallia, ut in cæteris omnibus Christiani orbis regionibus, locum habuisse; atque adeo adhuc ibidem illud in aliquibus diœcesibus solvitur; at in aliis non amplius subsistit, ubi nempe ab eo Parochi, tamquam ab abusu appellarunt. Bignonius, agens die 13. Februarii an. 1637. in causa Parochi Chapossensis, e diœcesi Bellovacensi, significavit præsentiam in synodo esse reverentiale jus, cui se Parochorum nullus eximere potest, quin tamen præpterea quidquam solvat.

Doctus Papa Benedictus XIV. (*de Synodo diœcesana*, pag. 180.) animadvertit Auctores extitisse, qui pronuntiarent, a Concilii generatim omne cathedriticum jus improbari; iis quidem, ad hæc Auctores quod attinet, error est ex eo derivatus, quod ii cathedriticum, de quo loquimur, cum alio arrogato jure confuderunt, quod Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi ab iis exigebant, quos ordinabant; quodque & ipsum

ipsum *cathedraticum* dicebatur. Hoc posterius tributum scilicet, tamquam insignem abusum generatim Concilia damnarunt, non autem primum, quod in se ipso permixtum est, quamvis in ejusdem exigendi ratione peccari possit. S. Carolus Borromaeus, nedum illud damnavit, ejusdem legem renovavit in suo secundo Mediolanensi Concilio: *Illud*, inquit S. Praeful, (*Acta. Eccl. Mediol. part. 2. pag. 246.*) *sanctis canonibus constitutum est, ut a singulis Parochis in dioecesis synodo, cathedratici nomina, & solida duo exigantur, idque argumento honoris, qui cathedrali Ecclesiae tamquam matri a ceteris parochialibus Ecclesiis tribui debet.* Haud inutile fuerit animadverti, quibus in locis etiamnum cathedraticus census solvitur, ei quidem saecularem clero tantomodo, scilicet Parochos, & beneficiarios subesse, sua nimirum privilegia regulares eidem eximunt, praeterquam cum saeculares Ecclesias ipso jure monasteriis unitas possident. Caeterum, licet cathedraticus census etiam *synodaticus* appelletur, quia fere in synodo solvitur, non inde tamen consequens sit ab ejus solutione abstinere licere, cum synodus ab Episcopo non habetur: quia rationum momenta, quibus nititur ejus obligatio, subsistunt, quin a synodo pendeant, videlicet observantiae, & obedientiae, quae Episcopali sedi debentur.

CAUPONA, seu TABERNA. Semper caupona, seu tabernae, tamquam perturbationum, & corruptionis fontes, ac veluti sentinae, merito spectatae fuere. Sozomenus (*lib. 5. Hist. Eccl. cap. 16.*) memoriae prodit, Julianum Apostatam ad Arsacium Galatiae Sacerdotem scripsisse, ut flamines, seu sacrificulos falsorum numinum hortaretur, ne theatra, aut tabernas frequentarent: *Deinde singulos flamines hortare, ut nec ad theatrum accedant, nec in tabernis bibant.* Animadvertit Pater Alexander, (*in Histor. Eccl. sac. 11. & 12. cap. 4. art. 13. §. 6.*) Valdenses spectasse cauponas, tamquam peccatorum sentinas, easque appellare consuevisse diaboli scholas, in quibus hic divinitatis hostis miracula patrat, iis ex diametro opposita, quae sua in Ecclesia Deus edit: quoniam, nedum chandos erigit, caecos illuminat, surdis auditum reddit,

dit, mutis linguam solvit, efficit, & converfo, ut claudicent, qui recti ambulant, cæcosque, surdos, & mutos per crapulam eos reddit, qui videndi, audiendi, & loquendifacultatis libero uſa fraudatur. Non ergo admirationi eſſe debet tam ingens, tum veterum, tum recentiorum canonum numerus, qui cauponas, ſeu tabernas, præter quam in itinerum ineluctabili caſu, Eccleſiaſticis, religioſisque interducunt.

Si quis clericus in cauponâ comedens deprehenſus fuerit, jegeretur, præterquam ſi in publico diverſorio in via propter neceſſitatem dixerit. (Apoſtolic. can. 54.)

Quod non oportet ſacros, a Presbyteris uſque ad Diaconos, & Venerabiles quolibet Eccleſiaſtici Ordinis uſque ad Minifros, vel lectores, vel cantores, vel exorcifas, vel officios, vel ex numero continendum, & Monachorum, in cauponam ingredi. (Concilium Laodicenum, an. 320. ſeu 364. can. 24.)

Ut clerici, edendi, vel bibendi caufa, tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi. (Carthaginenſe Concilium III. an. 397. can. 27.)

Nulli licere clerico cauponariam habere tabernam. Si autem in cauponam ingredi non eſt permiſſum, quanto magis aliis in ea miniſtrare, & ea, quæ non licet, ipsis trullare? Si quis autem tale fecerit, vel ceſſet, vel deponatur. (Concilium in Trullo, an. 690. can. 9.)

Ut Presbyteri, Diaconi, Monachi, & Clerici tabernas ad bibendum non ingrediantur. (Concilium Francofurtienſe, ann. 794. can. 19.)

Servandum Presbyteris firmiter ſtatuiſmus, ne tabernas ingrediantur comedendi, bibendive caufa. Quod ſi poſt hæc ſtatuta facere præſumpſerint, canonica decernimus ſententia ſervandos. (Concilium Turonenſe, an. 813. can. 20.)

Clerici . . . tabernas prorsus evitent, niſi forte caufa neceſſitatis in itinere conſtituti. (Concil. generale Lateranenſe, anno 1215. can. 16.)

Tabernas non ingrediantur (clerici in ſacris conſtituti) niſi forte in neceſſitate in itinere conſtituti, pro cibo, vel potu, vel pro

pro hospitio, compellantur intrare. (Concilium Ravennatense, an. 1414. rubr. 10. & an. 1317. rubric. 4.)

Cum Christianos omnes deceat sobrietas, potissimum ea uti Ecclesie Ministros æquum est. Nam execratur eos D. Paulus, quorum Deus venter est; quod regnum Dei in esca, & potus non sit. Quare monentur clerici omnes, ut crapula, & ebrietas abstineant, & ænopolia, seu tabernæ non ingrediantur, nisi viatores; quod, qui contempserint, pœna carceris, & aliæ arbitraria plectantur. (Concilium Narbonense, ann. 1551. can. 17.)

Clerici ne tabernæ potatorias adeant, neque diverforia frequentent, nisi sint viatores; nec omnino se misceant laicis comitantibus. Vilescit enim plurimum ex ea turpi, & indecoræ consuetudine Ecclesiastici Ministerii dignitas. (Concilium Cameracense, an. 1565. tit. 8. cap. 6.)

Ut flagitii occasionem, quæ in cauponis, & tabernis deesse non solet, clericis adimamus, cauponarum aditu, & usu eos omnino interdiciamus, nisi in itinere necessitatis causa, quo loco cum mulieribus ne discumbant. Monemus autem Episcopos, & vehementer hortamur, ut in singulis eorum civitatibus curent parandum unum, aut alterum pudicum, & honestum diverforium, quo suarum dioceseon clericis rusticis, & necessitatis causa convenire liceat, nec in eo hospitio improbis, aut nequam hominibus locus sit, neve feminis ullo modo; sed tantum clerici, ac religiosi viri, si fieri possit, in eo recipiantur. (I. Concilium Mediolanense, an. 1565. part. 2. tit. 25.)

Haud satis habuit S. Carolus suæ provinciæ Episcopos hortari, ut in sua quisque Episcopali urbe tam utile domicilium, seu diverforium statuerent; multo plus egit ipse, sibi eam curam sumens, ut omnes Mediolanensis diocesis Ecclesiasticos, qui opus habuissent Mediolanum venire, in suis Archiepiscopalibus ædibus, quoad ibi constitissent, hospitio reciperet, aleretque.

Regiæ sanctiones, & Aresta vetant, ne quis, cujuscunque tandem generis fuerit, locorum, in quibus domicilium habet, tabernæ frequentet. Prohibent etiam, in arbitrario mulctæ pro prima, & carceris pro secunda vice pœnam, ne

oui potum, cibumque, seu mane, seu a prandio, divini servitii tempore, caupones tribuant. Est hæc dispositio articuli 25. Constitutionis Aurelianensis, an. 1560. declarationis diei 16. Decembris an. 1698. Arestu Parlamenti Parisiensis, in regulæ formam editi, die 1. Octobris ann. 1588. alterius Arestu Parlamenti Redonensis, in regulæ quoque formam editi, die 16. Octobris an. 1627. alteriusque in regulæ modum Arestu, diei 15. Decembris ann. 1711.

Arestum aliud, die 4. Januarii an. 1724. ad regulam statuendam editum caupones vetat vinum vendere, divini servitii tempore; potumque, & cibum dare, hiberno quidem tempore post vespertinas horas octo, æstivo autem post decem.

Arestum aliud, die 10. Februarii ann. 1724. ad Procuratoris generalis requisitionem editum omnibus tabernariis, poculorum citreorum propolis, aliisque prohibet, ne quem recipiant indebitis paulo ante notatis horis, in multæ poenam, pro prima vice, quæ minor esse non poterit quinquaginta libris in urbibus, & viginti libris in vicis, & pagis; & in eos, qui dictas cauponas, & alia loca ejusmodi frequentaverint, multæ saltem librarum viginti in urbibus; & in poenam carceris, pro secunda vice, atque adeo corporalis punitionis, in utrosque, si res postulaverit. Regalium jurisdictionum, supremorumque justitiariorum officiariis injungit, ut ad præsentis Arestu executionem incumbant, crebro cauponas, & loca cætera vetitis horis invisant, inquirent, agantque juridice in refractarios, secus, rationem suo ipsi proprio, & privato nomine reddituri.

Subsunt caupones furtis in eorum hospites editis, seu furtum a domesticis, seu ab exteris, per vim, aut citra vim editum fuerit. Expressæ sunt in hanc rem leges, ut nempe viatoribus securitatem comparent, cauponesque, seu tabernarios adigant, suis ut domibus longe maxima sollicitudine invigilent: *Nauta, caupones, stabularii, quod cujusque salvum fore receperint, in eos judicium dato. Leg. 1. ff. Lih. 4. tit. 9.*

CAUSA. Vox hæc proprie quidem diffidii, seu litis materiem; at, in communi usu, disputationem, actionem, seu processum ipsum super certa quadam, statique materie significat.

Causæ, hac duplici notione sumptæ, sunt vel personales, vel reales, vel spiritales, vel temporales, & profanæ, vel mixtæ, vel civiles, vel criminales.

Personales causæ sunt, quæ ad personas, seu laicas, seu Ecclesiasticas referuntur, in quas agitur, vel ut impedian- tur, ne quid faciant, quod nobis nocet, vel ut adigantur ad nobis dandum, faciendumve, quod e nostra utilitate est.

Reales causæ super mobilis, aut immobilis rei, aut realis juris proprietate, possessione, aut fruitione versantur, quin personæ spectentur. In personalibus causis, agitur in personas, tamquam quæ ipsæ personaliter, ut loquuntur, quoad eum, qui in easdem agit, obligatæ sint. In realibus causis, intenditur in eum petitio, qui quidquam possidet, quod nostrum est, in eum finem, ut id ipse nobis restituat.

Causæ mere spirituales pertinent ad res sanctas, aut Deo consecratas, quæ ad salutem proxime referuntur, & nihil temporale continent, cujusmodi super fide, moribusque Catholica doctrina est.

Causæ temporales, seu profanæ afficiunt terrenas res omnes, ut domos, vineas, agros, nihilque spiritale complectuntur.

Causæ mixtæ sunt, quæ referuntur ad ea, quæ partim personalia, & partim realia sunt, vel ad ea, quæ partim sunt spiritalia, & partim temporalia, ut Festorum dierum institutio, vel abrogatio, quæ scilicet populorum salutem, eorundemque temporalia negotia afficiunt.

Causæ civiles in ea materie versantur, in qua de temporali tantum negotio agitur, in quo causis criminalibus opponuntur, quæ publicam vindictam propositam habent, & super quibus intervenire potest ad criminis reparationem afflictivæ poenæ damnatio.

CAUSA BENEFICIALIS ea est, in qua agitur de Eccle-

fiastico beneficio, de decimis, de portione congrua, deque ejusmodi rebus aliis.

CAUSA PIA est, quæ a fidelium liberalitate provenit, erga Ecclesiam, hospitale, vel pauperes in usu posita.

CAUSÆ MAJORES. Ita nuncupantur Ecclesiæ magna negotia, quæ trium omnino generum sunt. Primi generis negotia fidem spectant; quæ in altero sunt genere, ad dubia, & gravia disciplinæ capita pertinent; quæ denique postremo loco veniunt, Episcopos criminis reos, quod privationem, seu depositionem meretur, afficiunt. Hæ causæ nuncupantur majores præ minoribus, seu levibus causis, quæ culpas minus graves, quæque depositionem non merentur, propositas habent. Hujus porro causarum majorum, minorumque, quoad judicia in Episcopos, distinctionis Auctor Gratianus est; qui nempe veteres canones, qui de Episcopis judicium ad provincialia Concilia deferunt, cum nova disciplina per falsas decretales inducta, quæ illud ad Papam deferret, conciliare volens, causarum majorum, quæ Episcopi depositionem merebantur, quarumque judicium Papæ reservatum erat; & causarum minorum, quæ depositionem non merebantur, quarumque judicium ad provincialia Concilia pertinebat, distinctionem excogitavit. At, retro actis temporibus, Episcopus accusatus, in quovis causarum genere definitive a suæ provinciæ Concilio judicabatur.

Antiochenum Concilium, an. 341. celebratum quod, can. 20. secundum Nicæni Concilii canonem quintum provincialium Conciliorum, ad Ecclesiastica judicia, bis in anno, celebrationem mandavit, suam ita mentem aperit, super Episcoporum causis, in canonibus 14. & 15.

Si quis Episcopus ob aliqua crimina judicatur, deinde contingat Episcopos, qui sunt in provincia, de eo dissentire, illis quidem eum, de quo fertur sententia, innocentem pronuntiantibus, his vero reum; pro tota componenda controversia visum est sanctæ Synodo, ut metropolitanus Episcopus ex propinqua provincia alios evocet judicaturos, & controversiam decisuros; & cum provincialibus, quod probatum fuerit, confirmet. (Can. 14.)

Si

Si quis Episcopus aliquorum criminum accusatus, fuerit ab omnibus provinciæ Episcopis condemnatus, & omnes unam consentientem adversus eum sententiam tulerint, is ne amplius ab aliis judicetur, sed provinciæ Episcoporum firma maneat sententia. (Can. 15.)

Carthaginense Concilium, ann. 348. seu 349. mandavit, ut adessent ad ejusmodi judicia congregati Episcopi duodecim: *Si Episcopus a duodecim consacerdotibus audiat. (Can. 11.)*

Subsecutis temporibus a provincialium Conciliorum judiciis ad Papam appellatum est; ac prima quidem hujus generis appellatio facta fuisse videtur in Sardicensi Concilio, an. 347. habito, in quo quidem Osius eam proposuit, ut Apostoli S. Petri memoriæ honos exhiberetur: (Can. 3.) *Osius Episcopus dixit . . . Quod si aliquis Episcoporum judicatus fuerit in aliqua causa, & putat, se bonam causam habere, ut iterum Concilium renovetur; si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, ut scribatur ab his, qui causam examinarunt, Julio Romano Episcopo; & si judicaverit, renovandum esse judicium, renovetur, & det judices; si autem probaverit talem causam esse, ut non refrigescant ea, quæ acta sunt; quæ decreverit, confirmata erunt; si hoc omnibus placet. Synodus respondit: Placet.* Animadversione tamen dignum est, recursum, seu perfugium ad Romæ urbis Episcopum, hujus canonis auctoritate firmatum, proprie dictam appellationem non esse: quia non de sententia a provinciæ Concilio pronuntiata judicium, sed ejus simplicem revisionem ad Papam defert, & eum solummodo consultum vult, ut edicat, novo, necne, sit examini subdenda causa, quam provinciale Concilium definiit; ut proinde, si rem rursus examinandam censuerit, ad hoc examen ipse judices in locis nominet, si minus, latum judicium subsistat.

Provincialium ergo Conciliorum jus, ad judicium, ipsamque depositionem Episcoporum quod attinet, eo nihil obstante Sardicensis Concilii canone, perstitit, viguitque ad noni sæculi initium usque; Galliæ super hoc capite præsens usus ejusmodi est.

1. Episcopi, si de eorum communi delicto levibus in causis agitur, peremptoria sententia, sine ulla ad Papam appellatione, a provinciae Concilio judicantur.

2. Idem, quoad commune delictum in gravibus, præcipue momenti causis privatione, seu depositione dignis: provinciali pariter Concilio judicantur, quod Episcopis duodecim e provincia sumptis constare debet. Si hunc numerum provincia non continet, accusati Episcopi est ad eorum, qui desunt, supplementum necessarios e proximis provinciis seligere. Si in provincia primas existit, (Gibertus de *Causis majoribus*.) damnati Episcopi possunt a provinciali Concilio ad primatiae Concilium appellare, quod & ipsum ex Episcopis duodecim conflatum esse necesse est. Si nullus est in provincia primas, damnati Episcopi possunt a provinciali, prorsus uti possunt a primatiali, ad Papam appellare. Si damnatus Episcopus ad Papam appellat, Papa nec eum Romam accire, ne ejus aut accusatores in jus vocare, aut litem dirimere potest; sed commissarios duodecim nominare debet, qui hoc negotium in locis suscipiant; hi vero commissarii Galli sint, oportet, suamque commissionem non nisi sub Principis auctoritate exercere possunt.

At hæc jurisprudentia locumne habet, cum de privilegiatis casibus agitur? Et Episcopi quidem, ob ejusmodi casus, subdunturne sæcularium curiarum judicio, an vero a suis tantum confratribus in Concilium congregatis judicari possunt? Episcopos inter, & Magistratus super hac quaestione non convenit.

Ajunt Episcopi, se ab omni sæculari jurisdictione exemptos esse, sibi processum, vel ob privilegiatos casus, a laicis curiis fieri non posse, nec læsæ majestatis crimen efficere, ut hæc cesset exemptio, quæ suam, inquit, originem trahit a divino jure, quamque declararunt, confirmaruntque tam generalium Conciliorum canones, quam Christianorum Imperatorum leges, quæ in Galliis ante receptæ erant, quam Franciæ Regnum institueretur; leges quas deinde Clodovæus Rex, ejusque successores, itemque Galliarum Concilia susceperunt; leges, quibus innumerum sancti

Re-

Regis Ludovici, tum Regum, ejusdem successorum edita vim, roburque addiderunt; ut proinde Episcopi de læsæ Majestatis crimine accusati, primæ, secundæ, & tertiæ stirpis temporibus, absque intermissione; ad hoc usque tempus, ab Episcopis ad hoc Ecclesiasticum ferendum judicium congregatis judicati fuerint. Ita loquebatur generalis concitus Cleri Gallicani, an. 1655. habitus, in suis ad Regem significationibus, super mandato diei 21. Septembris ann. 1654. ad Parisiense Parlamentum misso, ut Cardinali de Retz ibidem processus fieret. Suis hac significatione effectus secutus est, & clerus, Aprilis die 26. an. 1657. supremi Consilii Arrestum obtinuit, quo statutum fuit, ut immunitates, exemptionesque Cardinalibus, Archiepiscopis, & Episcopis acquisite inviolatæ custodirentur; & ita quidem, mandatum diei 21. Septembris an. 1654. ad Parisiense Parlamentum, processus in Cardinalem de Retz edendi causa, missum, nullum remaneret; ac si forte eorum quispiam de læsæ Majestatis crimine accusatus esset, processum, quoad ejusdem personam, Ecclesiastici judices instruerent, judicarentque, prout sancta decreta, & canonice constitutiones mandarunt, idque ex formis in Regno servatis, ad Episcoporum causas quod attinet. Eadem die, 26. Aprilis an. 1657. edita fuit declaratio, quæ præcedens Arrestum confirmat.

Magistratus animadvertunt, hanc declarationem in nulla curia verificatam fuisse, adduntque Episcopos, per suam ad Episcopatum, aliasve Ecclesiasticas dignitates elevationem, Principis subditos esse non desinere; Principes, christianam religionem suscipiendo, de sua nihil in subditos auctoritate, suisque juribus amisisse, cujuscunque status, & conditionis sint; Episcopos proinde, tamquam Principum subditos, eorum legibus, ut ceteros, poenisque subesse, quas in earum transgressorem, quemque decernendi jus penes eodem est. Jus hoc temporalis Principatus essentiale attributum esse, quemadmodum his poenalibus legibus exhibita submissio principum subditi, quoad Principem, & membri ad universum ditionis veluti corpus spectantis officium, & genuinus character est; contrarias, & quæ simul stare non possunt, ejus

esse notionem duas, qui se Principis subditum dicit, quem absolutum, supremumque dominum profitetur, quæque in ejus leges perpetrata fuerint, errata puniendi jus eidem negat; necesse omnino esse, ut qui jus hoc Principi denegat, in ejusdem ditionibus absolutum ipse sibi auctoritatem tribuat, aut præcipuo cujusque subditi officio nuntium remittat, quandoquidem cujusque erga suum Principem subditi essentiale, quod vocant, officium est poenis se subdere, quas suarum legum transgressoribus idem imponit: itemque subditi conditio proprie non alia re continetur, quam ut a suprema, quæ regit, potestate, cum ejus leges, & mandata violantur, puniri possit.

Respondent Episcopi, se quidem, si solum tamquam Principum subditi, eorumque ditionis membra spectentur, poenalis legibus subesse, quas iidem Principes ediderunt; at si spectentur, tamquam Ecclesiæ Principes, & primi religionis Ministri; ab Ecclesiastico tantum tribunali judicari posse; atque id, privilegiorum suorum vi, quibus antiquitatis, & auctoritatis tam multum inest, quæ semper Christianissimi Reges variti sunt, quæ denique a Regni exordio nunquam ibidem intermissa sunt. Ita quidem principia suscipientes, ad obedientiam quod attinet, quam omnes subditi suis Principibus, legibusque ab eorum folio emanantibus debent, Episcopi consecutiones negant, quas Magistratus ex iisdem principis inferre volunt, ut eos Regalium Ministrorum actionibus, & judiciis subdant.

Censurarum definitio.

CENSURÆ. Censuræ sunt Ecclesiasticæ, spirituales, & medicinales poenæ, per quas Ecclesia, potestatis vi, quam Christo Domino accepit, christianum hominem, gravis alicujus peccati reum privat spiritualium, quorundam bonorum uso, per quæ cum cæteris fidelibus communicat.

I. Censuræ sunt poenæ, quia magnis aliquibus bonis privant, semperque in gravis alicujus peccati punitionem infliguntur; & hoc ex capite, differunt tum ab irregularitate, quam pluribus in casibus ab innocentibus personis contra-

trahitur, tum a *cessatione a divinis*, cui subfunt etiam personæ innocentes a crimine, quod ei locum præbuit.

2. Censuræ sunt poenæ Ecclesiasticæ, quia scilicet Ecclesiæ, non autem politici Magistratus auctoritate decernuntur; eademque spirituales sunt, quia animum, non corpus spectant, & spiritalibus bonis privant.

3. Hæ poenæ medicinales sunt, quia non alia de causa institutæ fuerunt, quam ut rei corrigerentur, qui ab iis proinde solvi debent, post sinceram emendationem, & necessarias satisfactiones, nisi censura, quam quispiam subiit, perpetua, seu ad certum quoddam tempus statuta suspensio sit. Hoc ex capite censuræ differunt etiam a depositione, a degradatione, & ab irregularitate, quæ a crimine provenit, quæ scilicet sunt poenæ suapte natura perpetuæ, imponunturque, quin a perstipacia in peccato pendeant.

4. Hæ poenæ non nisi Christianos spectant: quia cum Ecclesiæ nulla sit in eos jurisdictio, qui ejus filii, ejusque subditi per baptismum non evaserunt, penes eam nullum quoque est eorum recipiendi jus.

5. Censuræ sunt poenæ, quæ privant spiritalium quorundam cæteris fidelibus communium bonorum usu, cujusmodi sunt Sacramentorum receptio, suffragiorum Ecclesiæ participatio, &c. Horum bonorum usum tantummodo censura adimit, quin potestatem, capacitatem, habilitatem ad ejusmodi bona de medio tollat, quod facit irregularitas, quæ homines ad ordines suscipiendos, vel ad eos exercendos, cum suscepti sunt, inhabiles reddit.

6. In gravia tantum peccata ferri censuræ possunt, quia sunt magni momenti poenæ, & quia sit, oportet, culpam inter, & poenam proportio.

S. I.

De Censurarum Divisione.

Censuræ dividuntur in eas, quæ per jus latæ sunt, & nuncupantur censuræ *a jure*; easque, quas leges Superior pronuntiat, quæque proinde appellantur censuræ *ab homine*.

Censuræ juris dictæ, seu *a jure*, sunt, quas jus infligit, ut canon, decretum, statutum, in generalium legum modum, quæ obligant eos omnes, qui in peccatum per id juris vetitum incidunt.

Censuræ personæ, seu per personam, *ab homine*, sunt, quæ pronuntiantur a Superiore cum expressione causarum, aliquarumque peculiarium circumstantiarum, temporis, loci, actionis, aut personæ, quam eadem censuræ afficiunt. Hæ censuræ duorum generum sunt; aliæ præterita peccata spectant, quæ per censuram puniuntur; aliæ futura, quæ sub censuræ *ipso facto* subeundæ poena prohibentur.

Inter juris, & personæ censuras discrimina plura sunt. Juris censuræ semper generales, & perpetuæ sunt, perdurantque post legislatoris mortem, quoad lex subsistit; at reservatæ non sunt, & quilibet confessarius eas tollere potest, dummodo reservatio expressa non sit. Personæ, seu hominis, *ab homine*, censuræ tum generales, tum particulares esse possunt; perpetuæ non sunt, desinuntque cum morte, aut destitutione judicis, qui eas pronuntiavit; at semper ei, quandiu in sede est, ejusve, seu successoris, seu Superiori, seu demum ei cui ipse eas tollendi potestatem contulit, reservatæ sunt.

Dividuntur præterea censuræ in eas, quæ dicuntur *lata sententia*, hoc est, sententiæ jam pronuntiatæ, & in eas, quæ appellantur *ferendæ sententiæ*, hoc est sententiæ, quæ pronuntianda est.

Censuræ *lata sententia* sunt, in quas inciditur facto ipso, eoque momento temporis, quo vetita actio patrata est, quia nova Superioris declaratione opus sit.

Censuræ *ferendæ sententia* solum comminatoriæ sunt, nec in eas quispiam incidit, nisi postquam Superior eum in eadem incidisse declaravit. Comminatoriæ nuncupantur, quia nihil aliud agunt, quam judicium minitantur, cujus absque ulteriore monitione pronuntiandi jus penes Superiorem est.

Censurarum, quæ *lata sententia* dicuntur, hæ notæ sunt.

I. Verba hæc, & ejusmodi alia: *ipso facto, ipso jure, eo ipso,*
sta-

statim, mox, illico, confestim, continuo, ex tunc, in continenti, protinus. 2. Præsentis, & præteriti temporis verba: *excommunicatur, suspenditur, excommunicatus, suspensus est, noverit se excommunicatum, suspensum, noverit se excommunicari, suspendi, declaramus esse excommunicatum, suspensum.* 3. Imperativi temporis verba; ut, *excommunicationi subiaceat, suspendatur, excommunicetur, incurrat excommunicationem, habeatur pro excommunicato, suspensio, interdictio, anathema sit.*

Censuræ, quæ ferendæ sententiæ nuncupantur, has notas præferunt: *sub pœna excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, sub interminatione anathematis decernimus excommunicandum, excommunicabitur, præcipimus sub pœna excommunicationis, &c.*

Cum ambiguae locutiones sunt, ut *excommunicatur, subdatur, subijciatur excommunicationi*; danda est opera; ut detegatur legislatoris intentio ex iis, quæ præcedunt, & subsequuntur; quod si dubitatio deinde subsistit, credendum est censuram comminatoriam tantum esse, ex hac joris regulæ: (*de Regulis Juris, in 6.*) *In pœnis benignior est interpretatio facienda.* Hæc tamen verba, *excommunicationem se noverit incursum*, secum trahunt censuram *lata sententia*, ex Gilberto, in suo ad Cabassutium Commentario, Lib. V.

Dividuntur etiam censuræ in eas, quæ justæ, easque, quæ injustæ sunt.

Censura justa ea est, quæ omnes tam essentielles, quam accidentales, quæ ad censuram requiruntur, conditiones adjunctas habet, & quod inde consequitur, legitima prorsus est. Injusta autem est ea censura, seu sententia, cui earum conditionum aliqua deest; & hæc quidem est injusta, sed valida, vel injusta, & invalida simul.

Injusta, sed valida censura est, quæ accidentaria aliqua conditione caret, ut si legitimus Superior ob causam satis gravem, sed ex pravo incitamento, quod motivum dicunt, censuram pronuntiaret, aut se nollet accidentariis quibusdam formis subdere, quibus adigitur, ut sententiam in scripta redigat, ut ejus exemplum intra mensem damnato tribuat,

buat, ut ibidem censuræ, quam pronuntiavit, causam ex-
primat, &c.

Injusta simul, & invalida censura est, quæ necessaria, seu
essentia, aliqua conditione destituitur, vel ejus ratione ha-
bita, qui eam pronuntiavit, cum requisita auctoritate non
pollet, vel quoad eum, in quem pronuntiata est, cum est in-
nocens, seu spectatis formis, cum essentielles omittit.

Censura reapse justa, sed solum injusta ex Superioris par-
te, qui ob pravum incitamentum eam pronuntiavit, suum
nihilominus effectum sortitur, & reum vere ligat, ex eo
jaris effato: *Sententia Pastoris, siue justa, siue injusta fuerit,
est timenda.*

Censura ob evidentem sufficientis causæ defectum inju-
sta, nullo modo ligat; at, si defectus hic minus evidens
fuerit, ei quidem ad legitimi Superioris decisionem usque
parendum est.

Generales quoque censuræ, & particulares censuræ sunt.
Generales censuræ sunt, quæ omnes fideles, aut certa quæ-
dam fidelium genera, ut omnes laicos, omnes clericos, om-
nes religiosos spectant. Particulares censuræ sunt, quæ pe-
culiaries aliquas tantum personas afficiunt. Censuræ per le-
gem, seu a lege semper generales sunt: quia lex non nisi ob
publicum bonum fertur; censuræ per sententiam, seu ab ho-
mine vulgo particulares sunt.

Hæc censurarum divisio, multiplex, qua de hætenus
dictum est, ad censuras generationem refertur. Quod autem ad
censuras singillatim attinet, earum tria solum genera sunt,
quæ dicuntur excommunicatio, suspensio, & interdictum,
quia solum hæc tria sunt poenarum genera, quæ notas in
censuræ definitione designatas præferuat.

§. II.

De Censurarum efficienti causa.

Per censurarum efficientem causam, intelligitur ea, quæ
eas instituendi jus habet; ac prima quidem hoc in ge-
nere efficiens causa est Christus Dominus. Nullam ipse ta-
men censuram instituit: quoniam nullibi ullam peculiarem
di-

distinctamque, quorundam spiritualium bonorum privationem definit. Itaque nulla divini juris, seu divinæ institutionis censura est.

Efficiens censurarum secunda causa est Papa, vel generale Concilium, non autem Episcopi singuli, qui nunquam censuras instituerunt: quia scilicet hæc sunt leges, quæ universæ Ecclesiæ regimen spectant, adeoque solum a Papa, vel ab œcumenico Concilio statui possunt, utpote quibus solis est totius Ecclesiæ regendæ jus. Hæc Papæ, œcumenicorumque Conciliorum potestas, ad censurarum institutionem quod attinet, nititur iis Christi Domini suam ad Ecclesiam verbis: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata, & in cælo; & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo;* (Matth. XVIII. 18.) quæ sane verba universalis sunt, seu tam late patent, quam quod latissime, suæque universalitate, seu amplitudine nihil non complectuntur. Omnibus retro actis temporibus Ecclesia censuris usa est, in omnibus potissimum generalibus Conciliis, initio ducto a Nicæno primo; & ea quidem iis uti potuit, quandoquidem hujus potestatis defectus ejus auctoritatem parum spectandam, verendamque, ejus regimen imperfectum, ejus imperium infirmum, & impotens redderet: quippe quæ suos perduelles filios ad obedientiam sibi præstandam adigere, ac pertrahere non posset, iis salutes poenas imponens, suisque spiritualibus bonis toti corpori communibus eosdem privans.

§. III.

De Censurarum Ministro.

Per censurarum Ministros, eos intelligimus, quibus censuras ab Ecclesia institutas pronuntiandi potestas est; ac potestas hæc ad eos tantum pertinet, qui contentiosa, seu ordinaria, seu delegata, in foro externo, jurisdictione polent, videlicet, œcumenica Concilia, & Papa in tota, quam late patet Ecclesia; Concilia nationalia, aut provincialia; Episcopi suis in diocesis; Episcoporum Vicarii generales aut officarii, tamquam eos repræsentantes, unumque, &
idem

idem cum iis tribunal habentes; cathedralis Ecclesiæ Capitulum, Episcopali sede vacante, per generales Vicarios, & officiales, qui ab eodem Capitulo cominantur; universim, quicumque jurisdictione *quasi Episcopali* gaudent, quoad personas, quæ eorum regimini subsunt, ut Abbates benedicti, generales, provinciales, priores, alique ejusmodi Superiores. Abbatissæ porro censuras pronuntiandi facultatem non obtinent, quia penes eas hand clavium potestas est. Nec magis id Parochi possunt hoc sane tempore, quamvis olim potuerint, Auctorum plurium sententia, quia non iis amplius in foro supra suos Parochianos jurisdictio suppetit; cum hæc jurisdictio, qua quondam instructi erant, a Decretalibus, & consuetudine ad conscientiarum forum, Sacramentorum administrationem, & prædicationem redacta fuerit. Archiepiscopi solum in appellationis, & visitationis casibus censuras in suorum suffraganeorum subditos pronuntiare possunt.

§. IV.

De Conditionibus ad Censuram requisitis.

Sunt conditiones nonnullæ ad censuræ vim, & rationem spectantes, seu essentielles, sine quibus ea nulla est: sunt aliæ solum accidentariæ, quarum defectus efficit, ut eadem injusta, seu illicita sit, non tamen nulla. Utriusque generis conditiones, vel superiorem, a quo censura fertur, vel causam propter, quam fertur, vel eum, in quem fertur efficiunt.

Conditiones requisitæ quoad Superiorem, qui Censuram fert.

Ut censura valida sit, requiruntur quoad eum, a quo fertur, conditiones quatuor, scilicet, jurisdictio non impedita, personarum distinctio, distinctio causæ, & intentio.

Requiritur, x. jurisdictio non impedita, quia censuram ferre est liberæ jurisdictionis actus. Itaque non modo Superior intrusus, is nempe, qui per canonicam institutionem in suam dignitatem non est ingressus, sed etiam ab ordinibus, & jurisdictione suspensus, cum denunciatus est, nullam cen-

cenfuram ferre poteft. Secus fe res haberet, fi folum ab ordinibus fufpenfus effet: quia cenfuras ferendi jus non ordinis, fed tantummodo iurisdictionis poteftatem confequitur. (Can. *Audiwimus*, Causa 24. quæft. 1.)

Requiritur, 2. perfonarum diftinctio; una fcilicet, eademque perſona fe ipſam cenſura ligare non poteft, quia ad id neceſſaria eſt coactiva iurisdictione, & nemo ejusmodi iurisdictione in ſe ipſum gaudet.

Requiritur, 3. cauſarum diftinctio, hoc eſt, nemo cenſuram in ſua ipſius cauſa ferre poteſt: quia nemo eſt iudex in cauſa propria.

Requiritur, 4. cenſuram ferendi intentio, quia cenſura eſt lex, & ſententia; lex autem, & ſententia non obligat ſine intentione obligandi ex legiſlatoris, & iudicis parte. Præter has conditiones, quæ cenſuræ validitatem ſpectant, neceſſe etiam eſt, ut eam Superior, quo licita ſit, rectis rationum momentis permotus ferat, omneſque, vel accidentarias formas a jure præſcriptas ſervet, quia voluntaria alicujus ex his formis omiſſio eſſet culpa plus, aut minus gravis.

§. V.

De cauſis, ob quas ferri cenſuræ poſſunt.

Per cauſas, ob quas cenſuræ ferri poſſunt, quæ etiam *cenſurarum materia* dicitur, intelligi debent acta, propter quæ Superiores poſſunt cenſuras ferre, videlicet, excommunicare, ſuſpendere, aut interdicare.

Acta hæc eſſe debent, 1. peccata, quia, cum cenſura ſit ſpiritualis poena, ſolum peccata ſpiritualibus poenis Eccleſia punire poteſt.

2. Peccata hæc debent eſſe mortalia, quia, cum cenſura ſit poena gravis, quippe quæ publica eſt, & magnis emolumentis privat, peccata, quæ punit, magni momenti ſunt, oportet, ut juſta poenam inter, & culpam proportio ſit.

3. Debent eadem externa eſſe, quia peccata mere interna coactivo Eccleſiæ iudicio non ſubſunt, ſecundum ea jura axiomata; *Non habent latentia peccata vindictam. Cogitationis poenam nemo patitur.* (Cap. *Tua nos*, 34. de ſimon.)

4. Con-

4. Consummata esse debent, siquidem ejusmodi est legislatoris intentio, quia lex non nisi secundum hanc intentionem ligat; potest tamen Superior in peccati inchoationem, & in puros, putosque ad hoc patrandum conatus, censuras ferre.

5. Debent esse personalia, hoc est, personarum propria, supra quam censura cadit, quia nemo ab Ecclesiarum corpore ob aliena peccata abscindi potest. At, si de suspensione, vel interdicto agitur, hæc duo censurarum genera in corpus, aut communitatem, cujus aliqua tantum membra sunt culparum obnoxia, ferri possunt; non ea quidem mente, ut innocentes ipsi puniantur, sed ut ad se corrigendos rei adigantur, dum innocentes ipsorum causa punitos vident.

6. Esse debent ejusmodi, ut scandalo sint, aut pacem turbent, aut tristes consecutiones secum trahant, aut graviter, seu rei publicæ, seu privatis hominibus noceant.

7. Eadem peccata comitari, aut sequi debet contumacia; at contumacia hæc semper præsumitur in actione, quæ ventita est sub censuræ ipso facto initæ poenæ; cum canonicarum monitionum locum teneat prohibitio hæc.

§. VI.

De Censuræ Subiecto.

Per censuræ subiectum is intelligitur, qui censuræ subdi potest; ac subiectum hoc non aliud est, quam Christianus, vivus, adultus, doli capax, & sub iudicis, qui censuram fert, jurisdictione positus. Quamobrem ethnici, pueri, fatui, mortui non ii sunt, qui censuris ligari possint; cumque hi postremi excommunicantur, excommunicatio hæc impropria solum, & indirecta est, nempe nihil aliud, quam declaratio, qua palam fit, eas personas excommunicatas fuisse, dum viverent, & pro iis orandi, iisdemque Ecclesiasticam sepulturam concedendi prohibitio. Nec magis iudicis censuris obstringi possunt, qui ejus jurisdictioni non subfunt. Ita regulares, & quicumque jurisdictioni Episcoporum exempti sunt, per horum censuras nequaquam ligantur, in exemptionis quidem casu, tametsi ligentur in

cæteris, in quibus exemptio locum non habet. Ipsos Episcopi subditos non afficiunt ejusdem censuræ, cum eas ipse pronuntiat in aliena diœcesi, vel in exempto loco, quin loci ordinarius annuat: quia contentiosam jurisdictionem judex, extra proprium territorium, suæve ditionis fines, exercere non potest. Perinde res se habet, (Cap. *Ut animarum, de Constitut. in Sexto.*) cum iidem, in aliena diœcesi, id perpetrant, quod eorum Episcopus per censuram, in statuti, legisque modum, in sua propria diœcesi vetuit. Ab hac regula excipiuntur censuræ, quas in clericos non residentes Episcopus ferret: quia residentiæ omissio perpetrata censetur in loco, in quo hi clerici residere debebant. Qui porro, postquam in propria diœcesi deliquerunt, se deinde in alienam recipiunt, censuris subfunt, quas proprius Episcopus in eos tulit: quia remanent eidem subditi, *ratione loci*, in quo deliquerunt. Idem sentiendum, (Cap. *Proposui, extr. de foro competent.*) cum, postquam Episcopus judicium inchoavit, rei ad domicilium sibi in alia diœcesi statuendum pergunt. Jam alienigenæ, & viatores evadunt, per delicta, subditi jurisdictioni, & quod inde consequitur, censuris Episcopi loci, in quo versantur, ex canonici juris regula: *Ubi delictum, ibi forum.*

Cæterum una, eademque persona tot censuras subire potest, quot crimina perpetraverit, quibus annexa censura est. Potest etiam eadem in ejusdem, aut aliorum generum censuras plures per unam, eandemque actionem incidere. Qui tres uno tantum ictu Sacerdotes occidit, subit ejusdem generis censuras tres; qui vero Sacerdotem, eundemque religiosum interficit, labitur in alterius generis censuras duas, quarum una in Ecclesiastici status favorem lata est, in religiosi status favorem altera. Absolvi potest quispiam a peculiari censura, quin absolvatur a cæteris; itemque ab ejusdem censuræ quibusdam effectis absolvi potest, quin ab hujus censuræ effectis reliquis absolvatur.

Posita est censurarum forma, in quibusdam accidentalibus, aut essentialibus solemnitatibus, a jure, vel a consuetudine præscriptis, servandisque, cum censura aliqua infligitur; quæ scilicet censuram ipsam, vel antecedunt, vel comitantur, vel subsequuntur.

Solemnitates, quæ censuram præcedunt, aliquibus monitionibus continentur, quæ vel canonicæ, vel non canonicæ sunt. Canonicæ monitiones sunt, quæ formis a jure statutis fiunt, quæ scilicet semel, iterum, ac tertio, non sine statis dierum intervallis eduntur, aut semel tantum, trium monitionum loco: *quæ fiunt ter, vel una vice pro tribus.* Monitio non canonica ea est, quæ sine his formis sit, & nihil est aliud, quam Superioris, quidpiam, indicta censuræ poena, jubentis, aut vetantis lex, seu sententia. Censuræ, quæ prohibitiones in posterum, & futura delicta spectant, non aliam juris formam, quam enuntiationem requirunt, ut nempe cognosci possint. In monitione, judicis, qui censuram fert, rei que nomen, ac censuram saltem generatim exprimi necesse est.

Formæ, quæ censuram comitantur, eo rediguntur, ut censura perspicue enuntietur; ut exprimatur ejus causa; ut eadem scribatur, & intra mensem, requirenti reo remittatur. Censura, cui deesset harum solemnium formarum aliqua, modo cæteroquin satis expressa esset, illicita foret, non tamen invalida; at judex, qui formas omitteret, poenas a jure latas subiret, nisi res urgeret, postularetque, ut, nulla interjecta mora, ac sine his omnibus formis censura ferretur, aut judex Episcopus esset: quia Episcopi non subsunt ejusmodi poenis, nisi facta in jure sit eorundem expressa mentio.

Quæ censuram sequuntur, formæ sunt hæ: censuræ denuntiatio, seu publicatio, quam antevertere debet sententia, quæ declaret eum, in quem censura fertur, tale delictum censura dignum patrasse; atque huic ipsi declarationi præire de-

debet delinquentis in jus vocatio. Cum censura est *ab homine*, ejus enuntiatio ab eo, qui eandem tulit, vel ab ejus commissario facienda est. Si censura est *a jure*, ejus enuntiatio a loci ordinario, ubi reus in eam incidit, fieri debet. Hæc enuntiatio fit in Ecclesia coram populo; aut censura affigitur Ecclesiæ foribus, pro locorum usu: & rei nomen ad proximos Episcopos mittitur.

§. VIII.

De Causis, quæ impediunt, ne censura subeatur.

Causæ, quæ impedimento sunt, ne in censuras, quæ in nos latæ sunt, incidamus, sunt ignorantia, timor, impotentia, censurarum invaliditas, personæ voluntas, seu consensus, in cujus gratiam censura lata est.

1. Invincibilis ignorantia juris, aut facti, generalis, aut particularis impedit, quominus censura subeatur: quia hujusmodi ignorantia contumaciam, contemptum, & mortale peccatum impedit. At ignorantia affectata, vel ignorantia vincibilis, quæ a lethali peccato non excusat, censuram minime impediunt; itaque in censuram non inciditur, percusso clerico, quem clericum esse invincibiliter ignoratur; est hæc ignorantia facti; aut cum invincibiliter ignoratur Ecclesiæ lex, quæ clericum percuti sub censuræ pœna vetat; hæc ignorantia juris est. At si quis id ignoret; quia vult, & ignorare studet, aut saltem moralem negligentiam affert, ut doceatur, ejusmodi ignorantia non impedit, quin ipse censuram subeat. Invincibilis autem, quoad jus, & quoad factum, in conscientiæ foro, ignorantia censetur, cum post allatam moralem diligentiam, quæ in gravibus negotiis requiritur, detegi non potuit, peculiari cuiuspiam actioni censuram ab Ecclesia addictam esse: cumque id egit, id egit bona fide, in ea scilicet animi præparatione, ut ab eo, quod egit, abstinuisset, si id sub censuræ pœna vetitum scisset.

2. Justus, gravique fundamento nixus magni alicujus mali timor, cujusmodi est vitæ, libertatis, bonorum fortune, aliarumque similium rerum jactura impedit, ne subeantur censuræ in Ecclesiæ canonum, aut præceptorum viola-

tores latae, cum hæc violatio sine contemptu, & sine scandalo facta est: quia non censetur Ecclesia obligare velle, ut leges mere Ecclesiasticæ, in his circumstantiis, serventur. At si de divini, seu naturalis præcepti violatione ageretur, censura subiretur, licet ejusmodi metus existeret, qui non impediret, quin divini, seu naturalis præcepti violatio mortale peccatum esset, quique, ob hanc causam, hand censurae obstaculum poneret.

3. Impotentia faciendæ rei, quæ sub censurae poena precipitur, impedit, ne subeatur censura hæc: quia in hac facti specie non peccatur, & quia, quod vulgo dicitur, ad impossibile nemo tenetur.

4. Evidens, & notoria censurae invaliditas eandem censuram impedit. Ejusmodi esset censura, in quempiam lata ob ejus in Dei præceptis fervandis, sui que status officii obeundis fidem.

5. Personæ consensus, in cujus gratiam lata censura fuit, est ratio, quæ impedit, quominus hæc censura subeatur; tum quia iudex censuram non infligit, nisi ex ejus mente, qui eam requirit: tum quia qui censuram requirit, sua jura remittere potest; ita Petrus, a Prælato excommunicatus, nisi summam, quam Joanni debet, intra mensem solvat, hanc, statò tempore, censuram non subit, facta hypothesi, Joannem ei vel summam omnino donare, vel prorogationem concedere.

Ad appellationem a censura quod attinet, (Cap. *Is cui, de Sentent. excomm.* in Sexto; cap. 40. *de Appell.*) ea quidem hujus effectum suspendit, cum censurae apposita conditio est, & appellatio ante conditionis eventum interjecta fuit; non ea tamen suspendit effectum censurae, quæ definitiva est, absolutisque verbis concepta. Judicis recusatio e juris formis, a partibus edita censuram nullam reddit, quæ ante lata esset, quam hujus recusationis causæ discuterentur, & in examine ponerentur. Idem judicium de censura ferendum est, quam Superior tulit in propria causa, ut personalem injuriam ulcisceretur; hujusmodi censura nulla est, & invalida: quia nemo in propria causa iudex esse potest.

potest, ut ait summus Pontifex Sⁱ Gregorius, allatus in canone, *Inter querelas*, causa 23. quæst. 3. Innocentius Papa IV. in capite *Dilecto*, ad titulum *de Sentent. excomm.* in Sexto, ab hac regula excipit eam facti speciem, in qua Ecclesiasticus Superior censuram in quempiam fert, qui ei vim infert: quia licet vim vi repellere, justæ defensionis servatis regulis.

§. IX.

De iis, qui possunt a censuris absolvere.

1. **O**mnis Sacerdos approbatus absolvere potest in poenitentiae tribunali a censuris, quæ *a jure* dicuntur, quas scilicet jus, seu canones ferunt, cum reservatæ hæ censuræ non sunt: quia canon, cum censuram non reservaverit, ab ea absolvendi facultatem omni Sacerdoti approbato tribuisse censetur. Ab hac regula Habertus suspensionem excipit, quæ semper eo iudice reservata est, quamvis in jure non fiat hujus reservationis expressa mentio. Sequi debet hac in re quisque dioceseon usum, in quibus versatur, & in dubitatione Superiorem consulere.

2. In mortis articulo, quivis Sacerdos, etiam non approbatus, modo non sit excommunicatus denunciatus, nec hæresin publice profiteatur, ab omnium generum censuris absolvere potest. Hanc facultatem ad omnem Sacerdotem, etiam hæreticum, & excommunicatum denunciatum proterunt Theologi numero plures.

3. Extra mortis articulum, absolutio censurarum *ab homine* potest ab eo tantum tribui, qui eas tulit, vel ab ejus delegato, ab ejus successore, vel eo renuente, ab ipsius in hierarchico ordine Superiore. Idem de censuris *a jure*, quæ reservatæ sunt, sentiendum est.

4. Possunt Episcopi omne genus hominum a censuris absolvere, quæ Papæ reservatæ sunt, cum sunt occultæ; at, si publicæ sint, eos tantum possunt ab his absolvere, qui ad Papam recurrere nequeunt.

5. Jubilæi tempore quilibet confessarius, rite approbatus, absolvere potest, in poenitentiae foro ab omni censura,

seu Papæ, seu Episcopo reservata sit, cum Jubilæi Bullæ enuntiata est, quam late patere potest.

6. Superiores a censuris sibi reservatis possunt absentes absolvere, itemque eos, qui in suis iniquitatibus cum contumacia persistunt, earumque absolutionem recipere volunt. *Manente contumacia*, inquit S. Thomas, in IV. Sentent. dist. 18. quæst. 2. artic. 5. quæstiunc. 3. *potest aliquis excommunicationem juste latam remittere, si videat salutem illius expedire, in cujus medicinam excommunicatio lata est.* Possunt etiam Superiores absolvere a censurarum una, quin absolvant a cæteris, cum quispiam plures censuras subiit, quia nulla est inter eas connexio.

§. X.

De Forma Absolutionis a Censuris.

Cum censurarum absolutio petenti tribuitur, non est necesse, ut qui absolvit, seu generatim, seu singillatim censuras exprimat; & verba hæc, *Absolve te*, hoc in casu sufficiunt: quia per rei petitionem satis determinata sunt. At cum nihil est, quod ad censurarum absolutionem determinet, ut contingit quoad poenitentes, qui confitentur, quin se in censuras lapsos sciant, quique proinde earum absolutionem non petunt, tum vero censuræ saltem universim exprimentur, oportet, quæ nimirum est ejusmodi absolutionum consueta formula.

Cum absolutio in interno poenitentiae foro confertur, sufficit usitata Poenitentiae Sacramenti forma; at, cum eadem confertur in foro externo, ea est adhibenda, quam notat Ritnale diocesæ, in qua absolutio tribuitur. Animadverti juvat hoc loco Superiorem posse in externo foro a censuris absolvere, tamen non sit Sacerdos, quia non ipse peccatum per hanc absolutionem remittit; & solummodo peccatorem rursus, quoad acta externa, habilem reddit; peccatum enim, quod in causa fuit, ut censura subiretur, in poenitentiae tantum tribunali remittitur.

Præsenti decreto statuimus, ut nec Prælati, nisi canonica communionis præmissa, suspensionis, vel excommunicationis sa-

sententiam proferant in subiectos; nisi forte talis sit culpa, qua, ipso genere suo, suspensionis, vel excommunicationis poenam inducat. (Concilium Lateranense, an. 1179. can. 6.)

Prohibemus, ne Prælati Ecclesiarum excommunicationis sententias precipitare præsumant, sed cum maturitate, & legitimis monitionibus, & competentibus intervallis; nisi negotium celeritatem desideret, & nisi periculum sit in mora. (Concil. Turonense, an. 1239. can. 9.)

Et quoniam excommunicationis, interdicti, nec non suspensionis sententiæ maturitate debita sunt ferendæ; Constitutiones bonæ memoriæ Domini Papæ Innocentii IV. Cum medicinalis, &c. Quoniam periculosum, &c. Solet a nonnullis, &c. in earum prolationibus observentur. (Concilium Albienense, an. 1254. can. 35.)

Statuimus, ut inter monitiones, quas, ut canonice promulgetur excommunicationis sententia, statuant jura præmitti, judices, siue monitionibus tribus utantur, siue una pro omnibus, observent aliquorum dierum competentia intervalla; nisi facti necessitas ea suaserit aliter moderanda. (Concil. Lugdunense, an. 1274. can. 29.)

Cauebit autem in primis iudex, ne hanc, (excommunicationem) aliasve censuras Ecclesiasticas, vel ex inijsis, vel ex levibus causis, vel juris ordine non servato, vel ex odii fomite proferat unquam. Cum enim excommunicatio pœna sit, qua nulla major est in Ecclesia, nec sit excommunicandus quis, nisi pro peccato lethali, quod anathema sit æternæ mortis damnatio; nec infligenda veniat, nisi his, qui aliter corrigi non possunt; debet iudex non ante excommunicare quempiam, quam cognoverit, id vel causa gravitatem, vel ejus, qui extra communionem ponendus est, apertam contumaciam, præcepto iusto acquiescere nolentis, exigere. (Concil. Coloniense, an. 1536. can. 5.). **VIDE EXCOMMUNICATIO, INTERDICTUM, SUSPENSIO.**

Quoniam vero Ecclesiastici Superiores latæ, seu pronuntiatæ sententiæ censuras interdum emittant, & ejusmodi quidem innumeræ in Conciliis, & in juris corpore occurrunt; plurimum interest, super hoc argumento, Galliæ re-

ulas, ususque cognosci, ut intelligatur, quæ ibidem censuræ servantur, quæ non; hæ porro regulæ, hique ususmodi sunt.

I.

Canonistæ, Theologique non desunt, qui contendant per omnes juris excommunicationes, itemque per eas omnes eas Ecclesiastici Superiores infligunt, eos, qui in excommunicationis casu versantur, nequaquam ligari, nisi juridice convicti fuerint, eosdemque Ecclesiastici iudicis sententia post acta secundum regulas edita, reos declaraverit. At hæc sententia censurarum effectum, quæ ipso facto subeundæ pronuntiantur, de medio funditus tollit. Distinguat ergo internum forum ab externo, necesse est, statuaturque, secularia Regni tribunalia non agnoscere tamquam veras nisi censuras eas, quæ per sententiam post acta regularia pronuntiantur; quoad internum autem conscientiæ forum, in Gallia, ut ubivis alibi, censuras *a jure* subiri, necnon eas, quas Superiores pronuntiant, ut ipso facto subeantur: quia cenzæ mere spirituales, cujusmodi Ecclesiasticæ censuræ sunt, ab ullis sæcularis justitiæ formis, ad internum forum quod pertinet, minime pendent. Quamobrem, ut ait Hericurtius, in suis Ecclesiasticis Legibus, Part. I. cap. 12. num. 38. nullæ veniunt servandæ formæ quoad censuras, quas lex pronuntiavit ab iis ipso jure subeundas, qui legis statuta violant; statim scilicet, ac quispiam neglexit, id exequi, quod canon, & statutum mandat, aut id egit, quod prohibet sub excommunicationis, suspensionis, aut interdicti poenæ, excommunicatus, suspensus, aut interdictus est.

II.

Cum censuræ ad ædificandum, non vero ad destruendum institutæ sint, tamquam abusivæ spectantur in Gallia, quæque non modo non ædificationem propositam habent, sed e converso, non nisi ad scandalum afferendum, ad pacem turbandam, aut publicam tranquillitatem eliminandam sciunt.

III.

III.

Omnes censuræ per canones abrogatos, aut in Gallia non receptos latæ, (Gibertus, *Instit. Eccles.* Tom. 2. pag. 488) ibidem pariter abrogantur, aut non recipiuntur; ejusmodi sunt inter alias censuræ appositæ canonibus ad publicæ penitentiae gradus spectantibus, vel iis, qui mandabant Episcopis, ut provincialibus Conciliis interessent, siue, qui clericos ad exteriorum, aut laicorum communionem in quibusdam casibus redigebant. Eadem est earum ratio, quæ ob alias impoenitentiae causas communione ad mortem privabant; earum, quæ eos afficiunt, qui Ecclesiarum, aut reales clericorum immunitates violaverint; earum, quæ in eos latæ sunt, qui cum excommunicatis non denunciatis communicant; censurarum item in clericos, qui ad Principem, aut Magistratum, in Ecclesiasticis negotiis recurrunt; in Principes, qui in electionibus ad Episcopatum libertatem adiungunt; in clericos, qui Episcopatum per ipsos Principes obtinent; item in clericos, qui id recipiunt, quod iis offertur ob Sacramenta, aut qui laudabiles super iisdem Sacramentis, aliisque spiritualibus rebus consuetudines exigunt. Eadem etiam censurarum est ratio, quæ causarum in Romana Curia judicia spectant, quæque inflictæ sunt per Balam in *Cæna Domini*, &c.

IV.

Excommunicationes majores in eos latæ, (Gibertus, *ibid.* pag. 489.) qui cum excommunicatis, etiam in rebus promiscue se habentibus, civilique societati congruis communicabant, e sæculis pluribus abrogatæ sunt; & excommunicatio minor, quæ in earum locum successit, usus fere non amplius est: quia non potest eam subire, nisi qui excommunicatos denunciatos frequentat, excommunicati autem perraro denuntiantur. Interdicta Regnorum, provinciarum, urbium, vicorum, villarumque, tam ipso facto, quam per ferendam sententiam, jampridem & ipsa abrogata sunt, itemque *a divinis cessatio*, quæ interdictum veluti quoddam erat.

V.

Censuræ in supremos Principes in rerum-factis, (*Ibid.* pag. 489. & 490.) quæ ad eorundem ditionum administrationem spectant, in Gallia non recipiuntur. *Ibidem* asseritur, eos hoc in capite solum a Deo pendere. Eadem est censurarum ratio, quæ in Magistratus, cæterosque publicos officarios ob ea feruntur, quæ munerum, officiorumque, quibus funguntur, exercitationem afficiunt; ejusmodi censuræ essent ausus, saltem indirecti, in temporalem jurisdictionem. Nec magis in juris censuris Principes continentur, nisi in iisdem expressi sint.

VI.

Suspensiones, & interdicta *ipso facto* dicta Episcopos non complectuntur, (Cap. 5. *de Sentent. excommun.* in Sexto.) nisi nominatim in iis exprimantur. *Iidem* in Gallia nunquam a simplicibus Presbyteris, quamvis a sancta Sede delegati essent, censuris obstringi possunt. (*Ibid.*)

VII.

Censuræ per canones latæ, (*Ibid.*) qui vigent, & ipsæ vigere censentur, nisi contrarium appareat: quia eorundem canonum partem efficiunt. Ita censuræ per doctrinæ, morum, aut disciplinæ canones in eos latæ, qui eorum decisionibus non se subdunt, subsistunt, ubicunque iisdem canones recepti sunt.

VIII.

Quotiescunque in Ecclesiastico negotio (*Ibid.* pag. 401.) leges receptæ mandant quædam sub juris pœnis, & in jure, quoad hanc rem, censuræ sunt, e pœnarum numero, quæ per easdem leges instaurantur.

IX.

Non amplius censuratos notorios, nisi denunciati sint, (*Ibid.*) in ipsis obedientiæ Regionibus Galliæ redintegratis, evitari necesse est. Derogavit usus decreto Concordati, itemque Pragmaticæ Sanctionis, in quibus notorii a denuntiationis necessitate excipiebantur.

X.

X.

Canones recentiores, qui vetant, (*Ibid.* pag. 493.) ne censuræ ob causas mere temporales ferantur, abrogant veteres, qui censuras ob ejusmodi causas ferebant. Quamobrem in Gallia nec clerici per suspensionem, nec vero laici per excommunicationem ad res alienum solvendum adigi possunt.

XI.

Cum lex, aut sententia purum, putumque excommunicationis, aut suspensionis vocabulum adhibet, (*Ibid.* pag. 497.) intelligi debet excommunicatio major, & suspensio a divinis: quia cum excommunicatio major inter excommunicationes, & a divinis suspensio inter suspensiones principem locum teneant, dignæ proinde sunt, quæ per excommunicationis, & suspensionis nomen unum, & unicum exprimantur.

XII.

Commune jus non adigit, (*Cap. 5. de Cler. excomm. miss.*) ut reo significetur censura, quæ in eum per sententiam lata est; eam e converso, quarumque demum ratione ad ejus notitiam pervenerit, servatam vult. At ex canonico jure Gallico, (*Ibid.* pag. 504. 505.) sententia omni non obligat, nisi reo significetur. Ejusmodi est dispositio fractionis an. 1667. art. 1. 2. 12. 13. & 17. in tit. 27. & statuti coetus cleri an. 1606. Significatio hæc ad ejus domicilium fit, in quem lata sententia est, dummodo non sit in carcere; quo in casu significatio fit ejus personæ per sententiæ in eundem pronuntiata lectionem. Hæc sententia debet in scriptum redigi, & rei nomen cum causa, ob quam is censura plectitur, continere; eidem sententiæ exemplum, cum id petit,tribuendum est.

XIII.

Quoties lubet censuram in quempiam pronuntiare, (*Monumenta Cleri, tom 7. pag. 608. 609.*) aut solum declarari eum in hanc incidisse per transgressionem legis, quæ ejusmodi præpam pronuntiat, eum acciri necesse est, ut eam audi-

audiat, etiam si factum notorium, & publicum esset; qui nemo a suo iudice, quia audiatur, puniri debet. Si quis eum censura, (Collationes Andegavenſes, super censuris, pag. 52.) quin vocatus in ius esset, pronuntiaretur, ea nulla foret utpote naturali, & positivo juri contraria; hæc enim jura duo non patiuntur hominib; famam detrahi, eumque pena puniri, quin crimen confiteatur, ejusve convictus sit.

XIV.

Canonicæ monitiones omnino necessariae sunt ad censurarum validitatem, quæ per Ecclesiastici judicis sententiam in designatam personam, ob culpam ab ea perpetratam, pronuntiatæ sunt.

Canonicæ, & congruæ, seu sufficientes monitiones sunt, cum per vices tres non sine quibusdam plus, minusve longis dierum intervallis fiunt, antequam censuræ pronuntientur, quia canones ita præciplunt. Cabassutius duos tantum intervalli dies inter monitiones requirit; & Gibertus (in *Cabassutium*, Lib. 5. cap. 10. ad n. 18.) qui ejus operibus adnotationes addidit, intervallum ait dierum octo, inter monitiones singulas, ex Galliæ usu, esse debere. Utrumlibet opinionem sequi possumus, quin de censuræ validitate, spectata consuetudine, timeamus. Potest etiam, si res urgeat, una tantum monitio fieri, sed ita, ut in actu significetur, hanc unam, & unicam monitionem canonicarum monitionum trium loco fore, quia consuetas formas servari non patitur negotii ratio. Monitione prima personæ facta, ad ejus domicilium reliquæ fieri possunt; & in fraudis, aut violentiæ casu, de qua quidem rite constiterit, agi potest per contumaciam. Si in plures ejusdem criminis socios pronuntiata sententia est, (Hericurtius, in *Legibus Ecclesiasticis*, part. 1. c. 12. n. 41.) ut hæc legitima sit, canonicæ monitiones sociorum cuique factæ fuerint, & singuli in iudicio nominentur, necesse est. Is fere mos obtinet in præsentia, ut hæc monitiones partibus significandæ tradantur & regis apparitoribus, seu accensis uni, qui earum exemplum partibus ipsis relinquit. Ex Ecclesiasticorum quoque nu-
me-

vero interdum sunt, qui has monitiones, Episcopi jussu, leserunt.

Vetustissimus est in Ecclesia canonicarum monitionum usus; atque adeo dici potest divinus Servator ipse primarum fundamenta jecisse, cum rationem præscripsit, quam in fraterna correctione servari oporteret. Hæ monitiones eo demum spectant, ut aperiantur per has salutare procrastinationes peccatoris oculi, satisque temporis ei tribuatur, ut suam ipse culpam agnoscat, & ad officium revocetur. Vult etiam Ecclesia per hæc adjumenta adversarum partium circumventiones impedire, & præcipationem sistere, quam suis in judiciis Ecclesiastici judices asserre possent.

XV.

Is, in quem pronuntiata censura est, potest in Gallia vel per appellationem simplicem ad Superiorem Ecclesiasticum, vel per appellationem tamquam ab abusu ad Parlamentum curias sibi consulere. At in utraque specie (Hericurtius, in Legibus Ecclesiasticis, part. 1. cap. 22, n. 43.) nullum appellatio suspensivum effectum parit, dummodo judex, qui sententiam pronuntiavit, competens sit, & hæc ob justam causam, & in morum correctionis negotio lata fuerit. Cum autem interposita est appellatio a monitionum actis, & ab iis omnibus, quæ in consecutionem facta sunt, antequam ferretur sententia, quæ censuram pronuntiat, tum quidem ea judicii, quod deinde pronuntiatum est, effectum suspendit. Excommunicationis etiam per appositam conditionem pronuntiatæ effectum appellatio suspendit, cum ante conditionis eventum interjecta fuit.

XVI.

Cum supremæ curiæ judicarunt abusum in actis existere, super quibus excommunicatio pronuntiata fuit, (*Ibid.* n. 52.) hæc excommunicatio, seu quævis alia censura corrumpit ipsa per se; nec est, cur ad ejus absolutionem-obtinendam Ecclesiasticus Superior adeatur. Non ita quidem contendunt laici judices ab excommunicatione absolvere, sibi videntur posse.

potestatem tribuere, quæ ab Ecclesiastica solum jurisdictione pendet, sed declarant acta nulla : atque hinc illud secundum canones consequens fit, validam censuram ibi non adesse. Quod si censura, quæ ob aliquod in forma vitium abusiva declarata fuit, legitimis causis aliquibus niteretur, Episcopus novam censuram, servatis, quas canones præscribunt, formis, pronuntiare, aut pronuntiandam curare posset: quemadmodum in clericum alicujus criminis accusatum nova agendi ratio instituitur, cum acta, quæ prius edita sunt, abusiva declarata fuere

XVII.

Qui appellavit a censura, quoad Dei oculos vere nulla, quia lata est super crimine, quod ei falso tribuitur, sed quod ejusmodi tamen, quod hominum oculis non apparet, debet per appellationis tempus, externa saltem specie, perinde se gerere, ac si vere ligatus esset; quia, si secus ageret, publicum scandalum, cum ejus innocentia vulgo ignoretur, asferret, inverteret justitiæ ordinem, & se poenis exponeret, quibus puniuntur, quicumque censuras violant; censuram tamen non servare posset occulte, vel coram iis, quibus ejus innocentia probe perspecta esset. Quod si sententia, a qua is appellaret, non esset exempli causa nisi excommunicationis sententia, quam declaratoriam vocant, hoc est, si Ecclesiasticus iudex tantummodo declarasset, quempiam ob aliquod peculiare facinus in excommunicationem a jure, (Collationes Andegavenfes, super Censuris, pag. 89. 90.) vel a constitutione pronuntiatam incidisse; appellatio, quæ ab hac declaratoria sententia interjecta esset, impediret, ne reus publice, tamquam excommunicatus, denuntiari posset: quia denuntiatio est declaratoriæ sententiæ effectus, qui per appellationem suspenditur, adeoque si in appellationis præjudicium Superior appellantem, tamquam excommunicatum denuntiari juberet, necesse non esset, eum evitare, censeturque ipse toleratus esse, quoad sententia confirmata esset.

CEREUS, seu candela candida, e cera scilicet; quæ candela
delabris imponitur, comburiturque in Ecclesiasticis ceme-

terius in Ecclesia, vel alibi. Cereorum usus tum primum origo fuit, cum fideles noctu, aut subterraneis in locis, divina officia peragere, persecutionum causa, cogebantur, omninoque proinde cereis, seu facibus uti necesse habebant. Hunc deinde usum Ecclesia, tamquam ornamentum, symbolum, seu cæremoniæ servavit, aut renovavit. Subsistebat saltem alicubi tertio sæculo consuetudo hæc, ut ex Paulino, hymno 3. super S. Felice, & ex Prudentio in hymno super S. Laurentio licet intelligi. S. Hieronymus (*adversus Vigilantium.*) qui quarto, & quinto sæculis vixit, postquam dixit cereos, in Palæstinæ saltem locis, in quibus ipse versabatur, interdum accendi non consuevisse, in omnibus tamen Orientis Ecclesiis id factum asserit ad Evangelii lectionem: *Cereos autem non clara luce accendimus . . . Per totas Orientis Ecclesias, quando legendum est Evangelium, accenduntur luminaria, jam sole rutilante; non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum . . . ut sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur, de qua in psalterio legimus: Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lumen semitis meis.* Potest ergo spectari accensus cereus, accensa fax, tamquam omnino spiritalis, omninoque sanctæ lætitiæ argumentum, ac tamquam Christi Domini, qui mundi lux, nostræque omnium fidei, & charitatis symbolum.

Ponebantur olim cerei super trabibus, quæ sanctuarium intersecabant; at super Altari non item; hodie cerei saltem duo, & hi quidem Missæ tempore, accensi ibidem adesse debent.

Cereos per diem placuit in cœmeterio non incendi; inquietandi enim Spiritus Sanctorum non sunt. (Concilium Eliberitanum, can. 34.) Vide hujus canonis explicationem in primo hujus Operis tomo, sub Concilio Eliberitano.

Acolythus cum ordinatur . . . ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda Ecclesiæ lumina mancipari. (Concil. Carthaginense, an. 398. can. 16.)

Acolythi græce, latine ceroferarii dicuntur, a deportandis cereis, quando legendum est Evangelium, aut sacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur,

tur, non ad fugandas tenebras, dum sol eo tempore rutilat, sed ad signum lætitiæ demonstrandum; ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua in Evangelio legitur: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. (Concilium Aquisgranense, an. 816. lib. 1. cap. 131. num. 5.)

Ut Presbyteri oblationes, vel luminaria, quæ ab eis ad manus offeruntur, tamquam propria sua habeant; Et cereus Paschalis ad illuminanda Altaria remaneat. (Concil. Bituricense, an. 1031. tit. 13.)

Ut baptizati in eadem Ecclesia, in qua regenerationis gratiam acceperunt, Et in qua Parochiani existunt, per octavos dies in albis repræsententur cum cereis ardentibus. (Concil. Rothomagense, an. 1050. can. 19.)

CHARITAS. Theologalis virtus, qua Deum propter eum ipsum, ejus videlicet essentialis, & absolutæ bonitatis causa, & proximum nostrum tamquam nos ipsos, ob Dei amorem, diligimus. *Vide CONTRITIO.*

CHARIVARIUM, vulgo CHARIVARI, seu CHARIVARI LUDI. Id nominis incondito, confusoque rumori tribuitur, quem noctu vulgus, seu e popello homines sartigibus, pelvibus, & lebetibus ad eorum domicilium edunt, quibus insultare volunt; causa exempli, quæ secundas nuptias ineunt, quive conjugium inæquali ætate contrahunt. Ejusmodi tumultus tamquam bonis moribus contrarios Concilia quidem, excommunicationis indicta poena, Aresta vero, per impostam mulctam prohibent.

Abusum illum damnabilem, qui quasi in consuetudinem deterrimam est deductus, pulsatione patellarum, pelvium, & campanarum, oris, & manus sibilatione, instrumento æruginariorum, sive fabricantium, & aliarum rerum sonorosarum vociferationibus tumultuosis, & aliis ludibriis, & irrisionibus, in illo damnabili actu (qui carivarium, vulgariter charivari nuncupatur) circa domos nubentium, & in ipsorum detestationem, & opprobrium, post eorum secundas nuptias fieri consueverunt . . . sacro approbante Concilio, sub excommunicationis sententia, & alia poena arbitraria, juxta judicium ordinariorum exigenda, &

in plios usus convertenda, prohibemus. (Concilium Tatonense, seu Andegavense, an. 1448. can. 12.)

Prohibeant Episcopi ludos, qui impudenter in contemptum secundarum nuptiarum a permultis fieri solent, carivarios vulgo appellatos; contumaces, & inobedientes pena excommunicationis coercant. (Concil. Narbonense, an. 1609. cap. 22.)

CHOREPISCOPUS. Derivatur hoc nomen a græce vocabulo *Kora*, parva regione, significatque Episcopum pagi, seu villæ, ruralem Episcopum. Itaque Chorepiscopi erant quidam clerici, qui Episcopalia functionum plerasque in vicis, & rurebus exercebant, quo ab Episcopis mittebantur, ex quo fit, ut in Caroli Magni Capitulis, Lib. 7. cap. 187. *Villani Episcopi*, & apud Hincmarum, in ejus Opusculo 33. cap. 16. *Vicarii Episcopi* nuncupentur. Chorepiscopi ergo proprie erant Episcoporum Vicarii in agris, quo ab iis mittebantur, ut eorundem munia, maxima ex parte, ibidem obirent. Regabant, & visitabant parochias, quæ iis suberant, operam dabant, ut synodalia statuta servarentur, populos, & cleroam corripiebant, pauperum curam gerebant, conferabant minores ordines tantum, saltem ut plurimum, &c. Interdum etiam Conciliis intererant: quoniam Chorepiscoporum subscriptiones quindecim in Nicæno Concilio primo, & duæ in Neocæsareensi comperiuntur, at ex privilegio quod ipsam Abbatibus, & Generalibus Ordinum deinde concessum fuit.

Nulla sit Chorepiscoporum mentio in Oriente, ante Concilia Ancyranum, Neocæsareense, & Nicænum, quæ sæculo quarto ineunte habita sunt, & in Occidente, ante Regiense in Provincia Concilium, an. 439. celebratum. At cum hæc Concilia Chorepiscopos jam institutos ponant, eorum institutio altius ascendit. P. Morinus, ex Oratorio, in *Tractatu de Sacris Ordinibus*, Part. 3. *Exercit.* 4. eos ait in Galatia, & in Ponto, anno circiter 270. initium habuisse.

Convenit inter omnes extitisse Chorepiscopos, qui Episcopali charactere, veluti per accidens, quod ajunt, insigniti erant; ad genus hoc spectabant Episcopi facti ejus sedibus, qui Chorepiscopi constituebantur in diocæsis, in quas se

recipiebant; itemque, qui Episcopi ordinati fuerant in hæresi, quique & ipsi sæpe Chorepiscopi renuntiabantur, cum ad Ecclesiam redibant. At quæstio est, utrum scilicet omnes Chorepiscopi, sui status, & officii vi, Episcopali characterè insigniti, an vero simplices tantum Presbyteri essent. Ea obtinet apud plerosque sententia (D. de Marca, lib. 2. *Concord.* cap. 13. P. Morinus, *Exercit.* 4. P. Petavius, lib. 2. *de Hierarch.* P. Thomassinus, *de Ecclesiæ Disciplina*, Part. I. lib. 1. cap. 18. Cointins, Halerus, &c.) Chorepiscopos fere non nisi puros, purosque Presbyteros fuisse, qui nec ordinationem, nec auctoritatem Episcopalem habebant, sed solum, tanquam Episcoporum Vicarii, aliqua eorum munia obibant in ruribus, ad quæ eos Episcopi ipsi mittebant, cum iisdem munus, non tamen ut veris Episcopis imposuissent. Nititur hæc sententia 1. decimosecundo, seu decimotertio Ancyranæ Concilii canone, qui enuntiat non licere Chorepiscopis Presbyteros, & Diaconos ordinare. 2. Neocæsariensis Concilii canone decimo tertio, qui Chorepiscopos ad septuaginta discipulorum exemplum, & normam institutos fuisse. 3. Epistola Leonis Papa III. qui an. 799. a Carolo Magno super hac re consultus Chorepiscopos non nisi simplices Presbyteros fuisse respondit.

Dum porro Chorepiscopi fere non nisi puri, putique Presbyteri fuisse dicuntur, eosdem interdum, etiam sui status vi, veros, & proprie dictos Episcopos fuisse significatur; quod concedatur, statuaturne, necesse est, ut Conciliorum canones concilientur, quorum alia pro certo habent Chorepiscopos a tribus Episcopis ordinatos fuisse, iisque omnia Episcopalia munia, nullo prorsus excepto, tribuunt, alia vero harum functionum præcipuas iisdem negant, easque ab uno tantum Episcopo ordinatos volunt.

Chorepiscopis non licere Presbyteros, aut Diaconos ordinare; sed nec Presbyteris civitatis, sine præcepto Episcopi, vel litteris, in unaquaque Parochia aliquid imperare, nec sine auctoritate litterarum ejus, in unaquaque Parochia aliquid agere. (Concil. Ancyranum, an. 314. cau. 12. & Dionysii Exigui interpretatione.)

Chr.

Chorepiscopi quoque ad exemplum quidem, & formam septuaginta videntur esse; ut comministri autem propter studium, quod exhibent erga pauperes, honorentur. (Concilium Neocæsareense, ap. 314. can. 13.)

Qui in vicis, vel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamvis manus impositionem Episcoporum perceperint, & ut Episcopi consecrati sint; tamen sanctæ Synodo placuit, ut modum proprium recognoscant, ut gubernent sibi subiectas Ecclesias, earumque moderamine, curaque contenti sint. Ordinent etiam lectores, & Subdiaconos, atque exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant. Nec Presbyterum vero, nec Diaconum audeant ordinare, præter civitatis Episcopum, cui ipse cum possessione subiectus est. Si quis autem transgredi statuta tentaverit, depositus, quo utebatur, honore privetur. Chorepiscopum vero civitatis Episcopus ordinet, cui ille subiectus est. (Concilium Antiochenum, an. 341. can. 10.)

Ut Chorepiscopus modum suum, juxta canonicam institutionem, teneat, & nec sanctum chrisma, nec sanctum paracletum Spiritum, solis Episcopis, juxta decreta Innocentii tribuere debuit, tradere tentet, nec Ecclesias consecret, neque Ecclesiasticus, qui per impositionem manus trihuuntur, id est, non nisi usque ad Subdiaconatum, & hoc jubente Episcopo, & in locis, quibus canones designant; agere præsumat. . . Si vero civitatis Episcopus abierit, nihil ex Episcopali ministerio specialiter Episcopis debito attentet. (Concilium Meldense, ann. 845. canon. 54.)

Cum Chorepiscopi ob audaciam, & ambitionem, quibus adducebantur, ut Episcoporum jura usurparent, odiosi evassissent, aboleri cœpere nono sæculo, quemadmodum ex interdictionibus eo sæculo editis, ne quis Chorepiscopus ordinaretur, compertum sit: Placuit, ne Chorepiscopi, a quibusdam deinceps fiant, (Capitular. Reg. Francor. lib. 6. cap. 121.) quoniam hæcenus a nescientibus sanctorum Patrum, & maxime Apostolorum decreta, suisque quietibus, ac delectationibus infringentibus facti sunt. Idcirco & olim persape, & nostro æva a sancta Apostolica Sede sunt prohibiti; & ne deinceps a quoquam, tam ordinante, quam ordinari cupiente, talis præsumptio assu-

matur, a cunctis regni nostri Episcopis, est in synodo canonice prohibitum.

Apud Syros tamen, cæterosque Orientales etiamnum aliqui Chorepiscopi sunt; (Rituale Maronitarum, II. Part. Morini, pag. 315. & 491.) extant etiam Treviris, & Coloniz, sed a veteribus admodum alii. Treviris nempe, sunt dignitarii quatuor, qui chorepiscoporum titulum gerunt; & Coloniz, magnus cantor, in collegiatis Ecclesiis, Chorepiscopus nominatur: quia penes eum est chori inspectio, & ob hanc ipse causam est ejusdem veluti Episcopus, & Superior. Ultrajectensis S. Martini Ecclesiæ Archisubdiaconus adhuc Chorepiscopi titulum defert. Porro magni Vicarii, Archidiaconi, & Decani rurales apud Latinos, & Exarchæ, seu deputati Patriarchæ ad Ecclesiarum, & Monasteriorum visitationem apud Græcos Chorepiscopia successerunt.

CHORUS. Est hæc Ecclesiæ, navem scilicet, & sanctuarium pars; in qua Presbyteris, & cantoribus locus, quæque parietibus, aut clathratis septis circumdata est, ut populo illuc aditus intercludatur. Olim in Occidente habebant Ecclesiæ choros duos, unum navem inter, & sanctuarium, qui cantorum erat, & schola cantorum appellabatur; alterum ultra Altare, ad cujus imam partem Episcopalis thronus erat, cinctus utrinque subsellis, quibus Presbyteri circum Episcopum insidebant. Laici quondam haud chorum ingrediebantur; atque hoc ipso tempore illius aditus iis tantum patere finendum esset, quibus novum jus ibidem sedes concedit. Sane gravissimus abusus est, pati omnium generis homines eo promiscue ingredi, & in primis feminas, quæ ex Ecclesiæ, & Conciliorum mente, non solum ad choros nostros, & sanctuaria nostra non accedere, sed a viris in nave ipsa segregatæ esse deberent.

Solis licere sacris ad Altare accedere, & communicari. (Concilium Laodicenum, can. 19.)

Nulli omnium liceat, qui quidem sit in laicorum numero, intra septa sacri Altaris ingredi, nequaquam tamen ab eo prohibita potestate, & auctoritate imperiali, quando quidem voluerit

Crn-

Creatori dona offerre, ex antiquissima traditione. (Concilium in Trullo, an. 690. can. 69.)

Sed & hoc, secundum auctoritatem canonum, modis omnibus prohibendum, ut nulla sœmnia ad Altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare, aut infra cancellos stare, aut sedere. (Concil. Nannetenſe, an. 895. can. 3.)

Nec laici ſtent in cancellis, dum celebrantur divina, salva tamen reverentia patronorum, & ſublimium perſonarum. (Concilium Eboracenſe, an. 1240. can. 3.)

Cum ab ipſo chriſtiana religionis exordio, Eccleſiaſticis legibus, moribus, & continua traditione fuerit receptum, non ſolum laicos a choro, qui ſolis patebat clericis, excluſos fuiſſe, ſed & in eodem choro, quibuſdam ſtationum gradibus, clericos ipſos ſic fuiſſe diſtinctos, ut nec intra Sacerdotes Diaconi, nec intra Diaconos Subdiaconi, ullo modo admitterentur; propterea hæc ſanctis ſynodus, dum videt Eccleſiarum choros hoc tempore non magis clericorum, quam laicorum, immo, quod deplorandum eſt, & mulierum conventus dici poſſe, & ob eam cauſam, divina officia, ea, qua decet, reverentia, minime celebrari, priſcum Ordinis decorem ad divina Majestatis obſequium revocare cupiens, decrevit laicos homines, (& multo minus mulieres), dum divina celebrantur, intra cancellos chori nequaquam eſſe admittendos; ſed tantum præter cantores, & alios hujusmodi chori Miniſtros, in eum locum ingreſſuri, qui Eccleſiaſtici ſint, & honeſto, ac decenti habitu induti. Laici vero nobiliores, & qui vel Chriſtianiſſimi Regis conſiliarii, & officiales, aut ex militariſ ordinibus, aut communitalium Magiſtratibus fuerint, poterunt intra chorum admitti, ſi eo in loco divinis officiis intereſſe velint, ita tamen, ut poſt clericos ſedeant, nec inter clericos ipſis ſedere liceat. Fœminæ vero, cujuſcunque conditionis, & ſtatus ſint, nullo unquam tempore, nullave ex cauſa, dum divina officia celebrantur, aut verbum Dei prædicatur; nec iis horis, quibus clerici, tam ſæculares, quam regulares, in choro præſentes eſſe debent, intra eundem chorum, aliquemve ejus locum, ſecretum etiam, per ſuperiorem admittantur. Quod ſi adverſus hanc prohibitionem factum id fuerit, aut permiſſum, ipſæ ſæminæ ſi monitæ ſtatim non receſſerint, vel iterum condumaci-

ter ingredi præsumperint. sint eo ipso excommunicata: quæ vero choro præsumunt, si earum ingressum etiam tacitum concesserint, permiserintve, & non statim illas monuerint, aut per alium monere fecerint, ut discedant, præter excommunicationem, in quam ipso facto incurrant, sint ab officio, & beneficio per sex menses, ipso itidem facto suspensi. (Concilium Aquisextiense, an. 1585. titulo de Choro). Quære SANCTUARIUM.

CHRISMA (SACRUM). Duplicis generis chrisma est; sit unum ex olivæ oleo, & balsamo in Latina Ecclesia, & Baptismi, Confirmationis, Ordinis Sacramentis inservit; constat alterum ex oleo tantum, & usui ad Extremam unctionem est. Aromata, & thimiamata, seu odoramenta plura, ad quadraginta usque, Græci, sive sancti Chrismatis consecratione cum oleo, & balsamo miscent, ejusque benedictionem singulari quodam apparatu peragunt. Hanc sibi benedictionem reservaverant Constantinopolitani Patriarchæ, (Basilietius, Festa mobilia, Feria quinta majoris hebdomadæ.) & ad eam perficiendam sibi comites addebant Metropolitanos, Episcoposque suffraganeos suos, qui Presbyteros numero plures secum ducebant. Admodum solemnem in nodum sanctum Chrisma benedicunt Latini quoque; & Episcopi, quibus ex omni tempore benedictio hæc reservata fuit, sibi Presbyteros duodecim, Diaconos septem, totidemque Subdiaconos, & alios inferiores clericos adesse jubent.

Prioribus sæculis quatuor nulla huic benedictioni affecta, stataque dies fuisse, & Episcopus, quisque sibi commodiorem diem selegisse videtur; ac vero simile sit sæculo quinto, ad hanc cæremoniam, in Occidente, feriam quintam majoris hebdomadæ sumptam esse; quod deinceps in consuetudinem, & legem abiit. Itaque Meldense Concilium, an. 845. decretum edidit, quo omnem Episcopum vetuit, quovis alio die, quam quinta hebdomadæ sanctæ feria chrisma conficere, ea nempe feria, quæ Coenæ Domini peculiariter titulum gerit. Huic addita est ad majorem commoditatem, infirmorum, itemque catechumenorum olei benedictio. Initium a benedictione olei infirmorum, tamquam

antiquiore futebatur; hanc excipiebat benedictio sancti Chrysostomi, cum infirmorum olei, quod aliter oleum exorcizatum appellabatur.

Erat Chrysostomi benedictio probe statuta S. Cypriani tempore, (Epist. 70.) qui an. 258. martyr occubuit; ejusque originem S. Basilus in lib. *de Spiritu Sancto*, ab Apostolis ipse repetit. Cum porro observantia, quæ sancto Chrysostomo deferrebat, in abusum degenerasset, extitere tum qui e simplicitate quadam illud ut vulgare in morbis remedium adhiberent, cum qui eo ad maleficia uterentur. : Hoc abusus Concilia represserunt.

Chrysostomi confessio, & puellarum consecratio a Presbyteris non fiant. (Concilium Carthaginense, an. 390. can. 3.)

Ut Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli, sub pretextu medicinarum, vel cujuslibet rei, donare præsumant. (Concilium Arelatense, an. 813. can. 18.)

Genus enim Sacramenti est, & non ab aliis, nisi a Sacerdotibus contingi debet. Quod si fecerint, honore priventur. (Concilium Moguntinum, an. 813. can. 27.)

Nullus Episcoporum, vel Ministrorum ipsorum pro acceptione sacri Chrysostomi aliquid exigere præsumat; & qui fecerit, canonica subiaceat disciplina. (Concilium Aquisgranense, an. 836. can. 5.)

Ut nemo Episcoporum, vel quilibet Minister Ecclesiasticus, propter sacrum Chrisma aliquid numeris accipiat. (Concilium Meldense, an. 834. can. 5.)

Ut nemo sacrum Chrisma, nisi in quinta feria majoris septimana, id est, in Cæna, quæ specialiter appellatur Dominica, confici præsumat. (Idem can. 46.)

Statuimus, quod Viaticum, sive Corpus Christi, Chrisma, Oleum sanctum, & oleum infirmorum, sic devote, tuto, & secreta custodiantur, & reponantur in Ecclesiis, vel sacristiis, in locis ad hoc deputatis, & aptis, quod ad ea non possit manus nefaria accedere. (Concil. Ravennatense, an. 1311. rubr. 7.)

Chrisma pariter, adhibitis clavibus, tuto conservetur, & singulis annis renovetur. (Concil. Narbonense, an. 1551. can. 37.)

Non mōdo Archipresbyteri singulis annis ab Ordinario suo, vel sede vacante, a Vicario generali sacrum Chrisma, & sacra Olea tempestive petant, & per Sacerdotem, Diaconum, vel solum Subdiaconum in moidis, & honestis vasculis (scilicet stanneis, aut argenteis, nullo modo vero cupreis, testaceis, aut vitreis) ad locum residentia sua ferri eurent; sed Pastores etiam singuli quotannis ab Archipresbytero suo, vel ex ea Ecclesia unde confueverunt, per se, aut alium Sacerdotem, non autem illo inferiorem, in similibus vasculis sacrum Chrisma, sanctaque Olea ferri non erant; iisque receptis, vutoribus non utantur; sed quidquid ex illis superfuerit, si liquidum, lampadi, quæ lucet ante venerabile Sacramentum, infundatur; sin autem bombici, vel gossipia immixtum fuerit, super piscinam comburatur. (Concilium Mechliniense, an. 1607. tit. 2. cap. 6.)

Ad sacrorum canonum observationem . . . jubet hæc synodus, ut in singulis annis, infra quindæm dies, a feria quinta in Cæna Domini, Vicarii omnes, & singuli hujus provincie per se, vel per clericos sacro ordine initiatos, ad civitatem, ubi est sedes Episcopalis, conveniant, & quod in sacristia cuilibet cathedralis Ecclesie distribuitur, sanctum Chrisma, & Oleum, quantum omnibus districtis sui Parochiis sufficiat, inde afferant. Curati autem reliqui cum locum, ubi Vicarius residet, adeant, vel eo Clericos in sacris constitutos mittant, ut sanctum Chrisma, & Oleum in suas Parochias inde reportent. Is autem, qui, vel in cathedrali, vel oppido, ubi Vicarius residet, Chrisma, & Oleum distribuit, nihil quidquam pro his distribuendis accipiat, librumque sacrum habeat, ubi eum die, mense, & anno nomina eorum inscribat, qui ab eo Chrisma, & Oleum sumpserunt. (Concilium Mexicanum, an. 1585. lib. 1. tit. 6. §. IX.)

Curatis quoque omnibus præcipitur, ut Chrisma, & Oleum hujusmodi frequenter renovare studeant, eamque in renovando formam servant, ut minor semper olei quantitas addatur, quam reliquum fuerat. Si vero aliquid Chrismatis, vel Olei anni proxime præteriti, cum novum deferatur superfuerit, illud comburatur, vel in fontem baptismatum spargatur. (§. X.)

Ad custodiam vero sancti Chrismatis, & Olei, locus clausus cum decenti ornatu deputetur; cuius clavem Parochus habeat,

ut cuiquam tradat, nisi alicui Sacerdoti, cum opus fuerit.
(S. XI.)

CIRCULATOR, SALTATOR, FUNAMBULUS, MIMUS, HISTRIO. Circulatores sunt circumforanei propolæ, qui theatrum veluti quoddam in platea publica conscendentes, agilitatis circuitionibus popellum detinent, alliciuntque, ut spectatores ad eorum pharmaca, minutasque curiositates emendas pertrahant. Ars mimica vilis est, contemnenda, honestoque, & præsertim Christiano homine indigna.

Carthaginense Concilium, ann. 419. can. 2. circultores, funambulos, mimos, histriones inter infames personas refert. Huiusque generis homines tamquam accusatores recipi vetat: *Omnes etiam infamiae maculis aspersi; id est, histriones, &c.*

Concilium Arelatense, an. 452. can. 20. non circultores solum communione privat, sed eos quoque, qui in eorum cursibus plaustra ducunt, omnesque personas, quæ theatrum conscendunt, quoad huic arti nuntium remiserint.

Ut nihillominus innotescat, an circulatoris ars ita criminosa sit ipsa per se, ut eam profiteri nemini unquam liceat, distinguendi sunt, cum S. Thoma, circultores, qui indecentia verba proferunt, aut acta, vel gestus pudori, bonisque moribus contrarios edunt, quique nihil dicunt, & nihil agunt, quod religioni, aut moribus adversetur. In primo casu, histrionis professio semper criminosa, at in altero permixta est: (S. Thomas, 2. 2. quæst. 168. artic. 3. ad 3.) *Dicendum, quod . . . ludus est necessarius ad conservationem humanæ vitæ. Ad omnia autem, quæ sunt utilia conservationi humanæ, deputari possunt aliqua officia licita. Et ideo etiam officium histrionum, quod ordinatur ad solatium hominibus exhibendum, non est secundum se illicitum: nec sunt in statu peccati, dummodo moderate ludo utantur, id est, non utendo aliquibus illicitis verbis, vel factis ad ludum, & non adhibendo ludum negotiis, & temporibus indebitis.* S. Thomæ definitioni huic addatur, oportet, unum funambulorum officium criminofum esse, vetitumque ipsum per se, quippe quod eos, qui illud exercent, amittendæ vitæ periculo exponit.

CLAVES ECCLESIAE. Innuitur per hoc nomen, metaphorica notione, potestas ligandi, & solvendi peccata in Pœnitentiæ Sacramento.

CLAUSURA Monasteriorum virorum, & monialium.
Vide RELIGIOSI, & RELIGIOSÆ.

CLERICUS. Sumebatur olim clerici vox pro *Docto, Doctore.* Hoc jam tempore pro omnibus Ecclesiasticis, a tonsuratis ad Prælatos usque, generatim accipitur; & hac significatione, opponitur *laico.* Peculiari quoque ratione, quadam ei tribuitur, qui tonsura tantum, aut minoribus Ordinibus insignitus est: & hac notione opponitur ei, qui sacros Ordines suscepit.

Prima clericorum origo ad vetus Testamentum affurgit. Ubi Terræ Israelitis promissæ partitio facta est, dixit Deus Aaroni, Sacerdotibus, & Levitis, haud iis partem cum cæteris fore; se scilicet ipsum fore eorum portionem, eorum hæreditatem; quemadmodum iidem mutuo fors, pars, hæreditas Domini, gens ejus servitio consecrata, deque ejusdem oblationibus vivens, κληρος græce futuri erant. Hinc nomen sumpserunt clerici novæ legis, quia Dominus est eorum fors, seu hæreditas, ipsique sunt hæreditas Domini, cujus servitio se omnino consecrant, mancipant, devoventque, quod iidem luculenter ostendunt, cum tonsuram suscipiunt, quæ ad clericaturam ingressus est, ea Psalmi 15. verba recitantes: *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei; tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi.* Ejusmodi est origo, & dignitas clericorum, ut ipsi nempe singulari omnino ratione sint hæreditas Domini, eumque sibi habeant singularem in modum hæreditatis loco.

Status ergo clericorum sanctus status est, qui bene multa obeunda officia complectitur, quemque pluribus privilegiis cumulavit Christianorum Regum favor. Videri possunt hæc privilegia ad verba, CLERUS, IMMUNITATES, PRÆSENTIA, PRIVILEGIA, & ad alia plura verba, quæ ad varia clericorum, seu Ecclesiasticorum genera referuntur. Sunt etiam clericorum officia in hujus Operis parte altera
per

per peculiare complures titulos, qui eos spectant, disseminata. Satis proinde fuerit, ne acta agamus, hoc loco referri præcipua, quæ iis Concilia præcipiunt, aut prohibent; ita scilicet ut potissimum ad hæreamus Tridentino Concilio, lisque, quæ illud secuta sunt, ubi assidue expressa, & annu-
cleata comperiuntur clericorum generatim officia, seu obligationes, sub titulis de VITA, MORIBUS, HONESTATE, MODERATIONE CLERICORUM.

Clericus professionem suam, Et in habitu, Et in incessu probe; Et nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat. (Concilium Carthaginense, an. 398. can. 45.)

Clericus cum extraneis mulieribus non habitet. (Can. 46.)

Clericus, per plateas, Et andrenas, nisi cœtu, Et maxima officii sui necessitate, non ambulet. (Can. 47.)

Clericus, qui adulationibus, Et proditionibus vitiare depræhenditur, ab officio degradetur. (Can. 56.)

Clericus maledictus, maxime in Sacerdotibus, cogatur ad postulandum veniam. Si noluerit, degradetur, nec inquam ad officium absque satisfactioe revocetur. (Can. 57.)

Clericum scurrilem, Et verbis turpibus jocularibus ab officio retrahendum. (Can. 60.)

Clericum inter epulas contentum (excommunicandum) (Can. 62.)

Nullus clericorum, pro occasione necessitatis, aut cause ordinanda domus, extraneam mulierem in domo sua habere præsumat. (Concilium Turonense, an. 567. can. 16.)

Nullus Sacerdotum, aut Monachorum colligere alium in lecto suo præsumat. (Can. 14.)

Hoc regulariter definitum est, ut nullus clericorum vestimentis purpureis induat, quæ ad jactantiam pertinent mundicæ, non ad religiosam dignitatem. (Concilium Narbonense, anno 589. can. 1.)

Nam Et hoc, secundum præcorum censuram canonum, finitum, ut nullus clericus... in plateis resideat; certe nec in plateis, Et stare, Et fabulis diversis commisceri. (Can. 3.)

Clerici amorem pecunie, quasi materiam cunctorum criminum fugiant; seculariaque negotia abjiciant; honorem gradus per

per ambitionem non subeant . . . illos, & conjurationes caveant; odium, emulationem, obreftationem, atque invidiam fugiant. Non vagis oculis, non infrani lingua, aut petulanti, tumidoque gestu incedant; sed pudorem, ac verecundiam mentis, simplici habitu, incessuque ostendant, obscœnitatem etiam verborum, sicut & operum penitus execrentur. Viduarum, ac virginum visitationes frequentissimas fugiant; contubernia faminarum nullatenus appetant; castimoniam quoque inviolati corporis perpetuo conservare studeant . . . postremo in doctrina, in lectionibus, in psalmis, in hymnis, & canticis, exercitio jugi incumbant. (Concilium Moguntinum, an. 813. can. 10.)

Statuendo precipimus, quod clerici universi, quorum opera lucere debent coram hominibus, vita bona, conversatione honesta, & sanctis moribus se exornent, ut non solum verbo predicationis, sed vita p̄prie integritate, errantes ad viam veritatis revocent, & salutis Precipimus, quod pannis sericis . . . aut aliis, quocunque ornatu superfluo non utantur quoniam omnis ornatu ad jactantiam adhibitus, esse debet a clericis alienus nec annulos deferant, nec corrigias sericas, auri, vel argenti habentes ornatum . . . comam nullatenus nubriant, & patentibus auribus incedant, coronas habentes sphaericas, & decentes . . . moribus, & verbis pudorem indefinenter ostendant . . . a pravorum consortiis se abstineant . . . lectionibus, & orationibus intendant assidue. Modesti sint, & sobrii, abstinentes se a crapula, & ebrietate . . . iisurionibus, & jactatoribus non intendant; ad aleas, vel ad taxillos non ludant, nec aliis ludentibus sint participes, aut inspectores; nec ad spectacula publica, spectandi gratia, presumant accedere. (Concilium Oxoniense, an. 1287. tit. 17. de Vita, & honest. cleric.)

Decet omnino clericos in sortem Domini vocatos, vitam, moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum pra se ferant; levia etiam delicta, quae in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis offerant venerationem. Cum igitur quo majore in Ecclesia Dei, & utilitatis, & ornamento haec sunt, ita etiam diligentius sint obser-

vanda; statuit sancta Synodus, ut quæ alias a summis Pontificibus, & sacris Conciliis de clericorum vita, honestate, cultu, doctrinaque retinenda, ac simul de luxu, comestationibus, choreis, aleis, lufibus, ac quibuscunque criminibus, necnon secularibus negotiis fugiendis, copiose, ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum iisdem pænis, vel maioribus, arbitrio ordinarii, imponendis observentur. (Concil. Tridentinum, sess. 22. de Reform. cap. 1.)

Statuit hæc Synodus, ut clerici sacros Ordines consecuti, coronam gerant grandem, rotundam, & apertam, Ordinibus, in quibus constituti sunt, congruentem . . . Prohibetur clericis omnibus, sericis, sumptuosisque vestibus uti. (Concil. Narbonense, an. 1551. can. 15.)

Subet hæc Synodus, ut tesseras, & omne aleæ genus, præsertim publicæ, vitent; ludisque haudquaquam permissis non utantur, neque intersint. (Can. 18.)

Saltationes, siue choreas non ducant . . . larvas non gerant, neque eas gestantibus comites se præbeant. In audiendis, spectandisque jocularibus, histrionibus, & quaslibet ludicras artes exercentibus, nullam temporis jacturam faciant. (Can. 19.)

Prohibet Concilium clericis omnibus, maxime Presbyteris, ne suæ dignitatis immemores, in ædibus laicorum, aut viduarum, cujuscunque status, conditionis, & honoris fuerint, in maximum totius cleri probum, & dedecus, se ipsos, suasque actiones venales exponant . . . nec rei domestica, & familiaris administrationem suscipiant; nec causis, litibusque persequendis denique operam, eorum, quibus serviunt, aut aliorum nomine. Quæ distriktius Concilium prohibet sub anathematis interminatione, aliisque pænis a canonibus indistis. (Can. 21.)

Continentem, castum, pudicumque cum deceat esse Sacerdotem, rarissime, aut nunquam illi cum mulieribus familiaritas intercedat; immo & earum nomen nesciat; non potest enim toto, & sincero pectore Deum colere, qui faminarum domos habitat, cum femina secum habitantis conscientiam exurat. (Can. 22.)

Quantum probri, & incommodi sobrietas afferat cum omnibus ordinibus reipublicæ, tum clero maxime, res ipsa docet.

Ab

Atque eam ob rem ebriosum hominem navigio jactato sine ullo gubernaculo Salomon comparat. Nec enim ullum potest virtutis, aut mentis constans officium præstare, qui temulentiam, & ebrietatem sectatur . . . Quare præcipit sancta Synodus, ut, quitunque in clero, id est, in sorte Domini fuerit annumeratus, ab hac ebrietatis, & crapula macula se prorsus absteineat. Toleratur autem omnino turpis ea consuetudo, qua mutuo se quandoque provocant ad haustus æquales, certantque hac infamia reliquos vincere. Isaias enim iis execrationem denuntiat. (Concilium Cameracense, an. 1565. tit. de Vita, & honestate Clericor. cap. 1.)

Homini Ecclesiastico, quacunque dignitate fulgeat, plus laudis affert frugalitas in mensa, quam sumptus; plus dedecoris exquisitus apparatus, quam simplex; plus molestia longus accubitus, quam brevis, & naturæ sufficiens. Sit ergo cultus in mensa, & convivii potius, in gravitate, sobrietate, & sale conditis sermonibus, quam in pompa, & deliciis; atque ita detestetur clericus comestiones, quæ ventri sic serviunt, ut menti nocent. (Cap. 2.)

Consortium mulierum Sacerdoti non convenit, quem castitas, & continentia ornare perpetuo debent; & utut castitas servari queat in muliebri consortio, raro tamen bonum nomen retineri potest. Quare præcipit sancta Synodus, ne, qui sacros Ordines susceperit, in familia secum habeat mulierem extraneam, de qua suspicio facile sinistra concipi possit; quam suspensionem vitare nequeunt, qui juvenes cultas, procaces, otiosas, impudentes, mali nominis, ac famæ, aut quas antea vitæ macula contaminet, vel secum alunt, vel frequenter aut adeunt, aut admittunt. (Cap. 3.)

Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, ceterique clerici, clericali tonsura sint insigniti, ad eam formam, quam ratio uniuscujusque ordinis, Episcopi arbitrio postulabit. Ita sint abraso capillo, ut tonsura conspicua sit omnibus . . . ne in habitu clericali, aut studiosius exquisita cultus elegantia, aut nimis abjecta negligentia, & asseclata sordes appareant. In omni vestitu color tantum niger adhibeatur, nisi forte alium colorem requirat dignitatis gradus; ne serico vestimento, aut ornamento domi,
aut

aut foras utantur . . . annulum non induant, nisi quibus propter officii munus, aut honoris gradum sit jure concessus, quo loco, & unico, nec magni pretii, contenti sint . . . Clerici ne de nocte post primam horam, nisi ex justa causa, & cum lumine, exeat. (I. Concil. Mediolanense, sub S. Carolo Borromeo, part. 2. tit. 23. & 24.)

Ne clericus in negotiationibus, & mercaturis se interponat, & medium interponat. Negotiationem etiam omnis generis omnino prohibemus. Ne aliena pradia lucris causa conducat. Ne aliorum tutelam, aut curam suscipiat. Ne pro aliis fidejubeat; neve præcurzor, aut affecta faminarum, aut eis discumbentibus adsistat, aut ancilletur. (Tit. 26.)

In omni incessu, statu, gestu, cultu ordinem suum Sacerdos, & clericus profiteatur, omni clericalis vitæ actione religiosi animi mores exprimens, qui in Ecclesiastici ordinis hominibus elucere debent. Ne cum necesse, & cruciamenta improbis hominibus Magistratum judicio illata, multitudinē spectanda proponuntur, ullo modo Ecclesiastici ordinis viri interfint. (IV. Concilium Mediolanense, an. 1576. part. 3. tit. 2. de Vita, & honestate Clericor.)

Sciat, (clericus) id in officio suo positum esse, ut, cum vel in officiis divinis obseundis, vel in frequentandis Ecclesiis, quod debet, tempus consumpserit, si quid sibi reliquum est, id omne non in rerum sæcularium colloquiis, profanisque actionibus, sed in divinarum litterarum studiis, & in cœlestium rerum contemplationibus, & sanctis, piisque officiis traducat.

Ne clerici apud se libros habeant, aut legant, quarum lectio-
is bene agendi studium, morum disciplina, & timor, charitasque Dñi languescere possit; quales libri sunt, qui res vel inanes, vel jocosas, vel scurriles, ridiculasve, vel impuras continent. Rerum novarum curiositates fugiant; tum ne, quæ ridicula sunt, unde cachinni, risusque solutiores existunt, loquantur.

Continentiæ sint amantes (clerici), pestemque libidinis, concupiscentie, & angustie, quod dicitur, exosam habeant . . . Ab alea, venatione, & omni ludorum genere, Ecclesiasticis personis interdicto, & indecoro prorsus abstineant; nec unquam aliis, quam
ho-

honestis recreationibus sese exercent; nulla ducti sordidi lucris cupiditate . . . Vestis Ecclesiastica, eaque talari, ac decenti utantur omnes clerici; nec sine illa pallium breve, aut longum deferant, aut unquam prodeant in publicam; ne crispatis indusiis, vel arte scissis calceis, dissolutorum laicorum personas referant. (Concil. Remense, an. 1583. tit. de Clericis in genere.)

Quanto quis honoris gradus, atque dignitate præstat, tanto ceteris omni virtutum genere debet excellere. Ejus enim vita omnium oculis sic exposta est, ut inde bene, vel male vivendi communiter exempla duci soleant. Ex quo, ut vitiosi Principes, sic flagitiosi Sacerdotes perniciosè de republica merentur, quod non solum, ut rectè quidam ait, vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in civitatem; neque solum obfunt, quod illi corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt, plusque exemplo, quam peccato nocent; præterquam quod efficiunt, ut ipsorum dignitas, per se præclara, atque laudabilis, odio, atque contemptui apud impium, vel malitiosum hominum genus habeatur; ideoque clerici, qui in sortem Domini vocati sunt, non solum ab omni vitiorum turpitudine longissime abesse, sed etiam omni virtutum genere ornari debent, spectaculum facti (ut ait Apostolus) mundo, angelis, & hominibus, ne vituperetur ipsorum Ministerium, sed ita omnibus exhibentes, semetipsos sicut Dei Ministros. (Concilium Burdigalense, an. 1583. tit. 21. de Vita, & moribus Clericorum.)

Vestes earum sint talaris; neque fortis, neque domi vestimento, aut ornamento ullo serico, alteriusve, quam nigri coloris, nisi causa dignitatis id eis liceat, ullo modo utantur; indusia ad collum, & ad manus crispata, & in multiplices sinus contracta, aut arte elaborata ne deferant.

Clerici nunquam personati incedant, neque comædias, fabulas, choreas, vel quid aliud ludicrum ex iis, quæ ab histrionibus exhibentur, agant, vel spectant, ne visus, & obtutus sacris mysteriis dicati, turpium spectaculorum contagione polluantur.

Ab alea, tessaris, chartis, & quovis alio vitito, & indecoro ludo cum privatim, tum publice penitus abstineant . . . Profanus itam, & secularibus negotiis nullo modo sese imisceant; negotia-

tiationem fugiant . . . avaritiam, studiumque pecunie, quasi matrem omnium criminum vitent . . . faciam, & illiberalem assentionem detestatur. Non sint scurræ, non parasiti, non faceti, & diæcos: neq. profanis, & secularibus ineptiis risum ulla ratione captent; obscenitatem verborum sicut, & operum execrentur. Superioribus, & Senioribus debitam exhibeant reverentiam, & honorem, neque ullo jactantiæ studio se attollant.

Ante omnia vera munditiam cordis, & castitatem corporis, tanquam proprium, & præcipuum clericorum ornamentum omni studio servare studeant, & omni fornicationis, & incontinentiæ suspitione famam suam integram, liberamque custodiant.

Clerici omnes tonsuram gerant, crines calamistratos, ac reortas non habeant: vestibus talatibus utantur. (Concilium Bituricense, an. 1584. tit. 25. de Clericis, can. 2.)

Sericis indumentis, alteriusvis, quam nigri coloris, omnes Ecclesiastici abstineant. (Can. 3.)

Indusiis, sive camisis ad collum, vel manus crispatis, aut exquisite elaboratis non utantur. (Can. 4.)

Aleam, tesseras, chartas, omnes ludos vitatos, comessationes, ac invereconda convivia, mercatus, ac nundinationes . . . devitent; præcipue vero ab omni quasu, qui usuram reholeat, abhorreant. (Can. 7.)

Nemo clericus laicis ministret, aut laicorum sit procurator, dispensator, promus, cellarius, coquus, auceps, venator, faminarum afflicta; neve aliorum prædiorum conductor, colonus, aut redemptor sit. (Can. 8.)

Vestes coloris tantum nigri, ac simplices, sericis omnibus ornamentis exclusis, adhibeant (Clerici . . .): unguentis, & omnibus odoris illecebris abstineant; annulos ne deferant . . . Ne personati unquam incedant; neve comædiarum, aut chorearum, aut profani ullius spectaculi actores sint, vel spectatores; ne pællis pilis, aut alea, aliove, hujusmodi ludi genere ludant, aut ludentes spectent . . . A comessationibus, & minus honestis conviviis abstineant omnino . . . Ne differiis, aut mordacibus utantur salibus, neve sacra Scripturæ verbis ad profanos sermones abutantur. (Concilium Aquiseptiense, an. 1585. tit. de Vita, & honestate Clericor.)

Ab omni genere mercatura, aut a laicorum negotiis tractandis omnino abstineant, neque se in eis medios, aut interpretes adhibeant; neve prædica etiam Ecclesiastica; aut decimas ipsi, vel per interpositas personas conducant, aut cum ipsis conductoribus aliquo modo participant.

Ne cum mulieribus cujusvis generis, & conditionis cohabitent, præterquam cum matribus, & sororibus, sine Ordinarii licentia scriptis concessa. Feminas autem ancillas eis habere non liceat, nisi quæ quinquagesimum ætatis annum exegerint, & vitam non suspectam duxerint.

Clerici, cum superpelliceis fuerint induti, nullo modo in manibus flores, nec aliud, quod statui suo, & Ecclesiæ non conveniat, habeant, nec deambulent, nec circumcursitent; sed graves semper sint in incessu, & statu.

Habitus clericorum sit decens, & honestus, nec nimium elegans, nec sordidus: sed hujusmodi, qui ipsorum vocationi, & statui respondeat, totus nigri coloris, non vanus, non effeminatus, non militaris. (Concilium Avenionense, an. 1594. tit. 52. de Vita, & honestate Clericor.)

Caveant clerici, ne pars domus, quam inhabitant, laico uxorem habenti, vel alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, etiam si sit frater, locetur.

Vestes non sericas, aut serico fœderatas, aut quocunque modo dissectas, vel bombicino limbo ornatas gestent (clerici). Vestium autem omnium color sit niger . . . Vitent tripudia, ludos publicos . . . non ludant aleis, tesseriis, chartis, aut alio ludo prohibito, vel indecoro . . . non sint propolæ, emptæ ex professo vendentes . . . non sint publicani, aut fœneratores . . . obscenæ verba, ut & res abhorreant . . . annulos etiam, in quibus representantur imagines sacrae, in digitis non portent clerici; exceptis iis, quibus propter dignitatem a jure est expresse concessum; & hi annulos tantum habeant dignitati congruentes. (Concilium Narbonense, ann. 1609. tit. 41. de Vita, & honestate Clericor.)

Omnibus Ecclesiasticis nostræ provinciæ, cujuscunque dignitatis, status, & conditionis existant, injungimus, ut iis vestimentis, quæ ab ultimo provinciali sibi præscribuntur, incedant in-

induti, coronam clericalem gestantes; ne sit præterea illis capitulatura impariter attonsa . . . deponant etiam pallia ex sericis filis duplicata, & contexta . . . demurata denique calcaria ab iisdem prorsus longe fiant . . . Liceat (clericis) iter facientibus, vestimentis uti contrahioribus, & ad itinera facienda accommodatis, simplicibus tamen, & in quibus honestas, & decorum ordinis Ecclesiastici eluceat, quo personis Deo dicatis suus honos possit rependi. (Concilium Burdigalense, an. 1624. tit. 13. de Vita, & honestate Clericor.) Quare HABITUS CLERICALLIS. Quare LUXUS.

CLERUS. Hoc nomen generali notione sumptum omnes Ecclesiasticos, tam sæculares, quam regulares per universum christianum orbem diffusos complectitur: & minus late acceptum sæculares tantum Ecclesiasticos innuit, qui ad statum Regnum, vel ad peculiarem Ecclesiam pertinent. Hac nimirum posteriore significatione dicitur, exempli causa, Clerus Gallie, qui e duobus Ordinibus confiat, in quorum primo Archiepiscopi, & Episcopi, in altero Ecclesiastici cæteri continentur.

In omnibus fere catholicis regionibus reipublicæ primum ordinem, seu primum corpus clerus constituit; & id peculiariter in Gallia locum habet, ut constet ex declaratione diei 10. Februarii ann. 1580. ex patentibus litteris diei 1. Maji an. 1596. diei 9. Decembris an. 1606. diei 10. Augusti an. 1615. diei 15. Junii an. 1628. & ex edicti mensis Aprilis ann. 1695. articulo 45. „Volumus, inquit Ludovicus Rex XIV. Archiepiscopos, Episcopos, cæterosque, quicumque sunt, Ecclesiasticos honore affici, tamquam primum ordinem Regni nostri, iisque jura omnia, honores, gradus, sedes, præfidentias, & emolumenta servare, quæ iisdem hætenus fuerunt, aut esse debuerunt. Eos e Prælati, quibus Parium dignitas Archiepiscopatibus, aut Episcopatibus, quibus præfunt, addicta suppetit, apud personam nostram, nostroque in consilio, perinde atque in nostra Parlamenti curia locum tenere, qui ad hoc usque tempus iisdem tributus fuit; itemque cathedralium Ecclesiarum Capitulorum corpora nostrarum præfecturarum, & prædialium sedium corporibus ubi-

que præire; eos, qui dignitatum ad dicta Capitula pertinentium titulares sunt, antea præfidentibus prædialium, locumque tenentibus generalibus, & locum tenentibus criminalibus, & particularibus dictarum sedium; & canonicos consiliariis, cæterisque omnibus officiariis eorundem præire; atque adeo laicos, quorum opera, quibusdam in locis ad divini servitij subsidium adhibenda est, per id temporis, præ cæteris omnibus laicis, Ecclesiæ honores recipere.

Ejusdem edicti articulus 47. vetat, ne quis, cujuscunque qualitat, & conditionis extiterit, divini servitii tempore, sedes Ecclesiasticas addictas occupet; omninoque vult, ut curiarum officarii, ad cathedrales, aliasve Ecclesias conjunctim, & prout corpus exhibent, se conferentes, cum in subselliis confederint, quæ dignitatibus, & canonicis statuta sunt, horum statum, utrinque numerum dignitatibus ipsis, canonicisque, qui eadem occupare consueverant, vacuum relinquant.

CLINICUS. Vox hæc, quæ derivatur ex græco vocabulo κλινη, quod latine lectum significat, sumitur, antiquitatis ratione habita, 1. pro medicis, quia ægrotantium lecto semper aderant. 2. Pro ægrotantibus ipsis. 3. Denique pro ægrotantibus, qui in lecto jacentes baptismum per asperersionem suscipiebant: quippe quibus hoc Sacramentum per immersionem, & in aquam demissionem conferri non poterat.

Clinici, qui ita in lecto baptizati fuerant, Ecclesiæ, ubi convaluissent, se sistere jubebantur, ut symbolum recitarent, & obligationes perciperent, quas per baptismum inierant. Eisdem etiam a clericatura, primis Ecclesiæ sæculis, arcebantur; at subsecutis temporibus, visum est hoc summum jus molliori oportere; ut satis esset Sacerdotium iis interdici, ad quod ipsum admissi fuere, cum eo dignos reddebat pietas, & cum deerant, qui huic eminenti dignitati pares essent.

Quod oportet eos, qui in morbo baptismum accipiant, & deinde resurgunt, fidem ediscere, & nosse, quod divino munere digni habiti sunt. (Concilium Laodicenum, can. 47.)

Si quis in agitudine fuerit baptizatus, ad honorem Presbyterii non potest promoveri, quod non ex proposito fides ejus, sed

sed ex necessitate descendit; nisi forte propter sequens studium ejus, & fidem, atque hominum raritatem, talis possit admitti. (Concilium Neocaesariense, an. 314. can. 22.)

Sicut in plerisque, ita & in eo auctoritas a nonnullis saepe violatur canonica, quando scilicet hi, qui in aegritudine baptismatis suscipiunt Sacramenta, ad gradus Ecclesiasticos contra fas provocantur. Is usus, quia auctoritati canonicae resistit, oportet, ut corrigatur, quoniam hujusmodi baptizatos, quos vulgaris sermo grabatarios vocat, canonica auctoritas a gradibus Ecclesiasticis patenter repellit. Unde Neocaesariensi capite XXII. legitur: Si quis in aegritudine, &c. (Concil. Parisiense, ann. 829. can. 8.)

Videtur Parisiense Concilium et Neocaesariensis Concilii verba, ad honorem Presbyterii, de omnibus universum clericaturae gradibus intellexisse, aut ejus Concilii, in clericorum favorem temperamentum non recepisse: quia eos disertis verbis ab omnibus clericaturae gradibus arcebat.

COADJUTOR, COADJUTORIA, seu COADJUTORIS OFFICIUM. Coadjutor generatim est Presbyter Praelato, aliive beneficiario additus, ut ei ad obeundas ipsius functiones auxilio sit; at magis peculiari notione per id nominis is designatur, qui beneficiario, cui in ejusdem functionibus opitulatur, succedendi jus obtinet, diciturque coadjutor *sui futura successione*.

Antiochenum Concilium, an. 341. celebratum Episcopos per 23. canonem vetat, ne sibi successores, dum vivunt, ordinandos curent: *Non liceat Episcopo, aliun pro se successorem constituere, etiamsi sit in vitae fine; & Nicenum Concilium, an. 325. jam antea per octavum canonem prohibuerat, ne Episcopi duo in una, eademque urbe instituerentur: Ne in una civitate duo Episcopi probentur existere.* Ecclesiastica tamen historia, tum ante, tum post Concilia haec, exempla bene multa huic disciplinae contraria nobis suppeditat. S. Narcissus Hierosolymitanus Episcopus, cum admodum provectae aetatis causa Episcopatibus obeundis functionibus impar esset, sibi coadjutorem, successoremque Alexandrum selegit; in eundem modum Valerio, Hipponensi Episcopo

S. Augustinus successit; & Parisiense, ann. 675. Concilium quintum eam Episcopis veniam dat, ut sibi successorem eligent, cum ipsi non amplius regere possunt: *Ut nullus Episcoporum, se vivente, alium in loco suo eligat . . . nisi certæ conditiones extiterint, ut Ecclesiam suam, & clerum regere non possit.* (Can. 2.)

Tridentinum Concilium quod coadjutores prohibet, subdit, si Ecclesiarum cathedralium, & Monasteriorum necessitas, aut evidens utilitas coadjutorem postulaverint, hunc concedi non debere sine magna causæ cognitione, & quin eidem omnes a canonibus requisitæ qualitates insint, Papæ judicio: (Sess. 25. cap. 7. de Reform.) *Cum in beneficiis Ecclesiasticis ea, quæ hereditariæ successionis imaginem referunt, sacris constitutionibus sint odiosa, & Patrum decretis contraria; nemini in posterum accessus, aut regressus; etiam de consensu, ad beneficium Ecclesiasticum, cujuscunque qualitatis concedatur. Hocque decretum . . . in coadjutoris omni futura successione observatur, ut homini in quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis permittatur. Quod si quando Ecclesiæ cathedralis, aut Monasteriiurgens necessitas, aut evidens utilitas postulet Prælato dari coadjutorem, iis non alias omni futura successione detur, quam hæc causa prius diligenter a sanctissimo Romano Pontifice cognita, & qualitates omnes in illo concurrere certum sit, quæ a jure, & decretis hujus sanctæ Synodi in Episcopis, & Prælatibus requiruntur; alias concessiones super his factæ subreptitiæ esse censeantur.*

Hanc Tridentini Concilii dispositionem in præsentia sequitur Gallia. Ibi coadjutorie restrictæ sunt ad Episcopatus, & Abbatis; nec amplius ibidem quoad beneficia cætera tolerantur.

Coadjutorie bullis beneficii provisio, & collatio per expectativam insunt, ut ad successionem novo titulo non opus sit.

Papa, Episcopatus coadjutori bullas super regis nominatione concedens, eum creat Episcopum in partibus, ut consecrari possit ad Ordines conferendos, nec eodem tempore duo ejusdem sedis Episcopi sint.

Si Episcopus principalis absolute alienata mente esset, (Hericurtius, in Legibus Ecclesiasticis, cap. de Jurisdictione Episcopali, n. 19.) ad coadjutorem pertineret officiales nominare, omnemque Ecclesiasticam jurisdictionem exercere, periade ac si ipse Episcopus esset. At cum titularis is adhuc est, qui suam diocesim moderari possit, eique coadjutor non aliam ob causam datus fuit, quam ut eidem in Ministerii functionibus subsidio esset; coadjutor hic non plus auctoritatis, quam magnus Vicarius ad voluntariae jurisdictionis exercitationem obtinet: se ne beneficia quidem conferre potest, nisi ei facultas hæc per coadjutoris bullas, aut per ejus litteras, cui succedere debet, expressis verbis concessa fuerit.

Coadjutores sustentari debent. Episcopatus sumptibus, (Gibertus, Instit. Eccles. tom. I. pag. 120. 121.) per pensionem; quæ iis designata est ab Episcopo, si ipse sibi coadjutorem eligit, aut a Principe, si hic Episcopo, sine ejusdem consensu, coadjutorem dat. Coadjutor cum futura successione ei legi subest, ut ad Episcopi mortem, cui succedit, novam possessionem ineat, fidelitatis juramentum præstet, fideique professionem edat. Mora hæc ipsa in causa est, ut pateat. Regalia, sitque juramenti fidelitatis brevi Regis Diplomati, vulgo Breveto locus.

COELIBATUS. Ita nuncupatus æorum status, qui conjugati non sunt. Scaliger hanc vocem trahit ex græca locutione, quæ *lelthum*, & relinquo significat: quia coelibatarius, seu coelebs nuptialem thalamum deserit. Extitisse nationes, ut Athenienses, & Lacedæmones, ubi, qui matrimonium non inibant, cum contemptu spectabantur, & certæ cuidam solvendæ multæ obnoxii, consuebantur. At populi plerique, idololatæ ipsi, judicant Altarium Ministros puriores, quam ceteros homines esse debere, eosque ad coelibatum servandum adegerunt. Apud Judæos conjugati omnes ad unum erant Levitæ ipsi, & Sacerdotes. Inter Christianos coelibatus, quam matrimonii status multo perfectior merito habetur. Matrimonium tamen non damnavit christiana lex, quod potius inter sua Sacramenta refert;

sed ei coelibatum anteponebat post elogia, quibus hunc Christus Dominus in Evangelio profequitur. Eodem subdit Ecclesia personarum genera duo, Ecclesiasticos, qui in sacris Ordinibus sunt, & Religiosos, qui castitatis votum, quia ab Ordinibus pendeat, emittunt. Non ergo coelibatus divinae institutionis, quoad sacros Ministros est; non his enim proposuit Christus Dominus praecepti loco; nec ulla est divina lex, quae prohibeat, ne, qui conjugati sunt, Presbyteratu initientur; neve Presbyteri conjugium ineant. Coelibatus proinde quoad sacros Ministros ad Ecclesiasticam tantum institutionem pertinet: Ecclesiaeque leges, & consuetudines, quod attinet ad hanc rem, non eadem semper ubique fuisse, vel adhuc sunt. Presbyteris, & Episcopis, tum apud Graecos, tum apud Latinos ea nunquam est data venia, ut post ordinationem matrimonium inirent. Quoad Presbyterorum matrimonium. Graecam inter, & Latinam Ecclesiam id unum intererat, quod Graeca quidem Ecclesia conjugatos homines in Presbyteros, & Episcopos ordinabat, dummodo conjux, quam ducunt, prima esset, nec eundem vidus duxissent, quin eor ad separationem adigeret; at in Latina Ecclesia, qui conjugati erant, Episcopi, Presbyteri, Diaconi nunquam ordinati sunt, nisi solemnibus verbis vir, & conjux se, quod supererat temporis, separatim victuros promitterent. Ad Diaconos, & Subdiaconos quod pertinet, Diaconos Graeci, post susceptam ordinationem, matrimonium inire sinebant, cum in ordinatione ipsa declaraverant non eam sibi voluntatem esse, ut coelibatu se obstringerent; idem in aliquibus Occidentis Ecclesiis, quoad Subdiaconos servabatur, supraque S. Gregorii Magni. tempus, qui anno 590. Apostolicam Sedem conscendit, Subdiaconos ad coelibatum adigendi mos auctoritate communis erat. S. hic Pontifex Episcopis interdixit, ne eos, qui se continentiam servaturos promittere nollant, Subdiaconos ordinarant; atque ex eo tempore coelibatus lex Subdiaconos ipsos affectit. Reliquis porro clericis nunquam matrimonium vetitum fuit; verum Alexander Papa. III. qui an. 1159. Adriano IV. suc-

ces-

cessit, declaravit, matrimonium cum beneficiis consistere non posse, quod ab Innocentio III. confirmatum fuit.

Sua ergo beneficia amittit beneficiarius, qui matrimonium inuit, eaque collator aliis conferre potest. Quod si contingeret collatorem clerico jam conjugato beneficia conferre, collatio nulla esset; collatoris superior, non autem collator ipse, per devolutionis jus, rursus conferret.

Græcæ Ecclesiæ, quoad clericorum coelibatum, præsens usus, ex Trullani Concilii decimo secundo canone, hujusmodi est: *Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, qui conjugati sunt, ordinantur, quin adigantur, ut se a suis uxoribus separant; at iis matrimonium non permittitur, qui horum ordinum aliquem, antequam conjugati essent, susceperant.*

Ad Episcopos quod spectat, conjugati ad Episcopatum evehi non possunt, quin ei legi subdantur, suas ut conjuges deferant, quæ in Monasterium, vel apud Diaconissas recipiunt. Hanc Græcorum usum in Florentino Concilio non damnavit latina Ecclesia. Tridentina Synodus (Sess. 23. *de Reform.* cap. 6. & 17.) Ecclesiastica, qui in sacris Ordinibus constituti essent, ineundi matrimonii libertatem constanter negavit; at, quoad inferiores clericos, ut lectores, ostiarios, aliosque, ait, si minus in loco clerici in coelibatu viuentes comperiantur ad quatuor minorum Ordinum obeunda munia, adhiberi, ut eorum vices agant, conjugatos posse, qui bonis moribus, præstandoque servitio idonei sint; modo non sint bigami, tonsuram habeant, & clericalem habitum in Ecclesia deferant; qui, tum quidem clericali privilegio gaudebunt.

Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus uxorem suam ejiciat religionis prætextu; sin autem ejecerit, segruetur; & si perseveret, deponatur. (Can. 5. Apost.)

Ab universis Episcopis dictum est: omnibus placet, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrahunt, pudicitia custodes etiam ab uxoribus se abstineant, ut in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui Altari deserviunt. (Concil. Carthaginense, an. 390. 398. & 419.)

Placuit in totum prohiberi Episcopis, Presbyteris, & Diaconibus, vel omnibus positis in Ministeria, abstinere se a conjugibus suis, & non generare filios; quicumque vero fecerit, ab honore clericatus exterminetur. (Concil. Eliberitanum, cap. 33.)

Placuit etiam, ut, si Diaconis, aut Presbyteri conjugati aliorum uxoribus suarum redire voluerint, Papa Innocentii ordinatio, & Siricii Episcopi auctoritas, quæ est his canonibus inserta, conservetur. (Concil. Agathense, an. 506. can. 9.)

Hæc statutorum Pontificum Innocentii I. & Siricii decreta, de quibus Agathense Concilium loquitur, Diacones, & Presbyteros, qui continentiam servare noluerint, suorum ordinum honore, & functionibus privandos enuntiant.

Episcopus benedictionem Diaconatus minoribus, quam viginti quinque annorum, penitus non committat. Sane si conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam uxoribus voluntas ita requirenda est, ut, sequestrato mansionis cubiculo, religione premissa, posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur. (Ibid. can. 16.)

De his, quos voluntas parentum a primis infantie anni clericatus officio mancipavit, statuimus observandum, ut nec cum detonsi, vel Ministeria electorum contradicti fuerint, in domo Ecclesiæ, sub Episcopali præsentia, a præposito sibi debeant erudiri. At ubi octavum decimum ætatis suæ compleverint annum, coram totius cleri, plebisque conspectu, voluntas eorum de expetendo conjugio ab Episcopo perscrutetur. Quibus si gratia castitatis, Deo inspirante, placuit, & (promissione) professionem castimonie adeque conjugali necessitate se sponderint servaturos, tamquam appetitores arctissimæ viæ lentissimo Domini jugo subdantur; ac primum Subdiaconatus Ministerium, habitu probationis suæ, (probatione habita professionis suæ) a vicefimo anno suscipiant. Quod si inculpabiliter, ac inoffense vicefimum, & quintum ætatis suæ peregerint, ad Diaconatus officium, si scienter implere posse ab Episcopo comprobantur, promoveri debent. Cavendum tamen est his, nequando suæ sponsionis inmemores, aut ad terrenas nuptias, aut furtivos (abortivos) concubitus ultra recurrant. Quod si forte fecerint, ut sacrilegi

rei dammentur, & ab Ecclesia habeantur extranei. (Concil. Toletanum, an. 531. cap. 1.)

Ut nullus clericorum a Subdiacono, & supra, qui uxores in proposito suo accipere inhihentur, propria, si forte jam habeat, miscatur uxori. Quod si fecerit, laica communionis contentus, juxta priorum canonum statuta, ab officio deponatur. (Concil. Aurelianense, an. 538. can. 2.)

Episcopus, Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, ut in multis Conciliis firmatum est, quia divina ministeria contrectant, ab uxoribus abstineant. Ceteri autem clerici, quando ad maturiorem aetatem pervenerint, licet nolentes, ad continentiam cogantur. (Concil. Augustanum, an. 952. can. 11.)

Ut Presbyteri, & Diaconi, & Subdiaconi, sicut lex canonum præcipit, neque uxores, neque concubinas habeant; & qui eas modo habent, ita eas sine mora, peracto hoc Concilio, derelinquant, ut nunquam ulterius ad eas accedant; qui vero eas derelinquere noluerint, a proprio gradu, & officio cessent, & inter letores, & cantores permaneant. Similiter nulli de clero permittimus deinceps uxorem, neque concubinam habere. (Concil. Bituricense, an. 1031. can. 5.)

Ut Episcopi nullum amplius ad Subdiaconatus gradum ordinent, nisi in præsentia Episcopi ante Altare sedis, Deo promittat nunquam se habiturum uxorem, neque concubinam; & si tunc eam habuerit, mox ei abrenuntiet. (Ibid. can. 6.)

In clericis conjugatis servetur constitutio Bonifacii Octavi, quæ incipit: Clerici, qui cum unicis; modo hi clerici alicujus Ecclesie servitio, vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesie serviant, vel ministrent, & clericali habitu, & tonsura utantur. (Concil. Trident. sess. 23. de Reform. cap. 6.)

Sancta Synodus decernit, ut in posterum hujusmodi ministeria (quatuor minorum ordinum) non nisi per constitutos in di-
stis ordinibus exercentur . . . Quod si ministeriis quatuor minorum exercentis clerici cælibes præsto non erunt, suffici possint etiam conjugati; vitæ probatæ, dummodo non bigami, ad ea munia obunda idonei, & qui tonsuram, & habitum clericalem in Ecclesia gestent. (Cap. 17.)

Hoc clericale privilegium a Bonifacio VIII. ac Tridentino Concilio clericis conjugatis concessum in Gallia non agnoscitur; clericali privilegio, quo Ecclesiastici gaudent, clericus conjugatus frui non potest; & clericorum beneficia, qui conjugium inire auderent, pleno jure vacarent, seu clerici hi in sacris Ordinibus constituti essent, seu non; seu matrimonium consummassent, seu non. Ad sacros Ordines quod spectat, notum est, eos hoc tempore penes Gallos, ut in universa latina Ecclesia post undecimum sæculum, inducere matrimonii dirimens impedimentum, adeoque fore, ut tamquam concubinarum punirentur, qui in horum Ordinum aliquo constituti illud inire non vererentur: *Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, & Monachis concubinas habere, seu matrimonia contrahere penitus interdiximus; contracta quoque matrimonia ab hujusmodi personis disjungi, & personas ad poenitentiam debere redigi, juxta sacrorum canonum dispositionem, judicamus.* (I. Lateranense generale Concilium, anno 1122. can. 21.)

Ut autem lex continentiae, & Deo placens munditia in Ecclesiasticis personis, & sacris Ordinibus dilatetur, statuimus, quatenus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, regulares Canonici, & Monachi, atque conversi professi, qui sanctum transgredientes propositum, uxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Hujusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Qui etiam ab invicem separati, pro tantis excessibus condignam poenitentiam agant. (II. Lateranense generale Concilium, an. 1139. can. 7.)

Remense Concilium repetit iisdem verbis decretum hoc in suo septimo canone; & Senonense an. 1528. super eadem re in canone octavo ita loquitur: *Neque potuit quidquam illo sanctius institui, quo Ministri puriores sacris accedant Altaribus, & jugi pene Sacramentorum administrationi reddantur aptiores, quam neminem nec ad Subdiaconatum quidem admitti, qui non sese voto perpetuæ castitatis adstrinxisset. Etenim si in lege veteri, ii tantum sanctis panibus vescerentur, qui ab uxoribus mundi forent; si procul a suis domibus habitarent, quibus*

ius vice sacrificandum erat, ne conjugum forte possiderentur amplexibus; si quibus orandum est, a conjugali commercio sit ad tempus abstinendum; si, denique a viduis, quas suis sumptibus Ecclesia quondam alendas admittebat, continentiae votum exegerit; jure quidem optimo a summis Pontificibus, & sanctis Ecclesiae Conciliis inditum est, ut qui sacris ultro sese ordinibus manciparent, perpetuo coelibatus vinculo necterentur. Nam, (1. Corinth. cap. 8.) qui sine uxore est, sollicitus est, quod Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est. *Degravat quippe animam; & ad terrena deiecit usus matrimonii; amor liberorum avarum, & sollicitum reddit. Quisquis igitur contra sacrorum Conciliorum, & Patrum decreta, Sacerdotes, Diaconos, aut Subdiaconos lege coelibatus non teneri docuerit, aut liberas illis concesserit nuptias, inter hæreticos, omni tergiversatione rejecta, numeretur. Quare VIRGINES, VIRGINITAS.*

COEMETERIUM, interdum, apud Ecclesiasticos Auctores, (Innocentius I. *Epist. I. ad Decentium*, cap. 5. Tillemontius, *Hist. Imperat.* tom. 3. pag. 382.) pro omnibus religionis, Deique cultui consecratis locis, & peculiariter pro Parochialibus Ecclesiis sumitur. Accipitur etiam pro terris omnibus, quæ Parochiales Ecclesias circumdant: at sæpius, potiusque pro locis, quæ fidelium in Ecclesie sinu defunctorum sepeliendis corporibus additæ sunt. Hoc coemeterii vocabulum, posteriore hac notione sumptum, derivatur a græco nomine, quod *dormitorium*, & a græco pariter verbo, quod significat *dormio*: *Cemeterium quasi dormitorium mortuorum*; quia, quæ religionis principia sunt, Fideles defuncti proprie mortui non sunt, sed dormiunt, generalem resurrectionem expectantes.

Apud Romanos duodecim Tabularum lege vetitum erat mortuos in urbibus sepeliri: *Hominem mortuum in urbe non sepelito*; hinc factum, ut extra urbes, & nonnunquam publicis in viis coemeteria construerentur. Cum deinde Imperatores eam veniam dedissent, ut mortui humarentur in urbibus, quod Theodosio Juniore rerum potente contigit,

ex-

extructa fuere cœmeteria, ubi mortui sepulti sunt. Sepulturæ in Ecclesiis mos sensim etiam penes Christifideles obtinuit, quos partim ambitio, partim pietas impulit, ut prope Ecclesias, ubi martyrum reliquiis honor deferabatur, tum in Ecclesiarum vestibulis, denique in ipsis Ecclesiis sepulturæ dari cuperent. In his primo quidem personæ tantum sanctitate præcipuæ, deinde Ecclesiastici, tum homines in dignitatibus constituti sepulti fuere; tandem, ex octingentis, & amplius annis, ibidem laici promiscue sepelluntur.

Erat cœmeteria penes Romanos religiosa loca, & ad ejusmodi quidem mortuorum humationem usam, & unicum evadabant; (*L. Cum in diversis, ff. de Relig. sumpt. fun. instit. de rer. divis. §. Religiosum.*) ut proinde, si quis suo in agro mortuum humatum voluisset, ei non amplius liceret eundem colere; ac, si id egisset, tamquam sanctorum locorum violator puniretur.

Apud Christianos non mortui humatio religiosum locum reddit, (Innocentius III. *in cap. de Consecr. Eccles.*) sed ejus loci benedictio, quæ ab Episcopo, vel, eo facultatem tribuente, a Presbytero fit. Admodum vetus est cœmeteriorum benedictio; atque videtur haud minus antiqua esse, quam Ecclesiarum benedictio, conjunctimque cum his cœmeteria, tamquam earundem pars, aut saltem ipsarum ares, vel atria benedici consuevisse. (Gregorius Turonensis, *de Glor. Confess. cap. 106.*)

Profanari potest cœmeterium, & profanatio, quoad cœmeteria vel stricta quadam, vel latiore significatione sumitur. Profanatio, prioris notione, locum habet, cum in cœmeterio sit eorum aliquid, quæ postulant, ut illud reconcilietur, antequam ibidem Ecclesiastica sepultura peragi possit; & ea quidem, quæ ejusmodi profanationem pariunt, eadem sunt, ac quæ Ecclesiarum profanationi causam præbent, ut humatio infidelis, hæretici, excommunicati, &c. *Vide ECCLESIA.*

Cum polluta, seu profanata evadit Ecclesia, (Bonifacius VIII. *in cap. unic. de Consecr. Eccles. vel Altar. in Sexto.*) ejusmodi etiam evadit cœmeterium, quod eidem adjacet,
aut

ret contiguum est; at cœmeterium, quod ei non adjacet, ejusmodi non evadit. Cum duo cœmeteria contigua sunt, unus profanatio non infert profanationem alterius, tametsi non nisi per parvum parietem, cui insit communicationis janua, invicem sejuncta sint. Cum cœmeteriū pōssessum est, non proinde contigua Ecclesia polluta est.

Cœmeteriorum profanatio, lato modo sumpta, generatim spectat, quidquid cœmeteriorum venerationi, & sanctitati contrarium est, ut vendere, negotiari, causas agere, vel sæcularem jurisdictionem aliquam exerceere, profana quæcunque fuerint, negotia transigere, saltare, ambulare, iis uti ad ligna ibidem ponenda, ad exsiccapdā lintea, vel ad ejusmodi quidquam aliud, pati ibi animalia pabulum sumere, aut prætergredi &c. Profanantur cœmeteria per hæc omnia, & plura id genus alia, quæ benedictorum hujusmodi locorum sanctitati contraria, & a Conciliis numero pluribus vetita sunt.

Cœmeteria, quæ corpora continent salvandorum . . . inhonestum credimus brutorum animalium sordibus deturpari; propter quod præcipimus, quod honeste claudantur sepe, vel muro, canonice compellendis ad hoc faciendum iis, ad quos eorum clausio nascitur pertinere. (Concilium Vintoniense, anno 1240. cap. 3.)

Reſtoribus Eccleſiarum etiam, & Sacerdotibus inſubemus, ne ipſi in diſſis Eccleſiarum atriis animalia paſcant, vel etiam intrare permittant . . . Ad ſervandam quoque, tam cœmeterii, quam Eccleſiæ reverentiam, prohibemus, ne in cœmeteriis, vel aliis locis ſacratīs, vel etiam alibi diebus dominicis mercato teneantur, vel ſanguinis cauſæ traſſentur, nec ludi ſiant inhoneſti, maxime in Sanſtorum vigiliis, & feſtis Eccleſiarum . . . nec in cœmeteriis ædiſicia, niſi forſan hoc tempus hoſtilitatis exegerit, ſilla ſiant; & ſi ſilla fuerint, diruantur. (Cap. 4.)

Ceſſent in Eccleſiis, earumque cœmeteriis negotiationes, & præcipue nundinarum, ac ſori cujuſque tumultus. Omnis in eis ſæcularium judiciorum ſtrepitus conquieſcat. Nulla inibi cauſa per laicos, criminalis maxime, agitetur. (Concil. generalis Lugdunenſe, an. 1245. can. 25.)

Nemo

Nemo audeat in arde sacra, vel cœmeterio saltare, seu choreas ducere. (Concil. Narbonense, an. 1551. can. 47.)

Cœmeteria vero, ne bestiis sint peruisa, sepiis, vel cancellis cingantur, nec in eis quidquam profanum admittatur. (Concil. Remense, an. 1583. tit. de Sepulturis.)

Cœmeteria sint clausa parietibus trium cubitorum. Arbores nullæ, fruticesve in cœmeteriis serantur, sed jam satæ succidantur . . . Nemo in cœmeteriis decumbulet, ludat, merces exponat, linteaminâ, & reliqua id genus expendat, aut quidquam in illis profanum exercoat. Locus autem aliquis separatus, tegulisque saltem contectus ibi sit, in quo sacrosanctum Christi vexillum conspiciatur, vel etiam sub dîo, modo decenti loco, collocetur. (Concilium Avenionense, an. 1594. tit. 30.)

Curet Episcopus diligenter, ut cœmeteria ita undique sepiantur, & ingressus bestiis includatur, neve per illa accessus, & transitus sit ad profanas res. . Custodiantur ab immunditiis, purgenturque sæpe a vepribus, & spinis, & herbis; quæ herba in eisdem cœmeteriis comburantur. In earum medio crux formiter erecta sit, quam aliquo etiam decenti tegmento operiri conveniens erit. (Concil. Aquisextiense, an. 1585. titulo de Cœmeteriis.)

Per Arrestum Consilii privati diel 6. Aprilis ann. 1637. servatum fuit Redonensis Episcopi ad fabricæ in suæ dioeceseos parœciis mandatum, ut taxos in cœmeteriis satas succidi juberent, sub interdictionis cœmeteriorum pœna. Per articulum 22. edicti mensis Aprilis an. 1695. Parochialium cœmeteriorum clausuram incolæ sustentare, & reparare debent. At nihil innovare possunt in cœmeterio, illud ut amplificent, vel imminuant, quin Parochus, tamquam Parochianorum primus, assensum præbeat, & patronus, si quis est, appelletur. Ad cœmeterium alio transferendum quod attinet, (Jurisprudentia canonica, verb. *Præscriptio*.) opus est præterea Episcopi dioecesani, & judicis Regii consensu, qui nempe sepulcorum corporum ossa transferri sinant. His autem in alium locum translatis ossibus, vetus cœmeterium in commercium redit, ac sine nova forma, loci mere profani, æquo

æque præscriptioni obnoxii naturam recipit. *Vide SEPULTURA.*

COETUS. Concilia damnant privatos coetus, seu conventicula, quæ contra ordinem, & ad legitimorum Pastorum contemptum fiunt.

Canonum, qui Apostolis tribuuntur, tricesimus secundus Presbyterum deponi vult, qui in Episcopi sui contemptum, Altare erigit, & peculiare coetus habet. Eandem in clericos poenam pronuntiat, qui cum hoc Presbytero communicant, laicosque, qui eos sequuntur, eommunionem privat.

Antiochenum Concilium, ann. 341. celebratum, can. 5. Presbyteros, clericosque deponit, qui se a suis Episcopis segregant, ut privatos coetus agant.

Gangrense Concilium, an. 364. habitum can. 5. & 6. eos anathemate plectit, qui Dei domum, & coetus, qui ibidem fiunt, aspernantur, coguntque privatos coetus, in quibus Ecclesiasticas functiones agant, sine ullius Presbyteri præsentia, Episcopique consensu. Gallorum Regum edicta, & mandata, gravibus indictis poenis, hæreticorum, & nominatim Protestantium coetus, in religionis negotio prohibuerunt.

Per Arrestum Parlamenti Parisiensis, in constitutionis formam editum, die 13. Decembris, an. 1660. vetantur omnes personæ, seu alio quopiam in loco, ullos, absque expressa Regis venia, coetus habere.

COLLATIO, in re beneficiaria, aut pro jure conferendi beneficium, aut pro ipsa beneficii provisione sumitur. Collatio, hoc posteriore sensu accepta, vacantis beneficii collatio est, a collatore facta clerico, qui est ejusdem possidendi capax.

Collationis genera plura.

Distinguitur collatio libera, seu voluntaria, & necessaria, seu coacta.

Collatio libera ea est, quæ a sola collatoris voluntate pendet, qui nempe beneficium tribuere, cui vult, potest, modo ei possidendo sit.

Collatio necessaria ea est, quam collator ei concedere debet, qui eidem ab iis nominatur, aut presentatur, qui nominationis, aut presentationis jure gaudent.

Distinguitur etiam collatio Ecclesiastica, & collatio laica.

Ecclesiastica collatio est, quae emanat ab Ecclesiastico Superiore, seu penes eum sit beneficium plena collatio, seu solum institutionem cum auctoritate conjunctam, aut missionem, & approbationem, quae ad obeunda Ecclesiastica munia beneficio addicta necessariae sunt, tribuendi jus.

Ea laica collatio est, quam laicus exerceat, si minus ita, ut a nullo Ecclesiastico Superiore pendeat, ita saltem, ut id sine ejus expresso, & ut loquuntur, formali consensu faciat; inter saeculares enim, & Ecclesiasticas curias, quoad caput hoc, non omnino convenit; ut proinde, nostro quidem judicio, nil satius fuerit, quam hoc loco rationem asserre, quae id clerus in suis Monumentis exponit. (Monumenta Cleri, tom. 9. pag. 1094. 1095.) „Distinguuntur, inquit, praecipue formae tres, quarum possessione Rex gaudet, ut de beneficiis disponat; harum autem duae suis difficultatibus obnoxiae sunt, ut cum canonicis effatis, principiis, seu regulis conciliantur.“

Per primam Rex eorum delectum facit, a quibus Ecclesiasticos titulos repletos vult, eosque praesentat Papae, aliisque collatoribus Ecclesiasticis, qui provisiones iisdem tribuant; forma haec in Gallia ad Regni Archiepiscopatum, & Episcopatum, maximeque ex parte Abbatiarum dispositionem, a duobus proxime elapsis saeculis usui est; haec agendi ratio in Ecclesia auctoritate pollet, nihilque continet, quod canonico juri repugnet.

Per formam alteram Rex Ecclesiasticos titulos unus ipse conferre videtur; & qui a Sua Majestate provisi fuere, ullas provisiones, institutiones, missionem, aut approbationem ab Ecclesiasticis Superioribus, saltem per acta expressa, non sumunt; disponit in hunc modum Rex, in nostri quoque saeculi usu, de plurium Sanctarum Capellarum beneficiis, quorum ipse fundator, plenusque collator est; cathedralium pariter, & collegialium Ecclesiarum canonicatus forte fortuna

in

in regalia vacantes confert; quorum titularibus nulla Ecclesiastica jurisdictio, & nulla animarum cura est.

Per formam tertiam confert Rex Ecclesiastica quædam secundi ordinis beneficia, quorum titulares Ecclesiastica jurisdictione gaudent, aut animarum oneri subsunt; collatarii super hac collatione horum quidem beneficiorum possessionem inire, & fructibus frui possunt; at ibidem Ecclesiasticam ullam functionem obire non possunt, antequam ab Episcopis, eorumve Vicariis generalibus, dum Episcopalis sedes repleta est, vel ab iis, quos cathedralium Ecclesiarum Capitula generales Vicarios statuerint, dum Episcopalis sedes vacat, approbationem, & missionem canonicam obtinuerint. Confert hæc ratione Rex Archidiaconatus, pœnitentiarias, & cathedralium, collegiarumque Ecclesiarum beneficia cætera, quæ in regalia vacare contingit, quorumque titulares animarum curam adjunctam habent, aut aliquam spiritalem jurisdictionem exerceandi jus obtinent. Beneficia conferendi forma hæc tertia per edictum mensis Januarii an. 1682, instituta fuit. Tenet ea locum medium inter antecedentes duas, prout Regis jus in hac quidem latius patet, quam in prima, minusque late, quam in altera.

Laici quoque domini plures plena collatione peculiarium beneficiorum gaudent, quorum fundatores, aut patroni sunt. Testatur Van-Espen (*Jur. Eccles. univ. Part. II. sect. 3. tit. 8. cap. 9.*) Belgii comitibus, atque adeo comitissis id olim juris fuisse. Lavallienfes comites conferunt in hunc modum, dominorum, & fundatorum titulo, dignitates, & cætera beneficia Ecclesiæ collegiatæ S. Jugalis Lavallienfis in diocesi Cenomanensi. Luzarchesienses domini, in Parisiensi diocesi, ad collegiatæ S. Cosmæ Ecclesiæ præbendas eodem jure gaudent, ut nos docet Dumoulinius, qui subdit, in Normanniæ provincia, existere laicos proceres, qui conferunt pleno jure, itemque religiosas quasdam eodem jure gaudere stampensem urbem prope.

Auctor hic, cum Ecclesiæ nullam institutionem cerneret in beneficiorum collatione, quæ Rex, aut peculiaries domini conferunt pleno jure, ejusmodi beneficia credidit Ecclesia-

sa beneficia non esse, sed profana beneficia, & pura, partaque domus Regis, eorumve peculiarium dominorum officia. At hæc opinio sustineri non potest: quoniam cathedralis Ecclesie præbendæ, quæ in Episcopi plena collatione sunt, dum Episcopalis sedes repleta est, non alterius qualitatis evadunt, cum eas vacare contingit, dum regalia in diocesi aperta est, quamvis in hac facti specie Rex eas conferat pleno jure, nec in hac re per ullum Ecclesiasticorum Superiorum actum Ecclesie institutio se prædat. Galli Reges conferebant in hunc modum, Dumoulini tempore, dignitates ipsas, quæ spiritalem jurisdictionem, & animarum curam adjunctas habent.

Ad explicandum hoc disciplinæ caput, solvendamque, quam continet, difficultatem distinguenda sunt hæc duo, officium, & beneficium in Ecclesiasticorum titularum præfenti statu.

Ecclesiastici tituli officium positum est in obligatione exercendi in statuto loco potestatem, in Ecclesie ministerio, quam Ecclesiasticus, hoc titulo provisorius, in ordinatione suscepit. (Monumenta Cleri, tom. II. pag. II. & seq.) Tot esse distinctim possunt Ecclesiastica officia, quot in Ecclesia peculiare gradus, & ordines esse possunt.

Ecclesiasticum beneficium continetur temporali re, cujus administratio tribuitur Ecclesiastico, cui demandatum est, ut hoc officio fungatur.

Hæc officii, & beneficii in Ecclesiasticis titulis distinctio occurrit expressis verbis in plurium, tum Conciliorum, tum summorum Pontificum decretis, quæ in canonici juris corpus congesta sunt, & inter alia, in Alexandri Papæ III. decreto, quod extat in lib. 3. Collectionis Gregorii IX. sub titulo 38. *de Jure Patronatus*, cap. 21. quod incipit, *Relatum*. Occurrit eadem in cap. *Quia per ambitiosam*, 15. *de Rescriptis*, in Sexto, lib. I. tit. 4. cujus hæc verba sunt: *Minuitur cultus divinus, quem desideramus augeri, & beneficium plerumque, propter quod beneficium Ecclesiasticum datur, emittitur.*

Hujus distinctionis ope haud difficile est id explicare, quod in Ecclesiasticorum titulorum collatione, quod Rex, & proceres conferunt pleno jure, involutum, obscurumque videtur; ab his scilicet per ejusmodi collationes tantummodo beneficium tribuitur, hoc est, usus, & administratio temporalium rerum, quæ huic titulo additæ sunt; non autem officium, nempe jus, & obligatio exercenti facultates, quas titularis in ordinatione suscepit, & obsequii munus more spiritualia, quæ eidem titulo adherent; aut, siquidem collatores laici hoc officium tribuant, id nomine tantum consensuque, seu expresse, & formali; quem vocant, seu tacite Ecclesie faciunt, ad quam unam pertinet, e religionis principis, Ecclesiastici tituli officium concedere, seu, quod eodem recidit, approbationem, missionem, institutionem auctoritate sultam, canonicamque titulari tribuere.

In Christianæ religionis incunabulis Episcopatus, ceterique omnes Ecclesiastici tituli non erant nisi officia, quorum institutio divino jure ad Ecclesiam exclusivè, quod dicitur, pertinebat; quoniam, cum Christus Dominus, suæ religionis nuntiandæ gratia, per universam terrarum orbem Apostolos misit, non iis solum potestatem tribuit, ut Episcopi, Presbyteros, eorumque Ministros ordinarent, verum etiam eos sufficerent, quibus in locis, ad eorum ministerium quod attinet, utiles judicassent: *Hujus rei gratia, reliqui te Creta, inquit S. Paulus, (Epist. ad Timm., cap. i. v. 15.) ut ea, quæ defuncti, corrigas, & constituas per civitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi* Subsecutis temporibus tributa sunt iis temporalia, quibus de Ecclesiasticis titulis provisum fuit, & redditus, qui eadem temporalia consiciebant, appellati fuere *beneficia Ecclesiastica*; quemadmodum e temporis usu, terræ, ac redditus, quos Imperatores militibus largiebantur, *beneficia militaria*, quique hæc possidebant, *beneficiarii milites* dicebantur. Temporalia re titulis Ecclesiasticis semel addita; eorum nonnulli, qui divitiis affuebant, largiti sunt, ad parochiarum, aliorumque beneficiorum fundationem; bonorum satis; & Ecclesia, in grati animi significationem, tribuit iis ipsis, eorumque hæredibus.

jus, ut ad ea nominarent, eademve conferrent, latius, aut minus late. Jus proinde est, quod emanat origine ipsa ab Ecclesia, quodque semper ut certum ponit ejus consensum expressum, aut tacitum in collatoribus laicis, qui eodem utuntur, quascunque tandem locutiones in beneficiorum ad eorundem collationem spectantium provisionibus tribuendis adhibere possunt: quandoquidem certum est Ecclesiasticos, quibus iidem ea conferunt, institutionem auctoritate unitam proxime non recipere, quia, per hanc provisus missionem canonicam primi Pastoris, seu possessionis inuendibilis, animarum curam, jus, & commissionem exercendi jurisdictionem, & spiritualia obtinet; quæ ex ordine a Deo instituta, a temporalibus etiam supremis potestatibus communicari non possunt.

Hac notione scilicet, & his apposis temperamentis intelligi debent vehementiores quædam, seu veteres, seu novo loquendi rationes, quæ in titulum, seu beneficiorum Ecclesiasticorum provisionibus pluribus, quas Reges, alique collatores laici tribuunt, adhibitas comperiuntur. Ejusmodi provisionum antiquas formulas bene multas collegit P. Sirmundus, hoc titulo: (Appendix Tom. II. Conciliorum Gallie, pag. 635. & seq. editionis Parisiensis, ann. 1529) *Formula antiqua de Episcopatu, quarum aliam usum fuit sub primis Regibus.* Prima hunc titulum præfert: *Cleri, plebisque viduæ civitatis præces ad Regem: pro Episcopo institutio.* Cleri, populi que vacantis Ecclesiæ ad Regem edita supplicatio his verbis concepta est: *Quoniam sancta memoria viri Apostolicus . . . urbis Episcopus . . . ab hac luce migravit, ne destituta sint, quod absit, oves, decedente pastore, in locum ejusdem, suppliciter postulamus, instituire dignemini illustrum virum (aut venerabilem virum) cathedra successorum.* In altera formula, quæ Regis ad eum epistolæ, qui a clero, populoque proponebatur, exemplum est, ita loquitur ad eundem Rex: *Pontificalem in Dei nomine vobis committimus dignitatem.* Ex usitato hujus temporis stilo est, ut in beneficiorum provisionibus, quæ a Rege, aliisque laicis collatoribus obtinentur, ponantur hæ clausulæ, vel his geminæ:

quorum plena collatio, cuiusque dispositio ad nos pertinent. Pro certo habendum est, has formulas, tam veteres, quam novas, intelligendas esse de beneficio tantum, de eo scilicet, quod in Ecclesiastico titulo temporale est, non autem de hoc ipso titulo, nempe de officio, & auctoritate Episcopi, Parochi, Canonici, &c. nisi ita quidem consentiente, & committente Ecclesia, quæ reapse potest hanc commissionem laicis tribuere, ut animadvertit Gibertus, tit. 124. pag. 166. tomi secundi suarum Institutionum Ecclesiasticarum, & beneficiorum. „Jurisconsultorum aliqui, inquit hic scitus Doctor, inferunt perperam, inepteque beneficiorum collationem non esse rem spiritalem, ex eo, quod a laicis eadem fieri potest; omnis enim jurisdictio proprie Ecclesiastica, quæ certe spiritalis est, exerceri potest a laicis, si quidem Ecclesie placuerit ejus exercitationem laicis committere, excepta peccatorum absolutione, quæ tam ab ordine, quam a jurisdictione pendet, atque adeo magis; potest enim Diaconus esse Parochus, & ita quidem jurisdictione pollere; non potest tamen absolvere, quia caret Presbyteratus ordine; & Presbyter, qui nec jurisdictionem, nec populum habet, absolvere potest in necessitatis casu.”

Collationum generatim forma.

Omnis collatio facienda est pure, gratia scilicet; simpliciter, & sine diminutione, videlicet abaque novis oneribus, & abaque ulla reservatione fructuum, aliarumve rerum ad collatoris, aut alterius emolumentum; libere, & sine coactione; quomobrem collatio per vim, aut metum extorta, vel edita a collatore spoliato rationis usu, in statu infantie, demencie, furoris, seu phrenesicos, esset suapte natura, seu essentialiter nulla.

Collatio esse debet e scripto; non recipiatur ejus probatio per testes; ejusmodi est in præsentia communis usus; & scriptum quidem debet innuere, eam a collatore motu proprio, & ob collatarii meritum factam esse.

Collationis actus continere debet missionem collatoris ad provifum; jus, cujus vi collatio peragitur; ejus qualitates cui providetur; ejus nomen, cujus mors, aut resignatio efficit, ut beneficium vacet; vacationis genus; qualitates, & dicecefin beneficii; collationem ipsam in provifi favorem; datam, seu adfcriptam diem; figillum; minutæ, seu scripti prototypi per collatorem figuram, seu fubfcriptionem; testes, qui effe debent numero duo, qui noti fint, quibus ibidem domicilium fit, qui denique nec collatorum, nec collatariarum, in confobrini gradu, seu confanguinei, seu affines fint.

Apud notarium fieri debet collationis actus, præterquam cum Epifcopi funt, qui conferunt. (Jurisprudencia canonica, verbo *Collatio*, feft. 3.) *Vide* INSTITUTIO CANONICA, & PROVISIO.

COLLATIO, vulgo, **COENULA**, parva refectio, quæ fit vefpere, jejuni diebus, jeftaculum. *Vide* JEJUNIUM.

COLLATOR is eft; qui beneficium vacans conferendi, hoc eft, huic beneficio providendi, ejusque canonicam institutionem ei, qui eidem poffidendo idoneus eft, concedendi jure gaudet.

Collatorum genera plura.

Beneficiorum collatores tribuuntur in claffes duas. Ponuntur in prima collatores generales, ita nuncupati ab amplitudine jurium fedis quam tenent, in beneficiorum difpofitione, videlicet, Papa in tota Ecclefia, Epifcopi fuis in dicecefibus, & Principes in fuis ditionibus. Ponuntur in claffe altera collatores particulares, quorum potestas ad eorum tantum beneficiorum collationem refertur, quorum veluti fundatores fpectantur, aut quorum difpofitio per concessionem, alioſve peculiareſ titulos, ad eos pertinet.

Dividuntur etiam collatores in Eccleſiaſticos, & laicos. Eccleſiaſtici collatores funt clericorum quidam, quibus ob beneficium, quod poffident, aut ob dignitatem, qua inſigniti funt, certa quedam beneficia conferendi jus eft. Laici vero, quibus ſuppetit, quin ſeu clerici, ſeu religioſi ſint, ad
ſtat

data beneficia nominandi jus, per peculiare titulos, ut fundationis, dotationis, &c.

Collatores Ecclesiastici subdividuntur in ordinarios, ut vocant, seu ex ordine, & extraordinarios, seu extra ordinem. Ordinarii sunt quicunque dignitates, aut beneficia Ecclesiastica possident, a quibus alia beneficia pendent, cum hæc ipsa subjectio, seu dependentia de iis disponendi jus iisdem tribuit. Collatores extraordinarii sunt, ex una parte, Superiores, qui devolutionis titulo conferunt; & ex alia, collatores ii, quorum possessio quoad caput hoc communi juri contraria est. Secundum commune jus, Ecclesiæque usum primum, seu, quoad sunt, *jure primævo*, & *naturali*, non alii, quam Episcopi omnium, quæ in eorundem diocæsisbus existunt, beneficiorum ordinarii collatores sunt; cæteri vero ejusmodi sunt per privilegium, aut peculiare jus, siquidem suo ipsorum nomine, quicunque tandem titulus iisdem suppetat, non autem per commissionem conferunt.

Coactus quoque collator a libero collatore distinguitur. *Vide* COLLATIO.

Distinguitur præterea collator simplex, & collator plenus. Is est collator simplex, qui non nisi beneficii titulum conferre potest; is autem collator plenus, qui beneficii titulum, itemque facultates ad Ecclesiastica obeunda munia, quibus titulares onerati sunt, necessarias confert.

Cum collatores ordinarii suis juribus uti negligunt per menses sex, Superior potest per devolutionem conferre, videlicet Episcopus inferioris collatoris defectu, Metropolitæ defectu Episcopi, & sic porro gradatim. Si tamen, elapsis mensibus sex, beneficii provisiones collator tribuit, eæ quidem firmæ, ratæque sunt, dummodo Superiorum, qui eum prævenire poterant, provisionibus anteriores sint. Ita judicatum per Arestum diei 18. Martii an. 1745.

Regni collatores, quibus suppetunt beneficia ab ipsorum collatione pendente, (La Combe, Jurisprudentia canonica, verbo *Collator*, sect. 2. n. 3.) extra regnum sita, debent legum dispositionem sequi, quæ iis in locis vigent, in quibus

existunt beneficia. Non ergo possunt beneficia hæc expectativis gravari, quæ non sunt in usu positæ, quibusvis in locis ea sita sunt, etiam si Parlamenti indultum adesset. At extraneus quoque collator, cujus præcipuus beneficii locus extra regnum existit, censetur collator Gallus, quoad beneficia ab ejus collatione pendentia, quæ in regno sita sunt, superque his beneficiis in Gallia sitis gravari debet expectativis, quæ ibidem vigent, quia, ut ait Dumoulinus, *in juribus feudalibus inspicitur consuetudo loci servientis, & non dominantis*, super consuetudine Parisiensi, §. 7. in fin. & §. 53. n. 11., superque regula de Infirm. n. 281.

Collatorum obligationes.

I. Collatores beneficia dignioribus conferre debent; & id quidem sub mortalis peccati poena, siquidem agitur de beneficio, quod animarum curam adjunctum habeat, aliove quod æquivalet. Id, sollemnem in modum, explicitumque Tridentinum Concilium (*sess. 24. cap. 1. de Reform.*) super Episcopatu definiit: *Monet* (sancta Synodus) . . . *mortaliter peccare, nisi, quos digniores, & Ecclesia magis utiles ipsi judicaverint, non quidam precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint.* Hinc inferunt Theologi, qui accureti sunt, mortale peccatum esse conferre minus digno beneficium cum animarum cura conjunctum, aliudve, quod æque gravia, quoad Ecclesiam momenti sit, cujusmodi sunt dignitates, & aliquando canonicatus cathedralis Ecclesie; quia minus dignum digniori præferre, est, inferre injuriam Ecclesie, fidelibusque, quibus damni multum affert Minister, aut malus, aut minus bonus, quam qui iis dari potuisset. Animadvertendum tamen est, dignioris nomine non eum semper intelligi, cui plus virtutis, aut scientiæ est, sed eum, qui scientiam, & virtutem congruo in gradu possidens, est, rebus omnibus probe ponderatis, in presentibus circumstantiis, ad servitium Ecclesie præstandum aptior. Collatores possunt consanguineos, aut amicos præferre, modo æque digni sint, ac ceteri, & si id sine scandalo fieri pos-

possit. Quod si forte conferrent minus dignis, quoad Ecclesiam, cui injuriam inferrent, restitutioni subessent, perficientes scilicet, quantum quidem in ipsis esset, ut ei bene non deserviretur.

2. Collatores non possunt ipsi sibi beneficium tribuere, quod ab eorum collatione pendet, quia, ut ait Innocentius Papa III. (Cap. *Per nostras*, extr. *de Jure patron.*) *differentia debet esse inter presentantem, & presentatum, dantem, & recipientem.* Neque vero Episcopus collator posset suae collationis beneficium sibi a suo magno Vicario conferendum curare; quia nimirum uterque, *filiius juris*, una tantum, & unica persona est.

3. Collatores ei beneficium conferre non possunt, qui illud ab eis ante petiit, quam vacaret. Ejusmodi provisionem vicissim secunda cancellariae regula nullam declarat, tanquam execrandae avaritiae, & ambitionis effectum. Ne promittere quidem possunt beneficium, quod nondum vacat, ne proximi mors expeti videatur: *Nulla Ecclesiastica Ministeria, seu etiam beneficia, vel Ecclesiae tribuantur alicui, seu promittantur, antequam vacent; ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum, & beneficium se crediderit successurum.* Cum enim id etiam in ipsis Gentilium legibus inveniat prohibuitur; turpe nimis est, & divini plenum animadversione iudicii, si locum in Dei Ecclesia futurae successionis expectatio habeat, quam etiam damnare ipsi Gentiles homines curaverunt. (Concilium Lateranense generale XI. an. 1179. cap. 8.)

4. Collatores Ecclesiastici variare non possunt, (Rebusus, super Concordato, tit. *de Collat.* §. *Si quis vero.*) nempe, cum beneficium incapaci, aut indigno contulerint, illud alteri, maxime licet capax, dignusque sit, conferre nequeunt; eorumque jus, quoad idem beneficium, hac vice tantum, ad ipsorum Superiorem devolutum est. Nihilominus cum Episcopus, mense graduatis affecto, contulit non graduato, iterum potest graduato, super ejusdem requisitione conferre. *Vide GRADUATI.*

5. Collatores, per devolutum, conferre non possunt, (Dumoulinius *de Infirm.* n. 67.) antequam devolutio contigerit; ac tum quidem debent in collatione ponere, *jure devoluto*, ne videantur conferre velle *jure ordinario*.

6. Collatores beneficium canonice conferre possunt, ea lege, ut is, cui illud conferunt, eo se abdicet, siquidem ei de alio beneficio provisum fuerit.

7. Collatores excommunicati, suspensi, aut interdicti per sententiam, nec per se, nec per alios valide conferre possunt: quia eos publica excommunicatio suis omnibus juri-
bus privat, quos scilicet a fidelium corpore abscindit, reli-
quæ autem censuræ saltem horum jurium exercitationem
illisdem adimunt.

8. In Gallia, nullum beneficium valide conferre possunt alienigenæ, sed solum Regis subdito, vel clerico, in quem captura, aut in jus vocatio decreta fuerit, nisi judi-
cium, quod eum absolutum remittat, prius obtinuerit.

COLLEGIUM, locus institutus ad docendum publice di-
vinas, & humanas litteras, grammaticam, philosophiam,
theologiam, &c. Omnes bene moratæ, legibusque instru-
ctæ nationes habuerunt, & adhuc habent ad juventutis in-
stitutionem collegia, quæ fere semper intra manus mini-
strorum religionis fuere. Cum Christiana fides in Galliis
statuta fuit, Monasteria evasere totidem prope collegia, in
quibus pueri edocebantur, & omnibus regibus Monasteriis
suus erat scriba, seu scripturarius, eventis, quæ in quodque
Regnum inciderant, peculiariter scribendis addictus. Mo-
nachorum quidam pii æque, ac docti tenebant scholas pu-
blicas in Caroff Magni palatio; & his quidem, sub Impe-
ratore Carolo Calvo, demandatum erat in Parisiorum scho-
lis docendi munus. Occurrunt in posterioribus Conciliis,
& in Gallorum Regum sanctionibus, super Collegiis, statuta
plura.

Concilium Tolosanum, an. 1590. muliebris sexus perso-
næ, vel obductæ servitii causa, collegiorum habitationem
prohibet: *Nullæ, ne ministrandi quidem, inserviendique gra-
tia,*

tia, femina in collegiis habitent; sed nec puellarum scholis viri, at sola tantum ab Episcopo approbata femina præsent.

Articulus LXXI. Blesensis Constitutionis omnibus, etiam minorum collegiorum principalibus interdicit, ne quem ibidem alium, quam studentes, & scholares hospitio recipiant, vel admittant.

Art. LXXII. ejusdem Constitutionis ita habet: Principales, & Superiores collegiorum ei legi suberunt, ut resideant ipsi per se; obeant munera, quibus eos statuta subdunt; ne patiantur burfarium ullum diutius commorari, quam statuta ferunt, si secus egerint, principalitate privandi, & ad denariorum restitutionem adigendi.

Art. LXXIII. Non poterunt dicti principales suas principalitates locare, seu ad censum dare, vel a regentibus pecuniam sumere, ut iis classes dent, eam secus poenam subituri, suis ut muneribus, & privilegiis spolientur.

Art. LXXIV. Vetantur omnes principales, regentes, & pædagogi se sollicitandis litibus interponere.

Art. LXXVII. Ad Superiorum, Seniorum, & Magistrorum in collegiis munera eligi, aut institui non possunt beneficiis provisi, quæ animarum curam adjunctam habent, & residentiam requirunt.

Art. LXXX. Interdictum est omnibus principalibus, regentibus, & pædagogis, ne sinant scholares agere mimica, tragoedias, comedias, fabulas, satyras, aliosve ludos continentes foeditatem, injurias, dicteria; ullumve scandalum, in quempiam publicum statum, privatamve personam, carceris, & corporalis punitionis indicta poena. *Quære SCHOLA, UNIVERSITAS.*

COMA ADSCITITIA, SUBDITITIA. Fictæ comæ usus, quoad fæminas, admodum vetus est, ut intelligi licet ex Martiali, qui in suorum Epigrammatum (Lib. 6. Epigr. 12. Lib. 12. Epigr. 23.) locis pluribus eum deridet, & e S. Hieronymo, qui in Epistola ad Demetriadem ita suam mentem aperit: *Quando eras in sæculo, quæ erant sæculi, diligebas, polire faciem purpurissa, & cerussa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere.* Hunc eum-

eundem abusum in fœminis arguunt, & Tertullianus, *Lib. de Cultu Fœminæ*, & S. Clemens Alexandrinus, *Pædagog. lib. 3. cap. 11.* Viros, in Anglia quidem, solum undecimo labente sæculo, vel decimo secundo incunte, appositam, fictamque cæsariem gestare cœpisse contendit P. Christianus Lupus, *Dissert. Pædagogi*, lib. 3. cap. 11. Putant alii viros, S. Augustini tempore, alienis crinibus usos esse. Ut ut res habeat, convenit inter omnes adscititiæ comæ usum, quoad Ecclesiasticos, valde recentem esse; eosdemque non posse eam in præsentia deferre, nisi cum necessitas cogit, & quidem ex Episcopo dispensatione, ac tum quoque oportere, ut magnopere simplicem, modestamque deferant.

Adscititiæ porro comæ usum quoad Ecclesiasticos valde recentem esse ex eo constat, quod nullum de ea verbum occurrit in provincialibus Conciliis Tridentino posterioribus, quæ satis habent longos capillos, pulverem, cincinnos Ecclesiasticis interdiceret, quæque profecto non omisissent fictas comas iisdem prohibere, si eorum quispiam illa uti voluisset, quandoquidem magis curam, & vanitatem sapit extraneos capillos quærere, quam proprios aptare.

Ecclesiasticos autem, sine necessitate, ac sine Episcopi venia, adscititiæ, simplicem licet, modestamque comam gestare non posse id apertissimo argumento est, quod ejus usum iisdem vetant innumeræ synodi, eaque utendi dispensationem, sedulo ponderatis causis, quæ ad hanc obtinendam afferuntur, sibi Episcopi reservarunt. Afferit præterea Benedictus Papa XIV. (*De Synodo Diœcesana*, lib. 7. cap. 60.) Episcopos non posse Missæ cum adscititiæ coma dicendæ facultatem concedere, idque ad sanctam Sedem solummodo pertinere. *Vide CAPILLI.*

COMMATER est nupta, aut innupta fœmina, quæ ad baptismi fontes infantem tenet, quæque, per hunc actum, spiritalem cognationem cum infante ipso, ejusque patre, & matre contrahit. Qui pueri patrinus fuit est ejus compater, quæ fuit ejusdem matrinx; & matrinx patrini commater est. Infantis pater, & mater sunt compatres, & commatres eorum, earumque, quæ quive eorundem filiis patri-

ni, seu matrinæ fuerunt. *Vide* PATRINI, MATRIMONIUM, IMPEDIMENTA MATRIMONII.

COMMENDA. Derivatur id nominis a latino verbo *commendare*, quod significat *fidei, curæque tradere, concedere, in custodiam dare*. Hac sane notione antiquissimus in Ecclesia est commendarum usus. Cum beneficium, seu per titularis absentiam, seu per ejusdem mortem vacabat, ejus custodia, & administratio tribuebatur œconomo, quoad eidem de pastore provisum esset. Œconomus hic erat, aut laicus, aut Episcopus, aut simplex Ecclesiasticus. Si laicus erat, id solum, quod temporale est, administrabat, & reddituum parte per administrationis tempus fruebatur; si Ecclesiasticus, tum spiritale, tum temporale penes eum regimen erat. Ejusmodi commendis proposita erat vacantium Ecclesiarum, non autem administratorum, aut commendatariorum utilitas; eædemque usui erant quarto Ecclesiæ sæculo; ut enim refert Nicephorus Callistus, Historiæ Ecclesiasticæ libro undecimo, S. Athanasius, qui an. 373. occubuit, de se ipso ait, se cum Alexandrina Ecclesia, cujus Episcopus erat, habuisse aliam in commendam, cujus ei scilicet addicta fuerat administratio.

Aurelianensis Concilli, an. 538. habiti decimus octavus canon nobis offert commendarum, quas hodie videmus, prima vestigia, quandoquidem id ponit tamquam certum cathedralis Ecclesiæ clericis interdum Monasteriorum dioceseos administrationem fuisse, eosque suam inde sustentationem traxisse: *De his vero clericorum personis, quæ de civitatis Ecclesiæ officio Monasteria, diœceses, vel basilicas, in quibuscunque locis positas, id est, sive in territoriis, sive in ipsis civitatibus suscipiunt ordinandas, in potestate sit Episcopi, si de eo, quod ante de Ecclesiastico munere habebant, eos aliquid aut nihil exinde habere voluerit; quia unicuique facultas suscepti Monasterii, diœcesis, vel basilicæ debet plena ratione sufficere.*

S. Gregorius Magnus, qui ad Apostolicum solium anno 590. evectus fuit, ejusmodi commendas Aurélianensis Concilli auctoritate firmatas damnat: propterea, quod ii commendatarii, suam administrationem prætexentes, Monasterio-

rum

rum bona sibi vindicare, eorumque se dominos reddere ceperant, quemadmodum queritur sanctus Pontifex in suis ad Marinianum Ravennatensem Episcopum litteris: *Dudum, inquit, ad nos multorum relatione pervenerat, Monasteria in Ravennae partibus constituta, omnino clericorum vestrorum dominio praeponderari, ita ut, occasione quasi regiminis, ea, quod dici grave est, velut in proprietate possideant.* Commendarum tamen abusus tam longe deinceps abiit, ut non modo Ecclesiastici saeculares, sed laici etiam procures, ac matronae ipsae Abbatis, & quod majus est, Episcopatibus frui, eorumque redditus sibi sumere carnerentur. Carolus Magnus suae conjugis Hildegardes fratrem Abbatis pluribus cumulavit. Flodoardus, in sua Remensis Ecclesiae Historia, libro quarto, capite tricesimo quinto, Hernibertum comitem cum conjugē, per annos amplius sex, super ejus Ecclesiae Episcopali sede conspectum refert. Tilletius, in Vita Caroli, qui simplex dictus, nos certos facit, Rotildem, Hugonis Magni amitam, Chellenfi Abbatis diu praefuisse; & Mezerius, in Vita Ludovici IV. qui *Transmarinus* appellatus, ejus matrem Oginiam ait ab aula recessisse, quod admodum aeger ferret, suum sibi filium sanctae Mariae Laudunensis Abbatiam ademisse, quam suae ipsius conjugis Reginae Gerbergae tradiderat. Abusus eo usque progressus est, ut non Abbatis solum, sed Monachales etiam stationes, atque adeo pariter in commendam darentur; quod perstitit ad Gallorum Regum tertiam stirpem usque, sub qua scilicet beneficia laicis in commendam dari desierunt; re sane ipsa, post Hugonem Capetum, qui an. 987. Francorum solium conscendit, Abbatias laicis concessas fuisse non legimus.

Summi Pontifices, & Conciliorum Patres, aliis alii temporibus, in commendas perpetuas, quoad cujusvis generis homines, seu Ecclesiastici, seu laici essent, investiti sunt. Universas, quoad Cardinales ipsos, abrogavit Clemens V. per Constitutionem an. 1305. *de Praebendis, in Extrav. commun.* At nullus effectus hanc interdictionem secutus est; subsistunt etiamnum commendae, suntque e praesenti usu, veritatis beneficii, quod Papa saeculari clerico, a Rege, siquidem

de Gallia agitur, nominato per dispensationem tribuit, ut ejus dum vivit, fructus percipiat. Quoniam vero ejusmodi commendæ canonibus adversantur, quippe quæ commendatariorum, non Ecclesiæ emolumentum propositum habent; Papa proinde unus beneficia in commendas conferre potest, quia ipse unus, & unicus a canonibus dispensare potest, tam ob personarum inhabilitatem, quibus commendæ dantur, quam ob beneficiorum incompatibilitatem, quæ in commendam conceduntur. Id etiam e stilo est, ut semper commendarum concessio, Monasteriorum obducta utilitate, coloretur; ea lege commendatariis imposita, ut eorum ædificia reparent, eorundemque usurpata bona recuperent; & Romana quidem curia in more habet inserere provisionibus clausulam hanc; si missus intra certum quoddam temporis præscriptum spatium reparationes editæ fuerint, gratiam ipso jure nullam fore. Non ergo credendum est nihil officii commendatariis obeundum esse; sunt enim plura, & ea quidem magni momenti ab iisdem præstanda, de quibus infra.

Commendatariorum Jura.

Commendarum Bullæ, tum quoad spiritale, tum quoad temporale regimen, eadem commendatariis, quæ titularibus jura concedunt: *Curam Monasterii, ac regimen, & administrationem tibi in spiritualibus, & temporalibus plane committendo.* At solum stili hæc locutiones sunt, & commendarii utilibus tantum, & honorificis juribus gaudent, absque ulla in religiosos potestate, ullave spiritali administratione, quod regulam, & disciplinam monasticam spectat, nisi Cardinales sint. Atque hoc ipsum jus nec eorum dignitati, nec eorundem provisionibus addictum est; & qui illud exercent, id faciunt peculiaris tantummodo Brevis vi, quo Papa expressis verbis in eorum favorem canonicis constitutionibus derogat, ut in suis ad canonicas Definitiones Annotationibus Castellus propugnat. Brevia hæc ipsa nunc temporis abusiya declararentur in Gallia, nisi Cardinales, qui ea obtinerent, essent Abbates, Ordinum capita, ut Cardinalis Bullionienfis, Abbas generalis Cluniacensis, qui absque

ulla resignatione spiritalem suæ congregationis administrationem obtinebat, Brevis vi, quod hanc eidem tribuebat.

Commendatariorum ergo, tam utilia, quam honorifica jam rediguntur ad capita hæc: 1. ut fructuum ad ipsorum beneficia pertinentium libera dispositione gaudeant. 2. Ut ea resignare, & permutare possint, facta tamen hypothesi, eadem ex annis quadraginta in commenda esse, sine decreto regressus in regulam. 3. Ut beneficia conferant ab iis pendencia, quæ possident, nisi forte eorum collationem religionis consuetudo, aut concordatum aliquod adquisierit. 4. Ut iudicia, & ejusmodi aliis officiis provideant. 5. Ut primus in choro sedem teneant, & solemnibus festis diebus officium peragant.

Commendarum genus multiplex.

Commendarum alie temporales, alie perpetue sunt.

Temporalis commenda est, per quam beneficium vacans idoneo viro conceditur, ut faciat oneribus satis, quæ eidem addicta sunt, procuretque, quidquid ab eo pendet. Hujusmodi commendam tribuere potest Episcopus, & quicumque quasi Episcopali jurisdictione pollet, quia per hanc in beneficii redditus nullum jus commendatario confertur; sed is solum potest ex iisdem redditibus id percipere, quod ad ipsius sustentationem necessarium est, & reliquorum rationem Ecclesie reddere debet.

Perpetua commenda est, quæ beneficio, veri beneficiarii instar, fruendi jus commendatario tribuit, & canonicum titulum statuit. Sunt autem perpetue commende quadrifariam. 1. Cum plura secularia, eaque incompatibilia beneficia in unam, eandemque personam conferuntur, alia in titulum, in simplicem administrationem alia, ut plures Episcopatus, plures parociae. 2. Cum beneficia regularia clericis secularibus tribuuntur, quin iidem jubeantur inter regulares nomen dare, quamvis beneficia regularia remaneant. 3. Cum unius Ordinis regularibus dantur alterius Ordinis beneficia, aut quæ quorundam Monasteriorum religionis affecta sunt, aliorum ejusdem Ordinis Monasteriorum

reli-

religiosis tribuantur. 4. Cum sæcularia beneficia regularibus conferuntur, quin ad sæcularem formam regulares hi redigantur; quod interdum quoad sæculares parocchias fit, quarum possessio, & administratio religiosis conceditur.

Distinguitur etiam commenda *libera*, & commenda *decreta*. Commenda *libera* est, cum beneficium in commendam datum potest per commendatarii resignationem, aut dimissionem, tum in eodem statu persistere, tum in regulam regendi. Commenda *decreta* est, cum in regularis beneficii provisionibus a Papa datis adeſt clausula, fore, ut illud per titularis dimissionem, aut mortem in regulam redeat: *cedente, vel decedente*.

Commendas porro non quidem temporales, seu ad statum tempus concessas, quæ ad Ecclesie utilitatem referuntur, sed perpetuas, quæ solum ad commendatariorum emolumentum vergunt, Concilia damnarunt.

Commendam Ecclesie Parochialis declaramus ultra semestris temporis spatium non durare; statuentes, quidquid fecus de commendis Ecclesiarum Parochialium actum fuerit, esse irritum ipso jure. Innocentius IV. dum Lugdunensi primo generali Concilio præſſet, an. 1245. in cap. *Nemo*, quod Sexto, in tit. *de Electione*, insertum fuit.

In Constantiensis generalis Concilii, an. 1414. habiti sessione quadregesima propositum fuit decretum continens octodecim reformationis articulos, inter quos is, qui super commendarum reformatione versatur, decimum locum tenet; & in Appendice actorum ejusdem Concilii proposita occurrit commendarum suppressio, quoad omnes Abbantias, omnesque Prioratus conventuales, in quibus religiosi plures, quam decem supererant: *Item dominus noster Papa ordinavit, quod in posterum Monasteria, aut magni Prioratus conventuales habere consueti, his temporibus, ultra decem religiosos in conventu . . . nulli Prelato etiam Cardinali dentur in commendam.*

Quoniam ex commendis Monasteriorum, Monasteria ipsa, iam in spiritualibus, quam in temporalibus graviter læduntur, quippe quorum ædificia partim avaritia, vel inertia labuntur,

Et in dies divinus cultus in eis magis diminuitur; volumus, Et sancimus, ut, cum illa per obitum Abbatum vacaverint, nullo modo cuiquam possint commendari, nisi pro conservatione auctoritatis Apostolicæ sedis, Et ad occurrendum malitiis oppugnantium, pro temporum qualitate aliter nobis visum fuerit expedire. (Leo X. in Lateranensi quinto generali Concilio, an. 1514. sess. 9. cap. 3.)

Cum pleraque Monasteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, Et præposituræ ex mala eorum, quibus commissa fuerunt, administratione, non levia passa fuerint, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, detrimenta; cupit sancta Synodus, Et ad congruam monasticæ vitæ disciplinam omnino revocare. Verum adeo dura, difficilisque est præsentium temporum conditio, ut nec statim omnibus, nec commene ubique, quod optaret, remedium posset adhiberi; ut tamen nihil prætermittat, unde prædictis salubriter aliquando provideri possit, primum quidem consilium sanctum Romanum Pontificem pro sua pietate, Et prudentis duraturum, quantum hæc tempora ferre posse viderit, ut iis, quæ nunc commendata reperiuntur, Et quæ suos conventus habent, regulares personæ ejusdem Ordinis expresse professæ, Et quæ gregi præire, Et præesse possint, præficiantur: quæ vero in posterum vacabunt, non nisi regularibus spectatæ virtutis, Et sanctitatis conferantur; quoad vero Monasteria, quæ Capita sunt, ac primates Ordinum, sive Abbatiæ, sive Prioratus, Et filia illorum Capitum nancupantur, teneantur illi, qui in præfenti ea in commendam obtinent, nisi sit vis de regulari successore provisum, infra sex menses religionem illorum Ordinum propriam solemniter profiteri, aut iis cedere; alias commendæ prædictæ ipso jure vacare censeantur. (Concil. Tridentinum, sess. 25. cap. 21. de Reform. Regul. Et Monial.)

Monasteriis vero, Et Prioratibus conventualibus, Et veri deivis . . . vacantibus . . . Rex, occurrente hujusmodi vacatione, religiosum ejusdem Ordinis in ætate viginti trium annorum ad minus constitutum, infra simile tempus sex mensium a die vacationis Monasteriorum, Et Prioratuum hujusmodi computandum, nobis, Et successoribus nostris, aut sedi hujusmodi nominare, Et de persona per Regem hujusmodi Monasterio vacanti nomi-

minata, per nos, & successores nostros, seu sedem huiusmodi providere, Prioratus vero personæ ad illum per eundem Regem nominatas conferri debeant. Hæc ipsa Concordati verba sunt in articulo III. qui commendas abolevit. At, his omnibus nihil obstantibus, commendæ pacifice irrepere, consueveruntque apud nos commune jus, inquit Clerus in suis Monumentis, Tomi XII. pag. 1014.

Generale Viennense Concilium, an. 1311. iussit Prioratus conventuales, vel in titulum, vel in commendam iis tantum dari posse, qui nati fuerint ætatis annos viginti quinque, eaque lege, ut sacros Ordines intra annum suscipiant: *a tempore collationis, & possessionis; quod si, cessante rationabili causa non fecerint, subdit hoc Concilium, eo ipso, nulla etiam monitione præmissa, prædictis Prioratibus sint privati.*

Derogant huic decreto Romani Pontifices per dispensationes ætatis, & de non promovendo; at jus Gallicum patitur tantum iis Papam dispensationes tribuere, qui ætatem non habent, iis vero, quibus congrua ætas est, mandat, ut omnino, citraque ullam dispensationem sacros Ordines sumant. Expressus est in hanc rem Blesensis Constitutionis Articulus IX. his verbis conceptus: „ Abbates, & Priores conventuales, cum ætatem a Conciliis requisitam attigerint, debent, ex horum mente, se ad Presbyteratus Ordinem, intra annum a provisione, promovendos curare, nisi super hac re legitimam dispensationem obtinuerint; & nihilominus, ubi sequentibus annis duobus haud perficerent, ut ad dictum Ordinem promoverentur, beneficia, quæ ab iis tenentur, vacantia, & impetrabilia declarabuntur, ipsique præterea cogentur reddere, & restituere, quos perceperint, fructus in pia opera impendendos, distribuendosque. „

Provincialia Concilia, Rothomagense an. 1581. Turonen-
se, an. 1583. & Aquiseptiense, ann. 1585. renovarunt sanctionem hanc, dispensationibus *de non promovendo*, (Tit. de *Monasteriis*) quoad eos, qui requisitam ætatem attigerunt, non nisi ad annum admissis. His concinunt articulus primus editi an. 1606. & articulus 31. constitutionis spiritualis cameræ Ecclesiasticæ Ordinum an. 1614. itemque Aresta

plura, & inter alia, Arrestum diei 19. Januarii an. 1619. & Arrestum magni consilii, die 27. Martii ann. 1623. in constitutionis formam editum. Promotionis tamen defectus non efficit, ut beneficia in Commendam ipso jure vacent, quia subest dicendi locus hanc posnam, quoad ea, comminationem tantum esse. Brodeau (In Lovetium; Littera B. sum. 4. n. 7.) testatur hanc constantem jurisprudentiam esse, & ita judicatum per Arrestum. Parlamenti, die 17. Junii anno 1638. pro prioratu conventuali Subterraniensi, se causam agente ipso.

Commendatariorum Officia.

Præter obligationem suscipiendi sacros Ordines intra annum, & tempore collationis, alia officia plura commendatariis obeunda sunt.

Debent, 1. servare omnium Ecclesiasticorum communes regulas, ad modestiam quod attinet in vestibus, in capillis, in clericali tonsura, in victu, in convictu, denique in omni vitæ ratione; atque adeo necesse foret eos castigatius, accuratiusque se gerere, quam Ecclesiasticos ceteros, quia medium sæculares inter, & regulares clericos locum tenent, & ad hos posteriores per suos Abbatum, aut Priorum titulos propius accedunt: *Commendatarii, quamvis ad regularum observantiam non obligentur, ne tamen sint sine jugo, atque omni regula, decet eos medium statum, atque Ordinem sequi. Et ostendere inter regulares? Et sæculares clericos, in vestitu, in victu, Et in omni ornatu. Tonsura utantur ampliori, quam Sacerdotali, habitu propius ad regularem accedente; nec existiment sibi commendatum Monasteriorum regimen, ad luxum, & prodigalitatem, aut ad augendam rem suam, Et consanguineorum familiam, sed ad piam, Et justam alienarum rerum dispersionem, Et quarum non habent proprietatem, Deoque de omnibus reddendam esse rationem.* (Concilium Rothomagensis, an. 1581. tit. de Monasteriis, & Concilium Aquisextiense, anno 1585. Ibidem.)

2. Debent, quod superest, in eleemosynam erogare, peculiariter locorum pauperibus, in quibus eorum beneficia
sita

ita sunt. Debent etiam de suorum Monasteriorum spiritali bono se sollicitos exhibere, & perficere, quantum in ipsis est, ut regularitas ibi servetur, ne dum huic obicem ponere.

3. Abbas commendatarius, cum ejus mensa non est ab ea sejuncta, quæ Monasterii est, eundem religiosorum numerum ad divinum servitium servare debet, ac si regularis Abbas ibidem adesset: *Volumus, quod propter hujusmodi commendam, divinus cultus, ac solitus Monachorum, & Ministrorum numerus in dicto Monasterio nullatenus minuat; sed illius, ac dilectorum filiorum conventus, ejusdem congrue supponentur onera confusa.*

4. Si mensa sejuncta est, & ipse pro oneribus secundam partem tertiam sumpsit, iis debet summa fide facere satis, ita scilicet, ut suppediet, quidquid postulat divini servitii ratio, ornandam, aut reparandam, ut decet, Ecclesiam curet, sui Monasterii jura, mobilia, & immobilia bona servet, ne dum alienet, vendat, donet, aut dissipet.

5. Commendatarii non possunt locare ipsi, aut finire, ut ii, quorum opera utuntur ad sua procuranda negotia, sæcularibus locent domos intra Monasteriorum ambitum; adeoque commendatariorum sedes a Monachorum ædibus, per parietem, sejungi debent: *Prohibemus Abbatibus, & Prioribus conventualibus, tam religiosis, quam commendatariis, eorumque procuratoribus, negotiorum gestoribus... ne domos, intra septa Monasteriorum, sæcularibus, & laicis locent.... Quia vero nonnulli Abbates commendatarii in Monasteriis suis resident, secumque laicas personas, quandoque viles satellites, etiam mulieres circumducunt, ne illorum conversatio Monastico Ordini lethale inferat detrimentum, murum construi, & edificari vult Synodus, qui commendatariorum mansiones a cellulis, & domibus Monachorum dividat. (Concilium Turonense, an. 1583: tit. 16. de Monachis, & Monaster.)*

6. Monasteriorum visitationibus, dum peraguntur, adesse debent commendatarii, visitatores honeste, congrueque recipere, & operam dare, ut eorum statuta executioni mandentur: *Visitante Episcopo, teneatur Abbas regularis, seu commendatarius adesse, nisi iusta causa per Episcopum judicanda,*

impediatur, aut eo casu Vicarius legitimus constitutus, qui, quod ordinatum fuerit, tam in spiritualibus, quam in temporalibus exequatur, aut canonicis poenis coerceatur. (Concilium Rothomagenſe, an. 1581. tit. *de Monasteriis*. Concilium Remenſe, an. 1583. & Aquifextienſe, an. 1585.)

7. Per articulum 108. actorum cleri, quæ Regi an. 1614. (Monumenta Cleri, tom. 4. pag. 1105.) Ecclesiastica Ordinum camera exhibuit, in unoquoque Monasterio, in quo satis religiosorum erit, sustentabitur, commendatariorum impensis, regens qui juvenes doceat; dictique commendatarii, præter consuetam pensionem, annuas libras sexaginta suppeditare debebunt ejusdem domus religioso, ut Theologiæ studeat, siquidem Monasterium religiosorum duodecim victum, & sustentationem ferre possit.

Commendarum bullæ commendatariis eadem jura concedunt, quæ titularibus, tam quoad spiritalia, tum quoad temporalia: *Curam Monasterii, ac regimen; & administrationem tibi in spiritualibus, & temporalibus plane committendo.* At hæc stili tantum locutiones sunt, saltem in Gallia, ubi commendatariis honorifica solum, & utilia jura suppetunt, absque ulla in religiosos potestate, ullave spiritali administratione, quod regulam, & disciplinam Monasticam spectat; est hæc Tridentini Concilii (sess. 25. cap. 20. & 21.) dispositio quam tamen haud Italia secuta est; eademque nec in Gallia, Francisci I. tempore, atque adeo post, recepta videtur; & Chopinius, in sui Monastici lib. 1. tit. 2. pag. 29. editionis Parisiensis, an. 1624. laudat Parlamenti Parisiensis Aresta duo, quæ Cardinalibus commendatariis in Monachorum personas, qui in eorum Abbatiis degunt, jurisdictionem tribuunt. Verum, ex Gallicanæ Ecclesiæ præſenti disciplina, Cardinales, qui Abbates commendatarii sunt, non gaudent, hoc sane titulo, jurisdictione hac in suarum Abbatiarum Monachos, nisi a summo Pontifice inducta, patentibus Regis litteris confirmatæ in id obtinuerint. Ita judicavit magnum consilium, die 30. Martii an. 1694. pro Achinienſi Abbacia in Artesia. Ex hujus ergo temporis usu,

com-

commendatariorum Abbatum honorifica, & utilia jura, in Galliarum quidem Regno, huc rediguntur.

Honorifica commendatariorum Abbatum jura.

Ex effato quod hodie in Gallia receptum est, Abbates commendatarii *aquiparantur titulariis*. In hujus effati consecutionem, Abbates commendatarii spectantur in Ecclesia, tamquam in Ecclesiastica dignitate constituti, tamquam Prælati, tamquam veri titulares, ac pene omnibus regularium Abbatum, tam honorificis, quam utilibus juribus gaudent. Regularium Abbatum instar, suarum Abbatialium Ecclesiarum possessionem ineunt; & per eorum mortem, hæ ipsæ Ecclesie appellantur vacantes, *viduata*. Id juris obtinent, ut supparo, vulgo *rocchetto* impositum humerale, seu camaleum deferant, primam chori sedem occupent in suarum Abbatiarum Ecclesiis, ibidem solemnibus diebus festis officium peragant, &c. Perspicitur id in Parlamenti Parisiensis Arresto, ann. 1671. die 1. Septembris edito, quod in aliis ejusmodi casibus, præjudicii loco fuit. Arrestum hoc, quo confirmatur transactio, Maji die 31. an. 1669. inter D. Godeynum, Abbatem commendatarium S. Meminii, in Aurelianensi diocesi, & religiosos Folienfes inita, enuntiat salvam fore domino Abbati possessionem primæ sedis in religioso rum choro, & in cathedra tapete, & pulvino instructa; itemque jus, ut ibidem sedeat, indutus supparo, & humerali. &c. eundem posse, siquidem ita expedire crediderit, solemnibus per annum diebus festis, totum officium peragere; ob hanc proinde causam religiosos duos in dictorum festorum vigilia, ante primas vespæras, se ad eum monendum conferre debere, audiendi gratia, officium, necne, ipse obire cupiat; eidem domino Abbati, seu peragat officium, seu non, religiosos ipsos aquam benedictam, thus, & pacem, quocunque tandem in loco sit, proxime post eum, qui officio fungitur, exhibituros.

Dubiosius inter canonici juris Gallici effata, primæ partis cap. 2. (Monumenta Cleri, tom. 4. pag. 1258.) posuit, Abbates commendatarios, aliosque sedis honore, seu præsiden-

tia supra inferiores Prælatos gaudere. Effatum hoc, quod non semper tamquam constans regula spectatum fuit, consentaneum est Gregorii Papæ XIII. ad Rothomagensis Concilii, ann. 1581. habiti Patres responso. Abbates commendatarii possunt etiam hoc titulo esse iudices delegati, & in Conciliis sedere. *Vide Tractatum de Conciliis.*

Commendatariorum jura utilis.

Commendatarii suorum beneficiorum fructuum libera dispositione gaudent. Possunt etiam ea resignare, aut permutare, facta tamen hypothese, eadem post annos quadraginta commendæ subesse, sine decreto regressus in regulam, inquit Gibertus, Ecclesiasticarum Institutionum tom. 2. pag. 128. Nominant soli, maxima ex parte, ad beneficia, quæ ab eorum Abbatiis, aut Prioratibus pendent. Provideat præterea officiis judicaturæ, aliisque similibus existentibus in eorum partibus, (Monumenta Cleri, tom. 4. pag. 1205. 1209.) cum præcipui Abbatiz loci justitiæ sunt ab iis se junctæ, quæ in religiosorum terris existunt; cumque unum tantum justitiæ corpus in Abbatia est, ea quidem, in ipsâ veteris cellerariæ terris, & dominiis, ad Abbatem pertinet. Ita judicatum in Parisiensi Parlamento, 22. Januarii die an. 1706.

COMMENDATARIUS. Erat hic olim œconomus, cui concedebatur beneficii vacantis administratio, quoad huic daretur titularis in capite, qui *Cardinalis* appellabatur, ut opponeretur œconomo, qui nonnisi ad statum tempus commissus erat. Episcopi, qui vacantium Ecclesiarum curam sumebant, *Episcopi commendatarii*, seu *visitatores* in Occidente nuncupabantur; iidem in Africæ Ecclesia vocabantur *intercessores*, seu *intervinentes*. Commendatarius hoc tempore est Ecclesiasticus sæcularis a Papa de Abbatia, vel Prioratu provusus, cum ea facultate, ut, quoad vixerit, ejusdem fructus percipiat. Hac notione, Abbas commendatarius Abbati regulari oppositus est.

COMMERCIUM, negotium, seu pecuniæ, aut mercium negotiatio, quæ emolumenti ex earum transmissionibus,
ven-

renditione, vel permutatione percipiendi animo fit. Licetum suapte natura commercium est, nec malum evadit nisi ob circumstantias, quæ illud comitari possunt. Circumstantiæ, quæ commercium illicitum reddunt, sunt, 1. si quisque sibi quispiam in eo proponit, cujusmodi est avaritia, & congerendi desiderium, ut præposteris animi cupiditatibus satisfaciat. 2. Commercii materies, ut cum in negotiatione ponitur, id quod in commercium venire non potest, sed ipsum per se, cujusmodi res sanctæ sunt, seu per prohibitionem in id editam, cujusmodi ea sunt, quæ leges negotiationi addici vetant. 3. Locus, in quo commercium peragitur, cujusmodi sunt Ecclesia, cœmeterium, & cætera omnia Dei servitio addicta loca. 4. Tempus, ut dominici, festique dies. 5. Personarum circumstantia. Ita quidem religiosus, beneficiarius, omnibusque Ecclesiasticis, qui sacris Ordinibus insigniti sunt, commercium, sub anathematis poena, vetitum est, tamquam eorum statui contrarium: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus*. II. ad Timoth. cap. 2. v. 4.

Secundum instituta Patrum nostrorum, sub interminatione anathematis, prohibemus, ne Monachi, vel clerici, causa lucri, negotientur. (Concil. Londinense, an. 1175. can. 10.)

Cum indecens, & inhonestum sit, & periculosum existat, personis Ecclesiasticis officium negotiationis exercere, & eidem inhærere; statuimus, & ordinamus, ut personæ Ecclesiasticæ a negotiationibus illicitis, quibuscunque abstant. Quod si non fuerint, ad arbitrium Ordinarii sui puniantur; poenis contra tales in jure expressis, in suo robore permanentibus quibuscunque. (Concilium Narbonense, an. 1374. can. 13.)

Omnibus Episcopis, & aliis ad quos spectat subditorum mores, & vitam in melius reformare . . . diserte præcipiendo mandamus . . . quatenus diligenter observent, & a suis subditis faciant observari, quæ sanctorum Patrum decretis, & canonicis institutionibus . . . de vita, & honestate clericorum fuerunt laudabiliter instituta; Ecclesiasticos viros, & præsertim Sacerdotes Dei . . . qui negotiationibus, mercimoniis, quæstibus, aut officiis clericali statui non convenientibus se immiscant, sapius commo-

nende, & panis, & censuris, prout iura statuunt, rigide coer-
cendo. (Concilium Senonense, an. 1460. art. 2. cap. 7.)

Nemo, qui se strenuissimum sub tutissimo Christi imperatoris
vexillo militem obtulit, negotiis secularibus animum involvere
debet, ut ei placeat, quem omni admiratione, & quovis honore
colendum ducem elegit. Itaque acquisita ratione id postulante,
prohibet Concilium clericis omnibus, maxime Presbyteris, ne sua
dignitatis immemores . . . tamquam propolæ, quidquam vili
pretio comparent, quod carius vendere possint . . . nec officia, vel
commercia secularium exerceant, maxime inhonestæ. (Concilium
Narbonense, an. 1551. can. 21.)

Profanis, & secularibus negotiis nullo modo sese immisceant
(clerici), negotiationem fugiant, & pradia aliena, lucri cau-
sa, ne conducant, nulloque pacto mancipios existant. (Concilium
Burdigalense, an. 1583. can. 21.)

Ab omni genere mercaturæ, aut a laicorum negotiis trans-
eundis omnino abstineant (clerici). Concilium Aquisextiense, an.
1585. tit. de vitâ, & honest. cleric.)

Quoniam cupiditas, malorum omnium radix, valde hac no-
stra tempestate Ecclesiasticorum, quorundam animos invasit;
ideo ne in domo Dei, quæ domus orationis est, negotiationes ex-
erceantur, hæc Synodus statuit, ac præcipit omnibus clericis,
sacro Ordine initiatis, ut non solum ab usurariis contractibus
abstineant, sed etiam ab his, qui quamvis secularibus permittun-
tur, clericis, ratione sui status, a sacris canonibus prohibentur.
In cuius rei executionem hæc edicuntur. Nemo negotiationes,
mercaturas exerceat, aut alicujus procurator, negotiorumve ge-
stor sit, aut aliquarum mercium curam suscipiat, easque admi-
nistret, vel earum pretium transmittat, aut alio quovis modo in
huiusmodi negotiationibus se immisceat. Quod si aliqui hoc de-
cretum violaverint, si Episcopi sint, ipso facto, Ecclesiæ ingressu
interdicantur . . . ceteri vero clerici . . . ipso facto, pœnam ex-
communicationis majoris incurrant. (Concilium Mexicanum,
an. 1585. lib. 3. tit. 20.)

Clericum, qui a sæculo discessit in sortem Domini adscitus,
sæculi adhuc negotia appetere non decet. Negotiationes enim,
mercaturas, alienæ rei procuraciones . . . & alia huiusmodi cum de-

clericorum vita, & studiis consentire nemo affirmavit. (Concilium Aquilejense, an. 1596. cap. 9.)

Hi canones, ejusdemque rationis cæteri, qui commercium clericis, & Monachis interdicunt, in Gallia servantur. Per Arrestum diei 12. Julii an. 1721. „ Omnibus congregatis „ cameris, editum, prohibentur omnes communitates sæculares, aut regulares pati suis in ædibus, seu conventibus „ Apothecas institui, in quibus merces, cujuscunque tandem „ generis fuerint, detineantur, ea secus indicta poena, ut „ eorum temporalia sequestro ponantur, suisque ipsi privati „ legiis spolientur. „

Arrestum editum die 4. Augusti an. 1745. super Bononiensis Episcopi requisitione, pro ejusdem dioceseos regimine, & administratione, enuntiat „ Parochos, Vicarios, aliosque in sacris Ordinibus constitutos non posse ullum mercaturæ, equorum, aliorumve animalium commercium exercere, aut sibi ullam sæcularium bonorum exactiõnem sumere, ullumve prædium suo, aut alieno nomine tolerandum curare, aut conducere, nisi de Parochialibus eorundem bonis, aut decimis sermo sit. „

Animadvertendum tamen est; tametsi negotium per Ecclesiasticas, & civiles leges clericis vetitum sit, existere casus, in quibus illud licite exercere possunt, ex responsione congregationis Cardinalium Tridentini Concilii interpretum ad sequentes quæstiones, quas ei cujusdam Capituli canonici proposuerant:

1. *An liceat eis terras patrimoniales, & beneficiales per laicos colere.*

2. *Pro necessario culturæ usu, an possint emere boves, & alia animalia, & fructus illorum vendere?*

3. *An ii, qui ex propriis bonis habent quercus, & castaneas, possint fructus illarum pro sua, & suæ familiæ sustentatione vendere?*

4. *An clerici pauperes ad suam, suæque familiæ sustentationem possint terras Ecclesiæ conducere?*

5. *An iidem clerici cum foliis suarum arborum possint in propriis ædibus arti sericæ operam dare, vel idem opus dare*
ad

ad proprietatem, seu ad quantum, & fructus inde percipiendos vendere absque reatu illicitæ negotiationis?

6. *An possint locare boves, & animalia, quæ habent ex successione, vel aliis debitis, vel ex decimis, eorumque fructus vendere?*

7. *An liceat ex olivis, vineis, quercubus, & aliis arboribus existentibus in terris patrimonialibus, & beneficalibus, & aliis agentis vendere oleum, vinum, glandes, & alios fructus ad sustentationem suæ familiæ; item & granum, & frumentum hujusmodi ex bonis patrimonialibus, aut beneficalibus.*

COMMUNIO. Sumitur id nominis, i. generali significatione, pro cœtu, seu communitate personarum, quæ simul communicant, quæ mutuo devinctæ sunt, iisdemque legibus reguntur. 2. Pro communione politica, & civili, quæ externis quibusdam actionibus ad humanam societatem pertinentibus, eandemque servandam facientibus continetur, cujusmodi sunt negotium, convictus, mensa, mutux salutationes, &c. 3. Pro communione Ecclesiastica, quæ posita est in Christianæ Religionis exercitationibus, cujusmodi sunt templorum frequentatio, ad publicas preces adfuentis, ejusdem fidei professio, sub eodem capite, & in eadem Ecclesia. 4. Pro societate omnium membrorum Ecclesiæ, militantis in terris, patientis in purgatorio, triumphantis in cœlis. 5. Pro commercio, seu communicatione suffragiorum, precum, bonorum operum, meritorum, quæ viget inter omnia, & singula Ecclesiæ membra. 6. Pro unionem fidelium inter se per Sacramenta, per gratiam, per charitatem, per omnia supra naturam dona. 7. Pro mutua peculiarium Ecclesiarum unionem, quam olim eadem fovebant litterarum ope, quas ad se mutuo scribebant, quæque *communione litteræ* dicebantur. 8. Pro Ecclesiæ reconciliatione. 9. Pro Pœnitentiæ Sacramento, quod aliquando nuncupatum est *communicatio, communio*, quia pœnitentes restituebat in communicandi jus, quod per peccatum amiserant. 10. Pro pœna, per quam ei sanctorum mysteriorum celebratio interdicebatur, idemque redigebatur ad statum, communionemque simplicium laicorum, extra chorum, ubi Presbyteri commu-

nica-

nicabant. 11. Pro poena canonica, quæ olim Episcopis, & Ecclesiasticorum aliis imponebatur, & per quam reus a suis functionibus suspendebatur, suoque gradu destituebatur; quod *extranea communio* appellabatur. 12. Pro eulogiis, seu panibus benedictis, qui ad eos mittebantur, quibuscum peculiaris unio servabatur. 13. Pro sancta Eucharistia ipsa, quæ ad absentes mittebatur post eorum communionem, qui sanctorum mysteriorum celebrationi interfuerant. 14. Pro antiphona, quam chorus canit, dum populus communicat. 15. Pro divinæ Eucharistiæ participatione, hoc est, actione, qua Christifidelis recipit Corpus, & Sanguinem Christi Domini in Eucharistiæ Sacramento. *Vide EUCHARISTIA.* 16. Pro oblationibus, quæ festis quibusdam diebus peragebantur: *Oblationes, & communiones, quæ fiunt in Natalis Domini, Epiphaniæ, &c. (Charta, ann. 1213. in Chartul. Maurigen. cap. 19.) communes erunt Prioris, & Capicerii.* 17. Pro associatione ad alterius bona: *Cum quis in partem prædiorum adsciscitur.* 18. Pro possessione bonorum in commune tantum, & non proprietatis titulo; cujus generis communio penes religiosos est, qui paupertatis votum emittunt: *In professione igitur nostra . . . tria . . . promissimus, castitatem, communionem, obedientiam . . . dicamus de communionem . . . quia nihil exterius proprium se videt habere, ideo communionem se perfecte putat tenere. (Epist. Odon. canonici regul. tom. 2. Spicilegii, pag. 525. 527.)*

Placuit inter eos, qui post fidem baptismi salutaris, adulta ætate, ad templum idolatraturus accesserit . . . nec in fine cum communionem acciperis. (Concilium Eliberitanum, anno 305. cap. 5.)

Communionis vocabulum intelligi debet in hoc, aliasque pluribus Eliberitani Concilii canonibus non de sanctæ Eucharistiæ perceptione, sed de Pœnitentiæ Sacramento, de Sacramentali absolutione, quæque ejus consecratio est, de reconciliationis cum Ecclesia, & societate fidelium. *Vide Concilia, Eliberitanum, & Laodicenum. in primo hujus Operis tomo.*

Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet de numero clericorum relinquens propriam Parochiam, pergat ad alienam . . . præter Episcopi sui conscientiam . . . tamquam laicus ibi communicet. (can. 15. Apostol.)

Ofusus Episcopus dixit: Mea mediocritatis hæc est sententia . . . eos, qui simul in clerum Ecclesiasticum ab aliquibus fratribus nostris promoti sunt, si nolint redire ad eas, ad quas nominati sunt, Ecclesias, deinceps non admitti . . . si autem laicam communionem petiverint, non oportere eis denegari. Omnes dixerunt: Placet. (Concil. Sardicense, an. 347. can. 19.)

Laica communio, de qua in his duobus, aliisque hujusmodi canonibus agitur, in eo erat posita, ut quispiam gradu, & functionibus Ordinis, quo indutus erat, privaretur, & ad simplicium laicorum statum, quoad religionis exercitationes redigeretur.

Contumaces clerici; prout dignitatis ordo permiserit, ab Episcopis corrigantur; Et si . . . aut Ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur; ita ut cum eos poenitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum, dignitatemque recipiant. (Concilium Agathense, an. 506. can. 2.)

Si clericus de domo Ecclesiae, vel de omni facultate, quidquam probatus fuerit abstulisse, vel forsitan dolo aliquo suppressisse, reus sacrilegii, prolixiori anathemate condenmetur, Et vix quæ peregrina ei communio anima concedatur. (Concilium Ilerdense, an. 524. can. 16.)

Inter communionem laicam, & communionem peregrinam, tamquam spectatam id discriminis intercedebat, quod communio laica perpetua erat, non item peregrina communio; quoniam, ex Agathensi Concilio, clericus, ad exteram communionem reductus, cum errati poenitentiam egisset, suum pristinum gradum recuperare poterat. Appellatur hæc communio poenalis, communio peregrina, quia per hanc poenam, clericus reus ad communionem damnabatur, quæ olim exteris clericis concedebatur, qui cum Episcopi, aut, si forte qui e propria diocesi egrediebatur, Episcopus erat, cum Metropolitanis Litteris in alienam diocesim veniebant.

Hic

Hic Episcopus alienigena sedebat in Presbyterio. Ecclesie dioeceseos, in qua versabatur, supra ejusdem Ecclesie Presbyteros, sanctamque Eucharistiam, e dioecesani Episcopimanum cum iis suscipiebat; at non celebrabat, nisi dioecesanus Episcopus id honoris ei cedere voluisset. Quod si advena Presbyter, aut Diaconus erat, cum Presbyteris, aut Diaconis communicabat, quin tamen ullam sui Ordinis functionem ederet. *Vide EUCHARISTIA.*

COMOEDIA, COMOEDI, seu ACTORES COMICI. *Vide SPECTACULUM.*

CONCILIUM. *Vide de Conciliis Tractatum*, qui ad hujus Operis frontem est.

CONCLAVE dicitur de omnium Cardinalium coetu, qui Romae sunt, ad Papae electionem peragendam; itemque de loco, in quo hic coetus habetur. Primis Ecclesiae temporibus, Papae electio penes clerum, populumque Romanum erat; deinde vero, id sibi juris arrogarunt Imperatores, & Italiae Principes, tum ut summos Pontifices approbarent, confirmarentque, tum ut eos instituerent, & pro arbitratu deponerent. Denique Cardinales, ab electione Caelestini II. qui an. 1143. ad supremum pontificatum pervenit, sibi Papam eligendi possessionem, relique excluso clero, servarunt. Honorius III. electus Papa an. 1216. mandavit, ut ejus successorum electio in conclavi perageretur. Alii solum ad an. 1270. conclavis originem, & primam epocham referunt. Clemente IV. inquiunt Auctores hi, Viterbii, an. 1269. vita functo, ejus urbis incolae certiores facti Cardinales alio alios abire velle, eos in palatio conclusarunt, monitosque voluerunt non ipsos ante egressuros, quam Papae electio facta esset; atque hinc ortum traxit Cardinales ad Papae electionem in palatio concludendi mos, & quod inde consequitur, ejusmodi est conclavis origo, quod Romae in Vaticanis aedibus nunc habetur, etsi Gregorius X. & Clemens V. mandaverint, ut illud ibi haberetur, ubi Papa proximus decessisset.

Hoc sacro Concilio approbante, statuimus, ut si eundem Pontificem in civitate, in qua cum sua curia residebat, diem
Richard Concil. Tom. III. K k statu-

claudere contingat extremam, Cardinales, qui fuerint in civitate ipsa praesentes, absentes expectare decem diebus tantummodo teneantur; quibus elapsis, sive absentes venerint, sive non, et tunc omnes conveniant, in palatio, in quo idem Pontifex habitabat, contenti singuli singulis tantummodo servientibus clericis, vel laicis, prout duxerint eligendum; illis tamen, quibus potens necessitas id suggerit indulgeri, duas habere permittimus.. In eodem autem palatio unum conclave, nullo intermedio pariete, sive alio velamine, omnes habitent in communi; quod (servato libero ad secretam cameram aditu) ita claudatur undique, ut habitus illuc intrare valeat, vel exire; nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, vel facultas secreta loquendi cum eis; ne ipsi aliquos ad se venientes admittant... nulli etiam fas sit, ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui nuntium mittere, vel scripturam; qui vero contra fecerit, scripturam mittendo, vel nuntium, aut cum aliquo ipsorum secreto loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. In conclavi tamen praedicto aliqua fenestra competens dimittatur, per quam eisdem Cardinalibus ad victum necessaria commode ministrentur. Verum, si quod absit, intra tres dies, postquam, ut praedicatur, concilium praedictum iidem Cardinales intraverint, non fuerit ipsi Electus de Pastore provisum; per spatium quinque dierum immediat sequentium, singulis diebus, tam in prandio, quam in ceno, uno solo ferculo sint contenti; quibus provisione non facta, decursis, ex tunc tantummodo panis, vinum, et aqua ministrentur eisdem, donec eadem proviso subsequatur. (Gregorius X. in Concilio generali Lugdunensi, anno 1274. tit. 2. cap. de Electione.)

Constitutiones tam sacrorum Conciliorum, quam summorum Pontificum, super Romani Pontificis electione, editas innovant haec sancta Synodus, et eis quadam salubria adjiciens, statuit, ut, quotiescunque sedem Apostolicam vacare contigerit, sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales praesentes in loco, quo summi Pontificis electio celebranda est, decima die postquam sedes vacaverit, omnes in capellam aliquam, vel locum prope conclavem conveniant; inde, praecedente cruce bini cum devotione cantando, Veni, creator Spiritus, incidentes, locum conclavis ingrediantur,

tur, quo non nisi duos familiares necessarios quilibet introducat . . . Sequenti die Cardinales omnes coram his, qui in condau fuerint, audita Missa de Sancto Spiritu, sacram sument Eucharistias. Et antequam scrutinium inchoent, antepositis sanctis Evangelis, jurent super hac forma: Ego N. talis Cardinalis juro, & promitto omnipotenti Deo Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, ac beato Petro Apostolorum principi, eum eligere in Pontificem, quem credam Ecclesie universali in spiritalibus, & temporalibus utilem, & tantae dignitati idoneum; ne illi vocem dare, quem verisimiliter scivero promissione, aut datione alicujus rei temporalis, seu ptece per se, vel alium interposita, aut alias, qualitercunque, directe, vel indirecte pro se electionem procurare. Post hac quilibet eorum schedulam dabit, in qua ultra tres non nominet . . . Lectis schedulis, nisi duarum partium in unum vota concurrant, mox comburantur. (Concil. Basileense, an. 1435. sess. 23.)

CONCORDATUM GALLICUM ea celebris conventio est, Bononiae in Italia, die 16. Augusti, an. 1516. Franciscum Regem I. inter, & Leonem Papam X. inita, quae Pragmaticam sanctionem abolevit, & peculiaria super beneficiis statuta continet. Concordatum hoc graves difficultates apud Parliamentum, clerum, universitates, subiit; nec in Parisiensi Parlamento, nisi Regis jussu, die 22. Martii ann. 1517. in Acta relatum fuit.

Proponuntur super Gallico Concordato graves quaestiones tres. 1. Quaestio. Initumne est Concordatum hoc, ut in Gallia perpetuae Constitutionis loco esset, an vero, ut Francisco Primo regnante tantummodo setvaretur? 2. Volueruntne Leo Papa X. & Franciscus Rex I. Concordato vim legis esse ob earum solum provinciarum Ecclesias, quae Principi suberant, quo tempore conventio haec inter eosdem transacta fuit, an potius ea mente fuerunt, ut in omnibus regionibus; quae penderent a Galliae Regibus, Ecclesiasticis regiminis formam statuerent; adeoque conventionis ipsius executio non aliis, quam universae Gallorum Regum ditionis finibus contineretur? 3. Omnesne Concordati articulos Gallia sequitur?

Respondetur ad quæstionem primam, (Monumenta Cleri, tom. 9. pag. 53. & seq.) ita, ut distinguantur Regis jura, quæ Concordato nituntur, quæque per ampliantia, vel, ut ajunt, ampliatiua Brevia, statuta sunt. Concordato alia jura perpetua sunt; & hac sane ratione, Concordatum perpetuum quoad Galliam, moderatio est; at ampliatiua Brevia non ultra Regum vitam protendebantur, quibus concessum fuisse. Hanc distinctionem affabre explicat Dumoulinus, super Regula, *de Infirmis resignantibus*, §. 315. 316. 317.

Respondetur ad quæstionem secundam, (Ibid. pag. 65. & seq.) Concordatum esse generalem legem, quæ omnes regiones, a Galliarum Regibus, seu ante, seu post Concordatum pendentes afficit. D. Patru, pro Parisiensi Universitate, in magno consilio, die 10. Septembris an. 1643. causam agens, quæstionem hanc fuisse sequi, atque accurate discussit.

Respondetur ad quæstionem tertiam, (Tom. X. pag. 175. & seq.) Concordati articulos numero plures, esse, quos usus in Gallia non sequitur; ejusmodi est inter alios, articulus *de Regia ad Prælaturas nominatione*, qui ex ea tantum parte receptus est, quæ Regibus favet in regni beneficiorum dispositione; ejusmodi est etiam, Episcopatum regni cæterorumque beneficiorum consistorialium, quorum titulares in Romana curia moriuntur, plena & libera dispositio, quam in hoc ipso titulo sibi Papa reservat; ejusmodi quoque sunt articuli plures super Graduatibus, mandatis Apostolicis, præventionibus, obligatione exprimendi in omnibus beneficiorum provisionibus, quæ in Romana curia obtinentur, eorum justum valorem, &c.

CONCORDATUM GERMANICUM est conventio inter Nicolaum Papam V. ex una parte, & Fridericum Imperatorem III. & Germaniæ Principes ex alia, Martii die 10. an. 1448. inita. Distinguuntur in hoc Concordato præcipue partes quatuor. In prima, sibi Papa omnium beneficiorum collationem reservat, quæ in Extravaganti *Exsecrabilis*, Joannis XXII. & in Extravaganti *Ad regimen*, Benedicti XII. continentur. Extravagans *Exsecrabilis* reservat Romano Pontifici omnia beneficia vacantia pleno jure, incompatibi-

lita-

litatis, ut vocant, causa, quia nempe simul esse non possunt, cujusmodi sunt duæ dignitates, personatus, officia, parochie, &c. Extravagans *Ad regimen* pariter Papæ reservat omnia beneficia vacantia in curia, & ad duorum ab urbe Roma dierum iter, cujusunque generis fuerint, sæcularia, aut regularia, cum aut sine animarum cura, etiam si mos obtineret, ut iisdem per electionem provideretur, ne Cardialibus quidem, & sanctæ Sedis officiariis exceptis. Hæc ipsa Extravagans afficit collationi Papæ eæ itidem beneficia, quæ per promotionem ad Prælaturas, aliasque dignitates vacant.

Altera Germanici Concordati pars electiones spectat, quæ a sancta Sede confirmari debent. Beneficia collativa completitur tertia; in hac Papam inter, & collatores ordinarios alternativa statuitur. Papa nominat mense Januario, collatores Februario; & sic porro in mensium orbem, primis exceptis cathedralium, & collegialium Ecclesiarum dignitatibus, quorum dispositio sanctæ Sedi reservatur. Siminus constiterit Papam contulisse beneficia per menses vacantia, qui eidem affecti sunt, post mensium trium vacationem, *a die notitia in loco beneficii*, collatoribus ordinariis id auctoritatis tribuitur, ut de iisdem disponant. Ad annatas refertur hujus Concordati quarta pars; per illud enim eas solvi necesse est pro omnium generum beneficiis, exceptis illis, quorum annuus redditus valorem florenorum viginti quatuor auri de camera non excedit.

Germanicum Concordatum in omnibus Imperii Ecclesiis receptum fuit, post Maximiliani Imperatoris edictum, qui nempe mandavit an. 1518. ut Concordatum hoc Leodii reciperetur; & post edictum Caroli Quinti, qui an. 1554. illud in Cameracensi Ecclesia executioni mandari jussit. Ipsum etiam Imperatores ad provincias produxerunt, quæ deinde Imperio additæ fuerunt, aut evaserunt hæreditaria membra Domus Austriacæ, ut Belgium, Burgundiæ Comitatus, Burgundiæ Ducatus, & Lotharingia. Prout hæ provincie reintegratæ fuere Galliarum Regno, summi Pontifices ad Gallos Reges indulta miserunt, per quæ eos suis ipsorum

juribus substituerant, unum sibi jus, & unicum reservantes, ut super Regiis nominationibus provisiones tribuerent. Per hæc indulta, Rex saltem in Episcopatibus Metensi, Tulensi, & Verodunensi exercet jura duo, alternativam, & reservationem scilicet. Alternativæ vi, Rex beneficiis per Papæ menses vacantibus providet; & reservationis vi, Rex, necnonque mense ad primas dignitates nominat; at claustralia officia, & parochias excipit concessio hæc.

CONCUBINATUS. Sumitur hoc vocabulum, 1. in antiquitate tam sacra, quam profana, pro matrimonio licito quidem, at minus solemni, cum paupere, humilisque conditionis fœmina. 2. Pro quovis commercio carnali, illicito, ut adulterio, incestu, &c. 3. Pro commercio carnali, illicito, consuetoque inter alterius sexus personas duas, quæ liberæ sunt, videlicet, quæ per matrimonii Sacramentum ligatæ non sunt. Concubina ergo prima quidem significatione, est vera, & legitima conjux, at cujus minor est, quam viri conditio, quæque ob hanc causam ducta est per matrimonium minus solemne, quam cæteræ; quod tamen matrimonium ipsum easdem obligationes adjunctas habet, tametsi non eadem jura secum trahat. Concubina significatione tertia, est fœmina, quæ quamvis haud nupsit homini libero, cum eo tamen vivit tamquam ejusdem uxor; homo hic appellatur concubinaris, æque ac qui conjugatus cum sit, conjugaliter vivit cum alia fœmina, seu conjugata, seu non.

Divina lex nunquam permisit, aut toleravit concubinas pro ejus generis fœminis sumptas, quæ conjugum infra cum homine vivunt, cuj nuptæ non sunt; at concubinas permisit sumptas pro secundi gradus uxoribus, uxori primariæ, domini domus, matronæ subordinatis. Abraham, Jacob, David concubinas habebant.

Romanæ leges concubinatum mittebant, scilicet, ejus generis matrimonium, per quod Romanus civis poterat sibi fœminam humilis conditionis, & notatam sumere, quam haberet solum conjugis, & concubinæ, non autem legitime sponsæ, seu justæ uxoris titulo. Senator, causa exempli,
sibi

sibi concubinam sumere poterat faminam a servitute liberatam, quam ei legitimam sponfam esse leges non finebant. Per hoc matrimonium perinde, ac per matrimonium legitimum, insolubilem inter se conjunctionem vir, & famina contrahebant. Ergo inter matrimonium quod *concubinatus*, illudque, quod *justiarum nuptiarum* nomine designabatur, id erat discriminis, quod filii, qui ex concubinato nascebantur, non gaudebant familiæ juribus, nec pater in eos habebat patriæ potestatis jus; iidem non erant *justi liberi*; nihilominus spurii non erant; appellabantur *liberi naturales*; at non *nothi*, seu *spurii*, quæ erant eorum nomina, 'qui ex *forto*, vetitisque conjunctionibus nati erant.

Concubinæ sumptæ pro veris, unicisque conjugibus, quæ tamen per matrimonium minus solemne, quam cæteræ ducebantur, ab Ecclesia permittæ, seu toleratæ fuere. Tolentani Concilii primi, ann. 400. decimus septimus canon statuit eum, qui uxorem simul, & concubinam habet, excommunicatione plecti debere, non item eum, cui uxor, aut concubina est: *Si quis habens uxorem fidelem, si concubinam habeat, non communicet. Cæterum qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur; tantum ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ (ut ei placuerit) sit conjunctione contentus.*

Gravissimas poenas Concilia in concubenarios, tam laicos, quam Ecclesiasticos decreverunt: *Ut laicus uxorem simul, & concubinam habens, non communicet Ecclesia.* (Concilium Romanum, an. 1059. can. 12.)

De Sacerdotibus, & Levitis, & Subdiaconibus, qui faminas sibi usurpaverunt, Concilium Lexoviense observetur, ut Ecclesias per se, atque per suffraganeos regant, nec aliquid de beneficiis habeant. Archidiaconi, qui eas regere debent, non permittantur aliquam habere, nec concubinam, nec subintroductam mulierem, nec pellicem; sed casti, & juxta vivant. (Concilium Rothomagense, an. 1072. can. 15.)

Ut nullus Diaconus, Presbyter, vel Subdiaconus concubinam habeat; sed nec aliam faminam, unde mala suspicio habeatur, in una domo secum teneat; & quicumque hujusmodi Sacerdotis,

sive per pecuniam ordinati Missam scienter audierint; excommunicationi subjacere debeant. (Concil. Pictaviense, an. 1078. can. 8.)

Si quis clericus, Ecclesiasticæ persona reperta fuerit in concubinato notorio permanere, ab officio, & beneficio denunciatur suspensus, & inhabilis ad obtinendum beneficium Ecclesiasticum, gradus, vel honoris ascensum, & pro tali in Ecclesia, in quocunque beneficio, & in Ecclesia, sub qua degit, necnon in cathedra Ecclesiæ publicatur. (Concilium Dertosanum, anno 1429. tit. 2.)

Quicumque clericus, cujuscunque status, conditionis, dignitatis, etiam si pontificalis, vel alterius præminentia excipiat... fuerit publicus concubinarium, a perceptione fructuum omnium suorum beneficiorum, trium mensium spatio, sit ipso facto suspensus... necnon & hujusmodi publicum concubinarium, ut primum talem esse innotuerit, mox suis Superiori moneri tenetur, ut intra brevissimum terminum concubinam dimittat. Quam si non dimiserit, vel dimissam, aut aliam publice resumpserit; jubet hæc sancta Synodus, ut ipsius suis omnibus beneficiis omnino privet. Et nihilominus hi publici concubinarij, utique quoque in eis per suos Superiores, post ipsarum concubinam dimissionem, manifestamque vitæ emendationem, fuerit dispensatum, ad suspensionem quorumcunque bonarum, dignitatum, beneficiorum, vel officiorum sint inhabiles. Qui si post dispensationem, recidivo vomitu, ad hujusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe alicujus dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles sint. Quod si hi ad quos talium correctio pertinet, ac (ut prædictum est) punire neglexerint, eorum Superiores tam in ipsos de neglectu, quam in illos pro concubinato, modis omnibus digna punitione animadvertant. In Conciliis etiam provincialibus, & Synodalibus adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem a collatione beneficiorum, vel alia condigna pena severiter procedatur. Publici autem intelligendi sunt non solum hi, quorum concubinatus per sententiam, aut confessionem in jure factam, seu per rei evidentiam, quæ nulla possit tergiversatione celari, notorius est, sed qui mulierem de incontinentia suspectam, & infamam tenent.

trast, & per suum Superiorem admonitus, ipsam, quam effectum non dimittit. (Concilium Basileense, ann. 1435, sess. 20.). Decretum hoc Pragmaticæ Sanctioni, & Concordato insertum fuit.

Grave peccatum est homines solutos concubinas habere; gravissimum vero, & in hujus magni Sacramenti (matrimonii) singularem contemptum admissum, uxoratos quoque in hac damnationis statu vivere, ac audere eas, quandoque domi etiam cum uxoribus alere, & retinere. Quare ut huius tanto malo sancta Synodus opportunis remediis provideat, statuit huiusmodi concubinos, tam solutos, quam uxoratos, cujuscunque status, dignitatis, & conditionis existant, si postquam ab Ordinario, etiam ex officio, ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non egerint, sequæ ab earum consuetudine non sejunxerint, excommunicatione feriendos esse; a qua non absolvantur, donec re ipsa admonitioni facta paruerint. Quod si in concubinato per annum censuris neglectis permanferint, contra eos ab Ordinario severe pro qualitate criminis procedatur. Mulieres, siue conjugatæ, siue solutæ, quæ cum adulteris, seu concubinariis publice vivunt, si ter admonitæ non paruerint, ab Ordinariis locorum, nullo etiam requirente, ex officio, graviter, pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum, vel diocesim, si eisdem Ordinariis videbitur, invocato, si opus fuerit, brachio seculari, ejiciantur; aliis pænis contra adulteros, & concubinos inflatis in suo robore permanentibus. (Concil. Tridentinum, sess. 24. cap. 8. de Reform. matrim.)

Quam turpe, ac clericorum nomîno, qui se divino cultui adixerunt, sit indignum, in impudicitia sordibus, immundoque concubinato versari; satis res ipsa communi fidelium omnium offensione, summoque clericali militiæ dedecore testatur. Ut igitur ad eam, quam decet continentiam, ac vitæ integritatem Ministri Ecclesiæ revocentur... prohibet sancta Synodus, quibuscunque clericis ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus haberi possit suspicio, in domo, vel extra detinere, aut cum iis ullam consuetudinem habere audeant; alioquin pænis a sacris canonibus, vel statutis Ecclesiarum impositis puniantur. Quod si a Superioribus moniti, ab iis se non abstinuerint; tertia parte

fructuum, obventionum, ac proventuum beneficiorum suorum, quorumcunque & pensionum ipso facto sint privati; quæ fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Episcopi applicetur. Si vero in delicto eodem cum eadem, vel alia famina, perseverantes, secundæ monitioni adhuc non paruerint; non tantum fructus omnes, ac proventus suorum beneficiorum, & pensiones in ipso amittant, qui prædictis locis applicentur; sed etiam a beneficiis ipsorum administratione . . . suspendantur; & si ita suspensi nihilominus eas non expellant, aut cum iis etiam versentur; tunc beneficiis, portionibus, ac officiis, & pensionibus, quibuscunque Ecclesiasticis perpetuo priventur, atque inhabiles, ac indigni, quibuscunque honoribus, dignitatibus, beneficiis, & officiis in posterum reddantur, donec post manifestam vitæ emendationem ab eorum Superioribus, cum iis ex causa visum fuerit dispensandum. (Sess. 25. cap. 14.)

Instaurarunt decretum hoc provincialia Galliarum Concilia; Narbonense, an. 1551. Rothomagense, ann. 1581. Remense, & Turonense, an. 1583. Bituricense, an. 1584. Aquiseptiesse, an. 1585.

Ex Melodunensi cœtu an. 1579. (Tit. 31.) concubinatus est, post hæresin, & simoniam, crimen quod graviora mala infert Ecclesiæ. Nihil negligere debent Episcopi, ut exa radicitus illud evellant. Concubinos Parochi synodis denuntiare debent. Cum notî erunt nominatim monebuntur; sin ignoti fuerint, commonefiant generatim quotannis, quadragesimali ineunte tempore; in eosque intententur excommunicationis minæ, si minus intra dies quindecim suo concubinatui nuntium remiserint. Atque ut quos excommunicationis gladius corrigere nequit, saltem ad bonam frægem redigat ignominia, omne cum iis commercium, excommunicationis indicta poena, fidelibus interdicitur.

Ex Decretalium jure canonico, Ecclesiæ judices in hæcos, seu conjugatos, seu non, de concubinato accusatos agere possunt. Favet huic disciplinæ Capiti Tridentinum Concilium, itemque Basileense, cujus decretum Pragmaticæ Sanctioni, & Concordato insertum fuit. (Monumenta Cleri, tom. 7: pag. 615. & seq.) Erat hæc Gallicanæ vetricis Eccle-

fixe disciplina, quæ in Capitalaribus statuta occurrit; ejusmodi non amplius est nunc temporis regni jurisprudentia; Parliamentæ declarant abusive officialium judicia, in laicos de concubinato accusatos edita.

Quod ad criminis concubinatus clericorum iudices attinet, (*Ibid.* pag. 522.) de eo cognoscere possunt, ac debent Ecclesiæ curiæ. De eodem tamen sæculares etiam curiæ tamquam de privilegiato casu cognoscunt, cum scandalum, adulterium, incestum, raptum, vim, seductionem, aliudve crimen adjunctum habet. Quoad clericorum concubinas, (pag. 619. 620.) iis processum ab Ecclesiæ iudiciis fieri non patitur hujus sæculi jurisprudentia, nisi religiosæ sint.

CONCUPISCENTIA est ea propensio, is appetus absonus, & præposterus, qui nos ad bona sensibus obvia, potissimum vero ad carnis dictas voluptates trahit. Concupiscentia non est a Deo, quod Pelagiani volebant, quippe quæ ad malum allicit, permovetque, quod Dei sanctitati repugnat; a mundo, a dæmone, ab originali peccato est, & ad peccatum inclinat; funestum est omnium peccatorum, quæ perpetrantur in terris, malorumque, quæ ea consequuntur, incitamentum. Non eodem tamen formale, quod ajunt, proprieque dictum peccatum est; cumque jam S. Paulus peccatum vocat, id de peccato minus proprie dicto, quatenus ipsa scilicet & causa, & effectus peccati est, intelligi debet. Ita definiit Tridentinum Concilium sess. 5. cap. 5. in Calvinistas, qui concupiscentiam esse veri nominis peccatum contendunt; & id quidem, ut hominem excusent, prætexentes peccatum eidem esse naturale, necessarium, ineluctabile: *Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem hæc sancta Synodus fatetur, ac sentit; quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, Et viriliter per Jesu Christi gratiam repugnantibus non valet; quinimmo, qui legitime certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquandâ Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod vere, Et proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, Et*
ad

ad peccatum inclinant. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Non ergo concupiscentia formale, proprięque dictum peccatum est; nemo reus est, nisi cum ejus impulsione cedat; et semper oblectari quisque potest; eademque oblectanti evadit meriti occasio. Eam Deus hac de causa in ipsis, qui morum integritate præstant, subsistere sinit, ut in pugnandi, & pugnando merendi locum præbeat. Si Christum Dominum, ejusque sanctam Matrem exceperis, huic inter Sanctos perfectissimi quique ad mortem usque obnoxii fuerunt; eique inepte proflus, ac temere perfectos suos æximunt Quietistę.

CONCURSUS AD PAROECIAS. Ita nuncupatur parochiis providendi ratio per quam, post maturum examen tribuitur concurrentium, seu contententium digniori parochia, quę in concursum exposita fuit, cujusque obtinendę causę singuli se examini præsentarunt. Hęc ratio, seu via, ut ad beneficia perveniat, ignota fuit in Ecclesia, ad usque Tridentini Concilii tempus, quod expedire judicavit, ut ea quidem, quo ad parochias ob ejusmodi beneficiorum gravitatem institueretur. Est proinde concursui locus ad parochias, his in regionibus, in quibus Tridentinum Concilium receptum fuit, ut in Italia, Belgio, Lotharingia, &c. nonnullisque regionibus acquisitis, redintegratisque Gallię, cujusmodi sunt Beugefensis, Varromejensis, & Gexiensis, ex ea parte, quę a Genevensi Episcopo Annecium translato pendet. Perinde res habet in Metensi, Britannensi, & Artesiensi regionibus, exceptis, quoad hanc posteriorem, parochiis, quę ad Abbatum collationem pertinent. Ejusmodi est super hac re Tridentini Concilii constitutio.

Porro Episcopus, (sess. 24. cap. 18. de Reform.) & qui jus patronatus habet, intra decem dies, vel aliud tempus, ab Episcopo præscribendum, idoneos aliquos clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis examinadoribus nominet. Liberum sit tamen etiam aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, ut possit postea de cujuslibet aetate, moribus, & sufficientia fieri diligens inquisitio. Et si Episcopo, aut Synodo pro-

provinciali, pro regionis more, videbitur magis expedire, per
 edictum etiam publicum vocentur, qui volent examinari. Trans-
 acto constituto tempore, omnes qui descripti fuerint, examina-
 tur ab Episcopo, si eo impedito, ab ejus Vicario generali, at-
 que ab aliis examinadoribus non paucioribus, quam tribus, quo-
 rum votis, si pares at singulares fuerint, accedere possit Episco-
 pus, vel Vicarius, quibus magis videbitur. Examinatores au-
 tem singulis annis in diocesana Synodo ab Episcopo, vel ejus
 Vicario ad minus sex proponantur, qui Synodo satisfaciant,
 Et ab ea probentur, advenientis vacatione cujuslibet Ecclesia,
 tres ex illis, eligat Episcopus, qui cum eo examen perficiant,
 indeque succedente alia vacatione, aut eosdem, aut alios tres,
 quos maluerit, ex praedictis illis sex, eligat. Sint vero hi exa-
 minatores, Magistri, seu Doctores, aut Licentii in Theologia,
 aut jure canonico, vel alii clerici, seu regulares, etiam ex ordine
 mendicantium, aut etiam saeculares, qui ad id videbuntur ma-
 gis idonei, jurentque omnes ad sancta Dei Evangelia, quacun-
 que humana afflictione postposita, fideliter munus executuros, car-
 ventque, ne quidquam prorsus occasione hujus examinis, nec
 ante, nec post accipiant, alioquin sine ulla vitium tam ipsi, quam
 alii doctes incurrant, a qua absolvi nequeant, nisi dimissis be-
 neficiis, quae quomodocumque etiam antea obtinebant, Et ad alia
 in posterum inhabiles reddantur; Et de his omnibus non solum
 coram Deo, sed etiam in Synodo provinciali, si opus fuerit, ex-
 tentionem reddere, teneantur, a quo, si quid contra officium eos fe-
 cisse compertum fuerit, graviter, ejus arbitrio puniri possint.
 Peracto deinde examine remittentur, quocumque ab his idoneis
 judicati fuerint aetate, moribus, doctrina, prudentia, Et aliis
 rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis, ex his
 que Episcopus eum eligat, quem ceteris magis idoneum judica-
 verit, atque illi, Et non alteri collatam Ecclesiam ab eo fiat, ad
 quem spectabit eam conferre. Si vero juxta patronatus Ecclesia-
 stici erit, ac institutio ad Episcopum, Et non aliud pertineat,
 is quem patronus digniorum inter probatos, ab examinadoribus
 judicabit, Episcopo praesentare teneatur, ut ab eo instituitur.
 Cum vero institutio ab alio, quam ab Episcopo erit facienda;
 tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem patronus

ei præsentet, ad quem institutio spectat. Quod si jus patronatus laicorum fuerit, debet, qui a patrone præsentatus erit, ab eisdem deputatis, ut supra examinari, Et non nisi idoneus re-
 • portus fuerit, admitti, in omnibusque supradictis casibus non cuiquam alteri, quam uni ex prædictis examinatis, Et ab examin-
 atoribus approbatis, juxta supradictam regulam de Ecclesia provideatur, nec prædictorum examinatorum relationem, quominus executionem habeat, ulla devolutio, aut appellatio etiam ad sedem Apostolicam, seu ejusdem sedis legatos, aut vicelatos, aut nuntios, seu Episcopos, aut Metropolitanos, Primate, vel Patriarchas interposita impediatur, aut suspendatur; alioquin Vicarius quem Ecclesia vacanti antea Episcopus arbitrio suo ad tempus deputavit, vel forsitan postea deputabit, ab ejus Ecclesia custodia, Et administratione non amoveatur, donec aut eidem, aut alteri, qui probatus, Et electus fuerit, ut supra, sit provisum; alias provisiones omnes, seu institutiones, præter supradictam formam factæ, subreptitiæ esse censeantur; non obstantibus huic decreto exemptionibus, indulgentiis, privilegiis, prærogativis, affectionibus, novis provisionibus, indulgentiis concessis, quibuscunque universalibus, etiam ad certam summam, Et aliis impedimentis quibuscunque. Si tamen adeo exigui reditus dictæ parochiales fuerint, ut totius hujus examinationis operam non ferant, aut nemo sit, qui se examini quærat subicere; aut ob apertas factiones, seu dissidia, quæ in aliquibus locis reperiuntur, facile graviores rixæ, ac tumultus possint excitari; poterit Ordinarius, si pro sua discretione cum deputatorum consilio ita expedire arbitrabitur, hac forma omiſsa, privatim aliud examen, cæteris tamen, ut supra servatis adhibere. Licit etiam Synodo provinciali, si quæ in supradictis circa examinationis formam addenda, remittenda esse censerit, providere.

Provincialia nonnulla Concilia, decimo sexto sæculo in Gallia habita hoc Tridentini Concilii decretum adoptarunt. Ejusmodi sunt Concilia, Remense, an. 1564. Bituricense, an. 1584. Tolosanum, an. 1590. At hæc Concilia illi executioni mandata fuisse non constat. Clerus, ann. 1635. congregatus, deliberavit, referret, necne concursum ad parochias admittit, ac ita dictæ opiniones fuerunt, ut nihil decide-

videretur; ex eoque tempore non amplius extitit hac de re quaestio. Non ergo communis juris in Gallia concursus est. Quia tamen bonum finem ipse per se propositum habet, & emolumenti non parum asserre potest, cum praescriptae regulae in eo servantur; eundem Galli Reges subsistere passi sunt in regni provinciis, in quibus institutum nacti sunt, ut in Artesia, Britannia, Bressensi comitatu, Lotharingia, &c. In his peculiaribus provinciis, ubi concursus locum habet, potest usus non idem esse, tam super concursus forma, quam super Ecclesiarum qualitate, quae eidem subsunt. Exceptiones quaedam sunt in aliquibus Regni regionibus admixtae, in aliis non item. Parliamentorum quoque jurisprudentia, in quibusdam capitibus varia, & multiplex esse potest; eam consuli necesse est. Paroeciae quarum nominatio ad patronos istos pertinet, (Monumenta Cleri, tom. 12. pag. 1420. & seq.) fere a concursu exceptae sunt. Ab eo canonicae perpetuae etiam Vicariae excipiunt, quae in Parochiarum primitiarum nominatione sunt, ex Rota decisionibus, ex Cardinalium declarationibus, & ex Bulla Pii V. *Ad exequendum*; mensis Novembris ann. 1567. At haec opinio non videtur Tridentini Concilii dispositioni consentanea; nec in Gallia Pii V. Bulla recepta est. In plerisque diocesis, ubi concursus obtinet, mos viget, ut vicariae perpetuae eidem subsunt; ex quoque ipsae, quae ante declarationem ann. 1686. amovibiles erant, quaeque hujus declarationis vi, in perpetuas erectae fuerunt; ita judicatum in Attrebatensis Episcopi favorem, per Arestum Consilii privati, die 7. Aprilis ann. 1688. super S. Petri Duacensis paroecia, quae ad Capituli praesentationem spectat. Provinciae tamen, in quibus est concursus locus, Parliamentis plura eidem eximunt vicarias perpetuas pendentes a Capitulis, aliisve communitatibus beneficiariis, quae tamquam earum Parochi primitivi spectantur; ita judicatum per moderationis Arestum, in Metensi Parlamento die 16. Julii an. 1694. editum. Extiterunt Aresta, in Vesontionensi Parlamento ad annum usque 1734. confecta, quae huic Metensi Parliamenti jurisprudentiae concinebant.

In diocesis pluribus, in quibus Tridentini Concilii disciplina, itaque cancellaria octava *de Mensibus regula* recepta est, unus Papa concursus legi, per menses octo se subdidit; per reliquos menses quatuor, patroni Ecclesiastici liberè de Parochiis disponunt, quæ in eorum nominatione versantur; atque adeo quibusdam in locis usus obtinuit, ut mensibus octo Papæ reservatis, a concursu exciperentur patroni Ecclesiastici, qui *Monoculares* nuncupantur, quorum scilicet nominationi una tantum parochia subest.

Cum in mixto patronatæ parochiæ sint, (Vau-Bpen, *Juris Eccl.* tom. 2. pag. 835.) ita nempe, ut patronus Ecclesiasticus, & patronus laicus, ambo simul presentant; eadem concursui obnoxie non sunt; at si patroni duo, Ecclesiasticus, & laicus seorsum, sua quisque vice presentant, parochia subducitur concursui, cum Ecclesiasticus patronus presentat, non item cum laicus.

Per Blesensis constitutionis articulum 86. regentia, seu cathedræ vacantes in jure canonico, & civili per concursum conferri debent; & in hunc finem significanda est vacatio prioribus, clarioribusque Parlamenti universitatibus, in quibus aderit dictæ facultatis exercitatio, designata certa, congruaque adaperiendam disputationem die.

Est hic in Hispaniis, (Monumenta Cleri, tom. 3. p. 1142.) ut Gonzales refert, cathedralium, & collegialium Ecclesiarum mos, ut Theologales præbendæ per concursum dentur, etiam si vacaverint per Papæ menses.

CONFESSIO SACRAMENTALIS est a poenitente suorum peccatorum accusatio, & declaratio apud Sacerdotem edita, qui in eum jurisdictione pollet, ut ab ipso poenitentiam, & absolutionem recipiat, per clavium potestatem, quam Christus Dominus Ecclesiæ tradidit. Confessio hoc sensu accepta, semper usui fuit in Ecclesia, utpote divina institutione, iisque Christi Domini ad Apostolos, eorumque successores verbis nixa: *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, Et quorum retinueritis, retenta sunt.* Per hæc verba Christus Dominus instituit Apostolos, eorum-

quo

que Successores in Sacerdotio, *judices*, & *medicos*; *judices*, ut absolutionis, aut damnationis sententiam super poenitentibus pronuntiarent; *medicos*, ut eorum spirituales morbos sanarent. Ergo per hæc eadem verba Confessionem instituit: quoniam fieri non potest, ut *judicium*, & *medicorum* manus Sacerdotes obeant, nisi poenitentes sua iis peccata, suosque spirituales morbos per Confessionem patefaciant. Judicari non potest sine causæ cognitione, nec sanari, qui ignoratur, morbi possunt; fit hinc, ut semper in Ecclesia creditum fuerit, divinæ institutionis Confessionem esse.

Ex institutione Sacramenti Poenitentiae jam explicata, universa Ecclesia semper intellexit institutam etiam a Domino integram peccatorum confessionem, Et omnibus post baptismum lapsis jure divino necessarium existere; quia Dominus noster Iesus Christus a terris ascensus ad caelos, Sacerdotes sui ipsius Vicarios reliquit, tamquam praesides, Et judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christifideles ceciderint, quo pro potestate clavium, remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuntiant. Constat enim, Sacerdotes iudicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse, neque aequitatem quidem illos in poenis injungendis servare potuisse, si in genere dumtaxat, Et non potius in specie, ac figillatim sua ipsi peccata declarassent . . . Unde cum a sanctissimis, Et antiquissimis Patribus magno, unanimique consensu secreta Confessio Sacramentalis, quæ ab initio Ecclesia sancta usa est, Et modo etiam utitur, fuerit semper commendata, manifesta refellitur inanis eorum calumnia, qui eam a divino mandate alienam, Et inventum humanum esse, atque a Patribus in Concilio Lateranensi congregatis initium habuisse, docere non videntur. Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christifideles confiterentur, quod jure divino necessarium, Et institutum esse intellexerat; sed ut præceptum Confessionis saltem semel in anno ab omnibus, Et singulis, cum ad annos discretionis pervenissent, impleretur.

Est ergo mortalium omnium peccatorum confessio, divino præcepto, iis omnibus necessaria, qui mortaliter post baptismum peccarunt. Est hic fides a Tridentino Concilio,

sess. 14. de sanctiss. *Pœnit. Sacram.* can. 6. in hæc verba definitus articulus: *Si quis negaverit Confessionem Sacramentalem, vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino, aut dixerit, modum secreto confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia catholica ab initio semper observavit, & observat, aliam esse ab institutione, & mandato Christi, Et inventum esse humanum, anathema sit.*

Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse, jure divino confiteri omnis, & singula peccata mortalia, quarum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & qua sunt contra duo ultima Decalogi præcepta, & circumstantias, que peccati speciem mutant; sed eam Confessionem tantum esse utilem ad erudiendum, & consolandum pœnitentem, & olim observatam fuisse tantum ad satisfactionem canonicam imponendam; aut dixerit eos, qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle divinæ misericordiæ ignoscendum; aut demum non licere confiteri peccata venialia, anathema sit. (can. 7.)

Si quis dixerit, confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia servat, esse impossibilem, & traditionem humanam a pæis abolendam, aut ad eam non teneri omnes, & singulos, utriusque sexus Christiani fideles, juxta magni Concilii Lateranensis constitutionem, semel in anno, & ob id suadendum esse Christianis fideibus, ut non confiteantur tempore Quadragesimæ, anathema sit. (can. 8.)

Annua confessio de Ecclesiastico præcepto est, quod omnes fideles, qui ad discretionis ætatem pervenerunt, ad eam scilicet ætatem, qua ætate peccare possunt, quæque res peccant: Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter saltem semel in anno, proprio Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter, ad minus in Paschate, Eucharistiæ Sacramentum; nisi forte de consilio proprii Sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum; alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christianus co-

ret

rat sepultura. (IV. Concil. generale Lateranense, an. 1215. can. 21.)

Protestantes, qui auricularis confessionis originem in hoc Lateranensis Concilii quarti decreto, comperire volunt, non id animo reputant, hoc decreto non Confessionis institutionem, sed Confessionis a Christo institutæ determinationem, & quod inde consequitur, designationem divini de Confessione edenda præcepti, quod hoc Concilium ad annuam Confessionem determinat, continari. Quod enim ad divinum de peccatorum Confessione præceptum attinet, tenemus illud nos ab Apostolica Traditione, quæ propagata est jam inde ab Apostolis, & ad omnia retroacta sæcula, & ad omnes Ecclesias: quæque deinceps sine ulla prorsus intermissione ad nos usque descendit. Est ejus antiquitatis certa probatio, ex eo Tertulliani effato in libro de Prescriptionibus: *Quod apud multos unum est, non erratum, sed traditum*; ex eoque S. Augustini in libro 4. contra Donatistas, cap. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Concilii institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur*. Probare possemus per Ecclesiastica testimonia, ab altero sæculo ad hæc usque tempora, Sacramentalem Confessionem semper usui fuisse in Ecclesia, tamquam a Christo præceptam. Proh! Fitne credibile fideles adoptasse generatim usum tantopere ad molestiam, ac despicientiam afferendam factum, nisi Domini justum, divinamque legem esse persuasum habuissent? Videri possunt S. Irenæus, Lib. I. adversus hæreses, cap. 9. Tertullianus, Lib. de Pœnitentia, cap. 8. & 10. Origenes, homilia 2. super Levitico; S. Cyprianus, in Tractatu *de Lapsis*; S. Gregorius Nyssenus, in Sermone contra sæminam peccatricem; S. Ambrosius, in libris duobus de Pœnitentia; S. Augustinus, in suis Homiliis 40. & 50. S. Leo, in Epistola 8. ex veteribus editionibus, & 136. ex novis, S. Gregorius Magnus, Homilia 26. in cap. 20. S. Joannis, & Homilia 40. in cap. 6. S. Lucæ. Nobis hoc loco satis erit, super Sacramentali Confessione, nonnullorum, quæ Lateranense quantum antecesserunt, Conciliorum canones in medium afferre.

*De pœnitentiâ vero peccatorum, quæ est medela animæ, uti-
lem hominibus esse censuimus; Et ut pœnitentibus a Sacerdotibus
data confessione indicatur pœnitentiâ, universitas Sacerdotum
hoscitur consentire. (Concil. Cabillonense, an. 650. can. 8.)*

*Oportet autem eos, qui solvendi, & ligandi potestatem a Deo
accepere. peccati qualitatem considerare, & ejus, qui peccavit,
ad conversionem promptum studium, & sic morbo convenientem af-
ferre medicinam. (Concil. in Trullo, an. 681. can. 102.)*

*Omnibus his actis, ventilata est ratio pœnitentiæ, ut Sac-
dotes certius intelligerent, quomodo Confessiones recipere, & pœ-
nitentiâ, secundum canonicam institutionem, pœnitentibus deb-
rent indicare. (Concilium Remense, an. 813. can. 12.)*

*Ut Episcopi, & Presbyteri examinent, quatenus confitentibus
peccata dijudicent, & tempus pœnitentiæ constituent. (can. 16.)*

*Districte inhibemus, ne aliquis Sacerdos filii sui, vel filii
spiritualis privatum confessionem alicui revelare præsumat; quod
si facere cõvictus fuerit, officio, & beneficio Ecclesiastico perpetuo
spoliatur. (Concilium Dalmaticum, an. 1199. can. 4.)*

Lateranense ergo Concillium quartum nihil egit aliud,
nisi divinum præceptum determinavit, quod Sacramentalem
Confessionem statuit, tamquam necessarium adjumentum ad
obtinendam mortalium peccatorum veniam, quæ post bap-
tismum patrata sunt. Hoc præceptum obligat ipsum peccatorem,
statim moraliter loquendo, ac quispiam in lethale peccatum
incidit, cum primum scilicet edendæ Confessionis commo-
ditas adest, secundum ea Spiritus Sancti verba: *Ne tardes
converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.* Obli-
gat etiam in eundem modum in mortis articulo, & in omni
fine Confessione moriendi morali periculo. Ejusmodi sunt
pericula mulierum, quæ partui proximæ sunt, militum, qui
inibi sunt, ut pugnam ineant, & eorum, qui periculosum iter
terra, aut mari suscipiunt. Ejusmodi homines, & quicun-
que prævident, se probabili mortis periculo quamprimum
obnoxios fore, divini præcepti obligationi subsunt, ut Con-
fessionem edant. Idem sentiendum de iis, qui futurum
prævident, sua ut peccata obliviscantur, nullusve sibi per

suum confessorius, apud quem Confessionem peragant præsto sit.

Confessionis divinum præceptum obligat per accidens, ut loquatur, hoc est, alterius præcepti causa, quoties opus culpam est, ut in gratiæ statu vestetur, ut cum ex officio Sacramentum aliquod administrat, aut suscipit eorum aliquod, quæ vivorum Sacramenta vocantur: *Ecclesiasticis consuetudo declarat; eam probationem necessariam esse; ut nulli sibi conscius mortalis peccati, quantumcumque sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali Confessione, ad sacras Eucharistiam accedere debeat; quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incumbit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non defuerit illis copia confessoris; si necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.* (Concilium Tridentinum, sess. 13. cap. 7.) Idem dicendum, quoties Confessio necessario adiumento est, ut lethale peccatum aliquod evitetur, aut gravis aliqua tentatio superetur.

Ecclesiasticum præceptum adigit fidelem quemque, ut se mel in anno confiteatur, quamvis in venialia tantum peccata lapsus esset. Ita mandat canonicus, *Omnis utriusque sexus quis generalis est; nullamque distinctionem ponit mortale peccatum inter, & veniale, quod in hac circumstantia evadit necessaria Confessionis materia, cum extra hanc circumstantiam sufficiens tantum materia sit; ut scilicet veniale peccatum ad poenitentiae tribunal deferri, ejusque absolutio suscipi possit, quia id fieri necesse sit. Quamvis autem annuus Confessionis tempus Ecclesia non definierit, in communi tamen est more positum, ut ea peragatur intra Paschatis dies quindecim; nec tum quidem quispiam huic officio desisse debet, etsi venialium tantum peccatorum reus esset. Omnes Christiani, cujuscunque sexus, peccata sua saltem semel in anno ad diem Pascha proprio Sacerdoti confiteantur. Qui semel, atque iterum moniti neglexerint, communionis Ecclesiae priventur.* (Concil. Bituricense, an. 1584. tit. 21.)

Qui ergo annuam Confessionem non edidit, eam edere sequenti anno quamprimum debet; ac si prævidet se in Pa-

scilicet confiteri non posse, antevertere debet tempus illud, cum id per annum non præstitit: quia præcepti Confessionis annuæ eadem est, atque æris alieni ratio, quod debitor tenetur solvere, quamprimum potest, cum solutionis tempus prætergredi passus est, aut cum prævidet, se statim die solvendo non fore.

Nec solam necessaria Confessio est, sed summopere etiam utilis, quippe quæ facit ad Divini Numinis iram leniendam, ad explendam ejusdem justitiam, ad peccata, seu mortalia, seu venialia remittenda; ad reddendam animæ pristinam pulchritudinem, vetusque robur, ad solatium, lumen, præsidium poenitentibus afferendum, ad easdem addendos animos, ut pravas consuetudines corrigant, & virtutem consecutur: *Ipsa vero hujusmodi Confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri posset, nisi tot, tantisque commodis, & consolationibus levaretur, quæ omnibus digne ad hoc Sacramentum accedentibus per absolutionem certissime conferuntur.* (Concil. Tridentinum, sess. 14. cap. 5.)

Ut hæc emolumenta poenitens ex Confessione percipiat, primam omnium instituere debet super omnibus lethaliibus peccatis examen, in quæ labi potuit, suæque Confessionis, quasunque requirit, conditiones apponere. Conscientiæ examen versetur, oportet, super cogitationum, verborum, actionis, & omissionis peccatis; super Dei, Ecclesiæque præceptis; super peccatis capitalibus; super christiæ vite, generatim officiis; superque iis, quæ proprio peculiariter statui congruant; super propriis muneribus, & occupationibus; super peculiaribus consuetudinibus, & præpositis animi motibus, ad quos, potissimum, natura fert. Examen hoc accuratum esse necesse est, quodque omnium gravissimum negotium postulat, cum reapse nullam sit æternæ salutis negotio gravior; ad scrupulum tamen usque obiri non debet, satisque est, ut poenitens, postquam congruum tempus ad se ipsum examinandam contulit, suæ conditionis, suorumque munerum ratione habita, eo animo sit, ut omnia, quorum meminit, peccata declaret, quia, nullum celare velit: quæ enim citra culpam obliuiscitur, in iis, quæ de-

cla-

clinet; continentur, & cum lieta resistentur; atque adeo si quorsito: per levem negligentiam in examine positam eadem excidere contingeret; hæc negligentia, cum venialis tantum sit, nullam Confessionem non redderet; nec eam repeti necesse esset, sufficeretque peccata, quæ exciderant, ad novam Confessionem deferri.

Ex his colligitur, oportere penitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in Confessione revocare, etiam si occultissima illa sint; Et tantummodò duo ultima Decalogi præcepta commissa, quæ nonnullorum minimè gravius sauciant; Et periculosiora sunt illis, quæ in manifesto admittuntur. . . . Itaque, dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata Christiani confiteri student, procul dubio omnia decem misericordiarum agnoscenda expomunt. . . . sed & impium est, Confessionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impossibilem dicere, aut carnificinam illam conscientiarum appellare. . . . Constat enim nihil aliud a penitentibus in Ecclesia exigi quàm ut; postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientiam suam finem; Et latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum; Et Deum suum mortaliter offendisse manifestaverit; reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitantia non occurrunt, in universum eadem Confessione inclusa esse intelligantur, pro quibus fideliter cum Propheta dicitur: Ab occultis oculis munda me; Domine. (Ibid.)

Numerantur vulgo conditiones sexdecim ad rectam Confessionem requisitæ, quæ his versiculis continentur:

*Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda; discreta, libens, ueracunda,
Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.*

I. Simplex esse debet Confessio, videlicet, id præcipiens penitens dicat, oportet, quod necessarium est, ut ejus peccatorum numerus, & natura confessario patefiat, quin augmententur eadem, aut imminuantur, perspicuis verbis, & sine vanis, superflue, ac a se alienis narrationibus.

Confessio humilis esse debet, & in propria accusationis ratione, & in externa specie. In propria quidem accusationis ratione, se poenitens ad profundam humilitatem componere, suaeque peccata, quin in alios rejiciat, sibi ipse tribuere debet. In externa specie, se debet poenitens Tribunali sistere modesto habitu, flexis genibus, sine chirotecia, aut armis, & aperto capite; si femina fuerit, accurate tecta esse debet.

Confidebat olim poenitens apud Sacerdotem suae Confessionis tempore. Sacerdoti proximus, se statim ante eum inclinabat; Sacerdos preces super poenitente recitabat, eum sibi assidere jubebat, ejus Confessionem audiebat, & monita, quibus opus habebat, eidem praebebat. His actis, genua flectebat humi poenitens, manus afferebat, & Sacerdotem, ut pro eo intercederet, obtestabatur; se deinde prorsus humi sternebat, plorans, & gemens. Ei Sacerdos, cum surgere jussisset, poenitentiam praescribebat; tum vero se rursus prosternebat poenitens ad confessorii pedes, qui preces plures super eo recitabat, numero septem. His absolutis praetibus, confessorius poenitentem jubebat se in pedes erigere, pluresque alios psalmos una cum eo recitabat, utroque genua flectente, aut cubitis incumbente in Ecclesia. Non nisi sub decimum tertium saeculum coepere saeculares flexis genibus Confessiones peragere; eas enim religiosorum aliqui, ut Chartusiani, & Monachi Grandimontii, ante illud tempus in hanc formam compositi peragebant. (Martene, de Antiq. Eccl. Ritib. & P. Chardon, Hist. Sacram. Tom. II. pag. 488. & seq.)

3. Pura, & fidelis debet esse Confessio. Pura quidem in intentione; confiteri scilicet quisque debet, ut se corrigat, non autem ut usui pareat, suae conscientiae solatium afferat. Debet eadem fidelis esse, seu sincera, & vera; accusanda nimirum peccata sunt, prout se habent, ac sine ambiguitate, sine verborum ambitu, sine artificio, sine simulatione.

4. Confessio debet esse frequens, prompta, voluntaria, fortis, at simul modesta; hoc est, differri non debet in dies,

sed

sed ultro, & quamprimum dixerit, potēgi, spēsque cum vi, & fortitudine, & cum modesto tamen pudore quodam, qui æque ab audacia, & a falsa timiditate distet.

5. Edi debet Confessio cum ploratibus, & docilitate, in scilicet, ut in poenitente se prodant peccatorum intimus dolor, contritionis nomine designatus, iisque satisfaciendi propositum. *Vide CONTRITIO.*

6. Confessio debet esse prudens. Debet poenitens proximi honori parcere, satisque habere se accusare, quia alios accuset, nisi forte suam ipse crimen explicare non possit, quin socium suum patefaciat; in hac enim facti specie plus debet suam ipse conscientiam purgare, quam proximi famam parcere, inquit S. Thomas, (*in 4. Sent. dist. 26. quest. 5. art. 2. quest. ultima*) quem Theologi valgo sequuntur: *Homo in Confessione debet famam alterius inspicere, quantum potest; sed suam conscientiam magis purgare debet.* Id autem hac in re ponitur tamquam certum, non posse poenitentem invenire confessorium, cui ejus socius ignotus sit; eum enim querere debet, quia socius eo jure gaudet, ut ipsius fama; quod moraliter loquendū fieri potest, in confessorii mente servetur.

7. Debet integrā esse Confessio. Duplicis generis integritas distinguitur a Theologis, materialis, ut vocant, & formalis. Materialis integritas mortalium omnium peccatorum accusationem complectitur, ne uno quidem excepto, quæcunque tandem causa prætexi possit. Formalis integritas omnium lethaliū peccatorum accusationem continet, quæ post mortalem exāmen in mentem veniant, ut proinde seu debito studio, seu quia iusta ratio substat, eorum nullum penitus amittatur. Ad confessionis validitatem necessaria non est materialis integritas: quia sæpe est impossibilis, seu physica, cum quispiam de repente vocis usum amittit, suave peccata, quoscunque comatus ediderit; sibi in animam revocare non potest; sæpè moraliter, ut cum poenitens a confessorio recedere cogitur, antequam Confessionem finierit; ob aliquod grave periculum, quod alterutri imminet. Sufficiens ergo est, & necessarius formalis integritas; necesse ni-

mirum, satisque est, accusare mortalia peccata omnia, quæ memoris post accuratum, & serium examen occurrunt, quemadmodum supra ex Tridentino Concilio probatum est. At illud est abimadversione dignum, ad hanc formalem confessionis integritatem, accusari oportere circumstantias, quæ mortalium peccatorum speciem mutant, aut quia eorum speciem mutant, notabiliter eadem aggravant, itemque peccata dubia; seu supra jus, seu supra factum cadat dubitatio.

8. Confessio secreta esse debet ex parte penitentis, non quod ipse teneatur secreti lege, perinde ac confessorius, sed quia, quod confessorium inter, eumque gestum est, sine vera necessitate, aut utilitatis causâ, revelare non debet; id ei prohibent iustitia, charitas, gratus animus, observantia Sacramentis debita. Penitens, ut exemplum afferam, evulgare non potest, in joci modum, quæstiones scite, prout terque sibi propositas, pia monita sibi tradita, salutares sibi impositas pœnitentias; at potest, & debet etiam Episcopo denuntiare tabificum confessorium, qui eum ad crimen sollicitaverit, vel in errorem trahere conatus fuerit, cum aliter malum impedire non potest, atque subest credentis locus se ita quidem voti compotem fore. Brinonienſis Parochus, (*Relationes Cleri, ann. 1745. pag. 61. & seq. Exigenti, pag. 109. & seq.*) in Auralianenſi diœcesi, cum ab abusu appellasset ab Officialis sententia, quæ eum ad parochiam dimittendam damnabat, possidendisque in posterum beneficiis animarum curam adjunctam habentibus impiebam declarabat, adduxit, tamquam abusus rationem, depositiones, per quas accusabatur, qui feminis inhonestas quæstiones in sacro Confessionis tribunali proposuisset, inquit, quod ibidem agitur, inviolato secreto subesse, & quod inde consequitur, earum feminarum depositiones ad damnationem statuendam usui, subsidioque esse non potuisse. At ei oppositum fuit confessorium inter, & penitentem secreti legem haud parum esse; casuistas omnes super hoc capite conspirare; casus existere in quibus penitens non solum ad secretum custodiendum non adigitur, verum etiam loqui jubetur; tam scilicet, cum confessorius penitentem ad malum inducere studeat.

Finis

Finem articulo huic imponemus, illis duobus postremorum Gallie Concilliorum rationibus, qui magni momenti sunt: Cum prædicationis Evangelicæ fides sit penitentia, qua ad delenda peccata veluti secunda tabula post naufragium instituta est; moneant Parochi, & Concionatores, neminem posse peccatorum veniam consequi, priusquam de peccatis confiteatur. Et diligenter totius, ante alia, vitæ, soltem a tempore novissimæ confessionis, rationem teneat. . . . huius rationi peccatorum integram Confessionem subiungat. . . . nec credat se absolutum.) partem aliquam peccatorum tibi; Et reliquam alteri amitteatur aut, dum in tantum confitetur, sive pudens, sive metu peccatum aliquid retineat. . . . Assuecant omnes à iuventute frequenter Et ore propria confiteri; quod, ut præstare possint, discant, Et memoria teneant formulam Confessionis. (Concilium Remense an. 1582. tit. de Pœnitentia.)

Qui scilicet innocentia sibi in baptismo traditam amiserint, aut se peccatis æthæritus macularint, his non minus necessarium est. Sacramentumque Pœnitentiæ, quam sacrum lavacrum in seculi originali peccato vivimus. Illud dicatur secunda post naufragium tabula; uti autem non fructuose suscipitur, nisi in suscipiente fide oris Confessio, cordis contritio, Et operis satisfactio, ita in confessoris jurisdictione exigitur. Utile est, sapienter perditionem gratiam hoc salutari pœnitentiæ remedio recipere. Hortamur itaque fideles omnes, ut si fieri possit, quater in anno peccata sua confiteantur. Judex constitutus cum sit Sacerdos, ut solvat, non lege penitentes non audiat nisi præ tribunali sedendo; penitenteque una sedente; palam, Et intra Hæresiarum, hora diurna, nullique subiectis pulvinaribus, at se reus agnoscat, atque profiteatur, excepta agramantium necessitate. Ob tanti Sacramenti reverentiam, in qualibet Ecclesia, tot constituantur confessionales in loco potendi, quot probandi erunt Sacerdotes necessarij ad audiendas Confessiones. Et ita disponantur, ut confessorius a penitente recte dividatur per asseres, in quibus sit orationis, et qua penitentis delicta confessorius, Et confessorij monita penitens clare, Et distincte percipiat. (Concilium Narbonense, an. 1609. cap. 16. de Sacram. Pœnitentiæ.)

CONFESSOR; CONFESSARIUS. Sumitur *confessoris* nomen apud Ecclesiasticos Auctores. 1. Pro martyre. 2. Pro eo, qui fidem totam tyrannia confessus est, quin quidquam perferret. 3. Pro eo, qui confessus est, suaeque confessionis causa aliquod tormentum pertulit. 4. Pro iis, qui postquam recte vixerent, in sanctitatis opinione mortui sunt. 5. Pro sanctis viris, qui ab Apostolis, Evangelistis, Martyribus, Doctoribus, aut Virginibus distincti sunt. 6. Pro Cantoribus, & Psalmistis: quia confiteri, proat sacra Scriptura locutio festae, est Dei laudes canere. 7. Pro Sacerdotibus saecularibus, aut regularibus, qui Poenitentiae Sacramentum administrant. Confessor ergo, seu confessarius, hac postrema significatione, Sacerdos est, qui ea facultate pollet, ut administret Poenitentiae Sacramentum, hoc est, audiat in confessionalis fidelium peccata, & haec quidem liget, aut dissolvat, retineat, aut absolvat. Ut, quemadmodum par est, huius gravitatis ministerio: faciant satis, certis quibusdam facultatibus opus habent confessarii; iidemque magni momenti dotibus praediti esse, & gravia officia obire debent.

Confessariorum facultates.

Duplicis generis potestas ad confessionis validitatem confessorii necessaria est; potestas ordinis, quae coniungi non potest a Sacerdotali characteris, qui omnibus Sacerdotibus in eorum ordinatione confertur, itemque potestas, quae jurisdictionis dicitur. Sacerdotibus ordinatio internam, & supernaturalem potestatem tribuit, quae requiritur in ministro, ut peccata remittat. Adhaeret Sacerdotali characteri potestas haec, consequiturque ea consecrationis Episcopi ad Sacerdotes, quos ordinat, verba: *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata, remittantur eis, Et quorum retinueritis, retenta sunt.* Per jurisdictionem id tribuitur, quod requiritur, quoad fideles, scilicet, eos iudicandi, cum se de suis ipsorum peccatis accusant, auctoritas; quamvis enim Sacerdotes a peccatis absolvendi potestatem in ordinatione suscipiant, subditos tamen in ea non recipiant, in quos haec potestatem exercent; atque hi subditi non iis dantur, nisi per

per jurisdictionem, quæ vel ordinaria, vel delegata est, quæque ex Episcopo, aliove privilegiato sumitur.

Hujus duplicis potestatis ad confessionis validitatem necessitas nititur Concilliorum auctoritate, absolutionisque natura ipsa, quæ cum judiciarius, seu justitiæ actus sit, necessario supra subditos jurisdictionem in confessario, qui iudex est, ut certam ponit: quoniam liquido constat, eum non posse iudicium ferre, & obligatorias sententias pronuntiare, nisi subditos habeat, in quos ipse auctoritate gaudeat, quique eidem parere debeant.

Ut nullus Abbas, Monachus, vel quilibet alius penitentias injungat, nisi quibus proprius Episcopus hanc curam dederit. (Concilium Pictaviense, an. 1078. can. 5.)

Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio Sacerdoti . . . Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit iusta de causa, sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat a proprio Sacerdote, cum aliter ille ipse non possit soterre, vel ligare. (Concilium generale Lateranense, an. 1215. can. 21.)

Quoniam igitur natura, & ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem. (Concl. Trident. sess. 14. cap. 7.)

Quamvis Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant, decernit tamen sacrosancta Synodus nullum, etiam regularem, posse confessiones secularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per annum, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis, & consuetudine quacunque, etiam immemorabili non obstantibus. (Sess. 17. cap. 15.)

Posteriora Concilia omnia adoptarunt statuta hæc. Ejusmodi sunt Concilia Mediolanensia, sub S. Carolo Borromæo celebrata, Rothomagensis, an. 1581. Remensis, an. 1583. Bitur-

turicense, an. 1584. Aquilexienſe, ann. 1585. Tolofanum, an. 1590. & Narbonenſe, an. 1609. quod poſtremum in capite XVI. de Pœnitentiæ-Sacramento ita pronuntiat: *Quapropter ad fidelium confeſſiones audiendas nullus, ſive ſecularis, ſive regularis ſit, aut quacunque dignitate, vel auctoritate ſuſgeat, admittatur, niſi qui per Episcopum, prævio ſuper litterarum examine, diligentique de vita, & moribus inquisitione, præcedentibus, ſalſoque de prudentia experimento, fuerit approbatus; & inſcriptis obtinuerit facultatem, quæ gratis detur, & ſine qua nemini omnino liceat audire confeſſiones, ſub pœnis excommunicationis ipſo ſalſo incurrendæ; cum alias non ſit abſolvere, ſed conſitentem deſipere; excepto mortis periculo, in quo quilibet Sacerdos vere pœnitentem poteſt ab omnibus peccatis abſolvere.* Ex his rationibus, & auctoritatibus veniant inferenda hæc.

1. Sacerdos, quicumque fuerit, niſi ordinariam, aut delegatam a legitimo Superiore jurisdictionem obtinuerit, valide confeſſiones audire non poteſt.

2. Confeſſarii, qui ordinaria, aut delegata jurisdictione pollent, ea valide uti non poſſunt, niſi in fideles, qui eorundem jurisdictioni ſubſunt; uti ergo poſſunt jurisdictione hæc, Papa in univerſæ Eccleſiæ fideles omnes; Episcopus in ſuos dioceſanos; Parochus in ſuos parochianos; Superiores regulares in ſuos religioſos; exercituum eleemoſynarii in earum legionum milites, quarum eleemoſynarii ſunt.

3. Comuni jure Parochi ad totam dioceſin non approbati, ad ſuos proprios Parochianos reſtricti ſunt, nec poſſunt ſuorum confratrum Parochianos ad confeſſiones excipere, aut ab iis appellari, ut in eorundem parœciis confeſſiones audiant. Poſſunt tamen id favore, conſuetudinis, tacitque Episcoporum conſenſus vi, qui ſemper conſenſum hæc pro arbitrato revocare poſſunt.

4. Eccleſiæ, quæ annexa dicitur, Vicarii non poſſunt præcipui loci parochianos pœnitentes, conſistentesque valide audire, licet Parochus id requirat: quia eorum ad annexam ipſam circumſcripta jurisdicſio eſt.

5. Regulares non possunt secularium confessiones audire, sine Episcoporum approbatione, suasve approbationes ab una ad aliam diocesin protendere, perinde ac si, in peculiari diocesi approbati cum essent, in aliis omnibus approbati esse censerentur. Nec satis est eos approbationem petere, sed eandem obtineant, oportet, quin seu Theologice Professores, aut Generales ordinarum excipiantur.

6. Quilibet confessarius approbatus eorum confessiones audire potest, qui ex aliena diocesi ei se sistant bona fide, non dolo malo, ut nempe suorum diocesano confessarios evitent. Potest etiam a casibus eos absolvere, qui in eorumdem diocesibus reservati sunt, non autem ab illis, qui in confessarii diocesi sunt reservati.

7. Parochi possunt suorum parochianorum confessiones audire, qui cum iis versantur in diocesibus, in quibus approbati non sunt; at non perinde sentiendum de ceteris confessariis non Parochis, nec quoad poenitentes suos approbatis, in eadem facti specie. Ratio est, quia ordinaria jurisdictio, qualis Parochorum est, exonerari potest ubique locorum in subditos, qui huic jurisdictioni subsunt, in rebus, quæ sunt *sine strepitu iudicii*, cujusmodi confessio est; non itam jurisdictio delegata.

8. Confessarius, qui reservados casus obtinet ad statum tempus, potest ad exitum perducere confessiones, quas per id temporis inchoavit, quamvis hæ confessiones ad finem pervenire non debeant, nisi post elapsum tempus, quod ad absolvendum a reservatis casibus eidem concessum fuit. Qui generatim in diocesi delegationem obtinuit, ut a reservatis casibus absolveret, vota commutaret, a matrimonii impedimentis dispensaret, &c. suam potestatem non amittit ad Prælati mortem, qui eam delegavit; sed hanc retinet, quoad defuncti Prælati successor eam revocaverit. Ratio est: quia peculiare in delegatum collatæ gratiæ, cujusmodi generales delegationes sunt, non desinunt per Prælatorum mortem, qui eas concesserant, secundum ea Bonifacii VIII. verba: *Si cui. (de Præbendis in Sexto.) Huiusmodi concessio (cum specialium gratiam contineat, deest esse mansuram) non ex-*
pirat,

pirat, etiam ea integra, per obitum concedentis. Non ita res habet in peculiari delegatione ad aliquarum nominatim personarum absolutionem, vel ad aliud spiritualis jurisdictionis officium; ejusmodi scilicet delegationes per Episcopi mortem desinunt, cum nondum inchoatæ sunt: quia non tam sunt gratias delegato concessæ, quam commissiones, quarum executio ei demandatur: *Nudum Ministerium.* Ex hæcenus dictis probe perspicitur, confessiones, quæ olim apud laicos in necessitatis casu, cum scilicet Sacerdos haberi non poterat, peragebantur, Sacramentales Confessiones non fuisse, sed pura, putaque humilitatis acta, quæ divinam miserationem, ut cætera bona opera trahere poterant.

Confessariorum qualitates.

Confessariorum qualitates scientia, pietate, sollicitudine, & charitate, prudentia, & patientia continentur: *Sacerdos autem sit discretus, & cautus, ut more periti medici, superfundat vinum, & oleum vulneribus sanciat; diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati, per quas prudenter intelligat, quale illi consilium debeat exhibere, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum agrotum. Caveat autem omnino, ne verbo, vel signa, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem. Sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ, cautè requirat; quoniam qui peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum a Sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam, in arctum Monasterium detrudendum.* (Concil generale Lateranense, an. 1215.)

In iis probandis (confessariis) hanc rationem habeant Episcopi, ut pii, bene morati, docti, prudentes, patientes, de animarum salute solliciti, & fideles custodes sint eorum, quæ in confessione dicuntur, propterea etiam ætate præsertim illi, quibus confessiones mulierum erunt audiendæ. (I. Concilium Mediolanense sub S. Carolo Borromeo, part. 2. tit. 6.)

Omnis ergo confessorius si minus eminenti, saltem mediocri, congruæque scientia pollere debet, quæ possit ex tempore

pore difficultates solvere, quæ in poenitentiae tribunali confectæ sunt, cæterasque, animadyersionis, examinis, librorum, & consultationis ope, probe decidere. Hæc mediocri, & congrua scientia eo deſum redigitur, ut ſciat confeſſarius, quæ ſint in Poenitentiae Sacramento præcipuæ partes, quæ conditiones ad Sacramenti validitatem partes ſingulæ ſibi vindicent; quid ſit peccatum, quid non; quid mortale, quid veniale peccatum ſit; quæ circumſtantiae mutant peccati ſpeciem; quæ eam notabiliter aggravent, aut imminuant; quæ peccata ad rei, ad honoris reſtitutionem, vel ad reconciliationem obligent; quæ Dei, quæ Eccleſiæ præcepta impetant; quæ peccatis capitalibus contineantur; quæ perpetrentur in multiplici perſonarum conditione, quarum confeſſiones audiunt; quæ ſint Papæ, quæ Epifcopo reſervata; quæ cenſuras annexas habeant; qui ſit cenſuræ, & irregularitatum effectus; quæ impedimenta matrimonium nullum, quæ illicitum reddant; quibus notis cognosci poſſit, quandoſcunque præcedentes confeſſiones invalidæ ſint; quandoſcunque poenitentibus abſolutio tribuenda, differenda, neganda ſit; quæ incunda ratio in eorum examine, quæ de malo doceantur, quod non cognoscunt; quæ remedia, quæ ſtatim poenitentibus exhibenda; quæ ſint ſingulorum ſtatus officia; quæ poenitentiae cum peccatorum numero, & generibus congruant; quæ pietatis exercitationes ad relapſum antevertendum, & ad ſollicitandum poenitentium in virtute progreſſum utiles, aptæque ſint.

Pius eſſe debet confeſſarius, & hæc pietas eluceat, oportet, in ejus morum probitate, integra totius vitæ, caſtigatque ratione, modestia, circumſpectione, temperantia, mundi, ejusdemque inanum voluptatum abdicatione, ad Dei ſervitium fervore, prece, meditatione, bonorum librorum lectione, & hæc generatim omnibus, quæ ad virtutem, & religionem referuntur. Eidem ineſſe debet nullis circumſcripta terminaliſ charitas, quæ eo feratur, ut vere paterna ſollicitudine, vigilantia, ac ſtudio ad ſuorum poenitentium ſalutem incumbat, quorum ipſe pater, quique ejus filii in gratiæ ordine reapte ſunt; ut eorum proinde ignorantiam, ru-

Richard Concil. Tom. III. M m dita-

ditatem, tarditatem, infirmitates, ceterosque defectus senu debeat invicta patientia, curaque, quam nihil deterreat, aut remittat; insuper sollicitus, expectatus, prudens, & ita denique comparatus, ut extrema duo, molliorem indulgentiam, animamque asperitatem evitet.

Singulari quoque prudentia opus habet confessorius, ut interroget, & moneat apposite, generales regulas peculiaribus casibus aptet; pro ætate, sexu, statu, ac dispositionibus poenitentes excipiat, cuique animi morbo congrua remedia præscribat, non eos confirmet, & erigat, quos deterri per est, aut eos deterreat, quos in spem erigi, & solatio affici oportet, ut ne demum se ipsum perdat, dum alios servare vult.

Confessariorum Officia.

Nunquam se confessorius in tribunali ponet, nisi postquam rei sanctitatem expenderit, quam agere aggreditur, ejusque recte agendæ gratiam per aliquas vocales, aut mentales preces a Deo petierit, una sibi hæc in eo animarum salute proposita. Confessiones non audiet, nisi in confessionali, præ quo aderit accensus cerea, tum non amplius clare cernitur. In poenitentiae tribunali consistet semper modeste sedens, & nunquam erectus, eo ad id muneris habitu indutus, quem Episcopi, si secularis est, aut Ordinis, si religiosus, statuta postulant; obtesta fronte, oculisque nec in eos intentis, quorum confessiones audit, nec in eos, qui confessionale circumstant. Suscipiet accedentem quemque sine prælatione, aut distinctione, singulos audiens ex ordine. Si forte perspexerit poenitentes, qua par est, modestia non se sistere, aut crucis signum, & precia, *Confiteor*, recitationem omittere, eos commonebit. Non eos interpellabit, qui interrogatione non indigent, eoque interrogabit, quos interrogari necesse est, seu quia nondum eos novit, seu quia ipsi male se accusant, seu quia subest dandi locus, suum, necne Catechismum illdem calleant. In his scilicet, aliisque ejusmodi casibus, poenitentes super eorum peccatis, precibus, Catechismo confessorius interrogat

de-

debet, quandoquidem ipse eorundem iudex, magister, pater, medicus est; qui cum tituli adigunt, ut eos interroget, eos edoceat, illisque ad rectam confessionem edendam subsidio fit. Non inutiles, & in curiositate positas interrogationes congeret; non utetur nisi honestis verbis, cavens, ne poenitentes de malo doceat, quod ignorant super sexto potissimum præcepto, a simplicibus super hac materia cogitationibus eos interrogare semper incipiens, nec progrediens, nisi prout ei via patuerit. Nunquam seu fastidium, seu admirationem, seu horrorem prodet, quantumvis horrenda sint crimina, de quibus se poenitens accusabit. Confessione ad finem perducta, præbebit poenitentibus congrua monita, proponet contritionis causas, quas ad permovendum aptiores judicabit, poenitentiam culpis, & viribus respondentem imponet, tribuetque, aut differet, pro dispositionibus, absolutionem; at nullum unquam poenitentem omnino remittet, ea spe fore, ut si minus in præsentia, aliquando saltem eum moveat, & ad bonam frugem redigat.

Aliud e confessarii præcipuis officiis est, ut inviolate secretum servet super his rebus omnibus, quas non aliunde, quam ex confessione perspectas habet; secretum, inquam, quod naturalis, divini, & Ecclesiastici juris est. Nimirum pertinet ad naturæ jus, quoniam iustitia, & charitate nititur; iustitia quidem, quia nos hæc adigit, ut secretum custodiamus, quod hac conditione concreditum nobis fuit, & quia poenitentem inter, & confessarium conventio veluti quædam est, per quam hic recipit se non revelaturum, quod ei poenitens sub secreto concredidit; charitate vero, quia nos proximo charitas nocere vetat, & benefacere jubet, in primis quod ad ejus æternam salutem pertinet. Jam vero confessarius, qui confessionis secretum, seu, quod ajunt, sigillum violaret, noceret proximo, quem scilicet diffamaret, ejusque æternæ saluti se opponeret, cui nempe odiosam confessionem redderet, nedum ejusdem usum molliret.

Divini quoque juris est confessionis secretum, perinde ac Poenitentiae Sacramentum. Homini bus mandans Christus Dominus, sua ut peccata Sacerdotibus, absolutionis obtinen-

dæ causæ, declararent. Sacerdotibus ipsis mandavit, ut peccatoribus se accusantibus inviolatum secretum servarent; a jure institutio Sacramenti Pœnitentiæ fuisset inutilis, neque sine subire volente tam gravia, tamque evidentiâ, qualia sunt pericula publicæ infamiae, atque adeo mortis, in casu revelationis criminum, quæ adeo formidandis pœnis obnoxia sunt. Secreti igitur obligatio, quoad confessarios, non minus quam confessionis quoad pœnitentes, a divino jure est. Tandem confessionis secretum Ecclesiastici juris est, quoniam Ecclesia confessariis mandat, suis ut pœnitentibus integrum secretum servent, sui quæ mandati transgressores gravissime punit: *Caveat autem Sacerdos omnino, ne verbo, aut signo, aut aliquo modo quovis prodât aliquatenus peccatorem. . . . quoniam qui peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum revelare præsumserit, non solum a Sacerdotali officio depouendum decrevimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam, in arctum Monasterium detrudendum.* (Concilium Bajocense, an. 1300. can. 8.)

Statuimus, Et mandamus, quod, si qui tam nefarii criminis rei inventi fuerint (revelationis confessoria);, tanquam deportati, Et in metallum damnati, perpetuo carceri mancipentur, pane, Et aqua pro vitæ sustentatione, solummodo reservatis. (Concil. Pennasienle, an. 1302. can. 5.)

Quod si Sacerdos alicujus crimen, per confessionem sibi compertum, vel aperto iudicio, aut saltem conditionis, aut loci, aut viciniae, aut cujuscunque circumstantiæ significatione revelaverit; a beneficio Ecclesiastico remotus, in arctum Monasterium ad agendam pœnitentiam retrudatur. (Concilium Moguntinum, an. 1548. can. 29.)

Ergo confessionis secretum naturalis, divini, & Ecclesiastici juris est; quod efficit, ut illud confessarius nunquam violare possit, seu directe, seu indirecte, qualibet obducta causâ, bonorum licet, honoris, & vitæ jacturam subire deberet: nisi forte gravibus de causis, Præbiter id ei facultatis tribuerit, ut ejus confessionem omnino aut ex parte cuiuspiam detegat. Itaque confessarius, qui solum per confessionem scit, se bonis spoliari, se calumniis impeti, sibi ne-

etiam parari, debet bonorum, honoris, ipsiusque vite sacrificium pati, siquidem ea, nisi violato confessionis sigillo, tueri non potest. Perinde se habet confessarius interrogatus a iudice, qui mortem ei minatur, si renuat super crimine, quod non aliunde, quam ex confessione scit, respondere. Hujus criminis revelatio, cum sumptè natura sit in gravi materia sacrilegium, & poenitentiae Sacramenti profanatio, per quam proditur confessionis secretum, quod a Deo tantum cognosci debet, nunquam vel ob Ecclesiae, vel ob reipublicae bonum permissa esse potest. Non est a Deo instituta confessio, ut Ecclesiae, civilisque regionis bonum per revelata poenitentium peccata conquireretur; sed ut eisdem poenitentibus aeterna salus, sub impenetrabili secreti velo, absolutionis ope compareretur: qui siquidem scirent illud violari posse, nemo unus amplius confiteri vellet; quod inutile redderet Poenitentiae Sacramentum, ad hominum salutem divinitus institutum, malumque esset iis infinite majus, quae per revelationem secreti confessionis anteverti liberet. Quid? quod asseri & illud potest, eorum opinionem, qui confessionem in aliqua facti specie revelari posse, ac debere contendunt, Imperiis noxiam esse, cum contraria sententia eisdem faveat. Et sane, si quis, pravo consilio in Imperium inito, sciat, quam ediderit, confessionem revelari licere, non eo sane animo erit, ut suum pravam consilium confiteatur; at, si persuasum habeat se omnino prodendum non esse, confessario mentem suam aperire poterit, qui non negliget dare operam, ut eum ab exetrandò proposito per rationum graviora momenta revocet. Confessarius ergo interrogatus a iudice super crimine, quod ei solum ex confessione perspectum est, illud directe, vel indirecte patefacere nequit, silentium licet secum traheret vitae dispendium. Potest etiam hoc in casu jurare, se id nescire, quod ab eo quaeritur: quia id ipsum non ut homo scit, sed ut Deus, scilicet, ut Dei locum tenens in poenitentiae tribunali; quod efficit, ut persude sciat, ac si penitus id nesciret, & nulla humana potestas eum interrogandi jure polleat. Iudex, qui confessarium interrogat, non alia mente est, aut esse potest,

quam ut ex eo quærat, id quod in hominum vulgo notum scit, non autem id quod scit tamquam Dei locum tenens. Si eum hoc posteriore titulo spectatum interrogat, religioni atrocem injuriam irrogat, impietatem perpetrat, Dei jura impetit, qui peccatorum, quæ in confessione accusantur, notitiam sibi reservavit, quique nulli prorsus tribunali subest. (S. Thomas, in *Supplem.* q. 11, art. 1.) *De necessitate Sacramenti est, quod quis confessionem celet; Et tamquam violator Sacramenti peccat, qui confessionem revelat* Illud autem, quod sub confessione scitur, est quasi nescitum, cum illud non sciat aliquis ut homo, sed ut Deus Dicendum, quod præceptum de confessione celanda consequitur ipsum Sacramentum; Et ideo, sicut præceptum de confessione Sacramentali facienda est de jure divino, Et non potest aliqua dispensatione, vel jussione humana homo absolvi ab ea, ita nullus ad revelationem confessionis potest ab homine cogi, vel licentiarum. Unde si præcipiatur sub pœna excommunicationis jam lata, quod dicat, si aliquid scit de tali peccato, non debet dicere: quia debet existimare, quod intentio præipientis est, si sciat ut homo; hoc autem non scit ut homo; Et si etiam exprimeret de confessione, interrogatus non deberet dicere, nec excommunicationem incurreret, quia non est subiectus Superiori suo, nisi ut homo; hoc autem non scit ut homo, sed ut Deus . . . , homo non adducitur in testimonium, nisi ut homo; Et ideo sine læsione conscientie potest jurare se nescire, quod scit tantum ut Deus. Ita sentiunt omnes Theologi.

Confessarius non solum quoad peccata, eorumque circumstantias obstringitur secreti lege, verum etiam quoad omnia per confessionem eidem nota, quorum revelatio penitenti, aut tertiæ personæ, vel minimam molestiam afferre posset. Quamobrem dicere non potest, exempli causa, suum penitentem esse pauperem, ære alieno pressum, esse illegitimum, ignorantem, rudem, scrupulosam, obnoxium alicui morbo, vel alicui naturali defectui, &c. Nec magis revelare potest peccata ad penitentis socium spectantia, seu quidquam quod eidem officere possit. Neque vero potest de sui penitentis sociis inquirere, præterea, daturum se op-

operam, ut eos corrigat. Potest autem, atque adeo debet poenitentem adigere, ut eos denunciet, ubi grave aliquod, seu publicum, seu privatum malum impediendum est, quod aliter impedi non potest. Ratio est: quia confessorius suos poenitentes de eorumdem officijs monere, atque adeo ad hæc ipsa per absolutionis recitationem cogere debet.

Non potest confessorius, quin confessionis secretum violet, de sui poenitentis peccatis cum alio confessorio verba facere, qui ejusdem poenitentis confessionem audiit, aut de suo poenitente dicere, eum reservatis casibus obnoxium fuisse, aut eo se contentum non esse, aut ei se absolutionem non tribuisse, aut male de eo loqui, cum contemptu spectare, durius eundem habere, quam ceteros, tristem ejus frontem offendere. Ac ne cum eo quidem potest, extra confessionem, de peccatis loqui, quæ confessus est, sine ejus facultate, vel absque necessitate, tametsi de iisdem cum eo eloquens, confessionis secretum non violet; at potest, in confessione ipsa ad poenitentis bonum, & dum hic in tribunali est, quamvis esset collata absolutio. Potest etiam e poenitentis libero, expressoque consensu, legitime ejus confessione uti, de qua ea cum certis quibusdam personis loqui, quas is ei designabit, ad poenitentis quoque bonum, & emolumentum, ad ipsius autem, aliorumve præjudicium nunquam. Ratio est, quia cum confessionis secretum præcipue in poenitentium favorem statutum fuerit, his liberum est suis juribus cedere, eademve remittere, cum nihil quoad Sacramenti honorem, vel quoad tertiam personam timeandum est.

Nec solum viventium, sed etiam mortuorum ratione habita, confessorium ligat secreti lex, isque proinde suorum poenitentium aliquos, seu vivi, seu mortui sint, tam exquisitis, & singularibus laudibus efferre non debet, ut inferendi locum præbeat, ceteros non ita sanctos, vel etiam peccatores esse. Nec magis e poenitentiae tribunali publice egredi potest, ut consultum eat, redeatque statim ad poenitentem, quem ibidem reliquerit, cum adstantes judicare proinde possent, eum abisse, ut super ardua, & salebrosa aliqua

facti specie confuſet. Cum conſultus, debet id perinde ſu-
cere, ac ſi caſus ſuper quo conſultatio verſatur, hunc con-
tigifſet, aut ita ſaltem, ut reus nec cognofci, nec in ſuſpi-
cionem deducti poſſit. Confefſarii, qui ſi ſuggeſtu dicunt,
cavere debent, ne ad petulantiſſima deſcendant; quæ ad id refe-
runtur, quod ſolum ex confefſione ſciunt: neve pronunti-
ent tale, aut tale peccatum parvis in locis, in quibus con-
feſſiones audiunt, dominari; id enim eſſet indirecſte conſeſ-
ſionem revelare.

Non poteſt confefſarius notitiis uti, quas in confefſione
acquiſivit, non modo cum directæ, vel indirecſte revelatio-
nis periculum ſubeſt, ut cum earum uſus ad externam ad-
miniſtrationem, agendique rationem conſerteret; ſed etiam
cum nullum ſubeſt ſeu directæ, ſeu indirecſte revelationis
periculum: quemadmodum contingeret, ſi Superior in con-
feſſionis, quam audiſſet, confirmationem, poenitentem exclu-
deret a munere, quod ei designaſſet ſecum ipſe, & qui cui-
piam ſuam mentem aperuiſſet. Nititur hæc regula decreto
Clementis VIII. diei 16. Maji an. 1594. alioque Inquiſitionis
decreto; diei 18. Novembris an. 1682. quod confirmavit
Theologica Pariſienſis facultas, quæ ſequentem propoſiti-
onem ex Amadei Guimelii libro excerptam damnavit: „Sa-
perior, qui ſui inferioris peccata per Sacramentalem Con-
feſſionem cognofcit, eum, hujus cogitationis vi, a munere
ad Superioris voluntatem amovibili depnere poteſt.
Decretum porro Clementis VIII. hiſce verbis conceptum eſt:
*Tam Superiores pro tempore exiſtentes, quam confefſarii, qui
poſtea ad Superioris gradum fuerint promoti, caveant diligen-
tiſſime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis ex confefſione
habuerunt, ad exteriorem gubernationem ſcantentur. Inquiſiti-
onis denique decretum ejusmodi eſt? Prævia matura conſul-
tatione DD. Confultorum, facta ſuit diſcuſſio ſequentis propoſi-
tionis: Scientia ex confefſione acquiſita uti licet, modo fiat
ſine directæ, vel indirecſte revelatione, & gravamine poen-
itentis. Præſenti decreto prohibent, ne quis ultra audiat talem
doctrinam publice, aut privatim docere, aut defendere, ſub po-
enis, arbitrio ſacræ Congregationis, reſpondendis: mandantes
etiam*

etiam universa Sacramenti Pœnitentiæ Minus inchoata & praxim deducenda prorsus abstinant. Fit. hinc consequens collatorem, qui secum in animo, suaque mente nemini patefacta, statisset beneficium alicui conferre, quare eo indignum cognosceret ex confessione, quam is apud eum deinde edidisset, suam quoad eum bonam voluntatem, revocare non posse. Consequitur hinc & illud, cum de electione ad beneficium, vel ad officium agitur, confessorium negare non posse suffragium suum pœnitenti, cujus indignitatem non aliunde, quam ex confessione cognoscit; nec magis ipse potest, est e suis adibus domesticum pellete, cujus furtiva aut depravationes non alia, quam hac eadem ratione, avertit. Idem dicendum de Parocho, qui solum ex confessione scit adesse dirimens impedimentum inter personas duas, quæ se ad conjugium præsentant; his nempe nuptiarum benedictionem negare non potest. Ratio est, quia non est eo confilio instituta confessio, ut ea confessorii ad externum regimen ut possint, vel ut malis occurrant, quæ in hunc modum cognoscere possint; & quia solum in conscientie foro remedium peccatis adhibendum est, quæ ad illud delata sunt. Præterea quia confessorii censentur explicitè, aut implicitè promittere se in pœnitentium præjudicium cognitione non usuros, quam super eorundem peccatis ex confessione percipiunt; ad extremum quia secus agere est odiosam confessoricnem reddere, ab eaque fideles avertere; quod longe gravius malum est, quam ea, quibus per cognitionum usum, quæ in hunc modum acquiruntur, remedium offerri contenderetur.

Non ligat secreti lex confessorios tantum, sed eos quoque omnes, qui alterius confessionem casu, vel aliter legunt, audiuntve: quia hæ cognitiones, cum ad confessionem referantur, de secreto participant, quod ei debetur. Non ita res habet de secretis, quæ sub confessionis sigillo traduntur: quia non est in hominis potestate talem obligationem imponere, quæ sacra scilicet obligatio est, quæque ad Sacramenta, & religionem refertur. Ejusmodi secretum ergo nec tradi, nec recipi potest; at, siquidem receptum esset, revelari posset

set in omnibus casibus, in quibus revelari possunt secreta cætera, quin illud revelans se violati confessionis sigilli reum per ejusmodi revelationem redderet.

Eti revelatio secreti confessionis Ecclesiasticum, & spiritale crimen susepte natura fit, adeo tamen religionem, & societatem afficit, quarum custodes, vindices, defensores Principes sunt, tantum scandali secum trahit, tamque enormem abusum Sacramenti Pœnitentiæ, & quod inde consequitur, tam atrocis sacrilegii continet, ut nostri jurisconfulti doceant, propugnantque, sæculares judices debere una cum Ecclesiæ judicibus de eo cognoscere. „ Civiles leges, inquit, doctus Andegavensium Collationum redactor, adigunt confessorios, ignis indicta poena, ut confessiones sub confessionis sigillo tactas, quasque sepultas teneant; eæ quidem confessionis secreti violationem, tamquam in religionis sanctitatem ausum, horrendum sacrilegium, crimenque spectarunt, quod civili societati terribilem perturbationem afferre potest, inquit nostri jurisconfulti Galli. Justissima est severitas hæc; quid enim, quod durius, quam par est, acerbiusque sit, statui potest in criminis reos, quod post se tot incommoda; totque perturbationes pertraheret? „ (Babinus, in Collationibus Andegavensibus, super Pœnitentia, pag. 443. editionis an. 1755.)

CONFIDENTIA BENEFICIALIS est illicitum pactum de beneficii fructibus omnino, vel ex parte percipiendis, alieno nomine, aut de eodem in alterius gratiam servando. In hanc bifariam inciditur; 1. cum beneficium cuipiam conquiratur, ea conditione, ut illud propinquo, vel amico tribuat, post statum tempus, seu expressa sit conditio, seu non. 2. Cum beneficium alicui comparatur, ea conditione, ut titulum quidem ipse retineat, ejus autem fructus omnino, aut ex parte alteri præbeat. *Confidentarii* nuncupantur, qui illicitæ pactionis, quæ *confidentia* dicitur, participes sunt. *Confidentia* iisdem poenis vetita est, quibus simonia: quia beneficiorum, quæ sancti aliquid sunt, indigna negotiatio est. *Vide* SIMONIA.

CONFIRMATIO est novæ legis Sacramentum, quod baptizatos perficit, iisque tribuit Spiritum Sanctum, cum peculiari quadam vi, per quam credant, & profiteantur suam ipsi fidem, cum vitæ dispendio, si opus fuerit. Confirmationis Sacramentum quondam Christus Dominus instituerit, haud satis in comperto est; sunt qui censæ die, sunt qui die Pentecostes, sunt denique, qui per illud temporis spatium, quod effluxit a Resurrectione ad Ascensionem usque, Sacramentum hoc ab eo institutum velint.

Super confirmationis essentiali materia tres apud Theologos sententiae sunt. Alii una, & unica manuum impositione, alii una, & unica sancti Chrismatis unctione, alii demum utraque simul, manuum, scilicet impositione, sanctique Chrismatis unctione conjunctim hanc materiam contineri contendunt. *Chrisma* porro appellatur unguentum ex oleo, & balsamo compositum, quod inservit unctionibus, quæ tum in baptismo, tum in confirmatione peraguntur. Olivæ oleum est essentiali Chrismati confirmationis, & si quod aliud oleum, ut ex nucibus, vel amigdalæ expressum adhiberetur, ad illud componendum, non esset valida hujus Sacramenti materia.

Balsami cum oleo mixtio necessaria est Ecclesiastici præcepti necessitate, quoniam Ecclesia ita præcipit; at non est necessaria necessitate divini præcepti, aut Sacramenti necessitate ipsa: quia id negant Theologi plures, eosque Ecclesia non damnat.

Chrisma ab Episcopo benedictum, seu consecratum esse debet. Hujus benedictionis expressam mentionem faciunt Pontificalia, & Euchologia, ejusque usus jam inde a tertio sæculo institutus cernitur. At Ecclesia non definiit, aut hanc benedictionem ad Sacramenti essentialiam spectare, aut necessario ab Episcopo fieri debere.

Extant penes Latinos Confirmationis partiales formæ duæ. Prima, quæ manuum impositioni respondet, oratione continetur, quam pronuntiat Episcopus extendens in eos manus, qui confirmandi sunt. Altera, quæ respondet chrismationi, posita est in his verbis: *Signo te signo crucis, &*

con-

confermo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.... Formula hæc ante duodecimum sæculum vulgo in nostris Ecclesiis usui non fuit; (P. Chardon, Hist. Sacram. T. I. pag. 421.) & ante tempus illud verba, quæ chrismatis unctionem comitabantur, pro locorum, ac temporum varietate magnopere discrepabant. Romanus Ordo, qui ad octavum sæculum scriptus fuit, non aliam continet, quam quæ sequitur: „Ego te confirmo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.“ *Ainathitis*, (Lib. de divinis Officiis, cap. 27.) meminist alterius Ordinis; in quo, qui confirmationem tribuebat, agebat solus, unctionem pergens: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Alcuino teste, qui sub anno 778 scribebat, idem servabatur in Gallia, antequam in eam Romanus ritus induceretur. Invocabatur simpliciter Trinitas, dum christiatis edebatur, quin adderentur indicativa verba hæc? *Signo te, confirmo te, &c.*

Non est defectum, vel an hæc formæ duæ Sacramento essentielles sint, vel, utra sit essentialis, facta hypothesi, utram tantum, & unicam formam esse, vel quæ potissimum verba sint absolute necessaria. Forma, quæ christiationi penes Græcos respondet, continetur his verbis: *Signatum donationis Spiritus Sancti*;... ut ex Græco: Magus præsertim in practicis propositionibus proprietate subintelliguntur hæc: *Tibi confertur, aut applicatur.* Valida est forma hæc: quoniam Romana Ecclesia non eam damnat, patiturque græcos Episcopos ea uti in ipsa urbe Roma; cum Confirmationis Sacramentum suis impertiuntur.

Fidei caput est, solam Episcopum Confirmationis ordinarium Ministrum esse; ut simplices Presbyteri possint ejus extraordinarii Ministri esse, sancta antecedente sede; nec desunt Doctores plures, qui Presbyterum ad Confirmationem extra ordinem conferendam ab Episcopo committi posse contendunt: Benedictus Papa XIV. in suo Tractatu de Synodo diocesana, lib. 7. capitibus 7. 8. & 9. hanc controversiam pertractat græcorum Sacerdotum occasione, qui Confirmationis Sacramentum statim post Baptismum infantibus

bus administrant. Animadvertit doctus Pontifex, Cardinalem Pallavicinum, P. Christinum Lapum, P. Thomassinum, Van-Espanium, aliosque nonnullos sentire, Episcopos posse Confirmationis administrationem puris, putisque Presbyteris demandare, divina tantum institutione spectata, factaque abstractione prohibitionis Ecclesie. Quin questionem dirimat, finiatque Benedictus XIV. satis habet dicere, fatentibus omnibus, confirmationem ab Ecclesia Latina simpliciter Presbytero, & sola Episcopi commissione, collatam nullam fore: quia ejusmodi commissiones tribuendi jus sibi soli Apostolica Sedes jam ante nonum sæculum reservavit. Ratio est, pergit ipse, quia licet confirmare sit Episcopalis ordinis actus, cujus validitas a Papæ voluntate omnino non pendet, potestatis tamen ad actum hunc exercendum in simpliciter Presbyteri gratiam edita delegatio potius ad jurisdictionem, quam ad Ordinem pertinet; jam vero Episcoporum jurisdictio, seu eam a Christo Domino proxime, seu a supremo Pontifice teneant, ita huic posteriori subest, ut ex omnium Catholicorum sententia, eam ipse limitare, aut prorsus recidere jussis de causis possit. Concludit tandem Pontifex, Confirmationem a græcis Presbyteris in iis regionibus administratam, in quibus sancta Sedes expressis verbis hunc usum damnavit, irritam, nullamque esse; ex quo fit, ut eam citra scrupulum iterari necesse sit; validam tamen esse iis in regionibus, in quibus formaliter, seu tacite, perque simplicem tolerantiam sancta Sedes eandem permittit; ut eam proinde ibidem repeti non oporteat.

In Oriente collata semper olim, & adhuc confertur, statim post Baptismum, infantibus confirmatio; id etiam in Occidente factitatum est; saltem ut plurimum per priores duodecim Ecclesie sæcula. Non amplius ea cuiuspiam tribuitur, quin ætatis annos septem expleverit, nisi cum in mortis periculo puer versatur, aut cum Episcopus prævidet, se ad longum tempus in ea loca venire non posse, in quibus pueri sunt, qui nondum ætatem hanc attigerunt.

Duo sunt Confirmationis effectus, videlicet character, qui efficit, ut ea iterari non possit, & gratia tam habitualis, quam

quam actualis dicta. Habituális gratia, per Confirmationem edita; est *consummationis, perfectionis, accretionis, & roboris* gratia, cum peculiari jure obtinendi, statò tempore, actualès gratias, ad victoriam de mundo, carne, dæmone, deque omnibus salutis hostibus necessarias. Actualis gratia confirmationis, & ipsa gratia est, quæ baptismalem gratiam perficit, & peculiarem vim baptizatis tribuit, ut abriter, fidenterque Christi Domini nomen consiteantur, ferantque quidquid homines, dæmones, eorumve propriæ infirmitates in usum conferre possunt; ut eorundem fidem, aut virtutem concutiant, & frangant.

Ut quispiam confirmationem cum fructu suscipiat, sit, oportet, in gratiæ statu, eaque sciat, quorum cognitio omnibus christifidelibus necessaria est. Symbolum, Decalogum, Ecclesiæ Præcepta, Orationem dominicam, & quidquid Confirmationis Sacramentum spectat. Eum quoque jejunum esse congruit, decetque, cum confirmatio mane tribuitur; at id præcepto non subest, quemadmodum Prioribus duodecim Ecclesiæ sæculis suberat, per quæ quidem tum eum, qui Confirmationem tribuebat, tum eum, qui eandem recipiebat, jejunos esse necesse erat. Id usu veteri receptum est, ut Sacramentum hoc pomeridiana hora tertiâ conferatur, ad quem usum nonnulla Concilia cupiunt, ut Episcopi se conforment.

Non est necessaria Confirmatio necessitate mediæ, ut vocant, quoniam potest homo salvus fieri, quin eam susceperit, modo baptizatus sit; et eadem necessaria est divini præcepti, itemque præcepti Ecclesiastici necessitate, quia Christus Dominus eam instituit tamquam peculiare adjumentum, quo fideles redderentur perfecti Christiani, & contra suæ salutis hostes roborarentur; & Ecclesiâ in Conciliis, suis filiis mandavit, ut eam perciperent.

Divinum de suscipienda Confirmatione præceptum obligat in mortis periculo, & persecutionis, aut vehementia, præsertim contra fidem, temptationum tempore; ex quo fit, ut qui in his circumstantiis se confirmandos curare negligunt, lethalius peccant, quis se exponunt ex hac vita egredi-

dien-

diendi periculo, quin christianæ religionis perfectionem habeant, quam Christus præcepit, aut persecutionibus, & temptationibus succumbendi, quod ad præcipuum adjumentum non confugerint, cui Deus gratiam, qua obfisteretur, addixit.

Ecclesiasticum præceptum obligat, cum Episcopus adest, paratusque est Confirmationem conferre, aut adiri potest, etfi non sine incommodo, ubi eam confert; peccatque per contemptum, aut negligentiam, qui in his circumstantiis, sine iusta causa, non eam suscipit. Veteres canones annorum trium poenitentiam parentibus imponebant, qui filios ad Episcopum, qui Confirmationem tribuebat, ducere negligebant; eos ergo ad id faciendum adigi oportet; iidemque, si huic officio desint, graviter peccant. Debeat & Parochi ad Confirmationis Sacramentum populos sibi concreditos comparare.

Etfi prope non amplius usus obtineat, ut patris, & matris ad Confirmationem adhibeantur, unus tamen patrinus pueris, una item matrina puellis adesse potest. Patrinus hic non idem, qui baptismatis esse potest; perinde quoad matrinam res habet. Vetantur hi, vel ei, qui confirmatur, vel ejus parentibus, quidquam donare, ne ita forte iterandi Sacramenti occasio præbeatur. Confirmationis patrini, & matrinæ eandem, ac qui baptismatis fuerunt, affinitatem contrahunt.

Dicitur nobis est, quod quidam de plebe bis, & ter ab Episcopis, ignorantibus eisdem Episcopis confirmantur. Unde nobis visum est eandem confirmationem, sicut nec baptismum, iterari minime debere. (Concil. Cabillonense, an. 813. can. 27.)

Item donum Sancti Spiritus ut non detur, nisi jejunis, & a jejunis; neque ipsa confirmatio, absque igne fiat, statutum est. (Concil. Rothomagense, an. 1072. can. 7.)

Quia vero baptizato, quasi neophyto, hoc est, novo Christi militi multiplex conflictus insurgit adversus principem tenebrarum . . . necessarium est ei Sacramentum Confirmationis, quod ad robur Ecclesie censuit tribuendum. Unde præcipimus, quod Sacerdotes parochiales subditos suos studiose moneant, & frequen-

quenter, quosdam parvulos suos faciant confirmari; sciantque patres, Et matres eorum, se post annum a natiuitate pueri computandum, ab ingressu Ecclesie suspendendos, si infra annum, dies sexages Episcopi copiam habuerint. . . . si non presentauerint confirmandos. Provideantque matres parvulorum, quod constituendi, dum mittuntur ad Episcopum, habeant ligamina quodam talia; qui confirmati fuerint, post triduum portentur ad Ecclesiam in fonte baptismatis ablundi, Et ligamina comburantur. Nec vir, laus femina filium suum, aut filiam suam; nec vir feminam, nec femina sororem coram Episcopo tenet ad confirmandum. . . . Monstranturque fideles, ne parvulos suos fatiant pinois confirmari; quia sicut nec baptismus, nec confirmatio debet aliquatenus iterari. (Concilium Vintoniense, an. 1247. can. 6.)

Si quis dixerit Confirmationem baptizantium otiosam ceremoniam esse, Et non potius verum esse proprium Sacramentum, aut olim habet aliud fuisse, quam catechesim quamdam, qua adulescentia; proximi, fidei suae rationem coram Ecclesia exponebant, anathema sit. (Concil. Tridentinum, sess. 7. de Confirmatione. can. 1.)

Si quis dixerit, injurios esse Spiritui Sancto eos, qui sacre Confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt, anathema sit. (Can. 2.)

Si quis dixerit, sancta Confirmationis ordinarius Minister non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit. (can. 3.)

Ministri septennio Confirmationis Sacramentum nemini praebeant. (I. Concil. Mediolanense, sub S. Carolo Borromeo, part. 2. tit. 8.)

Susceptores in Sacramento Confirmationis neque iis, qui susceperint, neque eorum parentibus, quidquam largiantur; ne cuiquam, quod aliquando commissum est, iterandi hoc Sacramentum, quod nefas est, occasionem praebeant.

Imperfectum, nec omnibus suis armis instructum militaturus christianum majores nostri judicarunt eum, quem non corroborasset Confirmationis Sacramentum. . . . qua de causa monemus omnes Parochas, Vicarios, Et Concionatores, ut initio Quadra-
gesti-

gestima, Et quoties occasio se obtulerit, de ejus virtute, Et utilitate doceant populum. (Concil. Rothomagense, an. 1581. tit. de Sacramento Confirmationis.)

Episcopi ad levamen populi per opida suae dioecesis frequentius ad hoc Sacramentum Confirmationis gratis conferendum obambulent; adultis non nisi confessis, Et poenitentibus Symbolum Apostolicum tradant. Jubeant vero, ut munda, Et nitida fronte accedant, Et nomina confirmatorum in libro describi, ne forte contingat ipsum Sacramentum iterari.

Caveant autem pater, Et mater, ne liberos ad Sacramentum Confirmationis teneant, propter cognationem, quae inter confirmatum, Et tenentem, quaeque patrimum appellant, contrahitur.

Sacellum Confirmationis Sacramentum... ut ex nominis ratione constet, gratiam, vim, robur, Et arma suppeditat adversus vitia, Et infestissimos animarum hostes, quorum sane quo majores sunt, Et acridores impetus, eo diligentius omnibus Episcopis mandamus, ut suarum dioecesium Parochias saepius oberrantes, hujus Sacramenti vim populo explicent, aut explicandum curent; Et iis omnibus, qui nondum illud susceperunt, administrent... Episcopi tempus illud, quo sunt administraturi confirmationem, Parochis ante demuntient, ut confirmandi se se ad sanctum illud Sacramentum parent, atque ad locum designatum se conferant. (Concilium Burdigalense, an. 1583. tit. de Confirm.)

Vita hominis militia est super terram, ut habet Scriptura; ideo quotquot per baptismum regenerati sunt ad vitam, confirmandi sunt ad pugnam; quod consecuti sunt Apostoli in die Pentecostes... Nos autem pro igne visibili, qui die Pentecostes super Apostolos apparuit, oleum sanctum, materiam nempe ignis, ex Apostolorum traditione, ad confirmandum adhibemus; eoque frontes confirmandorum signantur, ne pudeat eos crucem Christi palam, Et aperte profiteri, Et in fronte, sicut in corde gestare.... (Concilium Bituricense, an. 1584. tit. de Confirmat. Sacram.)

Nemo dicat Chrismatis consecrationem ab aliis, quam a Christo institutam esse. (can. 2.)

Offerantur confirmandi ab uno patrino jam confirmato. (canon. 5.)

Confirmatis fascia adhibeatur in fronte, quam per triduum in recordationem suscepti Sacramenti gestare teneantur; tersa autem a Sacerdote diligenter fronte, fascia in vestiario crementur; ejus cineres in primam diem Quadragesima servantur. (can. 6.)

Moneantur omnes confirmandi, ut ante hujus Sacramenti susceptionem peccata confiteantur. (can. 8.)

Eam rationem adhibeat Episcopus in ministrando hoc Sacramento (Confirmationis); ut prius maribus, postea feminis administret, separatim, & distinsle, si commodè fieri possit. Sed compositi, manibus ante pectus junctis, suo quisque ordine, religiose, & devote orat. (Concil. Aquilexianse, an. 1585. tit. de Confirmation. Sacrament.)

Studebit Episcopus hoc Sacramentum hora tertia ministrare; quæ hora ex antiquo usu, statuta est hujus Sacramenti, nisi necessitas aliud suadeat.

Episcopus, & Parochus curet, ut qui ridiculum, & turpe habet nomen, illud mutet, sumatque in hoc Sacramento nomen alicujus, qui veræ pietatis, sanctæque religionis laude floruit, ut eundem imitetur, cujus nomen gerit, ab eoque auxiliari mereatur precibus apud Deum.

Frons confirmati, Chrismate ab Episcopo illita, primum hombyce diligenter a Sacerdote abstergetur, mox a clerico, in sacris, si fieri potest, constituto tela linea munda, & pura, aqua madefacta lavetur, quæ aqua postea in baptisterii sacrarium projiciatur.

Moneant (Parochi) Sacramentum hoc (Confirmationis) iterari non posse, & confessionem præmittendam a confirmandis, si sint doli capaces; eosque qui in baptismo patrini esse non possunt, nec hic esse posse . . . item de patrinorum obligatione, ac cognatione spiritali, quam cum confirmandis, eorumque patre, & matre contrahunt, ejusdemque cognationis effectus. (Concil. Mechliniense, an. 1607. tit. 4. de Sacram. Confirm.)

Sanctorum Patrum institutionibus constat nos in baptismo regenerari ad vitam, & post baptismum in hoc Sacramento, quo per

per impositionem manuum Episcopi. Spiritus Sanctus diffunditur in corda fidelium, robur, atque fortitudinem dant. *finis* itaque solliciti patres, pueros suos Episcopo confirmandas offerre . . . adultos etiam peccata confiteri, symbolum profiteri, Et ieiunios accedere hortentur, si hora matutina hoc Sacramentum conferatur. (Concil. Narbonense, an. 1609. de Confirmat. cap. 15.) Vide CHRISMA.

CONFRATERNITAS, seu CONFRATRIA, personarum societas cœsuetudinæ, & conspirantiam, ut aliquam religiosis, & pietatis exercitationem obeant. Harum societarum, seu sodalitarum institutio noni saltem sæculi est, quoniam fit eorum expressa mentio in decimo quinto Nannetensis Concilii canone, quod ut serius, an. 895. secundum aliquos doctos viros, atque adeo 655. secundum alios habetis fuit. Est etiam de his sermo in statutis Odonis Sulliaci, Parisiensis Episcopi, qui an. 1208. e vivis excessit. Eo confraternitates spectant, ut per fraternitatis spiritale vinculum conjungant, consociantque personas plures, quæ se proinde mutuo precibus, exemplo, consiliis adjuvent, & peculiaribus pietatis, aut charitatis operibus confraternitatis propriis, quæ suscipitur, se simul addicant.

Sunt confraternitates quas laicas, sunt etiam quas Ecclesiasticas vocant. Quæ in primo genere sunt, laicos sibi Superiores, & administratores habent; quæ autem in altero, Presbyterorum sæcularium, aut regularium regimini, ac moderationi subsunt. Utrisque peculiare nonnunquam capellæ suppetunt, in quibus peragunt officia sua; at sæpe sæpius hæ capellæ, seu sacella hæc in Parochialibus Ecclesiis, aut in Monasteriis existunt.

In questione est, utrum confraternitates in piorum, & Ecclesiasticorum corporum gradu, necne sint; atque hæc controversia, super qua inter canonistas non convenit, ad loca, ad corpora, ad bona, & ad personas refertur. Barbosa pronuntiat sanctæ, & immunitate digna loca esse, (*de Jure Eccles. lib. 2. cap. 11. n. 78. Et seq.*) si sancta Mysteria in iis celebrantur. Ecclesiasticum est confraternitatis corpus,

pus; ex quo ab Episcopo ob pios fines approbatum est, ejusque bona in Ecclesiasticorum bonorum album relata, & ut ejusmodi, sine præscriptis formis inalienabilia sunt, ejusdem Auctoris judicio. Ad personas autem, e quibus hæc confraternitates constant, videlicet, ad confratres quod attinet, hi quidem ita remanent, ut se habent; laici proinde clericorum privilegio non gaudent, præterquam in spiritualibus rebus, quæ ab earum confraternitatibus pendent, & Episcopi judicio subdantur: cujusmodi sunt confratrum receptio, electiones ad munera, in processionibus gradus.

Nullus institui potest, confraternitas sine diocesani Episcopi venia; quia confraternitatum institutio est Episcopalis jurisdictionis actus, tamquam officiorum consecutio, quæ sunt Episcoporum propria, quorum cura commissum est animarum onus; ex quo sequitur illis jure esse visitandi confraternitates omnes, seu veteres, seu novæ, eas ipsas, quæ penes regulares exemptas institutæ sunt. Iidem eo jure gaudent, ut veterum confraternitatum statuta, reddituumque, & munera sibi exhiberi jubeant, congruas sanctiones præscribant, confraternitatem officarios approbent, ab earumque procuratoribus rationem exigant.

Confraternitates in cathedralium, aut collegialium Ecclesiarum choro suos cœtus habere, suave officia obire non debent; nec magis in suas peculiare capellas Parochialium officiorum tempore convenire, ullumve a confratribus jus, aut jusjurandum exposcere, aut prandia, convivæ, epulas instruere, sanctumve Sacramentum tenere suis in capellis, sine expressa Episcopi facultate. Quidquid autem a nobis super confraternitatibus dicitur, magno Conciliorum numero nititur.

De collegiis, vel confratris, quas consortia vocant, ficut verbis monuimus, & scriptis expressè præcipimus, ut tantum fiat, quantum rectum ad auctoritatem, & utilitatem, atque salutem animæ pertinet. . . passus autem, & commutationes, quas divina auctoritas vitat, ubi & gravemini, & indebitæ exemptiones . . . accidere solent, adeo penitus interdicimus, ut, qui contra hoc decretum agere præsumpserit, si Presbyter fuerit, vel

vel quilibet clericus, gradu priuatur; si laicus est, ab Ecclesia, usque ad satisfactionem separatur.. (Concil. Nannetenſe, an. 895. aut 896. cap. 15.)

Cum ex multiplicatione confratrum ſape monopolia oriri contingat, Et quæ in uſus pios conſumenda ſunt, in crapulam conuerſi videantur. . . ſacro approbante Concilio, ſub pena excommunicationis inhibemus, ne aliqui, cuiuſcunque ſtatus extiterint, confratrias erigere, Et de nouo inſtituere, ſine Episcoporum expreſſo conſenſu, Et approbatione, audeant; antiquas autem, quas per Episcopos inſtitutas, aut aliter approbatas fuiſſe conſiderit, toleramus; omnem baculorum delationem confratribus, Et aliis, quibuſcunque, tam extra, quam intra Eccleſiam, nec non conuenticulares conueſſationes, maxime dictis ſeſſis illarum confratrum, Et ex denariis earundem ſeudas, ſeu ſolendas, ſub prædictis penis, prohibentes. (Concil. Senonenſe, ſeu Pariſienſe, an. 1528. cap. 30.)

Ordinamus inſuper, quod, quantum ad antiquas confratrias attinet, teneantur confratres, ſeu procuratores. . . afferre diaceſanis, eorumque officialibus, aut Vicariis ſtatuta, ſiqua habeant; Et eosdem diaceſanos inſtruire de modo, Et forma, quæ in eis ſeruant, de quantitate reddituum, Et in quos conuertant uſus; ut ſic juſtitia mediante, quod ſuper his opportunum fuerit, ſtatuetur.

Eisdem confratribus, Et aliis delationem calicium, uſorum, Et capparum Eccleſiaſticarum prohibemus. . . Ex nunc autem iuramenta, quæ ſolent præſtare in ingreſſu, omnino reprobamus, Et caſſamus; prohibentes, ne deinceps iuramenta ſuper obſervatione ſtatutorum prædictarum confratrum, aut præſentur, aut exigantur.

Confratrum prouifores, procuratores, ſeu Magiſtri, vel gagiatores Eccleſiarum parochialium teneantur præſtare iuramenta in initio officii ſuſcepti, coram Episcopis, aut eorum officialibus, eliganturque ſingulis annis, mox reddituri de receptis, Et ſolutis retentionem; Et pecunia, quæ ſupererunt, applicentur per eos, vel in uſum reparationis Eccleſiæ, aut curarum, ſeu alimoniam pauperum, vel alios pios uſus, prout Episcopus arbitratuſ fuerit.

*Confraternitates illæ tantum retineantur, quæ pietatis operibus vigent, & ab omni fastu, & pompæ sint alienæ; in quibus etiam leges, Christianæ religioni non repugnantes constitutæ sunt; si quæ aliter fuerint institutæ, Episcopi arbitrio, vel corrigantur, vel tollantur; in posterum vero nullæ sine Episcopali-
centiâ instituantur. (Concilium Bituricense, an. 1584. tit. de Confraternit. & Sodalitatib.)*

Non liceat canonicis, & cæteris Ecclesiasticis, confraternitatum prætextu, suas Ecclesias relinquere, tempore divini officii, sub pœna privationis distributionum illius diei.

Non celebrentur confraternitates in choro ad majus Altare Ecclesiarum cathedralium, aut collegiatarum, sed in sacellis tantum, & extra horam, qua divinum officium peragitur.

Confraternitates, & societates . . . non diu in bono pergere possunt, nisi certis statutis muniantur. Ideo visitent eas Episcopi; ubi non sint, constitutiones de novo ordinent; falsas quæ sibi exhiberi jubebunt, approbent, si id debere fieri judicaverint. Inquirant modum vivendi, superstitiosa tollant, Rectores, & administratores annuatim eligendos constituent, qui infra mensem post novam electionem, suæ administrationis rationem reddent coram Episcopo, aut per eum ad hoc deputato, aliisque secundum confraternitatis consuetudinem electis; in quo consistant redditus, investigent; & librum inventarii fieri jubeant, cujus transcriptum penes se in Archivis retinebunt. (Concil. Narbonense, an. 1609. de Confraternitatibus.)

In electionibus vitentur rixæ, & partialitates, illique tantum eligantur, qui in ipsa confraternitate laudabiliter fuerint versati, qui statim, & antequam officium exerceant, se Episcopo, aut ab eo deputando præsentabunt, approbationem, & benedictionem recepturi, in cujus manibus juramentum præstabunt, se fideliter munus obituros, rationem administrationis reddituros; & quod supererit de redditibus, in pios usus, consulto tamen Episcopo, aut Rectore Ecclesiæ, convertatur.

Præcedentiæ inter confraternitates dirimantur, & antiquiores confirmantur, & approbata recentioribus præferantur.

Comestiones, & convivis, quæ sumptibus confraternitatum alicubi fieri solent, in posterum, sub pœna excommunicationis;

ne fiant; nec sumptus, & expensæ ad hoc factæ, in computis posthac admittantur.

In ipsis confraternitatibus, & capellis, non afferretur sanctissimum Christi Corpus, nisi hoc expresse approbante Episcopo; quo casu sit tabernaculum decenter ornatum, obseratum clave, ante quod perpetuo lampas ardeat; illius clavem Presbyter, & non secularis teneat. In capellis vero earum confraternitatum, ubi aliquod recitatur officium, illud fiat hora competenti; ita ut, dum parochiale recitatur, illis omnino cessetur.

Caveant in posterum ceteri quicunque, sub pœna excommunicationis, Rectores confraternitatum cum processione, vel cantu vocare, aut ducere in Ecclesiam; sed ipsi Rectores Ecclesiam adeant, & processionem, si facienda sit, comitentur.

In Gallia, ad confraternitatum institutionem non sufficiunt diocesani Episcopi consensus, & approbatio; requiritur præterea per patentes litteras rite verificatas patefacta Regis venia, quia societates, cum in ditione corpus constituent, ejus publicum regimen essentialiter, quod ejunt, afficiunt. Hinc factum est, ut Galli Reges magnum confraternitatum numerum subsistere paterentur, quarum exercitationibus nihil nisi pietati, & ædificationi consonum inest, cum alias plures suppresserint, quæ iis abusive visæ sunt. Invigilant etiam Parlamenta, ne quid in confraternitatibus sit, quod earum præcipiendæ suppressioni causam præbere possit. In meridionalibus regni provinciis, ubi poenitentium confraternitates magnæ, quandoque momenti corpora constant, suas eæ quidem super confratrum receptionibus, & electionibus causas ad laicos judices deferre solent. Parliamenti Parisiensis Arrestum, die 7. Septembris an. 1689. in constitutionis formam editum mandat, ut cum legitimæ institutæ confraternitates aderunt, confratres ad ullum solvendum confraternitatis jus adigi nequeant, officiorumque in iis acceptatio, & dimissio liberæ sint. Idem Parlamentum judicavit præterea per Arrestum mensis Decembris an. 1758. & per alterum diei XI. Augusti ann. 1762. functionem provisoris confraternitatum esse functionem liberam, præter quam quodam aliquas peculiaris Ordinis confraternitates in

quibus hæc ipsa coacta functio est. Non obstant tamen Aresta hæc, quin usus, atque adeo jurisprudentia Parliamentorum, in quibus pœnitentium confraternitates existunt, ejusmodi sit, ut iidem adigantur ad acceptanda confraternitatum munera, in quas se receptos voluerunt, solvendumque quotannis confraternitatis jus, cum modicum est, daturque eleemosynæ solum titulo, ut capellæ sustentationi, divinoque servitio, quod ibidem peragitur, consulatur.

Sunt confraternitates quædam, quæ, quin suæ institutionis patentes litteras probare possint, tolerantur. Sancti Sacramenti, itemque sanctæ Virginis confraternitates ejusmodi sunt.

Cum confraternitas per patentes litteras statuta est, evadit in ditione corpus, quod eadem jura omnia, quæ in cæteris communitatibus legitime institutis occurrunt, suscipere potest, quodque iisdem oneribus subest. Ita ergo institutæ confraternitates spectantur, ut pia quædam, & Ecclesiastica corpora, subjecta formis alienationum, &c. (Monumenta Cleri, Tomo V. pag. 1590.) E converso, confraternitates, quibus desunt patentes litteræ, non sunt in ditione corpus, quæque in earum gratiam fierent donationes, nullæ forent; ut hæc valide essent, oporteret legari, aut donari fabricæ parœciæ, in qua confraternitas instituta est, ad hujus confraternitatis usum.

Bonorum tituli, ac tabulæ, quæ ad confraternitates in Parœcia legitime institutas spectant, in fabricæ thesauro poni debent; easque provisoribus, quibus indigere possunt, ædifici tradant, oportet. Provisores possunt suarum confraternitatum locationes, & recognitiones transigere, in eorumque manibus valide rependi potest. *Vide* Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, Tom. II. cap. 25. n. 1. sanctionem an. 1539. art. 185. & 186. sanctiones, Aurelianensem, art. 10. Molinensem, art. 74. Blesensem, art. 37. edicta mensis Decembris, an. 1666. & mensis Augusti ann. 1749. art. 1.

1. CONSANGUINEL, CONSANGUINITAS. *Vide* sub verbo MATRIMONIUM, *Impedimentum consanguinitatis.*

CON-

CONSECRATIO. Vocabulum hoc omnes generationis ceremonias, acta omnia significat, per quæ consecrantur, quædam res, aut quædam personæ, per quæ scilicet hæ res, aut hæ personæ ita Dei cultui, servitioque addiuntur, ut, cum profanæ essent, evadant sanctæ, sacræque. Hæc nimis notione dicitur Altaria, calicia, Ecclesiæ; Episcopi consecratio: *Vide* verba hæc; *vide* itidem **BENEDICTIO, DE-DICATIO.** Consecrationis nomen peculiari ratione accommodatur actui, quo Sacerdos, qui Missam celebrat, panem, & vinum in Christi Domini Corpus, & Sanguinem mutat. *Vide* **EUCCHARISTIA.**

CONTINENTIA. Sumitur id nominis 1. pro cælibatu, nempe pro personarum statu, quæ conjugatæ non sunt, cujusmodi est sæcularis, & regularis cleri status. 2. Pro virtute, qua quispiam ab illicitis, & libidinosis, quas sensuales vocant, voluptatibus abstinet, & per quam etiam permixtas moderatur, atque adeo se his ipsis nonnunquam privat. *Vide* **CÆLIBATUS, MATRIMONIUM, VOTUM.**

CONTRITIO. Theologi contritionem ita vulgo definiunt, ut sit *animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* Est hæc ipsa definitio, quam Tridentina Synodus contra Lutherum tradit, qui contendebat, ut quispiam poenitentiam ageret, satis esse suam eum vitam mutare, quin eundem suam præteritam vitam edidisse, & detestari necesse esset. Continet ergo contritio essentialiter duo, præteritæ vitæ dolorem, & novæ vitæ propositum. Non est tamen necesse, ut bonum non amplius peccandi propositum, consiliumque formale sit, & explicitum, videlicet, non est necesse, ut poenitens dicat expressis verbis, exterius, interiusve, & secum ipse: *Mihi propono, statuoque me non amplius peccaturum. Et quod bonum, rectumque fuerit, id omnino facturum;* ad peccatoris justificationem, sufficit, ut bonum quod habet, non amplius peccandi propositum sit implicitum, & virtuale, satis nempe est, ut illud in alio actu contineatur, quemadmodum reapse continetur in contritionis actu, quem de suis omnibus peccatis, sincere

candideque resipiscens peccator adit, quamvis non dicat formaliter, & oretenus se non amplius peccare velle, quandoquidem fieri non potest, ut is ingenuè resipuerit, suæque omnia peccata, ut par est, detestetur, quia ea se non amplius patraturum statuerit.

Bisariam contritio dividitur, ut aliæ *perfecta* sit, *imperfecta* alia.

Perfecta contritio est de peccato dolor, conceptus ex causa amoris Dei super omnia, cujusdam scilicet dominantis amoris vi, qui efficit, ut poenitens Deum omnibus rebus præferat, peccatumque plus quam quodlibet aliud malum ob Dei amorem exsecratur, aversetur; & respuat.

Imperfecta contritio est de peccato dolor, ejusque detestatio, cui concipiendæ causam præbet turpitudinis, & deformitatis, quæ peccato inest, consideratio, & inferni, seu æternarum ibidem poenarum timor. Dolor hic proprie dicitur *attritio*.

Hæc contritionis divisio in *contritionem* perfectam, seu simpliciter *contritionem*, & in *contritionem* imperfectam, seu proprie *attritionem* est divisio generis in species duas, ut animalis in hominem, & leonem divisio. Ratio est, quia humana acta suas peculiare species ex peculiaribus causis trahunt, e quibus derivantur, quibusque animata quodammodo sunt, quoniam causæ, quoad humana acta sunt id, quod formæ, quoad physica composita, seu individua. Jam vero evidens est contritionis causam, causamque attritionis spectare ad speciem aliam, quoniam aliud est, amare Deum supra omnia, quæ contritionis causa est; aliud timere inferorum poenas, aut peccatum ob ejus fœditatem, ac deformitatem odisse.

Dividitur rursus contritio in *contritionem* perfectam, quoad ejus causam solummodo, & in *contritionem*, quæ tum quoad causam, tum quoad fervorem perfecta est.

Contritio quoad suam tantum causam perfecta dolor est de peccato, ex charitate conceptus, at inchoatus tantum. Hæc contritionis species, quoad causam perfecta est, quæ charitatis ratio, quæ eam animat, in suæque specie constituit.

taut, perfectior est quam quælibet alia ratio, quoniam omniam, seu moralium, seu theologialium virtutum perfectissima, & præstantissima charitas est, prout ejus objectum formale, & specificum; ut scholæ loquuntur, est essentialis, & absoluta Dei bonitas, quatenus hæc ei convenit, & non quatenus eadem nobis ipsis conveniens, & utilis est, vel ut verbo expediam; est Deus in se ipso spectatus, & quin ad nos referatur. Si ex hac charitatis causa, seu, quod ajunt, motivo concepta contritio in gradu parum vehementi, parumque ferventi est, perfecta esse dicitur quoad causam tantum; at si est in vehementi, & ferventi gradu, tum quidem, & quoad causam, & quoad fervorem, seu vehementiam dicitur esse perfecta.

Contritio esse debet interna, & vera, supernaturalis, suprema, & universalis. Debet esse interna, & vera, hoc est, ex vere mutati, & conversique cordis, quasi fundo derivari debet. Ob hanc nimirum causam præcipit nobis Deus, ut ex toto corde nostro ipsi nos ad eum convertamur, ut frangamus, scindamusque corda nostra per contritionem, & non vestimenta nostra. Debet esse supernaturalis ex parte principii, quod eam producit, & causæ, quæ eandem excitat; eam scilicet exercere debet Spiritus Sancti motio, & revelatum aliquod, at fide cognitum excitare, non autem naturale quidpiam, ejusmodi est infamia, quæ suapte natura criminali adhæret, ac temporalium timor poenarum, quæ fere crimen ipsum consequuntur. Debet esse suprema, omnes scilicet alios dolores prætergredi debet, ut proinde poenitens magis de Deo læso, quam de qualibet alia re moereat, tristisque sit; ac paratus omnia potius amittere, patique omnia, quam Deum ipsum per mortale peccatum lædere. Non est tamen necesse dolorem hunc sensibilem esse; sufficit eundem internum esse, impressumque in voluntatis veluti fundo, tamquam in dominante dispositione. Tandem, universalis esse contritio debet, omnia scilicet lethalia poenitentis peccata complecti, quia unum sufficit, ut eum Dei inimicum reddat, & quia vel unicus ipse peccati remissionem obtinere non potest, quin cætera eidem omnia, & singula condonentur.

tur. At necessarium non est, ut tot acta contritionis edantur, quot mortalia peccata peccata sunt; satis poenitenti est, ut, postquam sua omnia peccata, quod fieri per eum potuit, sibi in animum revocavit, edat contritionis actum, qui ad ea omnino omnia referatur, eademque ad unum omnia contineat.

Attritio porro bona quidem est, laudabilis, honestaque ipsa per se; at ad peccatorum sine Poenitentiae Sacramento justificandum nequaquam sufficit; ad id opus est contritio perfecta, contritio scilicet ex charitate, seu ex Dei, ob eum ipsum, amore concepta, non in gradu sane vehementi, sed in eo tamen gradu, qui eam amoris inchoationem, eam initialem & quod ajunt, appetitativae supremum amorem constituit, qui efficit, ut Deus rebus omnibus praefatur, quamvis eum nondum ardorem, eamque vehementiam ad junctam habeat, quae graviorum peccatorum enormitatem exaequet, quaeque interdum in poenitentibus singulari quadam, extraque ordinem ratione a Deo, & a gratia permotis perspicitur.

Illam vero contritionem imperfectam, quae attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennae, & poenarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniae, declarat non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsam, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo poenitens aditus viam sibi ad justitiam parat; & quamvis sine Sacramento Poenitentiae per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento poenitentiae impetrandam disponit. Hoc enim timore utiliter percussit Ninivita ad Jonas praedicationem, plenam terroribus poenitentiam egerunt, & misericordiam a Deo impetrarunt. (Concil. Tridentinum, sess. 14. cap. 4.)

Si quis dixerit eam contritionem, quae paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, quae quis recogitat annos suos in amaritudine animae suae, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, fuditatem, amissionem
eter-

divina beatitudinis; Et aeternae damnationis incursum, cum proposito melioris vitae, non esse verum; Et utilem dolorem, nec preparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam, Et magis peccatorem; domum illam esse dolorem coactum, Et non liberam, ac voluntarium; anathema sit. (can. 5.)

Dispanantur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati divina gratia, Et adjuvi, fidei ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse; quae divinitus revelata, Et promissa sunt, atque illud in primis, a Deo iustificari incipium per gratiam eius, per redemptionem, quae est in Christo Iesu; Et dum peccatores se esse intelligentes, et divina iustitiae timore, quo taliter consentiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tamquam omnis iustitiae fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per vadium aliquod, Et detestationem, hoc est, per eam poenitentiam, quam ante baptismum agi oportet, denique dum propinquant suscipere baptismum, inchoare novam vitam; Et servare divina mandata. (Bell. 16. cap. 3.)

Sunt autem quasi materia huius Sacramenti (Poenitentiae) ipsius poenitentis affectus, nempe contritio, confessio, Et satisfactio. (Bell. 15. cap. 3.)

Contritio, quae primum locum inter dictos poenitentis affectus habet, animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius; Et in homine post baptismum lapsio iterum prae parat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinae misericordiae, Et voto praestandi reliqua coniunctus sit, quae ad rite suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur. Declarat igitur sancta Synodus hanc contritionem, non solum cessationem a peccato, Et vitae novae propositum, Et inchoationem, sed veteris etiam odium constituit. . . Docet praeterea, etsi contritionem hanc aliquando perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliari, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam. (Cap. 4.)

Qui-

Quicumque sine prejudicio peculiarique hoc Tridentini Concilii testes expendere, fatabitur bona fide necessitatem, ejusdem initii charitatis ab eo statui, ut in Pœnitentiæ Sacramento justificatio suscipiatur. Etenim, 1. Concilium, describens in Capite sexto sessionis sextæ dispositiones ad justificationis gratiam in Baptismi Sacramento recipiendam impio necessariae, præter fidem, præterque spei actum, amoris etiam Dei, tanquam fontis omnis justitiæ, actum exposcit. Porro justificatio in pœnitentiæ, quam Baptismi Sacramento haud facilius acquiritur. 2. Deplorat eadem Synodus in sessionis 14. cap. 4. contritionem, nullo non tempore peccatori necessariam fuisse. Jam vero contritio, quæ omnibus retro temporibus peccatori necessaria fuit, est dolor potissimum ex Dei, ob eum ipsum, amore conceptus, quandoquidem semper homo Deum, ob eum ipsum amare debuit, præsertim cum opus habuit in gratiam cum eo redire. Ex alia parte, contritio, quam ad obtinendam peccatorum veniam Concilium ab omni tempore necessariam fuisse dicit, ea ipsa est, quoad speciem, per quam hominem, ante susceptionem Sacramenti Pœnitentiæ, cum Deo reconciliari testatur, cum ea quidem in eo perfectionis, seu fervoris gradu est, qui huic admirando effectui respondet. Contritio autem, quæ sine Sacramento justificat, est ea quidem certe de peccato vehemens, ex charitate perceptus dolor. Contritio ergo, quæ cum Sacramento justificat, est dolor, ex eadem charitate, et in gradu minus ferventi, minusque vehementi conceptus. 3. Concilium, sess. 14. cap. 9. contritionem, confessionem, & satisfactionem Sacramenti Pœnitentiæ veluti materiam esse pronuntiat; huic ergo Sacramento, ex Tridentino Concilio, essentialis contritio est. 4. Dolor in Pœnitentiæ Sacramento necessarius præteriti peccati odium, peccatique non amplius in posterum perpetrandi voluntatem suapte natura, seu, quod ajunt, essentialiter continet. Attritio vero non continet peccati odium, quoniam peccatum odio non habetur, nisi quatenus justitia diligitur: *tantum quisque odit peccatum, quantum justitiam diligit*; inquit S. Augustinus in sua 144. Epistola. Nec magis attri-

attritio peccandi voluntatem excludit, ut summus idem Doctor Augustinus in libro de Natura, & Gratia, cap. 57. docet his verbis: *Qui timore supplicii, quod lex minatur, non amore justitiae, se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liber est, nec alienus a voluntate peccandi.*

Nec dicatur Tridentinum Concilium, id evidenter pro certo ponere attritionem posse peccandi voluntatem excludere, dum ait: *Si voluntatem peccandi excludat.* Verum quidem est Concilium ponere, tamquam certum peccandi voluntatem per attritionem excludi posse, at solum ab actu per quem homo peccatum suum detestatur, non autem a peccatoris animo; videlicet, sola quidem attritio efficere potest, ut, qui ejus actum edit, nec explicite, nec implicite, seu virtualiter dicat: *Equidem peccatum patrarem, si illud impune patrare possim*; at eadem non potest a peccatoris corde habitualement ad peccatum affectionem excludere, ob eam sane causam, quia quod per solum metum, & sine boni amore fit, ex voluntario semper, & involuntario permixtum est; & quia voluntas semper quamdam quoad bonum repugnantiam servat, quae non aliunde, quam ex affectionis derivatur, qua eadem ad peccatum fertur, & a qua intime non recedit: *quae per metum aguntur*, inquit D. Thomas, 1. 2. q. 6. art. 6. in Corp. & art. 7. ad 2. *mixta sunt ex voluntario, & involuntario.* In eo, qui per metum aliquid agit, minnet repugnantia voluntatis, ad id quod agitur, secundum quod in se consideratur... Et ideo, quod per metum agitur, quodammodo est involuntarium.

D. Lambertus le Drou, Porphyrensis Episcopus, Papae sacris praefectus hanc Tridentini Concilii difficultatem in eum modum explicat, qui a nobis modo est expositus, in libro quem inscripsit: *De Contritione, & Attritione Dissertationes quatuor*, pag. 167. editionis Romae an. 1767. Hunc notandum, inquit, dissolvimus exponendo *Tridentinum de exclusionis voluntatis peccandi, non ab ANIMO ATTRITI, sed ab ipso solo actu attritionis.* Explicationem suam confirmat illustris Auctor in Enchiridio, seu Manuali Navarri, de Contritione, num. 2.

Nec

Nec magis dicatur Tridentinum Concilium definiisse attritionem sufficere cum Sacramento per, ea capituli 4. sessionis 14. verba: *Et quamvis sine Sacramento poenitentia per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen cum ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentia impetrandam disponit.* Falsum est Concilium per haec verba attritionis sufficientiam definiisse, eique, cum est Sacramento conjuncta, sufficientiam ylm tribuisse, quam non obtinet, cum ab eodem sejuncta est; nimirum non alia concilio mens fuit, quam ut Lutheri, Calvini, caeterorumque decimi sexti saeculi haereticorum errores damnaaret, in quos congregatum erat, quique contendeant attritionem suapte natura malam esse, hominemque, nedum bonum reddere, pejorem efficere; eundemque non modo ad gratiam in Poenitentiae Sacramento suscipiendam non disponere, sed hypocritam potius, ea ipsa gratia indigniorem facere. Id tradit disertis verbis Cardinalis Pallavicinus in sua Tridentini Concilii Historia, lib. 2. cap. 10. Theologi, qui decretum Capituli 4. sessionis 14. ubi de attritione sermo est, conficere jussi fuerant, ei decreto verbum *sufficit*, inseruerant; at illud Concilii Patres transverfo calamo deleri jusserunt, mandaruntque, ut ejus loco poneretur *disponit*, agentes, Catholicos Auctores super controversia, sufficiat, necne, ad gratiam in Sacramento impetrandam attritio, sectos esse, satisque habendum daminari Lutherum, qui eam nulla prorsus ratione ad justificationem disponere contendebat. Itaque, cum in decreto, quod primum Concilio propositum fuerat, haberetur: *declarat sancta Synodus attritionem sufficere*, Patres ita positum voluerunt: *Et quamvis sine Sacramento poenitentia per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen cum ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentia impetrandam disponit.* Concilium ergo, per haec verba, non tribuit attritioni Sacramento additam vim, quam non habet, cum ab eo separata est; id unum sibi vult, attritionem, quamvis absque Sacramento non sufficiat, inutilem tamen non esse, quoniam vel ante Sacramentum, ad gratiam in Sacramento impetrandam disponit. Jure igitur, ac merito generalis coetus Cleri Gallicani, ann. 1700. damnavit pre-

propositionem hanc: *Tridentinum adeo expresse definiuit attritionem, quæ non vivificat animam, quæque supponitur sine Dei amore esse, sufficere ad absolutionem, ut anathema pronuntiet aduersus negantes.* Hæc propositio, inquit Galliarum Clerus, *falsa est, temeraria, Concilio Tridentino contraria, & in errorem inducit.* At hic Augustus, doctusque coetus non eos solum damnavit, qui Tridentinum Concilium definiisse contendunt (in titulo: Super Dei amore, qui in Pœnitentiae Sacramento requiritur, Declaratio) attritionem cum Sacramento sufficere; veram etiam adoptavit eorum sententiam, qui inchoationis amoris charitatis necessitatem propugnant, declarans neminem debere se tutum credere, si in his ipsis Sacramentis duobus (Baptismo, & Pœnitentia), præter fidei, & spei actus, Deum, tamquam omnis iustitiæ fontem amare non incipit: *Ne quis putet, in utroque Sacramento securum se esse, si præter fidei, & spei actus, non incipiat diligere Deum, tamquam omnis iustitiæ fontem. Neque vero satis adimpleri potest, utrique Sacramento necessarium vitæ novæ inchoandæ, ac servandæ mandata divina propositum, si pœnitens primi, ac maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat; nec sit saltem ita animo præparatus, ut ad illud exequendum, divina opitulante gratia, se se excitet, ac provocet.*

Perspicitur Gallicanum clerum accurate hoc loco fidem, spem, amorem distinguere; a pœnitente requirere, ut Dei amoris actum edat, qui a fidei, & spei actibus differat; ac proinde sentire charitatem propriè dictam, ad peccatoris justificationem, cum Baptismi, & Pœnitentiæ Sacramentis necessariam esse; quoniam actus amoris Dei distinctus a spe esse non potest nisi charitatis actus, per quem Deus diligitur pure propter se ipsum, seu tamquam omnis iustitiæ fons, hoc est, tamquam infinitum ens, quod in suo sinu omnes omnino perfectiones continet. Ratio quam in id assert, ea est, quod iis duobus Sacramentis necessarium novæ inchoandæ vitæ, Dei quæ mandata servandæ propositum, satis executioni mandari, perficique non potest, nisi pœnitens in ea animi præparatione sit, ut ipse se excitet, animetque ad ex-

plendum, cum gratiæ subsidio, omnium mandatorum primum, maximumque, quod in eo est positum, ut Deus toto corde diligatur.

Alla præterea ratio, quæ contritionis ex charitate¹, seu Dei, ob eum ipsum, supraque res omnes amore conceptæ, in Pœnitentiæ Sacramento, necessitatem probat, ea est, quod ad usque decimum quartum sæculum, una tantum vox, & una tantum sententia super hac re, fuit in Ecclesia; quæ veritatis characteristica nota est, ex eo Vincentii Lirinensis principio, quod adeo notum, omniumque ore tritum est: *Quod semper, quod ubique, quod ab omnibus*. Qui primi de servilis attritionis sufficientia opinionem decimo sexto sæculo protulerunt, seu discrimini exposuerunt, se ejus inventores esse fatentur. Verum quidem est distinctionem inter contritionem, & attritionem a decimo secundo, & decimo tertio sæculis apud Alexandrum de Hales, Guillelmum Parisiensem, Albertum Magnum, &c. occurrere. At per attritionem Auctores hi omnem de peccatis dolorem, ex Dei licet amore conceptum intelligebant, cum dolor hic non eam perfectionis gradum attigerat, quem iidem necessarium censebant, ut contritionis nomine dignus esset, & gratiæ infusionem promereretur; afferebantque hunc Dei amorem, qui attritione continetur, esse *amorem præparatorium*, amorem ejusdem generis, cujus est charitatis amor, *quo amatur Deus secundum quod Deus, & propter id, quod Deus*; quique non differt a contritione, nisi secundum majus, & minus. (Cajetanus in *Opusculo de Attritione*, n. 4.)

Id denique in sententiam, quæ charitatis supra res omnes amorem, in Pœnitentiæ Sacramento, saltem inchoatum postulat, pertrahere debet cordatum quemque, quod hæc nunc in usu tuta est, tum quoad Sacerdotem, qui Sacramentum administrat, tum quoad pœnitentem, qui illud recipit, quoniam eorum contraria sententia, qui attritionis, seu amoris spei sufficientiam propugnant, est saltem dubia, minusque tuta. Jam vero, cum subest dubitatio, præsertim ubi de Sacramentorum validitate agitur, standum est a tutiori parte: *Tene certum, dimitte incertum*; quod Innocentius Papa .XL.

con-

confirmavit, sequentem propositionem damnans: *Non est illicitum, sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore.* Vide ATTRITIO.

CONVIVIA: Sunt Concilia bene multa, quæ conviviis interesse clericos prohibent. Vide CLERICUS.

CORPORALE, linteum sacrum, ita nuncupatum, quia super Altari ad Missam extenditur, ut ei proxime imponatur calix, & Corpus Christi Domini. Quære ORNAMENTA ECCLESIAE.

CORRECTIO. Jus correctionis est jus, quod ad omnes Superiores, & peculiariter ad Superiores Ecclesiasticos sæculares, & regulares pertinet. Penes Episcopum, communi jure, omnes propriæ diocesis clericos, sæculares, & regulares, universim, seu prout corpus constituunt, & singillatim, seu singulos corrigendi potestas est. Consuetudo, supra omnem etiam memoriam posita, non est capitulo, vel alteri corpori satis gravis, firmusque exemptionis titulus, ut correctionis jus contra ordinarium præferibat; est enim hoc Episcopati adherens jus. Parlamenti Parisiensis Arrestum, die 2. Septembris. ann. 1670. in Senonensis Archiepiscopi favorem, contra ejusdem capitulum editum, ei servat jurisdictionem, & jus visitationis in Senonensi Ecclesia; cum facultate mandandi, quidquid ex Ecclesiastica politia est, fierique, & instrui ex tempore, ac sine justitiæ formis potest.

Absoluta quoque religiosos corrigendi potestate, ex communi jure, Episcopus gaudet; at hæc tamen potestas redacta fuit ad crimina, aliosque casus, qui regulæ, constitutionumque Monasticarum executionem, seu observantiam non spectant, quique extra claustrum patrantur; ad ea enim attenta quod attinet, quæ ipsis in claustris contra Monasticam disciplinam perpetrantur, horum sæpe correctio ad regulares Superiores pertinet; quod non impedit, quin Episcopia id juris sit, ut regularium Superiorum negligentiam, aut conniventiam suppleant, qui vel ab iis moniti, suæ regulæ institutiq. vim, & actionem prolati sinerent.

Qualiter, Et quomodo debeat Prælatus procedere ad inquirendum, Et puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus novi, Et veteris Testamenti colligitur evidenter; ex quibus postea præcesserunt canonica sanctiones; sicut olim aperte distinximus, Et nunc sacri approbatione Concilii confirmamus... Ad corrigendos itaque subditorum excessus tanto diligentius debet Prælatus assurgere, quanto damabilius eorum offensas desereret incorrectas. (Concil. Lateranense generale XII. an. 1215. can. 8. De Inquisitionibus.)

Capitula cathedralium, Et aliarum majorum Ecclesiarum, illorumque personarum nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordatis... tueri se possint, quominus a suis Episcopis, Et aliis majoribus Prælatibus; per se ipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur; adjunctis, juxta canonicas sanctiones, toties quoties opus fuerit, visitari, corrigi, Et emendari, etiam auctoritate Apostolica, possint, Et valeant. (Concil. Trident. sess. 6. cap. 4. de Reform.)

Ecclesiarum Prælati ad corrigendum subditorum excessus prædenter, ac diligenter intendant; Et nemo secularis clericus, vel regularis, extra Monasterium degens, etiam sui Ordinis privilegii prætextu, tutus censeatur, quominus, si deliquerit, ab Ordinario loci, tamquam super hoc a sede Apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones, visitari, puniri, Et corrigi valeat. Quære REFORMATIO.

Ex Decretalium effatis, Episcopi in suarum visitationum cursu, solum correctionis in modum pœnitentias imponere possunt, at non ea facultate gaudent, ut in Ecclesiasticos processum instruant; tum quidem non tamquam judices, sed tamquam pastores corrigunt. Effata hæc in Gallia magnopere recepta sunt, (Monumenta Cleri, tom. 7. pag. 152. & seq.) nisi quod Episcopis in visitationibus in aliqua contentiosa criminalis jurisdictionis exercitatio conceditur, quoniam iidem sinuntur inquisitionem e regulis per sanctiones pro contentiosa jurisdictione præscriptis edere, superque inquisitione, accusatum decreto subdere; non tamen ad testium inter se, aut cum reo collationem, vel ad eorum repetitionem progredi.

CURA.

CURA. *Vide* PAROCHIA, PAROECIA.

CURATUS. *Vide* PAROCHUS.

CURIA. *Vide* AULA.

D A T.

DATA, est nota, seu designatio diei, anni, & loci, quibus actio facta est, aut actus editus. *Data* nomen donum, aut concessionem alicujus rei, seu *datum*, *concessum*, ut certum ponit, atque olim quidem iis tantum actis apponebatur, quæ donationem aliquam continebant. At, ex usu, *data* vocabulum designat tempus, quo actus aliquis editus fuit, seu donationem contineat, seu non; & *datum* perinde significat, atque *actum*, *scriptum*, *publicatum tali die*, *tali anno, tali loco*.

Data semper spectata fuit, tamquam essentialis actorum portio, præsertim cum publica sunt. Nihil æque commendatum est in canonico jure, quod e sola data statuit prælationis titulum in latorem actus non dati, seu dati posterius: *Qui prior est tempore, potior est in jure.* (*De Reg. in Sexto, C. Capitulum, de Rescriptis.*) Mandarunt quoque Concilia, ut in Synodicis, aliisque authenticis actis data, scilicet Episcopi nomen, annus, dies, & locus, quibus edita sunt, ponerentur.

Nono sancimus, ut unusquisque Episcoporum debeat describere judicium illud, quod in qualicunque Synodo constitutum est, vel ad illius Parochiam pertineat. Seu etiam constituimus, ut cum ratione, & ordine describat, qualis annus Domini computatur, aut a quali Archiepiscopo, & aliis assidentibus Episcopis investigatum, & confirmatum sit illud judicium. (*Concil. Carlichytense, an. 816. can. 9.*)

Statuimus, ut sigillum habeant non solum Archiepiscopi, & Episcopi, sed etiam eorum officiales, Decani rurales, necnon Ecclesiarum cathedralium Capitula, & cætera quoque collegia, & conventus cum suis Rectoribus, aut divisim, juxta consuetudinem, vel statutum . . . In principio quoque, vel in fine, cujuslibet scripturæ authenticæ, sufficientem datam inferi statuimus

diei, temporis, & loci. (Concilium Londinense, an. 1237. cap. 28.)

Ex Galliae jurisprudentia, publicis actis tam civilibus, quam Ecclesiasticis data, seu nota anni, mensis, & diei apponi debet; at acta privata valida sunt, etiam si datis, seu notis temporis careant; hæc tamen omissio, pro circumstantiis, in causa esse posset, ut ea fraudis suspicioni subessent. Sanctionis an. 1735. articulus 20. in testamentis olographis datam, scilicet adscriptam diem, ad eorundem validitatem, postulat. Recipiuntur in Gallia Romæ datæ, quæ per Idus, Nonas, & Kalendas fiunt; earumque omissio tamquam nullitas spectaretur.

DATÆ BENEFICIORUM. Per id nominis, in Romanæ cancellaria, venit inscriptio, quæ super registro fit, ad curtoris adventum, qui resignationis procurationem, aliamve beneficii postulationem affert. Distinguuntur in hoc negotio pecuniaria tempora tria, in Romanæ cancellariæ usu consecrata. 1. Tempus ipsius retentionis datæ. 2. Tempus supplicationis, seu datæ in registrum illatæ. 3. Tempus expeditionis provisionum; quod in expeditionariorum commissionibus exprimitur per hæc verba: *Retineantur data, mittantur ad registrum, & expediantur.* Cum datæ provisionum beneficiorum, ab una, eademque persona datæ simul concurrunt, nec hora notata est, ipsæ se mutuo destruant. Quod si hora notata sit in provisionum una, hæc præferatur. Præfertur etiam prior provissus, quamvis provissus posterior possessionem primus inierit. In concurrentia datarum provisionum, quas alii collatores aliis personis tribuerint, præfertur, cui a collatore provissum fuit, qui dignitate cæteris eminet: *Propter conferentis, ampliorem prærogativam.* Extra casum procurationis *ad resignandum*, datarum retentio, titulari vivente, provisionem nullam reddit. Cum Romana sedes vacat, non retinentur datæ, nec sumi possunt, nisi a novi Papæ electionis die.

E Galliarum effatis, (Monumenta Cleri, tom. 12. pag. 300.) persuasum est postulationem Papæ factam, concessamque gratiam censeretur, retentæ datæ momento ipso. Super hoc

hoc fundamento, sola data retenta præventionem contra patronos, & collatores Ecclesiasticos operatur. Regula *de Infirmis resignantibus*, quæ non nisi post admissam resignationem locum habere debet, currere incipit a datæ retentæ die. Perinde res habet in regula *de Publicandis*, quoad sex ad ineundam possessionem resignatariis concessos. Si forte, qui super resignatione datam retinuit, die datam sequente mortem occumberet, beneficium per ejus mortem vacare censeretur. Data ipsa retenta tam luculenter gratiæ concessionem operatur, ut ejus expeditio deinde concessa notari non possit, nisi a datæ retentæ, non a datæ currentis die.

Provisiones ergo, & signaturæ curiæ Romanæ censentur ab ea die datæ, (ibid. Tom. X. pag. 894. Tom. XI. pag. 1992. 1993.) qua Gallus cursor Romam pervenit, esset ea licet Paschatis dies. Has Papa ab eadem die expediendas curare debet: „ atque in casu recusationis ex parte Romanæ curiæ, is cujus interest, suam requisitionem aulæ præsentare potest, quæ jubet Episcopum, aliumve suam provisionem tribuere, ut ei sit idem effectus, ac si data apud Romanam curiam sumpta esset. „ Sunt hæc articuli 47. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ verba ipsa.

DATÆ (Parvæ). Ita nuncupantur datæ, quas beneficiorum titulares retinendas curabant in urbe Roma, quin eo mitterent procurationem resignationis eorundem beneficiorum, in eorum favorem, quibus de iis gratificari solebant; & id quidem, (Dumoulinius in suo contra parvarum Datarum Abusus) ut, suam post mortem, ea quibus volebant, tuta redderent, quin ullum periculum subirent, ne eadem amitterent, dum viverent. Causa exempli, qui alicujus beneficii titularis erat, ejus procurationem in consanguinei, aut amici favorem edebat; retinebat procurationem hanc, & interim ad expeditionarium scribebat, ut datam super eadem resignatione in Romana curia retineret, aliamque præterea, sexto quoque mense. Si resignans intra sex menses e vita excedebat, resignatarius procurationem mittebat, ut provisionem super data retenta expediendam curaret. Si resignans per sex menses superstes erat, resignatarius deserebat

primam datam, & sic porro, perficiendi causa, ut resignatio super postrema expediretur. Hoc adjumento, resignatarius certus erat se beneficii possessorem post resignantis mortem fore, quin hic illud, quoad vixisset, amittere posset, quia procuracionem ad resignandum, absolute ad provisionum expeditionem in Romana curia necessariam apud se custodiebat. Ut huic abufui, qui beneficia contra canonum mentem, ac dispositionem hæreditaria reddebat, remedium afferret, Henricus Rex II. an. 1550. edictum emisit, appellatum *Edictum de parvis Datis*, per quod mandavit, ut trapezitæ, per eundem curforem, resignationis monumenta cum ipsa ad resignandum procuracione Romam mitterent, & resignationes super inveteratis, exoletisque procuracionibus expeditæ nullæ essent. Urbanus quoque Papa VIII. omnes procuraciones ad resignandum, intra dies viginti, completas, consummatasque per editum mandatum voluit.

DATARIA. Designatur hoc nomine tum datarii officium, Prælati scilicet a Papa deputati ad recipiendos libellos supplices, qui eidem super beneficiorum provisionibus exhibentur, tum locus, in quo is obit officium suum. Porro datariæ locus est Vaticani interior pars, Papæ proxima. Ibi servantur registra plura, quorum unum publicum, secretum aliud ubi congestæ Apostolicæ supplicationes, quæcunque per *Fiat*, seu per *Concessum* signatæ sunt. Adest præterea registrum, in quod relatæ bullæ, quæ in cancellaria expediuntur; & quartum, quod brevia, & bullas, quæ per Apostolicam cameram expediuntur, custodit, & servat. His registris singulis suis invigilat officarius *Custos registri dictus*.

Inter datariæ officarios Datarius primas tenet; hic Papam exhibet, ut proinde quod ipse facit, quam late patet ejusdem officium, a Papa ipso factum censeatur. Datarius est, qui materias omnes secernit, quæ in supplicationibus eidem exhibitis continentur, quique eas ad Papam signandas desert, cum de iisdem Pontifex directe cognoscere debet, aut, qui eas ad eum remittit, ad quem spectant jure ipso. Cum datarii commissio Cardinali tribuitur, hic dicitur *Prodatarius*.

tarus, quia Romæ quidem existimatur datarii qualitatem eminenti Cardinalis dignitati non convenire.

Subdatarius est officiariorum unus a Papa delectus e Romanæ curiæ Prælatiis, ut datario supplicias ferat, quin ab eo pendent. In eo versatur subdatarii præcipua functio, ut rerum, quæ in gravibus supplicationibus occurrunt, summaria extrahat, signet, registretque.

Datarum præfectus est datariæ officarius, ad quem sollicitator Romæ residens suum monumentum, suamque procurationem ad resignandum perfert, si petitio super resignatione sit. Statim ac Gallus cursor Romam pervenit, litterarumque fasciculum sollicitator accepit, edit hic in consecutionem parvum monumentum continens impetrantis nomen, & qualitates, beneficia, de quibus ei jam provisum est, si quod habet, impetrati beneficii nomen, & qualitates, denique dispensationes, quas provisioni additas vult; ita quidem per declarationem diei 3. Augusti an. 1718. præscriptum est. Hoc deinde monumentum sollicitator ad datarum præfectum, ejusve substitutum affert, & in capsulam huic peculiari usui addictam conjicit, in quam monumenta singulis horis conjici possunt, & e qua ante mediam noctem ea quotidie extrahuntur, iis accurate summatim, aut per notas adscripto tempore. Si monumentum, seu libellus supplex, elapsa mediâ nocte, in capsula ponitur, etsi cursor, seu ordinarius, seu extraordinarius, ante noctis dimidium venerit, data diei tantum est, quæ ejus adventum sequitur.

DECANUS. Eum Romani designabant hoc nomine, qui decem militibus præerat, seu decadis judicem. Adoptavit id nominis S. Benedictus, cujus regula frequentibus in Monasteriis Decanos statutos vult, quorum singulorum regimini subint religiosi decem. Migravit Decani nomen a S. Benedicti Ordine ad cathedrales, & collegiatas Ecclesias. Triplicis generis Decanos, Monasteriorum scilicet, cathedralium, aut collegialium Ecclesiarum Decanos, denique rurales Concilia memorant.

Decani nomen in Capitulorum aliquibus eum tantum significat, qui inter canonicos tempore praeit, quin dignitatem adjunctam habeat; at in plerisque pro prima, aut secunda Capituli dignitate sumitur. Id ab usu pendet, qui Decanorum gradum, itemque jurisdictionem, ac munia moderatur. Ex communi jure, Decanus sumi debet *de gremio Capituli*. Hujus effati vi, *unus de gremio tantum potest eligi, & promoveri ad Decanatus dignitatem*. Cum Decanus non est *de gremio Capituli*, non eo jure gaudet, ut ei praesit, cum de negotiis ad praebendarum oeconomiam, ac temporalium rerum administrationem spectantibus ibidem agitur; sed solum cum agitur de moribus, & Ecclesiastica disciplina. Decanatum alii, ut Trecentenses in Campania, & S. Quintini in Picardia mere electivi sunt; alii sunt electivi confirmativi; & hi quidem resignari possunt *in favorem*, in Romana curia, electionis jure, si forte Decanatus resignatus per mortem vacaverit, apud Capitulum remanente. Quod attinet ad Decanatum, aut quamvis aliam primam dignitatem cathedralis, vel collegialis Ecclesiae, ut iis quispiam insigniatur, Sacerdotio initiatus, & viginti quinque annos natus sit, oportet, ex Declaratione diei 13. Januarii an. 1742.

Decanorum jurisdictio, jura, & munia pro aliis peculiarum Ecclesiarum usibus alia sunt. Regularum ratione habita, Decani, qui Canonici sunt, omnibus citra exceptionem Capitulis praesunt; Capitulares conclusiones, ad suffragiorum pluralitatem, pronuntiant; solemnibus diebus festis, si Episcopi absint, aut desint, officium peragunt; supra chorum, canonicorum mores, Ecclesiae moderationem, ac disciplinam inspectione gaudent; at Episcoporum jurisdictioni subsunt, nisi contrarius illis titulus, aut possessio suppetat. Cum huic Episcoporum jurisdictioni exempti sunt, id jure, tamquam Pastores, obtinent, ut iis, qui sunt *de gremio Capituli*, Sacramenta administrent, & sepulturam tribuant. Coriales iidem functiones, cum hae quidem eorum Decanatus addictae sunt, sine dioecesani Episcopi litteris, quae visae & electae, nec valide, nec licite obire possunt, nisi potestas omnibus deinceps eum Decanatum obtinentibus concessa fuerit.

Ca-

Capituli Decanus eo jure per dignitatem gaudet, ut peculiariter in modum, se in actis ita nominari jubeat: *Decani, seu Propositi, Canonici, & Capitulum*, quia, inquit Glossa, *Prælati, & Capitulum sunt diversi*.

Decani rurales succedere Chorepiscopis, quorum officium erat ruris pardecii invigilare; at iis non amplius aliæ functiones suppetunt, quam quæ per diocecesos statuta, perque eorum commissiones præscriptæ sunt. Secundum hæc magis usitata munia, monere debent Episcopum, quomodo feres habeant in eorum Decanatu, seu quoad spiritualia, seu quoad temporalia Ecclesiarum negotia, Parochis invigilare, sancta olea in eos distribuere, ad eos Episcopi constitutiones, & mandata mittere, Ecclesiasticas collationes indicere, presbyteros ad confessionem, re ita postulante, cumque in ad commissio iisdem suppetit, approbare, visitare ægrotantes Parochos, & his extrema Sacramenta administrare, denique generatim omnes Archipresbyterorum functiones edere, a quibus non differunt, nisi nomine. Gibertus, *Instit. Eccles. & benef.* T. I. pag. 163. edit. an. 1750.

Decevinus, sicut sancta regula dicit, ut Monasterium, ubi fieri possit, per Decanos ordinetur. (Concil. Moguntinum, an. 813. can. 11.)

Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, & omnes Canonici, & Decani nullam omnino faminam habeant. (Concil. Lillebonense, an. 1080. can. 3.)

Ut nullus fiat Decanus in Ecclesia, nisi Presbyter. (Concil. Claromontanum, an. 1095. can. 3.)

Auctor *Tractatus de Beneficiis Ecclesiasticis*, impressi Parisiis, in tribus Vol. in 4. an. 1734. alt. tom. I. pag. 85. Decani nomen in hoc canone primum occurrere. Falsitur Auctor hic; id enim nominis, ut modo vidimus, occurrit in Concilii Lillebonensis, an. 1080. habiti can. 3. & quod majus est, in Moguntini Concilii an. 813. celebrati can. 11.

Super his debite observandis (psalmodia, gravitate, modestia), aliisque ad divini officii prosecutionem, ac chori disciplinam spectantibus, Decanus, & Capitulum, vel cui onus incumbit, dilig-
gen-

gentes invigilet. (Concilium Senonense, seu Parisiense, anno 1528. decreto 18. Circa mores.)

Cum collegiata Ecclesia secundaria sint post cathedrales, & instar illarum (quod ad ordines ministrantium, divinumque cultum attinet) constituta; utrobique Decanis cura erit, ut clericos suos ad observationem priorum rituum provocent, ac reducant; ut ad agendam vitam clerico dignam perpetuo cohortentur, & impellant; ut a negotiis, a tumultibus mundanis revocent; ut magis saeculi, quam Christi milites videantur; ut comestationibus, ebrietatibus, ac omni luxui interdiciant; denique ut suo officio satisfacere compellant. (Concil. Colonienſe, ann. 1536. Par. III. cap. 2.)

Statuitur, ut posthac omnes, qui vel Praepositorum, vel Decanorum, vel Scholasticorum, vel custodum, vel cantorum dignitatibus jam praefulgent, aut porro ornandi erunt, praesentes suis Ecclesiis, utilem, & nomine dignam operam praestent. (Concil. Moguntinum, an. 1649. cap. 7. Circa mores.)

Decani rurales in sua assidui maneant, ac vigilent specula. saepe moneant clericos, & potissimum curatos pie vivere, ac orationibus instare, hortarique gregem suum ad poenitentiam, & vitam emendam. (Concilium Remense, ann. 1564. Statuto 18. & 19.)

Perspicitur ex his canonibus, Capitulorum Decanos inter-
nae, externaeque, quoad canonicos, disciplinae moderatores,
praesides, seu capita fuisse, idque juris obtinuisse, ut eos ad
officia perficienda, quibus addicti erant; adigerent, negligentesque, aut refractarios punirent. Nunc temporis, eorum
jurisdictio plus minusve patet, in Gallia, pro peculiaribus
cathedralium, & collegialium Ecclesiarum consuetudinibus.
Sunt Ecclesiarum plures, inquit Fuetius (lib. 2. cap. 3.) in
quibus Decanus eo jure gaudet, ut in canonicos, aliosque
beneficiarios, qui defunt officio suo, levem, quasque paternam
correctionem exercent; eos chori, & Capituli edita,
ad dies aliquot, interdiciat; eosdem privet, ad aliquod
tempus, suis distributionibus, &c. Cum autem hi oblectari
voluerunt, suum Decanis jus per curiae Aresta servatum est,
in Ecclesiis potissimum, in quibus, qui primas tenent, adhuc

Abbatum, & Priorum nomen gerunt, quæque ab origine regulares erant. At nulla prorsus Ecclesia est, in qua canonicos interdicendi, aut excommunicandi jus penes Decanos sit; eosque, cum id facere ausi sunt, Parlamenta cohibuerunt, declararuntque id abusus subesse, ut testatur Fevretius, in *Tractatu de Abusu*, lib. 4. cap. 4. n. 3. Non desunt Ecclesie, in quibus jurisdictio Decano, totique, prout corpus conficit, Capitulo communis est.

DECIMA. Vocabulum hoc, quod alicujus rei decimam partem significat, ex usu trifariam sumitur; ut primo scilicet id innuat, quod Ecclesie Ministris fideles ad eorum sustentationem tribuunt; secundo decimam e regni bonorum redditibus partem, quam sibi Rex a populo collatam vult; tertio subventionem, subsidiumve, quod Regi clerici, prout regimen opus habet, ex Ecclesie bonis solvit. Hæc porro a clero decimæ primum quidem non nisi ad statum tempus concessæ fuerunt; eademque ob sacra bella tantummodo petebantur. Prima cujus historia nostra meminerit, ea est, quæ Carolo Martello, ad Papæ contra Longobardos, defensionem, sæculo octavo concessa fuit. Altera, *Saladina* præcipua, concessa fuit Philippo Augusto, an. 1188. ad bellum contra Saladinum, rumoris ergo, qui percrebuerat eum Jerosolymam potitum esse; Cruce signati tantum, Bernardini, Chartusiani, Religiosi Fontevraulienfes, & leproforum Hospitalis ab hac taxa exempta fuere. Sancto etiam Ludovico regnante, an. 1267. ad Terræ Sanctæ bellum sumptæ decimæ. An. 1215. generale Lateranense Concilium, sub Innocentio Papa III. decimas ob eandem causam indixit: *Ex communi Concilii approbatione statuimus, ut omnes omnino clerici, tam subditi, quam Prælati, vigesimam partem Ecclesiasticorum proventuum usque ad triennium conferant in subsidium Terræ Sanctæ . . . quibusdam dumtaxat religiosis exceptis, ab hac prætaxatione merito eximendis, illis similiter, qui assumpto, vel assumendo crucis signaculo sunt personaliter profecturi. (Expedi. pro recuperanda Terra Sancta.)* An. 1274. Lugdunense secundum generale Concilium decimas in hunc ipsum finem præscripsit.

Eandem deinde tam crebro concessas sunt, ut ordinarium, sub Franciscō I. ut nonnulli, aut sub Carolo IX. ut alii referunt, subsidium evaderent. Clerus, an. 1561. ad colloquium cum jactatis Reformatis, Pissiaci congregatus recepit se soluturum Carolo Regi IX. librarum annua sexdecim centena millia, per contractum, sex annorum spatio, & redempturum intra decennium triginta librarum millia supra sexcenta in fortis censum e libris septies decies centies mille quingentis sexaginta mille, quibus gravatum erat Parisiense Palatium, quoad privatos plures, qui Regi mutuam pecuniam dederant. An. 1562. & subsequentibus, Carolus Rex IX. magni momenti summas mutuatus est, quantum censui subdidit memorata sexdecim centena librarum millia, perinde ac si donum illud perpetuum esse deberet. Hic impositionis contractus, an. 1589. renovatus fuit a clero ad annos decem, & ita semper decimo quoque deinceps anno; redactusque, an. 1726. ad libras sexcenta quadraginta sex supra librarum millia quadringenta quadraginta duo. Subventio hæc, quam ita clerus singulis annis decem in coetibus renovat, quibus a contractu nomen, appellatur *decima ordinaria*, seu *vetus decima*, seu *décima contractus*. Cæteræ subventiones vocantur *decima extraordinaria*, earumque duo genera sunt. Aliæ sunt impositiones annuæ; (Monumenta Cleri, tom. 8. pag. 1200.) perinde ac *décimæ ordinariæ*, sed ab his tamen origine differunt; hæc scilicet institutæ fuerunt ad solutionem censuum; qui super clero per plures coetus constitutæ fuerant, ut suppeditarentur summæ, quas Rēgēs non uno tempore a regni beneficiariis petere coacti fuere; aliæ vero sunt *dona gratuita*, quæ clerus Regi quotannis solvit, & *extraordinariæ* præterea subventiones, quas idem clerus passim solvit, prout regiminis ratio postulat. Spectatis regulis, *décimæ*, tum quæ ex Ordine, tum quæ extra ordinem sunt, non sumuntur, nisi a secularis, aut regularis cleri membris, quibus beneficia, vel bona Ecclesiastica suppetunt.

Præter decimas, de quibus hactenus, erant aliæ, quas summi Pontifices, & peculiariter, qui Avinionensi residebant, tamquam prope consuetum tributum super clero sumebant.

Con-

Conciliorum duorum, quæ Salisburgi habita, primum, ann. 1310. Clementi Papæ V. biennii decimas adjudicavit; at Constantiense abolevit hæc omnia decimarum genera, mandavitque, ut non amplius in posterum nisi de causis gravibus ex universæ Ecclesiæ bono ductis, unanimique Prælatorum consensu fultis, decimæ sumerentur: *Præcipimus, & mandamus, jura quæ prohibent inferioribus a Papa decimas, & alia onera Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis imponi, districteius observari. Per nos autem nullatenus imponantur generaliter super totum clerum nisi ex magna, & ardua causa, & utilitate, universalem Ecclesiam concernente, & de consilio, & consensu, & subscriptione fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & Prælatorum, quorum consilium commode haberi poterit; nec specialiter in aliquo regno, vel provincia, inconsultis Prælati ipsius regni, vel provincie, & ipsis non consentientibus, vel eorum majori parte, & eo casu per personas Ecclesiasticas, & auctoritate Apostolica duntaxat leventur.* (Sess. 43. an. 1418.)

Animadvertendum est Martinum Papam Quintum esse, qui in hoc decreto cum Concilii approbatione loquitur, ac licet urgent Ecclesiæ negotia, opus esse consensu Principis, ut reddatur omnino legitima, super Ecclesiasticis per ejus dittem bonis, decimarum exactio.

DECIMÆ. Vox hæc, *decima*, sæpè vi, rei partem significat, quæ nonam inter, & undecimam media est, cujusmodi est terræ fructuum decima pars. Ex usu, per decimæ nomen significatur pars, quæ accedit ad decimam, ut duodecima, decima tertia, &c. Decima generatim est fructuum portio, quæ debetur decimatoribus, hoc est, iis quibus est decimæ percipiendæ jus, seu clerici, seu laici sint. Minus generali sensu accepta decima est quædam hujus terrarum orbis bonorum portio, quam Deo fideles in remissionem supremi dominii, quod eidem supra creatas res omnes est, ad ejusque Ministrorum sustentationem offerunt. Nos hæc discutienda suscipimus: decimæ originem, & naturam; ejus genera singula; res, & quibus ea solvi debet; personas, quæ de-

debent eam solvere, easque, quibus eadem solvenda est; ejus solvendæ tempus, & rationem; decimatorum jura, & obligationes; decimæ præscriptionem; decimæ judices; & decimas, quæ infeudatæ vocantur.

§. I.

Decimæ Origo, & Natura.

Ut recte de decimæ origine, & natura judicetur, sunt animo reputanda duo, ejus substantia, & ejusdem ratio. Decimæ substantia, seu decima ipsa materialiter, ut loquuntur, & quoad substantiam spectata stipendio continentur, seu mercede, seu operæ pretio, quod ad Altaris Ministrorum sustentationem requiritur. Decimæ ratio est ad decimam, aut decimæ proximam partem redacta peculiarium fructuum quantitas, qui decimabiles, seu decimæ obnoxii, eique quam diximus, sustentationi addicti, consecratiq; sunt. Si decimæ substantia spectetur, negari non poterit in naturali, divinoque jure suam ei originem esse, eandemque, quod inde consequitur, hujus utriusque juris vi solvi oportere, quandoquidem natura, & Religio ex condito eam populis obligationem imponunt, ut ad sustentationem satis Altarium Ministris suppedient, a quibus præcipua, magisque necessaria servitia recipiunt. Hac de causâ ethnici ipsi suæ religionis Ministris omnia, quibus opus habebant, semper copiose, largique tribuerunt, & S. Paulus primæ Corinth. cap. 9. nos docet Christum Dominum illis, qui Evangelium annuntiant, in mandatis dedisse, ut de Evangelio viverent. At si decima pro ea certa, stataque decimæ fructuum partis quantitate sumatur, quæ Ecclesiæ Ministris solvitur, Theologorum, & Canonistarum, plerique S. Thomam (2. 2. quæst. 87. art. 1.) secuti, asserunt decimam, hæc notione sumptam, humani solum tam Ecclesiastici, quam civilis juris esse, seu quia decima hoc sensu accepta ante sextum Ecclesiæ sæculum hand locum habuit; seu quia superiorum sæculorum Patres, & Concilia non jubebant, sed hortabantur solum populos, ut eam solverent; hinc ea apud S. Joannem Chrysostomum loquendi ratio: *ubi decima est, ibi etiam decimeque est; tum quia*

non

non ea generatim obtinet, quippe quæ in omni Orientali Ecclesia prorsus ignota est; tum quia in Occidentali Ecclesia ipsa, ubi viget, bene multi sunt ab eadem exempti; tum denique, quia in hac ipsa Ecclesia non eadem ubique est, sed pro aliis temporibus, locis, consuetudinibus alia, adeoque præscriptioni, quoad quantitatem, seu quoram partem obnoxia. Hæc autem omnia cum naturalia, & divini juris obligatione copulari non possunt, quia ejusmodi jus omnia hæc discrimines, hæc restrictiones, hæc exceptiones, hæc varietates non patitur.

Ergo in Christiana Ecclesia, primis temporibus, clerici & voluntarii fidelium oblationibus tantum vivebant, & hæc quidem oblationes ipse decimis ortum præbuerunt, ad eam imitationem, quas Moses Hebræis præceperat. Eas unanimi sententia Principes, & Præfules lege firmarunt. Conciliorum primum, quod eas veluti debitum quoddam mandat, suoque mandato excommunicationis poenam in refractarios addit, Matiscoënsis secundum est, an. 585. habitum, quod in hac rem ita loquitur canone quinto: *Leges itaque divinas, confidentes Sacerdotibus, ac Ministris Ecclesiasticis, pro hereditatis portione omni populo præceperunt decimas fructuum suorum locis sacris præstare; ut nullo labore impediti, horis legitimis, spiritualibus possint vacare Ministeriis. Quas leges Christianorum congeries longis temporibus custodivit, interemerat; nunc autem paulatim prævaricatores legum pene Christiani omnes ostenduntur, dum ea, quæ divinitus sancita sunt, adimplere negligunt. Unde statuimus, ac decernimus, ut mos antiquus a fidelibus reparetur; decimas Ecclesiasticis famulantibus caeremoniis populus omnis inferat, quas Sacerdotes, aut in pauperum usum, aut in captivorum redemptionem promovantes, suis orationibus pacem populo, ac salutem impetrant. Si quis autem contumax nostris statutis saluberrimis fuerit, a membris Ecclesiarum omni tempore separetur.*

Quamvis canon hic de Ecclesiastica decima, tamquam de re debita primus mentionem faciat, de ea tamen, quod animadversione dignum est, tamquam de lege loquitur, quam omnes Christiani fidelis accuratissime olim servabant. De ea-

dem præterea loquitur, tamquam de divina quadam lege, procul dubio, quoad substantiam, ut explicuimus.

§. II.

Decimarum genera plura.

Dividuntur decimæ, i. in decimas prædiales, seu reales, personales, & mixtas. Prædiales, seu reales decimæ sunt, quæ percipiuntur e terræ fructibus, ut e tritico, vino, lignis, leguminibus, &c. Personales sunt, quæ e personarum labore, & industria, ut ex negotio, arte, venatione, piscatione ducuntur. Mixtæ sunt, quæ partim a natura, partim ab hominum industria proveniunt, cujusmodi sunt decimæ carniæ, scilicet animalium, quorum emolumentum partim a terra ubi sunt, & partim ab eorum cura, qui iidem invigilant, derivatur.

2. Reales decimæ subdividuntur in grossas, & minutas, seu virides. Grossæ sunt, quæ percipiuntur e præcipuis regionis fructibus, ut e vino, oleo, frumento, fecali, hordeo, avena, hujusque generis granis aliis. Minutæ, seu virides sunt, quæ sumuntur e minoris momenti fructibus, cujusmodi sunt pisum, faba, lenticula, napi semen, linum, cannabis, &c. Refertur etiam inter minutas decimas caro, nempe animalium decima. Cæterum decimarum natura pro locorum varietate mutatur, & quæ alicubi decima grossa est, ejusmodi non est alibi. Non ergo firmæ, communesque regulæ super hoc capite statui possunt. Id unum generatim pronuntiari potest, triticum universam grossam decimam esse, & legumina vulgo, spectatisque regulis, ad minutas decimas pertinere.

3. Decimæ dividuntur in veteres, & novales. Veteres sunt, quæ sumuntur e terris, quæ ex omni tempore colte fuere, seu semper ejusdem generis fructus ediderint, seu mutationem subierint. Novales sunt, quæ sumuntur e terris, haud ita pridem in cultu positis, cum incultæ prius essent.

4. Decimæ tribuuntur in ordinarias, eas nempe de quibus hætenus; *extraordinarias*, scilicet eas decimas, quæ olim e summorum Pontificum consensu impositæ, principi-

busque ad statum tempus concessæ fuere; *solitas*, eas nimirum, quæ in aliqua regione solvi consueverunt, suntque ibidem ex longo tempore in usu positæ; & *insolitas*, quæ non jampridem solvuntur, quæque e novo usu sunt, aut quæ non solvuntur omnino, quasque tamen aliqui sibi debere contendunt.

5. Decimæ dividuntur in Ecclesiasticas, & profanas, seu infendatas. Ecclesiasticæ decimæ sunt, quæ percipiuntur ab Ecclesiasticis ob spiritale, quod obeunt, Ministerium, & sine ullo feudi onere. Profanæ, & temporales, seu infendatæ decimæ sunt, quæ possidentur feudi titulo, non sine fidei, & clientelaris obsequii, aliorumque dominicalium officiorum onere. Infendatæ decimæ nunc temporis e sæcularium bonorum genere sunt, & possidentur a laicis.

6. Adest etiam in aliquibus regionibus decima, quæ nuncupatur ad *arbitratum*, vel ad *voluntatem*, quia fidelium arbitratui, voluntatique relinquitur ejusdem solutio; & alia, quæ *consecutionis*, seu *sequela* decima dicitur. Solvitur hæc ex animalibus cultui addictis, partim decimatori loci, in quo eadem hiemandi causa detenta sunt, & partim decimatori loci, in quo fuere ad colendas terras adhibita. *Consecutionis* itidem, seu *sequela* decima vocatur ea, quam Parochus percipit ex alterius parocciæ solo, quod ab ejus parochiano colitur.

S. III.

Res, e quibus solvenda decima.

Ex Decretalium communi jure, quod plura etiam Galliæ Concilia firmarunt, solvenda est decima ex omnis generis fructibus, emolumentis, aut redditibus terræ, humanæque industriæ, cujusmodi sunt, qui proveniunt ex agris, vineis, pratis, negotio, labore, militia, animalibus, &c. At jamdudum in Gallia non amplius usui sunt personales, æque ac domorum, equorumque decimæ. Ibidem non agnoscuntur nisi reales decimæ, nec certa ulla, multoque minus uniformis regula suppetit, cujus ope recte dignoscantur res, quæ decimis subsunt, quæve non subsunt. Una, & unica

super hoc capite regula consuetudo est; & consuetudo quidem ipsa non in eodem solum regno, aut in eadem provincia, sed in eadem quoque regione, multiplex, & varia est. In quibusdam parœciis decima solvitur ex omnibus soli fructibus, ut tritico, avena, hordeo, piso, faba, ductis filis, agnis, porcis, &c. In aliis decima non nisi de granis, & vino solvitur. In hac parœcia, ex fœno decima, non ex olivis colligitur; in parœcia proxima, ex olivis quidem, at non ex fœno. Localis ergo usus cujusque parœciæ, cujusque territorii, cujusque regionis super hac re consulendus. Quid? quod in eadem parœcia varius, & multiplex usus obtinet; at proximorum, & regionis usus peculiari quorundam possessioni prævalet, cum nullus illis titulus suppetit, quæcunque sit eorum possessionis antiquitas. Ex admodum communi usu, nec nemora, nec fœnum, nec pira, nec poma, nec cæteri minuti fructus decimam solvunt, præsertim in regionibus vinearum plenis, ubi eadem e vino solvitur.

§. IV.

Personæ, quæ decimam solvere debent, quibusque eadem solvenda.

Ex communi jure, omnes omnino personæ, cujusunque status, & conditionis sint, decimam solvere debent, nisi eas eidem eximat privilegium, quod ex eodem communi jure, non nisi a Papa concedi potest. Itaque laici æque, atque Ecclesiastici, & Religiosi, Principes, Reges, divites, & pauperes, emphyteutæ, & proprietarii, hæretici, Judæi, atque adeo infideles ipsi decimam solvere debent, ex generali regula, quæ suas tamen exceptiones patitur. 1. Episcopi decimam non solvunt ex *Episcopalis* ipsorum mensæ redditibus, nec item Parochi de fundorum redditibus, qui eorum parœciis adnexi sunt, in aliisque parœciis existunt. 2. Simples pariter clerici non eam solvunt e suorum beneficiorum redditibus, nisi cum bona, quæ eorum beneficiis constituendis inservierunt, ei suberant, antequam ad ejusmodi beneficiorum constitutionem conferrentur. 3. Religiosi sunt de-

ecimæ exempti per generalia, aut particularia privilegia, quoad terras, quas suis ipsi manibus colunt, suisve impensis colendas curant, at non quoad eas, quas locant, exceptis ræmonstratenſibus, qui decimam non solvunt pro terris ipsis, quas locant ad brevius tamen, quam decem annorum patium. Religiosi, licet exempti, decimam quoque debent ob bona, quæ ipsi conducunt, quæve non privilegiatis personis vendunt, quia privilegium personis, non fundis affectum est. 4. Inter eos, qui privilegiati sunt, alii existunt, quorum privilegium continetur in juris corpore, sunt item illi, quorum privilegium ibidem non continetur. Qui privilegio gaudent, quod continetur in juris corpore, cujusmodi sunt equites Melitenses, & religiosi Cistercienses, non ei legi subsunt, suum ut privilegium exhibeant, cum illud a cæteris per legitimos titulos probandum sit. Si privilegiatus decimam solvit, non potest, quod dedit, repetere; quod si eam solvit per annos quadraginta, suum privilegium amittit; non immerito præsumitur ei renuntiasse. (Gibertus, *Institut. Eccl. & benef.* Tom. II. pag. 305. edit. an. 1750.)

Personæ, quibus decima præ cæteris omnibus solvenda est, sunt Parochi, quia ejusdem percipiendæ jus ad eum magis, quam ad quemvis alium directe pertinet; est hinc inter canonistas effati loco, turrim campanariam efficere Parochi titulum ad decimam percipiendam. Nititur effatum hoc decimarum destinatione, quæ recta, potissimumque parochorum sustentationem spectant, quos status adigit, suos ut parochianos edoceant, iisque Sacramenta administrent. Quare Parochiani tenentur decimam suis Parochis solvere, cum legitimos alios decimatores non habent, quamvis hanc nunquam iisdem solvissent. Decimatores ergo alii, quam Parochi, sunt decimatores privilegiati, & contra commune jus; hujusmodi sunt Episcopi, Abbates, alique beneficiarii, Capitula, Monasteria, laici. Litigia in decimatorum negotio fere semper e possessione finiuntur; atque in litis casu decimatores ordinarii semper debent provisionis in modum frui; personales decimæ, quæque novales dicuntur, Parochis præ cæteris decimatoribus communi jure debentur.

§. V.

Solvenda Decimæ tempus, & ratio.

x. **P**ersonalis decima solvitur ad anni finem; & realis decima eo ipso tempore solvenda est, quo fruges colliguntur, qua de re decimator per publicationem, vel aliter moneri debet. Animalium decimæ ad localem consuetudinem exigendæ, quoad tempus, numerum, lanam, &c. Ad agnos, & alia bruta animalia decimæ obnoxia quod attinet, ea est universim regula, ut dentur, cum clausa sunt, & quin petantur, præteritæque decimæ perinde, ac præsentis solvantur. Alia, quæ & ipsa generatim obtinet, quoad res alias, quæ decimæ subsunt, regula est, ut eadem res ad decimatorum horreum deferantur, cum id nec laboris, nec impensæ multum postulat.

2. Solvenda est decima ante agrarii legendi jus, ante eam scilicet fructuum portionem, quæ domino, vel alteri solvitur, a quo fundus tenetur. Ratio est, quia agrarii jus ipsum quoque decimæ subest. Ob eandem causam, ubi decima infeudata, & decima Ecclesiastica locum habent, Ecclesiastica decima ante infeudatam solvitur. Ad decimæ quantitatem quod spectat, standum est locorum usui. Si manipulorum, ad decimam e loci usu solvendam, haud satis in agro est, id additur alteri, vel ex eo, quod adest, decima solvitur. Eadem est animalium ratio. Quæ unius anni sunt, iis addenda, quæ alterius, aut eorum faciendæ æstimatio.

§. VI.

Decimatorum Jura, & Obligationes.

x. **D**ecimator eo jure gaudet, ut terræ, quæ colitur, fructus percipiat, non autem ut proprietarium ad eandem colendam adigat. Parochus decimator nec parochiano vim inferre, qui renuit ei decimam solvere, nec eundem Sacramentis privare potest. Cum is charitatem erga suos Parochianos, qui pauperes sunt exercere vult, quemadmodum reapse debet, non eos proinde decimæ solvendæ eximere

mere potest, quia non est ejus dominus, & quia eos eidem eximens, præscriptioni locum præbere, Ecclesiæque damnum afferre posset; sed iis reddere debet, quod accepit, atque adeo, si opus habent, plusquam accepit, ab iisve scriptum sumere, quod ipsis ab eo decimam ex gratia, & charitate relictam testetur.

2. Decimatorum obligationes, & onera rediguntur ad hæc potissimum tria, ad reparandos parochialium Ecclesiarum choro, ad ornamenta comparanda, ad portionem congruam Parochis, & Vicariis solvendam. Subsunt ergo grossi decimatores non solum, non usufructuariis solum reparationibus, verum etiam grossis reparationibus chori, cujusmodi sunt parietes, fornices, laquearia, tecta, pavimenta, stalla, sedes, vitra chori, mensam, & tabellam Altaris, &c. ipsique reficiendo choro, quem forte fortuna perire contingeret. Subsunt etiam turris campanariæ sustentationi, cum ea super choro, non super navi extructa est; si ejus constructio partim ad chorum, & partim ad navim pertinet, id oneris, ratione habita, decimatores simul, & incolas afficit. Debent etiam decimatores sustentare capellas, quæ sunt ad chori latum, cum eo ipso tempore, quo Ecclesia, erectæ fuerit, iisdemque, ac choro fornicibus subsunt; alioquin, huic oneri non sunt obnoxii, nec item sustentandis aliis, quæ chororum circumstant, quia hæc quidem non faciunt ejusdem partem, sed incolarum usui tantum addictæ sunt. Tenentur præterea decimatores ornamenta, libros, lintea, & vasa sacra comparare, nisi fabrica huic expensæ ferendæ par sit. Ornamenta, quæ decimatores suppeditare debent, sunt ornamenta colorum quinque, albi, nigri, rubei, viridis, & violacei; lintea sunt mappæ, corporalia, albæ, mantilia, Altaris anteriora tegmina; vasa sacra sunt ostensorium, calix, & pixis ex argento, intus aurato, crux, & ænea candelabra duo. Quod ad libros spectat, ex eorum quoque genere parandus unus. (Edictum an. 1695. art. 21.)

S. VII.

Decimæ Præscriptio.

Duplex est decimarum præscriptio, activa, & passiva. Activa tribuit decimas percipiendi jus, quæ prius minime percipiebantur; passiva decimis eximit, quæ prius solvebantur. Ecclesia, & laici infeudatas decimas active præscribere possunt; una etiam Ecclesia contra Ecclesiam aliam Ecclesiasticas decimas præscribere potest; at id laici non possunt. Ut Ecclesia non parochialis in parochialem præscribat, opus habet titulo, quem quadraginta annorum possessio fulciat, aut possessione supra omnem memoriam sine titulo. Ut etiam parœcia præscribat in aliam parœciam, ei suppetant, oportet, anni quadraginta bonæ fidei sine titulo & sententia, cui plus probabilitatis inest, quia juris universum est dispositio, ut Ecclesiæ immobilia bona per quadraginta solum annorum spatium præscribantur. Ut infeudatas decimas Ecclesia præscribat, requiruntur anni triginta possessionis sine titulo, anni viginti inter absentes, & anni decem inter præsentés, cum titulo, & bona fide, quibus in locis hæc præscriptiones admittæ sunt; fruitur enim possessionis consuetis privilegiis in laicos Ecclesia, inquit Hericurius, pag. 596. num. 6. suarum Ecclesiasticarum Legum.

Decimarum, prout materialiter, ut ajunt, seu quoad substantiam sumptæ salarium, stipendiumve significant, quod ad Altaris Ministros sustentandos requiritur, passiva præscriptio locum habere omnino non potest, quia scilicet hac notione acceptæ decimæ naturali, & divino jure nituntur; at decimarum, si formaliter pro certa quadam fructuum quantitate accipiantur, est apprime possibilis passiva præscriptio, quippe quæ nec naturali, nec divino juri repugnat, quoniam eorum neutrum præcipit, ut peculiaris hæc fructuum portio potius, quam aliquid aliud ad sustentandos Altarium Ministros tribuatur.

Possunt laici contra infeudatas decimas præscribere, si res in se ipsis spectentur; at ejusmodi præscriptiones in Gallia locum non habent; ac laici quidem, si minus dominis decimam

nam solverent, eam Parochisolvere deberent, ex eo communi proloquio: *Nullum in Gallia solum sine decimis*. Quibus in regionibus laicorum in Ecclesiam præscriptio, omnino, vel ex parte, locum habet, opus est præsumpto titulo cum immemorabili possessione. (*Dunod, pag. 125.*) Clericus non Parochus in clericum non parochum præscribere potest, ac tum quidem opus erit eodem temporis spatio ad hanc passivam præscriptionem, atque ad præscriptionem activam in eadem specie, scilicet ad jus percipiendi decimam a simplici clerico per alium clericum; & hoc spatium quadraginta annorum est.

§. VIII.

Decima Judex.

Erant olim Ecclesiastici decimarum judices, tam ad petitorium, quam ad possessorium, ut e sanctione Philippi IV. an. 1303. compertum sit; qui mos ad annum usque 1568. viguit, quo Carolus IX. earum cognitionem Regiis iudicibus tribuit. Ita ergo Regii judices in Gallia, de omnium generum decimis, tam quoad petitorium, quam quoad possessorium absolute cognoscunt, nisi contestatio duos inter Ecclesiasticos sit; in hac enim facti specie, judices hi, postquam de possessorio quæstionem judicarunt, partes ad Ecclesiasticum judicem ob petitorium remittunt. Admittit exceptionem hanc Arestum Parlamenti Parisiensis, diei 25. Januarii an. 1630. Hæc jurisprudentia, quoad possessorium, locum habet non solum in Gallia, verum etiam in Hispania, in Belgio, & alibi, ut testatur Van Espenius, *Jur. Eccl. univ.* T. II. pag. 57. & seq.

§. IX.

Decima infeudata.

Decimæ, quas infeudatas nuncupant, eæ sunt, quæ a laicis ad fendi titulum possidentur. Hujus generis decimis, quæ fuerit origo, non convenit inter Auctores; quorum alii infeudatas decimas omnes, nullis exceptis, a principibus, dominisque usurpatas fuisse contendunt, seu per vim.

earumdem potius fuerint, seu tamquam usufructuarii eas primo custodierint, deinde vero contulerint, transmiserintque ad suos successores, aliosve laicos, postquam eas Ecclesia solum ad statum tempus, & ut eorum praesidium sibi praestaret, iisdem concesserat. Putant alii inter has decimas distinctionem ponendam esse, & quemadmodum earum multa iniuste usurpatæ, aut servatæ fuere, ita earumdem non paucas esse, quæ legitime acquisitæ fuerint; contendunt iidem existere dominicalia quædam jura, ut agrarii legendi jus, & alia, quæ domini designarunt *decimarum* nomine, similitudinis causa, quæ cum decima iisdem erat, vel ut eas sibi a populis eadem sedulitate, eademque reverentia solvendas curarent, quæ ab iisdem cæteræ a dominis possessæ decimæ solvebantur. Ut res habeat, obtinet hoc vulgo tempore sententia hæc, laicos posse tuta conscientia decimas retinere, quæ ante Lateranense tertium generale Concilium, sub Alexandro Papa III. ann. 1179. infeudatæ fuerunt; at decimas post Concilium hoc infeudatæ restitui Ecclesiæ oportere Theologi asserunt; & ita quidem Cabassutius intelligit ejusdem Concilii decretum hoc: *Prohibemus, ne laici decimas cum animarum suarum periculo detinentes, in alios laicos possint quodammodo transferre; si quis vero receperit, & Ecclesia non reddiderit, christiana sepultura privetur.* Ad novas decimarum in laicorum favorem infeudationes quod attinet, eas Van Espenius *Jur. Eccles. univ. tom. II. pag. 42. num. 48.* vel accedente Episcopi venia, absolute illicitas putat. Quod autem infeudationis probationem spectat, opus est titulo, qui Lateranense tertium Concilium præcedat, aut centenaria possessione, quæ publice, sine vi, sine contradictione substat, quæque sit proprio decimatoris nomine, quia ejusmodi possessio locum tenet præsumpti tituli, ex hoc effato apud Gallos recepto: „Infeudatio probatur per affirmationes, fidem, & clientelaris obsequii professionem, iterationes, aut enumerationem cum centenaria possessione.” (Duperrai, pag. 455. Dunod, pag. 24.) Infeudatæ decimæ, quæ pure, & simpliciter ad Ecclesiam redeunt, gaudent omnibus privilegiis, quibus Ecclesiastica bona cætera, nullamque prorsus

amortizationem solvunt. At cum ad eam non redeunt, nisi quibusdam additis conditionibus, impositisque quibusdam oneribus, quibus obœundia obnoxie remanent, ut cum feudi quoad eum onere, qui eas dat, profanæ censentur, quia non Ecclesiasticæ, sed laicæ possidentur. Videri possunt Tractatus de Decimis, quos Duperrajus, Donodius, Forgetius, Grimandetius, Simonius, Drapperius, Ludovicus Franciscus de Gouy concinnarunt.

Omnēs decimæ sive de frugibus, sive de fructibus, Domini sunt, & illi sanctificantur. Sed quia inveniuntur multi decimas dare nolentes, statuimus, ut juxta præceptum Domini, admonentur semel, secundo, & tertio, ut de grano, vino, fructibus arborum, satibus animalium, fœno, lino, lana, cannato, caseis, & de omnibus, quæ per annum renovantur, decimas integre persolvant, & si commoniti non emendaverint, ad Episcopi mandatum excommunicentur. (Concil. Rothomagense, an. 1189. seu 1190. can. 23.)

Omnibus Episcopis, Archidiaconis, Decanis ruralibus, ceterisque Ecclesiarum Rectoribus præcipimus, quatenus dominicis diebus, neminem messum, & vindemiarum temporibus admonent, & hortentur, faciantque admoneri, & hortari per eos, qui verbum Dei populo prædicant, omnes, qui ad decimarum solutionem tenentur, quod ipsi amodo solvant bene, & competenter sine fraude, vel deceptione, qualibet ulla contraria consuetudine non obstante; pœnas in Scripturis sanctis, & canonicis institutionibus contra non solventes ordinatas, ac præmia, & temporaria, & spiritualia solventibus repromissa, populis intimando. (Concil. Senonense, an. 1485. art. 4. cap. 3.)

Cum autem, Domino testante, mercenarius dignus sit mercede sua, statuimus, & decernimus, ut decimæ, quæ jure debentur divino, tam majores, quam minores, sine fraude, aut diminutione solvantur, etiam personales, in quibus eas solvendi consuetudo est. (Concil. Moguntinum, an. 1549. cap. 75.)

Non sunt ferendi, qui variis artibus decimas Ecclesiis obvenientes subtrahere moliuntur, aut qui aliis solvendas temere occupant, & in rem suam vertunt, cum decimarum solutio debita sit Deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alie-

alienas inuadant. Præcipit igitur sancta Synodus omnibus, cuiuscunque gradus, & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de jure tenentur, in posterum cathedrali, aut quibuscunque aliis Ecclesiis, vel personis, quibus legitime debentur, integre persoluant. Qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur; nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absoluantur. (Concil. Trident. sess. 25. cap. 12. de Reform.)

Decimas, & primitias cum Deus constituerit . . . statuit Concilium, ut Parochi suos in templo saltem semel in mense moncant, ut decimas, & primitias integre, & sine fraude solvant, de antiqua consuetudine nihil immutantes . . . nisi posthac, ubi hoc illis editum innouerit, excommunicationis sententiam, in huiusmodi dolosos, & fraudulentos latam, incurrere malint. (Concil. Narbonense, an. 1551. can. 43.)

Quod divino jure cautum est, sacrisque, utriusque Testamenti libris confirmatum, ex Tridentini Concilii decreto, communisque juris dispositione, laici, clericique omnes, cuiuscunque gradus, conditionisve fuerint, ad quos decimarum solutio spectat, illi Ecclesie, in cuius Parochia sita sunt prædia, de bonorum patrimonialium fructibus, prædiales decimas, Parochiali vero, seu baptismali, in qua divina audiunt, & Ecclesiastica Sacramenta percipiunt, personales sine fraude persoluant. Qui decimas aut subtrahunt, aut, quo minus persoluantur, impediunt, ab Ordine excommunicentur, nec priusquam omni parte satisfecerint, absoluantur. (Concilium Tolosanum, ann. 1590. Part. IV. cap. 4.)

Horum canonum dispositionem Gallia non sequitur, quoad poenas, quas iidem in eos pronuntiant, qui decimam solvere rennuunt, quia non ibi fideles ad decimæ solutionem, seu per excommunicationem, seu per sepulturæ privationem, seu per alias poenas similes adiguntur. Nec magis ibidem agnoscuntur Papales decimæ, nempe decimæ, quas Romani Pontifices, id imitati, quod in magni Pontificis favorem servabatur in lege veteri, omnibus Christianæ reipublicæ beneficiis imponendi jus sibi esse arbitrantur. Nec magis ibidem personales decimæ ex longo jam tempore locum habent.

DE-

DECMATOR, is est, cui decima solvitur. *Vide DE-
CIMA.*

DECRETALES: Ita nuncupantur litteræ, seu epistolæ, quas scripsere veteres summi Pontifices in responsi modum ad quæstiones, quæ illi super doctrinæ, aut disciplinæ capitulis proponebantur, ad constitutionum discrimen, quas edebant motu proprio, quæque Decreta vocantur.

DECRETUM sumitur 1. quoad Deum, pro eo, quod ipse ab omni æternitate super secundarum causarum sorte, & ordine statuit. 2. Pro canonibus, legibusve editis in Conciliis super fidē, moribus, disciplina. 3. Pro sanctionibus, seu constitutionibus summorum Pontificum, quas suo ipsi motu protulerunt. 4. Pro bullarum, aut provisionum clausulis, per quas aliquid Papa mandat. 5. Pro canonum collectionibus pluribus, cujusmodi sunt, quæ Burchardus Wormatiensis, Yvo Carnutensis edidit, peculiariter vero Gratianus, cujus hodie collectio per hoc solum *Decreti* vocabulum intelligitur. 6. Pro dispositionibus, seu statutis, quæ in religiosorum Ordinum Capitulis fiunt. Appellatur etiam *decretum Sorbonicum*, Parisiensis Theologicæ facultatis decisio, & *Facultatum Decretum* deliberationes in Facultatibus, atque adeo unius Facultatis cœtu initæ. Dicitur & nonnunquam decretorum Facultas, nempe, dubio procul, Facultas juris, quia sancta decreta docet.

DECRETUM IRRITANS. Ita nuncupatur, universum, legis, aut iudicii dispositio, quæ nullum ipso jure declarat, quidquid fieri posset contra, atque per ejus antecedentem dispositionem statuitur. Dicitur etiam irritans clausula, præsertim in Bullæ negotio.

DECRETUM personalis vocationis in jus, & capturæ. *Articulus 2. tituli 10. decretorum, & sanctionis an. 1670.* mandat, ut, si accitus in jus, ut ipse se iudici sifteret, suo satis decreto non facit præscripto tempore, officialis hoc personalis vocationis decretum in capturæ decretum vertat. *Articulus 40. edicti an. 1695.* ita habet: „Non poterunt curiæ nostræ prohibere, ne executioni mandentur decreta, „ab

„ ab Ecclesie iudicibus edita, ea ipsa, quæ personales in ius
 „ vocationes continent, aut e carcere quempiam emittere,
 „ quin processus, & inquisitiones viderint, super quibus ea-
 „ dem decreta confecta fuerint; Ecclesiastici vero, qui a
 „ capturæ decretis appellantes extiterint, nullas suorum be-
 „ neficiorum, sui que Ministerii functiones, in defensionis
 „ Arrestorum, quæ obtinuerint, consecrationem obire pote-
 „ runt, usque eo dum appellationes definitive iudicatæ fue-
 „ rint, aut aliter hac de re Archiepiscopi, Episcopi, eorumve
 „ officiales statuerint. „

Quæstio est, an personalis in ius vocationis decreta a lai-
 cis, aut Ecclesie iudicibus in Ecclesiasticos lata functionum
 interdictionem secum trahant, ut proinde Ecclesiasticus, qui
 decreto subest, definitivum appellationis iudicium expectare
 debeat, suas ut functiones exerceat.

Boutaricius, & Duperrajus asseruerunt personalis in ius
 vocationis decreto interdictionem in Ecclesiasticum non in-
 esse, nisi cum officialis addiderat verba hæc: *Et interim in-
 terdictus*. At non probatur horum Auctorum opinio; & Fi-
 ales, in Tractatu de vacationibus pleni juris iudicatam esse
 rem ait, Ecclesiasticum, in quem personalis in ius vocatio
 decreta est, etiam a *seculari* iudice, a suis functionibus in-
 terdictum esse. Judicata quoque res est, subdit idem Auctor,
 Ecclesiastico in hoc statu versanti de nullo Ecclesiastico be-
 neficio, quodcumque tandem fuerit, valide provideri posse.
 Arrestum, quod quæstionem decidit, intervehit die 9. Augusti
 an. 1735: super Gilberti, Advocati generalis, conclusionibus
 contra Gilletium.

D. Joly de Fleury, veteranus procurator generalis, age-
 bat an. 1708. in causa, in qua controversia hæc agitabatur:
 Effatum est, & quidem non super civili solum lege statu-
 tum, per decretum personalis in ius vocationis interdictionem
 inferri; Ecclesiastici ipsi ita sentiunt. Constat Gallos
 Episcopos in cleri cœtu an. 1645. conquestos esse, religiosis
 duobus, per Arrestum Concilii diei 2. Octobris an. 1644. eam
 fuisse datam veniam, suas ut functiones ederent, non ob-
 stante personalis in ius vocationis decreto. Præsulum quæ-
 relis

reliis id fundamento erat, quod personis apud iudicem accusatis, antequam se purgaverint, e suggestu dicere, & confessiones audire non licet; & eorum querelas effectus secutus est, quoniam Arrestum revocatum fuit. Videtur, non debere hac in re distingui, ab Ecclesiæque iudiciis, an a iudiciis laicis edita decreta fuerint; omnes regni Principis subditos universi regiminis leges afficiunt, vincuntque. Personalis in jus vocationis decretum, inquit Hesiquius (Opera posthuma, Consultatio 2.) præsumptioni locum præbet grave crimen esse; qui vero de gravibus criminibus præventi sunt, per canones censentur infames, ex Concilio Tolosano, an. 1229. habito, cap. 18. & Albienſi, an. 1254. cap. 16. Jam vero, omnium, seu sæcularium, seu Ecclesiasticorum Auctorum iudicio, qui, per civile jus habetur infamis, per canonicum quoque jus ejusmodi est: *Qui de jure civili infamis est, idem Et de jure canonico*, inquit Argentæus, super Britannicæ Consuetudinis articulo 159. idque ait, secutus Abbatem Panormitanum, super capite *Testimonium* 10. de *Testibus*. Canon *Infames* 6. qui Stephani Papæ I. est, clericum tamquam infamem spectat, seu talis a iudice laico, seu ab Ecclesiastico iudice declaratus fuerit.

Univerſum, qui de crimine accusatus est, arectur ab Ordinibus, præsumiturque beneficii incapax, usque dum ejus innocentia probata sit, ex capite *Non debet*. 56. extra de *Testibus*. Tolosani Concilii, an. 1229. habiti decimum octavum caput, & Albienſis, an. 1254. decimum sextum, quæ modo laudavimus, quæque commune hoc effatum fulciunt, his verbis concepta sunt: *Illos autem debent pro diffamatis haberi, contra quos publica fama clamat, vel de quorum diffamatione apud bonos, Et graves coram Episcopo loci legitime considerit.*

At, inquiet fortasse quisplam, si personalis in jus vocationis decretum, quod in Ecclesiasticum sæcularis iudex emiserit, functionum interdictionem affert, poterit ergo sæcularis Magistratus, sua ipsius auctoritate, interdictionem hanc pronuntiare. Minime vero gentium. Ex eo, quod personalis in jus vocatio a sæculari iudice in Ecclesiasticum, edita interdictionem a functionibus secum trahit, omnino

non

non sequitur hunc secularem eo jure pollere, ut in Ecclesiasticum, sua tantum auctoritate, formaliter, ut ajunt, & directe interdictum pronuntiet; id unum sequitur Ecclesiam velle, easque mente esse, ut Ecclesiasticus, quem iudex competens, Ecclesiasticus, aut laicus personali in jus vocationi subdidit, suas functiones non obeat, ob eam causam, quia decretum hoc, utpote ob graves solum accusationes pronuntiatum semper effert infamiam quamdam, & quia mens, & voluntas Ecclesie est, ut Ecclesiasticus ita diffamatus non fungatur officio suo, quoad se purgaverit, aut saltem, quoad judicatum fuerit accusationibus, & probationibus satis ad eum dampnandum momenti esse, idque ob rectum ordinem, sanctitatemque functionum sacri Ministerii, quae postulant, ut, qui eas obeunt, bona publice exiftimatione gaudeant. Non ergo secularis Magistratus Ecclesiasticum interdicat, dum in eum personalis in jus vocationis decretum emittit, sed Ecclesia hanc ipsa interdictionem pronuntiat ob infamiae notam, quam accitae personae hujusmodi decretum inurit; quae sane nota efficit, ut eadem persona suas, ut decet, functiones obire non possit; atque adeo ab Ordinibus arceatur, praesumaturque benefici incapax ex Ecclesiae mente, expressisque legibus.

- **DEDICATIO.** Est haec solemnis consecratio loci, Ecclesiae, Altaris, statue, &c. Appellatur etiam dedicatio festum, quod quotannis celebratur, anniversarius dies consecrationis Ecclesiae. Ethnicis, perinde atque Hebraeis, & Christianis suae templorum dedicationes erant. Eusebius Caesariensis nos docet (*Hist. Eccl.* lib. 10. cap. 3. & 4.) Ecclesiarum dedicationem, Constantino imperante, solemnem in modum fieri coepisse, idque fuisse in more positum, ut ad eam majore cum pompa, & maiestate peragendam, magnus Episcoporum numerus cogeretur. Testatur Sozomenus (lib. 2. cap. 25.) ex omnibus Christiani orbis Ecclesiis turmatim ventum esse ad celebrandam per octo-dies magnificam Ecclesiarum dedicationem, quas in nova Ierosolyma prius hic Imperator crexerat. Super Ecclesiarum consecratione Concilia edidisse statuta plura.

Similiter Et de Ecclesiis (quoties super earum consecratione hæsitatur) agendum est, id est, ut sine ulla trepidatione consecrentur. (Concil. Carthaginense, an. 398. cap. 6.)

Si quis Episcoporum in alienæ civitatis territorio Ecclesiam ædificare disponit . . . non præsumat dedicationem, quæ illi omnimodis reservatur, in cujus territoria Ecclesia assurgit. (Primum Concillium Arausicanum, an. 441. can. 10.)

In sanctum, Et satis venerabile Concilium residentibus nuntiatum est nobis, eo quod aliqui Pontifices regulam veritatis prætermittentes, Ecclesias, quæ a fidelibus pia devotione construuntur, extra diebus dominicis consecrent. Si ergo, cum quisque nostrum mortalium ad Sacerdotale promovetur officium, nullatenus patimur, ut in reliquis diebus, nisi tantum dominicis festivitibus, ii, qui honoris digni habentur officio, in ordine præsticiantur Ecclesiastica; quanto magis ut Deificata sancta exempla, quæ ab hominibus fidelibus consentur honorificanda, sine diebus dominicis perhibeantur consecranda? . . . Propria deliberatione censemus, ut nulli penitus Pontificum, in quibuscunque provinciis constitutis, amodo liceat, præter certis diebus dominicis, Ecclesias sanctas consecrare. (Concil. Cæsaraugustanum, an. 691. cap. 1.)

Ex hoc canone compertum fit, Presbyterorum ordinationem, Ecclesiarumque consecrationem dominicis tantum diebus, saltem in Hispania, septimo sæculo, peragi consuevisse. Mutationis sane multum disciplina, super hoc capite, subsecutis temporibus passa est.

Ubi Ecclesia ædificatur, a propriæ diœcesis Episcopo sanctificetur; aqua per semetipsum benedicatur, ac spargatur; Et ita per ordinem compleat, sicut in libro ministeriali habetur. Postea Eucharistia, quæ ab Episcopo per idem Ministerium consecratur, cum aliis reliquiis condatur in capsula, ac servetur in eadem bacillica. Et si alias reliquias intimare non potest, tamen hoc maxime proficere potest, quia Corpus, Et Sanguis est Domini nostri Jesu Christi. Sic etiam præcipimus unicuique Episcopo, ut habeat depictum in pariete oratorii, aut in tabula, vel etiam in Altaribus, quibus Sanctis sint utraque dedicata. (Concil. Calychitense, an. 816. can. 2.)

In locis vero non consecratis . . . a quibusdam Presbyteris sacrificium offerebatur ; quod omnimodis interdictum est ; & ut basilica a Choroepiscopis consecrata, ab Episcopis consecrentur, roboratum est. (Concil. Metense, an. 888. can. 8.)

Basilicarum dedicatio a veteri Testamento initium dignoscitur habuisse, & in novo est a sanctis Patribus observata, in quo est eo dignius, & studiosius facienda, quo in illo tantum offerebatur hostia animalium mortuorum, in isto vero celestis hostia viva, & vera, ipse scilicet unigenitus Dei Filius, in Altari offertur pro nobis, manibus Sacerdotis. Quare statuerunt providi sancti Patres, ne in aliis locis, quam Deo dicatis, nisi necessitatis causa, celebraretur officium tam sublime. Porro quia vidimus per nos ipsos, & a plerisque audivimus tam salubre Ministerium contemni, vel saltem negligi a nonnullis, dum multas invenimus Ecclesias, etiam cathedrales, quæ, licet sint ab antiquo constructæ, nondum sunt tamen consecratæ oleo sanctificationis; volentes huic periculosa negligentia obviare, statuimus, & statuendo præcipimus, ut omnes Ecclesiæ cathedrales, conventuales, & parochiales, quæ perfectis parietibus sunt constructæ, infra biennium, per diocesanos Episcopos, ad quos pertinent, vel eorum auctoritate per alios consecrentur; sicque infra simile tempus fiat de cætero construendis. Et ne tam salubre statutum transeat in contemptum, si loca hujusmodi non fuerint infra biennium a perfectionis tempore dedicata, a missarum solemnibus usque ad consecrationem manere statuimus interdicta, nisi aliqua rationabili causa excusentur. (Concil. Londinense, an. 1237. cap. 1.)

Provideant Rectores Ecclesiarum, & Prælati, & Majores, quod paratæ sint Ecclesiæ suæ ad dedicandum non consecratæ, cum super hoc fuerint requisiti. Annus autem, & dies dedicationis Ecclesiarum, quæ consecratæ fuerint, & Altarium, & a quo consecratæ fuerint, superscribantur Altaribus evidenter. (Concil. Vintoniense, an. 1240. cap. 2.)

Ex vetustissima institutione, & more receptum est, templis, & Altaria, & pleraque alia, quibus in templis, ad excitandum fædè animos, & divinum cultum exponendum utimur, consecrari, solemnibusque precibus, ac benedictionibus dedicari Deo, quod

quod in veteri quidem Testamento praeceptum etiam divinum habuit, quemadmodum Exodi 31. & 2. Paralipomenon 22. legimus. Ungitur praeterea secundum Ecclesiasticam consuetudinem, cum consecratur Altare, cum dedicatur templum, cum benedicitur calix; idque non solum ex mandato veteris legis, verum etiam exemplo beati Silvestri, qui, dum consecrabat Altare, illud chrismate perungebat. Verum Unctionis Sacramentum aliud quidem efficit, & figurat, tam in novo, quam in veteri Testamento. Unde non judaizat Ecclesia, cum Unctionis celebrat Sacramentum, sicut aliqui mentiuntur, qui neque Scripturas, neque Dei novae virtutem. (Concil. Coloniense, an. 1536. Part. IX. cap. 12.)

Quamobrem populus docendus est, hic aliud agi, atque aliud significari, cum consecratur templum. Funduntur preces Domino, ut hunc locum sibi peculiariter dedicatum esse velit, ut diabolum, & ejus potestatem inde penitus expellat, ut omnes, qui huc deprecaturi conveniunt, ex quacunque tribulatione consolationis divinae beneficia consequantur, ut ab omnibus pariter convenientibus Deo laudes solvantur; divinum verbum audiat, ac Ecclesiastica Sacramenta ministrantur. . . . Quod vero praeter preces, asperfusionis etiam, atque unctionis, aliarumque rerum solemnitas adhibentur, mysteriorum secretioris plenum est; non quod inanimata ista gratiae divinae susceptiva sint; sed cum haec visibiliter fiunt, admonetur Christianus, Deum omnia haec per invisibilem virtutem in animo operari, quae est domus Deo dedicanda, ubi fides fundamentum facit, spes erigit, & charitas consummat. Signat ergo templi dedicatio, tam fidelis animae, quam Ecclesiae cum Christo desponsationem; ipsa enim Ecclesia Catholica, ex multis vidis lapidibus adunata, verum Dei templum est. Quod si Dei templum sumus, Altare intus habemus. Altare quidem nostrum, cor nostrum est. In hoc Altari fit sacrificium laudis; sacrificium enim Deo Spiritus contribulatus, & cor contritum. In hoc Altari fit commemoratio Corporis, & Sanguinis Christi. Hinc preces ad caelum ascendunt; ad cor enim respicit Deus. Quamobrem nisi omnia, quae in hujusmodi consecratione exterius aguntur, in nobis spiritualiter impleantur, parum hinc fru-

fructus nobis accesserit. Quid enim exterior ablutio, vel immunctio, sine interiori prodest? (Cap. 13.)

Docendus est ergo populus ab exterioribus istis, ut signatus potius, quam signis inhareat; ac intendat; quod & in omnibus obtinet caeremoniis, alioqui parum ad pietatem profecturi. (Cap. 14.)

Ecclesiae, saltem Parochiales, non consecratae, infra annum in ciuitate, per dioecesim vero infra biennium, omnino consecrentur; item parochialium Ecclesiarum maiora Altaria; quae consecrata non sunt, quamprimum poterunt. (IV. Concil. Mediolanense, sub S. Carolo Borromaeo, an. 1570. Part. I. tit. 19. de Eccl. & Altar. Consecration.)

Cum parochialis Ecclesia consecranda erit, ieiunium in vigiliis cum supplicationibus populus suae quisque Parochiae seruet; tum in die etiam ipso, quo consecratio fiat, abstinere ab omni serui operi; eumque diem festum colat, & celebret; idque utrumque propterea a Parocho ante denuntietur.

Libet, Episcopo curante, conficiatur, idemque in Archivio Episcopali asseruetur, in quem Ecclesiarum, & Altarium consecrationes, & campanarum benedictiones ordine relatae, ad perpetuamque posteris prodita extant.

In Ecclesia item uniuscujusque sacristia liber ejusmodi sit, est certe aliud scripti genus publica auctoritate munitum, de illius Ecclesia, suique caemeterii, & Altarium consecratione, & campanarum benedictione.

Quo firmitus vero, magisque perpetuum consecrationis Ecclesiarum, & Altarium monumentum posteritati prodatur, uniuscujusque Ecclesiae consecrationis diem, annumque litteris etiam in marmore incisus, recte notari, tabulamque marmoream, in qua tota consecrationis narratio exaretur, in pariete ab Ecclesia fonte, non longe a janua primaria, loco illustri bene affixam collocari mandamus. Idem jubetur de Altarium majorum consecratione. Aliorum vero Altarium, cujusvis Ecclesiae, consecratio, pictura saltem aliqua, vel alio signo exprimat, vel in Altari ipso, vel loco proximo. Vide ECCLESIA.

DEFECTUS CORPORALES. Charitas, & humanitas postulant, ut, quoad fieri potest, proximi corporales defectus tegantur, nedum ad contemptum, risumque traducantur; atque hinc sane canonum in ejusmodi derisores severitas.

Si quis clericus claudum, vel surdum, vel eum, cui vitiosus est incessus, irriserit, separetur; similiter & laicus. (Can. Apost. 57.) *Vide* IRREGULARITAS.

DEFENSOR ECCLESLE; nomen officii, dignitatisque, cujus olim usus extitit. Defensoris officium erat officium in Romana republica apprime nobile; & quidem duplex, civile unum, militare alterum. Militare defensoris officium institutum fuerat in Romanarum legionum subsidium; ad urbium, civiumque defensionem civile spectabat. Civilis defensor judicabat pecuniarias parvi momenti causas; populum a procerum tyrannide tuebatur, eique proinde liber ad judices accessus erat; idem puniebat delicta levia, graviora vero ad judices deferbat. Initio quidem fuit ejus officium annorum quinque; illud Justinianus redegit ad annos duos; at solum ab Imperatore defensor deponi poterat. A republica ad Ecclesiam migravit defensoris officium, eoque modo laici, modo Ecclesiastici functi sunt. Ita scilicet inter se conciliari possunt Auctores, quorum alii laicos fuisse ajunt Ecclesiarum defensores, alii Ecclesiasticos fuisse testantur. Certum est, eos defensores, de quibus sermo est in decimo sexto Milevitani Concilii canone, qui inter Africanos canones nonagesimus septimus est, laicos fuisse, quod facile evinci poterit ex ejusdem canonis examine, qui ejusmodi est: *Placuit etiam, ut petant ex nomine provinciarum omnium legati perrexturi, Vincentius, & Fortunatianus a gloriosissimis Imperatoribus, ut dent facultatem defensores constituendi Scholasticos, qui in actu sunt, vel in munere defensionis causarum, ut more Sacerdotum provinciae, iidem ipsi, qui defensionem Ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotiis Ecclesiarum, quoties necessitas flagitaverit, vel ad obfistendum obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda ingredi judicium secretaria.*

Perpicuum est, Africanos Patres ab Imperatoribus hoc loco *defensores* scholasticos Ecclesiis nominandi facultatem petere, scilicet Advocatos forensibus negotiis addictos, adeoque laicos, liberandi causa Ecclesiasticos ab ejusmodi saebrosi negotiis, quibus eos Ecclesiarum defensorum officium, quod ad illud usque tempus iisdem conceditum fuerat, necessario involvebat. Huic Africanorum Patrum petitioni respondet Imperatoris Honorii Constitutio, (*Lib. 38. Cod. Theod. de Episcop. & Clericis.*) XVII. Kalendas Decembris an. 407. edita, in qua dicitur: *Atque hoc ipsis præcipuum, ac singulare deferimus, ut, quæcunque de nobis ad Ecclesiam tantum pertinentia specialiter fuerint impetrata non per coronatos (nempe clericos, a corona, quam gestabant, ita nuncupatos), sed ab Advocatis eorum arbitrato, & iudicibus innotescant, & sortiantur effectum.*

Ecclesiarum defensorum officium deinceps ad nobiles, & potentes viros, Barones, Comites, Duces, & Reges devenit, qui nihilominus *Advocatorum*, seu *Causidicorum* nomen retinuerunt, quamvis id profiterentur, ut multo magis armorum vi, quam eloquentia, scientiaque forensi Ecclesias defenderent. Atque hinc Ecclesiarum Advocati duorum generum extiterunt; alii, quos Spelmamus appellat *Advocatos causarum*, seu litium; alii, quos idem vocat *Advocatos soli*, seu territorii, quique hæreditarii erant; videlicet Ecclesiarum fundatores ipsi, vel eorum hæredes, quos in præsentia patronos dicimus. Hac notione, sæminæ quoque *Advocatae*, *Advocatissæ* erant, eoque jure gaudebant, ut in Ecclesiis, quarum *Advocatae* erant, præsentarent. Erant alii Advocatorum genera duo, quorum scilicet alii *Advocati liberi* vocabantur, *Advocati matriculares* alii, hoc est, Advocati cathedralis Ecclesiæ, quæ *matris Ecclesiæ* nomine designabatur. Sumebat Carolus Magnus titulum Advocati S. Petri, Rex Hugo S. Richerii, &c.

Concilium Moguntinum, an. 813. universo clero per canonem quinquagesimum mandat, ut bonos defensores eligat: *Omnibus igitur Episcopis, Abbatibus, cunctoque clero omnino præcipimus, Vicedominos, Præpositos, Advocatos, seu de-*
sen-

sensores bonos habere; non malos, non trudeles, non cupidos, non perjuros, non falsitatem amantes; sed Deum timentes, & in omnibus justitiam diligentes. Perspicitur ex hoc canone, *Advocatorum, Vicedominorum, & Præpositorum* nomina promiscue Ecclesiarum defensoribus tributa fuisse. Id quoque perspicitur, eos ab Ecclesiis ipsis eligi consuevisse; eosdem nonnunquam etiam Principes nominabant.

Præter hos defensores, seu Advocatos laicos, aderant alii, qui Ecclesiastici erant. Fit horum mentio in Chalcedonenſis Concilii, an. 451. habiti canonibus secundo, & vigesimo tertio. Secundus canon his verbis conceptus est: *Si quis Episcopus per pecunias fecerit ordinationem . . . ordinaveritque per pecunias Episcopum, aut Chorepiscopum . . . aut promoverit per pecunias dispensatorem, aut defensorem, vel mansionarium, vel quemquam omnino, qui subiectus est regulæ, pro suo turpissimo lucri commodo; is, qui hoc attentasse probatus fuerit, proprio gradus periculo subiacet.* Dictum cernitur hoc in canone, defensorem esse subiectum regulæ, e clericorum numero scilicet, ejusque promotionem, pecunia factam, simoniacam esse.

Vigefimus tertius laudati Concilii canon ita habet: *Pervenit ad aures sancti Concilii, quod quidam clerici, & Monachi, quibus nihil ab Episcopo suo commissum est, aliquando vero, & communione ab eo privati, pervenientes ad urbem regiam Constantinopolitanam, in ea diutius immorentur, excitantes turbas . . .* Decrevit itaque sancta Synodus, hujusmodi primo quidem per defensorem Constantinopolitanæ sanctissimæ Ecclesiæ commoneri, ut egrediantur ab urbe regia; quod si iisdem negotiis impudenter insistant, etiam nolentes idem defensor expellat, ut ad propria loca perveniant. Chalcedonenses Patres Constantinopolitanæ Ecclesiæ defensori in mandatis hoc loco dant, ut moneant externos clericos, Monachosque, ut ex ea urbe egrediantur; id probat, eum defensorem e clericorum numero fuisse: quia ejusmodi monita non a laicis, sed solum ab Ecclesiasticis edebantur. Constat præterea, Joannem, Constantinopolitanæ Ecclesiæ Presbyterum, & defensorem, fuisse clericorum unum, quos S. Flavianus Patriarcha misit ad

Eutychem in jus vocandum, eique indicendum, ut ad Concilium, ann. 448. Constantinopoli coactum veniret. Ex octavi quoque generalis Concilii, ann. 869. in eadem urbe habiti actis compertum sit, inter Presbyteros, qui Photii schisma deseruerunt, ut ad Catholicæ Ecclesiæ unitatem redirent, plures Ecclesiarum defensores extitisse. Constituebant hi quidem in urbe Constantinopoli corpus, cujus caput appellabatur *primus defensor*. Patriarcha Georgius Xiphilinus, decimo secundo labente sæculo, non parum extulit primi defensoris officium, scilicet eum retulit inter Constantinopolitanæ Ecclesiæ Prælatos quinque, qui gestandæ pectoralis crucis jure gaudebant. Romanæ pariter Ecclesiæ sui defensores erant. Eorum cœtum, seu corpus illustrare volens S. Gregorius Magnus elegit defensores septem, quos *Regionarios* statuit, quibusque privilegia plura concessit. Ecclesiæ defensores Advocatis, seu procuratoribus pauperum, & conservatoribus ortum præbuere. *Conservatores* porro dicti fuisse judices quidam a Papa instituti, ut quarundam personarum, aut quorundam corporum, ut Universitatum, Monasteriorum jura, & privilegia tuerentur, & facta tecta servarent. Hi quidem in Galliis, non amplius a superiore sæculo, locum habent; & in obedientiæ regionibus ipsis, ubi recepti sunt, eorum potestas admodum restricta est per Tridentini Concilii, (*Seff. 14. de Reform. cap. 5.*) super effectû litterarum conservationis, statutum hoc: *Insuper cum nonnulli, qui sub prætextu, quod super bonis, & rebus, ac juribus suis diversa eis injuriæ, ac molestiæ inferantur, certos judices per litteras conservatorias deputari obtinent, qui illos a molestiis, & injuriis hujusmodi tueantur, ac defendant . . . ejusmodi litteras in plerisque concedentis mentem in reprobum sensum detorqueant; idcirco nemini omnino, cujuscunque dignitatis, & conditionis sit, etiamsi Capitulum fuerit, conservatoriæ litterarum quibuscunque clausulis, aut decretis, quorumcunque judicum deputatione, quocunque etiam alio prætextu, aut colore concessæ, suffragentur ad hoc, ut coram suo Episcopo, sive alio Superiore ordinario, in criminalibus, & mixtis causis accusari, & conveniri, ac contra eum inquiri, & procedi non possit; aut quo mi-*

aus, si qua jura ei ex cassione competierint, super illis libere valeat apud judicem ordinarium convenire. In civilibus etiam causis, si ipse actor extiterit, aliquem ei apud suos conservatores judices in judicium trahere minime liceat.

DEGRADATIO. Degradatio poena est, per quam clericus privatur in perpetuum omni officio, beneficio, & privilegio clericali; ut proinde, qui eum percuteret, excommunicationem in eos latam, qui clericos percutiunt, non subiret. Duplex degradatio distinguitur, *simplex*, seu *verbalis* una, *actualis*, seu *realis*, & *solemnis* altera. Degradatio simplex, seu verbalis unum, & idem est, ac depositio, scilicet ab Ecclesia in clericum alicujus criminis reum inflicta poena, quæ in perpetuum suo eum beneficio, sua jurisdictione, suo demum officio, videlicet, suorum Ordinum functionibus privat; in quo depositio differt a suspensione, quæ suapte natura non est perpetua. Realis, seu solemnis degradatio fit *in figuris*, additque depositioni infamantes cæremonias plures, quas comitantur certa quædam verba, quæ ordinationis verbis contraria sunt, ac terrori imprimendo accommodata, cujusmodi sunt hæc: *Aufferimus tibi calicem, & patenam, teque exuimus, & privamus officio, & potestate offerendi Deo sacrificium, & missam quamlibet celebrandi. Aufferimus tibi orarium, sive stolam Sacerdotalem, cum jugum suave Domini representatum in illa portare contempseris, & stolam innocentia observari. Aufferimus tibi dalmaticam, &c.*

Ergo solemnis degradatio a depositione differt. 1. Quia degradatio solemnis majore cum apparatu, cæremoniisque fit, quam depositio. 2. Quia degradatio fieri non potest, nisi præsentem reo, cum requisitis solemnitatibus; cum depositio per verba tantum, reoque absente, peragi possit. 3. Quia degradatio fieri non potest, nisi ab Episcopo clerici, qui degradatur, coram aliis Episcopis quinque, vel sex, si, qui degradatur, Sacerdos est, tribusve, aut quatuor, si Diaconus, & ita quidem saltem e jure veteri; cum depositio per Episcopi Vicarium perfici possit. 4. Quia degradatio

inferri non potest, nisi ob crimina in jure expressa, scilicet ob hæresin, ob falsi crimen super Papæ litteris perpetratum, & ob calumniam proprio Episcopo affectam; cum depositio propter alia crimina infligi possit. 5. Quia clericus degradatus restitui nequit, nisi a summo Pontifice; cum depositus restitui possit ab Episcopo. 6. Quia degradatio clericum degradatum omnino redigit ad laicorum statum, si character excipiat, qui deleri non potest; quod non efficit depositio, quippe quæ depositum clericum non eo privat, quod dicitur *privilegium fori*, & *canonis*, tametsi Gibertus contendant eum hoc ipso spoliatum esse. 7. Quia post depositionem, in Monasterio depositus ponitur, ex capite *Sacerdos*, dist. 87. at degradatus sæculari brachio traditur. Operam tamen dare debet Ecclesia, ut rei vitam obtineat; quam si obtinuerit, eum debet in carcerem trudere, & poenitentiae subdere.

Degradatio solemnis, & degradatio simplex, seu depositio id habent commune, quod utraque per sententiam pronuntiari debet, & neutra degradatum eximit sui status oneribus, cujusmodi sunt castitatis votum, breviarii recitatio, &c. *Hæc enim poena non ponitur ad tollenda gravamina, sed ad tollendos honores.*

Super hoc duplici degradationis genere suam ita mentem aperit Tridentina Synodus: (Sess. 13. de Reform. cap. 4.) *Cum vero tam gravia nonnunquam sint delicta ab Ecclesiasticis commissa personis, ut ob eorum atrocitatem sacris Ordinibus deponenda, & curia sint tradenda sæculari, in quo secundum sacros canones certus Episcoporum numerus requiritur, quos si omnes adhibere difficile esset, debita juris executio differratur, si quando autem intervenire possint, eorum residentia intermitteretur; propterea statuit, & decrevit, Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalem, contra clericum, in sacris, etiam Presbyteratus, Ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depositionem, & per se ipsum, etiam ad actualem, atque solemnem degradationem ab ipsis Ordinibus, & gradibus Ecclesiasticis, in casibus, in quibus aliorum Episcoporum præsentia in numero a canonibus definit*

requiritur, etiam absque illis procedere liceat; adhibitis tamen, & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, usum mitræ, & baculi ex privilegio Apostolico habentibus, si in civitate, aut diocesi reperiri, & commode inveniri possint, alioquin aliis personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graves, & juris scientia commendabiles existant.

Cum Tridentinum Concilium de sanctis canonibus loquitur, qui certum quemdam Episcoporum numerum ad clericorum degradationem requirunt, intelligit undecimum Carthaginensis Concilii, an. 348. habiti canonem: *Si quis tumidus, vel contumeliosus extiterit in majorem natu, vel aliquam causam habuerit, a tribus vicinis Episcopis, si Diaconus est, qui arguitur; si Presbyter, a sex; si Episcopus, a duodecim Consacerdotibus audiat.* Intelligit etiam Tridentina Synodus Concilii Carthaginensis, ann. 377. can. 10. item Concilii eodem anno, eademque in urbe habiti octavum canonem, & Hispalensis Concilii, an. 619. habiti canon. 6. Carthaginensis, ann. 397. Concilii can. 10. ita statuit: *Et a sex (Episcopis audiat) Presbyter, & a tribus Diaconus cum proprio suo Episcopo.*

Morti olim, in Gallia, nullus Ecclesiasticus addicebatur, (Monumenta Cleri, tom. 7. pag. 1307. & seq.) quin eum prius in figuris a proprio Episcopo degradari jussum esset; extat in hanc rem expressa dispositio in articulo 14. sanctionis Caroli Regis LX. diei 16. Aprilis an. 1571. verificatæ in Parisiensi Parlamento, per Arrestum diei 17. Augusti an. 1571. Solemnis hæc degradatio adhuc servabatur, superiore inuente sæculo; at omnino cessavit ab eo tempore, diffidiorum occasione, quæ Episcopos inter, & Parlamenta, super hac degradatione coorta sunt. Rennuentibus Episcopis ad eam procedere, antequam eorum officarii de accusatorum crimine cognovissent, Parlamenta contenderunt, clericos satis degradatos esse per crimina, quæ degradationem iis promeruerant; suæque Arresta, sine ulterioribus actis, executioni mandata voluerunt. Ita quidem solemnæ degradationis usus in Gallia abrogatus fuit.

DELEGATIO, DELEGATUS. *Vide* JUDEX, JURIS-
DICTIO.

DELICTUM. Delictum, generatim est culpa, peccatum;
& propria significatione sumptum, minus innuit, quam cri-
men.

Delicta quoad Ecclesiasticos, & quoad judicium compe-
tentiam, qui de iis cognoscendi jus obtinent, dividuntur in
delicta communia, & *delicta*, seu *casus privilegiatos*.

Commune delictum est Ecclesiastici culpa, quæ non lædit
ordinem publicum, quæque non meretur afflictivas poenas,
quas unus, & unicus judex laicus ad publicam vindictam
infligere potest, sed quæ tamen ipsa canonicis est digna po-
nis, quas pronuntiare potest Ecclesiæ judex.

Delictum, seu casus privilegiatus est Ecclesiastici contra
publicum ordinem peccatum grave, seu crimen, quod ad di-
tionis pacem punire sæcularium potestatum interest; quod-
que præter canonicas poenas, afflictivis quoque poenis dig-
num est, quas scilicet Ecclesiæ judex pronuntiare non possit,
seu quia deveniant ad sanguinis effusionem usque, seu aliter.

Refertur vulgo ad Imperatoris Justiniani I. tempus, qui
an. 527. imperiale solium conscendit, prima hujus delicto-
rum communium, delictorumque privilegiatorum distinctio-
nis epocha; prius enim auctoritate longe maxima fruebatur
Ecclesia ad omnia criminum genera in Ecclesiasticis punien-
da; eidemque diu post hanc epocham id auctoritatis fuit,
præsertim in Gallia, quemadmodum probant Caroli Magni
Capitularia, & Concilia plura, quæ post eandem epocham
ibidem habita.

*Qui, relicto Ecclesiastico judicio, publicis judiciis purgari vo-
luerit, etiamsi pro illo prolata fuerit sententia, locum amittit;
hoc in criminali judicio; in civili vero perdat, quod evicit, si
locum obtinere voluerit.* (Capitul. lib. 7. c. 112.)

*Ut nullus sæcularium personarum, prætermisso Pontifice, seu
Præposito Ecclesiæ, quemquam clericorum pro sua potestate con-
stringere, discutere audeat, vel damnare.* (Concil. Aurelianense,
an. 541. can. 20.)

Si homo incestum commiserit . . . pecuniam suam perdat, si habet . . . si pecuniam non habet, si liber est, mittatur in carcerem usque ad satisfactionem; si servus, aut libertus est, vapu et plagis multis. (Concil. Metense, an. 753. can. 1.)

De Ecclesiasticis vero, qui supradicta facinora commiserint, si bonus persona fuerit, perdat honorem suum; minores vero vapulent, aut in carcerem recludantur. (can. 2.)

Si quis sortilegii crimen repertus fuerit perpetrasse; in scala positus publice suffragetur (justigetur), vel alias competenter pro modo criminis castigetur. (Concil. Turonense, an. 1236. can. 9.)

De sacrilegis, & fortuariis . . . statuimus, quod, si inventi fuerint, reddantur suo Episcopo; & si moniti non respuerint, immurentur, vel ad arbitrium Episcopi puniantur. (Concil. Valentinum in Delphinatu, an. 1248. cap. 12.)

Perpicillitur ex his canonibus, Galliarum Ecclesiam, ad usque decimum tertium seculum, eo in jure positam esse, ut afflictivis poenis non Ecclesiasticis modo, verum etiam laicis imponeret. Id ergo agitur, ut expendatur hoc loco, quae nostra sit, quoad Ecclesiasticorum commune delictum, & quoad eorumdem delictum, seu casum privilegiatum, hujus temporis jurisprudentia. Animadvertamus initio statim, oportet, inter Gallos Auctores de privilegiatorum casum, nec natura, nec numero convenire. Eorum plures permiscuere casus regios cum privilegiatis casibus, ac nulla quidem sanctio, Arrestum nullum occurrit, quod privilegiatorum casum numerum certo statuatur. Declaratum sane pro re nata non semel fuit, peculiarem casum aliquem privilegiatum esse; at certos tantum quosdam casus privilegiatos esse definire non libuit, etsi generales cleri coetus apud Reges insisterint, ut his placeret exigere privilegiatos casus ad constantem, firmamque regulam, quae omnem super hoc negotio contestationem sifteret, reprimeretque. Hac animadversione posita, haec sunt, quae nobis super hac re fere apud Gallos recepta videntur.

1. Quodvis ab Ecclesiastico patratum crimen, quod societatis Ordinem laedit, quodque ad vindictam, seu ultionem publi-

publicam, corporali, & afflictiva, aut infamanti poena dignum est, delictum est, seu casus privilegiatus; ita Gibertus, Ecclesiasticarum, & beneficialium Institutionum Tom II. pag. 384. & 385. & La Combe in suo de criminalibus materiis Tractatu, (Part. II. cap. 6. sect. 1. n. 6.) privilegiatum casum definiunt. Auctor Commentarii, an. 1764. Parisiis impressi, super Edicto mensis Aprilis an. 1695. addit huic definitioni, dum ait: „ Appellantur *casus privilegiati* non solum crimina, quæ digna sunt, ut afflictiva, aut infamanti poena puniantur, sed ea quoque omnia, quæ poenam aliquam mereri possunt ex earum genere, quas pronuntiant, quæ facultas haud penes Ecclesias iudices est, quæque ad Regis procuratorum, aut fiscalium requisitionem in Ecclesiasticos intentantur. „ Hinc omnis Regius, aut prætorialis casus, qui criminis ipsa vi, afflictivam, corporalem, aut infamantem poenam necessario sibi vindicat, privilegiatum in criminali re, contra Ecclesiasticos, crimen est. (Art. II. tit. 1. Sanctionis an. 1670. Declaratio diei 5. Februarii anno 1731.)

2. Quamquam omnis Regius, aut prætorialis casus privilegiatus est, omnis tamen privilegiatus casus non est Regius, aut prætorialis. Satis est afflictiva poena dignum crimen esse, ut privilegiatus casus sit, licet omnino Regis personam, aut regimen non afficiat.

3. E sanctis decretis, aiebat cleri coetus an. 1685. (Monumenta Cleri, tom. 7. pag. 431. 431.) in suis ad Ludovicum XIV. significationibus, privilegiatus casus is tantum est, ob quem Ecclesiasticus dignus est, qui deponatur, degradeatur, & sæculari brachio tradatur. Jam vero in jure prope non extant, nisi casus tres, in quibus Ecclesia, post depositionem, sæculari brachio clericum traderet; crimen hæreses, falsificationis crimen, & injuria proprio Episcopo illata.

In Parlamenti veteri stilo casus privilegiati sunt casus Regii; casus autem Regii, ex hoc ipso stilo veteri, sunt armorum in illicitis coetibus, & ad seditionem delatio, clientelar, fidelique Regis violatio, falsa moneta, homicidium, seu

seu proditio; quibus addita, falsum testimonium, iudicis suum munus obeuntis offensio, iudicis in sui muneris usu prævaricationis crimen. (Tom. VI. pag. 35. & seq. & Tom. VII. pag. 432. 433. 473. 474.)

Le Pretre, de privilegiatis casibus loquens, hunc ipsum Parlamenti stilum affert, laudatque Arresta nonnulla, inter alia an. 1586. Arrestum, quod eosdem casus tamquam privilegiatos notat; & alia, quæ incendium, raptum, & furtum in eodem numero ponunt. Le Bret his addit atrocia crimina, ut parricidium, venenum &c. (Tom. VII. pag. 433. & 467.)

Referuntur etiam inter privilegiatos casus delicta ab Ecclesiastico, sæculari habitu induto, & armis instructo patrata, læsæ Majestatis in omnibus capitibus crimen, sacrilegium cum effractione, perduellio in Regis, ejusque officialiorum mandata, illiciti cœtus, seu conventicula, & populares seditiones, fabricatio, immutatio, aut expositio falsæ monetæ, hæresis, divini servitii publica perturbatio, personarum per vim raptus, & asportatio, Parochi facinus, qui in matrimonium, sine patris consensu, & sine publicationibus, minorem jungeret. (Pag. 422. 423. 471. 474. & 837.)

4. De communi delicto solus cognoscit Ecclesiæ judex. Nullam oppositionem patitur effatum; omnes in id consentiunt Auctores Galli, propterea, quod hoc delicti genus non aliam, quam canonicam poenam postulat.

5. Sæcularis judex, una cum Ecclesiæ iudice, de privilegiato casu cognoscit. De eo cognoscit sæcularis judex, ut reum clericum puniat per afflictivas poenas, quas meretur, quoad civilem societatem, cujus Ordinem perturbavit. Ecclesiæ quoque judex de eodem cognoscit, ut eidem reo canonicas poenas infligat, quibus in suum statum peccans ipsa se obnoxium reddidit. (Art. 39. constitutionis Molinensis editæ mense Februario an. 1566. art. 22. constitutionis Melodunensis; edictum mensis Februarii an. 1678. in acta relatum a Parlamento, diei 29. Augusti an. 1678. art. 38. edicti mensis Aprilis an. 1695.) Hic articulus 38. edicti anno 1695. mandat, ut privilegiati casus ab Ecclesiis iudicibus, con-

conjunctimque a ballivis, & senecallis, eorumve locum tenentibus instruantur; quod magnæ clerum inter, & sæculares judices contestationi locum præbuit. Contendit Clerus per hunc articulum a privilegiatorum casuum cognitione omnes judices sæculares non Regios arceri, ac reapse Regios tantum judices cognoscere de iisdem posse. Sæculares, e converso, contendunt hanc cognitionem ad præsidiales curias, dominorumque jus dicentium judices pertinere. Marefcallorum judices asserunt & ipsi, se Ecclesiasticorum, qui de casibus ad præposituras spectantibus accusati fuerint, judices esse. Non idem ubique, quod ad hanc rem attinet, usus est; & Aresta cōsiliū, tam ante, quam post edictum an. 1695. clero faverunt. (Monumenta Cleri, Tom. VII. pag. 379. & seq.)

6. Sunt casus, in quibus sæcularis judex de Ecclesiasticorum criminibus solus cognoscit, ut cum clerici suum clericaturæ privilegium amiserunt; cum clericus ipse se occidit, aut in Regis officii, quo insignitus erat, exercitatione fidem prodidit; cum processus Ecclesiasticis sit a regiminis consiliariis, aliisque commissariis, quos Rex dat, aut ab officiali curiæ subsidiorum, curiæ monetarum, magni consilii, consilii Artesiæ, aliorumque supremorum consiliorum, quæ in aliquibus regni provinciis instituta sunt. Super hac re clerus non semel apud Regem conquestus est, nec defunt processuum exempla, quos Ecclesiæ judices una cum officialiis curiarum subsidiorum in Ecclesiasticos ediderunt. Unum e præcipuis difficultatibus, quas asserunt supremarum curiarum officialiis, ne conjunctim cum officialibus procedant, sustulit in Parliamentis temperamentum, quod in iisdem servatur, ut accusati Episcopus det Vicariatus litteras consiliario clerico, qui officialis locum tenet. (Monumenta Cleri, Tom. VII. pag. 400. & seq.)

DEPORTUS, qui a Chopino dicitur *juxta caducaria*, (Cap. Abbas, tit. de his, que vi) quique nuncupatur interdum *vagantis jus*, est annata veluti quædam, quam Episcopi, vel Archidiaconi, vel Archipresbyteri, vel denique Capitula ex vi-

castis, præsertim curati beneficii redditu sibi sumunt; deportas autem esse dicitur annata veluti quædam, non vero annata simpliciter: quia qui deportus jure gaudent, non semper beneficii redditum omnem omnino percipiunt, qui prime ejus anno respondet, sed alii dimidium, plus alii, minusve, pro locorum usu.

Incerta deportus origo est. Qui eam ad Joannem Papam XXII. referunt, hallucinantur: quia Papa hic anno tantum 1316. sanctam sedem conscendit. Yvo autem Carnutensis (Epist. 94.) qui ann. 1115. ad plures abiit, suæ Carnutensis Ecclesiæ Decanum damnat, cui pravus erat mos, ut anni primi fructuum partem e cathedralis Ecclesiæ præbendis sumeret.

Gibertus (Institution. Ecclesiastic. Tom. 1. pag. 157.) esse ait vero simile, deportum ortum esse e vacantium parœciarum custodia, Archidiaconis demandata, *cap. 51. de Appel-lat. cap. 6. de Institut.* additque deportum disertis verbis a Basileensi Concilio damnari, sess. 21. *de Annatis*, ubi leguntur hæc: *De cætero nihil penitus . . . exigatur ratione litterarum bullæ, sigilli, annatarum communium . . . deportuum, &c.*

Diu dubitatum in foro est, inquit Redactor Monumentorum Cleri, (Tom. II. pag. 1837. 1838.) an deportus, quos Episcopi, Archidiaconi, & Archipresbyteri e parœciis sibi vindicant, legitime deberentur, occurrente Arestorum varietate, eos aliis abusivos declarantibus, tolerantibus aliis. Abusus, qui in deportibus arguuntur, hi demum sunt, re-nuente Parocho beneficii fructus adimere; eum adigere, ut ab exercitatione functionum sui beneficii ad tempus abstineat, easque ab aliò Presbytero, cui titulus nullus adest, peragi sinat; iis, qui gaudent deportus jure, occasionem sup-peditare, tribuendi parœciarum regimen ad stipendii deducti-onem, Presbyteris scilicet, qui se earum onus minori pre-dio subituros recipiunt, quique sæpe hoc officii genere in-digni sunt; eos, quibus de parœciis provisum est, eo redi-gere, ut, quo per anni spatium subsistant, sibi imponant alie-num æs, vel ut sibi sustentationem per adjumenta conqui-rant, quæ eorum statui parum congruant.

Richard. Concil. Tom. III.

R r

Hæc

Hæc tamen rationum, & auctoritatum momenta non impediunt, quin pluribus in regionibus, & peculiariter in universa Normannia, non solum in casu decessus titularis, sed etiam in casu simplicis dimissionis, & resignationis in favorem, deportus subsistat. Alibi jus hoc non viget, nisi vacationis tempore, & quoad beneficium repletum fuerit, seu quoad extiterit recredientiæ dicta sententia, quæ nempe parœciæ, de qua controvertitur, possessionem provisionis in modum adjudicat. In Parisiensi diœcesi, a feria quarta Cinerum ad diem usque, qui Trinitatem proxime sequitur, tum solum deportus patet, cum titularis intra tempus hoc e vivis excedit.

Quidquid odii secum deportus trahat, eum Casuistæ permixtum volunt, (Cabassutius, *Jur. Can. Theor. & Prax.* lib. 5. cap. 4. n. 5.) dummodo, seu quoad tempus, seu quoad casus, seu quoad qualitatem, justis limitibus, & cujusque diœceseos consuetudine contineatur. Qui deportu fruntur, decimas, & alia oneraolvere, itemque parœciæ servitium obeundum curare debent, vacationis tempore. Deportus consequentes annos duos exigere nequeunt, (Sainte-Beuve, Tom. II. Casu 183.) si forte duplex, eodem anno, titularium mutatio contigerit. Cessat deportus, (Pontus, verbo *Deportus*) litigii tempore, cum adest adjudicatæ possessionis sententia. Regulares parœciæ non exemptæ subsunt deportui, præterquam in permutationis, aut in favorem resignationis casibus.

In Ordine Melitensi, cum commendatores e vivis excedunt, deportus, in Ordinis emolumentum, jus quoddam est, quod *vacans*, seu *mortuorum* dicitur.

DEPOSITIO. Depositio, seu destitutio poena est, quam Ecclesia infligit Ecclesiastico, peccati reo, quod eum suo beneficio, sua jurisdictione, suoque officio, suorum scilicet Ordinum functione in perpetuum privat; in quo depositio differt a suspensione, quæ suapte natura non est perpetua. A degradatione quoque differt depositio. *Vide DEGRADATIO.*

Generale effatum est, beneficiariorum destitutionem ad eum pertinere, ad quem pertinet institutio: *Ejus est destituere, cujus est instituere. Ad quem pertinet institutio, & destitutio.* Suas tamen exceptiones patitur effatum hoc; fieri enim potest, ut, peculiari titulo, ad inferiorem Prælatum institutio pertineat, quin ad eundem pertineat destitutio. Coningere & illud potest, institutionem præscriptam esse, quin destitutio præscripta sit. Hanc igitur ob causam proloquium hoc non de omnis generis collatoribus intelligi debet, sed de Episcopo tantum, aut de iis, qui quasi Episcopali jurisdictione gaudent, quia scilicet, ad destituendum, contentiosa jurisdictione opus est, qua collatores Episcopo inferiores carent: cum ad instituendum, videlicet, ad beneficium conferendum, voluntaria tantum jurisdictio requiratur, quam collatores Episcopo minores exercere possunt.

Semper ergo ad Episcopos pertinuit clericorum depositio, cum hoc tamen discrimine, quod solus Episcopus cum suo clero poterat, ex antiquis canonibus, deponere minores clericos, ut autem ad Presbyteri, aut Diaconi depositionem procederetur, certus quidam Episcoporum numerus requireretur: *Decrevimus, ut juxta priscorum Patrum Synodalem sententiam, nullus nostrum sine Concilii examine deiciendum quemlibet Presbyterum, vel Diaconum audeat . . . Episcopus enim Sacerdotibus, ac Ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest.* (Concilium Hispalense, an. 619. can. 6.)

Item placuit, ut nullus Episcoporum, Presbyterum, vel Diaconum, vel Archimandritam in dispendio honoris condemnare præsumat, absque hujus venerandæ sedis consultu. Si quis post hæc prohibita temerarius usurpare tentaverit, non erit ambignus de sui honoris periculo. (Concil. Foro-Julienſe, sub Aquilejenſi Patriarcha, an. 791. seu 796. can. 7.)

Sequatur in Gallia disciplina vetus, quæ clericorum depositionem reservat Episcopis; & cum Archidiaconi sine jurisdictione quasi Episcopali beneficiarios destituere voluerunt, repressere curiæ tamquam abusus quosdam molimina hæc; verum ut ad clericorum, sint licet Diaconi, vel Presbyteri, depositionem deveniatur, Episcopus unus sufficit.

Gibertus, in suo super Depositione Tractatu, animadvertit, non modo crimen nullum, sed ne lethale quidem ullum peccatum esse, in quod depositionem canonicum jus non præcipiat, siquidem ab Ecclesiastico patratum sit. Quoad Episcoporum depositionem *Vide CAUSA MAJOR.*

DEVOLUTIO, *jus devolutum.* In re beneficiaria, devolutio est conferendi beneficii jus, quod ad superiorem proximum gradatim transit, cum ordinarius collator illud intra tempus conferre negligit, quod ad id lex eidem concedit. Ex hac definitione discrimen cernitur, quod inter collationem per devolutionem, & collationem per devolutum interest. Collatio per devolutionem jus exprimit, cujus vi collator confert. Collatio per devolutum designat vacationis genus; super quo collator providet.

Devolutionis origo.

Devolutionis vestigia nobis occurrunt in titulo 3. primi libri Codicis, ubi Justinianus Imperator ita loquitur: *Si, qui debent Episcopum eligere, intra sex menses non faciant, tunc periculo propriæ animæ ille, quem competit ordinare Episcopum, ordinet.* Videmus etiam e S. Gregorii Papæ litteris, (*Epist. 13. lib. 10.*) eum nominasse, pleno jure, Opportunum ad Aprutinsensem in Italia Episcopatum: quia, qui ei providere debebant, diutius id facere, quam par erat, distulerant. Fateamur tamen, oportet, devolutionis jus nullæ peculiariter Ecclesiastica lege institutum fuisse ante Lateranense tertium generale Concilium, an. 1179. celebratum, cujus octavus canon his verbis conceptus est: *Cum vero præbendas Ecclesiasticas, seu quolibet officia in aliquæ Ecclesia vacare contigerit, vel etiam si modo vacent, non diu maneant in suspensio, sed infra sex menses personis, quæ digne administrare valeant, conferantur; si autem Episcopus, ubi ad eum spectaverit, conferre distulerit, per Capitulum ordinetur; quod si ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit, Episcopus hoc, secundum Deum, cum religiosorum virorum consilio exequatur; aut si omnes forte neglexerint, Metropolitans de ipsis, secundum Deum, absque illorum contradictione disponat.*

Sta-

Statutum hoc, quod spectatur tamquam prima Ecclesiastica lex, quæ devolutionem a collatoribus inferioribus ad collatores Superiores determinaverit, non est in Gallia receptum, quoad Caput devolutionis ab Episcopo ad ejus Capitulum. Cum ergo ordinarius collator negligit, sex mensium spatio, beneficium conferre, quod ad ipsius collationem spectat, hujus beneficii conferendi jus, hac tamen vice tantum, devolvitur ad Episcopum, ab Episcopo ad Archiepiscopum, ab Archiepiscopo ad Primate[m], a Primate denique ad Papam; & cum Primas deest, ab Archiepiscopo proxime ad Papam itur. Perinde res habet, si incapaci, vel indigno facta collatio est: Cum Episcopus confert Episcopi titulo, conjunctim cum Capitulo, devolutio non fit a Capitulo ad Episcopum, sed ad superiorem Episcopi; at cum Episcopus solum tamquam Canonicus collationis particeps est, devolutio a Capitulo ad Episcopum fit.

Hæc ipsa Lateranensis Concilii tertii constitutio proponendæ difficultati locum præbuit, an scilicet collator Ecclesiasticus, qui per sex a vacatione menses conferre neglexit, ita suo collationis jure, *pro hac vice*, spoliatur, ut, post sex mensium terminum validas provisiones tribuere non possit, facta hypothesi, collatores Superiores, in devolutionis Ordine, negligere eos ipsos vacanti beneficio intra menses sex providere; an vero collator, qui per sex menses suo jure non usus est, semper suum collatoris jus servet, cum potestate valide conferendi, dum collatores superiores, ad quos devolutio pertinet, de beneficio non disposuerunt.

Canonistæ, & jurisconsulti numero plures, tam in Gallia, quam ultra montes, asserunt, cum Rebuffo, (in sua Praxi, titulo *de Devolutionib.* num. 27.) Lateranensis Concilii tertii Decretum ex iis esse, quæ irritantia dicuntur, Ecclesiasticumque collatorem, qui per sex a vacatione menses conferre neglexit, suo collationis jure, *pro hac vice*, sine regressu excidisse. Combesius tamen effatum esse a Gallis Auctoribus statutum ait, collatorem ordinarium tum quidem conferre posse regressus jure: quia nempe obstaculum, quod ejus potestatis usui devolutionis lex opponebat, omnino sublatum

est; atque, e Cleri Monumentis, placitum hoc videtur ad causas propius accedere, quæ Lateranensis Concilii octavo canoni locum præbuere. Hæ causæ fuere, ut impediretur, ne beneficia diu vacantia remanerent; fieretque, ut promptius Ecclesiastici tituli replerentur, ob detrimentum, quod Ecclesiæ afferre longa vacatio fere non desinit. Arrestum magnæ cameræ Parlamenti Pariliensis, die 18. Martii anno 1745. editum, super Sermuriensi prioratu, in Rutenensi diocesi, ad Moissacensis Abbatis collationem spectante, huic posteriori sententiæ favet. (Combesius, in sua canonica, & beneficalis Jurisprudentiæ Collectione, verb. *Devolutio*: Monumenta Cleri, Tom. XII. pag. 1103. & seq.)

Collatio, ante acquisitam devolutionem a Superiore peracta, prorsus nulla est potestatis defectu; nec proinde valida redditur, licet primus collator suo tempore non contulerit. (Rebuffus, *ibid.* Lovetius, *de Infirm.* n. 67. & seq.)

Sex mensium spatium ad beneficia conferenda præscriptum non excurrit, nisi a die, qua collatori innotuit beneficium vacare, inquit Innocentius III. in capite *Licet Magister*, tit. *de supplenda negligentia*. At, in judiciis, diei tantum habetur ratio, qua die beneficium respice vacavit, non qua collator scivit, aut scire debuit, illud vacans esse, ut testatur Castellus in Adnotationibus super Definitionibus Juris canonici, titulo *Devolutio*.

Cæterum devolutio locum habet, non solum cum Ordinarius intra sex a vacatione menses conferre negligit, sed tum etiam, cum alicui impedimento obnoxius, cujusmodi censura est, quæ eum conferendo imparem reddit, negligit perficere, ut hoc impedimentum tollatur; at, si in procrastinatione non est, excusatur. (Cap. *Ne pro defectu*, titulo *de Electione*.)

Devoluti Natura.

DEVOLUTUM. Hoc nomine significatur beneficii impenetratio, quod re quidem ipsa, seu, quod ajunt, de facto repletum est, ut de jure vacet, vel ob antecedentis collationis nullitatem, vel quia post collationem contingit, ut provisorius in-

incapax, aut indignus, evaderet, vel ob qualitatum defectum, quæ in collatorio requiruntur, vel denique ob formæ defectum, vel aliter. Ex hac definitione perspicitur ad devolutum necessario requiri, ut addit possessio titulo nixa, qui vel ab origine ipsa, vel deinceps nullus, vitiosusque sit. Videtur autem ex eo derivatum devoluti nomen, quod, qui ejusmodi beneficia impetrant, suæ ad Papam supplicationi clausulam hanc inferere debeant: *Et si forsan beneficium tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio ad sedem Apostolicam sit devoluta.*

Devoluti origo.

Sunt Auctores, qui dicunt devoluti usum non nisi a duobus, aut circiter sæculis in Ecclesia notum esse. Usum hunc ipsum alii cœvum faciunt beneficiorum vacationibus plenæ juris, quas summi Pontifices a decimo tertio circiter sæculo pronuntiarunt, quoniam beneficiorum per devolutum impetrationi locus fuit, statim atque extitit vacatio *ipso jure, pleno jure, eo ipso, ipso facto*, clausulis his nihil aliud significantis, quam beneficium jure vacans, & ita quidem, ut amplius a titulari possideri non possit, esse impetrabile per devolutum.

Devoluti genera.

Sunt devoluti, quæ odiosa, sunt, quæ favorabilia. *Devolutum odiosum* dicitur illud, per quod beneficium non impetratur, nisi titulari, qui illud possidet, in infamiam adducto per revelationem criminum, rerumve gestarum, quibus indignus, aut incapax redditur. Est hoc devoluti genus, quod devolutariorum personam odiosam reddidit, & in causa fuit, ut iidem infami titulo beneficiariorum delatores, & beneficiorum parafiti nuncuparentur: quia prædonibus, & pyratibus similes, exercent in Ecclesia, beneficia rapientes, latrocinium, e quo maritimi prædones, & pyratæ vitam trahunt. *Devolutum favorabile* vocatur illud, quod sine præsentis, actualisque beneficiarii diffamatione locum habet, quodque præterea nititur iustæ causæ, cujusmodi devolutum esset, per quod impetraretur eorum beneficium, qui incompatibilia be-

beneficia plura possident, cum incompatibilium beneficiorum pluralitas sanctis canonibus contraria, & Ecclesiæ perniciofa sit.

Devoluti causa.

Appellantur *devoluti causa* res, aut rationes, quæ beneficium reddunt impetrabile per devolutum, & hæ res sunt crimina, *quasi delicta*, & defectus, quibus titularis obnoxius est.

Crimina; quæ beneficium reddunt impetrabile per devolutum; sunt numero decem; videlicet, hæresis, & publicum, quod hæreticis præbetur, patrociniū, præsidiumque; simonia realis, & confidentia: Papæ, aut Principis litterarum adulteratio, vel, ut vocant, falsificatio; homicidium voluntarium; Cardinalem male habere, & percutere; læsæ Majestatis, itemque sodomiz crimen; proprium Episcopum verberare, aut in carcerem trudere; falsam monetam cudere; beneficiarium carceri addicendum curare, suum ut beneficium resignare cogatur.

Quasi delicta, quæ juris locutio est, scilicet, abusus Ecclesiasticæ disciplinæ contrarii, qui impetrabile per devolutum reddunt beneficium, sunt: 1. Obtentio beneficii incompatibilis cum eo, quod possidetur, cujusmodi est parocchia cum Canonatu, aliove beneficio, quod residentiam postulat. 2. Cum titularis eo devenit, ut matrimonium contrahat *per verba de presenti*; & id. quidem, etiamsi titularis esset in sacris Ordinibus constitutus, ejusque matrimonium, quod inde consequitur, nullum foret. 3. Cum beneficium, quod quispiam, quin Presbyter esset, obtinuit, Sacerdotale est a *fundatione*, videlicet, cum fundationis titulus beneficium ei tantummodo conferendum expressis verbis enuntiat, qui reapse Sacerdos erit.

Defectus, qui beneficium reddunt impetrabile per devolutum, sunt: illegitimæ natiuitatis vitium; alienigenam esse in civitatem non adoptatum; non ex ætate esse, quæ ad beneficium possidendum requiritur; non dedisse operam, ut insinuarentur, seu in acta referrentur provisiones, consuræ, litteræ, aut ejusmodi alia; esse irregularem *ex defectu*.

Solemnis professio Religionis a beneficii titulari edita reddit & ipsa beneficium devolutabile, dum efficit, ut illud *ipso jure* vacet. Ut beneficium de jure vacans. censeatur, non est necesse, ut prius extiterit sententia declarans provissum ineptum esse, & beneficium vacare. Aurelianensis constitutionis articulus 4. qui sententiam hanc requirebat, per Melodunensis art. 30. & Blesensis 46. mutatus fuit.

Collatores in Devoluti casu.

Collatores in devoluti casu sunt Papa, & Episcopus, cum hoc discrimine, quod cum Papa per devolutum confert, ejus collatio semper coacta est, summus Pontifex scilicet beneficium petenti conferre debet; cum Episcopi collatio semper libera sit, hoc est, necesse non habeat Episcopus ei beneficium conferre, qui petit. Cum de devoluto agitur, quod collationis ab Episcopo ipso editæ nullitate nitur, Episcopus beneficium devoluto obnoxium conferre non potest.

Beneficia, quæ a quibusdam solum personis conferri possunt, ex his tantum personis possunt per devolutum peti; ejusmodi sunt omnia Regiæ, aut dominicæ collationis beneficia, & quæcunque ad Melitensem Ordinem spectant.

Devolutarii obligationes.

Subest devolutarius obligationibus pluribus. 1. Immunis esse a defectibus debet, quos aliis exprobrat, quique ejus devolutæ causam præbent. 2. Devoluti causas, & vacationis genus, super quo illud obtinet, nominatim, & peculiari-ter exprimere debet. 3. Insinuare debet suas provisiones, suamque possessionis susceptionem, intra mensem ab ejusdem possessionis die numerandum. 4. Inire debet Canonicam possessionem intra annum, devolutumque in causam conferre, post menses tres ab inita possessione. 5. Debet cautionem dare pro quingentarum librarum summa, quo tempore judex præscripserit, eamve tradere; secus excidit jure suo. 6. Non debet in fructuum fruitionem, & in functionum exercitationem ingredi, nisi per servatæ, aut adjudicatæ plenæ possessionis judicium; nec sequestrationem in ejus favorem

mandari licet. 7. Processum; oportet, ita paret, ut infra biennium, ut scripsimus, e Blesensis constitutionis articulo 46. judicari possit; at id non amplius servatur. 8. E Gallicanis effatis, devolutarius emolumentum trahere non potest ex eo, quod alter provisor evaserit incapax post expeditionem provisionum, quibus inserta est devoluti clausula; est hæc consecutio tritæ juris regulæ: *Quod ab initio non valuit, ex postfacto convalescere non potest.* 9. Devolutarius possessionem inire non potest super expeditionarii testimonio; provisiones præ manibus habeat, necesse est; ac duo tantum casus sunt, in quibus trapezitæ fides satis magni momenti est, nempe quoad obituarium, & in injustæ recusationis casus. Hæc omnia servanda sunt, devolutus licet per anni spatium non possedisset, quoniam regula *de annali possessore* in Gallia non est recepta, saltem quoad caput hoc. 10. Necesse præterea est, ut in jure vocatio, quam devolutarius devoluto indicendam curavit, hujus puram, & simplicem in Ordinarium manu dimissionem præcesserit; aliteris summa sua amittit. (Monumenta Cleri, Tom. XL pag. 1708. Tom. XII pag. 1522. & seq. Gibertus, Instit. Ecclesiast. & benef. Tom. II. pag. 174. & seq. editum: 1750. Piales, in Tractata de Devolutione, & Devolutio.)

DIACONATUS, est Ordo Diaconi. *Vide* ORDO.

DIACONISSÆ, seu DIACONÆ; erant olim profecta ætate virgines, aut viduæ, quarum opera Diaconis subsidio erat, tum ad eleemosynarum distributionem, tum ad personarum, quæ ex earum sexu erant, institutionem, tum denique ad earundem personarum baptismum, in cæremoniis, quæ a viris cum decentia perfici non poterant, cum baptizatus per immersionem conferebatur. Harum ergo Diaconissarum officium erat, omnes sui sexus personas invicere quas Ecclesiæ sollicitudine dignas infirmitas, aut pauperis reddebat, eas erudire, quæ catechumenæ erant, has ipsas ad baptismum præsentare, hisdemque præsto esse, ut suis se vestibus ad eum suscipiendum exuerent, ac se deinde rursus induerent; novas has baptizatas, per aliquod tempus, veluti manu

manu ducere, ut eas ad christianam vitam formarent. Id etiam Diaconissis demandatum erat, ut Ecclesiæ fores ad fæminarum aditum custodirent, perficerentque, ut suum omnes, & singulæ locum, silentium, & modestiam servarent. Eædem Episcopo, eoque mandante, Presbyteris, aut Diaconis solum functionum rationem reddebant.

Non minus, quam Ecclesia, vetus Diaconissarum origo est. S. Paulus, in suæ ad Romanos Epistolæ postremo capite, de Phæbe loquitur, quæ Cencris, quod Corinthi suburbium erat, Diaconissæ munereungebatur; atque in Conciliis quidem sæpe fit Diaconissarum mentio.

De Paulianistis ad Ecclesiam Catholicam confugientibus definitio prolata est, ut baptizentur omnino. Si quis autem de his fuerint in clero . . . baptizati ordinentur ab Episcopo Ecclesiæ Catholice . . . Similiter autem & de Diaconissis, & omnino de his, qui sub regula versantur, hæc forma servabitur. Meminimus autem de Diaconissis, quæ in eodem habitu esse probantur, quod non habeant aliquam manus impositionem, & ideo modis omnibus eas inter laicos deputari.

Van-Espenius, (*Jur. univ. Eccles. tom. 3. pag. 96.*) in suis super hoc canone Scholiis, eum, ait, ostendere Diaconissas, Nicæni primi Concilii tempore, nondum per manuum impositionem ordinatas fuisse, nulloque Ecclesiastico monumento probari posse eas reapse, ejus Concilii tempore, ita ordinatas fuisse, licet deinceps ordinatæ fuerint. At P. Christianus Lupus, (*Tom. I. Oper. pag. 266.*) in suis ad hunc canonem Adnotationibus, asserit Dionysii Exigui versionem, qua Van-Espenius usus est, non omnino græco textui congruere, qui ita habet: *Meminimus autem Diaconissarum, quæ in illo Ordine, & habitu deprehensæ sunt, ut, cum nullam manus impositionem habuerint, omnino inter laicos habeantur.* Hoc textu posito, Nicæni Concilii laudatum canonem in hunc modum explicat P. Lupus: „ Nos quidem Diaconissis, „ quæ manus impositionem apud Paulianistas susceperunt, „ idem, ac cæteris clericis beneficium conferimus, at non iis, „ quæ hanc manus impositionem non susceperunt, ad quam „ solum electæ, & designatæ fuerant, quippe quæ penes Pau-
„ lia-

„lianitas ipsos non nisi in laicorum numero erant. Per-
spicitur, explicationem hanc pro certo ponere Diaconissarum
ordinationem, Nicæni primi Concilii tempore, factam fu-
isse per manuum impositionem, per eandemque tolli difficul-
tatem, quam decimus nonus hujus Concilii canon in eorum
sententiam parit, qui hanc ordinationem per manuum im-
positionem, ejus etiam Concilii tempore, factam volunt.

*Vidua, vel Sanctimonialis, quæ ad Ministerium baptizanda-
rum mulierum eligantur, tam instructa sint ad officium, ut
possint apto, & sano sermone docere imperitas, & rusticas mu-
lieres tempore, quo baptizandæ sunt, qualiter baptizatori inter-
rogatæ respondeant, & qualiter, accepto baptismo, vivant.* (IV.
Concil. Carthaginense, an. 398. cap. 12.)

Diaconæ omnimodis non ordinandæ. (I. Concil. Arausica-
num, an. 441. can. 26.)

*Diaconissam non ordinandam ante annum quadragesimum, &
hanc cum summo libramine; si vero suscipiens manus impositi-
onem, & aliquantum temporis in Ministerio permanens, semet-
ipsam tradat nuptiis, gratia Dei contumeliam faciens, anathe-
matizetur hujusmodi cum eo, qui eidem copulatur.* (Concil.
Chalcedonense, an. 451. can. 15.)

*Viduarum consecrationem, quas Diaconas vocitant, ab omni
regione nostra penitus abrogamus; sola eis penitentia benedi-
ctione, si converti ambiunt, imponenda.* (Concil. Epaonense,
an. 517. can. 21.)

*Fæminæ, quæ benedictionem Diaconatus hactenus contra in-
terdicta canonum acceperunt, si ad conjugium probantur, iterum
devolutæ, a communione pellantur.* (Concil. Aurelianense, an.
533. can. 17.)

*Nec Diaconus ante 25. annos, nec Diaconissa ante 40. annos
ordinetur.* (Concil. in Trullo, an. 691. seu 692. can. 14.)

Ex his peculiaribus canonibus compertum fit, Diaconissas
benedici, & consecrari, seu ordinari per manuum impositi-
onem consuevisse, & apud Græcos, & apud Latinos; extat
etiam in veteri Romano Ordine peculiaris ad earum ordina-
tionem missa. Ibidem præscribitur, ut eas Episcopus ordi-
net solemnibus Missæ tempore, perinde ac Diaconos, Episto-
lam

iam inter, & Evangelium, utque iisdem tribuatur stola, &c. At sedulo animadvertendum, hanc nihilominus Diaconissarum ordinationem non fuisse Sacramentum, quod Montanistæ contendebant; erat ea scilicet pura, putaque cæremonia, ab Ecclesia instituta, quæ eam nulla ex parte veri Sacerdoti participes efficiebat, ut ait S. Epiphanius, (*Hæresi* 79.) cujus hæc verba sunt: *Quamquam Diaconissarum in Ecclesia Ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam ejusmodi administrationem institutus est; sed ut muliebris sexus honestati consulatur, sive ut baptismi tempore adfit, sive ut, cum nudandum est mulieris corpus, interveniat, ne virorum, qui sacris operantur, aspectui sit exposita.*

Diaconissæ, e sæculis amplius quinque, in Græca simul, & Latina Ecclesiis abrogatæ sunt; earum tamen aliqua vestigia in quibusdam Ecclesiis etiamnum remanent. Chartistianæ Salethinæ in Delphinatu Diaconi, & Subdiaconi officium ad Altare obeunt; sacra eadem vasa tangunt. S. Petri Lugdunensis Abbatissa peragit & ipsa Diaconi munus; Epistolam canit, & manipulum gestat; ad manum tamen, non ad brachium. (Bucherius Argifius, in Adnotatione, quæ est ad pag. 92. Tomi I. Institutionis ad Jus Ecclesiasticum, Auctore Abbate Fleurio, edit. an. 1762.)

DIACONUS. *Vide* ORDO.

DIGNITARIUS, seu DIGNITAS. Tribuitur summo jure dignitatis nomen iis tantum beneficiariis, quibus jurisdictionis aliquis gradus suppetit; at, e communi in cathedralibus, & collegiatis Ecclesiis Capitulorum usu, dignitas appellatur titularis dignitatis, hoc est, beneficii quoddam, vel jurisdictionis gradum, vel aliquem peculiarem locum, aliquam præminentiam, aliquas prærogativas, seu in choro, seu in Capitulo tribuit; ejusmodi sunt, inter alios, Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerii, &c.

Tridentinum Concilium (sess. 24. de Reform. cap. 12.) super qualitatibus, quibus dignitates in Capitulis insignitæ esse debent, sequens statutum edidit: *Cum dignitates, in Ecclesiis præsertim cathedralibus, ad conservandam, augendamque*
Es-

Ecclesiasticam disciplinam fuerint instituta, ut, qui eas obtinerent, pietate præcellerent, aliisque exemplo essent, atque Episcopos opere, & officio juvarent; merito qui ad eas vocantur, tales esse debent, qui suo muneri respondere possint. Nemo igitur deinceps ad dignitates quascunque, quibus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem 25. suæ ætatis annum attigerit, & in clericali Ordine versatus, doctrina ad suum munus exequendum necessaria, ac morum integritate commendetur, juxta Constitutionem Alexandri Tertii in Concilio Lateranensi promulgatam, quæ incipit: Cum in cunctis.

Sanctionis Henrici Regis IV. edicti ann. 1606. nomine notæ articulus 31. statuit, ut „ nemo in posterum cathedra-
„ lium Ecclesiarum dignitates, easve, quæ in collegiatis
„ Ecclesiis primæ sunt, obtinere possit, nisi in Theologia,
„ vel in jure canonico graduatus sit, in provisionum nulli-
„ tatis pœnam. „ Edictum hoc in magno consilio registratum non fuit; bene vero in Parisiensi Parlamento, quia temperamenti quidquam articulo 31. adderetur. Est hoc ex parte fundamentum jurisprudentiæ, quæ quoad capita plura in his duobus tribunalibus alia est.

Ut intelligatur, utrum beneficium in præsentia sit dignitas, an personatus, seu officium, inquit Gibertus, (Institutiones Ecclesiasticæ, & beneficiales, Tom. I. pag. 451. & seq.) non est de eo judicandum ex juris textibus, qui horum titulorum aliquem eisdem tribuunt, sed potius ex usu, qui super hac re multum mutationis induxit; sunt enim beneficia bene multa, quæ olim dignitas, aut personatus, aut officium fuere, nec amplius ejusmodi sunt; nec desunt alia, quibus horum titulorum nullus inerat, quæque e tribus unum obtinent Extant ejusdem nominis beneficia, quorum alia sunt officia simplicia, dignitates alia; ejusmodi sunt præposituræ, quarum aliæ sunt dignitates ob Prælaturam, quæ iisdem addicta est, quæque possessorem ætæui, seu corpori præficit; aliæ sunt pura, putaque officia, quia solum portionis bonorum, quæ ad corpus pertinent, administrationem tribuunt; ejusmodi quoque sunt Decanatus, quorum alii primam in Capitulis sedem tribuunt, reliqui vero poss

post dignitates, personatus, & officia sunt, nec primum gradum conferunt, nisi inter Canonicos, quos inter, qui Decanatum possident, primi recepti sunt.

Omnes dignitates, pergit Gibertus, (*Ibid.* pag. 166. & seq.) per consuetudinem institutæ fuere, si theologalis, præceptorialis, & poenitentiaria excipiantur. Ad consuetudinem igitur exigi debent dignitatum munia, & gradus jura ex effatis, quæ sequuntur, quæque juris corpori inserta sunt.

I. Sui cuique provinciae peculiares usus, quoad Ecclesiasticas dignitates per consuetudinem institutas, suppetere possunt.

II. Episcopales, quæ in provincia sunt, Ecclesiae se ad Metropolis usum conformare debent; idemque a collegiatis dioceseos Ecclesiis, quoad cathedralem præstetur, necesse est.

III. Cum in aliqua provinciae Ecclesia instituta est nova dignitas, ejusdem generis, ac dignitas, quæ in alia provincia jam instituta erat, eive similis; hujus novæ dignitatis jura exigi debent ad jura dignitatis, quacum eadem cohæret.

IV. Consuetudo debet esse rationi consona, legitimeque præscripta, ut certa quædam jura dignitatibus, quas ipsa instituit, acquirendi potestate polleat. Rationi congruere consuetudo censetur, quæ nec naturali, nec divino juri, nec sacris canonibus contraria est, qui in regionibus, in quibus eadem inducitur, recepti sunt, & vigent. Ea vero legitime præscripta est, si per annos quadraginta sine intermissione, sine contestatione, & sine oppositione e Superioris parte subsistit.

Ex hoc effato consequens fit, consuetudines naturali, aut divino juri, sanctisve omnibus, qui recepti sunt, & Aristotolum jurisprudentiæ contrarias, tamquam abusus, quosdam rejici debere, nullumque jus iis tribuere, qui contendunt eas sibi præsidio esse; ejusmodi est inter alias consuetudo, quæ Capitulorum dignitatibus distributiones concedit, quamvis officio non inter sint. *Vide DISTRIBUTIONES.*

V. Cum in Ecclesia recens erecta instituitur aliqua dignitas, huic locus, & munia tribui debent, quæ consuetudo in cæteris provinciae Ecclesiis eidem dignitati tribuit; at si dig-

dignitas hæc instituitur in Ecclesia jam erecta, ubi dignitates sunt, locum, & munia possidentes, quæ huic dignitati consuetudo reliquis in Ecclesiis tribuit, hic ei locus, & hæc munia adscribi non possunt, nisi dignitates, quarum interest, in id consentiant: quia novæ institutiones fieri debent, quia tertiis personis, quidquam detrimenti afferatur; quamobrem Turonense Concilium, ann. 1583. ad 13. tituli finem, poenitentiariæ institutionem mandans in iis Ecclesiis, in quibus ea nondum statuta erat, ei locum non nisi post dignitates jam institutas tribuit: *At ne aliis in ipsis Ecclesiis dignitates obtinentibus conquerendi præbeatur occasio, ipsam poenitentiariam, ut erit dignitatis titulo noviter insignita, ita etiam inter dignitates novissimum locum ut obtinere debeat, æquum judicamus; officiis, seu beneficiis poenitentiariæ in his Ecclesiis, in quibus dudum dignitatis nomine gaudent, nullum hoc decreto præjudicium generari declarantes.* Ad hanc sanctionem se conformavit Burdigalensis Ecclesia, dum an. 1620. suum postremum Archidiaconatum in præceptorialis locum instituit. Hujus beneficii titularis, qui Archidiaconorum ultimus est, locum non habet, nisi post thesaurarium, sacristam, ac Subdecanum, quamvis Archidiaconi cæteri has tres dignitates præcedant.

His effatis, quæ dignitatibus jam per consuetudinem institutis jura, functiones, & obligationes præscribunt, prosequitur Gibertus, addendæ sunt animadversiones sequentes, quæ eundem effectum pariunt. 1. Capituli, seu cathedralis, seu collegiati prima sedes, seu primum beneficium fere dignitas est; quod propterea fit: quia ei, Capituli titulo, suam in Ecclesiam aliqua, vel actualis, ut vocant, vel habitualis jurisdictio est. 2. Ob hanc ipsam jurisdictionem beneficium hoc censetur animarum curam adjunctam habere; & hac de causa inceptos ætatis annos viginti quinque requirit, adigitque, ut Presbyteratus intra annum a pacificæ possessionis anno numerandum suscipiatur. 3. Jurisdictio, quæ primæ Capituli sedi tribuitur, in eo est jure posita, ut, qui eam obtinet, supra alios invigilet, eosque vel conjunctim cum Capitulo, vel separatim sine Capitulo corrigat. 4. Exi-

sunt

sunt beneficia quædam, quæ in aliquibus Capitulis dignitates sunt, in aliis non item. 5. Sunt Ecclesiæ, in quibus dignitates possideri non possunt, nisi a Canonicis, & in quibus proinde, qui Canonici non sunt, opus habent canonizatione ad effectum, ita nuncupato: quia creatus in id est, ut eum, cui confertur, iisdem dignitatibus idoneum reddat.

DIMISSIO, in re beneficiaria, est beneficii pura, & simplex a titulari edita in collatoris manu abdicatio, vel, ut vocant, renuntiatio. Primis Ecclesiæ sæculis ægre dimissiones has suscipiebat, atque adeo censuris ad eas impediendas utebatur: *Si qui vero recesserint ab Ecclesia sua, sive Presbyter, sive Diaconus, vel in quocunque Ecclesiastico Ordine positi fuerint, hi non debent suscipi in alia Ecclesia, sed cum omni necessitate cogantur, ut redeant ad Ecclesiam suam. Quod si permanserint, eos excommunicari oportet.* Ejusmodi est dispositio canonis decimi sexti Nicæni Concilii primi. Eam Neomausense Concilium, ann. 1096. per suum canonem nonum confirmat: *Sacerdotes, quando regendis præficiuntur Ecclesiis, de manu Episcopi curam animarum suscipiant, ubi & in tota vita sua Deo deserviant, nisi canonico degradentur judicio.*

Ratio est: quia licet ex canonicis Episcopi tantum, si fuisse loquimur, suis cum Ecclesiis spiritale matrimonium contrahant, & ita quidem, ut eas per suam ipsorum mortem viduas relinquant, quicunque tamen animarum curam habent, quasi sponsi suarum quisque Ecclesiarum sunt; quod efficit, ut easdem deferere nequeant, sine legitimi Superioris venia, & sine gravibus causis, quæ his versiculis continentur:

*Debilis, ignarus, male conscius, irregularis,
Quem mala plebs odit, dans scandala, cedere possit.*

Dimissionis causæ.

Vox debilis corporalem infirmitatem, aut proVectam ætatem designat, ob quas scilicet beneficiarius suis obeundis functionibus, Ecclesiæque explendo servitio impar evadit; tametsi, in hac facti specie, canonum ea mens sit, ut ei potius coadjutor, quam successor detur.

Richard Concil. Tom. III.

S s

Vox

Vox ignatus notat beneficiarii ignorantiam, præsertim eam, quæ eundem impedit, ne brevi temporis spatio scientiam acquirere possit, quæ ei ad sua perficienda officia absolute necessaria est.

Male conscius; significat locutio hæc publicas, occultasve culpas, quæ ex Ecclesiæ usu veteri a sancti Ecclesiastici Ministerii functionibus eum in perpetuum arcebant, qui reus eorumdem evaserat.

Irregularis; hæc vox perpetuam irregularitatem innit, a qua dispensatio obtineri non potest.

Quem mala plebs odit. Significant verba hæc populi nequitiam, qui perversæ, correctionis impus, & male animatus suum in Pastorem sit, cui proinde ullius fructus percipiendi spes omnis adimitur.

Dans scandala, gravis scilicet, atque ejusmodi, ut non aliter, quam per Pastoris recessum, tolli possint.

Non ergo se abdicare debent beneficiarii sine harum, aut similium rationum aliqua; at in usu relinquitur id eorum conscientiæ: & si excipiantur Episcopi, quorum dimissiones graviter Ecclesiam, & Imperium afficiunt, satis est beneficiarium, qui se dimittere vult, perficere, ut ipsius dimissio, e requisita forma, in legitimi Superioris manu ponatur. Superior fere semper dimissionem recipit; quod si citra causam animum obfirmaret; ut eam respueret, beneficiarius suum, ejus ingratis, beneficium deferere posset: quia consuetudo, quæ, in hoc negotio Ecclesiasticorum libertati favet, canonum dispositioni prævaluit, inquit canonistæ post Fagnanum, super capite *Admonet*, titulo de *Renuntiatione*.

Dimissionis Superior.

Legitimus dimissionis beneficiorum Superior, nempe Superior his dimissionibus admittendis par, non alius, communi jure, quam Episcopus est: *Beneficium, quod quis legitime tenuit, non aliter, quam in manus nostras, aut Vicarii, seu officialis nostri, siue alterius collatoris Superioris, ad hoc potestatem habentis, resignare, aut dimittere præsumat.* (Concilium Moguntinum, ann. 1549.) Rebuffus tamquam, quo ipse

iple vivebat tempore, constans, firmumque statuit effatum hoc: *Renuntiatio beneficii facta in manibus inferioris Episcopo, & per eum admissa nulla est, nisi Episcopus ratam illam admissionem habuerit.* Ecclesiasticorum beneficiorum dimissiones recipiendi potestas Episcopis reservata fuit, quoad iidem soli eorum collatores fuerunt, inquit in suis Monumentis Gallicanus Clerus: (Tom. X. pag. 1660.) at, postquam ea conferendi jus aliis Superioribus, atque adeo laicis concessum fuit, qui eorundem fundatores sunt, vel hos repræsentant, eorum etiam simplices dimissiones collatores hi susceperunt. Communis admodum est in aliquibus provinciis mos, ut in Ecclesiasticorum patronorum manu simplices dimissiones edantur. Certum tamen est, has dimissiones non esse canonicas, & Patronum, qui non ea pollet auctoritate, ut beneficiarios instituat, ne ea quidem potestate gaudere, ut eosdem destituat. Collatores tantum dimissiones recipere possunt, eæque irregulares dimissiones, quæ in patronorum manibus factæ sunt, legitimæ evadere nequeunt, nisi per approbationem, quam collator iisdem tribuit, cum beneficium ad patroni nominationem confert; nec beneficium ante hanc collationem vacans censeri debet, ut proinde regularis non sit præsentatio, cum facta est, antequam dimissio a collatore admissa fuerit . . . Hic dimissiones a Patronis admissas tolerandi vetus abusus est, quippe qui sæculo decimo secundo communis erat. Ad malum hoc in Parisiensi diocesi cohibendum Eudesius Sulliacus, qui ejus eodem sæculo Episcopus erat, ejusmodi dimissiones in suæ secundæ Synodi statutis damnavit; refertur ejus dispositio, pag. 13. *Synodici Parisiensis Ecclesiæ, editionis Parisiensis, an. 1674. quæ ita habet: Item inhibetur, ne fiant resignationes Ecclesiarum in manu Abbatum, vel quorumlibet patronorum, sed in manu Episcopi, vel Prælati sui.*

Magni Vicarii dimissiones admittere non possunt, nisi hanc iis potestatem expressis verbis commissio tribuat. Beneficia conferendi potestas eorundem dimissiones recipiendi facultatem non continet. Ita judicatum per Aresta plu-

ra, quorum unum Parisiensis Parlamenti est, an. 1683. contra magnum Vicarium Episcopi Montis Pessulani editum.

Capitulum, Episcopalis sedis vacantis tempore, beneficiorum, cujusmodi sunt parociae ad Episcopi dispositionem spectantes, dimissionem admittere potest, & in hoc quidem vacationis genere eadem conferre. Potest etiam beneficiorum dimissionem admittere, quae ad ejus propriam, & peculiarem collationem pertinent, seu vacet Episcopalis sedes, seu non; constans is est, ac firmus usus, cui Ares auctoritatem, & robur addunt. Quod attinet ad alia beneficia, quae adjunctam curam non habent, horum dimissiones, & resignationes quaslibet, Episcopali sede vacante, Rex admittit, juris vi, quod in id regalia eidem tribuit.

Beneficiarii vero ab Episcopali jurisdictione exempti, cujusmodi sunt regularium plerique, suam dimissionem in Papae tantum manibus edere possunt. Papae quoque reservavit usus, ex annis circiter sexcentis, Episcoporum dimissionem, quae prius in provinciae Concilio apud Metropolitanum peragebatur. Yvo Carnutensis, qui saeculo decimo secundo ineunte vivebat, in suis passim Epistolis hanc sua etiam aetate sine Papae consensu peractam tradit. Hujusmodi consensum petendi mos sensim tantum, & per gradus obtinuit; at omnino statutus videtur sub Innocentio III. ad decimi tertii saeculi initium, ut intelligimus ex ejus ad Wirceburgensem Episcopum Epistola, ubi diserta haec Pontificis verba leguntur: *Multa sunt, quae praeter specialem auctoritatem sedis Apostolica non possunt, nec debent impune ab aliquibus attentari, ut cessiones, & translationes Episcoporum.* Legati a latere, quoad hunc effectum, Papae potestate gaudent, cum de puris, & simplicibus dimissionibus agitur; resignationes enim in certarum personarum favorem editae, fere semper ejus personae nomine ipsi reservatae sunt.

Dimissionis forma.

Nulla occurrit Ecclesiastica lex, e qua constet, beneficiorum dimissionem e scripto fieri oportere. Auctor Monumentorum Cleri testatur, olim dimissiones in Gallia, ut alibi,
ad-

admissas fuisse, quæ viva solum voce edebantur, & Henricum Regem II. primum fuisse, qui eas apud Notarium, & coram testibus de scripto factas, vallet. Henrici Regis II. edictum, quod hanc novam dispositionem continet, datum est mense Junio, ann. 1550. notumque edicti contra parvas datas nomine. Edictum hoc confirmatum fuit per art. 9. declarationis ann. 1646. & art. 1. edicti ann. 1691. quod Apostolicorum Notariorum munera creat; ut ejusmodi quidem est præsens Regni jurisprudentia. Dimissionis apud Notarium editæ actui subscribere debent testes duo. Artic. 10. edicti Institutionum an. 1691. vult præterea, ut omnes procuraciones ad resignandum, seu simpliciter, seu in favorem, intra menses tres insinuentur in officio insinuationum Ecclesiasticarum dioeceseos, in qua beneficia sita sunt.

Dimissionis effecta.

Juris axioma est, dimissione semel perfecta, dimittentem suis omnibus ad beneficium juribus spoliatum existere; atque e Canonistis Gallis tum solum est perfecta dimissio, cum a legitimo Superiore admissa, & signata fuit. Ad illud usque tempus suam dimissionem dimittens revocare potest: at deinde non amplius potest eam revocare, tametsi beneficium, quod dimisisset, nondum repletum esset. Præterea, quamvis, etiam post dimissionem, ad triennium in possessione persisteret, sibi tamen præsidium querere non posset ex regula de *Pacificis*: quia nec coloratum quidem titulum amplius habet.

Dimissionis conditiones.

Pura, & simplex dimissio æque, ac quæ *in favorem* est, libera, & cum causæ cognitione facta sit, oportet. Si eam gravis mali metus extorsisset, non esset reapse ipso jure nulla, quidquid hac de re sentiant Doctorum nonnulli: quia libertatem actus, cui causam præbet, timor non adimit, ut Philosophi, & Theologi docent; at eam tamen infringi, & abrogari necesse foret, quia, quæ vi sunt, inquit Alexander Papa III. *de jure debent in irritum mitti*. Sit etiam, oportet,

ab omni fraude, & simonia immunis, & exempta dimissio.
Vide RESIGNATIO.

DIMISSORIÆ, commendatitiæ, formatæ LITTERÆ. Ita nuncupantur eæ litteræ, quas a proprio Prælato, vel Episcopali sede vacante a cathedralis Ecclesiæ Capitulo quispiam sumit, ut ab alio Episcopo tonsuram, aut Ordines suscipere possit. Hujus disciplinæ antiquitatis certam, firmamque probationem, ab ineunte sæculo tertio, suppeditat contestatio, quæ coorta fuit super Origenis ordinatione, quem Demetrius, Alexandrinus Patriarcha, ejusdem Episcopus, a Sacerdotio deposuit; propterea quod absque dimissoriis ejus litteris a Theoctisto, Cæsareæ in Palæstina Episcopo, promotus fuerat; & quoniam disciplinæ hujus initium in Ecclesiastica Historia non occurrit, judicari proinde potest eam a traditione propemodum Apostolica derivari. Generale Concilium Nicænum primum, an. 325. canone decimo sexto, de ejus usu fidem facit his verbis: *Si quis autem ad alium pertinentem audacter invadere, & in sua Ecclesia ordinare tentaverit, non consentiente Episcopo, a quo discessit is, qui regulæ mancipatur, ordinatio hujusmodi irrita comprobetur.*

Sardicense Concilium, ann. 347. celebratum confirmat sanctionem hanc suo decimo quinto canone, itemque Tridentinum, sess. 14. cap. 2. *de Reform.* & sess. 23. cap. 8. *Si secus fiat, addit Concilium, Ordinans a collatione Ordinum per annum, & Ordinatus a susceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.* Galliæ, & Italiæ provincialia Concilia, quæ post Tridentinum habita sunt, itemque summi Pontifices suis in Bullis, & Cæsar Gallicanus in suis coetibus legem. hanc adoptarunt.

Hujus disciplinæ rationes sunt: quia Episcopus quisque in sua diocesi est Christi Domini Vicarius, unum, & unicum Ecclesiæ suæ Caput, primus Pastor hujus portionis gregis Domini Nostri, & sedis, quam replet, sponfus; & quia sine ejus consensu ex ipsius diocesani aliquem ordinare, est, eum auctoritate spoliare, qua supra suos ipsos diocesanos divino jure pollet; est Ordinem invertere, quem in Ecclesia
 Chri-

Christus Dominus inter eos posuit, qui eandem regunt; est conjunctionem, quasque vinculum solvere, quod Episcopum inter, & oves interest, avulso, ut ita dicam, membro a suo corpore, ut illud sibi metipsum alienus appropriet, sibi que per manuum impositionem quodammodo, si ita loqui licet, incorporet. Ex alia parte proprius ordinandorum Episcopus melius, quam extraneus Episcopus eos cognoscit, atque hac sane in re non ita facile falli potest.

Proprii Pralati nomine, cujus dimissoriae litterae necessariae sunt, intelligit Bonifacius VIII. Episcopum, seu nativitatis ordinandi, seu ejusdem domicilii, seu denique dioeceseos, in qua ordinandus ipse beneficium possidet, ut is proinde per unius ex his tribus promiscue Episcopis dimissorias litteras ordinari possit. Dispositionem hanc, quoad ordinationis Episcopos tres, Gallicana Ecclesia, perinde ac ceterae Occidentis Ecclesiae, ad Tridentinum Concilium usque secutae sunt; atque adeo eam ipsam nec Tridentinum Concilium, nec provincialia deinde in Gallia habita Concilia mutarunt. Aquisextiense, an. 1585. tit. *Quae ad Sacramenti Ordinis administrationem pertinent*, ea notans, quae in ordinandis requiruntur, oportere ponit eos Episcopi dioeceseos esse, a quo ordines petunt, aut nativitate, aut beneficio, aut decem annorum habitatione, aliave ratione, quae alia esse non potest, quam si privilegio gaudeant, vel ex Episcopi domesticis ex triennio sint: *Præterea se, vel origine, vel beneficio Ecclesiastico, quod in dioecesi sua obtineat, vel decennali domicilio, vel alia ratione dioeceseos, aut familiarem Episcopi, qui per triennium cum illo commoratus sit.*

In Gallia tamen ex usu qui fere ibidem obtinet, inquit Ducasse, (Part. I. cap. 3. n. 4. & seq.) per *proprium Pralatum* intelligitur solus nativitatis Episcopus, hoc est, Episcopus in cujus dioecesi ordinandus, non casu, & in transitu, natus est, sed ubi suum nati pueri pater, & mater domicilium habent. Usus hic, qui non universum viget, legem non facit, nec raro fit, ut Episcopi in Gallia iis ordines conferant, qui non aliam ob causam, quam ob domicilium, aut beneficium ex eorundem dioecesi sunt. Ut ignotos or-

dinandi incommodo occurreretur, oporteret originis Episcopum iis ordines non conferre, qui extra ejus diocesis educati fuere, nisi e testimonialibus illius diocesis Episcopi litteris, & domicilii, aut beneficii Episcopum non tribuere Ordines iis, qui e brevi tempore in ejus diocesi sunt, sine testificationibus Episcopi dioeceseos, in qua alti, educatique fuerunt.

Episcopus, qui dimissorias litteras dat, iis tempus ad vim, ac robur definire debet, ac tempus hoc breve sit, oportet, quia is, cui dantur, per longum temporis spatium ordinibus indignus evadere potest: (IV. Concilium Mediolanense, an. 1576. c. 3.) *Præfiniat in illis ipsis (dimissoriis) certum suscipiendi ordinis tempus, menstruum scilicet, vel bimestre, vel longius, ut pro loci distantia, aliave ejusmodi causa opus esse viderit.* Huic Mediolanensis Concilii sanctioni institit Aquifextiense an. 1585. & tit. quem laudavimus, §. *Litteræ*; & Galliz quidem ea fere disciplina est, ut dimissoriæ nullo postquam datæ fuere, nullæ sint. Ita statuunt Concilia, Narbonense, an. 1609. cap. 21. & Burdigalense, ann. 1624. cap. 6. Ut Episcopus dimissorias dare possit, satis est eum a Papa confirmatum esse, suasque Bullas Capitulo significasse, quamvis possessionem non inierit, nec consecratus sit. Itaque Gibertus recte animadvertit Cabassutum, quem Pontas secutus est, errasse, cum dixit, sedem, quoad novus Episcopus possessionem inierit, vacantem censerit. Colletius, in suo Pontasiani Dictionarii Compendio, verb. *Dimissoria Litteræ*, Casu 4. erratum hoc subsistere passus est. Dimissoriæ ab Episcopo concessæ Litteræ non expirant per ejus decessum: quia pura, putaque gratia sunt, quod autem non gratia est, etiam post concedentis mortem subsistit.

Potest Papa dimissorias litteras dare, ut, qui eas acceperit, a quocunque Episcopo ordinibus initiari possit; at semper necesse est, ut ordinando suppetat proprii Episcopi de vita, & moribus testimonium. Cum quispiam sine sui Episcopi dimissoriis litteris tonsura donatus fuit, nec Ordinem, nec beneficium accipere potest, sine Papæ litteris, quæ punctionantur *perinde valere*, quæque id rectificent, quod male factum

Etiam fuit. Cum Episcopus dimissorias negavit, non id ex usu est, ut ad Metropolitanum confugiat. Concilia duo, Narbonense, ann. 1609. & Burdigalense, ann. 1624. vetant, ne dimissoriæ dentur ad plures Ordines, itemque, ne clausula *de promovendo a quocunque* illis apponatur. (Concilium Tridentinum, sess. 23. cap. 8. *de Reform.*)

Vicarius generalis, sine peculiari Episcopi facultate, ne tamen quidem, cum a diocesi Episcopus abest, dimissorias concedere potest, nisi hanc eidem auctoritatem tribuat, inquit Gibertus, (Tom. I. pag. 346. & seq. Consultationum super Ordine) quarundam dioceseon usus; quis, cum magni Vicarii potestas a consuetudine pendeat, & jurisdictio per consuetudinem acquiratur, censeretur ipse hac facultate pollere usus vi, & quin ejus ad magni Vicarii munus litteræ peculiarem in id clausulam continerent.

Olim Capitula exempta eo jure gaudebant, ut iis, qui erant ex eorumdem coetu, seu corpore, dimissorias litteras darent. Tridentina Synodus, in sess. 25. cap. 10. *de Reform.* privilegium hoc abolevit. Ergo Capitula, seu exempta, seu non exempta non amplius possunt, nisi postquam Episcopalis sedes per annum vacavit, dimissorias litteras dare, præterquam clerico, a quo aliquem Ordinem suscipi necesse esset ob beneficium, quod haberet, aut quod ei tribui luberet. *Vide* CAPITULUM.

Episcopus, qui alienigenam sine dimissoriis litteris ordinat, a collatione Ordinum, per anni spatium, suspensus evadit; quique ita ordinatus fuit, suspensus remanet, quoad ejus proprio Episcopo visum fuerit. Idem judicium de Episcopo ferendum est, qui alterius diocesano beneficium confert, eo consilio, ut ei ordines tribuat, quos suus eidem Episcopus negat, quique eum deinde, ne testimonialibus quidem munitum litteris, ordinat; uterque in suspensionem a canonibus latam incidit. Nec refert, Episcopum collatoris beneficii evasisse provisi Episcopum, & provisum ipsum evasisse diocesannum Episcopi collatoris beneficii, antequam ordinatio perageretur; id enim, cum non nisi per fraudem factum fuerit, spectari debet tamquam non factum: quoniam

clausula, *excepta fraude*, in omnibus canonibus subintelligitur, æque ac clausula, *excepta vi*. (Gibertus, Institutionum Ecclesiasticarum, & beneficialium, Tom. I. pag. 233. & seq. edit. an. 1750.)

Religiosi ordinari non possunt, nisi suorum regularium Superiorum consensu, ab Episcopo loci, ubi situm est Monasterium, in quo degunt sine fraude, nisi forte ejus loci Episcopus absit, aut Ordines non conferat. In hac duplici facti specie Superiores possunt suos religiosos ad alios Episcopos mittere, ut Ordinibus initientur; at Episcopi absentiam, aut sedis vacationem dedito studio expectare non possunt; causamque, ob quam eos extra diocesin mittunt, in suis dimissoriis litteris exprimere debent; idque omnino in poenam privationis munerum, officiorum, dignitatum, quibus gaudent, activæque, & passivæ vocis. Est hæc dispositio Constitutionis Clementis VIII. die 15. Martii anno 1695. editæ, quam adoptarunt cæterus Cleri annor. 1625. 1635. 1645. & Regularium Reformatio, art. 15.

Per articulum 9. edicti Insinuationum Ecclesiasticarum, mensis Decembris an. 1691. statuitur, ut dimissoriæ litteræ insinuentur intra mensem in cancellaria diocesæ Episcopi, qui Ordines contulerit; aliter Ecclesiastici in beneficiis querelis, aliisve instantiis ad eorum statum spectantibus, apud Regios judices iis uti non possint. Per Archæpæ Parliamenti Parisiensis, die 4. Septembris an. 1690. judicatum fuit tonsuræ ab alio, quam diocesano Episcopo, collatæ litteras ad beneficium obtinendum valere, quin dimissoriæ afferantur, enuntiantibus litteris, *rite dimisso*. Alia est magni consilii jurisprudentia; ibi scilicet, in hac facti specie, dimissoriarum litterarum representatio requiritur.

DIOECESIS. A Græcis mutuati sunt Latini vocabulum hoc, quod *administrationem, regimen, gubernationem* significat; hinc regionem, seu magnam gubernationem, quæ a judicis, seu gubernatoris, Præsidis, Præfecti jurisdictione, ac tribunali pendeat, seu districtum territoriorum Romani *diæcesin* vocabant. Romanum Imperium in diœceses quatuor-

tuordecim tributum erat, quibus Romana diœcesis, & urbes suburbicariæ continebantur. Hæ quatuordecim diœceses provincias centum, & viginti complectebantur. Suus cuique provinciæ Proconsul erat, qui in capitali, præcipuave urbe, seu Metropoli morabatur, & cuique diœcesi Vicarius Imperii, qui in primaria sui districtus urbe degebat. Ecclesiastica politia ad civile regimen exacta, & formata fuit. In unaquaque diœcesi Vicarius Ecclesiasticus, seu Primas aderat, qui ejus caput erat in religionis ordine. In præsentia vox *diœcesis* Episcopatum, vel Archiepiscopatum significat, hoc est. territorium, per quod Archiepiscopi, vel Episcopi jurisdictionis spiritallis extenditur. Apud Ecclesiasticos Auctores diœcesis pro parœcia, & parœcia pro diœcesi nonnunquam sumitur.

Plena Concilia sunt disciplinæ canonibus, quorum alii vetant Episcopis, ne quid in aliena diœcesi, quin ejusdem diœcesis Episcopus annuat, aggrediantur; alii clericis prohibent, ne e suis propriis diœcessibus egrediantur, ut se ad exterarum diœceses conferant, quin iis sui diœcesani Episcopi hanc veniam dederint.

Placuit, ut a nullo Episcopo usurpentur plebes alienæ, nec aliquis Episcoporum supergrediatur in diœcesi suam Collegam. (diœcesin Collegæ sui.) Concilium Carthaginense, ann. 397. can. 20.)

Presbyter, dum diœcesin tenet, de his, quæ emerit ad Ecclesiæ nomen, scripturam faciat. (Concilium Agathense, anno 506. can. 54.)

Si quis in agro suo aut habet, aut postulat habere diœcesim, primum & terras ei deputet sufficienter, & clericos, qui ibidem sua officia impleant. (Concilium Aurelianense, ann. 541. can. 33.)

Si quis Presbyter, aut Diaconus, & omnino quilibet ex clero, parochiam propriam deferens, ad aliam properavit; dein omnino demigrans in alia parochia per multa tempora nititur immorari, ulterius ibidem non ministret; maxime si vocanti suo Episcopo, & regredi ad propriam parochiam commoventi ob-

obedire contempserit. Vox Parochiæ hoc loco sumitur pro Diœcesi. (Concil. Aquisgranense, an. 816. cap. 71.)

Competere non ambigimus, ut, præsentî Concilio, priscorum Patrum sanctiones firmantes teneamus, ut nemo nostrum Ecclesiam, vel aliquod oratorium in alterius diœcesi dedicare attentet, sine permissu, & consensu Episcopi, ad quem pertinet ipsa diœcesis; neque alterius diœceses, vel, parochianos recipere, aut promovere, seu retinere præsumat, sine canonicis epistolis. (Concil. Ravennatense, an. 998. can. 3.)

Statuimus, quod ordinarii clericos, aut religiosos quoscumque, de alienis, & remotis diœcesibus se ad suas diœceses transferentes, ad divina officia publice non admittant, sine suorum litteris Praelatorum. (Concil. Vaurense, an. 1368. can. 22.)

DISCIPLINA. Sumitur hoc vocabulum, in communi usu, 1. pro ratione vitæ ad regulas exactæ, pro cujusque professionis legibus; hac notione clericus, aut Monachus, qui clericalis, aut Monastici status legibus consentaneam vitam agunt, sui status, suæ professionis disciplinam servare dicuntur. 2. Pro legibus ipsis, quæ vitam in quaque professione, in quoque statu ducendam, & quod ad rectum hujus professionis, hujusque status regimen est necessarium, præscribunt; atque hac significatione dicimus disciplinam Ecclesiasticam, seu Ecclesiæ, disciplinam regularem, seu Monasticam, hoc est, leges, quæ ad Ecclesiæ, statusque Monastici regimen latæ fuere. Conciliorum canones, summorum Pontificum decreta, synodalia statuta, Episcoporum mandata, Principum edicta, & sub horum auctoritate, Parlamentorum Aresta in Ecclesiastico negotio, ac denique quidquid Ecclesiæ politiam, & regimen afficit, id constituit, quod appellatur Ecclesiastica, seu Ecclesiæ disciplina, quæ duplex est, interna scilicet, seu interior, & externa, seu exterior.

Interior disciplina ea est, quæ internum pœnitentiæ, & conscientiæ forum spectat, quin publicum ordinem prorsus afficiat; ejusmodi sunt, causa exempli, leges, quæ præscribunt internas animi dispositiones ad Sacramenta digne susci-

pien-

pienda necessarias, aut poenitentias peccatorum enormitati respondentes, &c.

Disciplina externa ea est, cujus usus, qui palam se prodit, & in conspectum dat, Regiminum, Ditionumque publicum ordinem, & tranquillitatem afficit.

Distinguenda præterea sunt, in Ecclesiæ disciplina, legum genera duo. Legum aliæ, bonis moribus essentielles, id unum imperant, quod essentialiter bonum est, idque unum vetant, quod est essentialiter malum. Hæ leges immutabiles sunt, quia ab æterna veritate, nempe ab ea prima, & originali, seu exemplari lege, quæ mutari non potest, derivantur. Ejusmodi sunt Ecclesiasticæ leges, quæ usuram, violentiam, fornicationem, adulterium peculiariter clericis prohibent, quæque iisdem castitatem, temperantiam, sobrietatem, animi a divitiis, omnique concupiscentia abstractionem, & avocationem præcipiunt.

Discipline leges aliæ versantur in rebus suapte natura promiscue se habentibus, quæ externam tantum Ecclesiæ politiam spectant, quarumve bonitas ad peculiaria temporum, locorum, & personarum adjuncta, seu circumstantias refertur; quod efficit, ut eadem mutationi obnoxie sint, cum id, quod stato tempore in aliquibus regionibus quoad certas quasdam personas bonum est, non semper aliis temporibus, in aliis regionibus, & quoad alias personas ejusmodi sint; hinc proinde factum, ut mutationis aliquid sæpenumero Ecclesiastica disciplina subierit. „ Non mutatur „ omnino fides, inquit P. Thomassinus, (Præfatione ad veterem, & novam Ecclesiæ Disciplinam) & una semper, eademque per omne sæculorum spatium est; at ejus disciplina sæpe mutatur, & in annorum serie perpetuas vicissitudines patitur. Habet ergo Ecclesiæ politia suam „ juventutem, senectutem suam, suorum progressum, suarumque jacturarum tempus. Ejus juventuti plus roboris, at non sine bene multis defectibus, fuit; iis remedium ætates, quæ subsecutæ sunt, attulere; novis tamen „ additis perfectionibus per oscitantiam quamdam veterum „ splendor evanuit. Languidior senectus est, ut ex indul- „ gen-

„dulgētia perspicitur, qua hoc tempore ereditur opus esse;
 „at si res æqua lance ponderetur, ejus tam senectuti,
 „quam juventuti sua inesse commoda, sua item incommoda
 „compertum fiet . . . Juris cura, & severitas, si genera-
 „tim loquimur, indulgentiis, & relaxationibus præferri de-
 „bent; nihilominus occasiones non desunt, in quibus sum-
 „mum illud jus nocere posset, & in quibus ad charitatis
 „regulas composita, ne quid corrumpatur, necessaria indul-
 „gentia est . . . Ea nunquam privatis hominibus danda
 „venia, ut ab Ecclesiæ sanctis usibus vel latum unguem
 „recedant; cum tamen Ecclesia ipsa ad fidelium evidentem
 „utilitatem, urgentemve aliquam necessitatem molimenti,
 „seu mitigationis aliquid sua auctoritate firmavit, hæc tem-
 „peramenta, tametsi specie tenus canonum litteræ contra-
 „ria, eorum menti reapse consona sunt; tantumque abest,
 „ut æternæ legis omnino puris effatis repugnent, ut potius
 „charitatis, quæ ipsa lex æterna est, oracula, & sanctiones
 „sint.”

DISPENSATIO. Agemus, sub hoc vocabulo, de dispensationis nomine, natura, origine, multiplici genere, efficiēti causa, objecto, conditionibus, defectibus, quibus ea nulla redditur, ac causis, quibus eadem de medio tollitur.

§. I.

Dispensationis Nomen, Natura, & Origo.

Dispensationis nomen, inquit Van-Espenius, (*Jur. Eccl. univ.* Tom. II. pag. 754.) ortum trahere videtur a Græcis, qui, quidquid evenit præter consuetum naturæ cursum, *dispensationem* appellant: factum hinc, ut id nominis adhiberetur ad eam agendi rationem significandam, quæ recedit a tenore canonum, intuitu boni publici, quæque latine nuncupata est *venia*, *condescensio*, *miseratio*, *lenitas*, *remissio*, *relaxatio*. Quamobrem dispensatio est prudens temperamentum communis juris, seu jurisdictionis actus, quo legitimus Superior generali legi subtrahit personas quasdam, quæ sine hac indulgentia ejus servandæ obligationi subesse non desisterent.

Quam-

Quamquam non immerito factum est, ut *bonæ disciplinae* noverca dispensatio vocaretur, vere tamen pronuntiari potest dispensationes apposite, recteque adhibitas cum legum mente congruere; sæpe necessarias, aut utiles esse, easdemque cum Ecclesia cœpisse; cum ea semper Episcopis potestas fuerit, ut in quibusdam necessitatibus, vel utilitatis casibus a summo jure canonum, & legum Ecclesiæ, in suis quisque diœcesibus, dispensaret; quæ potestas super quibusdam capitibus ab usu restricta fuit, & primo quidem provincialibus Conciliis, deinde vero sanctæ Sedi reservata, ut dispensationes obtinendi difficultas rariores redderet.

§. II.

Dispensationum genera plura.

Distinguitur 1. dispensatio *totalis* dicta, quæ omnem prorsus legis obligationem adimit, ut cum irregularis dispensatur ad omnes Ordines suscipiendos; & dispensatio *partialis* appellata, quæ ejusdem obligationis partem tantum amovet, ut cum irregularis ad suscipiendos quatuor tantum minores Ordines dispensatur.

Distinguitur 2. dispensatio *necessaria*, dispensatio *voluntaria*, & dispensatio *prohibita*. *Necessaria* ea est, quæ petentibus debetur, iisque licite negari non potest, seu quia eorum spiritale bonum ita postulat, seu quia id requirit commune bonum, seu quia lex id præcipit &c. Dispensatio *voluntaria*, seu *arbitraria* ea est, quæ non est debita, sed permessa: quia nititur æqua causa, tametsi non necessaria. Dispensatio *prohibita* ea est, quæ essentialiter Ordinem lædit, seu quia divino, aut naturali juri contraria est, seu quia non nititur iusta causa.

3. Dispensatio tribuitur in eam, quæ *intrinsecis* causis nititur, cujusmodi est imbecillitas, quæ efficit, ut quispiam jejunare non possit; & in eam, cui fundamenti loco sunt *extrinsecæ* causæ, ut scientia, nobilitas, virtus, &c.

4. Dispensatio dividitur in *formalem*, seu *expressam*, quæ verbis, aliisve signis conceditur, a quibus Superioris voluntas aperte innotescit; & in *tacitam*, quæ non directe concedi-

ceditur in se ipsa, sed in re alia, quacum ea necessario conjuncta est. Superior, exempli causa, qui cuiuspiam, quem irregularem esse scit, mandat, ut se Ordinibus iniciandum curet, eum tacite ab irregularitate dispensat.

5. Derivatur dispensatio vel a lege, vel ab homine, vel a lege, & ab homine simul. Derivatur a lege, cum eam lex ipsa concedit; ab homine, cum eam concedit Superior; a lege simul, & homine, cum lex Superiorem patitur ab ejus dispositione dispensare.

6. Dividitur præterea dispensatio in eam, quam *collativam*, eamque, quam *restitutivam* vocant. *Collativa* est, quæ ad rem futuram refertur; *restitutiva* est, quæ retroactivum effectum habet, cujusmodi esset, quæ spurio ad Ordines suscipiendos, & ad obtinenda beneficia concederetur.

7. Dispensatio alia *generalis* est, *particularis* alia. *Generalis* est, quæ spectat, causa exempli, beneficia omnia; *particularis* vero, quæ nonnulla tantum.

8. Dicitur etiam dispensatio esse *præveniens*, seu *anteceffens*, & *præservativa*, seu *subsequens*. *Præveniens* ea est, quæ conceditur, antequam casus contigerit; exempli causa, dispensatio, quæ clerico conceditur, ut ne pensionem, qua super aliquo beneficio fruitur, amittat, siquidem fiat, ut eam amittat de jure per bigamiam, a qua in antecessum dispensatur. Dispensatio *præservativa* est, quæ impedit, ne clericus beneficium amittat, quod possidet, neve a suorum ordinum exercitatione suspensus sit ob irregularitatem, in quam incidit, & super qua dispensatur.

§. III.

Dispensationis efficiens causa.

Per dispensationis efficientem causam is intelligitur, qui eam concedendi potestate gaudet; ac duplicis quidem generis potestas distinguitur, *ordinaria*, & *extraordinaria*, seu *delegata*. Potestas ordinaria, seu ex ordine ea est, quæ ad Superiorem pertinet, muneris causa, quo fungitur. Potestas delegata, seu extraordinaria, seu extra ordinem ea est, quæ

na solum ex ordinarii Superioris commissione quispiam instructus est.

Dubitari non potest, quin Ecclesia dispensandi potestate polleat. Est hæc consecutio potestatis clavium, quam eadem a Christo Domino accepit per ea verba: *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis*; & hæc ea semper est usa, seu suis in Conciliis, seu extra eos sanctos cœtus, per suorum primi subsellii Ministrorum organum, qui Papa, & Episcopi sunt.

Ex alia parte, præpositi a Spiritu Sancto Episcopi sunt, ut Ecclesiam regant; jam vero dispensandi, quemadmodum etiam leges condendi potestas est ejus, quæ regimen spectat, necessaria consecutio. Utramque igitur iidem Episcopi cum regendi potestate acceperunt; possunt ergo, æque atque ordinarii Superiores cæteri, tam a suis ipsis, quam a suorum decessorum, suorumque inferiorum legibus, ratione habita, dispensare. A suis ipsorum legibus dispensare possunt, quia earumdem domini sunt; quia eadem ab eorum una, & unica voluntate pendent; quia poterant eas non edere, editasque abrogare possunt; est hæc potestas, quæ semper in legislatoribus agnita est, quaque semper iidem usi sunt. Possunt a suorum decessorum legibus dispensare, quia ea ipsa auctoritate pollent, qua eorum decessores pollebant, & quia, qui eos præcesserunt, non iisdem manus ligarunt. Dispensare demum possunt a suorum inferiorum legibus: quia sunt earum domini, & quia quemadmodum poterant eas non approbare, ita easdem abrogare possunt.

Quod ad inferiores attinet, hi quidem a suorum Superiorum legibus dispensare vulgo non possunt: quoniam dispensatio est jurisdictionis actus, inferiores autem in suorum Superiorum leges nulla prorsus jurisdictione gaudent; id tamen facere possunt extra ordinem, & in quibusdam casibus, ut cum jus explicite, vel implicite id iis permittit; cumque usus legitimæ præscriptus ejusmodi est. Ita ab Ecclesie jeuniis dispensant Parochi; ita etiam Episcopi dispensant a provincialium Conciliorum legibus, quibus subsunt. A sui quoque Superioris lege dispensare potest infe-

fior, cum dubitatio subest, necessaria, necne, sit Superioris dispensatio, aut cum levis materia est.

Ad delegationem quod spectat, qui ordinaria dispensandi facultate pollet, eam delegare potest; at qui eandem non nisi per delegationem obtinet, hanc ipsam subdelegare non potest, quia ejus executor tantum, non dominus est. Excipitur 1. Papæ, & cujusvis alterius supremi Principis delegatus, qui subdelegare potest ad ea omnia, quæ non eidem vetita sunt. 2. Is, qui ad omnes certi cujusdam generis, aut certi cujusdam loci causas generatim delegatus est, ut Decanus ruralis, qui subdelegare potest ad aliquas causas tantum. 3. Delegatus, cui Subdelegandi facultatem explicite, aut implicite Superior concessit.

S. IV.

Dispensationis objectum.

Dispensatio, proprie dicta, locum habere non potest, seu in naturali lege, quia est immutabilis, seu in lege divina positiva, quia, licet hæc non sit immutabilis, Deus tamen solus, qui ejus Auctor est, eam mutare, ab eademque dispensare potest. Dicimus porro dispensationem proprie dictam, nec in naturali, nec in divina lege locum habere posse: quia harum legum utraque patitur dispensationem quamdam improprie dictam, in quibusdam casibus, hoc est, declarationem juridicam, Dei nomine factam, per quarumdam circumstantiarum mutationem fieri, ut, quod ad naturalem legem prius pertinebat, post eas circumstantias non amplius ad eandem pertineat, aut Dei mentem non esse, ut in talibus, aut talibus circumstantiis lex divina positiva obliget. Exempli causa, inquit S. Thomas, *Quodlibet*. 9. art. 15. præbendarum, aut beneficiorum pluralitas continet incommoda plura naturali legi contraria, videlicet, ut una, eademque persona pluribus Ecclesiis, in quibus beneficia possidet, deservire non possit; ut eadem replere non possit fundatorum mentem, qui Ecclesiæ suæ bona tribuentes, in ea talem, aut talem Ministrorum numerum existere voluerunt; ut beneficiorum pluralitas inæqualitatem inducat
inter

inter Ecclesiæ Ministros, quorum alii bonis affluunt, redundantque, dum alii in egestate versantur; eadem denique secum trahit alia plura id genus absona, quæ omnia jus naturale damnat. Nihilominus, prosequitur S. Thomas, certæ quædam circumstantiæ has perturbationes disjicere, funditusque delere possunt, & beneficiorum pluralitatem honestam, & permissam reddere, cujusmodi sunt auctoritas, scientia, pietas, denique singulares quædam animi dotes, quæ efficerent, ut una, eademque persona, quæ plura beneficia possideret, utilior esset Ecclesiæ, meliusque huic deserviret, quam plures simul beneficiarii, in quos ea beneficia distributa essent, quin iisdem, quæ unico beneficiario, conjunctim omnia animi ornamenta suppeterent. In hac facti specie beneficiorum pluralitas desinit esse naturali legi contraria; Ecclesiasticusque Superior, qui ea confert, aut conferri, & possideri sinit, a naturali lege proprie non dispensat; juridice solum declarat beneficiorum pluralitatem, hoc in casu, naturali legi contrariam non esse, quod circumstantiarum mutationem, quæ huic eam subtrahit. In eundem modum, cum Superior Ecclesiasticus a præcepto divino positivo dispensat, permittens exempli causa, ut, in necessitatis casu, die dominica, servili vacetur operi, a divino positivo præcepto proprie non dispensat; declarat solum, cum auctoritate, Deique nomine, non eam esse Dei mentem, ut in ejusmodi necessitatis casibus a labore abstinendum sit.

Ergo dispensationis, proprie dictæ, quam Ecclesia concedit, objectum unice continetur ipsis Ecclesiæ legibus, quæ mere humanæ leges sunt in iis rebus omnibus, quas complectuntur, quæque alioquin ad naturale, aut divinum jus minime pertinent.

Quamobrem Papa dispensare potest in rebus omnibus, quæ juris tantum canonici sunt, inquit Sylvius, in *primam secundam*, q. 97. art. 4. etiam in generalium Conciliorum decretis, & legibus, quas per humanam auctoritatem Apostoli statuerunt: quoniam aliter expectandum esset generale Concilium, ut hujusmodi dispensationes obtinerentur, quæ sæpenumero urgentes, & necessariae sunt, aut necesse foret

eum, qui his opus habet, easdem sibi absolute negare; quod sæpe etiam generali Ecclesiæ bono noceret, ejusque malam administrationem probaret. Videmus proinde summos Pontifices, sine contradictione, potestate hac omnibus retro temporibus usos esse; quamvis Apostoli neophitos, & bigamos ab Episcopatu exclusissent, nihil tamen obesse censuisse, quin eos passim pro re nata ad hanc dignitatem admitterent.

Possunt etiam Episcopi, in dispensationis negotio, intra suarum quisque dioceseon ambitum, quidquid iis non est vetitum, vel a jure, vel a consuetudine, quæ non eadem ubique est: quandoquidem quidam Episcopi, quod ad dispensationes attinet, amplioribus, quam cæteri, facultatibus gaudent, quia melius, quoad hanc rem, sua primitiva jura servarunt.

Quod ad regulares Superiores spectat, dispensationes concedendi potestas, qua gaudent, ab eorum regulis, eorundemque privilegiis pendet.

§. V.

De dispensationis conditionibus.

Ut dispensatio legitima sit, necessariæ sunt conditiones duæ; quoad eum potestas, qui eam concedit; & sufficiens ratio quoad eum, cui eadem conceditur. Si in dispensante potestas desit, nulla simul est, & illicita dispensatio. Nisi vero subsit in impetrante satis gravis, & firma ratio, dispensatio aliquando solum illicita, & aliquando illicita simul, & invalida est. Tum quidem est solum illicita, cum Superior in sua propria, sive æqualis, sive inferioris lege dispensat, quia Superior temere, & absque sufficienti causa dispensans revera peccat, at, cum dominus sit, ejus dispensatio valida est. Tum vero illicita, simulque invalida dispensatio est, cum Superior sine causa, & sine potestate dispensat, ejus potestatis terminos prætergrediens, quæ ad eum vere non pertinet; ut si Episcopus in casu, qui Papæ, aut Superior regularis in casu, qui Episcopo reservatus est, &c. reservarent.

Cau-

Causæ, seu rationes necessariæ, ut dispensatio legitima sit, pendent a temporum, locorum, personarum, publici, privatiq; boni circumstantiis, super quibus præcisæ regulæ tradi non possunt. Certum tamen est, 1. ad legitimam dispensationem non esse necesse, tam graves rationes suppetere, ut ob earundem vim, roburque lex cesset, quia dispensatione tum quidem non opus esset; adeoque qui in voti, quod edidit, solvendi Physica impotentia versatur, dispensatione non indiget, ut ne illud exequatur. 2. Dispensationis causæ iustæ indivisibili, quod ajunt, puncto non continentur; & quod inde consequitur, contingere potest, ut personæ duæ, ex inæqualibus licet causis, legitime dispensentur. 3. Quo gravior est lex, eo difficilior esse debet dispensationis concessio, eoque firmiores, vehementioresque ad eam obtinendam rationes sint, oportet. 4. Quoniam dispensatio, quamvis iusta, semper legi vulnus infligit, eam, quoad fieri potest, compensari necesse est, aliis aqualis, aut majoris meriti operibus personæ impositis, cui dispensatio conceditur.

Dispensationes porro, quæ nomine dispensationum *sine causa*, in Romana curia conceduntur, id quod dicimus, nequaquam infirmant: quia hæc stili forma præcisè significat, Papam non exprimere dispensationis causas, quæ re sane ipsa eidem suppetunt, quemadmodum probant verba hæc, quæ in ejusmodi dispensationum formula leguntur: *Ex certis rationabilibus causis, animum nostrum moventibus*. Pecunia, quæ Apostolicæ cameræ ad hujus generis dispensationes obtinendas tribuitur, quæque ad pauperum solatium, ad bella contra infideles, ad exterarum missionum sustentationem, & ad alia id genus opera impenditur; hæc pecunia non est causa indigna religionis puritate, aut propriæ utilitatis neglectu puriorum sæculorum Ecclesiæ, quibus sæculis canonicarum pœnitentiarum pars eleemosynis redimebatur; quæ vera erat a pœnitentialibus canonibus ob eleemosynas concessa dispensatio.

Episcopi tertia quoad dispensationes obligatio, inquit Gilbertus, (*Institutionum Ecclesiasticarum* Tom. I. pag. 301.

edition. an. 1750.) ea est, ut meminerit sacros canones ei potissimum commendare, ne quid pro dispensationibus exigit, quod ad ejus emolumentum vergat; propterea quod ab Ecclesiasticis legibus dispensationes, æque atque hæc leges ipsæ, sunt emanationes quædam spiritualis potestatis, quæ gratis data fuit, ea lege, ut gratis etiam distribueretur, quidquid ab ea pendet. At, subdit laudatus Auctor, quod contra exactionem, dispensationum causa, dico, id equidem ad eam redigo, quæ in Episcopi utilitatem cedit, persuasum habens eum pro pauperibus aliquid exigere posse, data opera, ut publice constet exactionem in pauperum bonum conversam esse; nimirum hujusmodi eleemosynæ observantiam ostendunt, quæ debetur Ecclesiæ legibus; quoniam tum quoque, cum ob justas causas permittitur eas non servari, ei poenitentia imponitur, cui id permittitur.

§. VI.

De defectibus, qui dispensationem nullam reddunt.

Defectus, seu vitia, quæ dispensationem nullam reddunt, aut dispensantem, aut dispensatum spectant. E dispensatoris parte potestatis defectus est eorum primus, qui dispensationem vitiant, nullamque reddunt; examinis defectus eam quoque nonnunquam abrogat, non tamen semper. Ex ejus parte, qui dispensationem sollicitat, præcipui defectus duo sunt subreptio, & obreptio. Subreptitia est dispensatio, cum impetrata est supprimendis rebus, quæ didebuissent, quasque ad eam obtinendam declarari oportebat. Obreptitia vero ea est, quæ super falsa expositione impetrata fuit.

Dispensationem concedendi rationes, vel *finales*, vel *impulsivæ*, ut vocant, sunt. Ea dicitur *finalis ratio*, sine qua Superior, aut id non concederet, quod ab eo petitur, aut aliter concederet, ac concedit. *Impulsiva ratio* appellatur ea, quæ ad obtinendam dispensationem ipsa per se non sufficeret, efficit tamen, ut facilius hæc concedatur. Ut exemplum afferam, eleemosynam pauperi libentius tribuo, quod hominem bonum puto; charitatis quam edo, *finalis* seu, quod

quod ajunt, *motiva* ratio hujus hominis paupertas est, *im-
pulsiva*, quam scholæ dicunt, ratio est ejus probitas. Si
pauper hic, quem hominem bonum puto, nequam est, vali-
la mea est eleemosyna, hujusque is dominium acquirit,
lummodo sit reapse pauper, quia meæ eleemosynæ ratio *es-
sentialis*, seu *motiva*, & *finalis*, ejus nequitia nihil obstante,
subsistit. Sin hic pauper est mendax, falsæque indigentiae
specie me fallit, mea quidem eleemosyna ad eum non per-
tinet, quia finalis ratio meæ eleemosynæ non subsistit, cum
non ea mihi mens sit, ut falso pauperi donem. Hoc posi-
to, tamquam in usu certæ, tutæque spectari possunt regu-
læ, quæ sequuntur, ut, an vitiosa dispensatio nulla, necne
sit, judicetur.

I. REGULA. Cum ad obtinendam dispensationem affe-
runtur Superiori causæ plures, quarum præcipua vera est,
& cæteræ falsæ sunt, valida est dispensatio: quia per acci-
dentalium causarum falsitatem non evertitur essentialis causæ
veritas, nec proinde vis, quæ Superiorem determinat, ut
postulatam gratiam concedat, neque vero hujus gratiæ va-
lor.

II. REGULA. Cum præcipua causa, quæ ad obtinen-
dam gratiam affertur, est falsa, vel id supprimit, quod jus,
consuetudo, & stilus Romanæ curiæ expressam volunt, di-
spensatio nulla est; quia præcipue causæ falsitas, rerumque
suppressio, quas jus exprimi jubet, Superioris voluntatem
destruunt, qui dispensationem omnino non concessisset, aut
sane aliter, si scisset ejus oppositum, quod ei falso proponi-
tur; aut id quod eidem supprimitur. Ita ad matrimonium
cum consanguinea divite, quæ pauper esse dicitur, ineun-
dum dispensatio ob præcipuæ causæ falsitatem nulla est. Ita
etiam beneficium concessio in clerici gratiam, qui jam aliud,
licet admodum tenue possideret, nulla esset, si clericus hic
nullam ejus mentionem in sua ad Papam supplicatione fe-
cisset: quia mentionem hanc jus fieri jubet.

III. REGULA. Rescripta, quæ ex urbe Roma expeditæ
fuisse contenditur, nulla censi debent, cum in vocabulis,

aut constructione manifestus aliquis error adest: *Falsa latinitas vitiat rescriptum*, inquiunt Canonistæ.

Hæ regulæ difficultatibus numero pluribus solvendis inserviunt; quæ cæterarum latissime patent, hæ sunt. 1. Dispensatio super causis duabus impetrata nulla est, cum earum una est falsa, & ambæ necessariae sunt, ut dispensatio obtineatur: quoniam in hac facti specie rationum uni non satis momenti est, ut Superiorem ad dispensationem concedendam determinet. Quod si harum rationum una ad dispensationem obtinendam sufficit, earumque una tantum falsa est, non minus nulla est dispensatio, ex tutiore sententia, quæ Pyrrhi Corradi, in Romana Cancellaria ad dispensationes officiaril, est.

2. Cum dispensationem quispiam petit, quæ jure eidem negata fuit, non est necesse, ut exprimat eam sibi negatam fuisse, cum ad eundem Superiorem, vel ad ejus Successorem confugit, quia jus non id postulat; at si Superioris subalternum adit, id exprimere debet, quia tutior sententia et subalternum non posse dispensationem concedere, quam primus Superior, a quo suas hic facultates tenet, denegavit.

3. Cum quispiam, qui dispensationem petit, jam aliam obtinuit, debet Prioris mentionem facere, cum ea quidem posterioris impetrationem difficiliorem reddit, & non aliter.

4. Qui plura habet impedimenta, non omnia in supplicatione exprimere necesse habet, cum ea quidem ad finem ob quem dispensationem petit, minime referuntur; bene vero, cum eadem impedimenta peculiarem obicem singula fini ponunt, propter quem dispensationem petit, quia jus ita requirit, & qui secus ageret, in essentiali capite Superiorem falleret. Ita qui super castitatis voto dispensationem petit, necesse non habet de suorum natalium defectu loqui; at qui causæ exempli, sex irregularitatibus subest, omnes, & singulas exprimat, necesse est.

5. Dispensatio nulla est, cum eam sollicitans posuit per oscitantiam, vel aliter, impedimentum unum pro alio; causæ exempli, affinitatem consanguinitatis loco, quia Superior non nisi super expositione, quæ eidem proposita fuit, dispensatio-

sationem concessit. At si error ab eo est, qui edit dispensationis breve, quique ex incuria in eo ponit impedimentum alterum, ejus loco, super quo Superior vere dispensavit, recte se habet dispensatio. Ob eandem causam validum quoque rescriptum est, in quo error atest super eorum diocecesios nomine, qui illud impetrarunt; illudque veræ eorum diocecesios officialis ratum habere potest, etiamsi derivaretur error a supplicantibus, qui, non sine causa, suam regionem celare voluissent, nisi certum esset Superiorem nolle cuiquam ex ea regione ullam gratiam concedere. Vallet etiam rescriptum, cum Superior, ejusve Minister super supplicantium nomine, qui nominis error Superioris voluntatem non mutat; illudque tum quoque valeret, cum suum supplicans nomen, dispensationis obtinendæ causa, dissimulasset, quia cum ejusdem dispensationis materie nihil huic dissimulationis generi commune est.

§. VII.

De causis, ob quas cessat Dispensatio.

Id agitur, ut palam fiat, an dispensatio per causarum cessationem, ob quas impetrata est, perque ejus, qui eam concessit, mortem, aut depositionem cesset. Ad primam difficultatem solvendam, distinguenda sunt in dispensationum negotio tempora quatuor. Primum est, cum ad eas obtinendas Romam mittitur. Secundum, cum eas Papa concedit. Tertium, cum officialis eas ratas habet. Quartum, cum partes utuntur gratia, quæ iis facta fuit. Theologi & canonistæ super hac difficultate non consentiunt; nobis quidem id probabilius videtur esse, quod sequitur.

I. Dispensatio nulla est, cum causæ, propter quas impetrata fuit, veræ non erant, quo tempore Superior eandem concessit; ita sentit Romana curia, quia Papa, dum gratiam concedit, causas tamquam subsistentes *adus*, non autem in posterum spectat. Quamobrem puella, quæ ad obtinendam dispensationem, cujus vi nuberet consanguineo, se pauperem esse, aut annos viginti quatuor natam dixisset, cum ejusmodi non esset, cum ei dispensatio concessa fuit, hæc,

inquam, puella non esset valde dispensata, licet pauper evassisset, aut ad ætatis annos viginti quatuor pervenisset, cum dispensatio enuntiata fuit.

2. Valida est dispensatio, cum causæ, quæ veræ erant eo tempore, quo ea obtenta, & publicata fuit, ejusmodi esse ante ejusdem usum definunt. Ita, in eadem facti specie, posset ea puella consanguineo nubere, quamvis ante matrimonium dives evaserit, dummodo concessæ, enuntiatæque dispensationis tempore pauper fuerit. Ratio est, quia obligatio absolute extincta non amplius reviviscit; & quia 73. Regula juris, in Sexto: *Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, a quo non potuit inchoari*. Jam vero impedimentum, de quo sermo est, absolute extinctum fuit, quoniam in dispensationibus non edicitur eas caducas fore, si forte contigerit causas, ob quas conceduntur, non amplius subsistere. Nihilominus qui in hac facti specie versarentur, dispensatione quæ iisdem concessa fuit, licite uti non possent, facta hypothesi, suam fortunæ mutationem prævidisse, quia tum quidem essent in mala fide.

3. Dispensatio semel concessa, post Superioris etiam mortem subsistit, qui eam concessit. Ninitur hæc decisio, tum usu, quam hæc juris regula: *Concessio (quam, cum speciem gratiam contineat, decet esse mansuram) non expirat, etiam re integra, per obitum concedentis.* (Cap. 36. de præbend. in Sexto.) Nec refert, ex civili jure, commissiones, quarum executio nondum inchoata fuit, per ejus mortem definire, qui eas contulit. Judiciaria tantum acta spectat effatum hoc, & in his ipsis difficultates plures patitur; at favoris rescripta non spectat, quæ gratias concedunt, quin cuiuspiam injuriam afferant. Itaque facultates pure, simpliciterque concessæ, cujusmodi sunt, ut quispiam Ordines suscipiat ab alio Episcopo, confessiones audiat, a censuris, & a casibus reservatis absolvat, sibi confessorium eligat, vota, & juramenta commutet, ab his ipsis dispense, matrimonii quædam impedimenta tollat, ne resideat studii causa, ut in loco non benedicto Missam celebret, & ejusmodi alia, quæ gratiosæ jurisdictionis sunt; hæc facultates semper subsistunt, licet qui

cas concesserunt, obierint, aut non amplius in sede sint, quoad horum Sucoessores ea revocaverint. Ita sentiant Cabassutius, Henricus a Sancto Ignatio, alique Auctores numero plurimi, contra Pontasium, qui huic sententiæ, quoad casus reservatos (Casu XIII.) perperam adversatur; qui-que pugnat secum ipse (verb. Dimissoriae Litteræ, Casu II.) dum inquit id, quod est meræ gratiæ, etiam post ejus mortem subsistere, qui eam concessit. Videamus modo super dispensationibus præcipuos canones, qui id confirmant, quod a nobis hac de re dictum est.

Quoniam beneficia propter officia conceduntur, reputamus absurdum, ut qui beneficia obtinent, recusent, aut negligant officium exercere. Nos igitur, sacro approbante Concilio, omnes dispensationes a quibuscunque pro Romanis Pontificibus se gerentibus concessas, quibuscunque electis, confirmatis, seu provis ad Ecclesias, Monasteria, Prioratus conventuales, Decanatus, Archidiaconatus, Et alia, quæcunque beneficia, quibus certus ordo debitus est, vel annexus, ne munus consecrationis Episcopi, sive benedictionem Abbatis, aut cæteros debitos, aut annexos Ordines suscipiant, præter illas, quæ secundum formam Constitutionis Bonifacii VIII. quæ incipit, Cum ex eo, factæ sunt, revocamus; statuentes, ut qui de præsentis illos, vel illa obtinent, infra sex menses, a die publicationis hujusmodi Constitutionis nostræ, Et qui in posterum obtinebunt, infra terminum juris se faciant consecrari, aut benedici, seu ad alium debitum Ordinem promoveri. (Concil. Constantiens, anp. 1418. Sess. 43. de Dispensationibus.)

Quam impudenter plerique diplomatis, ac dispensationibus apud sedem Apostolicam extortis, præter summi Pontificis mentem (qui vult, Et debet potestate sibi concessa non ad destructionem, sed ad ædificationem uti), abutantur, nullus est, qui ignoret. Non prohibeo, inquit quidam vir pius, dispensare, sed dissipare. Dispensatio quidem credita est, sed hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Quamquam apud illos maxima culpa pars resideat, qui vel nulla, vel minus legitima, vel etiam ficta causa supplicatoriis precibus inserta, dispensationis tessellum tandem eliciunt, quos apud Deum, qui
reus

renes, & corda scrutatur, omnemque hypocrisim, & fraudem execratur, securos quis dixerit? nemo sibi, ait ille, quem jam citavimus, de dispensatione Apostolica blandiatur, cujus conscientiam divina sententia tenet alligata. Sed quia pauci sunt, in quorum conspectu est Deus, plerique vero, qui sacra auctoritate, qui sua libidine passim abutuntur, fit, ut Lugdunensis Concilii sub Gregorio X. celebrati non insalubre decretum adversus insolentiam, ejusmodi hominum in usum revocare cogamur; quo subnixi cunctis, qui talibus diplomatis sibi blandiuntur, necessitatem imponemus litteras suas nobis exhibendi, visuris, non rite impetraverint, ut recte impetratis utantur. Et ut quam maxime robustæ sint dispensationes istæ, curamus tamen, ut menti canonis, ac summi Pontificis satisfiat. (Concil. Colonense, an. 1636. Part. I. can. 33.)

Sicut publice expedit legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus casibus, & necessitatibus, pro communi utilitate, satisfiat; sic frequentius legem solvere, exemploque potius, quam certo personarum, rerumque delectu, petentibus indulgere, nil aliud est, quam unicuique ad leges transgrediendas aditum aperire. Quapropter sciant universi sacratissimos canones exacte ab omnibus, & quoad ejus fieri poterit, indistincte observandos. Quod siurgens, justaque ratio, & major quandoque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse, id, causa cognita, ac summa maturitate, atque gratis, a quibuscunque ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum; aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur. (Concil. Tridentinum, Sess. 25. cap. 18. de Reform.)

Cum sæpissime nimia veniæ facilitas delinquendi occasionem præbeat; statuit Concilium, ne diocesani in relaxationibus, seu dispensationibus, in rebus permixtis, æquo faciliores se præstent; sed potius eas concessari, habita hujus tempestatis ratione, Deum præ oculis habeant; & ne populo eorum auctoritas contemptui esse videatur. (Concil. Narbonense, anno 1551. can. 61.)

Auctores, quos Ultramontanos Galli nuncupant, Episcopos nullam dispensationem concedere posse contendunt, nisi quibus in casibus summi Pontifices, & ab his confirmata

Con-

Concilia id iis permiserunt; & quoad dispensationes cæteras, ad sanctam Sedem confugiendum omnino esse. Nos econtra censemus Episcopos ad suas regendas dioceses proxime a Spiritu Sancto institutos posse in suarum singulos dioceseon ambitu, sua propria auctoritate, in omnibus casibus dispensare, quorum dispensationes per legem, aut per consuetudinem sanctæ Sedi reservatæ non sunt. Possunt iidem in iis quoque casibus dispensare, in quibus dispensandi facultas sanctæ Sedi reservata est, quoties partes Romanæ ire non possunt, seu quia pauperes sunt, seu quia liberæ non sunt viæ, seu quia Princeps expeditiones in Romana curia queri vetat. In dispensationibus ipsis, quæ a Papa dimanant, semper in Gallia subintelligitur clausula: *Si preces veritate nitantur*; ut proinde locorum ordinarii eas omnes, quæ externum forum spectant, expendere possint, & debeant; quod consentaneum est Tridentini Concilii, (Sess. 22. cap. 5. de Reform.) decreto huic: *Dispensationes quacunque auctoritate concedendæ, si extra Romanam curiam committendæ erunt, committantur Ordinariis illorum, qui eas impetrauerint. Eæ vero, quæ gratiose concedentur, suum non fortiantur effectum, nisi prius ab eisdem, tamquam delegatis Apostolicis, summarie tantum, & extrajudicialiter cognoscatur, expressas preces subreptionis, vel obreptionis vitio non subiacere.*

Galliarum Episcopi, qui dispensationes a sancta Sede concessas exequentur, non proinde se tamquam ejus delegatos spectant, sed tamquam Ordinarios, quoad caput hoc. Quoties, inquit Gibertus, (Institut. Canonic. Tom. I. pag. 313. edit. an. 1750.) diocesanus Episcopus dispensationem suis diocesanis concessam exequitur, tamquam Ordinarius procedit; aut enim de dispensatione agitur, quæ Papæ reservata creditur, aut quæ reapse ejusmodi est; ac tunc quidem commissio reservationem quæcunque fuerit, de medio tollit; aut ea nec ex opinione, nec ex veritate ei reservata est, & tunc Papæ commissio est ad ordinarium missio. Si diocesanus Episcopus agit, tamquam ordinarius in dispensationum executione, quæ ad eum missæ sunt, necesse est, ut, si causa Papæ exposita, vel insufficiens, vel falsa est, aliamque ipse

ipse detegit, quæ dispensationem necessariam, & quod inde consequitur, justam, & canonicam reddit, hanc alteri subrogare possit, & super hac ipsa causa dispensare, perinde ac si ea Papæ exposita fuisset, eandemque ipse approbasset.

Quod ad peculiare dispensationes attinet, vide verba, in quibus eæ locum habent, cujusmodi sunt **IRREGULARITAS, MATRIMONIUM, VOTA**, &c.

DISTRIBUTIO; est hæc generatim, cujusdam portionis reddituum Ecclesiæ cathedralis, aut collegiatæ, partitio quæ canonicis præsentibus fit.

Glossa, super Pragmatica: *Quo tempore quisque debet esse in choro*, §. *Subet*, verb. *Distributiones*, ait has esse generum trium. 1. Eas, quæ sunt in Ecclesiis, in quibus præbendæ non sunt distinctæ, & in quibus nihil non in communi est. 2. Eas, quæ sunt in Ecclesiis, ubi præbendæ sunt distinctæ, separatæque, & ubi adest communis mensa; in utraque facti specie, distributiones fiunt canonicis, dummodo sint residentes, & præsentibus in Ecclesiæ loco, quamvis officiis haud regulariter interfuerint. 3. Distributionis est genus tertium, ejus nempe, quæ in eos tantum canonicos fit, qui divino officio personaliter adfuerunt, aut qui censentur ei personaliter adfuisse, *fictione juris*, prout scilicet iis facere justæ, & canonicæ causæ, cur ab eodem abessent, seu recederent. Sunt canonici, qui hujusmodi distributiones *manualium distributionum* nomine complectantur; & alii non desunt, qui manuales distributiones ab his ipsis distinguant, quas *quotidianas* appellant. Hac ergo ratione, secundum hos canonicos, distributiones *quotidianæ* sunt, quæ dantur canonicis, aut personaliter divino officio præsentibus, aut qui saltem juris fictione tales censentur; quæque sumuntur e tertia parte redditus primitivi præbendarum Ecclesiæ; *manuales* autem distributiones sunt, quæ proveniunt ex obitibus, anniversariis, aliisque foundationibus, quæ a privatis hominibus statutæ fuere, quæque non sunt e fundo, vel e mensa ipsa Capituli.

Bonifacius Papa VIII. qui an. 1294. sanctam Sedem conscendit, quotidianas distributiones instituit, quæ videri possunt in Sexto, lib. 3. tit. 3. in Cap. Consuetudinem; de clericis residentibus. Constitutionem hanc instituit Tridentina Synodus in Sessionibus 21. & 24. Decretum 3. de Reformat. Sessionis 21. his verbis conceptum est: *Cum beneficia ad divinum cultum, atque Ecclesiastica munia obeunda sint constituta, ne qua in parte minuaturs divinus cultus, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur; statuit sancta Synodus, in Ecclesiis tam cathedralibus, quam collegiatis, in quibus nullæ sunt distributiones quotidianæ, vel ita tenues, ut verisimiliter negligantur, tertiam partem fructuum, & quorumcunque proventum, & obventionum, tam dignitatum, quam canonicatum, personatum, portionum, & officiorum separari debere, & in distributiones quotidianas converti, quæ inter dignitates obtinentes, & cæteros divinis interessentes proportionabiliter, juxta divisionem ab Episcopo, etiam tamquam Apostolicæ Sedis delegato, in ipsa prima fructuum deductione faciendam, dividantur; salvis tamen consuetudinibus earum Ecclesiarum; in quibus non residentes, seu non servientes, nihil, vel minus tertia parte percipiunt; non obstantibus exemptionibus, ac aliis consuetudinibus, etiam immemorabilibus, & appellationibus quibuscunque; crescenteque non servientium contumacia, liceat contra eos procedere juxta juris, ac sacrorum canonum dispositionem.*

Sessionis 24. decretum videri potest verb. CANONICUS. Renovata fuere decreta hæc a provincialibus Conciliis, quæ in Gallia, & alibi post Tridentinum habita sunt. Non ea tamen fuit, nec esse potuit, in distributionibus instituendis, horum Conciliorum mens, ut Canonici quotidianas distributiones proponerent, tamquam rationem determinantem, præcipuamque causam, quæ eos deberet divinis officiis assidue reddere, sed solum tamquam poenam puniendis negligentibus, magisque assiduis, & ferventioribus reddendis accommodatam, quoniam divino officio interesse unice, aut præcipue distributionum intuitu, non modo lethale peccatum est, verum etiam mentalis, ut vocant, simonia, quæ
in

in eo est posita, ut temporalia spiritualibus præferantur, & spiritualia ipsa tamquam adjuncta ad temporalia acquirenda adhibeantur.

Cæterum haud ægre cognosci potest, an distributionum intuitu potissimum divino officio quispiam interfit; qui se Canonicis horis assiduam ostendit, in quibus magnæ retributiones existunt, nec comparet, aut non comparet, nisi raro ad eos, quibus leves retributiones addictæ sunt, non obscure significat se in divino servitio potissimum ob oculos pecuniam habere. Idem iudicium de Canonico ferendum est, qui fere chorum deserit statim post officium, quod magni momenti distributiones adjunctas habet, quamvis huic officio proxime succedat alterum, quod omnino distributione caret: *Utinam optando, a Deo Opt. Max. consequi possimus, ne quisquam lucri causa divinis interesse, alioqui non accessurus sacra, veluti quem nummi magis, quam Dei amor in templum trahit, quæstum pietatem esse putantem! Qui non dubium ex numero eorum est, de quibus Isaias dicit: Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. (Isaiæ cap. I. v. 13.)* (Concil. Colonienſe, ann. 1536. Part. III. cap. 13.)

Distributiones quotidianæ debentur iis omnibus, qui choro præsentés sunt personaliter, aut fictione juris, quæ locum habet, cum iidem absint iusta de causa, cujusmodi est morbus, Ecclesiæque necessitas, aut utilitas, quæ solæ causæ sunt in jure expressæ: *Infirmas, seu iusta, & rationalis corporis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas, cap. 1. de Cleric. non resid. in Sexto.* At quoad manuales distributiones, quæ ex obitibus, vel anniversariis, aliisque foundationibus derivantur, hæc quidem iis tantum debentur, qui ipsi reapse his obitibus, anniversariis, aliisque foundationibus præsentés sunt, quia præsumitur non immerito talem fundatorum institutionem fuisse.

Distributiones, tam quotidianæ, quam manuales, quæ absentes amittunt, ad præsentés de jure pertinent, nisi Capituli statutum adsit, quod eas in ejusdem Ecclesiæ necessitates impendi jubeat, quin Capitulum generatim, ullusve singulatim Canonicus easdem condonare possit absentibus, qui
vel

vel in hoc ipso condonationis casu, eas tuta conscientia retinere non possent. Hæ distributiones ipsæ, quarum jacturam absentes subeunt, Canonicis ob Canonicam causam absentibus, æque prorsus, ac personaliter præsentibus solvendæ sunt.

Inter Canonicos, qui choro præsentibus censentur, & quotidianas distributiones participare debent, eos numerari oportet, quos Episcopus, per aliquot mensium spatium, comparandos ad Ordines in Seminarium acciret; eos, qui divini officii tempore, prout eorumdem muneris ratio postulat, concionantur, aut confessiones audiunt; eos, qui ad utilitatem ipsam, & exornationem Ecclesiæ Missam dicunt, quin eam in aliud tempus remittere possint; secus de Canonicis dicendum est, qui sua quadam sollicitudine tantum, ac pietate permoti se recessui dare, aut peregrinationes instituere, aut e suggestu dicere, aut confessiones audire vellent. Hæ rationes non possunt ad eas referri, quas jus designat, ut absentem participandis distributionibus parem reddat. *Vide* CANONICUS.

Distributiones, quæ sunt per tabulas sexto quoque mense, grossi fructus locum tenent, & ob civilia debita sequestrationi subesse possunt; non item, quæ *fixæ* vocantur, & manualiter, numerataque pecunia, in diem, vel in hebdomadam, a Canonicis percipiuntur. Ita judicatum per Archa plura.

DIVINANS, DIVINATOR. Venit is hoc nomine, qui id sibi sumit, ut futura prædicat, quique hac ipsa de causa consulitur. Gravioribus identidem poenas in arolos, bonam fortunam venditantes, magos, in eosque, qui id genus homines consulunt, Concilia pronuntiarunt: *Qui vatibus se ipsos tradiderunt . . . vel aliis ejusmodi, ut ab illis discant, si quid sibi revelari velint . . . sexennii Canoni subjiciuntur . . . eos autem, qui in iis persistunt . . . ab Ecclesia omnino exturbandos decernimus, sicut & sacri canones dicunt.* (Concilium in Trullo, an. 691. seu 692. can. 61.)

Sortilegos, ariolos, & auguria, quæque sectantes, eisque consentientes excommunicari præcipimus, perpetuaque notamus infamia. (Concil. Londinense, an. 1125. seu 1126. can. 15.)

Omnem divinationem ex aere, aqua, terra, igne, ex inanimatis, ex unguium, & lineamentorum corporis inspectione, ex jortibus, somniis, mortuis, aliisque rebus, quibus per demonum significationem incerta pro certis affirmantur; futura prædicari, furta, thesauros absconditos commonstrare se posse profitentur; & hujus generis reliqua, per quæ curiosorum, & imperitorum hominum mentes facile decipiuntur, coerceant, & ejiciant (Episcopi). In eos etiam, qui hujusmodi divinatores, sortilegi, conjectores, ariolos, & cujusvis generis magos de aliqua re consulerint, vel, ut consulerentur, cuique Auctores, adjutores, hortatoresve fuerint, vel eisdem fidem habuerint, severe animadvertant. Si quis etiam annulos, vel aliud ad magicos, vel superstitiosos usus fecerit, aut vendiderit, gravi pena afficiatur. Astrologi, qui ex solis, lunæ, aliorum astrorum motu, figura, & aspectu de hominum actionibus, quæ a libero voluntatis arbitrio proficiuntur, certo aliquid venturum affirmant, gravibus pœnis plectantur; quæ pœnæ ad eos pertineant, qui ad illos de hujusmodi rebus detulerint. Denique pœnas sumant Episcopi de iis omnibus, qui in itineris susceptione, aut cujusvis rei institutione, vel progressionem, dies, tempora, & momenta observantes, quadrupedum voces, avium garritum, aut volatuum notantes, ex occursum etiam hominum, vel pecudum, suscipiendi operis felicitatem augurantur. (I. Concil. Mediolanense, sub S. Carolo Borromæo, an. 1665. Part. I. tit. 10.)

Civiles leges æque, atque Ecclesiasticæ divinos damnant, eosdemque consuli vetant, gravioribus indictis pœnis.

Nemo Aruspicem consulat, aut Mathematicum, nemo Ariolum . . . sileat omnibus perpetuo divinandi curiositas; etiam supplicio capitis ferietur gladio ultore prostratus, quicumque iussus (nostris) obsequium denegaverit. (Lib. V. Cod. de Malef. & Mathem.)

Statuimus, & ordinamus omnes carminatores, divinatores, malignorum spirituum invocatores, nigromantiæ reos, & omnes aliis malis artibus, & scientiis, atque sectis a sancta matre Eccl-

Ecclesia reprobatis, & prohibitis utentes, per judices ordinarios, ad quos directa cognitio pertinet, prisioneris suis tradantur dicefanis, ut inde, sicut juris fuerit, & rationis, puniantur; interea vero bona illorum, tam mobilia, quam immobilia sub manu nostra ponantur. (Constitutio Caroli Regis VIII. an. 1490. in divinos, & magos.)

Omnes personæ divinationi operam dantes, seque divinatores, aut divinatrices ostentantes, nulla interjecta mora, abeant e regni finibus, post nostræ præsentis declarationis enuntiationem, in corporalis punishmentis poenam. Articulus primus edicti Regis Ludovici XIV. super divinatoribus, magis, incantatoribus, &c. mensis Julii ann. 1681. *Quære* MAGIA, SUPERSTITIO.

DIVORTIUM est conjugum, viri scilicet, uxorisque se-junctio, ac triplex est; nempe divortium quoad vinculum, quod omnem omnino matrimonii nexum dissolvit, ut se-juncti proinde conjuges matrimonium cum aliis inire possint; divortium quoad lectum, seu thalamum tantum, a thoro dictum, quoad matrimonii usum videlicet; & divortium, quoad lectum, & habitationem simul, a thora, & mensa nuncupatum, quod lecti, domusque separatione continetur.

Divortium, prima notione, pro conjugalis vinculi dissolutione, & matrimonii cum aliis ineundi facultate sumptum, primitivæ licet institutioni contrarium, apud veteres pene omnes populos usui erat. Illud Moyses Hebræis permisit, ob eorum cordis duritiem, & ne in graviora crimina pro-laberentur, ad quæ vehementer ferebantur. Ex Romano jure, sub Christianis ipsis Imperatoribus usitato, per divor-tium legali forma celebratum, matrimonii vinculum in ex-terno quidem foro dissolutum censebatur, ut probat hæc Theodosii, & Valentiniani Imperatorum lex: *Consensu licita matrimonia posse contrahi, contracta non nisi misso repudio dissolvi præcipimus; solutionem enim matrimonii difficiliorem de-bere esse favor imperat liberorum.* L. 8. Cod. de Repud.

Justinianus Imperator in suis Pandectis adoptat & ipse pro lege quemdam Pauli textum, qui divortium ponit in earum rationum numero, quibus matrimonium dissolvitur:

Dirimitur matrimonium divortio, morte, captivitate, vel alia contingente servitute utrius eorum. L. x. ff. de Divort.

At, quamvis Romanæ leges divortium probarent, firmerentque, & Christiani Imperatores, ob politicas rationes, haud illud abolendum existimarent, perque hujus indulgentiæ consecutionem, permixtum idem, seu toleratum in externo foro esset; Ecclesia nunquam illud in foro interno approbavit, atque adeo semper eos damnavit, qui sua ipsorum auctoritate divortium edebant. Factum hinc, ut ea quidem abscinderet a sua communione, subderetque poenitentiae, in adulteros a canonibus præscriptæ, personas, quæ, peracto divortio, se aliis in matrimonium adderent, easque pariter, quas eadem duxerant, quoad se mutuo separassent.

Quæ maritum reliquit, est adultera, si venerit ad alium. . . Qui legitime sibi datam uxorem relinquit, & aliam ducit, & Domini sententia est adulterii judicio obnoxius. A Patribus enim nostris statutum est, ut, qui sunt ejusmodi, annum desinant, biennio audiant, triennio substernantur, & septimo cum fidelibus consistant, & sic oblatione digni habeantur. (Concil. in Trullo, an. 691. seu 692. can. 87.)

Qui suam uxorem sine judicio Episcopali dimittens, aliam ducit, vel duxerit, donec se fructuosæ tradat poenitentiae, a corpore, & sanguine Domini nostri Jesu, & a liminibus Ecclesiæ se exclusam, & alienatum, & omnimodis sicut putridum membrum a sano corpore præcisum agnoscat. (Concil. Turonense, an. 1060. can. 9.)

Divortii genus hoc in Protestantium, quoque regionibus ob certas quasdam causas. certisque quibusdam servatis formis permixtum est; at nequaquam in Gallia, quæcunque tandem causa subesse possit; ibidem tantummodo quoad lectum, & habitationem divortium admittitur, cum hoc ipsum legitimis causis nititur, cujusmodi sunt adulterium, & evidens vitam, religionem, salutem amittendi periculum, ex hoc vicesimæ quartæ Tridentini Concilii sessionis octavo canone: *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem, inter conjuges, quoad thorum, seu quoad cohabit-*

bitationem, ad certum, incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit.

Possunt quidem conjuges mutuo consensu se lecto dividere, at habitatione non item sine legitimi Superioris auctoritate, qui ne ipse quidem, nisi in casibus a jure expressis, ejusmodi separationem pronuntiare potest; is autem legitimus Superior non alius in Gallia est, quam Regius iudex, quia de convictis inter sponsores duos separatione sententiam pronuntiare, actus est, qui ad civilem politiam, publicumque ordinem pertinet. Posset tamen mulier, quæ in propriæ salutis, aut vitæ certo, imminenti periculo versaretur, suæ securitati consulere se; ipsam a viro sejungens, & judicis sententiam expectans. Ejusmodi esset uxor ad hæresin, ad furtum, ad magiam, & ad alia id genus crimina a viro sollicitata, aut jugulationis, veneni, &c. periculo obnoxia.

Non potest vir, odii, & vindictæ causa, divortii sententiam in adulteram conjugem licite petere; id tamen potest, tum ut honorem suum factum, tectumque servet, impediatque, ne ipse publice censeatur uxoris crimen dissimulare, tum ut eam corrigat, tum denique ut illegitimos filios a sua successione arceat. Cum vir perpetui ab uxore divortii sententiam ob adulterium obtinuit, non tenetur stricto jure eam unquam recipere, nisi ipse in idem crimen inciderit, ejusque uxor, ex animo resipiscens, ad eum sibi regressum petat, suamve juridice innocentiam probaverit. In hac postrema facti specie vir uxorem recipere deberet, etiamsi Sacerdotium post separationem suam suscepisset, quia uxorem jure, quo in virum gaudet, Sacerdotium spoliare non potest. Necessè ergo esset, e naturæ, ac religionis legibus, ut suæ vir uxori conjugale debitum redderet, quamvis illud exigere ipse non posset: quia sacros Ordines suscipiens, continentiæ, quoad fieri per eum posset, servandæ tacitum votum edidit. In eundem modum de fœmina disputandum, quæ injuste a viro sejuncta, quin hic injustitiam nosset, cui divortii sententia suberat, professionem in Monasterio emisisset. Teneretur hæc fœmina ad virum regredi,

qui eam reclamaret, & cum eo maritaliter vivere, *debiti petitione excepta*; nec omnino ipsam, obeunte viro, ad suum Monasterium redire oporteret, tametsi eo rediens recte se gereret, eique id consilii dandum esset, quin ad ejusmodi reditum adigeretur. (Cælestinus III. *cap. 12. de Convers. Conjug.*)

Cum vir, qui in adulteram conjugem separationis sententiam obtinuit, eam recipere vult, hæc ad eum redeat, necesse est; idemque dicendum de fæmina, quæ in eadem facti specie reum virum repetit. Ratio est, quia separationis sententia eo spectat, ut ream partem puniat, non autem innocentem partem suo jure privet. Si adultera conjux in religioso Ordine professionem, inscio viro, edidisset, tum quoque hanc ad eum redire oporteret, quia, rea pars absque innocentis partis expressio, tacitove consensu statum mutare non potest; at eadem non huic legi subesset, si professionem, expressio, aut tacito viri consensu, emisisset. Hic porro tacitum consensum præbuisse censeretur, si conjugem sciens post novitatus annum in Monasterio professionem edere, omnino non obstitisset.

Ex jure canonico, (Can. *Nihil iniquius*, cap. 32. quæst. 6.) potest uxor ob viri, itemque vir ob uxoris adulterium separationem petere. Galliarum jurisprudentia huic dispositioni non congruit. Ibi nempe solus vir separationis ob conjugis adulterium petendæ jus obtinet, quamvis adulteri reus ipse sit; nec fæminæ suppetit recriminationis jus, ut viri persecutionem eludat. In interno tamen foro vir adulter sententia, quam contra propriam uxorem obtinisset, uti non posset; & si ea usus esset, uxorem petentem recipere temeretur: *Peccat vir (adulter) divortium petens; & si post sententiam de divortio uxor petat debitum, vel reconciliationem, vir tenetur ad utrumque* (S. Thomas, in 4. *Sentent. dist. 35. art. 6. ad 5.*) Idem dicendum de viro, qui suam ipse conjugem prostituit; aut cum uxor violata fuit, aut cum eadem alteri nupsit bona fide, post viri longam absentiam, ejus mortem gravibus, probatisque personis eidem nuntiatis; aut cum per fraudem, & inscia in adulterium lapsa

est; aut denique cum vir, postquam uxoris infidelitatem perspectam habuit, cum eadem versatus est.

Ut bonorum, & corporis a viro separationem uxor petere possit, non est necesse, ut evidenti vitæ periculo obnoxia sit; satis est subesse timendi locum, ne id vir moliatur, & hunc acerbe cum ea se gerere, ita scilicet, ut vel graviter eam percutiat, vel eundem intolerandum reddant assidui furoris impetus, & minæ, quæ constantem, & generosum animum permovere, & frangere possint. Quod uxori, idem viro jus, in eadem facti specie. Est etiam separationi locus, si conjugum alter amens, aut furiosus evaserit.

Cum vir, & conjux se quoad habitationem sejungere volunt pietatis causa, ut e continentiae legibus vivant, ambo in religioso ordine professionem edant, oportet, aut sacros ordines vir suscipiat, & uxor religioni nomen det, nisi adeo provecta ætate sit, ut in eam, siquidem in sæculo perstiterit, ne minima quidem incontinentiæ suspicio cadere possit. Est hæc juris dispositio, ad titulum *de Conversione conjugatorum*, in Decretalibus, cap. *Cum sit proditus*. Post professionem, aut ordinationem vir, & conjux non amplius voluntatem mutare, & ad convictum redire possunt.

Recordabitur lector, opinor, moniti, quod ei præbuimus ad præfationis finem, quam primus hujus Operis Tomus præfert. Eum nempe monuimus a nobis ad verbum *Divortium* adnotationes remitti, quas octavus, & nonus Eliberitani Concilii canones postulare videbantur; quod hoc loco exequi aggredimur. Dicimus ergo D. Linguetium Eliberitani Concilii auctoritate se inepte prorsus, ac perperam fulcire voluisse, ut ostenderet Ecclesiam posse, quoad vinculum, divortium permittere: quia octavus canon, quem tertii nomine laudat, nihil in ejus favorem probat, quemadmodum facile evincitur, si conferatur is canon cum nono, qui eum proxime sequitur, quique diserte, præciseque statuit contra, ac Linguetius se in octavo perspicere putat.

Femina, quæ nulla præcedente causa viros suos reliquerint, nec in fine communionem recipiant. (Can. 8.)

Famina fidelis, quæ adulterum maritum reliquerit fidem, & alterum ducit, prohibeatur, ne ducat; si duxerit, non prius accipiat communionem, nisi quem reliquerit, prius de sæculo exierit, nisi forte necessitas infirmitatis dare compulerit. (Can. 9.)

Perpicuum est, eum octavum canonem, cum nono collatum, suam vim omnem amittere, nisi dicere lubeat Eliberitani Concilii Patres in duobus canonibus, qui se contingunt, graviter, ac turpiter secum pugnare. D. etiam Duguetias, in primo suarum Ecclesiasticarum Collationum Tomo, pag. 546. ita loquitur in hanc rem: „Jam octavus canon, quem explicandum suscipimus, divortium christianis fæminis interdicit. . . qua in re duo sunt initio statim animadvertenda; primum est, Hispaniarum Episcopos non distinguere fidelem virum ab infideli; alterum est, eos videri fateri, non deesse rationes, quæ divortium legitimum reddere possint; eam enim tantummodo damnant, qui illud edit sine ratione, nulla præcedente causa; at huic conjecturæ nil soliditatis inest, eique repugnat sequens canon.

Qui ergo concilientur hi canones, & quænam est octavi ratio? Nullus dubito, quin ita res habeat: Romanæ leges divortium sinebant ob quasdam causas, ut ob adulterium, & ob furtum, non tamen ob omnium generum causas, multoque minus absque ulla causa. Non poterant ergo Concilia, quemadmodum voluissent, punire conjuges, qui in adulterii casu se separabant, aliosque ducebant: quia temporali-
bus potestatibus offensionem esse nolebant, quibus parcere eorum maxime intererat. Hinc fiebat, ut, si christianorum conjugum alter, in adulterii casu, novum matrimonium inibat, quamvis id facere prohibitus esset, *prohibeatur, ne ducat*, ad secundum sponsum deferendum non adigeretur, satisque haberetur eum communionem privari, quoad primus viveret. At ad conjugatos quod attinet, qui alias sine ulla causa ducebant, hi quidem gravius puniebantur, negata communionem, vel in mortis articulo. Vituperabantur ergo omnes omnino conjuges, qui alios ducebant, postquam divortium ediderant, seu his hujus edendi causa subesset, seu non; at posteriores gravius puniebantur, quin priores pro-
ba-

barentur. Hæc fuit ab Eliberitani Concilii Patribus inita agendi ratio, atque hæc est laudatis canonibus subiecta notio.

Nec magis Arelatenſis Concilii, ann. 314. habiti canon decimus, quam Eliberitani octavus, divortio favet: *De his, inquiunt Arelatenſes Patres, qui conjuges ſuas in adulterio deprehendunt, & iidem ſunt adoleſcentes fideles, & prohibentur nubere, placuit, ut, in quantum poſſit, conſilium eis detur, ne, viventibus uxoribus ſuis, licet adulteris, alios accipiant.* Nihil aliud ſignificat canon hic, quem licet adoleſcentibus, quibus adulteræ conjuges ſunt, civiles leges permittant, ſit, iis viventibus, alias ducant, per Eccleſiæ tamen leges, id iis prohiberi, & prohibentur nubere; ex quo ſit, ut, quoad fieri pot-eſt, iis dandum conſilium ſit, ne novas conjuges ducant; hoc eſt, Paſtores per monita, & cohortationes pro viribus adaiti debeant, ut eos a novo matrimonio per Eccleſiam vetito avocent. Id unum ſignificat in hoc canone conſilii nomen, nihilque præterea. Quoad Concilia cætera, id bona fide conveniat, neceſſe eſt, eorum eſſe nonnulla, quæ matrimonium poſt divortium permiferunt, in adulterii, & inceſtus caſu; ejusmodi ſunt inter alia, Sueſſionenſe, an. 744. Verberienſe, ſeu Vermerienſe, ann. 752. & Compendienſe, ann. 757. Origenes. S. Baſilius, S. Aſterius Amaſenus, alii-que nonnulli ex Eccleſiæ Patribus in eadem & ipſi opinione fuerunt. At his teſtimoniis aliisque, quæcunque tandem in medium afferri poſſent, nihil obſtantibus, ſtatuatur, neceſſe eſt, Eccleſiam, & Papam, qui ejus viſibile Caput eſt, ſolvendi conjugalis vinculi poteſtatem a Chriſto Domino non accepiſſe, adeoque non poſſe diſpenſare cum viro, ut ſecundam conjugem ducat, vivente prima, quæ eum deſeruiſſet, ut ſe ad novum matrimonium in Proteſtantium regionibus ineundum conferret. Male tamen cogitaret, & male ratiocinaretur, qui concluderet a matrimonii vinculo, in adulterii caſu diſpenſandi poteſtatem, citra hæreſim, Eccleſiæ, & Papæ tribui non poſſe. Viceſimæ quartæ Seſſ. Tridentini Concilii canon ſeptimus, qui Eccleſiam, ait, in adulterii caſu, non poſſe matrimonii vinculum ſolvere, af-

sertionem suam, tamquam fidei articulum non proponit, nec opinionem contrariam, tamquam hæreticam damnat; quod nos quidem probandum suscipimus, postquam hunc septimum canonem attulerimus, qui his verbis conceptus est: *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum docuit, & docet juxta Evangelicam, & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum, matrimonii vinculum non posse dissolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero conjuge vivente, aliud matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimissa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ dimisso adultero, alii nupserit, anathema sit.* Ejusmodi canon est, quo nituntur Theologi, qui contendunt conjugalis vinculi absolutam indissolubilitatem, ne adulteri quidem excepto casu, a Tridentino Concilio in fidei articulum erectam fuisse; atquæ hæc sunt, quæ nos his Theologis opponimus, facta tamen hypothese adhuc inter eos non deesse, qui tam parum firmis fundamentis nixam opinionem propugnent.

x. Tridentinum Concilium eos tantum anathemate plectit, qui dicerent, cum Lutheranis, & Calvinistis, Ecclesiam falli, eum docet, matrimonii vinculum per adulterium alterius conjugum dirumpi non posse. Jam vero credi potest matrimonii vinculum per adulterium alterius conjugum licite dirumpi posse, & secundum hanc sententiam agi, quin falli dicatur Ecclesia, & quin agatur, perinde ac si ea falleretur: quoniam ad id satis est, opinionem de conjugalis vinculi dissolubilitate in praxi sequi, tamquam opinionem, quæ vera, & tuta creditur, quin ullum judicium super contraria sententia feratur, & quin huic erroris nota iuratur, quemadmodum quotidie contingit inter Philosophos, Theologos, jurisque consultos, qui sententias alii alias, easque ex diametro oppositas, in praxi, sustinent, & sequuntur, quia sibi mutuo errorem affingant. Qui ergo matrimonialis vinculi fractionem, in adulterii casu, permissam putant, ad suamque assertionem se in praxi conformant, ut Græci, & Poloni, sub Tridentini Concilii anathemate non sunt, dummodo suam praxin sequentes, erroris non damnent Ro-

manæ Ecclesiæ doctrinam, quæ matrimonii vinculum docet, in adulterii casu, infringi non posse. Eodem accedit, ut vere diceretur agi non posse contra, atque Ecclesia docet, quin perinde agatur, ac si ea falleretur, semper tamen longum fore, latumque discrimen inter hæc duo: agere in hunc modum, & *dicere eam* errare; discrimen ei prorsus simile, quod interest inter hominem, qui legem ex imbecillitate transgreditur, quin eam damnet, aliumque, qui eandem, quam violat, legem acriter, audacterque vituperat; tam essentielle discrimen, ut Tridentini Concilii anathemati Græcos, & Polonos subtrahat, modo solum Latine Ecclesiæ documentum erroris non notent, secundum eas certas, exploratasque, cum de pœnis, ac potissimum de pronuntiatis censuris agitur, regulas: *Favores auge, odium fringe*. Ita sane censuræ, utpote odiosæ, ad strictiorem verborum sensum redigi debent, nedum ad alios casus, qui ibidem non continentur, protendi possunt.

Fateatur Habertus ergo, perspiciatque, quam ipse graviter hallucinetur, dum Linguetium interpellans, exclamat: (Pag. 47.) „ Inter hæc duo, dicere Ecclesiam falli, & perinde agere, ac si ea falleretur, quid discriminis ipse commiserit? „ Illud nimirum ipsum, ei nos respondebimus, quod inter peccatores duos intercedit, quorum unus timidus molestam, gravemque legem, cuius æternoquin iustitiam proficitur, per fragilitatem transgreditur, alter ad audaciam, & licentiam factus eandem contemnit, dum violat, lacescit, insultat; tam palmare scilicet, atque enorme discrimen, ut a Tridentino Concilio jactis fulminibus opprimeretur, quicumque Ecclesiæ doctrinam, qua de agitur, virgo licet æque, atque Angelus alioquin esset, ut pravam rejicere, & in contemptum adducere auderet, dum eadem omni demum spoliata robore exciderent ad sponsi pedes, qui hanc ipsam doctrinam sua agendi ratione impeteret, impugnaretque, quin suis tamen sermonibus vituperaret.

2. Pallavicinus, & qui vulgo *Fra Paolo*, nos docent, cum de divortio controversia in Tridentino Concilio proposita fuisset, Patrum plerosque inclinasse, ut sententiam de
ab-

absoluta matrimonii indissolubilitate adoptarent; at Venetæ Reipublicæ Oratoribus significantibus Græcos, qui eidem Reipublicæ suberant, contrariæ consuetudini insistere, ac subesse timendi locum, ne iidem, siquidem eorum mos damnaretur, se a Romana Ecclesia sejungerent, eosdem Patres temperamentum sumpsisse, quod exprimitur in septimo canone, qui, Græcorum quin usum improbet, satis habet eos omnes anathemate percellere, qui Latine Ecclesiæ usum erroris notaverint. Non ergo Græcos tamquam totidem adulteros damnarunt Tridentini Patres, ac se posse censuerunt eos in sua praxi relinquere, quin quoad hanc rem eosdem turbarent, imitati Florentini Concilii, an. 1439. habiti Patres, qui super hoc ipso capite cum Græcis eadem indulgentia usi sunt.

Dicere indulgentiam hanc nihil aliud esse, quam politici consilii specimen quoddam, & puram, putamque tolerantiam criminis, quale est universæ nationis constans, & publicum adulterium, est œcumenicis Conciliis duobus, a Deo inspiratis, conflatisque e magno sanctorum æque, ac doctorum virorum numero, agendi rationem affingere eo pernicioso-rem, magisque lethiferam, quod innumerabilium animarum perditio, excidiumque fatalis ejus terminus extitisset, cumque hæc ipsa collatum Patris consilium, qui ne filio merorem afferret, tranquille in ejus manu cultrum relinqueret, quo se ipse crudeliter, eo spectante, fauciarer, nullius omnino momenti esset. Uno verbo, Florentinum, & Tridentinum, vel credere Græcos æternæ salutis jacturam per editum, in adulterii casu, divortium facturos, vel id non credere. Si primum, eos hac de re monere, id iis interdiceret, eosdemque, si forte se refractarios exhibuissent, tamquam adulteros damnare debuerunt; est hæc sane moralis disciplinæ adeo perspecta regula, ut nullus confessarius sit, qui eam ignoret, quique eandem sequi non debeat, nisi velit se ipsum in extremam damnationem trahere suis cum penitentibus, qui in eadem facti specie versarentur, ac Græci, facta hypothesi eos vere adulteros esse. Sin e converso Florentini, & Tridentini Patres non credere, Græcos di-

vortium edentes perire, eos tamquam adulteros damnare non potuerunt: id facere non potuerunt, nec vero fecerunt; eos ergo nos imitari debemus.

3. Id unum igitur Tridentina Synodus propositum habuit, ut Lutheranos, Calvinistas, aliosque hæreticos damnet, qui Latine Ecclesie super matrimonio, in adulterii casu, indissolubilitate doctrinam, tamquam errori obnoxiam, notabant. Est hæc facti res, quæ neminem unum latet, & super qua suam Tridentinum Concilium mentem centies, iterumque centies aperuit; videlicet, illud congregatum non fuisse, ut super opinionibus, quæ utrinque in scholis agitantur, propugnanturque, pronuntiaret, sed ut Lutheranorum, Calvinistarum, & his similium errores damnet.

4. Quidquid Ecclesia docet, non semper tamquam fidei articulum docet, quandoquidem bene multa sunt, quæ tamquam probabiles, piæque opiniones ab eadem traduntur. Ea quidem in hunc modum, ut aliquod exemplum asseram. B. Virginis immaculatam Conceptionem, ejusque, quoad corpus simul, & animam, in cælum assumptionem docet. Ex eo ergo, quod absolutam matrimonii indissolubilitatem docet Ecclesia, inferri non debet, hunc necessario fidei articulum esse, ut eum proinde, qui non crediderit, aut perinde se gesserit, ac si eundem crederet, statim hæreticus, & anathemate percussus sit.

5. Tridentinum Concilium non definiit omnino matrimonialis vinculi, Dei nomine, & auctoritate solvendi potestatem in Ecclesia non fore, tum etiam, cum Deus hanc ei facultatem concedere vellet, in aliquibus extra ordinem casibus, & per peculiare privilegium, quod in iisdem casibus consaeto rerum cursui derogaret; quoniam certum est, Concilium super hoc argumento versatum non esse, nec controversiam ex hac parte spectasse. Jam vero, ut matrimonii vinculum non absolute, & essentialiter indissolubile sit, satis est Deum posse illud in extraordinariis casibus dissolvendi potestatem Ecclesie concedere; quod profecto Tridentinum Concilium negare noluit, quodque tamen ipsum ab eo negatum esse

esse conveniat, oportet, siquidem ad litteram, seu prout sonant, ejusdem verba sumantur.

6. Concilii verbis ad litteram sumptis, consequens fiet, ejus judicio ne Deum quidem matrimonii vinculum solvere posse, multoque minus hanc potestatem cum Ecclesia communicare; quod aperte falsum, absurdumque est. Sunt ergo necessario mollienda Concilii verba, eoque sensu accipienda, ut Ecclesia, per suam ipsius auctoritatem, matrimonii vinculum, in adulterii casu, dissolvere nequeat, ac ne Dei quidem auctoritate id facere soleat: quia Deus hanc ei potestatem impertitus non est; non autem ita, ut id ea non posset, si quidem Deus hanc eidem veniam tribuere vellet; tunc enim ipsa Dei tantum mandata exequeretur, nec proinde legem violaret, quam homini Deus imposuit his verbis: *quod Deus conjunxit, homo non separet*; quia in hac facti specie non homo quidem id separaret, quod Deus conjunxit, sed Ecclesia, Dei nomine, & auctoritate agens, seu potius Deus ipse, qui per Ecclesiæ organum, & Ministerium ageret.

7. Si Tridentina Synodus id unum egit, ut sua in Græcos anathemata molliret, obtegeretque, eos vere sefellit, & acerbiorum quidem, atque indigniorum in modum, eorumdem oculis fulmina, de industria, callideque subducens, quibus eos opprimebat.

8. Nemo melius Tridentini Concilii mentem, ejusque decretorum vim, quam Romana Ecclesia cognoscit. Hæc autem Græcos, post Tridentinum Concilium, super divortii usu nunquam turbavit, ac ne in præsentia quidem turbat. Id unum ab iis postulat, ut ne sua ipsorum auctoritate illud edant, & quin judicarias formas servant. Hæc vero servantne? Ea quidem eos approbat, dum iisdem Sacramenta, & cætera omnia privilegia Catholicorum propria concedit; non eos ergo excommunicatos, & anathemate percussos putat; quod, inter alios, P. Drouinius, *De Re Sacrament.* lib. 9. q. 4. v. 1. pag. 452. testatur his verbis: *Cum Patres Tridentini Venetorum postulationi acquieverint, & ad eorum sententiam, canonem septimum reformaverint, manifestum est hoc de-*

decreto non Græcos, sed Lutheranos, & Calvinistas, qui Romanam Ecclesiam erroris, & sævæ tyrannidis accusabant, anathemate esse percussos. Qua de re si quis adhuc dubitat, attendat ad morem, a Tridentini Concilii temporibus ad hanc usque diem inviolabiliter observatum. In his enim provinciis, ac discessibus, ubi Græci Latinis permixti proprias Ecclesias habent, nihil a Latinis Episcopis, quibus subjiciuntur, contra antiquam, quam hactenus retinuerunt, matrimonia, propter adulterium, dirimendi consuetudinem legimus ordinatum, tantumque Synodicis constitutionibus cautum est, ne mariti, auctoritate propria, nullaque præmissa forma judicii, uxores, adulterii prætextu, dimitterent, & novis deinceps uxoribus jungerentur.

At, inquit DD. Habertus, & Desnoyerius in suis contra Linguetianum Monumentis : „Matrimonii vinculum ;
 „ naturali, divinoque jure, indissolubile est ; divortium pro-
 „ inde, quoad vinculum, est ordinis perturbatio, malum-
 „ que, quod nec auctoritate muniri, nec omnino admitti
 „ potest. Ipsa matrimonii natura necessario polygamiam,
 „ æque ac divortium excludit ; æquale crimen est divortium
 „ facere, quoad vinculum, ob levem causam, vel ob adul-
 „ terium ; matrimonii vis, & ratio carnali unionem, & socie-
 „ tate corporum continetur. Gravia incommoda suboriren-
 „ tur, si divortium in adulterii casu permitteretur ; ac de-
 „ mum Romana Ecclesia Græcos, & Polonos damnat, qui
 „ huic consuetudini insistant.„ Nos aggredimur, his ratio-
 „ nibus respondere, sequentes ordinem, qui in iis proponendis
 servatus est.

i. Matrimonii vinculum non est indissolubile, nisi jure positivo divino, vel, ut summum, naturali jure, latiore quadam acceptione sumpto, vel, ut loquuntur Theologi, spectato quoad ejus secundaria principia. Naturale jus, stricte sumptum, & quoad ipsius prima principia spectatum nihil est aliud, quam radius, effluxus, participatio legis æternæ, quam in hunc terrarum orbem singuli nascentes afferimus ; æternæ legis, inquam, quæ in Deo, est suprema ratio, summus, & immutabilis ordo, moralis boni, malive constans omnino, & firma regula. Quidquid a naturali jure, hæc
no-

notione sumpto, & quoad ejus prima principia spectato prohibitum est, absolute, essentialiter, intrinsece vitiosum est, utpote essentialiter æternæ legi, supremæ rationi, ordini summo, naturæ, sanctitati, omnibusque Dei attributis contrarium: Fieri ergo non potest, ut id Deus permittat, vel potestate absoluta, quoniam id ipsum ejus essentiæ, ejusdemque perfectionum infinitati repugnat: ac, si permetteret, secum ipse pugnaret, essentialem, & immutabilem ordinem violari finens, quem in omnium hominum animo impressit, dum illis naturalem legem, tamquam prorsus firmam, & constantem agendi regulam tribuit; quæ sane lex æternæ legis necessaria emanatio est. Ita, causa exempli, non potest Deus mendacium, aut idololatriam permittere, quia utrumque Dei naturæ, sanctitati, cæterisque omnibus ejus attributis repugnat.

Naturale jus, latiore significatione acceptum, seu quoad ejus secundaria principia spectatum, illud est, quod e primis principiis per unam, aut plures consecutiones derivatur; quod non impedit, quin hæc principia, licet secundaria, & plus, minusve remota, ad naturale jus, seu naturalem legem, tamquam ejus præcepta pertineant, quia nos obligant ipsa per se, quin ab ulla positiva lege pendeant; tametsi non semper ab omnibus cognoscantur; quod nequaquam necessarium est, ut aliquod principium ad naturalem legem pertineat. Ad id satis est hanc inter, & illud necessariam conjunctionem esse; ut idem proinde obliget, quin a positiva lege pendeat, seu conjunctio hæc facile perspiciatur, seu ægre tantum, pluriumque ratiocinationum ope, ac vi cognoscatur. Exemplo res clara fiet: præcepta, quæ homicidium, furtum, usuram vetant, naturalis legis secundaria præcepta sunt, quia derivantur ex hoc primo principio: „Alteri ne feceris, quod tibi fieri non vis; „ quod principium *primum* dicitur, quia haud ægre, & sola verborum inspectione percipitur; at præcepta, quæ homicidium, furtum, usuram prohibent, secundaria præcepta sunt, quia sequuntur, & derivantur a primo, cum hoc tamen discrimine, quod homicidii, furtique prohibitio clare, proximeque ex eo

jus systematis fundamenta sunt, conjugalis vinculi dissolutionem pugnare cum jure divino, cum jure naturali, cum matrimonialis contractus essentia, qui suapte natura indissolubilis omnino est. Jam verò docet Romana Ecclesia, matrimonii vinculum infringi posse, cum infidelium conjugum unus, ad fidem veniens, ab altero deseritur, qui respiscere, eumque sequi renuit. Eidem doctrinæ vult tum locum esse, cum conjugum alteri lubet religiosam professionem ante matrimonii consummationem amplecti. Nón igitur ea censet, vel ob naturale, vel ob divinum jus, vel ob contractus naturam ipsam, ita indissolubile matrimonii vinculum esse, ut nunquam dissolvi possit. Diruit ergo a fundamentis contrarium systema, & insque deq̃ue vertit. Non ergo satis suas vires sensit, quod ejus modestiæ, procul dubio, pudoriquè tribuendum est, R. P. Gervasius, ex Augustinianorum ordine, publicusque Theologiæ in Vindobonensi Universitate Professor, cum in Tractatu de Matrimonio, quem latine ann. 1766. in lucem emisit, sibi videri professus est tantum soliditatis, & roboris inesse rationum momentis, quibus offendi potest, fidelem sponsum ad secundas nuptias convolare non posse, vivente conjuge, quæ in infidelitate permansit, & qua demum ratione se ab illis expediat, omnino non videat.

Nimis ad modestiam, pudoremque a natura factus Professor querit initio statim, ubinam dispensationis privilegiorum Theologi nacti sint, quam in religionis favorem, parti fidei concessam, ponunt, ut novum conjugium iniret; in sacris ne Litteris, ac Traditione, ubi hac de re ne verbum quidem?

Dabit & ipse R. P. Gervasius eam nobis veniam, ut ab eo vicissim quaeramus, ubinam matrimonii non consummati vinculum dissolvendi privilegium, religiosæ professioni concessum, Tridentina Synodus sumpserit. Hac de re in sacris Litteris, ac Traditione altum omnino silentium est. Eadem tamen Synodus (sess. 24. can. 6.) id esse voluit fidei articulum, quem Christianus quisque tenere debeat, anathematibus indicta pœna: *Si quis dixerit, matrimonium ratum, &*

vinculum, ederent. Falsum ergo est, matrimonii vinculum absolute, & essentialiter indissolubile naturali jure esse.

2. Matrimonii vinculum indissolubile est jure divino positivo; id verum est; credit id Latina Ecclesia, & cum eis nos ita credimus. Id etiam credimus, ut ipsa credit, eam non habere potestatem infringendi conjugalis vinculi, in adulterii casu. At quod ea credit, quoad caput, fidei articulum esse non credimus, quia ita non credit ipsa, nec nos quidem plus scire volumus, quam ea scit. At quod scimus, & ita solimus, ut minime dubitemus, id demum est, Deum, cum libere statuerit, ut matrimonii vinculum esset indissolubile, eandem libertate posse, quoties voluerit, ejus dissolutionem permittere. Scimus & illud, Deum, quod potest ipse per se, id per suorum quoque Ministrorum organum posse; ex quo fit id consequens, si Deus vellet conjugalis vinculi, in adulterii, aliisque casibus, infringendi potestatem Papae concedere, Papam posse non minus legitimum, quam validum hujus potestatis usum facere, & quod inde consequitur, absolutam matrimonii indissolubilitatem male statui, ita scilicet, ut eadem divini juris esse dicatur: quoniam quod est absolute indivisibile, ne ipsius quidem Dei potestati cedit.

3. Divortium ergo, quoad vinculum, non ea ordinis perturbatio est, quae nec approbari, nec admitti possit. quod quidem illud penes Judaeos approbatum, admissumque fuit, approbaturque etiamnum, & admittitur apud Graecos, & Polonos, cum Romana Ecclesia communione conjunctos, neque apud eos tantum, verum etiam quam late potest hoc ipsa Romana Ecclesia, cum agitur de sponsis duobus in infidelitate conjugatis, quorum unus, se ad christianam fidem recipiens, se ab altero conjugate derelictum videt, qui in infidelitate persistit, eumque sequi reuult, aut non alio animo sequitur, quam ut persequatur, & seducendum curet.

4. Error, & gravissimus is quidem est error, asserere, matrimonii naturam eam esse, ut necessario polygamiam, neque ac divortium excludat, quoniam si reapse matrimonii natura necessario polygamiam, itemque divortium

excludit, sequitur evidenter Deum non posse, seu polygamiam, seu divortium permittere. Ab eo tamen utrumque sacra Scriptura permiffum docet. Polygamiam permiffit Deus Patriarchis, cujusmodi fuerunt Abraham, Jacob, &c. divortium Judæis, etfi ob eorum cordis duritiem: at hæc ratio non impedit, quominus illud iis vere permiffum fuerit, eoque ipsi licite uti potuerint, spectatis legis verbis, ut Theologorum plerique sentiunt. Non ergo afferi potest, eam matrimonii naturam esse, ut necessario polygamiam æque, ac divortium amoveat, quin in gravissimos errores incidatur in eo positos, ut dicatur, polygamiam, pariterque divortium a Deo permitti non posse, veteres Patriarchas, ut Abraham, & Jacob, qui plures simul uxores habuere, quod Scriptura testatur, totidem pertinaces, reprobos adulteros fuisse, tametsi, quoad hanc rem, Dei ipsius dispensatione, & permissione nixi essent; aut sacram Scripturam nobis fabulas, & mendacia venditare, cum veteres Patriarchas polygamos fuisse memorie prodiit. Datur DD. Advocatis nostris optio, ut, quem maluerint, ex his erroribus seligant, suæve assertionis palinodiam canant.

5. Effet licet divortium, quoad vinculum, intrinsece malum, vitioque obnoxium, semper falso diceretur, „par „ crimen esse divortium edere ob levem causam, vel ob „ adulterium, „ quoniam id esset aggravantes, in eadem specie, peccati circumstantias evertere. Id ajunt DD. Advocati; ratiocinantur ergo tam parum apte, quam si dicerent: æquale est Advocato crimen efficere, ut vincatur injusta lis, in qua de uno tantum nummo aureo, aut decies centenis millibus agitur; judici injustam sententiam pronuntiare, quæ ditissimo homini scutum adimat, aut quæ honestas, & innocentes familias centum ad mendicitatem redigat; militari viro, ad singulare certamen alterum provocare ob erratum leve, quod dissimulare potuisset, aut ob atrocem, publicam, pervicacem contumeliam, ob execrandum facinus in ejus bona, famam, personam, vitam.

6. Falsum est carnali conjunctione, & corporum societate matrimonium essentialiter contineri. Carnalis unio non

conjugalis vinculi, in casibus per Innocentii III. Decretalem enuntiatis, approbarunt, & approbant.

II. DOMINI, & DOMINÆ: Quicumque dominorum, & dominarum nomine veniunt, omnesque generatim Superiores peculiarem eorum curam sumere debent, qui his concediti sunt, vel ab illadem pendent, tam ob spiritualia, quam ob temporalia, pro auctoritatis amplitudine, qua in eos gaudent, & pro obligationum ratione, quas ipsi quoad eos iniungunt; itaque heri, & heræ peculiariter ei legi subsunt, ut suos ipsi domesticos erudiant, aut erudiendos curent, eorum regendi rationi invigilent, operam dent, ut iidem, quæ christianum hominem decet, vitam agant, Dei, Ecclesiæque Mandata servantur, eos denique humaniter excipiant, quicquid scilicet illadem cum prospera, tum adversa valetudine attentibus opus fuerit, libenter suppeditent.

Admonendi sunt domini subditorum, ut circa suos pie, & misericorditer agant; nec eos qualibet injusta occasione condemnent, nec vi opprimant, nec illorum substantias injuste tollant; nec ipsa debita, quæ a subditis reddenda sunt, impie, & crudeliter exigantur. (Concilium Turonense, ann. 813. can. 49.)

Quia ergo constat in Ecclesia diversarum conditionum homines esse, ut sint nobiles, & ignobiles, servi, coloni, inquilini, & cætera huiusmodi nomina; oportet, ut quicumque eis Prælati sunt, clerici, sive laici, clementer erga eos agant, & misericorditer eos tractent, sive in exigendis ab eis operibus, sive in accipiendis tributis, & quibusdam debitis; sciantque eos fratres suos esse, & unum scilicet habere Patrem Deum, cui clamant: Pater noster, qui es in coelis; & unam matrem sanctam Ecclesiam, quæ eos intemerato sacri fontis utero genuit. Disciplina igitur eis misericordissima, & gubernatio opportuna adhibenda est; disciplina, ne indisciplinate vivendo Auctoritatem suam offendant; & gubernatio, ne in quotidianis vitæ comitatibus, Prælatorum adminiculo destituti, fatiscant. (Concil. Cabillonense, an. 813. can. 51.)

Rectores etiam Monasteriorum; quibus Monasteria committitis, firmiter, & obnixè præcipite, ut secundum ordinem, & habitum, & sexum, quo inhabitantes constituti sunt, sollicitè, & solerter provideant, ut secundum debitum ordinem servi, vel ancillæ Domini vivant; & necessaria stipendia in victu, & vestitu, & cæteris quibusque habeant, & domos, ac servitores, prout competit, sicut religiosi, & habitus, & conversationis Rectores eis provideant. (Concil. Quierciense, an. 868. can. 38.)

Si quis servum proprium, sine conscientia iudicum, qui tale quid commiserit, quod morte sit dignum, occiderit, excommunicatione, vel pœnitentia biennii, reatum sanguinis emundabit. (Concil. Wormatiense, an. 868. can. 38.)

Si quæ fœmina, furore zeli accensa, flagris verberarit ancillam suam, ita ut intra tertiam diem animam cum cruciatu effundat, eo quod incertum sit, voluntate, an casu occiderit; si voluntate, septem annos; si casu, per quinque annorum tempora legitimam peragat pœnitentiam. (can. 39.)

DOMINICA DIES, nempe, dies Domini, Dominio singularem in modum sacra dies. Ita nuncupatur in Christiana Ecclesiâ primus hebdomadæ dies, qui festus est. Substituerunt Christiani hunc diem Sabbato, quod requiem significat; quodque hebdomadæ die septimo, ex Dei mandato, Judæi servabant, ut quietis Domini diem honorarent, diem, inquam, quo Dominus requievit, hæc est, novæ creaturas producere destitit. Christianam Ecclesiam, ut dominicam Sabbato substitueret, impulere rationes duæ. Prima est, ut Christi Domini resurrectionem, sanctique Spiritus super Apostolos descensum recoleret, honoraretque; quæ nempe duæ prima hebdomadæ diæ contigerunt. Altera ratio est Judæorum Sabbata, & cæremonias cum eorum lege abolendi necessitas. Cæterum Ecclesiæ id juris erat, ut hanc mutationem ederet, & eam quidem edidit ab incunabulis; ei sane id juris erat, quia præcepti, quod Sabbatum servari jubet, vim, & rationem, seu substantiam mutatio hæc omnino non lædit.

Hoc nimirum præceptum partim morale, partim cæremoniale est. Morale est quoad substantiam, prout mandat, ut, quaque hebdomada, in Domini cultum peculiaris dies impendatur. Est cæremoniale, quatenus hunc diem hebdomadæ septimum esse vult. Præceptum hoc, tamquam morale, omnes generatim homines obligat, quia naturalis lex, quæ in omnium hominum animo impressa est, eos docet, monet, jubetque unum saltem hebdomadæ diem in sui Creatoris cultu ponere, quo eum adorent, laudent, de ipsius omnibus beneficiis ei gratias agant, ejusdemque subsidium per precem implorent; ut nulla proinde, quantumvis barbara natio, unquam extiterit, quæ non in suorum deorum honorem festa celebraret. Idem præceptum, tamquam cæremoniale, positivi tantum juris est, & ita quidem non nisi Judæos spectabat. Itaque christiana Ecclesia, dum primam hebdomadæ diem postremæ substituit, divinum præceptum, tamquam morale, non attigit, quippe quod, hac ratione spectatum, naturalis juris est, & quod inde consequitur, immutabile; accidentariam tantum attigit hujus præcepti, prout cæremoniale est, circumstantiam, ad ejus scilicet complementum prima hebdomadæ in ultimæ locum suffecta; idque iustis de causis, & potestatis vi, quam a Christo Domino accepit, ut religionis externos ritus in melius mutaret; quin tamen ejus seu dogmatum, seu præceptorum, seu mysteriorum, seu Sacramentorum substantiam attingeret.

Secundo loco, mutatio de qua hoc loco agitur, non minus antiqua est, quam nascens Ecclesia, quandoquidem S. Joannes in suæ Apocalypseos capite primo nos certos facit, dominicam diem fuisse, qua suas ipse revelationes accepit. S. Justinus, in Apologia secunda; S. Ignatius martyr, in Epistola ad Magnesium; S. Dionysius Corinthius, S. Clemens Alexandrinus, Tertullianus, S. Cyprianus, aliique primitivæ Ecclesiæ Patres hujus mutationis antiquitatem uno ore testantur. Quamobrem Constantini edictum, diei 7. Martii an. 321. ad quod nonnulli diei dominicæ institutionem referunt, non nisi ejusdem dominicæ in solemnibus festi modum colendæ, celebrandæque obligationem spectat, quæ ad eum

neque Principem generatim non obtinebat. Quoad Dominicæ sanctificationem. *Vide FESTUM.*

DONATIO. Donatio est actus, seu contractus, per quem, qui rei alienandæ potestate gaudet, ejus dominium voluntarie, & gratis in eum transfert, qui eidem recipiendo par est. Fraudulentas, aliisque noxias donationes Concilia prohibent.

Corruptela pessima, per quorundam versutias, & calliditates adinventa . . . quod quidam viri Ecclesiastici, & nonnulli laici, dum mortis periculum approximare recogitant, universa, bona sua, seu quotam eorum tam immensam inter vivos donare, seu aliquo modo alienare præsumant, quod nedum Ecclesia, sed Rex, & alii creditores, quibus hujusmodi alienantes, dum vixerint, fuerunt ex variis causis adstricti, & efficaciter obligati, suis actionibus, & prosecutionibus sunt exclusi; uxores, & liberi de portione honorum, de consuetudine, seu jure eis debitorum, irremediabiliter defraudantur . . . nos, præsentis auctoritate Synodi, omnes, & singulos hujusmodi donationibus, seu alienationibus consilium præbentes, auxilium, vel favorem . . . ingressu Ecclesiæ interdicimus ipso facto. Donantes insuper, & sua bona taliter alienantes, propter sui gravitatem excessus, Ecclesiasticâ careant sepultura. (Concil. Eboracense, an. 1367. cap. 6.)

Ad nostrum pervenit auditum, quod nonnulli clerici . . . & etiam religiosi aliqui sibi procurent donationes rerum immobilium sibi fieri in fraudem . . . hoc sacro approbante Concilio, prohibemus. (Concil. Narbonense, an. 1374. can. 25.)

Donatio vel completa est, vel incompleta. Completa, seu omnino perfecta ea est, per quam se quæpiam re spoliât, quam donavit, ut eam donatario in manus tradat, in ejusdemque potestate ponat; incompleta donatio est, cum res solummodo viva voce donatur.

Distinguitur etiam donatio *inter vivos*, & donatio *mortis causa*. Donatio *inter vivos* ea est, per quam donator resse vivens, & bene valens, rei proprietatem in donatarium transfert. Ad hanc donationem requiritur, ut donans non so-

Solam in vivis fit, sed etiam prospera valetudine gaudet, saltem e consuetudine Parisiensi, quoniam, per hujus consuetudinis articulum 277. quævis donatio, etiam inter vivos, facta morbi tempore, e quo morbo donator decedit, censetur facta mortis causa, quibuscunque tandem verbis concepta sit. Idem sentiendum, ut meliores jurisconsulti statuerunt, de cæteris donationibus inter vivos, cum eadem in quovis alio evidenti, ac propemodum ineluctabili mortis periculo factæ sunt, cujusmodi proximi naufragii periculum esset. ●

Donatio mortis causa est ea, per quam donator reapse donat aliquid, at ea conditione, ut donatarius donata non nisi post donatoris mortem fruatur. Donatio inter vivos ex eo potissimum capite differt a donatione mortis causa, quod ea irrevocabilis, præterquam in quibusdam casibus, suapte natura est, cum donatio mortis causa sit essentialiter revocabilis; quod jurisconsulti exprimunt in hæc verba: „ Donationes inter vivos obligant, & irrevocabiles sunt; donationes causa mortis sunt revocabiles, nec proprius obligant. „ Ex quo fit, ut donator inter vivos ad donatam rem tradendam adigi possit, non item donator mortis causa. Quod si donator inter vivos de re donata pro suo ipsius arbitratu disponendi potestatem retinet, donatio nulla est, secundum effatum illud apud nos receptum: „ Donare, & retinere nihil valet. „ Est etiam inter donationes inter vivos, & donationes mortis causa discrimen aliud, in eo positum, ut hæc posteriores non per contractus, sed solum per Testamenta fieri possint.

Ut donatio valida sit, opus est conditionibus omnino quatuor. Prima, quæ donatoris personam spectat, in eo donandi potestatem, æque suo ipsius bono disponendi libertatem requirit; secus, nulla donatio est; adeoque personæ, quæ sequuntur, valide donare non possunt. 1. Sardi, mulique, qui nequeunt, seu oratenus, seu e scripto suam voluntatem exprimere. 2. Furiosi, senio confecti, qui sunt in infantia, prodigi, qui tales declarati. 3. Filii familias, dum in parentum potestate sunt, exceptis bonis, quæ *castrensis*, aut

sunt quasi *castrensis* nuncupantur. 4. Qui civiliter mortui sunt; seu infami morte, ut ad exitium, vel ad triremes perpetuas damnati; seu morte honorifica, ut religiosi professi. 5. Vir, & uxor, qui secundum consuetudines pluras, nec per donationes inter viros, nec per donationes mortis causa sibi emolumento esse possunt; mutuo excepto dono, quod sibi facere possunt de bonorum usufructu, quas acquirere communis temporis.

Alteri ad donationis validitatem necessaria conditio est; ut donatarius accipere non sit prohibitus; hinc fit, ut, qui in alibi auctoritate quidam polleat, donatarii seu inter vivos, seu mortis causa esse non possunt; hujusmodi sunt, 1. quoad pupillos, tutores, & curatores, atque horum conjuges, nisi sive jam tutelae, curaeque rationem reddiderint. 2. Omnes religiosi, quoad vivos, qui iisdem adscribi volunt. 3. Confessarii, quoad suos, suasve poenitentes, nisi agatur de re, quae aequam grati animi significationem non praetergrediatur. 4. Medici, Chirurghi, Advocati, Procuratores, quoad eos, quibus operam locant. 5. Incestuosi, adulteri, & alieni concubinari; adulteri tamen, & incestuosi, licet publici, suorum criminum socios alere possunt. Donationis conditio tertia postulat, ut leges donari rem sinant, qua ratione donatur. Itaque, 1. donatio, quae creditorum judici fieret, nulla esset. 2. Omnium bonorum inter vivos donatio permitta est, cum filii nulli sunt; at haec ipsa universalis donatio, mortis causa, nulla est. 3. Omnium bonorum, tam praesentium, quam futurorum, inter vivos, donatio nulla est etiam quoad bona praesentia, ea excepta, quae in matrimonii contractu ad objugum, eorumve futurae prodis favorem fieret. (Edictum Regis, an. 1731. art. 15. & 17.)

Quarta conditio ad donationis validitatem requisita continetur formis, quibus insignita esse debet, videlicet, acceptatione, traditione, & insinuatione. 1. Necessaria est acceptatio, quia ex regula 19. §. *de Donat. non potest liberalitas nolenti acquiri*. Quamobrem revocari potest Ecclesiae facta donatio, capellae fundatio, causa excommunicatae, dum ab Episcopo

NON

non est acceptata, nec publica auctoritate firmata. (Ita judicatum an. 1598.) Tacita acceptatio non sufficit, ac re Notarii quidem, donarii nomine; Procuratoris saltem generalis, aut peculiariter ad id designati acceptatione opus est, & quidam coram Notario; atque acceptationis necessitas locum habet in donationibus, quæ in Ecclesiarum, & minorum gratiam fiunt. Minores, qui vicesimum quintum ætatis annum non attigerunt, valide acceptare non possunt, sine curatorum suorum consensu; nec uxores sine consensu virorum; at vir solus donationem sibi, & uxori factam valide acceptare potest. Donationes mutue, & matrimoniales non aliam, quam contractuum ipsorum acceptationem requirunt.

2. *Traditio vel realis est, vel civilis.* Realis traditio est actualis transactio possessionis; quæ quidem transactio ad donarii personam transfert omne jus, quod habet donator ad rem donatam, videlicet, dominium directum, & utile, proprietatem, & fructum.

Traditio civilis, seu ficta est, quæ non transfert ad donatariam, nisi dominium directum, seu proprietatem rei donatæ ad usque donatoris mortem, qui ejus fructum, usufructus titulo, quoad in vivis fuerit, sibi, reservat; quod per expressam clausulam, quæ *præcarii*, seu *constituti* dicitur, fieri debet. Traditio civilis, seu ficta, in plerisque consuetudinibus, ad donationis validitatem sufficit; non in iis tamen, quæ expresse possulant, ut donator se spoliare donata, eademque donarium induat. (Consuetudines Vestitionis, & Spoliationis, Detentionis, & Dimissionis.)

3. Insinuari, seu in acta referri debent tam donatio, quam acceptatio, tum in donationibus inter vivos, tum in donationibus mortis causa, tum etiam in iis, quæ sunt in gratiam minorum, Ecclesiarum, communitarum, hospitalium, &c. Summæ tamen semel solvendæ, quæ non excedit valorem scutorum centum, legatum, Ecclesie, aut communitati factum insinuationi non subest. (Ita declaratum a Ludovico XIV. an. 1707. & 1708. ita judicatum an. 1723.) Idem dicendum de numeratæ pecuniæ summæ, quæ manu datur in

nanum, quia leges generatim hujusmodi donationes non prohibent, sed eas tantum, quas certis quibusdam personis fiunt, ut viro, uxori, &c.

Revocari potest donatio ob causas quaspræstat.

Prima est ingratus animus donatarii, qui ei atrocem in modum insultat, eumve percutit, qui ei alimenta denegat, qui ei malitiose damnum affert in ipsius bonis, ejusve vitam alicui periculo exponit, qui denique donationis conditionibus deest; at has causas apud judicem probari necesse est.

Secunda revocationis causa tum adest, cum filii matrimonium contrahunt, postquam parentum consensum obtinuerunt, aut saltem petierunt.

Tertia est filii, etiam posthumi, natiuitas, aut legitimatio per subsequens matrimonium. Porro donatio per filii natiuitatem, aut legitimatorem revocata; per ejusdem mortem non reviviscit; ut in pristinum restituatur, eam renovat donator oportet.

Quarta revocationis causa est, cum parentum, aut filiorum, sibi donatio adversatur, ut cum filiis legitima pars privat, eo scilicet, quod secundum leges iisdem debetur.

DONATISTÆ, schismatici, & hæretici sectatores Donati. Schisma hoc an. 311. exumpere cepit. Cum Cæcilianus, Carthagenensis Ecclesiæ Diaconus, in Mensurii locum, qui Roma rediens obierat, Episcopus electus esset, nobilis femina, *Lucilla* nempe, quem Cæciliannus arguerat, quod ante communionem publice martyrem honoraret, quem nondum Ecclesia approbaverat, seditionem in eum conflagavit. Factiosi homines Majorinum elegerunt, quem Donatus a calis nigris Episcopus ordinavit, & Carthagenensi sedi, in Cæciliani locum, imposuit. Post Majorini mortem, schismatici alium Episcopum elegerunt, *Donatum* nomine, a quo Donatistæ nomen sumpserunt. Id hi schismatici, fusc conjectationi prætexerunt; Cæcilianum, cum Diaconus esset, impedivisse, ne fideles alimenta ferrent ad confessores, qui in sarcinibus detinebantur; Nec validam, legitimamque ejus ordi-

ordinationem esse, quippe quæ a Felice, Aptungensi Episcopo, aliisque Prelatis perfecta fuerat, qui sanctas Scripturas Ethnicis tradiderant. Innocens declaratus fuit Cæcilianus in Concilio, quod summus Pontifex Melchiodorus, an. 313. Romæ habuit; Itemque in alio Concilio, quod sequenti an. 314. Arclata celebratum fuit; denique per Imperatoris Constantini sententiam, qui hoc ipse negotium diiudicavit; quod impedimento non fuit, quominus Donatistæ confitent, latius serperent, cogerentque conciliabula plura, nominatim unum Cyrthæ in Numidia, & Carthagine duo, suas ut partes tuerentur. Hi perduelles schismati quamprimum hæresin addiderunt, contendentes, 1. Baptismum, & Sacramenta cætera extra Ecclesiam collata, nulla esse. 2. Omnes hæreticos iterum baptizari oportere. 3. Ecclesiam non nisi e justis constatam esse, in eorumque solum societate subsistere. 4. Ecclesiam, quæ Catholica erat, profectam esse. In horum errorum consecutionem, Episcopos, & Presbyteros in iis locis omnibus ordinabant, ad quæ eorum schisma protendebatur; Eucharistiam profanabant, diruebant Alteria, sacra vasa frangebant, & innumera alia sacrilega, atque ad omnem vim absconsa perpetrabant.

Abiere Donatistæ in sectas plures. Parmeniano, eorum Episcopo vita functo, Primiannum alii elegerunt, dictique fuere *Primianistæ*; Maximianum alii, qui *Maximianistas* se nuncuparunt: Alia præterea fuere Donatistis nomina; appellati fuere *Circumcelliones*, quia, cum statam sedem non haberent, sibi victum quæritabant circum-rusticorum domos, quæ *Celle* latine dictæ. Donatistæ se ipsi nominabant *Agnosticos*, seu *pugnantes*, quasi vero Christi Domini milites contra diabolum essent; dicti etiam fuere *Montenses*, *Rusticani*, *Cuzupitas*, *Rupitas*, seu *Rupitani*.

Donatistas Carthaginense quoque an. 348. seu 349. Concillium, & alia nonnulla Africam damnarunt. Denique Imperator Honorius, super eorum negotio, celebrem Carthaginis collationem, an. 411. haberi iussit. Huic adfuere Catholici quidem Episcopi ducenti octuaginta, & unus, Donatistæ vero centum quinquaginta novem, vel, ut alii au-

merant, ducenti septuaginta novem. S. Augustinus cui pro catholicis disputationis onus impositum fuit, Donatistas ad incitas redegit, profligavitque, qui pertinaces pene omnes, strage licet obruti, permanserunt, tametsi catholicorum Episcoporum plerique, raro alieni a propriæ utilitatis studio animi, singularisque de catholica religione sollicitudinis exemplo, eos ultro in suarum sedium partem vocarent, easve etiam prorsus iisdem crederent, siquidem schismati nuntium remittere voluissent. Imperator Honorius, ann. 412. edita lege, graves multas Donatistis imposuit, eorum Episcopos in exilium egit, eorundemque Ecclesiarum bona omnia catholicis adjudicavit. Hanc Honorii legem instauravit Theodosius junior, itemque Imperator Mauritius, sub quo Donatistæ in alios alii Africæ angulos dispersi remanserunt, nec amplius peculiarem sectam, seu factionem conslarunt.

S. Optatus, Milevitanus Episcopus, & S. Augustinus ii sunt e Patribus, qui potissimum in Donatistas stilum acuerunt. Eorum historiam S. Optatus contexuit, hoc titulo, de *Schismate* Donatistarum, qui consulendus est, siquidem penitus id percipi lubeat, quod hos hæreticos spectat; consulenda pariter S. Augustini, in Donatistas, Opera, quæ Tomo nono primæ editionis ejus Operum continentur. *Collatio Carthaginensis; Monumenta omnia ad Donatistarum historiam pertinentia*, a Dupinio collecta, in sua Optati editione, in fol. Videri etiam potest super Donatistarum Schismate Dissertatio, quam Henricus Valelius ad suarum super Ecclesiastica Eusebii Historia Animadversionum calcem addidit.

DOS ECCLESiarUM. *Vide* ECCLESIAE.

DOS RELIGIOSORUM, & RELIGIOSARUM. *Vide* verba hæc.

DUELLUM. Venit hoc nomine conditum duarum, pluriumve personarum certamen, quas inter de loco, ac tempore convenit, quo cum amittendæ vitæ periculo manus conferant, pugnamque mutuo committant; ex quo fit, ut, si duo confligant ex tempore, abrepti contentionis æstu, *Richard. Concil. Tom. III.* Y y quæ

quæ extemplo contigit, eoque ipso in loco, in quo sunt, conflictus hic duellum non sit, quia pugna condita non est, nec ulla adest seu loci, seu temporis designatio. Idem dicendum, si homines duo jam rixati sibi occurrant, & dimicent: aut si occursum morte conceptus esset, haberetur hæc dimicatio, e regni legibus, duelli loco. Duellum quoque esset, si duo contententes in Ecclesia, vel in procætione Regis, inter se dimicassent, egressi post hæc invicem verba; „non est hic rixæ nostræ explendæ locus; egrediamur, „eamque finiamus.“ Ratio est, quia sermo hic mutui in loco, qui se commodiorem primus obtulerit, certaminis provocationem continet. Ad duellum, necesse est, ut amittendæ vitæ periculum subeatur; itaque qui inermes singulare certamen ineunt; duello contendere non censentur, quamvis horam, locumque condixerint.

Est duellum solemne, quod sit certis quibusdam adhibitis cæremoniis; causa exempli, cum patrinis, testibus, sitaque e formis provocatione; est & duellum simplex, in quo satis habetur dimicandi locum, & horam condici. Duellum præterea est, quod per publicam auctoritatem, aliudque quod sine hac auctoritate peragitur. Publica olim auctoritas duella finebat ad defendendum, vel accusandum apud Judicem, quibus in casibus probatio haberi non poterat. Adigebantur etiam accusati ad ejusmodi certamina, ab ætatis anno vicesimo primo ad sexagesimum usque, exceptis ægrotantibus, & fæminis. Ecclesiastici porro, & Monachi cogebantur homines dare, qui mutuam eorum loco pugnam inirent. Victus, sive accusatus, sive accusator esset, morte puniebatur, quia falso credebatur, divinam Providentiam de ejus crimine per profligationem testari. Subsecutis temporibus perspectum est, id temere, & inepte contendendi, & duella damnata jam inde ab an. 845. in concilio Valentia in Delphinatu habito, cujus canon duodecimus his verbis conceptus est: *Et quia ex hujusmodi juramentorum, immo perjuriorum contentione, etiam usque ad armorum certamina solet prorumpi, Et crudelissimo spectaculo effunditur cruor belli in pace, statuimus, juxta antiquum Ecclesiasticæ ob-*
ser-

servationis morem , ut , quicumque in tam iniqua , & christiana pacis inimica pugna allerum occiderit , seu vulneribus debilem reddiderit , velut homicida nequissimus , & latro cruentus , ab Ecclesiâ , & omnium fidelium cœtu separetur , & ad agendam legitimam pœnitentiam modis omnibus compellatur . Ille verè , qui occisus fuerit , tamquam sui homicida , & propriæ mortis spontaneus appetitor , a dominicæ oblationis commemoratione habeatur alienus ; nec cadaver , juxta sanctorum Canonum decretum , cum psalmis , vel orationibus ad sepulturam deducatur .

Enorme crimen duellum est , quia religioni , æque ac rationi , justitiæ , ditionum bono , sanæ politicæ , humanisque , tam civilibus , quam Ecclesiasticis legibus adversatur .

1. Duellum religioni contrarium est , quia religio nos vetat , manus cruentare fratrum nostrorum cæde , docetque , vitæ , mortisque jus non nisi ad Deum pertinere , Creatoris , supremique omnium creaturarum rerum Domini titulo . Si Principes id juris exerunt suos in subditos , non aliter id faciunt , quam per mutationem veluti quamdam , Dei nomine , & tamquam ejus substituti , ad puniendum crimen , servandumque ordinem in societate , cujus uno , eodemque tempore , & præsides , & custodes sunt . Qui ergo jus hoc propria auctoritate sibi sumunt , usurpatores sunt , homicidæ , violatores præcepti religionis divinæ , quæ iis veniam præcipit , & vindictam prohibet .

2. Rationi contrarium duellum est , quia nullo modo respondet , congruitve fini , quem ita dimicantes sibi proponunt ; ut scilicet , aut innocentiam suam probent , cui nec victoria , nec profligatio fidem facit , aut honorem suum tueantur : quod non præstant duellistæ in prudentum virorum mente , qui soli veræ gloriæ , solidi honoris , virtutis , ac meriti , quod opus consequitur , æstimatores sunt .

3. Duellum est justitiæ contrarium , quam nos ipsi nobis , & proximo nostro debemus , quia duellista nullo in suam ipsius , aut in proximi vitam jure pollet , exponitque ruinæ utramque , quin de amborum pugnantium æterna salute , deque eorum negotiis loquamur , qui iisdem affines , consanguinei , amici , domestici sunt .

4. Ditionum bono, sanæque politicæ contrarium duellum est: quia animorum concitationem, quasque fermentationem fovet, discordiam detinet, consensionemque, & Ordinis rationem, seu subordinationem evertit, quæ capita inter, & membra, Superiores inter, & inferiores, imperantes inter, & subalternos vigere debent, ac imperiis firmissimo, si quid aliud, fulcro sunt, quarumque everfio, veluti naturæ vi, Regiminum ipsorum excidium secum trahit.

5. Impugnant duellum civiles leges, quæ tamquam læsæ Majestatis, divinæ, & humanæ reos duellistas spectatos volunt. Videri possunt in hanc rem sanctiones Regum Ludovici IX. Henrici IV. Ludovici XIII. Ludovici XIV. peculiariter vero, edicta, & declarationes annor. 1609. 1611. 1613. 1614. 1617. 1623. 1643. 1651. 1679. 1704. 1711. 1723.

6. Duellum cum Ecclesiasticis legibus pugnat. Tridentinum Concilium veteres omnes, qui illud damnarunt, canones renovans, in *Sess. 25. de Reform. cap. 19.* Super hac re suam ita sententiam prodit; *Detestabilis duellorum usus, fabricante diabolo, introductus, ut cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, ex christiano orbe penitus exterminetur; Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocunque alio nomine Domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris inter christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac jurisdictione, & dominio civitatis, castri, aut loci, in quo, vel apud quem duellum fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent, privati intelligantur, & si feudalis sint, directis dominis statim acquirantur. Qui vero pugnam commiserint, & qui eorum patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant; & si in ipso conflictu detesserint, perpetuo careant Ecclesiastica sepultura. Illi etiam, qui consilium in causa duelli tam in jure, quam facto dederint, aut alis quacunque ratione ad id quemquam suaserint, nec non spectatores, excommunicationis, ac perpetuæ maledictionis vinculo tenentur; non obstante quocunque privilegio, seu prava consuetudine etiam immemorabili.*

Ergo

Ergo pœnæ, in quas incidunt, qui se ad singulare certamen provocant, illudque committunt, hæ sunt: 1. Excommunicatio major Papæ reservata, nisi quod in Gallia Episcopis reservata est. 2. Omnium ad eos spectantium bonorum proscriptio, perpetuæque infamiæ nota. 3. Ecclesiasticæ sepulturæ privatio, cum dimicantes in conflictu ipso, aut conflictus die ipsa decedunt, quamvis poenitentes, absolutique sint, ut in Pauli V. Rituali est. Hæ pœnæ ipsæ eos omnes spectant, qui ita confligunt, ne inimicis quidem exceptis militibus, reapse bellum mutuo gerentibus, qui suorum officiariorum jussu singulare certamen inirent. Eos quoque omnes afficit excommunicatio, qui duellum persuadent, qui ad illud adigunt, qui ei utcumque favent, adstant, aut conniventia, approbationis, impulsione spectatores adsunt, ita scilicet, sua ut præsentia dimicantibus animos addant. Eadem est eorum ratio, qui ad id aliqua ratione conferunt, ut mandata nuntiantes, provocationis litteras asserentes, &c.

In Gallia duellistæ, seu monomachi ad mortem damnantur, eorumque bona proscribuntur; eorundem corpora super lignea scala trahuntur, Ecclesiasticæ sepultura privantur. In eos, vel mortuos, processus editur, eorundemque Testamenta abrogantur, etiam si certaminis tempus antecedant, in quo succubuerunt.

Ex his peculiaribus pœnis, quas in duellistas e condicto potestates duæ decreverunt, compertum fit, quam horrendum, & execrandum crimen duellum sit, nunquamque privatis hominibus licere illud propria auctoritate, vel offerre, vel acceptare. Duellum porro, quod publica auctoritate committitur, potest illud quidem aliquando, raro tamen, permixtum esse, & ob causas tantum, quæ publicum bonum spectant, cujusmodi causæ fuere, quibus permotus David cum Goliath in arenam descendit. Fieri potest, exempli causa, ut Princeps, de suæ causæ justitia certus, at hosti longe viribus inferior, aliquorum e suis militibus, suisve Officiariis in eos, qui ex hostili exercitu sunt, singulare certamen proponat, eo consilio, ut suorum subditorum excidium

evitet. At non posset Princeps duellum permittere, vel ut spectaculum exhiberet, vel ut suorum militum robur, & dexteritatem patefaceret, vel ut quempiam purgaret a crimine, de quo accusaretur. Nec magis Principi licet mandare, ut homines duo ad mortem damnati confligant, ea conditione, ut victor veniam obtineat, tum quia id esset sepe eos exponere duriori morti, quam uno ictu per carnificis manum subirent, tum quia id esset iis se perdendi occasionem præbere, qui nempe tamquam hostes invicem exacerbati, furentesque confligerent. Nec denique duellum indirecte acceptari licet, quod is faceret, qui provocanti responderet se quovis iturum, sibi que, siquidem impetitus fuerit, satis animi fore, ut se defendat.

EBR.

EBRIUS, EBRIETAS, EBRIOSITAS. Vocatur ebrinus, qui per vini, alteriusve liquoris excessum, rationem amisit; dicitur ebriosus, qui per excessum, seu immoderate bibere consuevit. Ebriositas vitium est, quod cæterorum maxime hominem belluæ similem reddit, quem scilicet in belluam quodammodo vertit, dum rationis usum eidem adimit. Fit hinc, ut id vitii suapte natura lethale peccatum sit, quique inebriatur, vini certa quadam quantitate sumpti effectum agnoscens, lethaliter peccet, omniumque suæ ebrietatis consecutionum, quas prævidere potuit, & debuit, reus apud Deum evadat. Ut se quispiam reddat ebriositatis reum, non est necesse, vel rationem amitti, vel vinum propterea rejici: quia magna ejus quantitas sumpta est, sed sufficit ejusdem immoderatum usum fieri, e S. Thomæ doctrina, 2. 2. q. 150. art. 1. qui ebriositatis principium testatur ardentius vini desiderium esse, quod ad ejus immoderatum usum faciendum trahit. Ebriositatis autem naturales, & consuetæ consecutiones sunt rixæ, & altercationes, juramenta, blasphemix, percussiones, & aliquando interneciones, ira, impuritas, stupiditas, scandalum, familia-
rum

rum ruina, & tot alia peccata, quæ S. Augustinum impulerunt, ut diceret: *Ebrietas est blandus dæmon, dulce venenum, suave peccatum; quam quis facit, peccatum non facit, sed ipse est totus peccatum.* Ob funesta scilicet ebriositatis effecta hæc, & ejusmodi plura alia, in id incubuere Concilia, ut eam Christiano cuique, potissimum vero sæculari, & regulari clero interdicerent.

Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, alea, atque ebriitati deserviens, aut definat, aut certe damnetur. (Can. Apost. 14.)

Ante omnia a clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, ac nutrix est; nec quis potest liberum corporis sui, ac mentis habere iudicium, cum capus vino, a sensu probetur alienus, Et proclivis ad vitium, mente labefactata, ducatur, ac plerumque possit peccatum, aut crimen, dum nescit, incurrere. Sed ignorantia talis non potest non subiacere pœnæ, quam ex voluntaria amentia mansisse constiterit. Itaque eum, quem ebrium fuisse constiterit, ut ordo patitur, aut triginta dierum spatium a communione statuimus submovendum, aut corporali subdendum esse supplicio. (Concilium Venetense, ann. 465. can. 13.)

Magnum malum ebrietatis, unde omnia vitia pullulant, modis omnibus præcipimus cavere; Et qui hoc vitare noluerit, excommunicandum eum esse decrevimus, usque ad emendationem congruam. (Concil. Moguntinum, an. 813. can. 46.)

Sobrietatem vero, quam Apostolus Episcopo habendam docet, adeo nos eam nobis sectandam statuimus, ut nullus Sacerdotum, ebrietatis depravatione, se, aut Ministerium suum vilescere faciat, quo merito reprehensibilis videatur: quia legimus, ebrietatem dedecus esse cuique Christiano sectari, quanto magis Sacerdotibus? Unde Apostolus inquit: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Legitur Et alibi: Sic oportet Episcopum bibere, ut quasi non bibisse videatur. Quapropter quicumque huius Ordinis huic noxio vitio inserviens deprehensus fuerit, censuimus, ut, secundum statutum canonicum, quicumque ebriitati deservit, aut definat, aut deponatur. (Concil. Aquisgranense, an. 836. cap. i. n. 6.)

Convalescit luxuria opulis, exardescit saturitate nimia ventris, perfodit animam stimulo ebrietatis. Inter delicias namque pudicitia servatur difficile. Denique saturitas cibi, Et potus mentem ad lusu[m], carnem movet ad luxum. Nec idcirco, quamquam sint delicia potentum, minor debet esse cautela parumper; quoniam Et in serico, Et in paumis exercet libido us suae potestatis; nec timet purpuram Regum, nec spernit squallidam mendicantiump. Hæc, cum vitam animæ perimat, Et cer auferat, cæcitatem quoque menti ingerit, ipsum etiam corpus cito debilitat, fractumque in miseram celeriter senectutem præcipitat. (Concil. Troslenfe, an. 909. cap. 10.)

A crapula, Et ebrietate omnes clerici diligenter abstineant. Unde vinum sibi temperent, Et se vino; nec ad bibendum quispian incitetur, cum ebrietas Et mentis inducat exilium, Et libidinis provocet incentivum. Unde illum abusum decernimus penitus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligant potatores; Et ille, iudicio talium, pius laudatur, qui plures inebriat, Et calices fecundiores exhaurit. Si quis autem super his culpabilem se exhibuerit, nisi a Superiore commonitus satisfecerit competenter, a beneficio, vel officio suspendatur. (Concilium generale Lateranense IV. an. 1215. can. 15.)

Cum ebrietas sit fomentum multorum malorum, Et potissimum incentivum libidinis, quod omnes, Et præsertim Ecclesiastici a crapula, Et ebrietate, mutuaque consuetudine bibendi ad potus æquales abstineant, sub pœna per suos Ordinarios arbitranda; Et quod tabernas publicas, Et alia loca inhonestæ non frequentent; nec in domibus propriis tabernas similes faciant. (Concil. Rothomagenfe, an. 1445. can. 20.)

A crapula, Et ebrietate, a computationibus illis ad haustus æquales, a luxu, Et comestationibus Concilium generale clericos revocat universos, secutum veteris Testamenti institutum, quo Ministris templi vinum; Et sicera prohibebatur, ne ebrietate gravarentur corda eorum, Et ut sensus eorum semper vigeret, Et esset tenuis. Et Apostolus ait: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria; Et iterum: Non in comestationibus, & ebrietatibus . . . Alique alibi Salomon: Luxuriosa res vinum,

num, & tumultuosa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit sapiens. (Concilium Colonienſe, ann. 1536. Part. II. cap. 24.)

Deinde procul abſint Parochi ab omni luxu. Sobrium enim vult Parochum eſſe Paulus, nec multo vino deditum, ac vino potius ad neceſſitatem, quem ad voluptatem utentem. . . . Neſciat ergo Parochi domus comeſſationes crapuloſas, excretur compotationes illas ad æquales hauſtus obligatorias. Sit procul a ſymbolorum (ut vocant) dationibus. Turpiſſimum putet, niſi cauſa neceſſitatis, intrare tabernam. (Part. V. cap. 8.)

Cum Chriſtianos omnes deceat ſobrietas, potiſſimum ea uti Eccleſiæ Miniſtros æquum eſt. Nam execratur eos D. Paulus, quorum Deus venter eſt, quod regnum Dei in eſca, & potu non ſit. Quare monentur clerici omnes, ut crapula, & ebrietate abſtineant, & ænopolia, ſeu tabernas non ingrediantur niſi viatores. Quod qui contempſerint, poena carceris, & alia arbitraria plectantur. (Concilium Narbonenſe, ann. 1551. can. 17.)

Suppetunt nobis Imperatoris Caroli Magni ſanctiões quinque, an. 802. 803. 810. 812. & 813. editæ, quæ declarant, uſu, habituve ebriosos reddendo in proximi gratiam apud judicem teſtimonio impares, indignosque, qui in propria cauſa audiantur.

Franciſci I. ſanctio, Valentia data Kal. Auguſti anno 1636. mandat, ut quicumque ebrius compertus fuerit, ſtatim conſtituatur, & in carcere detineatur, pane tantum, & aqua ad victum exhibitis, prima vice; virgis plectatur in carcere, vice altera; publice flagelletur, vice tertia; quod ſi fuerit inemendabilis, per aurium amputationem, infamiam, & exilium puniatur.

ECCLESIA. A Græcis Latini mutuati ſunt *Eccleſiæ* nomen, quod *convocationem, cætum, ſocietatem* ſignificat, diciturque tam de perſonis, quæ publice conveniunt, quam de locis, in quibus eædem ſuos cætus habent, ſeu ſacros, ſeu profanos. Hoc loco nos Eccleſiæ vocabulum hæc duplici nozione ſumimus. 1. Pro fidelium ſocietate, qui ſub le-

gitimorum Pastorum regimine unum tantum corpus conficiunt. 2. Pro loco, in quem fideles conveniunt, eo consilio, ut suæ religionis exercitationibus ibidem vacent; atque hinc ea distinctio Ecclesiæ spiritualis, seu mysticæ, & materialis, seu localis Ecclesiæ. In conciliis passim de utraque sermo. Nos afferendos suscipimus præcipuos canones, qui Ecclesiam utramque spectant, exordio ab iis sumpto, qui referuntur ad primam.

Ecclesia spiritualis, seu mystica.

Spiritualis, seu mystica Ecclesia est personarum cœtus, quæ per ejusdem christianæ fidei professionem, eorundemque Sacramentorum participationem consociatæ, & in unam veluti corpus conjunctæ, colligatæque sunt, sub regimine legitimorum Pastorum, & in primis Ppæ, qui Ecclesiæ visibile, & ministeriale caput est, uti ejusdem invisibile, essentialis, & supremum caput est Christus Dominus. Conficit ergo Ecclesia morale totum quoddam, quod animo, & corpore constat. Ecclesiæ animus internis Spiritus Sancti donis, fide, spe, charitate, cæterisque virtutibus continetur. Ecclesiæ corpus externa ejusdem fidei professione, eorundem Sacramentorum participatione, & a legitimis Pastoribus dependentia positum est.

Sunt inter homines, qui ad Ecclesiæ nec corpus, nec animum pertinent; sunt, qui tum ad animum, tum ad corpus; sunt, qui ad animum tantum; sunt qui ad corpus tantum; sunt, qui ad corpus perfecte; sunt denique, qui imperfecte ad corpus, itemque imperfecte ad animum pertinent.

Infideles, apostatæ, hæretici, schismatici ad Ecclesiæ nec corpus, nec animum pertinent, quia nec internam charitatem fovent, nec externam ejusdem fidei professionem colunt, nec iisdem legitimis Pastoribus subsunt. Iusti pertinent ad Ecclesiæ corpus, & animum simul, quia hi soli interna dona, quæ sanctificant, cum ejusdem fidei visibili professione, cum Sacramentorum participatione, cumque præstanda legitimis Pastoribus obedientia conjungunt. Catechumeni, qui

qui fidem, & charitatem quidem habent, at nondum baptismum susceperunt, quique injuste excommunicati sunt, ad Ecclesie animum solummodo pertinent. Peccatores baptizati, qui eandem fidem, quam Christiani cæteri profitentur exterius, at charitatem non habent, pertinent ad Ecclesie corpus, ad ejusque animum imperfecte, per fidem, & spem; hi sunt vera, licet mortua, & arida Ecclesie membra, similia mortuis humani corporis membris, quæ quamvis sicca, & vitæ expertia, esse non desinunt ejusdem pars, & ad illud tamquam vera, & proprie dicta membra pertinere, usque eo dum ab eodem sejuncti sunt.

Vera Ecclesia est necessario *una, sancta, catholica, Apostolica*; quod inde consequitur, *unitas, sanctitas, catholicitas*, ut loquuntur, & *Apostolicitas* sunt notæ, seu characteres essentielles veræ Ecclesie, quæ non est alia, quam Ecclesia Romana: quoniam quatuor ii characteres huic soli conveniunt.

Ecclesie unitas in eo est posita, ut membra, quæ eam constituunt, simul omnia non nisi idem corpus conficiant; ut habeant idem caput invisibile, qui est Christus Dominus, idemque visibile, qui Papa est; ut habeant etiam eandem fidem, eadem Sacramenta, regimen idem.

Ecclesie sanctitas enitet 1. in Christo Domino, ejus præcipuo capite, sancto Sanctorum, omnisque sanctitatis Auctore. 2. In fine, qui non est alius, quam Dei cultus. 3. In ejus & doctrina, & præceptis, & consiliis, & Sacramentis; ea nempe nihil docet, nihil præcipit, nihil consulit, nisi purum, & ad sanctificandum hominem accommodatum. 4. In agendi ratione, extra omnem exprobrationem posita, quam inierunt ejus fundatores, & innumeri ejusdem filii, qui suarum virtutum splendore fulserunt, fulgebuntque ad finem usque. 5. In miraculis, quæ ei statuendæ, aut confirmandæ inservierunt.

Ecclesie catholicitas, seu universalitas in eo est posita, ut Ecclesia pervadat omnia tempora, & loca omnia. Pervadit omnia tempora, quia Romana Ecclesia ei fidelium societati successit, qui in antecessum, ante Christi Domini adventum, in eum crediderunt; pervadit loca omnia, quia do-

Cris-

etrina, quam tradit, in omnibus terrarum orbis regionibus, aut prædicata fuit, aut prædicabitur. Ubique locorum vel fuere, vel sunt, vel erunt Christiani cum Romano Episcopo, qui Ecclesiæ visibile caput, & unitatis centrum est, communione conjuncti.

Ecclesiæ denique Apostolicitas in eo continetur; ut Ecclesia ipsa ab Apostolis fundata fuerit, ut regatur ab eorum successoribus; ut credat, doceatque, quidquid ii crediderunt, docueruntque, atque id semper uniformi, & constanti ratione credat, & doceat, quia in duratione, ut in fide, deficere omnino non potest.

Credimus unam, catholicam, atque Apostolicam Ecclesiam. (Concilium generale Constantinopolitanum, an. 381. in Symbolo.)

Primum igitur, quod universalis sancta Dei Ecclesia unum corpus manifeste esse credatur, ejusque caput Christus, Apostolicis oraculis approbamus. (Concil. Parisiense, an. 829. Libr. I. cap. 2.)

Posteriora Concilia, & peculiariter Constantiense, ac Tridentinum, quibus de Ecclesia suis in Symbolis, aut formalis fidei loquendi se occasio obtulit, has singulas prærogativas eidem tribuunt.

Materialis, seu localis Ecclesia.

ECCLESIAE CONSTRUCTIO. *Nemo Ecclesiam aedificat, antequam Episcopus civitatis veniat, & ibidem crucem figat, publice atrium designet, & ante præfinit, qui aedificare vult, quæ ad luminaria, & ad custodiam, & ad stipendia custodum sufficiant, & ostensa donatione, sic domum ordinet; & postquam consecrata fuerit, atrium ejusdem Ecclesiæ sancta aqua conspergat.*

Canon hic semper ad Ecclesiarum constructionem fundamentalis regulæ loco fuit. Eum Gratianus, *de Consecratione*, distinct. I. cuidam Aurelianensi Concilio tribuit, in quo tamen non reperitur; & occurrit, iisdem prope verbis, in Capitularium libro quinto, cap. 382. nisi quod in Capitularibus

bus non leguntur ea verba, *atrium designat, eorumque loco, ostensa donatione, legitur, facta donatione.*

Summ Episcopus, cum de nova erigenda Ecclesia agitur, præbere debet e scripto, eaque solum conditione, ut nova Ecclesia nil detrimenti veteribus afferat, nisi circumspeditionem hanc superent emolumenta, quæ ad novæ hujus Ecclesiæ erectionem determinant: *Statuimus, ut Ecclesiæ, Capellæ, & Altaria de novo non construantur publice, vel privatim in domibus regularium, sæcularium, aut laicorum, sine expressa Ordinarii licentia in scriptis concessa; quam non concedet, nisi assignatis per fundatorem sufficientibus redditibus, quoad Ecclesias, & Capellas publice exstructas, pro eisdem perpetuo conservandis, & si destructæ fuerint, restaurandis; immo nisi viderit ad Dei honorem, & subditorum bonum conducere.* (Concil. Narbonense, an. 1609. cap. 39.)

ECCLESIAE CONSECRATIO. Cum Ecclesia constructa est, a diœcesano Episcopo consecrari debet. Gratianus, in distinctione 1. de *Consecratione*, quam modo laudavimus, refert bene multa summorum veterum Pontificum nomine, quæ certe supposita sunt: quoniam constat omni dubio procul, ea quidem eorumdem Pontificum tempore ignota fuisse, nec nisi pluribus post eos sæculis in Ecclesiam induta; ejusmodi est inter alia Felicis Papæ IV. qui sedebat an. 526. Epistola, cujus Gratianus longum fragmentum affert, in quo cernuntur ritus dedicationis Ecclesiæ, qui solum multo post sæculum sextum usitati fuere; ejusmodi quoque decretum est Hygino Papæ tributum, quod Ecclesias consecrari vetat, quin Missa in iisdem dicatur; qui sane ritus est Hygino longe posterior, qui an. 142. supremum diem obiit. *Vide DEDICATIO.*

ECCLESIAE POLLUTIO. Polluta, seu violata esse dicitur Ecclesia, cum in ea quidpiam contigit loci sanctitati contrarium, quod efficit, ut ibidem divinum officium celebrari non liceat, antequam Ecclesia in eum statum, in quo ante pollutionem erat, restituta fuerit, Ecclesiasticæ cærimonix cujusdam ope, quæ *reconciliatio* nuncupatur, quæque
pre-

precibus, & aquæ benedictæ asperſionibus per Ritualia, & Pontificalia præſcriptis continetur.

Pollui, ſeu violari poteſt Eccleſia quadrifariam. 1. Per gravem, eamque contumelioſe factam humani ſanguinis effuſionem. 2. Per homicidium, quod ibidem, licet abſque ſanguinis effuſione, adeoque in juridicæ ſententiæ executionem patrat. 3. *Quando humanum ſemen in Eccleſia criminose, & notorie eſt effuſum.* 4. Per excommunicati denuntiati, hæretici, aut infidelis cujuſcunque ſepulturam.

Quia porro Eccleſiarum pollutio haud favorabilis materia eſt, eam proinde, quoad fieri poteſt, reſtringi neceſſe eſt. Quamobrem non polluitur Eccleſia, ſeu per effuſionem ſanguinis animalium, ſeu per effuſionem parum gravem, licet injurioſam, humani ſanguinis; nec per gravem ipſam effuſionem, at non injurioſam, cujuſmodi ea eſſet, cui forte fortuna ludus, jocusve occaſionem præbuiſſet: nec cum ex Eccleſia emiſſus eſt igniaræ fiſtulæ ictus, quo periit perſona, quæ extra Eccleſiam erat; nec cum mortuus eſt quiſpiam extra Eccleſiam e baculi ictibus, quos in Eccleſia ipſa ſuſcepit, niſi gravis effuſio ſanguinis, ſeu intra, ſeu extra Eccleſiam, extiterit; nec cum quiſpiam extra Eccleſiam vulneratus, in Eccleſiam deinde ſe recipit, ibique ex vulnere moritur, quia, qui vulneravit, nullam ſancto loco injuriam attulit; nec cum furioſus ſe ipſe in Eccleſia interfecit, quia ſuicidium hoc, cum voluntarium non ſit, criminofum, Eccleſiæque injurioſum eſſe non poteſt; nec cum in Eccleſia quiſpiam injuſtum aggreſſorem occidit, e ſola propriæ ſervandæ vitæ neceſſitate, juſtæque deſenſionis cuſtoditis limitibus, quia per naturale jus cuique licet ſe in hunc modum defendere; nec per homicidium ſuper Eccleſiæ teſto patratum, vel in ſacriſtia ſeparata, vel in turri campanaria, vel in crypta, quæ fidelium ſepulturæ addiſta non eſt, quia Eccleſiæ partem, in hac facti ſpecie, non efficit; ſecus, ſi crypta addiſta eſt fidelium ſepulturæ, quia tunc Eccleſiæ pars eſt.

Cum Eccleſia corruiſit ex majori parte, ex iſdemque lapidibus reſecta fuit, nova benedictione, ſeu conſecratione in-

indiget, ut in ea divinum officium celebrari possit, quia moraliter quidem non eadem amplius Ecclesia est; secus, ob contrariam rationem, cum Ecclesie parietes, qui per partes collapsi erant, successive reparati fuere, vel cum totum casu combustum fuit.

ECCLESIE RECONCILIATIO. Iterum consecrari nunquam potest Ecclesia, quæ certe a catholico Episcopo consecrata fuit, quacunque demum ratione polluta, & consecrata esse possit, perinde prorsus, atque in baptismo se res habet, quia per materialium templorum consecrationem repræsentatur spiritualium templorum, hoc est, Christifidelium consecratio per baptismum, qui nunquam iis iteratur, a quibus semel susceptus fuit, gravissimis licet criminibus eum deinde ab iis profanari contigerit: *Ecclesiis semel Deo dicatis non debet iterum consecratio adhiberi* (Distinct. 1. de Consecr. can. 20. & distinct. 68. can. 3.) Canon hic, etsi falso a Gratiano tributus sit Nicæno Concilio, nihilominus legem facit. Ecclesiam ergo, licet præter modum pollutam, iterum consecrare non licet; at eadem reconciliari debet, ut ibidem divinum officium peragi possit; ac, si commune jus consulatur, hæc reconciliatio fieri non potest, nisi ab Episcopo, cum aqua, quæ appellatur Gregoriana, scilicet, aqua, cui sal, vinum, cinisque miscetur, quæque ab Episcopo benedicta fuit, cum de reconcilianda Ecclesia agitur, quæ jam consecrata est; ita scilicet Gregorius IX. in cap. 9. de Consecrat. Ecclesie, respondit. At usus huic juri contrarius est; etenim, 1. Episcopi mandant Presbyteris, ut, perinde, ac polluta cœmeteria, pollutas Ecclesias reconcilient, eas aspergentes aqua simpliciter a Presbytero benedicta, cum hyssopi asperforio, cum eadem Ecclesie non consecratæ fuere, sed solummodo benedictæ. 2. Tum quoque cum hæ Ecclesie consecratæ fuere, Presbyteros ipsos comittunt Episcopi, ut per *Gregorianam* aquam eas reconcilient, extra necessitatis casum. 3. In ipsis necessitatis casibus Episcopi Presbyteris in mandatis dant, ut Ecclesias etiam consecratas reconcilient, eas aspergentes aqua simpli-

pliciter a Presbytero benedicta. (Van-Espen, *Jur. Eccl. univ.* Tom. I. pag. 630. & seq. c. 5.) Redactor Monumentorum Cleri videtur pro certo ponere, usum hunc non esse legitimum, nisi cum Episcopus a diœcesi abest, aut Papa expressis verbis a communi lege dispensat. (Monumenta Cleri, Tom. VI. pag. 271. & seq.) *Vide COEMETERIUM.*

ECCLESIAE REPARATIONES. Ecclesiarum reparatio, & sustentatio, æque atque earumdem constructio pastoralis sollicitudini, conciliorumque canonibus propositæ semper fuerunt.

Decernimus, ut antiquæ consuetudinis ordo servetur, & annis vicibus ab Episcopo diœcesis visitetur; & si qua forte basilica fuerit reperta destituta, ordinatione ejus reparari præcipiatur; quia, tertia pars ex omnibus per antiquam traditionem ut accipiatur ab Episcopis, novimus esse statutum. (Concil. Tarraconense, an. 516. can. 8.)

Quicumque beneficium Ecclesiasticum habent, ad testæ Ecclesiæ restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas omnino adjuvent. (Concil. Moguntinum, an. 813. can. 42.)

De destructis Ecclesiis, ut ab eis, qui eas possident, reedificentur, & si non sufficiant, a populo adjuventur. (Concil. Romanum, an. 826. can. 25.)

Locorum ordinarii Ecclesias quascunque, quomodolibet exemptas, auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & opportunis juris remediis providere, ut, quæ reparatione indigent, reparentur. (Concil. Tridentinum, Sess. 7. cap. 8. de Reform.)

Episcopi Ecclesias Parochiales collapsas restaurari procurent ex fructibus, & proventibus quibuscunque, ad easdem Ecclesias quomodocunque pertinentibus; qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt... ad prædicta cogant. (Sess. 21. cap. 7. de Reform.)

Quoad Ecclesiarum, aut beneficiorum reparationes ejusmodi est regni jurisprudentia.

1. Archiepiscopi, Episcopi, aliique Prælati subsunt reparationi-

ationibus ob bona, quæ ab eorum Episcopatibus, aut Præaturis pendent.

2. Capitula, bonorum causa, quæ pendent ab eorum beneficiis.

3. Episcopi est, una cum Capitulo, cathedralium Ecclesiarum reparationes perficere, post earundem Ecclesiarum fabricæ exhaustos fundos, nisi aliter hac de re longus usus, aut peculiaris concordata statuerint.

4. Collegiæ Ecclesiæ sunt ad Canonicorum onus.

5. Quoad Abbatis, seu regulares, seu in commendam, reparationes sumuntur e tertia reddituum parte, quæ dicitur tertia fors, cum adest partitio; at partitio hæc ipsa non impedit, quin ad omnes reparationes Abbas, & religiosi in solidum teneantur.

6. Quoad beneficia simplicia, titularis subest reparationum oneri, debetque ad suæ Ecclesiæ, siue beneficii reparationes impendere beneficii reddituum partem tertiam, ut sequitur ex articulo 23. edicti an. 1595. quod intelligendum est, omnibus deductis oneribus.

Quibus omnibus in casibus si titularis reparationes edere negligit, quibus subest, ejus beneficii fructuum, reddituumque pars tertia ad requisitionem procuratorum Regis occupari potest, ut in laudati articuli serie dicitur. Ecclesiæ suppetit hypotheca super omnibus beneficiarii bonis a die, qua hic beneficii possessionem iniit, ad omnia onera, quibus subest. Eidem est etiam in defuncti beneficiarii hæredes actio ob eadem onera, pro aditæ, aut acceptatæ hæreditatis ratione.

ECCLESIAE LIBRI, & ORNAMENTA. Paroeciarum libri, cruces, calices, ornamenta, & alia ad divini servitii celebrationem necessaria comparari debent ab Ecclesiasticis grossis decimatoribus, & subsidario ab iis, qui infeudatas decimas possident, si fabricæ minus habent. Est hæc dispositio articuli 21. edicti Mensis Aprilis an. 1695. *Vide DECIMA. §. VI.*

ECCLESIA. VENERATIO ECCLESIAE DEBITA.
Concilia, sanctiones, & Aresta magnum constitutionum
Richard Concil. Tom. III. Zz nu-

numerus continent super honore, & observantia, qui debentur Ecclesiis.

Ut placita publica, & secularia neque in atriis Basilicarum, neque in ipsis Basilicis fiart, dicente Domino: Domus mea domus orationis vocabitur. (Cóncilium Arelatense, an. 813. can. 22.)

Sacerdotes debent fideles admonere, ut, quando ad Ecclesiam conveniunt, sine strepitu, ac tumultu eam ingrediantur: in qua etiam, quamdiu orationis causa morantur, nequaquam inanes inter se proferant confabulationes. (Concil. Turonense, an. 813. can. 38.)

Choreas in omnibus Ecclesiis fieri penitus inhibemus. (Concil. Bituricense, an. 1286. can. 22.)

Turpem etiam illum abusum, in quibusdam frequentatum Ecclesiis, quo certis anni solemnitatibus nonnulli cum mitra, baculo, ac vestibus Pontificalibus more Episcoporum benediciunt, alii ut Reges, ac Duces induti, quod festum fatuorum, vel innocentium, seu puerorum, in quibusdam regionibus nuncupatur, alii larvates, ac theatrales jocos, alii choreas, ac tripudia marium, ac mulierum facientes, homines ad spectacula, & cachinationes movent, alii comessationes, & convivia ibidem præparant; hæc sancta Synodus detestans, jubet tam Ordinariis, quam Ecclesiarum Decanis, & Rectoribus, sub pœna suspensionis omnium proventuum Ecclesiasticorum, trium mensium spatio, ne hæc, aut similia ludibria, neque etiam meracitas, seu negotiationes nundinarum in Ecclesia, quæ domus orationis esse debet, ac etiam in cimiterio exerceri amplius permittant, transgressoresque per censuram Ecclesiasticam, aliaque juris remedia punire non negligant. (Concil. Basileense, an. 1435. art. de Spectacul. in Eccles. non faciendis.)

Decretum hoc suscepit Gallicana Ecclesia, cum in urbem Bituricensem an. 1438. convenisset, pragmaticeque sanctioni, quæ ibidem edita est, inseruit. Est titulus 19. Decretum de spectaculis in Ecclesia non faciendis.

Ad Ecclesiarum parochialium custodiam non admittantur, neque præficiantur, nisi viri pii, & idonei, & qui prius a Parocho, & populo probati sint; certis horis Ecclesiam aperiant,

Et claudant, Et eam mundam, nitidam sartam, tectam habeant; nec eam separari, dividi, aut ad alios usus, quam Ecclesiasticos converti permittant; neve in ipsis, aut earum porticu mercaturæ exerceantur. (Concil. Bituricense, an. 1584. tit. de Ecclesiis, Et Basilicis, can. 4.)

Nemo canes, aut aves in Ecclesiam introducat, præsertim in Chorum. (Canon. 5.)

Rixas, contentiones, jurgia, absurdas cantilenas, inambulationes, Tractatus negotiationum, Et commercia, ab Ecclesiis removeant. (Can. 8.)

Non consecratione solum, sed ipso etiã nitore, Et munditia loci alicujus pii Maestas, religioque conservatur. Et profecto alienum nimis videtur, privatam uniuscujusque domum quaesita tantis artibus puritate renidere, eam vero, qua Deum intuemur, adoramusque, ædem, contractis, ob nostram incuriam sordibus, turpiter adeo deformari. Ecclesias itaque, capellas, altaria, oratoria, quæque ad illorum ornatum apponi sanctissima majorum præcipit religio, tabulas, Sanctorumque imagines, justo nitore relucere, immo Et pavementum etiã nitidum conservari severe Episcopi præcipiant. (Concil. Tolosanum, anno 1590. c. de Ecclesiis, Capellis, &c.)

Nullus, aut in Ecclesia, aut etiã in cæmeteriis, sæcularium judex, pro tribunali lites audiat . . . immo nec in ipsa Ecclesia cætus ulli agententur, nulla vocentur Concilia, præter ea, quibus res Ecclesiasticæ pertrahantur.

Nihil venale intra Ecclesiam proponatur; auctiones vero, vundinæ, commerciaque ab Ecclesiarum, immo Et cæmeteriis septis, atque liminibus, pœna proposita, removeantur.

Ab Ecclesia, quæ domus Dei est, Et quam decet sanctitudo talis, ut ex ea Christus flagello ejecerit vendentes, Et eementes, Et arceantur deambulantes. (Concilium Narbonense, anno 1609. cap. 39. de Ecclesiis, Et Altaribus.)

Intra Ecclesiam non fiant conventicula, aut cætus populi, pro negotiis universitatis, aut aliis sæcularibus, Et ad hoc convenientes rejiciat Parochus.

Non fiant in Ecclesiis aliqua indecentia, nec represententur, quæ oculos proborum catholicorum offendunt, Et populum ad

risum prevocant; uti representatio Prophetarum, aut Pastorum in nocte Natalis Domini, cantus prædictionum sybillarum, columba volatus in die Pentecostes, projectio ignis, & aquæ in eadem die.

Mulieres, juxta præceptum Beati Pauli, in Ecclesia fíleant, nec content intra eam cantiones quascunque die Jovis sancto.

Intra Ecclesiam non ducantur animalia quascunque, etiam si illa offerre intendant laici; sed si pia voluntate ea Deo dicaverint, extra Ecclesiam Parochus ea recipiat.

Pavimentum octavo saltem quoque die verratur, telæ araneorum amoveantur, & talem in Ecclesiis saltem requirant munditiam, quam in domo, nisi rustici, & calones omnino sint, habere conantur.

Quod si aliqua alia indecentia non expressa in Ecclesiis agantur, per se ipsos amoveant Parochi; quod si facile fieri non potest, Episcopo denuntient, per quem, super hoc adhibitis juris remediis, & panis, provideatur.

Item placuit nobis admonere reverentiam vestram, ut unusquisque vestrum videat per suam Parochiam, ut Ecclesia Dei suum habeat honorem, simul & Altaria secundum suam dignitatem venerentur, & non sit domus Dei, & Altaria sacra pervia canibus . . . & ut secularia negotia, vel vaniloquia in Ecclesiis non agantur; domus Dei domus orationis debet esse, non spelunca latronum, & ut intentos habeant animos ad Deum, quando veniunt ad Missarum solemnias, & ut non exant ante completionem benedictionis Sacerdotalis. (Excerptum I. Capitularis editi Aquisgrani, an. 789. cap. 69. de Honore Ecclesiæ Dei.)

Sua Majestas peculiariter certior facta, in sui regni præcipuis urbibus, occurrere utriusque sexus personas idæ depravatas, & ad licentiam factas, ut, pietatis specie, in dictarum urbium Ecclesias ingrediantur, ibique consistant sine observantia, & sine reverentia, vertentes, quod in iis est, Dei domum, quæ domus orationis est, in profanationis, & abominationis locum . . . Sua Majestas, secundum decreta Conciliorum, articulosque sanctionum Regum prædecessorum suorum, solemnibus verbis inhihet, prohibetque, per præ-

præsentem sanctionem, quam sua manu propria signare voluit, ne quis ab hoc deinceps tempore, cujuscunque qualitatis, status, sexus, & conditionis fuerit, in urbium, aut ruris Ecclesiis, per verba, gestus, aliave indecentia acta irreverenter se gerat, aut Altarium sanctuarium occupet, sub inobedientiæ poena; mandans Sua dicta Majestas omnibus tam regalium, quam subalternarum, & dominicalium jurisdictionum iudicibus, ut dictarum sanctionum articulos, & hanc ipsam, in omnibus suarum jurisdictionum locis, accurate in posterum servent, & servandas curent; atque in hunc finem, per inquisitiones, decreta, damnationes, multas, & alia juris acta ad earum executionem facilem reddendam requisita, si opus fuerit, in reos procedant. (Sanctio Ludovici XIV. diei 13. Maji an. 1650.)

Sua Majestas certior facta Regum prædecessorum suorum sanctiones, atque adeo, quas ipsa a sui Regni initiis edidit, super observantiâ Ecclesiis debita (a), non ea omni cura, diligentiaque servari, quam officium tam sanctum, ac tam grave postulat, & cui indecentia, & scandalum, quod in usum abiit, prævalere non desinere videtur; sua Majestas mandavit, & mandat, ut dictæ sanctiones, Arresta, & constitutiones editæ super adeo præcipuo religionis capite, executioni dentur in poenam inobedientiæ, ac sub aliis poenis ibidem contentis. Omnibus personis injungit, ut se gerant in Ecclesiis ea cum decencia, & veneratione, quæ loci sanctitati convenit.

Constitutionis Arrestum, diei 4. Augusti an. 1745. enuntiat, Ecclesias inservire non posse excipiendis profanis rebus, cujusmodi sunt grana, fascies, ligna, mobilia, & alia, etiam si ad Ecclesiam pertinerent; vetatque, ne quæ merces ibidem venales, seu intra, seu extra sub atrio exponantur, licet earum emolumentum Ecclesiæ cederet.

(a) Sanctiones dierum 26. Septembris an. 1720. 13. Novembris 1725. 15. Februarii 1740. 7. Maji 1749. 21. Februarii 1752.

ECTHESIS, græca vox, quæ *expositionem* significat. Hoc nomine designatam voluit Imperator Heraclius fidei professionem, quam ann. 639. in edicti modum edidit, quæque Monothelismo favebat. *Vide MONOTHELITÆ.*

ELECTIO. Electio, in Ecclesiastico stilo, de quo hic agitur, est idoneæ personæ delectus, a corpore, communitate, aut Capitulo canonice editus, ut aliquam dignitatem, officium, aut beneficium Ecclesiasticum repleat.

In electione spectari possunt ejus peculiariora genera, forma, conditiones, eorumque qualitates, & officia, qui eligunt, & eliguntur.

§. I.

Peculiariora Electionis Genera.

Electio dividitur 1. in *perfectam*, & *imperfectam*, & non *solemnem*.

Perfecta electio ea est, per quam corpus quempiam seligit ad dignitatem, ea lege, ut ei Superioris confirmatio, prout commune jus postulat, præsto sit.

Imperfecta electio ea est, per quam corpus ad dignitatem, beneficium, aut superioritatem eligit aliquem, eique ea confert, dum eundem eligit, ut is proinde Superioris confirmatione non egeat. Hujus generis electio nuncupatur *electio collativa*, seu *collatio*.

Electio dividitur 2. in *solemnem*, & *simplicem*. Solemnis locum non habet, nisi quoad veras Prælaturas, videlicet, Episcopatus, & Abbantias, quorum titulares, tamquam veri suarum Ecclesiarum sponsi spectantur. Simplex electio spectat secundi Ordinis dignitates, cujusmodi sunt cathedralium, aut collegialium Ecclesiarum Decanatus, & Præposituræ, quarum titulares *non sunt veri sponsi, sed quasi sponsi: quia eas morte sua viduatas non relinquunt, ut Canonistæ loquuntur.*

Est etiam quædam electio, quæ *postulatio* nuncupatur, quæque inducta fuit, ut electio in aliquibus casibus facilis redderetur. Est hæc in eo posita, ut a Superiore, ad quem ele-

electionis confirmandæ jus pertinet, petatur gratia, ut ipse de electiva dignitate viro provideat, qui ei nominatur, quique eligi nequit, seu quia non est ex electorum corpore, seu quia subest alicui juris impedimento, ut defectui ætatis, Ordinis, natalium, &c. Quicumque non excluditur ab electione per irregularitates *ex vitio animi, vel corporis*, postulari potest; minor, exempli causa, spurius, laicus postulari possunt. Cum is, qui electionis confirmandæ jure gaudet, impedimenti, quod in eo existit, qui postulatur, dispensationem concedere nequit, consugiendum est, primo loco, ad Superiorem, cujus est ejus impedimenti dispensationem concedere.

§. II.

Electionis forma.

Fieri potest electio per scrutinium, per inspirationem, & per compromissum; ita scilicet appellatur electionis forma, seu eligendi ratio, quæ a Lateranensi generali Concilio, sub Innocentio Papa III. ann. 1215. celebrato instituta fuit.

Per scrutinium electio fit, cum electores ibi congregati, ubi ea facienda, feligunt e cœtu tres, qui omnium suffragia secrete colligant, & statim eodem enuntient; & hi quidem hac ipsa, de causa *scrutatores* vocantur.

Fit per compromissum electio, cum electorum universum corpus uni, aut pluribus ex ipso corpore, aliisve eligendi facultatem confert. Compromissum evadit irrevocabile, ex quo compromissarii cœperunt ad electionem procedere; at, *re adhuc integra*, revocationi obnoxium est; in hac facti specie ab electorum uno facta revocatio ad compromissum abrogandum sufficit. Si compromissarii, seu cum cognitione, seu per ignorantiam, indignum eligunt, electores ad novam electionem progredi possunt, dummodo electionem a compromissariis editam non approbaverint; at si compromissarii dignum elegerunt, eum electores recipere debent, quamvis eo digniores alii non desint. Non est a jure definitus compromissariorum numerus; nominari possunt compromissarii plures, itemque unus tantum; iidem

quoque sumi possunt extra electorum corpora. Compromissariorum numerus impar esse debet, ut electio citius fiat. Potest a compromissariis eligi eorundem unus ad dignitatem, cujus iis demandata provisio est, nisi eos excludat compromissi tenor, a quo recedere non possunt; si ab eo recesserint, electio nulla est.

Per inspirationem fit electio, cum electores, *nemine reclamante*, & absque ulla in antecessum conventionem, sua eisdem personæ suffragia tribuunt, perinde ac si omnes a Deo inspirati essent; atque hac de causa, hujus generis electio designatur *inspirationis* nomine. Præcedens vel minima discussio, levissima quæque contradictio, & multo quidem magis, tumultuosus rumor, per ambitum excitatus, impediret, ne electio per inspirationem edita censeretur.

§: III.

Electiois conditiones.

Agitur hoc loco de conditionibus ad electionis validitatem necessariis.

1. Omnis electio esse debet omnino libera; ex quo fit, ut electio nulla sit, cum Superior tres, aut quatuor eligibiles viros proponit, ad eosque suffragia redigit.
2. Omnis electio debet apertum, & non clandestinum modum fieri; quod secretos, & fraudulentos coetus, præstationes, conspirationes, technas excludit.
3. Fieri debet electio a corporis majori parte.
4. Quicumque eligendi jure gaudent, ad electionem vocari debent; eorum vel uno tantum non vocato, electio nulla est, siquidem, qui vocatus non fuit, eam approbare renuat. Nulla quoque est electio, cum eorum quispiam, qui eligendi jure pollent, sua voce injuste privatur, aut cum eorum aliquem, quibus id juris est, ut eligi possint, eligendi libertas adimitur. Perinde res habet, cum, qui eligunt, excommunicati; aut suspensi, denunciati, aut interdicti, aut irregulares sunt; quod tunc quoque locum habet, cum unus tantum ex electoribus excommunicationi subest, cujus tamen suffragium ita in electionem influit, ut sine eo fieri
ipia

ipsa non possit. Excipitur Papæ electio, quæ valida est, quamvis electores, electusque aliquibus censuris obstricti sint, quemadmodum statuit Clemens V. ad evitanda schismata, & diffidia, cap. 2. *de Elect. in Clement.* Nulla pariter est electio, cum indignus eligitur, aut in electione non servatur præscripta forma, aut electio per simoniam fit, licet una tantum esset emptæ vox; præterquam si dolo malo patrata esset simonia, ne scilicet is, quem eligi animus erat, valide eligeretur; in hac enim facti specie nulla prorsus habetur simoniaci suffragii ratio.

5. Missa de Spiritu Sancto ante electionem dicenda est: Electores debent confiteri, communicare, & jurare in Capituli manu se eum electuros, quem Ecclesiæ, seu quoad spiritualia, seu quoad temporalia, utiliorem judicaverint, nec suam vocem culpam daturus, qui ambierit, promiserit, dederitve pecuniam, ut eligeretur. Fieri quoque debet electio tempore, & loco designatis, cumque omnibus solemnitatibus per legem, consuetudinemve præscriptis. Ad electionem suppetunt tres tantum menses; cumque electores elabi sinunt tempus hoc, quod numeratur a die, qua beneficii vacatio cognosci potuit, & debuit, conferendi jus evadit devolutum ad Superiorem proximum, ea tantum vice, & sic porro per gradus ad Papam usque.

§. IV.

Electorum, & Eligibilium qualitates, & officia.

1. Electores pubertatis ætatem habere, & in sacris Ordinibus constituti esse debent.

2. Debent a censuris, & irregularitatibus immunes esse, digno, atque adeo, si de beneficio agitur, quod animarum curam adjunctam habet, digniori suum quisque suffragium tribuere, fideliterque servare, quidquid leges, aut peculiæ consuetudines, quoad singulas electiones præscribunt, quarum ipsi participes esse possunt. Cum electio facta est, eam, quam fieri primum potest, electo significare debent.

3. Electores absentes non possunt per missivas litteras suffragia dare; possunt tamen (communi jure) procurato-

res e suis corporibus nominare, qui vota conferant eorum nomine, præter quam cum de Papa electione agitur, in qua scilicet electores omnes præsentem esse debent; ea tamen conditione, ut procuratores nominati subint officiis, quibus electores cæteri, cuiusmodi sunt confessio, communio, ad missam de Spiritu Sancto assistentia, consueti iurijurandi, in manu præsidis coetus, præstatio.

4. Non potest elector suum ipse sibi suffragium tribuere; quod si illud indigno tribuit, spoliatus remanet eligendi jure in electione, quæ prima fiet, & suspensus a beneficiis, ad annos tres, ut declarat Innocentius III. cap. 20. & 25. *de Elect.*

5. Eligibilia qualitates referuntur ad naturam beneficii, vel dignitatis, super quibus electio versatur; at, si generatim loquamur, rationes, quæ ex jure electorem privant eligendi facultate, eum etiam impediunt, ne eligi possit.

Electus debet electionem suam intra mensem acceptare, in ejusdem privationis poenam, nisi procrastinationis legitimas excusationes habeat, suamque confirmationem petere intra menses tres sub iisdem poenis.

Quia propter electionum formas diversas, quas quidam intrinsece conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent Ecclesiis viduatæ, statuimus, ut, cum electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus, qui debent, & volunt, & possunt commode interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secrete, & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interjecto; ut is, collatione habita, eligatur, in quem omnes, vel major, & sanior pars Capituli consentit; vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium, Ecclesiæ viduatæ provideant de Pastore; aliter electio facta non valeat; nisi forte communiter esset ab omnibus, quasi per inspirationem divinam, absque vitio, celebrata; qui vero contra prædictas formas eligere attentaverint, eligendi, ea vice, potestate priventur. (IV. Lateranense Concilium, ann. 1215. cap. 24. inserto Decretalibus, lib. 1. tit.

tit. 6. de Electione, & Electi Potestate, cap. 42. quod incipit his verbis: Quia propter.)

Illud penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, de quo debeat advocari, iustoque impedimento detentus venire non possit, super quo, si fuerit opus, fidem faciat juramento, & tunc, si voluerit, uni committat de collegio vicem suam.

Electiones quoque clandestinas reprobamus, ut, quam cito electio fuerit celebrata, publicetur.

In electionibus, & postulationibus, ac scrutiniis, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa, & incerta penitus reprobamus, statuentes, ut, huiusmodi votis pro non adjectis habitis, ex puris consensibus celebretur electio, voce illorum, qui non pure consenserint, ea vice, in alios residente. (Primum Lugdunenſe generale Concilium, an. 1245. cap. 3. de Electione, & Potestate.)

Quicumque in cathedrali, vel collegiata, ſeculari, aut regulari Ecclesia divinis mancipatur officiis, in Subdiaconatus Ordine ſaltem constitutus non ſit, vocem in huiusmodi Ecclesiis in Capitulo non habeat, etiamſi hoc ſibi ab aliis libens conſeſſum. (Concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 4. de Reſorm.)

In electione Superiorum quorumcunque, Abbatum temporalium, & aliorum Officialium, ac Generalium, & Abbatissarum, atque aliarum Præpositarum, quo omnia recte, & ſine ulla fraude ſiant, in primis ſancta Synodus diſtrictè præcipit omnes ſupradictas eligi debere per vota ſecreta, ita ut ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur, nec in poſterum liceat provinciales, aut Abbates, Priores, aut alios, quoscunque titulares ad effectum electionis faciendæ conſtituere voces, ſuffragia abſentium ſupplere; ſi vero contra huius decreti conſtitutionem, aliquis electus fuerit, electio irrita ſit, & iis, qui ad effectum ſe Provinciales, Abbatem, aut Priorem creari permiſerint, deinceps ad omnia officia in religione obtinenda inhabilis exiſtat, facultatesque ſuper his conſeſſæ, eo ipſo, abrogatæ cenſeantur, & ſi in poſterum aliæ concedantur, tamquam ſubreptitiæ habeantur. (Seſſ. 25. cap. 6. de Reſormat.)

In Gallia, formæ capituli, *Quia propter*, locum non habent, nisi in electionibus ad beneficia proprie electiva, hoc est, electiva confirmativa, & non ad beneficia electiva collativa; atque adeo, quod beneficia electiva confirmativa spectat, ea potius forma servatur, quam præscribit Ecclesiarum usus, in quibus electio fit, quam ea, quæ præscribitur in laudato capite, *Quia propter*. Id ergo in eo regno habetur effati loco, corpus non posse super eligendi forma, & ratione veterem usum mutare. Ex hoc effato magnum Consilium, per Arestum diei 23. Julii an. 1685. Carnutensis Decani electionem confirmavit, quæ capituli, *Quia propter*, formis non servatis, nec vocatis absentibus, edita fuerat. Ad ejusdem effati normam, per Parliamenti Parisiensis Arestum diei 19. Decembris ann. 1741. declaratum fuit abusu locum esse in Capituli Noviodunensis Capitulari deliberatione, quæ statuebat, ut futura Decani electio per schedulas fieret; mandatumque, ut ejusmodi electio fieret viva voce, pro consuetudine, quæ ante omnem memoriam in eo Capitulo vigeat.

Id etiam in Gallia effati vim habet, formas Capituli, *Quia propter*, servandas non esse, nisi in electionibus ad beneficia, quorum vacatio reddit Ecclesiam viduam, hoc est, ad veri nominis Prælaturas, seu sæculares, seu regulares, cujusmodi sunt Episcopatus, & Abbatiæ tantum, quorum titulares tamquam veri suarum Ecclesiarum sponsi spectantur, & in spiritalis matrimonii argumentum, quod cum iis contraxerunt, annuli ferendi jus obtinent; ex quo fit, ut eadem Ecclesiæ per suorum sponsum decessum in viduitatem incidant.

Verba hæc, *in quem omnes, vel major, Et senior pars Capituli consentit*, non ea quidem notione a nobis intelliguntur, ut partes, quarum interest, eo jure polléant, ut discutiant Capitulantium meritum, atque ut minorum numerum, cui est meriti plus, majori præferant, cui meriti minus est; esset id scilicet inexhaustus querelarum, & dissensionum fons; at eadem verba nos ita intelligimus, ut Capitulantium pars, quæ numero superat, semper sit præsumenda senior, nisi forte eligendi sit palam incapax, ob aliquam, exempli

empli causa, censuram, aut irregularitatem, quæ eam spoliaret jure suo, quod in hac facti specie, *jure accessionis*, ad minorem partem migrat; aut quempiam notorie inhabilem scienter eligit.

Gregorius IX. qui ann. 1227. ad sanctam sedem evectus fuit, in cap. *in Genesi*, tit. *de Electione*, notat Gallicanæ Ecclesiæ usum, quæ ipse vivebat ætate, eum fuisse, ut vocarentur, & expectarentur absentes, dummodo extra Regnum non essent; at nos in præsentia dispositionem sequimur Basileensis Concilii, quod statuit, *Sess. 38.* non esse necesse, invitari, aut expectari electores absentes, qui ab Ecclesia, cujus est Prælatūra vacans, ultra iter bidui remoti sunt.

Nec magis Capitæ, *Quia propter*, articulum sequimur, qui electores absentes posse vult procuratorem dare confratrum aliquibus, ut eligant eorum nomine; opus est reali, & personali Capitulantium præsentia. Ita judicatum per Parisiensis Parlamenti Arresta plura, inter alia, per unum an. 1617. & alterum an. 1683. Quoad electorum numerum, tres sufficiunt, ut electio Capitulariter, & Canonice facta censeatur, ex trito proverbio: *Tres faciunt Capitulum.*

Canonici, qui summæ stationis tempus non absolverunt, itemque, qui in sacris Ordinibus constituti non sunt, in electionibus vocem non habent. Ita judicatum per Arrestum Parlamenti Parisiensis, an. 1685.

Ex communi jure fieri non debet electio, nisi postquam defuncti corpus humatum fuit. Innocentius III. in cap. *Bonæ memoria*, tit. *de Elect.* digni viri electionem a Cremonensi Capitulo editam abrogat, ob eam solum causam, quia defuncti Episcopi corpus *nondum fuerat traditum sepulture*; quod Pontifex juris regulis contrarium esse testatur. Auctor Diarii Palatii assert Parisiensis Parlamenti, ann. 1693. Arrestum, quod ad communis juris normam judicavit, eligendi Canonici causa in defuncti locum, ante hujus humationem, valide ad Capitularem cœtum procedi non posse. Afferit nihilominus Catellanus, in libro primo sui Tractatus *de Materis Ecclesiasticis*, cærimoniale hoc ad solemnes tantum

tum Papæ, & Episcoporum electiones spectare. *Vide* AB-
BATES, ABBATISSÆ.

ELEEMOSYNA. Eleemosyna est misericordiæ exter-
nus actus, qui eo spectat, ut proximo solatium, in ejus
corporalibus necessitatibus, afferatur. Naturalis, divini, &
Ecclesiastici præcepti eleemosyna est; quod causæ est, ut
Concilia & Græ ejus usum fidelibus, & in primis Altarium
Ministris commendent.

Penes Episcopum erit Ecclesiæ bonorum administratio,
ut, ex condicto, cum Presbyteris, & Diaconis, ea distribuat
in eos omnes, qui iisdem indigent. Ex iis ipse sibi sumet
ad suum subsidium, siquidem reapse opus habet, & ad fra-
trum levamen, quibus hospitalitatem exhibet, ita quidem,
ut nihil iisdem desit. Si Episcopus eo non contentus,
quod ipsi necessarium est, Ecclesiæ bona in suum proprium
usum detorserit, si, Presbyteris, & Diaconis inconsultis,
collataque domesticis, consanguineis, fratribus, suisve ipsius
filiis auctoritate, Ecclesiæ redditus administraverit, apud pro-
vinciæ Concilium rei male gestæ rationem reddet. Quod
si præterea Episcopus, ejusve Presbyteri male audiunt, &
fama laborant, quippe qui Ecclesiæ bona ad suum ipsorum
emolumentum pertrahant, ut id proinde pauperibus detri-
mento sit, ex hoc etiam capite, pro Concilii judicio corri-
gentur: *Episcopus Ecclesiasticus rerum habeat potestatem, ad
dispensandum erga omnes, qui indigent, cum summa reverentia,
& timore Dei. Participet autem & ipse, quibus indiget, si ta-
men indiget, tam in suis, quam in fratrum, qui ab eo suscipi-
untur, necessariis usibus profuturis Quod si contentus istis
minime fuerit, convertat autem res Ecclesiæ in suos usus dome-
sticos . . . Synodo provinciæ pœnas iste persolvat.* (Concilium
Antiochenum, an. 341. can. 25.)

Episcopi non sunt proprietarii bonorum Ecclesiæ, & ea
quidem non nisi tamquam depositi loco habent: *Ut Episco-
pus rebus Ecclesiæ tamquam commendatis, non tamquam pro-
priis utatur.* (Concil. Carthaginense, an. 398. can. 31.)

Eccle-

Ecclesiæ bona tribuentur in partes quatuor; additur Episcopo prima, clericis altera, pauperibus tertia, denique reparationibus quarta. (Concilium Aurelianense, ann. 511. can. 5.)

Episcopi peculiarem pauperum curam agent impediuntque, ne eos potentes, & divites opprimant; & hos quidem non Ecclesiasticis solum censuris repriment, sed apud Regios etiam iudices persequentur. (Concil. Arelatenſe, ann. 813. can. 17.)

Concilium Cabillonense, habitum an. 813. super elemosyna, ita loquitur in sexto canone: *Imputatur quibusdam fratribus, eo quod, avaritiæ causa, hominibus persuadeant, ut abrenuntiantes sæculo, res suas Ecclesiæ conferant; quod penitus ab omnium mentibus eradicandum est. Animarum quippe salutem inquirere Sacerdos, non lucra terrena, debet; quoniam fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, neque circumveniendi. Oblatio namque spontanea esse debet, juxta illud, quod ait Scriptura: Voluntarie sacrificabo tibi; Et illud: Omnis populus mente devota obtulerunt donaria Domino. Ecclesia vero sancta non solum fideles spoliare non debet, quin potius inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri necessitatem patientes, a sancta Ecclesia, ut puta, a pia matre, & omnium gubernatrice, subsidium accipiant; quia res Ecclesiæ, quibus Episcopi non ut propriis, sed ut commendatitiis uti debent, pretia sunt peccatorum, patrimonia pauperum, stipendia fratrum in commune viventium.*

Subsecuta Concilia eam sibi legem imposuerunt, ut hunc eximium canonem instaurarent, repeterentque, qui tam affabre exprimit Ecclesiæ mentem, ejus opum naturam, usumque, in quem eadem ab Ecclesiasticis conferri debent, ad eorum scilicet omnium solatium, qui in indigentia versantur.

Concilia, Turonense, an. 813. can. 6. Remense, eodem anno habitum, can. 18. Aquisgranense, an. 836. tit. 3. Episcopis mandant, ut aliquos semper pauperes ad mensam excipiant.

Concilium Ravennatenſe, an. 1286. can. 2. Eccleſiaſticos hortatur, ut eleemoſynam pauperibus tribuant; conceditque indulgentiarum annuum Episcopis, qui eorum quatuor, Abbatibus, qui duos, Prælatiſque cæteris, ut Detanis, Archidiaconis, qui unum, hebdomadæ quaque die, ad convivium alent.

Nannetenſe Concilium, an. 1254. can. 3. mandat, ut ad convivia, quæ Episcopis viſitationes peragentibus inſtruantur, non afferantur fercula plura, quam duo, quodque reliquum fuerit, ad parocciæ pauperes mittatur. *Vide BENEFICIARIUM.*

Concilium Bituricenſe, ann. 1584. mendicantes vetat in Eccleſia eleemoſynam petere, eosdemque jubet, ad januam conſiſtere: *Curabunt cuſtodes Eccleſiarum, ne mendici per Eccleſiam vagentur, aut Chorum introeant, petendæ eleemoſynæ pretextu, divini officii, vel concionis tempore, ſed in foris Eccleſiarum eleemoſynas expectent.* Aquileſenſe Concilium, ann. 1585. huic geminam ſanctionem continet.

ENERGUMENUS, is, qui a maligno ſpiritu poſſidetur. Viceſimus nonus Eliberitani Concilii canon prohibet, ne energumenorum nomina in ſacrificio recitentur, neve iidem in Eccleſia deſervire ſinantur. Ejusdem Concilii canon triceſimus ſeptimus catechumenis energumenis baptiſmum concedit ſolum ad vitæ finem; energumenos vero baptizatos, etiam dum vivunt, ad communionem ſuſcipi petitur. Carthaginenſis Concilii, an. 398. habiti nonageſimus canon exorcifſis mandat, ut manuum impoſitionem diebus ſingulis ſuper energumenis edant: qui proxime ſequitur, canon energumenos jubet, Eccleſias verrere, & mundare; canon autem nonageſimus ſecundus exorcifſis id curæ eſſe vult, ut energumenis ad quotidianum victum ſatis ſuppeditent. Arauſicani Concilii an. 441. habiti decimus quartus canon energumenis baptizatis communionem concedit, cum, poſtquam aſſiduam exercitationibus operam præſtiterunt, bona habent intervalla; & decimus quintus baptizari ſinit.

in necessitate, energumenos, qui per catechumenatus exorcitationes transierunt.

Energumeni jam baptizati, si de purgatione sua curant, & se sollicitudini clericorum tradunt, monitque obtemperant, omnimodis communicent. (Can. 14.)

Energumenis catechumenis, quantum vel necessitas exegerit, vel opportunitas permiserit, de baptismo consulendum. (Can. 15.)

EPILEPTICI. Decimus sextus Arausiaci, quod supra laudavimus, Concilii canon epilepticos vetat clericos ordinari, eosdemque deponit, si jam Ordinati fuerint: *Qui palam aliquando arrepti sunt, non solum non assumendi ad ullum Ordinem clericatus, sed & si jam aliqui Ordinati sunt, ab imposito officio repellendi. Vide IRREGULARITAS.*

EPISCOPUS. Episcopi nomen, ex etymologia græcæ vocis ἐπίσκοπος, a qua derivatur, proprie præfectum, seu supremum moderatorem significat, cui super domus bonis, & negotiis inspectio est. Peculiariter ergo Prælati convenit, qui insignis Ecclesiæ Capita, primique Pastores sunt, quique sub se Pastores alios inferiores, & subordinatos habent. Solemne est Patribus, Ecclesiasticisque scriptoribus eos Ecclesiæ Principes, supremos Sacerdotes, supremos Pontifices appellare. Papæ nomen, quod *Patrem* significat, quodque in Orientali Ecclesia omnibus Parochis adhuc tribuitur, olim vulgo in Latina Ecclesia omnibus Episcopis tribuebatur, ut, inter alia monumenta, nos certos facit Clodovei Regis ad Episcopos, an. 511. in Aurelianensi primo Concilio congregatos sermo, in quo Princeps hic eorum Præsulum precibus se commendans: *Orate, inquit, pro me, Domini sancti, & Apostolica sede Papæ dignissimi.*

S. I.

De Episcopatus, seu dignitatis Episcoporum natura.

Super Episcopatus, seu dignitatis Episcoporum natura circumferuntur sententiæ tres. Contendunt alii Episcopatum esse Sacramentum, & ordinem peculiarem a Sacerdotio distinctum; ajunt alii, Episcopatum nec ordinem, nec

Richard. Concil. Tom. III.

A a a

Sa-

Sacramentum esse; denique asserunt alii, Episcopatum non nisi Sacerdotii, seu Presbyteratus perfectionem, & Sacerdotalis characteris simplicem ad novum officium extensionem, ampliorem potestatem, eminentiorem dignitatem esse. Ut ut de his scholæ opinionibus sentiendum sit, nos quidem dicimus, Episcopatum divinæ institutionis esse, Episcoposque suam dignitatem, suam auctoritatem, suam Ordinis & jurisdictionis potestatem proxime, non a Papa, sed a Christo Domino ipso tenere, cujus Vicarii in suis quisque diocesibus sunt, ut etiam Apostolorum successores, qui a Spiritu Sancto statuti fuere, ut Ecclesiam regerent: *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

Maldonatus, & Vasquez pronuntiare non verentur asseritionem vix, ac ne vix quidem a fide distare: *Proxime accedit ad fidem*, inquit primus in octavo Tractatu capite, quem de Ordine concinnavit: *Fide catholica tenenda est*, addit Vasquesius, *Disputat. 240. cap. 3.*

§. II.

De Episcoporum supra Presbyteros excellentia, seu, quod ajunt, præminencia.

Episcopi Presbyteris divino jure Superiores sunt. Est hæc constans omnium sæculorum doctrina. Christum Dominum sua in Ecclesia instituisse peculiarium ordinum duorum Pastores in Apostolorum, ac discipulorum persona, ut scilicet Apostoli quidem primum, discipuli vero secundum ordinem constituerent; nec minus etiam constans, & firma doctrina est, Episcopos Apostolls, & Presbyteros discipulis a Christo institutis successisse; & quod inde consequitur, Episcopos, tamquam Apostolorum successores, primique Ordinis a Christo instituti Pastores, per divinam institutionem, Superiores simplicibus Presbyteris esse, qui discipulis successerunt, ut in secundo tantum Ordine, & sub primi Ordinis Pastorum auctoritate, Sacerdotii functiones obirent. S. Epiphanius (Hæresi 76.) memoriæ prodit, A-

rium,

rium, cum hanc subordinationem impugnare voluisset, quarto sæculo, in hæreticorum numero positum fuisse.

Nulla ratione Clerici, aut Sacerdotes habendi sunt, qui sub nullius Episcopi disciplina, & providentia gubernantur; tales enim acephalos, id est, sine Capite, prisca Ecclesiæ consuetudo nuncupavit. (Concil. Pariiense, an. 829. & Concil. Ticinense, an. 850. can. 8.),

Occurrit Episcoporum supra Presbyteros superioritas expressis notata verbis in S. Ignatii martyris, ad Magnesianos, & ad Ephesios Epistolis; apud Tertullianum, *de Corona militis*; apud S. Cyprianum, *Epist.* 27. apud Origenem, *Hom. in Luc.* 20. apud S. Clementem Alexandrinum, lib. 6. *Stromat.* apud S. Optatum, lib. 1. apud S. Joannem Chrysostomum, Tom. 1. in *Epist. ad Philipp.* apud S. Augustinum, lib. *de Hæres.* cap. 53. &c.

Sententia, quæ negat Episcopos Presbyteris divino jure præstare, sacræ Scripturæ, traditioni, Conciliis, Ecclesiæ menti, uîuique repugnat, tum quia semper in Ecclesiâ creditum est, eos solos a Christo ea potestate instructos fuisse, ut Episcopos, Presbyteros, & Diaconos consecrarent; tum quia ipî soli potestate hac omnibus retro temporibus usi sunt; tum denique quia, si quando hujus potestatis usum simplices Presbyteri sibi arrogarunt, ejusmodi ordinationes Ecclesiâ nullas, & invalidas declaravit.

Diceret frustra quispiam Hispalense Concilium secundum, an. 619. habitum, can. 1. non aliunde repetere jus, quo gaudent Episcopi præ Presbyteris, ut majores Ordines conferant, quam *ex novellis, & Ecclesiasticis regulis.* Per hæc enim verba Concilium leges non ab Ecclesiâ, sed a Christo ipso latas, & Evangelio; seu novo Testamento nixas intelligit; quod ex eo liquido constat, quod, eo loci, Concilium veteri Testamento novum opponit in hæc verba: *Nam quamvis cum Episcopis plurima illis (Presbyteris) communis sit dispensatio; quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam novellis, & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverint.* Episcoporum supra Presbyteros, divino jure, præstantiæ, seu Superioritati opponuntur duo S. Hieronymi testimonia.

Primum, e sancti Doctoris Commentario depromptum super primo S. Pauli ad Titum Epistolæ capite, his verbis conceptum est: *Olim idem erat Presbyter, qui est Episcopus, & antequam diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephas, communi Presbyterorum Concilio (seu Consilio) Ecclesia gubernantur. Postquam vero unusquisque eas, quas baptizaverat, suos putabat esse, non Christi, in toto orbe decretum est, ut unus de Presbyteris electus superponeretur cæteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur . . . Sicut ergo Presbyteri sciunt, se Ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos: ita Episcopi noverint magis consuetudine, quam dispensationis (seu dispositionis) dominicæ veritate, Presbyteris esse majores, & in comune debere Ecclesiam regere, imitantes Moysen, qui, cum haberet solus præesse populo Israel, septuaginta elegit, cum quibus populum judicaret.*

Huic sancti Hieronymi testimonio adhibentur responsa hæc, & ea quidem solide.

1. S. Doctor per ea prima testimonii sui verba: *Olim idem erat Presbyter, qui est Episcopus*, nihil aliud sibi vult, quam ante coorta in Ecclesia per dæmonis malitiam schismata, & diffidia, Episcopos, & Presbyteros, in alio licet gradu, unum tantum, idemque nomen gessisse.

2. Ait quidem S. Pater, Episcopos, & Presbyteros communi Consilio Ecclesiæ rexisse, non æquali tamen auctoritate; immo vero contrarium disertè testatur, dum Episcopos Moyse comparat, qui, quamvis ipse unus ad regendum populum divina auctoritate institutus, & quod inde consequens sit, Hebræis omnibus, divino jure, Superior fuerit, ex iis tamen seligere voluit septuaginta duos, quos sibi ad regimen associaret: *Imitantes Moysen, qui, cum haberet solus præesse populo Israel, septuaginta elegit, cum quibus populum judicaret.* Ita scilicet Episcopi, divino jure Presbyteris, cæterisque subalternis Ministris Superiores, suæ jurisdictionis majorem, minoremve partem cum iisdem communicant.

3. Verba hæc, *Episcopi noveriat, se magis consuetudinē, quam dispositionis dominicæ veritate Presbyteris esse majores*, hæc, inquam, verba id unum significant consuetudini potius, quam alicui divinæ legi tribuendam esse Episcopalis jurisdictionis exercitationem, rationem scilicet, qua ipsi soli, & sine Presbyterorum consilio Ecclesiam regerent, quandoquidem reapse Christus Dominus, cum majorem Episcopia, quam Presbyteris potestatem tribuit, eos nec vetuit, nec jussit Presbyterorum consilio ad Ecclesiæ regimen uti. Ergo S. Hieronymus rationem vituperat, qua Episcopi ejus ætate Ecclesiam regebant, non adhibito nempe Presbyterorum consilio; aitque, hanc regiminis formam non semper extitisse, & a consuetudine potius, quam a Dei institutione ortum traxisse; at non ait, unius consuetudinis vi factum esse, suum ut gradum Episcopi, suam potestatem, suam supra Presbyteros excellentiam, seu Superioritatem tenerent.

S. Hieronymi testimonium alterum a Presbyterianis contra Episcoporum superioritatem allatum constat ejusdem S. Doctoris 101. alias 85. ad Evagrium Epistolæ verbis his: *Nam & Alexandria a Marco Evangelista, usque ad Heraclum, & Diosysium Episcopos Presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominabant, quomodo si exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de se, quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione, Episcopus, quod Presbyter non faciat.*

Non id sibi vult S. Hieronymus, Alexandrinos Episcopos olim sine consecratione fieri consuevisse, ferme ut Imperatores, aut Archidiaconi renuntiabantur, puro, putoque electorum delectu; quandoquidem ex Apostolicarum Constitutionum Auctore, lib. 7. cap. 46. Alexandrinos Episcopos secundum omnium Ecclesiarum consuetudinem ab aliis Episcopis consecratos fuisse intelligimus; ac S. Hieronymus ipse fatetur ibidem, Episcopos ordinare posse, Presbyteros vero non posse. Cur enim Presbyteri ordinare non possunt, cum id possint Episcopi, nisi quia Episcopi in sue unctionis solemnitate acceperunt ordinandi potestatem, quam

Presbyteri non obtinent, propterea quod Episcopalem consecrationem non susceperunt? Præterea S. Hieronymus, in eadem ad Evagrium Epistola, rotundis verbis ait, id esse Episcopos in Ecclesia, quod Aaron erat in Synagoga, id autem Presbyteros esse, quod erant Aaron filii; jam vero Aaron, utpote summus Pontifex, Superior erat divino jure suis filiis, qui simplices tantum Sacerdotes erant: *Ut sciamus traditiones Apostolicas sumptas de veteri Testamento, quod Aaron, & filii ejus, utque Levitæ in templo fuerunt, hoc filii Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi vindicent in Ecclesia.*

S. III.

De Canonicis rationibus, ut ad Episcopalem dignitatem perveniatur.

Canonicæ rationes, ut ad Episcopalem dignitatem perveniatur, sunt electio, aut quidquid hujus locum tenet, ut præsentatio, nominatio, collatio, & consecratio, seu Episcopalis inunctionis solemnitas.

Electio ad Episcopatus ratio, quæ adhuc obtinet in Germania, in aliis omnibus, aut pene omnibus Catholicis Regionibus abrogata fuit. Papa confert pleno jure sanctæ Sedis Ditionum Episcopatus, eorumque magnam partem, qui in Neapolitano Regno sunt; in Polonia Rex supplicat; in Gallia, & in Hispania, Rex nominat.

Communis jure, nominati Episcopi consecratio fieri debet intra menses tres, postquam is provisiones obtinuit, ea indicta poena, ut amittantur, ipso facti, fructus per eos tres menses percepti, & Episcopatus ipse, si nominatus per alios deinceps menses tres in eadem negligentia perstiterit; & hæc consecratio peragenda est in Episcopi recens promoti Ecclesia ipsa, vel in provincia a Metropolitano, suffraganeorum quobus suppetias ferantibus: *Ecclesiis cathedralibus, seu Superioribus, quocunque nomine, ac titulo præfati, etiam si sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sint, si minus consecrationis intra tres menses non suscepérint, ad fructum perceptorum restitutionem teneantur; si intra totidem menses postea id facere neglexerint, Ecclesiis ipso jure sint poenati.* Consecratio vero,

ſi extra curiam Romanam fiat, in Eccleſia, ad quam promoti fuerint, aut in provincia, ſi commode fieri poterit, celebretur. (Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 2. *de Reform.*)

Statuimus, ut Archiepiſcopus consecrari minime poſſit ab alio, quam ſuo Primate, vel antiquiore ſuo Suffraganeo, niſi Canonicum impedimentum obſiterit, duobus aliis ſuis Suffraganeis præſentibus, per ſuum Metropolitanum accerſendis. Epifcopi vero ab alio, quam ſuo Metropolitano, aſſiſtentibus etiam duobus Suffraganeis, quos ipſe Metropolitanus eligere maluerit, in propria Eccleſia, ſi commode fieri poſſit, vel alia cathedrali provincia per ipſum Metropolitanum designanda, non alibi, nec clam, aut occulte consecrari valeant. (Concil. Turonenſe, an. 582. tit. 12. *de Epifcop.*)

Hæ communis juris regulæ, quod ad Epifcopalis uncti-
onis ſolemnitatem attinet, in præſentia non ſervantur; ejus-
modi eſt hujus temporis mos, ut Epifcopi ſe, a quo volu-
erint, e ſanctæ Sedis mandato, consecrandos curent. Si
mandatum executioni datur in alia, quam consecratoris,
aut proviſi diœceſi, a loci Epifcopo conceſſi territorii peti-
tione opus eſt. Servatur ea ſemper lex, ut consecratio fiat
ab Epifcopis tribus, in pœnam, quoad consecratos, amitten-
di nomen, & functiones Epifcopi, præterquam in diſpenſa-
tionis caſu, quæ non conceditur, niſi pro regionibus, in
quibus Epifcopi deſunt; & in hac ipſa facti ſpecie, neceſſe
omnino eſt, ut consecratio ab uno ſaltem Epifcopo peraga-
tur, quia Epifcopalis, perinde ac Sacerdotalis pôteſtas non
niſi per Epifcoporum Miniſterium conferri poteſt.

Epifcopi, ante consecrationem, omnes functiones exerce-
re poſſunt, quæ ad jurisdictionem pertinent, *ea, quæ ſunt*
jurisdictionis, ut mandata edere, diœceſim viſitare, litigia fi-
niſſe, ad confeſſionem, & ad prædicationem approbare, dare
litteras viſæ dictas ob indulgentias, & ob beneficia, diſpen-
ſationes concedere, poſtulantes ad habitum religioſum, &
novitios ad profeſſionem admittere, indulgentias largiri, ad-
ſiſtere cieri coëtibus, &c. Ratio eſt, quia proviſiones rite
ſignificatæ tribuunt adminiſtrandi jus, ac jurisdictionis fun-
ctiones ex hoc ipſo adminiſtrationis jure promanant.

Quod de proviso dicimus, referri quoque debet ad nominatum legitime impeditum, ne Bullas obtineat, quin id ejus culpa fiat; quemadmodum contingeret, facta hypothefi nihil in nominato esse, quod ineptum eum redderet, si provisiones ei negarentur. ob dissidia Romanam inter curiam, & Gallicanam, aliasve causas aliunde, quam ex nominati indignitate sumptas. Ratio est, quia nominatorum Episcoporum Ecclesiæ ex Bullarum recusatione grave detrimentum sine culpa perciperent. (Gibertus, Institutionum Ecclesiasticarum, & beneficialium, Tom. I. pag. 97. & seq.)

Qui de Episcopatus provisi sunt, ibidem spiritalia munia, ante præstitum fidelitatis jusjurandum, obire possunt, postquam eorumdem possessionem solemnibus requisitis formis inierint. Apostolicarum ad Regis nominationem provisionum vi. Ita judicatum per Arestum supremi Consilii, die 26. Aprilis ann. 1657. super Cleri significationibus editum. Possunt etiam, ante initam possessionem, jurisdictionem exercere, ut beneficia conferre, &c. Ita judicatum per Arestum Parlamenti Parisiensis, ann. 1541. (Monum. Cleri, Tom. II. pag. 265. 391. & seq. Tom. XII. pag. 1130.)

Facienda est Episcoporum consecratio die dominico, sub Apostoli festo die, hora tertia, matutina scilicet hora nona, tribus horis ante meridiem. Adstantes Episcopi duo tenent Evangelii librum super ordinandi capite, eidemque manus imponunt, Episcopus consecrator precem invocationis Spiritus Sancti pronuntiat, deinde alii, tangentes ordinandi caput, in hoc, itemque in ejus manus e sacro Chrismate effundant. (Pontificale Romanum, pag. 74. & seq.)

Hæc manuum supra Ordinandi caput impositio, itemque Sancti Spiritus invocatio, sunt omnium caeremoniarum, quas Episcoporum consecratio sibi vindicat, antiquissimæ; sunt etiam solæ, quæ Episcopatus materiam, formamque essentielles constituunt: quoniam Sacramentorum materia, & forma essentielles sunt immutabiles, semperque in omnibus locis, omnibusque temporibus eadem fuerunt, cum sine ea ipsius essentia subsistere nulla possit omnino res.

S. IV.

De qualitatibus, quæ necessaria Episcopis sunt.

Qualitates Episcopis necessariae trium generum sunt; cor-
aliæ spectant, aliæ mentem, denique corpus aliæ. Non
id nobis propositum est, ut loquamur, hoc in Paragrapho,
de moralibus omnibus qualitatibus, quæque ad cor refer-
runtur, cujusmodi sunt virtus, pietas, quas in eminenti
gradu possidere debent Episcopi, sed solum de qualitatibus,
quarum defectus potest eorum electioni, aut nominationi
obicem ponere; & hæ qualitates sunt, 1. qualitates omnes
defectibus contrariæ, qui ab Ordinibus excludunt, quippe
qui irregularitatem pariunt. *Vide IRREGULARITAS.*

2. Ex Canonibus ad Episcopatum promoveri nemo pot-
est, quin ætatis annos triginta compleverit: *Cum in sacris*
Ordinibus, & Ministeriis Ecclesiasticis, & ætatis maturitas,
& morum gravitas, & scientia litterarum sit inquirenda, mul-
to fortius hæc in Episcopo oportet inquire, qui ad curam posi-
tus aliorum, in se ipso debet ostendere, qualiter alios in domo
Domini oporteat conversari. Ea propter, ne, quod a quibus-
dam ex necessitate temporis factum est, in exemplum trahatur
a posteris, præsentis decreto statuimus, ut nullus in Episcopum
eligatur, nisi qui jam trigesimum ætatis annum egerit, & de le-
gitimo sit matrimonio natus, qui etiam vita, & scientia com-
mendabilis demonstratur. (Concil. generale Lateranense, ann.
1179. can. 3.)

Decretum hoc Decretalibus insertum fuit, can. *In cunctis*,
qui septimus est sub titulo *de Electione, & Electi Potestate*;
confirmatum quoque fuit a Tridentino Concilio, sess. 7. cap.
1. *de Reform.* et illud Gallia non sequitur, ubi Concordatum
in eo, qui Episcopus nominari debet, inchoatos tantum vi-
ginti septem ætatis annos requirit. (Tit. *de Regis ad Pra-*
lat. Nomin.)

3. Ex eodem Concordato, qui ad Episcopatus a Rege
nominantur, esse debent Doctores, aut Licentiat in Theo-
logia, vel in Jure, exceptis Regis consanguineis, aut admo-

dum conditione præstantibus viris, & religiosis mendicantibus reformatis, qui pontium gradibus remiserunt.

4. Nominatus debet ex legitimo matrimonio natus esse, quemadmodum Lateranensis Concilii decretum, paulo ante allatum. & a Tridentino confirmatum enuntiat. Difficillime Papa ad Episcopatus, super natalium defectu, dispensationes concedit; fiat, oportet, hujus defectus expressa mentio, quæ dispensationes impetratæ essent ad cujusvis generis dignitates, nequaquam sufficerent; nominatus denique catholicis parentibus natus sit, necesse est. (Barbosa, de *Offic. & Potest. Episc.* Alleg. 1. n. 32.)

5. Ut quispiam ad Episcopatum promoveri possit, eum oportet sacros Ordines, saltém sex ante mensibus, suscepisse; *Quicumque posthac ad Ecclesias cathedrales erit assumendus, is non solum natalibus, ætate, moribus, & vita; ac aliis, quæ a sacris canonibus requiruntur, plene sit præditus, verum etiam in sacro Ordine antea; saltem sex mensium spatio constitutus; quarum rerum instructio . . . a sedis Apostolicæ Legatis, seu Nuntiis provinciarum, aut ejus Ordinariis, eoque deficiente, a vicinioribus Ordinariis sumatur. Scientia vero, præter hæc, hujusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere; ideoque antea in Universitate studiorum Magister, sive Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel jure canonico merito sit promotus; aut publico alterius Academiæ testimonio idoneus ad allos docendos ostendatur. Quod si regularis fuerit, a Superioribus suæ religionis similem fidem habeat.* (Concil. Trident. sess. 22. cap. 2. de Reformatione.)

6. Doctrinæ examen, itemque de vita, & moribus inquisitio debent ejus promotionem præcedere, quem ad Episcopatum promoveri lubet. Hoc examen, & hæc inquisitio fieri debet a sanctæ Sedis Legatis; seu Nuntiis, ex capite 2. sessionis 22. Tridentini Concilii, ut ex allatis verbis evincitur, pariterque ex capite 1. sessionis 24. ejusdem Concilii. At in Gallia, uti in Catholicis aliis Ecclesiis, vetus servatur usus, e quo Metropolitani, qui olim Episcoporum suis in provinciis electiones confirmabant, ante confirmationem de electorum doctrina, vita, & moribus examen in-

stituebant. Itaque in Gallia Archiepiscopi, & Episcopi super eorum doctrina, vita, & moribus, quos Rex ad Episcopatus nominat, consuetas inquisitiones peragunt: *Præter inquisitionem, atque eloquium de fide, moribus, atque sufficientia ad Episcopatum provehendi, quod ad sedem Apostolicam mittitur, supplicandum duximus sanctissimo D. N. Papæ, & ad dictam sedem nomine hujusmodi scribendum, ne ulli ad Episcopatum in nostrâ provincia prævisio expediat, priusquam noster Metropolitanus consultas rescripserit de ratione, & modis, quibus providendus perveniat ad Episcopatum, de ætate, & ejus natalibus, si sit de legitimo matrimonio procreatus, fide, vita, & doctrina sufficienti. De quibus, antequam rescribat, considerare debbit Suffraganeos, si forte aliquid resciverint, quod ignoret, ut omni modo obstructum via simulatis Catholicis, simoniacis, alleni sacrilegii custodibus, & fautoribus, aut aliter indigne Episcopatus ambientibus, & occupantibus.* (Concil. Rothomagensis, an. 1581. tit. de Episcopis, & Capitulis.)

Cum hujus Concilii decreta a Congregatione ad Tridentinum Concilium explicandum præposita, & a Gregorio Papa XIII. in Brevi die 19. Martii an. 1582. edito approbata essent, compertum sit, Rothomagensis Concilii dispositionem, quoad inquisitiones super eorum vita, & moribus institutas, qui ad Episcopatus nominati sunt, nil continere, quod Tridentini Concilii menti, usuique adversetur, qui an. 1582. in Romana curia vigeat. Sinuntur nihilominus in Gallia Nuntii de vita, moribus, doctrina, & capacitate eorum inquirere, quos Rex ad consistorialia beneficia nominat, quia hujusmodi inquisitio spectatur tamquam simplex testimonium, quod Nuntii Papæ reddunt, non autem tamquam jurisdictionis exercitatio.

S. V.

De Episcoporum juribus, & functionibus.

Spectari possunt Episcoporum jura, & munia, prout ad potestatem Ordinis, ad potestatem jurisdictionis, & ad Episcopalem dignitatem referuntur.

Quoad

Quoad Ordinis potestatem, distinguenda veniunt jura, quæ Episcopatus essentialiter addicta sunt, quæque Episcopus necessario exercere debet ipse per se, quin eadem aliis demandare possit; & quæ simplicibus Presbyteris committere potest.

Quod ad jurisdictionis potestatem attinet, animadversione dignum est, hanc potestatem in Episcopo, vel Ordinariam, vel delegatam esse. Ea quidem ordinaria est, cum eam exercet Episcopus suo proprio jure, *tamquam Episcopus*, & potestatis vi, quam affert Episcopatus; est autem delegata, cum Episcopus eam exercet tamquam ab Apostolica sede iis in rebus deputatus, quæ supra ordinariam Episcoporum potestatem sunt.

Denique, quod ad Episcopalem dignitatem spectat, jura, quæ ad eam referuntur, aut honorifica, aut utilia sunt.

§. VI.

De Episcoporum juribus relate ad potestatem Ordinis.

1. Solus Episcopus majores Ordines conferre potest, & Episcopos consecrare; jus hoc Presbyteris communicari omnino non potest; eidem Ordinarium jus est, ut Confirmationis Sacramentum conferat: *Si quis dixerit, Episcopos non esse Presbyteris Superiores, vel non habere potestatem confirmandi, & ordinandi, vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem . . . anathema sit.* (Concil. Trident. sess. 23. cap. 4.)

Majores Ordines, itemque Episcopatum conferendi jus, seu potestas ita propria, & peculiaris Episcoporum est, ut simplicibus Presbyteris communicari non possit, vel cum sanctæ Sedis venia, cum confirmandi, & minores Ordines conferendi facultas iisdem concedi possit.

2. Solus Episcopus ad solemnem depositionem procedere, Ecclesiarum, & Altarium erectionem permittare, & ea consecrare potest. *Vide ECCLESIA, DEDICATIO.*

3. Solus Episcopus eo jure gaudet, ut sanctum Chrisma benedicat. *Vide CHRISMA.*

4. Sunt

4. Sunt alia jura, quæ Episcopali quidem Ordini adhærent; sed quorum tamen usus ab Episcopo inferioribus Ministris committi, vel etiam ad hos consuetudinis, aut privilegii vi pertinere possit. Ejusmodi sunt virginum consecratio, publicæ poenitentiae impositio, & poenitentium publica reconciliatio, benedictio patenarum, calicum, campanarum, &c. *Vide* BENEDICTIO, CALIX, CAMPANA.

S. VII.

De Episcoporum Juribus relatis ad potestatem Jurisdictionis.

Episcopi, cum primi Ordinis Pastores sint, ad regendam Ecclesiam a Christo ipso instituti, per divinam proinde institutionem, in suis quisque diocesium supra earumdem omnes fideles, omnesque Ecclesias ordinaria, & proxima jurisdictione pollent.

1. Episcopis id juris est, ut suis in diocesium ea statuant, quæ omnes, & singulos dioecesanos, tum laicos, tum Ecclesiasticos obligent. Eo quoque jure iidem gaudent, ut censuras in suarum dioeceseon contumaces, & pertinaces peccatores decernant. *Vide* CENSURA. At non continentur ipsi censuris per Conciliorum canones, aut per summorum Pontificum decreta latis, aut eorundem canonum, eorundemque decretorum prohibitionibus, quæ eos spectare videntur, cum in iis facta non legitur eorundem expressa mentio: *Quia periculosum est Episcopis, & eorum Superioribus, propter exemptionem Pontificalis officii, quod frequenter incumbit, ut in aliquo casu interdicti, vel suspensionis incurrant sententiam ipso facto; nos deliberatione provida duximus statuendum, ut Episcopi, & alii Superiores Prælati, nullius constitutionis occasione, sententia, sive mandati, prædictam incurrant sententiam ullatenus ipso jure, nisi in ipsis de Episcopis expressa mentio habeatur.* (II. Lugdunenſe gener. Concil. ann. 274.) Hunc canonem Binius in sua Collectione non posuit; at is affertur in Sexto, lib. 5. tit. 11. *de Sententia excommunicationis*, cap. 4. tamquam hujus Lugdunenſis Concilii canon.

2. Episcopi in suarum dioeceseon Paroecelis proxima jurisdictione pollent. In iis possunt prædicare, & omnia Sacramenta administrare, cum iis libuerit, seu per se, seu per delegatos, etiam sine Parochorum consensu. Ita judicatum per Arestum Parlamenti Parisiensis, die 14. Julii ann. 1700. (Monum. Cleri, Tom. III. pag. 1173. & seq.)

3. Supra omnia etiam suarum dioeceseon loca pia jurisdictionem habent Episcopi; atque hinc jus, quod ad eos pertinet, ut audiant rationes confraternitatum, fabricarum, capellarum, hospitalium, &c. executioni mandari jubeant legata pia, omnesque pias dispositiones, &c. *Episcopi etiam, tamquam Sedis Apostolicæ delegati, in casibus a jure concessis, omnium piarum dispositionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, sint executores; habeant jus visitandi hospitalia, Collegia quæcunque, ac confraternitates laicorum, etiam quas scholas, sive quocunque alio nomine vocant, non tamen, quæ sub Regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia. Eleemosynas montis pietatis, sive charitatis, & pia loca omnia, quomodocunque nuncupentur, etiamsi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio sint munita; ac omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos, instituta sunt, ipsi ex officio suo juxta sacrorum canonum statuta cognoscant, & exequantur, non obstantibus, quacunque consuetudine, etiam immemorabili, privilegio, aut statuto. (Concil. Tridentin. sess. 22. cap. 28. de Reformat.)*

4. Episcopi, seu ipsi per se, seu per suos magnos Vicarios, exercere possunt voluntariæ jurisdictionis Acta, non solum intra suarum dioeceseon ambitum, verum etiam extra earum fines, & ubicunque versantur. Possunt extra dioecesein beneficia conferre, litteras visa dictas concedere, tribuere dispensationes, dimissorias litteras, &c.

5. Eo jure gaudent, ut de rebus omnibus ad fidem, & doctrinam spectantibus, in prima instantia, & ante Papam, cognoscant, & judicent. Id quoque juris obtinent, ut judicent post Papam, confirmentque tamquam judices, & non tam-

tamquam simplices executores, Romanæ curiæ decreta. (Monum. Cleri, Tom. VI. pag. 10. 16. & seq.)

6. Possunt Episcopi Abbatum etiam exemptorum negligentiam supplere, qui non eam sibi curam sumpserunt, ut in suis Monasteriis sacram Scripturam doceri jubeant, & in concionatores exemptos procedere, qui hæreses prædicant, aut ita e suggestu dicunt, ut auditoribus scandalo sint; In Monasteriis quoque Monachorum, ubi commode fieri possit, etiam lectio sacræ Scripturæ habeatur; qua in re si Abbates negligentes fuerint, Episcopi locorum in hoc, ut Sedis Apostolicæ delegati, eos ad id opportunis remediis compellant. (Concil. Trident. sess. 5. cap. 1. de Reform.)

Si vero, quod absit, prædicator errores, aut scandala disseminaverit in populum, etiam si in Monasterio sui, vel alterius Ordinis prædicet, Episcopus ei prædicationem interdicat. Quod si hæreses prædicaverit, contra eum, secundum juris dispositionem, aut loci consuetudinem, procedat, etiam si prædicator ipse generali, vel speciali privilegio exemptum se esse prætenderit; quo casu Episcopus auctoritate Apostolica, & tamquam Sedis Apostolicæ delegatus procedat. (Cap. 2.)

Sunt alii casus plures a Tridentino Concilio in medium allati, in quibus Episcopi nihil auctoritatis obtinent, nec agere possunt, nisi tamquam sanctæ Sedis delegati ex effectis Romanæ curiæ. At, quoniam Gallia non adoptat effecta hæc, nec hanc sanctæ Sedis delegatorum qualitatem Episcopis in magno peculiarium casuum numero tributam agnoscit; hinc proinde factum, ut super quibusdam articulis in Gallia, quam alibi latius, & super aliis articulis minus late pateat Episcoporum auctoritas; hæc scilicet amplior in Gallia est, quam in Regnis, ac ditionibus aliis, quæ Tridentini Concilii doctrinam receperunt, quoad eos articulos, in quibus Concilium hoc Episcopalem auctoritatem adsertos, quosdam terminos redigit, cum hujus Concilii disciplinam, & quod inde consequitur, has restrictiones Gallia non susceperit; at ex alia parte auctoritas Episcoporum Galliæ, quam aliarum Regionum, quæ Tridentini Concilii disciplinam amplectæ sunt, est minor iis in articulis, in quibus

bus hoc ipsum Concilium Episcopalem auctoritatem amplificavit, eos nonnullis attributionibus ditans, quibus in Gallia Episcopi non fruuntur. Articuli, qui in utroque genere præcipui sunt, a pag. 293. Tomi secundi Monumentorum Cleri referuntur, & sunt.

Articuli primi generis.

1. Regularium correctio ob crimina patrata extra claustra.
2. Erigere Paroecias, ubi opus est.
3. Vicarios in Paroeciis committere, quarum Parochi non sufficiunt ad docendum populum, & Sacramenta administranda.
4. Unire beneficia simplicia, vel curata, ut in Ecclesiis, quæ pauperes sunt, Parochorum sustentationi consulatur.
5. In alias Ecclesias transferre dirutarum Capellarum, Ecclesiarumque Paroeciæ servitium, cum fundi satis ad eas restituendas non suppetit.
6. Indulgentiarum, aliarumque spiritualium gratiarum, quæ a sancta Sede concessæ fuerint, enuntiatio.
7. Seminariorum regimen, superque Ecclesiasticis bonis ad eorundem seminariorum sustentationem impositiones.
8. Eorum examen, qui ab Universitatibus ad beneficia præsentantur.
9. Foundationum reductio.
10. Episcoporum potestas ad iudicium in prima instantia de reis ferendum, qui eorum iustitiæ subsunt. Ad Metropolitanum appellatio.
11. Hæreses criminis absolutio.
12. Beneficiorum tam sæcularium, quam regularium cum Paroeciis unio, claustralibus tamen exceptis officiis, quæ residentiam Ecclesiis debent, a quibus pendent.

E Galliarum effatis ibidem Episcopi sua tantum auctoritate indigent, tamquam dioceseon ordinarii, ut functiones exercent, quæ ad hos, aliosque nonnullos articulos referuntur.

Articuli, super quibus minus late patet Gallorum, quam aliorum Episcoporum auctoritas.

Ejusmodi sunt, 1. portionum ad Parochos, & Vicarios spectantium, quas congruas vocant, quasque Episcoporum dispositioni Tridentinum Concilium reliquit, (Sess. 7. cap. 7. *de Reform.*) institutio, vel augmentatio. Galliarum sanctiones definiunt Parochorum, & Vicariorum portiones congruas, nec relinquunt Episcopis hujus auctoritatis usum, aut facultatem incolas adigendi, ut Ecclesiarum Ministris sustentationem suppeditent. (Edictum mensis Aprilis an. 1571. art. 9. Constitutio mensis Januarii an. 1629. art. 13. Declaratio diei 29. Januarii an. 1686.)

2. Parochialium Ecclesiarum reparationes, & reedificationes, quarum cognitionem Episcopis, tamquam sanctæ Sedis delegatis Tridentina Synodus tribuit, (Sess. 17. cap. 7. *de Reform.*) cum ea facultate, ut Parochiarum Patronos; horumque defectu incolas cogant eos instaurare, vel in integrum restituere. E Regni sanctionibus possunt quidem Episcopi, suis in visitationibus, verbales processus edere de Ecclesiarum statu, quas reparari, aut resciri necesse est, ex iisque sua in id mandata proferre; at sæcularium curiarum est perficere, ut, quæ Episcopi mandaverint, executionem fortiantur. (Blesensis Constitutio, art. 52. Edictum Melodunenſe, artic. 3. Edictum mensis Aprilis ann. 1695. artic. 21. & 22.)

3. Testamentariorum dispositionum mutatio, piarumque omnium Testamentariorum rerum, aut inter vivos donationum executio, quas Tridentinum Concilium, (Sess. 12. cap. 6. *de Reform.*) tamquam sanctæ Sedis delegatis attribuit. Regni mos, & sanctionum dispositio testatoribus libertatem relinquunt, ut ultimæ suæ voluntatis executores eligant; & sæculares curiæ fere judicant de dissidiis, quæ in piarum donationum executione suboriuntur.

4. Oratoriorum examen, Episcopis a Tridentino Concilio tributum, (*Ibid.* cap. 10. *de Reform.*) cum facultate iisdem interdicendi in perpetuum, vel ad tempus omnes fun-

ctiones, ad Ecclesiastica negotia quod attinet. Regni effata, ususque huic Concilii dispositioni repugnant.

5. Hospitalium administratio Episcopis adscripta, cui licet administratores destituendi potestas additur. (Sess. 7. capit. 15. Sess. 25. cap. 8.) E Regni jurisprudentia, sanctionibusque, contentiones super administrationum rationibus, cæteræque omnes ob temporalia hospitalium bona lites, & diffensiones ad laica tribunalia deferuntur.

6. De validitate, aut nullitate locationum bonorum Ecclesiæ, Episcopis attributa cognitio. (Sess. 25. cap. 11.) In Gallia sæculares curiæ de his rebus cognoscunt.

7. Competentia curiarum Ecclesiæ quoad clericos conjugatos, concubinos; & concubinas, itemque quoad beneficiales causas. (Sess. 23. cap. 6. & Sess. 24. cap. 8. *de Reform.*) De his quoque negotiis singulis, in Gallia, sæculares curiæ cognoscunt.

8. Novitiorum donationes, aliæque dispositiones, quæ ex Tridentino Concilio (Sess. 25. cap. 16. *de Reform. Regular. & Monial.*) nullæ sunt, nisi iis loci Episcopus, ejusve magnus Vicarius annuerint. In Gallia non est necessaria Episcoporum venia, ut Novitiorum donationes validæ sint.

9. Concilii constitutio, per quam vult Episcopus in sua diocesi, casum judicem esse, ob quos Ecclesia ad monitoria confugi solet. (Sess. 25. cap. 3. *de Reform.*) Regni politia huic constitutioni contraria est; & cum sæculares curiæ annuerunt, ut monitoria obtinerentur, sanctiones injungant officialibus, eorum temporalium bonorum sequestrationis indicta pœna, ut eadem concedant.

10. Beneficiorum, in gratiosam formam, uniones, proprio Papæ motu editæ; uniones ad vitam factæ; pensionum, tamquam beneficiorum resignationes, beneficiorum resignatio, cum omnium fructuum reservatione pensionis in modum. Hæc omnia, quæ Romæ admittuntur, in Gallia rejiciuntur.

§. VIII.

De juribus, quæ ad Episcopalem dignitatem referuntur.

Jura honorifica.

1. **L**aici perinde, ac sæculares, & regulares clerici proprio Episcopo, tamquam Ecclesiæ Principi, primo Pastori, & Capiti totius in hierarchico Ordine dioceseos, honorem, & observantiam debent. Hinc vetus mos est secundum quem sæcularis, & regularis clerus novo Episcopo, processionis ordine, obviam ibat; *Vetus hæc consuetudo fuit, ut Episcopo urbem ingredienti, Monachi cum tota clero ipsum excepturi, processionaliter occurrerent.*

2. Decanus, dignitates, Canonici, & præbendæ cathedralis Ecclesiæ tenentur *ex debito* Episcopum comitari, cum ad Ecclesiam venit pontificalem in modum celebraturus, & cum recedit. In cæteris occasionibus satis est, ut dignitatorum, & Canoniorum certus quidam numerus adveniendi occurrat ad Ecclesiæ januam, & recedentem eo comitetur.

3. Episcopus in omnibus suæ diocesis Ecclesiis, exemptis, & non exemptis, primum locum habere debet.

4. Episcopus eo jura gaudet, ut suæ dignitatis quasdam notas gerat, cujusmodi sunt annulus, crux, & Episcopalia ornamenta cætera. Id etiam ei juris est, ut thronum, & umbellam habeat.

5. Jus obtinent Episcopi, ut super Altari manuali celebrent, aut se præsentibus, ab aliis celebrari jubeant, *ubique locorum extra Ecclesiam.* (*Quod nonnullis. de privil.*)

6. Suarum dioceseon populis solemnem in modum benedicere, sibi pro arbitratu confessarium eligere possunt, dummodo, si confessarius ex aliena diocesi fuerit, a proprio Episcopo approbatus sit.

Episcoporum jura utilia, & temporalia.

Distingui possunt peculiarium quatuor generum temporalia jura, quibus Episcopi supra Ecclesias, supraque beneficiarios gaudent, qui eorum jurisdictioni subsunt. Ho-

rum jurium aliqua sunt, quæ Conciliis annuentibus, Episcopi sup ipsorum nomine percipiunt, utpote necessaria ad sustinendas expensas, quas onera dioceseon regimini addicta postulant; ejusmodi sunt subsidium charitativum dictum, cathedraticum, synodaticum. & procurationis jura. *Vide CATHEDRATICUM, & PROCURATIO.*

Sunt alia jura, quæ inducta fuere ad officiariorum salariam, seu stipendium, qui sub Episcoporum auctoritate expediunt litteras dimissorias Ordinum, & alias, quæ dioceseon regimen spectant. Jura hæc a Conciliis interdum prohibita fuere, & interdum permissa, definita, & ad certum quemdam modum redacta: *Item quod pro sacris Ordinibus ministrandis, & litteris inde conficiendis . . . nihil recipiatur.* (Concil. Rothomagensis, an. 1445. can. 12.)

Quoniam ab Ecclesiastico ordine omnis avaritiæ suspicio abesse debet, nihil pro collatione quoruncunque Ordinum, etiam clericalis tonsuræ, nec pro litteris dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacunque de causa, etiam sponte oblatum, Episcopi, & alii Ordinum collatores, aut eorum Ministri, quovis pretextu, accipiant. Notarii vero in his tantum locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis litteris dimissoriis, aut testimonialibus, decimam tantum unius aurei partem accipere possint, dummodo eis salarium sit constitutum pro officio exercendo; nec Episcopis ex Notarii commodis aliquod emolumentum, ex eisdem Ordinum collationibus directe, vel indirecte provenire possit. Tunc enim gratis operam suam eos præstare omnino teneri decernit, contrarias taxas, ac statuta, & consuetudines, etiam immemorabiles quoruncunque locorum (quæ potius abusus, & corruptela, simoniacæ pravitati faventes nuncupari possunt,) penitus cassando, & interdicens; & qui secus fecerint, tam dantes, quam accipientes, ultra divinam ultionem, penas a jure inflatas ipso facto incurrant. (Concil. Tridentinum, sess. 21. cap. 1. de Reform.)

Est etiam tertium temporalis juris genus, quod partim Episcoporum nomine, tamquam ipsorum auctoritatis significatio, & partim tamquam eorundem Ministrorum salarium

rium percipitur; tale est in beneficiorum provisionibus, aliisque ejusmodi actis, sigilli jus. Minime favent huic juri Concilia: *Præsentis approbatione Concilii prohibemus, ne quis de cætero pro litteris sigillandis, quæ conceduntur pro ordinatione clericorum, aliquod pecuniarium commodum, vel quidquam aliud exigat, vel recipiat temporale.* (Concil. Andegavense, an. 1279. cap. 2.)

Prohibemus, ne quis, vel aliqui a personis Ecclesiasticis per ipsos examinandis, vel præsentandis illis, qui habent curas committere, vel conferre, pro sigillo, vel littera aliquid recipiant. (Concil. Andegavense, an. 1365. cap. 10.)

Ne Episcopus quidquam, vel sponte obtatum, ne exiguum quidem a Secretario, Scribisve dona accipi, aut capi ullo nomine patiatur. (V. Concilium Mediolanense, an. 1579. III. Part. tit. 14.)

Addi potest quartum temporalis Episcoporum juris genus, quod olim locum habebat, quodque Concilia, tamquam abusum longe maximum abrogarunt. Ejusmodi erant jura, quæ Episcopi, investituræ specie, ad Vicerii perpetui mutationem quamlibet exigebant. Ejusmodi quoque jura erant, quæ Episcopi sibi arrogabant, vel ut Ordines tribuerent, vel ut justitiam redderent, vel ut beneficia conferrent, vel ut peccata tolerarent, vel ob sanctum Chrisma, vel ob Ecclesiarum dedicationes, vel ob tituli mutationes, & translationes, vel ob matrimonialium enuntiationum redemptionem, &c.

Decrevimus . . . ut nullus Episcoporum, vel Ministrorum ipsorum deinceps pro distributione sacrorum Ordinum, pro dedicatione sanctæ Ecclesiæ, seu pro acceptatione sacri Chismatis, vel pro immutatione titulorum, aliquid exigere præsumat. (Concil. Aquisgranense, an. 836. can. 5.)

Si quis Episcopus fornicationem Præbyterorum, Diaconorum, seu Subdiaconorum, vel crimen incestus in sua Parochia, precibus, vel pretio interveniente, consenserit, vel commissum, sibique compertum auctoritate sui officii non impugnaverit, ab officio suspendatur. (Concilium Romanum, ann. 1078. canon. 11.)

Prohibemus etiam, ne Prælati, vel eorum Ministri, ratione sigilli, aliquid exigant pro iustitia simplici exhibenda, neque pro iustitia facienda, vel acceleranda; neque pro redemptione procuratorum, quæ eis ratione visitationis debentur, aliquid exigant, ubi nec per se, nec per alios visitationes faciunt; nec defunctos excommunicatos. in quibus signa pœnitentiæ non comparuerunt, pro pecunia sepeliant, vel absoluant; Et ne cum fornicariis, Sacerdotibus, vel clericis peculiariter componant; Et ne beneficiis ordinandis, propter pecuniam, quominus ordinentur, indulgeant. (Concil. Parisiense, an. 1212. can. 13.)

Statuimus etiam . . . ne ab excommunicatis pœna tantum pecuniaria exigatur, nulla pœna spiritali inflicta; Et ne quod exigatur pro redemptione edictorum illorum, quæ debent per tres dies solemnes fieri ante dispensationem. (Can. 14.)

§. IX.

De Episcoporum officiis, Et obligationibus.

I. **E**piscoporum prima functio, ut primum, & præcipuum officium est prædicatio. Huic facere debent satis ipsi per se, nisi legitime impediti sint; ac tum quidem suas vices viris demandent, oportet, qui gravi huic, ut per est, obeundo muneri pares sint: Quia vero Christianæ Reipublicæ non minus necessaria est prædicatio Evangelii, quam lectio, & hoc est præcipuum Episcoporum munus; statuit, Et decrevit eadem sancta Synodus, omnes Episcopos, Archiepiscopos, Prælatos, Et omnes alios Ecclesiarum Prælatos teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum Jesu Christi Evangelium. Si vero contigerit Episcopos, Et alios prædictos legitimo detineri impedimento, juxta formam generalis Concilii, viros idoneos assumere teneantur ad hujusmodi prædicationis officium salubriter exequendum. (Concilium Tridentinum, sess. 5. cap. 2. de Reformat.) Idem Concilium in sess. 24. cap. 4. & 7. de Reformat. super eodem argumento versatur.)

Prædicationis munus Episcoporum est præcipuum, quod in suis Ecclesiis per se debent exequi; sin legitime impediti fuerint per eos, quos ad prædicationis munus assumunt. (Con-
cili-

cilium Bituricense, an. 1584. tit. 3. de Prædicat. & exposcit. verbi Dei.)

Episcopi proprium est docere; id, quoad ejus facultas, negotiaque ferent, frequentius præstare conabitur. (Concil. Tolosanum, an. 1590. cap. 5. de Concionatoribus.)

Misit Deus Apostolos in universum mundum, ut prædicarent Evangelium. . . His vero, cum successerint Episcopi in dignitate, ita etiam eos sequuntur in munere. Ideo per se ipsos, nisi legitime impediti, verbum Dei, tam in civitate, quam per totam diocesim, populo nuntiant. (Concil. Narbonense, anno 1609. cap. 4. de verbi Dei prædicatorib.)

2. Alterum Episcoporum officium est, sermones suos ad regulas exacta agendi ratione, vitæ sanctitate, non intermisso præstantiorum & dignitatis, qua insigniti sunt, & eminentiæ respondentium virtutum exemplo facere: *Sollicite studeat unusquisque Episcopus gregem sibi commissum sacra prædicatione, quid agere, quidve vitare debeat, informare; & ipse Episcopus vita, habitu, forma, & conversatione sancta, suis sit subjectis exemplum, ut juxta dominicam vocem: videant opera ejus bona, & glorificent patrem Deum; qui in cælis est. Ut de vita, & religione sua unusquisque (Episcopus) tam in conversatione sua, quam etiam in habitus, & vultus, ac sermonis gravitate, talem se domi, forisque, & suis extraneis exhibere studeat, ut maturitate morum; & repudiatione omnium levitatum, ac vanitatum, omnibus sibi adherentibus; sequæ intuentibus formam disciplinæ, & verecundiæ, ac modestiæ infundat.* (Concil. Turonense, an. 813. can. 4.)

A Capite igitur, hoc est, a Prælatibus, & Episcopis, qui velut civitas supra montem, & lucerna super candelabrum, & tanquam speculatores in domo Domini positi, cæteris reducere tenentur; ex quorum conversatione, vita pariter, & doctrinam pendere dignoscitur cæterorum salus, directio, atque forma; statutus, & ordinatus; ut omnes, & singuli hujus provinciæ, Archiepiscopus, & Episcopi, eorumque successores, vitæ munditiæ, morum gravitate, & conversationis exemplo, opere pariter, & sermone, omnibus viribus suis decreta Apostolicæ regulæ, quæ in consecratione sua professi sunt, & ea, quæ in divinis Scripturis,

ris, canonibus, & juribus de Episcopis, statuantur, diligenter videant, relegant. & observent. (Concil. Senonense, an. 1485. art. 2. cap. 1. de Episcop.)

Episcopi in specula constituti, & supra montem positi, sicut debent omnium inferiorum actiones inspicere, ita meminerint se omnium aspectui exponi, nec posse abscondi; propterea & in suis promotionibus, & in conversatione vitæ oportet ipsos esse irreprehensibiles, ut de aliorum provisionibus, & gestis possint efficacius censuram agere, omnibus præluere, ac bonorum operum exemplum præbere. . . . In primis ergo, quod est præcipuum prædicandi genus, ita mores suos componant, ut cæteris ab eis pietatis, frugalitatis, modestiæ, continentiæ, & humilitatis, quæ nos tantopere commendant Deo, exempla petere possint. Quoniam omnis Pontifex ex hominibus assumitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & Sacrificiis; Episcopi si non quotidie, studeant tamen omnibus diebus dominicis, ac festivis missam celebrare, Ecclesiæ suæ cathedralis, quam frequentissime officiis præesse, & præesse . . . sint Episcopi modesto cum dignitate vestitu, mensa, familia, ac frugati vitæ contenti; atque in toto vitæ genere, ut tota domo caveant, ut quid appareat, quod a sancto hoc instituto sit alienum, quod simplicitatem, ac vanitatum contemptum præ se ferat. (Concil. Rothomagensis, an. 1581. tit. de Episcopis, & Capitulis.)

Cum vitæ Episcopi forma, & exemplum totius gregis esse debeat, ut accurate uterque Apostolus præcipit, in primis eos curare oportet, qui hoc sacrum Ministerium suscipiunt, ut ita sobris, caste, ac pie vivant, moresque suos omnes componant, ut reliqui ab eis virtutum, & bene vivendi exempla petere possint. (Concil. Burdigalense, an. 1583. tit. 16. de Episcop.)

3. Episcopi per peculiare pietatis studium, & plusquam vulgarem de Dei gloria, de divino cultu, de animarum salute sollicitudinem emovere debent: Decrevimus, juxta sanctæ Ecclesiæ canonum constitutionem, ut Episcopi assidui sint in lectione, & scrutentur mysteria verborum Dei; quibus in Ecclesiæ doctrinæ fulgore splendeant, & verborum Dei alimentis animas subditas satiare non cessent . . . & prædicatione assidua plebem admoneant, & falce justitiæ a credentium mentibus vi-

tiorum spinas eradicent, & verbi Dei semine agros, nempe mentes eorum ad fecunditatem perducant. (Concil. Cabillonense, an. 813. can. 1. & 2.)

Optandum est, ut ii, qui Episcopale Ministerium suscipiunt, quæ suæ sint partes, agnoscant; ac se non ad propria commoda; non ad divitias, aut luxum, sed ad labores, & sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligant. (Concil. Tridentinum, sess. 25. cap. 1. de Reform.)

Primo Episcopi sibi, & gregi attendentes, in omnibus, ut est Apostoli præceptum, laborent, ac Ministerium suum impleant, cunctaque ad Dei voluntatem administrare vigilanter studeant, constanti virtutum Episcopatum officio. In oratione, sanctisque meditationibus cum eas frequentes esse oporteat, certam sibi horam quotidie sumant, quam in contemplationum divinarum studia, exercitationeque, attentissimis religiosæ mentis cogitationibus ponant. Qua ratione non sibi ipsis tantum divini luminis illustrationem deprecant, sed etiam pro fidelibus suæ curæ commissis humiles preces fundant, eorum peccata deplorando; pioque gemitu, & religiosa supplicatione Deum orando, ut disjunctis peccatorum nubibus, pluviam, & rorem suæ divinæ gratiæ, ac misericordiæ effundat in hæreditatem, & agrum Ecclesiæ suæ Quæ ipsi possunt, ac debent ad spiritualem curationem, & gubernationem, divinumque cultum spectantia, hæc per se in primis præstare studeant. (IV. Concil. Mediolanense, an. 1576. Part. III. tit. 1. de Episcopis.)

Cum in Episcopos, velut supra montem positos, omnium oculi conjecti esse soleant; hortamur illos, ut Episcopi esse, quam dici malint, invigilentque diligenter juxta nomen suum gregibus suis, & lupos ab ovili pro virili arceant, murum, ac sepem pro populo se interponant, ac divinis officiis sapissime intersint, remque sacram omnibus solemnibus diebus faciant, aliis vero, præsertimque dominicis, ac festis, quam frequentissime poterunt. In correctionibus autem eum modum teneant, ut nec disciplinam sine misericordia, nec misericordiam sine disciplina reliquisse videantur, sed sit in eis iusto consulens misericordia, & pie sæviens disciplina, cum plus agat aliquando erga corrigendos

dos benevolentia, quam nimia severitas, plus cohortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas. Non sint appetentes vindictæ, sed eam Domino relinquunt; contenturque sibi morum suavitate, ac vitæ probitate omnium conciliare animos, & studio cum Dei gratia efficere, ut possint pusillanimes consolari, pios cohortari, & eos, qui contradicunt, arguere. (Concil. Remense, an. 1483. tit. de Episcopis.)

Quemadmodum ergo Episcopi dignitate, & prærogativa cæteros præcellunt, iisque primi honores debentur; ita omni vitæ sanctitate, ac morum integritate, strenua in exercendis suis officiis cura, sustinendisque suorum Episcopatum, quæ angelicis humeris etiam formidanda sunt, oneribus, assiduis vigiliis, indefesso labore, alacri studio, summa diligentia debet superare, ac caute curare, ne a recta vivendi via, & officii sui ratione defleant. (Concil. Turonense, an. 1583. tit. de Episcopis.)

Quos in custodia sanctuarii excubare iussit, speculatoresque domus suæ præfecit Dominus, eos aut incuria desidere, aut inertia dormire ut turpissimum, ita perniciosissimum est. Id id igitur Episcopi, quæ maxima poterunt diligentia, incumbant, ut creditos sibi populos conservent, errantes in viam reducant, perditos requirere, & recuperare possint . . . Missam, quam poterunt frequentissime, dominicis vero, festisque diebus semper celebrent: quoque magis populum exemplo profuturo adjuvant, non in privatis ædibus, aut extra Ecclesiam, sed in Oratoriis divino tantum cultui dedicatis Missam celebrent . . . faciles advenientibus se præbeant . . . eumque modum audiendis, alloquendis, adjuvandisque omnibus adhibeant, ut homines non eorum magis humanitatem diligere, quam gravitatem venerari possint. (Concil. Tolosanum, an. 1590. cap. 1. de Episcopis.)

Constituit Deus Apostolos, quibus succedunt Episcopi, qui quasi in altissima Ecclesiæ constituti arce invigilare debent super gregem, & in custodia sanctuarii excubare. Videant igitur, ne aut incuria, aut inertia dormitantes aliquid damni patiantur subditi, curentque, & solliciti sint, de credito sibi populo errantes in viam reducere, perditos requirere, & recuperare co-

nentur. Id vero fiet, si actiones proprias ad petram, qui Christus est, allidentes, quod in ipsis ex humana infirmitate sordidum fuerit, mundaverint; sicque multo liberius festucas, quas viderint in aliorum oculis, amovebunt, non pertimescentes, ne sibi dicatur: Frater, amove prius trabem, quæ in oculo tuo est. Primum igitur in sanctis meditationibus, & orationibus frequenter . . . in quibus Deo non pro se tantum, sed pro fidelibus sibi commissis preces fundat humiliter; ut quod in ipsis confractum, divina bonitate alligetur; quod languidum est, sanetur; perditum reparetur, quod bonum est, conservetur . . . singulis diebus festis, & dominicis in choro divinis officiis, saltem Missæ, & Vesperis intersint . . . se faciles advenitibus præbeant, præsertim vero conquerentibus de injuriis receptis, denuntiantibus ex charitate defectus subditorum quorumcunque, & pauperum miseras, vel infirmorum dolores declarantibus, quibus paternæ dilectionis provideant; ut egentibus largas elemosynas concedant, inimicos concilient, infirmos visitent petentibus maxime consilium dent, & afflictos benigne consolentur . . . frugali mensa, & mediocri suppellectile contenti sint Episcopi; atque in reliquo vitæ genere mediocritatem sectentur, caveantque, ne quod in tota familia ab hoc sancto instituto alienum appareat, quodque simplicitatem, pietatem, divini cultus ardorem, & vanitatis, mundique contemptum non præ se ferat. Quos habebunt domi clericos, non nisi clericali, & decenti habitu uti permittant, illosque non retineant, nisi sint bonæ existimationis. Opera misericordiae frequenter exerceant; ut sancta conversatione quasi Episcoporum testes sint, & imitatores. (Concilium Narbonense, an. 1609. cap. 26. de Episcop.)

4. Ei legi subsunt Episcopi, ut copiosas elemosynas erogent, & hospitalitatem, perinde ac cætera omnia misericordiae opera exerceant: Peregrini, & pauperes conviva sint Episcoporum; cum quibus non solum corporali, sed & spiritali reficiantur alimento. (Concilium Turonense, anno 813. can. 6.)

Episcopi quidem maximam curam, & sollicitudinem circa pauperes habeant, & res Ecclesiasticas Ecclesiis collatas cauta
cir-

circumspectione dispensent, quasi Dei Ministri, non quasi turpis lucri spectatores; illisque ita utantur, non ut propriis, sed ut sibi ad dispensandum commissis. (Can. 10.)

Inquirat autem studiose de pauperibus suae Parochiae, (Parochus) praesertim puellis nubilibus, de viduis, orphanis, pupillis, aegrotis, senio confectis, aliisque personis temporali, vel etiam spiritali misericordia indigentibus; quibus & ipse pro viribus opitulari, & alios suo exemplo, & hortatu ad id officium incitare studeat. Praecipue vero de iis omnibus saepe certiores faciat Episcopum, ut, qui communis eorum pater est, iisdem paternam curam, & pietatem, quacunque poterit ratione, praestet. (Concil. Mediolanense, an. 1565. tit. 28.)

Eleemosynis dandis promptus ita sit (Episcopus), ut praeter illas, quas per eleemosynarium, aliosve largiri solet, etiam misericordiae visceribus indutus, manu sua in pauperes Episcopali liberalitate conferat. (Quartum Concilium Mediolanense, an. 1576. Part. III. tit. 1. de Episcopis.)

Episcopi videant, ne de redditibus Ecclesiae consanguineos, familiaresve ditent; sed si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuunt, nec, eorum causa, bona Ecclesiae distrabant, & dissipent, sed, ut boni dispensatores, sicut animarum, ita rerum Ecclesiasticarum parati sint Deo, & omni poscenti rationem reddere. (Concil. Rothomagense, an. 1581. tit. de Episcopis, & Capitulis.)

Ad Episcopos spectat etiam pauperum, & miserabilium personarum paternam curam gerere. (Tit. de Episcoporum Officiis.)

Caveant diligentissime (Episcopi), ne de Ecclesiae bonis propinquorum facultates augeant, nisi ad eorum levandam inopiam, si penuria laborent; videantque, ne, pauperum loco, assentatores, mimos, & id genus perditos homines mensarum habeant affectas, vel equos, canes venaticos, & aves alant; ne vellicationis potius, quam villicationis aliquando reddant rationem. (Concil. Remense, ann. 1583. tit. de Episcopis.)

5. Debent etiam Episcopi assidue suis in dioecesibus residere, easque visitare. *Vide RESIDENTIA, & VISITATIO EPISCOPALIS.*

§. X.

De Episcopis coadjutoribus.

Coadjutoriae in beneficiis, & peculiariter in Episcopatibus, cum futurae successionis jure, cum Ecclesiae veteri disciplina pugnant: *Nulli viventi Episcopo alius superponatur, aut superordinetur Episcopus, nisi forsitan in ejus locum, quem capitalis culpa dejecerit, (can. 12.)* inquit Aurelianensis quinti Concilii Patres, quod ann. 549. habitum fuit. Verum e posteriorum saeculorum disciplina coadjutoriae cum futura successione permittae sunt, cum iustae iis causae subsunt, ut urgens necessitas, aut evidens utilitas: *In coadjutoriis quoque cum futura successione idem post hac observetur, ut nemini in quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis permittantur. Quod si quando Ecclesiae cathedralis, aut Monasterii urgens necessitas, aut evidens utilitas postulet Praelato dari coadjutorem; is non alias cum futura successione datur, quam hac causa prius diligenter a sanctissimo Romano Pontifice sit cognita, & qualitates omnes in illo concurrere certum sit, quae a jure, & decretis hujus sanctae Synodi in Episcopis, & Praelatis requiruntur; alias concessiones super his factae subreptitiae esse censeantur. (Concil. Trident. sess. 25. cap. 7. de Reform.)*

Statuit Fagnanus, eam Tridentino Concilio mentem esse, ut coadjutorias pro Episcopatibus, & Abbatibus tantum permittat; ejusmodi est etiam Galliarum mos, ubi non feruntur coadjutoriae, nisi in beneficiis consistorialibus, ad quae Rex nominat, nunquam vero, quoad aliorum generum beneficia, cujusmodi praebendae, Prioratus, Paroeciae, & Capellae sunt. Articulus 3. sanctionis Januarii expressus in hanc rem est. (Monumenta Cleri, Tom. II. pag. 353. & 367.)

§. XI.

De Episcopis in partibus Infidelium.

Episcopi in partibus Infidelium ita nominantur, quia eorum diœceses in Infidelium regionibus sunt. Iidem nuncupantur etiam Episcopi *titulares*, quia peculiaris iis titulus in ordinatione tribuitur, tametsi nullum reapse possideant, nec nisi Episcopali charactere insigniti sint, quin ipsis uila diœcesis adsit. Id ergo Episcopis in partibus, seu titularibus ortum præbuit, quod, cum christianæ Regiones in Infidelium manus incidissent, haud destitutum est earum Regionum urbibus Episcopos, quos prius obtinebant, nominari; usui fuere deinceps hi tituli ad Episcopos, quin iis Ecclesiæ traderentur, uti, Papæ nuntios, & Vicarios Apostolicos penes hæreticos, aut in remotis missionibus ordinandos.

Extat, quoad Episcopos in partibus, Clementis Papæ V. decretum, allatum in Clementinis, lib. 1. tit. 3. *de Electione, & Electi Potestate*, cap. 5. quod incipit: *In plerisque*. Extat & aliud Tridentini Concilii, sess. 14. cap. 2. *de Reform.* his verbis conceptum: *Et quoniam nonnulli Episcopi Ecclesiarum, quæ in partibus infidelium consistunt, clero carentes, & populo christiano, cum fere vagabundi sint, & permanentem sedem non habeant, non quæ Jesu Christi, sed alienas oves inscio proprio Pastore quærentes, dum per hanc sanctam Synodum se pontificalia officia in alterius diœcesi, nisi de loci ordinarii expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantum, exercere prohibitas vident, in legis fraudem, & contemptum, quasi Episcopalem cathedram in loco nullius diœcesis sua temeritate eligunt, & quoscunque ad se venientes, etiam si suorum Episcoporum, seu Prælatorum litteras commendatitias non habeant, clericali charactere insignire, & ad sacros etiam Presbyteratus ordines promovere præsumunt; quo plerumque fit, ut minus idonei, & rudes, ac ignari, & qui a suo Episcopo tamquam inhabiles, & indigni reiecti fuerunt, ordinati, ut divina officia peragere, nec Ecclesiastica Sacramenta recte valeant ministrare; nemo Episcoporum, qui titulares vocantur,*
etiam si

etiamſi in loco nullius diœceſis, etiam exempto, aut aliquo Monafterio cujuſvis Ordinis reſederint, aut moram traxerint, vigore cujuſvis privilegii ſibi de promovendo quocumque ad ſe venientes pro tempore conceſſi, alterius ſubditum, etiam prætextu familiaritatis continuæ, vel commenſalitatatis ſuæ, abſque ſui proprii Prælati expreſſo conſenſu, aut litteris dimiſſoriis, ad aliquos ſacros, aut minores Ordines, vel primam tonſuram promovere, ſeu ordinare valeat; contra faciens, ab exercitio pontificalium per annum, taliter vero promoti, ab executione Ordinum ſic ſuſceptorum, donec ſuo Prælato viſum fuerit, ipſo jure ſint ſuſpenſi.

Concinit huic decreto Gallicana Jurisprudencia; per eam Episcopi *in partibus* ad coetus cum Prælatiſ cæteris non vocantur; & cum eos ibidem audiri neceſſe eſt, iisdem ſedes ſeorſim ab Episcopis cæteris datur, niſi forte ſint coadjutores cum futura ſucceſſione, aut Suffraganei Episcoporum, qui ſuis obeundis functionibus inepti ſunt, aut ipſi veterani Episcopi ſint, qui ſe Episcopatu abdicarunt. (Monumenta Cleri, Tom. II. pag. 325. & 326.)

§. XII.

De Episcopis Religioſis.

I. Religioſos Episcopos non amplius afficit eorum quidpiam, quæ cum Episcopatus oneribus, & functionibus ſtare non poſſunt, cujuſmodi ſunt ſolitudo, ſilentium, vigiliæ, jejunia, abſtinentiæ, quibus impedirentur, ne ſuis peculiaribus obligationibus ſatiſfacerent; non proinde tamen liberantur a continentiæ voto, vel ab iis regulæ ſervandis legibus, quæ cum eorum præſenti ſtatu conjungi poſſunt. Idem judicium de paupertatis voto ferendum eſt; ut illud nempe religioſus Episcopus, quantum quidem in eo fuerit, ſervare debeat, ad religioſam ſimplicitatem, quam proxime poteſt, accedens, bonisque, quorum adminiſtratione gaudet, non aliter utens, quam Conciliorum, Eccleſiæque mens, & regulæ poſtulant.

a. Quam-

2. Quamvis, absolute loquendo, religiosi Episcopi ab edito obedientiae voto soluti non sint, eos tamen suorum Ordinum regularibus Superioribus obedire non amplius necesse est, qui ob dignitatem, qua insigniti sunt, eorum inferiores esse desinunt. (S. Thomas, 2. 2. quæst. 185. art. 8.)

3. Ex consuetudine, quæ generatim in Galliis obtinet, religiosus, licet Episcopus evaserit, impar tamen successioni est. Consuetudo hæc, inquit Redactor Monumentorum Cleri, non est canonico juri consentanea, ex quo Episcopus, qui religiosus fuit, succedit, Ecclesiæ suæ nomine, in parentum, aliorumque consanguineorum bona: *Statutum est, Et rationabiliter secundum sanctos Patres a Synodo confirmatum, ut Monachus, quem Canonica electio a jugo regule Monasticæ professionis absolvit, Et sacra ordinatio de Monacho Episcopum facit, velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea jure vindicandi habeat potestatem.* Canon hic, qui Althemienfis in Germania Concilii, ann. 916. seu 917. seu 918. habiti est, insertus fuit Gratiani Decreto, Part. II. causa 18. quæst. 1.

4. Addit idem canon, Episcopos religiosos posse in suæ Episcopalis Ecclesiæ favorem testari, eique bona relinquere, quæ suis parimoniis, vel aliter, postquam ad Episcopatum promoti sunt, acquisierunt: *Ad Altare, (id est, Ecclesiam) ad quod sanctificatur, Et titulatur, secundum sacros canones, restituat.* Non magis congruit huic Canonici juris discretioni Gallicana jurisprudentia, e qua scilicet religiosi Episcopi successio ad ejus hæredes naturales, aut consanguineos pertinet, eamque seu Monasterium, in quo is professionem edidit, seu Ecclesia, cui præfuit, sibi vindicare non possunt. Verum „optandum esset, inquit Hericourtius, ut „hanc canonicam jurisprudentiam Galli, quod ad religiosos „Episcopi successionem attinet, sequerentur. „ Et sane P. Marionus Præmonstratensis optime probavit in opere, cui titulus, *Abbas Religiosus consecratus Episcopus*, (impressum fuit Opus hoc Luxemburgi, apud Chevalerium, an. 1739.) quemadmodum consanguineis religiosus Episcopus non succedit,

cedit, ita non magis hos, sed Ecclesiam, & pauperes debet eadem succedere.

Cætesum nobis videntur ea Althemienſis Concilii verba: Monachus, quem canonica electio a iugo regulæ monaſtica, & profeſſionis abſolvit; cum S. Thomæ doctrina, quoad Episcopos religioſos, conciliari poſſe, ſi dicatur, Concilium nolle de regulæ capitibus loqui, quorum executioni cum Episcopatus dignitate, & functionibus copulari poteſt.

EQUES. Tribuitur id nominis omnibus generatim equeſtrium ordinum membris, ſeu militares tantum, ſeu militares, & regulares, ſeu religioſi ſimul Ordines ſunt. Omnium, qui militares ſimul, & religioſi ſunt, Ordinum celeberrimus eſt Melitenſium equitum Ordo, qui edunt conſueſta tria paupertatis, caſtitalis, & obedientiæ vota. *Vide* RELIGIOſI, & TEMPLARI.

EREMITA, ANACHORETA. Designat id nominis plerumque hominem, qui in ſolitudinem, ut melius Deo vacaret, extra mundi commercium, ſeceſſit. Distinguuntur Eremitarum genera duo; alii quidem alicui regulæ ab Eccleſia approbatæ, ſub peculiari Superiore, addiſti ſunt; non ita cæteri, qui tantummodo habitum geſtant, quem pro ſuo ipſorum arbitratu deferere poſſunt. Prioris generis Eremitæ in religioſorum numero ſunt, & clericaturæ privilegiis gaudent; qui vero ad poſterius genus ſpectant, ejusmodi non ſunt, nec iſdem privilegiis fruuntur; poſſunt hi bona proprietatis titulo poſſidere, in hæreditatem ſuccedere, & teſtari. S. Paulo, in inferiore Thebaide nato, Eremitarum primi nomen tribuitur, vel ſolum, quia in hoc vitæ genere excelluit, qui ante eum Eremitas extitiſſe contendunt, vel quia Eremiticæ vitæ pater, & fundator reapse fuit, ut vulgo creditur.

Bona, & excellens ſuapte natura Eremitica profeſſio eſt, eamque contra jus, ſæpe hæretici penitus damnant. Sanctorum Patrum libri ſingularibus ejus laudibus reſerti ſunt. Eorum bene multi ſuæ vitæ partem in ea tranſegerunt, ejusque tantum abusus ſemper Eccleſia vituperavit, eos

vagos Eremitas in Conciliis impetens, qui ab una in aliam regionem, quin ullo in loco confisterent, discurrebant, pre-textentes se perfectiorem vitæ statum quærentes nullibi conspici.

Subemus eos, quos in cellulis propriis reclusos sanctæ vitæ ambitio tenet . . . quietos Dei auxilio, & nostro favore tutos excipere; illos vero, quos in tali proposito ignavia impulit, non prudentiæ cognitio deputavit, quosque nulla vitæ dignitas ornat, sed (quod est deterius) & ignorantia sædat, & morum exsecratio turpat, decernimus ab his abjici cellulis, atque locis, in quibus aut feruntur vagi, aut tenentur inclusi; atque ab Episcopis, sive Rectoribus Monasteriorum, ex quorum congregatione fuerunt, vel in quorum vicinitate consistunt, in Monasteriis omnino deputentur. Deinceps autem, quicumque ad hoc sanctum propositum venire disposuerint, non aliter illis id labitur assequi, neque hoc antea poterunt adipisci, nisi prius in Monasteriis constituti, & secundum sanctas Monasteriorum regulas eruditi, & dignitatem honestæ vitæ, & notitiam poterunt sanctæ promovere doctrinæ. Illos autem, quos tantum extrema vesania occupavit, ut incertis locis vagi, atque morum depravationibus inhonesti, nullam prorsus, nec stabilitatem sedis, nec honestatem mentis habere extiterint cogniti, quicumque ex Sacerdotibus, vel Ministris vagantes repererit, aut, si fas est, in propriis locis cœnobio suis Rectoribus eos reformet; aut, si difficile est, pro sola honestate, vigore suæ potestatis, erudiendos inclinet. (IV. Toletanum Concilium, an. 646. can. 5.)

Eos, qui dicuntur Eremitæ, qui quidem nigris vestibus induti, & capite comati urbes obeunt, & cum viris secularibus, et mulieribus versantur, & propriæ professioni faciunt injuriam, statuimus, si elegerint quidem tonsis comis reliquorum Monachorum amictum suscipere, eos in Monasterio constitui, & inter fratres referri. Quod si hoc non elegerint, ex urbibus expelli, & solitudines habitare, ex quibus sibi etiam dominationes confingere.

EVANGELIUM; græca vox, quæ bonum nuntium significat, sumiturque pro Christi Domini doctrina, quæ in Evangelio

gelio continetur, & pro Libro ipso, qui hanc doctrinam continet. De Evangelii lectione passim in Conciliis sermo.

Quod in Sabbatis Evangelia cum aliis Scripturis legantur. (Laodicense Concilium, can. 16.) Sabbatum Græci perinde, ac dominicam diem celebrant, non quoad cessationem a servilibus operibus, sed quoad divinum officium. Hanc ob causam Laodicensis Synodus in Sabbati, æque atque in dominicæ diei officio Evangelium legi vult.

Evangelia deinceps placuit catechumenis legi apud omnes provinciarum nostrarum Ecclesias. (Concil. Arausicanum, an. 442. can. 18.)

Acolythi græce, latine ceroserarii dicuntur a deportandis cereis, quando legendum est Evangelium, aut Sacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad fugandas tenebras, cum Sol eo tempore rutillet, sed ad signum lætitiæ demonstrandum; ut, sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur, de qua in Evangelio legitur: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. (Concilium Aquisgranense, anno 816. cap. 5.)

Statuimus item, ut non nisi ordinati legitime ad sacros Ordines, Epistolas, vel Evangelia legant, induti vestimentis sacerdotis. (Concil. Colonense, an. 1310. cap. 11.)

Eucharistia definitio.

EUCCHARISTIA, nempe, gratiarum actio, & bona gratia. Ita nuncupatur novæ Legis Sacramentum, quod Christum Dominum reapse continet. Dicitur *gratiarum actio*: quia Christus Dominus illud instituens Deo gratias egit, & quia hoc idem præcipuum adjumentum est, quod nos ad gratias Deo per Christum ipsum reddendas adhibere possimus. Ita ergo Eucharistia est novæ Legis Sacramentum, quod sub panis, & vini speciebus, continet Christum Dominum prorsus integrum, videlicet ejus divinitatem, ejus animam, ejusque corpus, ad spiritalem Christiani hominis refectionem, ex ipsius Christi Domini institutione.

Eucharistiæ materia.

Eucharistiæ necessaria materia, sine qua valide consecratio fieri non potest, est panis e tritico, seu frumento, & vinum ex vite, quæ duo selegit ipse Christus Dominus, tum quia panis, & vinum, quæ corpus nutriunt, aptissima sunt ad significandum effectum carnis, & sanguinis Christi Domini, quibus nutritur animus, tum quia hæc ipsa probe faciunt, ut fideles intelligant se non debere inter se nisi cor unum, & animam unam habere, quoniam non conficiunt, nisi unum, idemque corpus, quemadmodum plura tritici grana non nisi unum, eundemque panem, & racemi grana plura non nisi unum, idemque vinum conficiunt.

Ut panis esse possit valide consecratus, Sacerdoti consecratori sit physice, & moraliter præsens, oportet: necesse nimirum est, ut panis hic prope Sacerdotem sit, & Sacerdos sciat, percipiatque actualiter, ut ajunt, seu virtualiter, panem, quem demonstrat, pronuntians pronomen demonstrativum *hoc*, a se non admodum remotum esse. Non opus est tamen, ut Sacerdos materiam videat, aut tangat, quam consecrare vult. Quamobrem Sacerdos cæcus panem, & vinum consecrare potest, itemque Sacerdos, qui probe videt, consecrare potest hostias in ciborio contentas, & vinum in tecto calice; quod postremum tamen qui faceret, peccaret; & consecratio, quamvis valida, esset illicita.

Sacerdos licite consecrare non potest, nisi tot panes, quot prudenter judicat, ante specierum alterationem, aut corruptionem, a fidelibus absumi posse: quia Eucharistiæ Sacramentum ad fidelium communionem institutum fuit. Panis quantitatem, quam Sacerdos valide consecrare potest, Christus Dominus non definiit; adeoque putant Auctores bene multi, se posse concludere, Sacerdotem posse valide consecrare totum panem, qui si moraliter præsens est, quantumvis magna sit ejus quantitas. Nos vero censemus, hand Sacerdoti liberum esse valide consecrare pro arbitrato, & prout eidem libuerit. Ergo, ut Sacerdos valide consecret, oportet

oportet, 1. ut ipse sit *in debitis circumstantiis*, videlicet, in circumstantiis a Christo, & ab Ecclesiis præscriptis, quæ non sunt aliæ, quam celebratio ipsa sacrificii Missæ, quandoquidem nunquam Christi Domini Corpus, & Sanguis, nisi in hoc sancto, divinoque Sacrificio consecrata fuere. Oportet, 2. ut Sacerdos representet Ecclesiam, cujus in conficiendo Eucharistiæ Sacramento, prorsus ut in Sacramentis cæteris considerandis, Minister est; itaque Sacerdos, qui in sacrificii actione ipsa, immensam panis quantitatem, quæ Altare, & proxima loca replevisset, consecrare vellet, Ecclesiam minime representaret; non sequeretur Ecclesiæ ipsius, aut Christi Domini mentem; sed potius religionem irridere velle censeretur, & quod inde consequitur, nec licite, nec valide consecraret. Nobis ergo videtur, eam Eucharistiæ Sacramentum fidelium communioni per institutionem addictum sit, non eam fuisse Christi Domini ejusdem divini institutoris mentem, ut Sacerdos, quam mallet, panis quantitatem valide consecrare posset, sed ab eo determinata fuisse hæc ipsa quantitas, si minus formaliter, & expresse, saltem implicite, & relate ad fidelium usum. Ut proinde Sacerdos, qui consecrare aggrediretur panis quantitatem, quæ evidenter, & immaniter hunc usum excederet, peculiarium, in quibus versatur, circumstantiarum ratione habita, non consecraret omnino: quia non censeretur tamquam Christi Domini, & Ecclesiæ Minister agere, sed tamquam irritor, & liturgo; talis esset, nostro quidem judicio, viculi Parochus, qui, non habens in sua Paroecia, nisi communicantes centum, qui semel tantum in anno communicarent, in eam abiret cogitationem, ut centum mille panes, aut etiam plures consecraret. Sibi quispiam facile persuaderet fanaticum hunc, delirumque hominem hanc enormem panis quantitatem valide consecrare?

Panis *azymus*, seu sine fermento, & panis fermentatus, seu cum fermento ad consecrationis validitatem perinde faciunt: quia panis *azymus* non est minus substantialiter panis, quam fermentatus, itemque fermentatus, quam *azymus*. Magis tamen congruere videtur *azymus* panis, tum

quia propius ad Christi Domini exemplum accedit, qui ad Eucharistiæ institutionem et usus est, quoniam hanc vespere vigiliæ suæ passionis instituit, quo scilicet tempore lex Judæos vetabat domū fermentatum panem habere, tum quia magnam aptius puritatem designat, quæ ad hujus Sacramenti participationem afforri debet.

Sunt et docti viri, qui panem fermentatum in Latina Ecclesia, per octingentos, & amplius annos, ad consecrationem usui fuisse contendunt; alique sunt, qui contra sentiant, propugnentque, panem fermentatum in ea nunquam usui fuisse, semperque adhibitum panem azymum, excluso quovis alio. Cardinalis Bona (*Lib. 1. Liturg. cap. 23.*) docet, Latinos promissæ pane azymo, & Græcos unice pane fermentato usus esse.

Vino parum aquæ in calicis consecratione miscendum est; at hæc aquæ mixtio non nisi de Ecclesiastico præcepto est, & quod inde consequens sit, aqua non est Eucharistiæ necessaria, sed solum accessoria materies; adeoque, sine hæc aquæ mixtione consecratio, quamvis illicita, valida esset.

Est, apprimè probabile, quin tamen de fide sit, aquam in Christi Domini Sanguinem, perinde ac vinum, mutari seu proxime, seu mediate, postquam scilicet primum in vinum mutata fuerit.

Cum Eucharistia ad salutem absolute necessaria non sit, consecrari nunquam licet cum materia dubia, cujusmodi est et ficali confectus panis; et consecrari potest, cum panis ex frumento, cui alterius generis granorum in parva quantitate, admixta essent; gravis, & notoria mixtio materiam dubiam, & quod inde consequitur, illicitam redderet.

Consecrari non potest, nisi panis ad ignem coctus, & naturali aquæ subactus; atque adeo panis ad solera coctus, aut aqua rosacea, aliove liquore subactus, non est consecrationis materia sufficiens; quia non est constitutus, & proprie dictus panis.

Valide consecratio perfici nequit, vel ex pane omnino corrupto, vel ex aceto, vel ex omphacio; et eadem potest valide perfici, quamvis illicitè ex pane, qui conquispi incipit.

pit, itemque ex vino, quod incipit acescere. Vinum dulce sufficiens est consecrationis materies, quia verum vinum est; absque necessitate tamen illud, ob impuritatem, adhiberi non debet. Consecrari valide, & licite potest e cujusque coloris vino, albo, rubro, &c. In dubio est, an valide ad consecrationem usui esse possit vinum gelu concretum; illudque proinde nunquam adhiberi debet; ac proinde si forte vinum in calice gelu concreverat, solvenda est glacies, calice prope ignem posito, aut linteis calidis involuto.

Consecrabatur olim vulgaris panis, quem fideles suppeditabant; & hoc ipso tempore in Græca Ecclesia consecratur panis Massa, quæ dividitur, ante consecrationem, in tot frusta, quot personæ sunt communionem suscepturæ, at, in Latina Ecclesia, post undecimi sæculi finem, parvi tantum rotundæ figuræ panes azymi licite consecrantur. Solum panis, aut vinum solum valide consecrari potest: at nunquam licite, quia duarum simul specierum consecratio divini juris est, ut Theologorum plerique censent. Aquæ cum vino mixtio Ecclesiastici præcepti est; tenetur ergo Sacerdos eam vino admiscere, at ea quantitate, quæ nunquam tertiam vini partem excedat. Si Sacerdos post consecrationem perpiciat se vino aquam non miscuisse, non amplius miscere debet; bene vero, si ante.

Determinata per Ministri intentionem esse debet materies; itaque Sacerdos, qui consecrare vellet hostiæ dimidium, quin illud designaret, non consecraret omnino; perinde res haberet, si ex hostiis undecim, quas haberet ob oculos, decem tantum consecrare vellet, quin eas determinaret; consecraret tamen, si ratus non adesse, nisi hostias decem, ea mente esset, ut universas, quæ aderant, consecraret; quamobrem omnis Sacerdos eo semper animo sit, oportet, ut omnes, & singulas hostias consecret, quæ super Altari in hunc finem existunt.

Si quid vitii, tum per ignorantiam, seu incuriam, tum per negligentiam, quoad Eucharistiæ materiem contigerit, errati poenitentiam Sacerdos; & Minister agere debent; is erat vetus Ecclesiæ mos; id etiam olim erat in more positum.

tum, ut pueris, qui in Ecclesia congregabantur, comedendi tribuerentur consecrati panes, qui post fidelium communionem supererant, nec necessarij ad ægrotantium communionem essent. Vigebat & mos comburendi consecratos panes, qui vitiiati penitus, corruptique comperiebantur, terræque tradendi eorundem cineres in loco Altari proximo; quod etiamnum in eadem facti specie faciendum est.

§. II.

De Eucharistiæ forma.

Eucharistiæ forma sunt Evangelica verba, per quæ panem in Corpus, & vinum in Sanguinem Domini nostri Jesu Christi Sacerdos consecrat; videlicet: *Hoc est Corpus meum: Hic est calix Sanguinis mei, novi, & æterni Testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* In his verbis est posita Eucharistiæ forma, quia Sacramentorum formæ id agunt, quod exprimunt; eademque Evangelica verba efficiunt, operantur, ac producunt transubstantiationem panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Christi Domini; quam clare exprimunt. Hæc omnia, & singula verba necessaria sunt necessitate præcepti: quia Sacerdoti, qui Missam dicit, Ecclesia mandat, ut ea ad unum omnia pronuntiet, eorumque nullum, sine peccato omitti, aut mutari potest; at non omnia necessaria sunt necessitate mediæ, quia aliquorum ex iis ommissio, aut mutatio non impediret, quominus valde consecraretur; etenim; i. inquit Sylvius, in *III. Part. q. 78. art. 2. ad 4.* verbi substantivi, *est*; ommissio consecrationis validitatem non impediret: quia verbum hoc subintelligitur, suppleturque per cæterorum verborum vim, e Græcorum, & Latinorum usu, qui illud interdum omittunt per elegantiam, & energiam quamdam. 2. Pronomen *istud*, cum demonstrativum sit, valide supplere potest pronomen *hoc*; non eadem est ratio pronominis *illud*; quia demonstrativum non est. 3. Si Sacerdos per ignorantiam, aut ositantiam, at bona fide diceret: *hic est corpus meum*; sumens *hic* pronomine instar, consecraret, quia sensus elocutionem suppleret; at si

sume

fumeret *hic* adverbii loco, non consecraret: quia hic adverbium non substantialem mutationem panis in Christi Corpus, sed tantum localem Christi in pane praesentiam significat; qui Lutheri error est. 4. Consecratio nulla esset, si Sacerdos diceret: *hoc est Corpus Christi*, quia non in persona Christi Domini loqueretur, & historiam referret, non actum; quem ipse ederet; perinde foret, si diceret; *fiat Corpus meum*, quia verba hæc substantialem mutationem non significant, nec item hæc: *ecce Corpus meum*; perinde pariter se res habet, si diceret: *hoc est caro mea*, quia *corpus*, & *caro* non sunt æquivalentia, *corpusque* plus dicit, quam *caro*. Sacerdos, qui diceret, *hic est sanguis meus*, pro *calix sanguinis mei*, valide consecraret; itemque, si omitteret sequentia verba, *novi, & æterni Testamenti*, &c. quia transubstantiatio sine his verbis satis exprimitur, & quia hæc ipsa verba in Græcorum Liturgia non adfunt.

§. III.

De Eucharistiæ proprietatibus.

1. **E**ucharistia adoranda est interna, externaque ratione, quia totum continet Christum Dominum, qui adorabilis est. ubicunque existit, quemque semper Ecclesia adoravit. Quod attinet, ad panis, & vini species, vel, ut vocant, accidentia, quæ post consecrationem remanent, illis non debetur Patriæ cultus, quia puræ tantum, putæque creaturæ sunt, Verbo, uti Christi Corpus, substantialiter non unitæ; iisdem tamen debetur religiosus cultus, adoratione proprie dicta minor, eique fere similis, qui Christi Domini vestibus, si præsentibus essent, præstaretur.

2. Christus Dominus in Eucharistia est, extra actualis communionis tempus, &c., quod inde consequitur, hoc sacramentum non usu solum, sed permanente re continetur; Ecclesia proinde omnibus retro sæculis Eucharistiam servavit, tum ut eam summi Pontifices ad diffitos Episcopos, tamquam communioni sigillum mitterent, quam cum illidem fovebant; tum ut eam fideles domum asportarent, qua privatim alerentur: tum ut eadem ad egrotantes ser-

retur; tum ut inserviret ipsa præsanctificationum Missæ quæ dicitur apud Græcos, jejunii diebus singulis, & apud Latinos semel in anno tantum, nempe majoris hebdomadæ feria sexta; ac solum servatis hostiis, quibus ad peculiare usum hos opus erat, quod supererat, comburebatur, aut pueris in Ecclesia congregatis comedendum tradebatur.

3. Eucharistia non est necessaria necessitate mediæ, quia baptisimus solus ad salutem sufficit; at necessaria est necessitate præcepti divini, & ecclesiastici, quoniam Christus Dominus, & Ecclesia communicandi legem adultis fidelibus imposuerunt.

S. IV.

De Eucharistiæ effectis.

Edit Eucharistiæ sacramentum præcipua effecta tria, quæ sunt, venialium peccatorum remissio, gratia, & gloria.

Eucharistiæ sacramenti effectus primus est venialium peccatorum remissio, non quidem proxime, sed per charitatis ferventes actus, ad quos homo per subsidia excitatur, quæ in Eucharistiæ gratiam a Deo accipit.

Ejusdem Eucharistiæ effectus alter est gratia, non ea sane prima gratia, quæ hominem ex impio justum efficit, sed secunda, quæ primam auget, roboratque; quæ nempe justum multo justiore reddit, quæ spiritaliter ejus, qui communicat, animum alit, quæ eum tam arcte Christo conjungit, & perficit, ut ipse de ejus vita vivat.

Egit etiam Eucharistia gloriam, æternamque vitam, prout jura, & subsidia peculiariter confert, ut ad eam perveniatur, quamvis impeccabilitatem non operetur.

Sanctæ Eucharistiæ effecta hæc non necessaria, & inseparabiliter, utrique simul speciei, sed promiscue, alterutri addita sunt: quia sub duabus speciebus communio non est simplicibus fidelibus necessaria, qui nempe sub una panis specie communicantes, tot gratias recipiunt, quot reciperent, si sub duabus speciebus communicarent, quoniam

Chri-

Christum Dominum totum ; omnium gratiarum fontem, recipiunt.

§. V.

Ad Eucharistiæ effecta dispositiones.

Dispositiones, ad Eucharistiæ effecta percipiendâ necessariæ, tum animum, tum Corpus spectant.

Animi dispositiones hæc sunt : exemptio ab omni lethali peccato, magna conscientie puritas, ardensque ineunda cum Christo unionis desiderium, cum omnium virtutum usu conjunctum ; ac dispositiones hæc plures, minusve perfectæ esse debent, prout crebrius, aut rarius ad communionem proceditur.

Corporis dispositiones in eo continentur, ut qui sacra mensæ se sistit, modestiam, sensum custodiam, gravitatem, obsequium, præ se ferat, & a media nocte jejunus sit ; ita scilicet, ut a nocte media, quæ communionis diem antecedit, ad susceptam communionem usque, nil sumptum fuerit, quod de more digeri possit, vel in alimenti, vel in potionis, seu medicinæ modum.

§. VI.

De Eucharistiæ Ministro.

Distinguitur Eucharistiæ minister duplex, consecrationis unus, dispensationis, seu distributionis alter.

Consecrationis ministri sunt soli sacerdotes, quia his tantum Christus Dominus consecrandi potestatem, & ordinem contulit, per hæc in Apostolorum persona, ad eosdem verba : *Hoc facite in mei memoriam.*

Presbyteri, & Episcopi, ut consecrationis, ita etiam dispensationis Eucharistiæ ordinarii ministri sunt. Hujus dispensationis ministri olim erant etiam diaconi, & adhuc extra ordinem esse possent, si forte Parochus, qui Viaticum ad ægrotantem deferre ipse non posset, aut perficere, ut ab alio presbytero deferretur, id officii diacono demandaret.

Inferio-

Infeniores olim clerici, & simplices laici Eucharistiam sibi mutuo administrabant, & ad alios ferebant. Eam viri quidem super nuda manu suscipiebant, ipsique sibi in os ingeriebant, seu dein in Ecclesia, seu domi, quibusdam in casibus; feminæ vero se & ipsæ communicabant, cum hoc discrimine, quod saltem alicubi, ut in Gallia, & Africa, non super nuda manu perinde, ac viri, sed super manu albo linteo, *dominicali disco*, tacta Eucharistiam suscipiebant.

S. VII.

De Eucharistia subjectis.

Per Eucharistia subjectum intelliguntur peculiare persone, quæ eam suscipiendi capaces sunt. Olim Eucharistia Græci, itemque Latina Ecclesia infantibus tribuebatur. Usus hic, qui apud Græcos adhuc subsistit, a decimo secundo sæculo apud Latinos desit. Is est Latina Ecclesia præscriptus mos, ut ne pueris Eucharistia tribuatur, nisi postquam ad discretionis ætatem pervenerunt. Ætatem hanc Ecclesia, non definit, ad juris apices; ea quidem relictæ est pastorum prudentiæ, qui pueros ad Eucharistiæ participationem admittere debent, cum bene moratos, satisque edoctos comperiunt, ut utiliter de ea participent. His positæ dispositionibus, eos oportet ad communionem recipi, cum annos decem, aut undecim nati sunt. Possunt iidem etiam communionem recipi, septem circiter, aut octo annorum ætate, siquidem in mortis articulo sint.

Qui mentis impotes a nativitate sunt, communicare non debent, seu dum vivunt, seu morti proximi. Qui habent intervalla libera, quibus utuntur, ut edoceantur, & se, ut par est, ad rectam communionem comparent, communicare debent & in vitæ cursu, & ad mortem, etiam mortis tempore in amentiam relapsi essent, dummodo ante communionem petierint, sanctæque Eucharistiæ nullum irreverentiæ periculum immineat.

Cum energumenis, seu viventibus, seu morientibus, perinde ac cum infans, quoad communionem, agendum est.

Tribul

Tribui potest communicatio, vivente Episcopo, sedis, & mortis, a' natiuitate; qui bonis moribus, & fide edocti sint; at mortuis omnino nunquam.

In Germania, & Italia reus ad mortem damnatus communicatio tribuitur; at in Gallia non item.

S. VIII.

De Eucharistiae caeremoniis.

Eucharistiae caeremoniae spectant vel huius sacramenti materiam, vel ministrum, qui illud distribuit, vel eum, quidem suscepit totiusque oris, & corporis habitum, quod illud quis suscipere debet, vel denique distributionis locum.

Primis quidem saeculis offerebant fideles plura, quae Ecclesiae ministri super altari ponebant, alia ad sacrificiū, ad eorundem ministrorum usum alia. Subsecutis temporibus statutum est, ut fideles sacrificiū materiam tantum offerrent. Iussi deinde clerici, aut Virgines Deo consecratae hostias conficere psalmos concinentes; quod obtinuit ad praesentem usque diem.

Episcopus, aut Sacerdos, qui fidelium coetibus praerat, Eucharistiae sacramentum in eos distribuebat, postquam diaconus clamauerat, *Sancta sanctis*, & celebrans dixerat, *Corpus Christi*; ad quae verba fideles, qui communicabant, respondebant, *amen*, suam ut fidem super reali Christi Domini in hoc sacramento praesentia significarent. Viguit usus hic tam in Oriente, quam in Occidente, saltem ad sextum saeculum usque. Joannes Diaconus, (Lib. 2.) in S. Gregorii Magi vita memoriae prodit, huius sancti Papae tempore, qui an. 604. naturae debitum solvit, Sacerdotem, dum communionem traderet, eorum verborum loco, *Corpus Christi*, dixisse: *Corpus Domini nostri Iesu Christi seruet animam tuam*. Erant Ecclesiae, in quibus diaconi sanctam Eucharistiam sub panis, & vini speciebus fidelibus distribuebant, quemadmodum e S. Iustini Apologia secunda compertum sit.

Cele-

Celebrans ipse se primum communicabat, tum Episcopos, si qui aderant, deinde presbyteros, ac deinceps diaconos, subdiaconos, clericos, monachos, diaconissas, virgines sanctas, denique populum, a viris incipiens. Omnes communicabant in pedes erecti per Orientis Ecclesias, capite, oculisque demissis, ut se divinam Eucharistiam adorare testarentur. Hoc tempore persona, quae communicat, esse debet flexis genibus, oculis modeste demissis, aut in sanctam hostiam pie defixis, erecto capite, producta lingua ad inferius labrum aequè, non ex ore tamen emissà, & utraque manus mappae supposita; in hunc modum suscipit sanctam hostiam, quam retrahere non debet, antequam sacerdos manum retraxerit, cavens, ne labris eam tantum relinquat reverenter secedit, abstinens, atussi, a spato, a suspiriis: dein quae in capiti esse possent, ut aliqua sanctae hostiae particula excideret, sinere non debet sanctam hostiam in ore solvi, sed antequam soluta sit, deglutire; si forte hostia palato adhaeserit, eam, non illatis quidem digitis, sed linguae saliva imbutae adminiculo, leniter abstrahet.

Cum communio sub utraque specie vigeat, ea est antiquior communionis sub-vini specie tribuendae ratio, ut calix, cui consecratum vinum inerat, fidelibus, ut ex eo biberent, exhiberetur. Haec tribuendae pretiosi Sanguinis communionis ratio usui adhuc erat S. Gregorii Turonensis tempore, sexto scilicet labente saeculo. Hunc morem excepit is, ut pretiosi Sanguinis communio per calicem sumeretur, & cuius extremis partibus duabus una intingebatur in calice, & in communicantis ore erat altera. Duae deinde species, in una traditae; ita scilicet, ut consecratus panis pretioso Sanguine imbutus in communicantium ore poneretur. At postremus tamen hic mos non universim obtinuit, atque adeo non defuere summi Pontifices, & Concilia, a quibus damnaretur.

Quod attinet ad locum, in quo communio peragebatur, non idem ubique quoad caput hoc usus erat. In Latina Ecclesia celebrans, quod etiamnum facit, in medio
alta-

altari communicabat; Sacerdotes communicabant circum altare, diaconi ab altaris tergo; subdiaconi, & inferiores clericis ad ingressum sanctuarii, seu in choro; reliqui fideles extra clathratum septum, quod sanctuarium, & chorum a navi separabant. Imperatores tantum ab hac regula exempti erant, hisque solis licebat, ad altare communionem suscipere, quemadmodum etiam suam ibidem oblationem exhibere. Id ita præscribit Trullani Concilii sexagesimus nonus canon: *Nulli omnium liceat, qui quidem sit in laicorum numero, infra septa sacri altaris ingredi, & nequaquam tamen ab eo prohibita potestate, & auctoritate imperiali, quandoquidem voluerit Creatori donis offerre, ex antiquissima traditione. Quod egit S. Ambrosius, qui Theodosium Imperatorem, peracta ad altera oblatione ex eo septo egredi iussit, huius canonis non repugnat, quoniam sanctus Episcopus non ægre ferebat Imperatorem, oblationis edendæ causa, ad altare accessisse, quemadmodum ne pugnasset quidem, quin idem communionem suscepturus ad illud accederet; sed solum improbabit, Principem, in eo loco, qui clero affectus erat, edita oblatione, aut communionem consistere.*

Amentibus, quæcunque pietatis sunt conferenda, (Concil. Arapfricanum, an. 441. can. 13.)

Emergumenis jam baptizatis, si de purgatione sua curant, & se sollicitudini clericorum tradunt, monitisque obtemperant, omnimodis communicent. (can. 14.)

Decernimus, ut omnibus dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris, & mulieribus offeratur tam panis, quam vini. (Concilium Matisconenſe, an. 583. can. 4.)

Quæcunque reliquæ sacrificiorum post peractam missam in sacrario supersederint, quarta, vel sexta feria innocentes ab illo cuius interest, ad Ecclesiam adducantur, & indulto eis ieiunio easdem reliquias conſperſas vino percipiant. (can. 6.)

Non licet mortuis neque Eucharistiam, neque osculum dare. (Concil. Antiochenſe, an. 586. can. 12.)

Non

Non aliter panis in altari. Regi. i sacerdotali benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer, & nitidus, qui ex studio fuerit preparatus; neque grande aliquid, sed modica tantum oblati, secundum quod ecclesiastica consuetudo retinet, (Concilium Toletanum, an. 693. cap. 6.)

Illud etiam attendat, (presbyter) ut eos propria manu communicet; nulli autem laico, aut feminæ Eucharistiam in manibus ponat, sed tantum in os ejus. (Concil. Rothomagense anno 878. can. 2.)

Sunt auctores, qui hunc canonem tamquam primam mutæ discipline epocham spectent, ad communionis in fidelium manu tribuendæ rationem quod attinet.

Ut Corpus Domini non plus servetur, quam ab una dominica in alteram. (Concil. Bituricense, an. 1031. can. 2.)

Hostia sit ex frumento sana, & integra; vinum sit mundum, & aqua munda... subtus calicem, & desuper corporale linenum mundum, & integrum. (Concilium Coyacense, anno 1050. can. 3.)

Una verè est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur; in qua idem ipse sacerdos, & sacrificium Iesus Christus, cujus Corpus, & Sanguis in sacramento Altaris sub speciebus panis, & vini veraciter continentur, consubstantiatis, pane in Corpus, & vino in Sanguinem, potestate divina, ut ad perficiendum mysterium unitatis accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro. Et hoc ubique sacramentum nemo potest conficere, nisi Sacerdos, qui fuerit rite ordinatus secundum claves Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis, & eorum successoribus Iesus Christus. (IV. Lateranense Concilium, idemque XII. generale, an. 1215. cap. 1. de Fide Catholica.

Celebre est hoc de Transubstantiatione decretum, quæ in Eucharistiæ sacramento fit. Frustra Protestantes in hujus locutionis novitatem invehuntur, agentes, eam antiquitati non innotuisse, & Lateranensis quarti Concilii Patres ejus inventores fuisse. his respondetur, rem, per transubstantiationis vocabulum significatam, hoc est, realem panis, & vini in Christi corpus, & Sanguinem conversionem non mi-

nus antiquam esse, quam Ecclesiam, quæ eam semper creditur, & inter suæ fidei articulos retulit.

Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio sacerdoti. . . . suscipiens reverenter, ad minus in Pascha, Eucharistiæ sacramentum; nisi forte de consilio proprii sacerdotis ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum; alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens christiana careat sepultura. (cap. 21.)

Est & hic canon admodum celebris ob confessionis, & communionis annuæ præceptum, quod omnibus fidelibus, qui ad discretionis ætatem pervenerant, imponit.

Cum in nonnullis mundi partibus quidam temerarie asserere præsumant, populum christianum debere sacrum Eucharistiæ sacramentum sub utraque panis, & vini specie suscipere; & non solum sub specie panis, sed etiam sub specie vini populum laicum passim communicent, etiam post cœnam, vel alias non jejunium, & communicandum esse pertinaciter asserant, contra laudabilem Ecclesiæ consuetudinem, rationabiliter approbatam, quam tamquam sacrilegam damnabiliter reprobare conantur; hinc est, quod hoc præsens Concilium sacrum generale Constantiense, in Spiritu sancto legitime congregatum, adversus hunc errorem salutis fidelium providere satagens, matura plurimum Doctorum tam divini, quam humani juris deliberatione præhabita, declarat, decernit, & diffinit . . . quod, licet Christus post cœnam instituerit, & suis discipulis administraverit sub utraque specie panis, & vini hoc venerabile sacramentum, tamen hoc non obstante sacrorum canonum auctoritas laudabilis, & approbata consuetudo Ecclesiæ servavit, & servat, quod hujusmodi sacramentum non debet confici post cœnam, neque a fidelibus recipi non jejunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis, a jure, vel Ecclesiæ concessio, vel admissio. Et sicut hæc consuetudo ad evitandum aliqua pericula, & scandala est rationabiliter introducta, quod, licet in primitiva Ecclesia hujusmodi sacramentum reciperetur a fidelibus sub utraque specie, tamen postea a conscientibus sub utraque, & a laicis tantummodo sub specie

Richard Concil. Tom. III. D d d panis

suscipiat ; cum firmissime credendum sit , & nullatenus dubitandum , integrum Christi Corpus , & Sanguinem tam sub specie panis , quam sub specie vini veraciter contineri. Unde cum huiusmodi consuetudo ab Ecclesia , & sanctis Patribus rationabiliter introducta , & diutissime observata sit , habenda est pro lege , quam non licet reprobare , aut sine Ecclesiæ auctoritate pro libito immutare. (Concilium Constantiense , sess. 13. an. 1415.)

Est animadversione dignus canon hic ob editam prohibitionem , ne fidelibus tribuatur communio sub utraque specie , ut olim factitatum , in pluribus saltem Ecclesiis , & peculiariter in Romana , S. Leonis Papæ tempore. Rationes , quæ impulere Constantiense Concilium , ut sub una tantum specie communionem præciperet , fuere , 1. huiusmodi communionis consuetudo , quæ generatim totum Occidentem pervaserat ; 2. observantia erga sanctam Eucharistiam , quam sæpe profanabat Christi Sanguinis in terram effusio ; 3. magnus abstemiorum numerus , qui vini ne odorem quidem ferre poterant ; 4. in eodem cratere bibendi , aut ad eundem calicem deinceps sugendi vulgo fastidium ; 5. hæreticorum pertinacia , qui species duas ad salutem necessarias esse contendebant.

Si quis negaverit in sanctissimo Eucharistiæ sacramento contineri vere , realiter , & substantialiter Corpus , & Sanguinem una cum Anima , & Divinitate Domini nostri Iesu Christi , proinde totum Christum , sed dixerit tantummodo esse in eo , ut in signo , vel figura , aut virtute , anathema sit. (Concilium Tridentinum , sess. 13. can. 1.)

Si quis dixerit , in sanctissimo Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis , & vini una cum Corpore , & Sanguine Domini nostri Iesu Christi , negaveritque mirabilem illam , & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus , & totius substantiæ vini in Sanguinem , manentibus dumtaxat speciebus panis , & vini , quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime transubstantiationem appellat , anathema sit. (can. 2.)

Si quis negaverit, in venerabili sacramento Eucharistiae sub unaquaque specie & sub singulis, cujusque speciei partibus separatione facta totum Christum contineri, anathema sit. (can. 3.)

Si, quis dixerit, peracta consecratione, in admirabili Eucharistiae sacramento non esse Corpus, & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi, sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante, vel post, & in hostiis, seu particulis consecratis, quae post communionem reservantur, vel superiunt, non remanere verum Corpus Domini, anathema sit. (can. 4.)

Si quis dixerit, vel praeceptum fructum sanctissimae Eucharistiae esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios fructus provenire, anathema sit. (can. 5.)

Si quis dixerit, in sancto Eucharistiae sacramento Christum, unigenitum Dei filium, non esse cultu patriae, etiam externo, adorandum; atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum, neque in processionibus, secundum laudabilem, & universalem Ecclesiae ritum, & consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatrias, anathema sit. (can. 6.)

Si quis dixerit non licere sacram Eucharistiam in sacrario reservari, sed statim post consecrationem adstantibus necessario distribuendam, aut non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur, anathema sit. (can. 7.)

Si quis dixerit, Christum in Eucharistia exhibitum spiritaliter tantum manducari, & non etiam sacramentaliter, ac realiter, anathema sit. (can. 8.)

Si quis negaverit, omnes, & singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, juxta praeceptum sanctae Ecclesiae, anathema sit. (canon 9.)

Si quis dixerit non licere sacerdoti celebranti se ipsum communicare, anathema sit. (can. 10.)

Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem preparationem ad sumendum sanctissimum Eucharistiae sacramentum, anathema sit. Et ne tantum sacramentum indigne, atque ideo in mortem, & condemnationem sumatur, statuit, atque declarat

sancta synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessario pramittendam esse confessionem sacramentalem. (can. II.)

Species, seu accidentia panis, & vini, quæ in Eucharistiæ sacramento, prout in secundo Tridentini Concilii canone edicitur, post consecrationem remanent, non sunt simplices sensationes, aut impressiones, quas proxime Deus ipse in sensibus nostris edit; ut contendunt recentiores philosophi; sed realia, & physica entia sunt, quæ accidentia absoluta nuncupantur, quæque in Eucharistia sine ullo subiecto subsistunt, per miraculum semper subsistens omnipotentis Dei, qui ea ipse sustentans iisdem subiecti loco est; quod minime repugnat, quicquid dicere, aut cogitare possint philosophi nostri, quorum contraria sententia sacramenti naturam, & notionem invertit; sacramentum enim suapte natura essentialiter sensibile signum est, non solum quoad nos, sed etiam in se ipso; quod non esset, si quicquid in Eucharisticis accidentibus reale, & physicum est, esset in eo positum, quod Deus post consecrationem easdem sensationes in nobis edit, quas antea panis edebat: quoniam non amplius sensibile signum, adeoque nec sacramentum quidem existeret, cum Deus nullam in nobis sensationem ederet, ut reapse nullam edit in hostia, quæ non subest oculis nostris, quæque in tabernaculo conclusa est. Præterea certum est, ex humidis, corruptisque consecrati panis speciebus vermes effici, & postquam eadem species combustæ sunt, cineres remanere. Jam vero nec materies, e qua hi vermes gignuntur, nec materia cinerum, qui post combustionem remanent, sunt Christi Domini Corpus, quod impassibile, & immortale est. Sint ergo, necesse est, panis accidentia, e quibus hæc res producantur, & generantur. Existunt ergo in Eucharistiæ sacramento, præter Christi Corpus, physica, & realia quædam entia, & hæc ipsa entia sunt, quæ nos accidentia, seu species panis, & vini appellamus. Ea quidem nos *accidentia* nuncupamus, quia res sunt, quas panis, & vini substantiam, seu essentiam non esse concipi-

cipimus; nuncupatur *species*, quia duarum harum panis, & vini substantiarum reales, & physicae repræsentationes sunt. *Vide CALIX; MISSA, VIATICUM.*

EUDOXIANI, hæretici ita dicti ab *Eudoxio*, Patriarcha Alexandrino, & Constantinopolitano, qui acerrimus Arianorum defensor fuit. Aiebant Eudoxiani, Filium non esse voluntate Patri similem, eundemque e nihilo factum fuisse. Damnati fuere ab œcumenico Concilio Constantinopolitano primo, an. 381. celebrato, can. 1. perinde atque Eunomiani, discipuli Eunomii, Episcopi Cyciceni, qui Arii errores propugnabat, iisque alios addebat, inquiens, se tam perfecte cognoscere Deum, quam se ipse cognoscit Deus; Dei Filium non esse Deum nisi nomine; & se non substantialiter, sed solum per suam virtutem, perque suas operationes humanitati unisse.

EULOGIA, græca vox *benedictionem* significat, ac S. Paulus id nominis tribuit Eucharistiæ ipsi, quia Christus Dominus, hoc sacramentum instituens, panem; & vinum benedixit. At multo sæpius appellabantur Eulogiæ plurimum generum benedictæ res, ut panis, vinum, caro, aliæque dapes, quæ in Ecclesia inter præsentem, quin communicarent, tamquam Eucharistiæ supplementum quoddam distribuebantur, aut ad absentes in communionis argumentum mittebantur. Eulogiæ, quæ veluti Eucharistiæ supplementum dabantur, quæque benedictis panibus continebantur, externis iisdem, quibus Eucharistia ipsa, cæremoniis adhibitis distribuebantur. Quod catechumenis tribuebatur, quodque S. Augustinus *eulogiam*, & sacramentum quoddam nuncupat, erat sal benedictus, qui iis in ore ponebatur. Solebant summi Pontifices ad Episcopos, qui longius aberant, eulogias mittere; idemque mos inter Episcopos, & presbyteros obtinebat, majoribus potissimum diebus festis, ut in Natali Dominico, in Paschate, &c. Simples quoque fideles, ipsæque feminae eulogias mutuo mittebant. Ad monasteria, quod attinet, eulogiæ in triclinio distribuebantur. Omnes Religiosi offerebant ad conventualem missam panes, quorum pars ad aliquorum fratrum communionem

consecratur, reliquis benedictis, ut in triclinio distribuerentur inter eos qui non communicaverant, quique debebant initio statim eo pane vesti, antequam appositae dapes fumerent. Tributum est etiam eulogiarum nomen dapibus per Episcopos, & presbyteros benedictis, donis non benedictis, quibusdam juribus, annuis quibusdam censibus.

Quod sancta in nullo modo, causa eulogiarum, tempore Paschalis festi, ad alias parochias debeant destinare. (Concilium Laodicense, an. 366. seu circiter, canon 14.)

S. Irenaeus in sua ad Victorem Papam Epistola nos certos facit, eum pluribus in Ecclesiis morem viguisse, ut sanctae Eucharistiae particulas, in communionis, & unionis argumentum, invicem, & eulogiarum instar Episcopi mitterent. At hunc usum vetat per Paschalis festos dies memoratus Laodicensi Concilii canon; idemque deinceps omnino vetitus fuit ob incommoda, quae divinam Eucharistiam saepenumero longius, ac sine ulla honoris, & obsequii externa nota missam consequebantur.

Idem Concilium prohibet, ne haereticorum eulogiarum faciantur: *Quod non oporteat ab haereticis eulogias accipere, quia sunt maledictiones potius quam benedictiones,* (Can. 32.)

Ut Eulogiae fratribus a presbyteris in refectorio dentur. (Concil. Aquisgranense, an. 817. can. 68.)

Ut nemo Episcoporum, vel quilibet Minister ecclesiasticus, propter sacrum Christum, aliquid muneris accipiat, neque de varios, vel qualibet minuscule, quae per ministros Episcoporum a presbyteris irrationabiliter exiguntur. Decet tamen presbyteros cum voluntariis eulogiis tempore congruo visitare, & venerari suos Episcopos. (Concil. Mediolanense, an. 845. can. 45.)

EUNUCHI, seu VALESIANI, haeretici, ex magistro Valeño, Arabiae philosopho, qui anno circiter 250. prodiiit. In eum is errorem ablerat, ut crederet concupiscentiam esse vi in hominem agere, ut ei ne cum gratia quidem subsidio resistere posset; & hac falsa ductus hypothesi, docebat non posse quempiam salvum fieri, quin eunuchus esset; hinc

Va-

lesiani faciebant eunuchos, seu evirabant, volentes, nolentes, non eos solum, qui eorum sectam amplectebantur, sed externos etiam quoscunque obvios habebant, au apud se recipiebant; tum vero discipulos quovis escæ genere vesci sinebant, quod eos facere prius vetabant. Iidem se *Gnosticos*, seu *Sapientes*, & *Videntes* distitabant, puritatis causa, quam sibi arrogabant; quod occasionem præbuit eos confundendi cum *Gnosticis* - *Carpocratianis*, qui idem nomen sumpserant, quamvis horum placita maxime impura essent.

Si quis abscindit semetipsum, id est, si quis amputaverit sibi virilia, non fiat clericus, quia sui homicida est, & Dei conditoris inimicus. (Can. 22. Apost.)

Si quis, cum clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur, quia suus est homicida. (can. 23. Apost.)

Laicus semetipsum abscindens, annis tribus communione privetur, quia suæ vitæ insidiator existit. (can. 24. Apost.)

Si quis a medicis per languorem desectus est, aut a barbaris abscissus, hic in clero permaneat; si quis autem se sanus abscidit, hunc & in clero constitutum abstinere conveniet, & deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, vel audent; qua semetipsum abscindere dictum sit, sic eos, quos barbari, aut Domini castraverunt, inveniuntur autem alias dignissimi, tales ad clerum suscipit regula. (Primum Concilium Nicænum, an. 325. can. 1.)

„ Nimirum eunuchorum, seu Valefianorum occasione „ Nicænum Concilium edidit novum canonem qui eos in „ clerum recipi vetat, qui ipsi se mutilant, inquit Pluchetius, in *Hæreseon Dictionario*, Tom, II. pag. 34. “ At in hac assertione occurrunt errata duo; primum est. tribui hujus Concilii nono canoni constitutionem canonis primi; alterum est, dici eunuchorum; seu Valefianorum occasione constitutionem hanc a Nicæno Concilio editam fuisse; quæ potius edita fuit occasione Leontii, Episcopi Anciocheni, magni Arianorum fautoris, de quo S. Athanasius in Epistola ad Solitarios ita loquitur: *Leontius ille castratus, quem nec sub lai-*

ci quidem specie ad communionem admitti oportuit, eo quod se ipsum abscidit, ut libere cum Eustolia quadam dormiret, re vera quidem ejus muliere, virgine autem dicta.

De hoc ipso Leontio hæc Theodoreti verba sunt: *Antiochia vero post Stephanum Flaccilli successorem, qui ab Ecclesia ejectus fuerat, Leontius Episcopatum obtinuit, contra Nicænos canones eum honorem sortitus; erat enim eunuchus, suaque manu se ipsum absciderat.*

EUTYCHIANI, hæretici, discipulique Eutychetis, seu Eutychezii, qui celebris monasterii prope Constantinopolim sitū archimandrita, seu abbas erat. Vivebat hic abbas sæculo quinto, Theodosii Junioris regno ad finem vergente. In Nestorium Patriarcham suum, qui in Christo Domino personas duas admittebat, acriter invehitur; et at hujus præfulis errores damnans, in novam hæresin ipse prolapsus est, duas in Christo Domino naturas confundens. Contendebat Eutyches, 1. unam tantum, & unicam, nempe divinam in Christo naturam esse; 2. humanam naturam a divinitate absorptam fuisse, ita quidem, ut divinitas famem, sitim, mortem pertulerit, & tertia die a morte excitata fuerit; 3. corpora post resurrectionem invisibilia, & ære, ac vento subtiliora fore. Primo quidem errorem suum Eutyches suos inter monachos, tum inter eos, qui ad eum veniebant, disseminavit; quem ut minus odiosam redderet, Christum, aiebat, habuisse ante unionem naturas duas, at post unionem, has duas naturas in unam coaluisse. Ita humanam Christo naturam adimens, mediatoris qualitatem ei adimebat funditusque ejusdem perpeffionum, mortis, ac resurrectionis veritatem tollebat, quandoquidem hæc singula ad humanam naturam, hoc est, ad veram humanam animam, & verum humanum corpus, unita personæ Verbi, non ad passibilis, & mortalis corporis speciem quamdam, nec ad divinitatem ipsam, quæ nec pati, nec mori potest, omnino pertinent; & quod inde consequitur, ab inferis excitabat Cerinthij, Basilidis, Saturnini, Valentini, Apollinaris, & Gnosticorum hæresin, qui divinum Verbum non veram hu-

manitatem sumptisse, sed ejus tantum speciem exhibuisse garriebant.

Eusebius, Doryleæ Episcopus, bellum Eutycheti primus indixit, cum frustra ab errore eum revocare conatus esset; arreptaque occasione Concilii, quod S. Flavianus, Constantinopolitanus Patriarcha, an. 448. Constantinopoli habebat, congregatis Episcopis supplicem libellum obtulit, in quo de hæresi Eutychen accusabat, petebatque, ut is acciretur; qui cum solum plures post recusationes, mendacia, & thecpas se se stitisset, constanterque negasset, in Christo Domino duas post unionem naturas existere, a Concilii Patribus depositus fuit, excommunicatus, damnatusque, quippe qui Valentini, & Apollinaris errores sequi plene convictus esset: *Per omnia Eutyches* (hæc Patrum sententia fuit) *quondam presbyter, & archimandrita, & ex his, quæ antea sunt, & nunc propriis ejus confessionibus, Valentini, & Apollinaris perversitate repertus est ægrotare, & eorum blasphemias incommutabiliter sequi . . . unde lacrymantes, & gementes perfectam ejus perditionem decrevimus per Dominum nostrum Iesum Christum ab eo blasphematum, extraneum eum esse ab omni officio sacerdotali, & a nostra communione, & primatu monasterii.*

Qua tamen erat existimatione Eutyches, ab Imperatore obtinuit, ut ejus causa expenderetur in alio Concilio, quod an. 449, Ephesi habitum, cujusque Dioscorus, Alexandrinus Patriarcha absolutus dominus fuit; illud nempe Concilium, seu potius conciliabulum, *Latrocinium Ephesinum* dictum, absolutum Eutychen declaravit, & depositionis sententiam in Flavianum, & in Eusebium Doryleæ Episcopum pronuntiavit. Generale Chalcedonense Concilium, quicquid in Ephesino latrocinio actum fuerat, abrogavit; quod tamen non impedit, quin Eutychiani in Oriente progressum facerent. Abierunt in sectas plures, quæ licet inter se super quibusdam articulis discreparent, in id omnes, & singulæ conspirabant, ut in Christo divinam tantum naturam admitterent, contententes divinitatem, & humanitatem in

ejus persona permixtas fuisse, ita scilicet, ut humanitatem divinitas absorberet, & hæc una, & unica remaneret. Nicephorus, Hist. Ecclesiast. lib. 18. Eutychianorum cohortes, seu furculos duodecim memorat. Alii nuncupati fuere *Schismatici*, seu *Apparentes*, qui Christo non nisi carnis imaginem tribuebant; horum nonnulli dicti *Theodosiani*, a Theodosio, Episcopo Alexandrino; alii appellati *Iacobitæ*, a Syriæ Jacobo quodam; fuere inter eos qui *Theopaschitæ* vocarentur, divinitatem crucifixam rati, quorum signifer Petrus Fullo; alii *Acephali* nominati, nempe *fræ capite*, & *Severiani*, a monacho Severo nomine, qui anno 513. Antiochenæ Ecclesiæ sedem invasit. Hi postremi fuere generum quinque, scilicet *Agnoetæ* qui aliquam ignorantiam Christo tribuebant, sectatores *Pauli Nigri*, *Angelitæ*, *Adritæ*, *Conovitæ*.

EXAMEN. Sumimus id nominis hoc loco pro eorum capacitatis probatione, qui ad ordines, vel ad beneficia, vel ad concionandi, & confessiones audiendi facultates adspirant. Hæc examina peragendi ipsi ad Episcopos pertinet, eorumque longe maximam, si quid aliud, sollicitudinem postulat. Hac de re Concilia passim loquuntur, & quidem ita, ut ejus extremam gravitatem significant: *Ut presbyteri non ordinentur, priusquam examinentur.* (Concilium Wormatiense, an. 868. can. 58.)

Episcopus quando ordinationem facere disponit, omnes, qui ad sacrum ministerium accedere volunt, feria quarta ante ipsam ordinationem evocandi sunt ad civitatem, una cum archipresbyteris, qui eos repræsentare debent; & tunc Episcopus a latere suo dirigere debet sacerdotes, & alios prudentes viros, gnaros legis divinæ, & exercitatos in ecclesiasticis sanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, institutionem, locum, ubi educati sunt, si sint bene litterati, si in lege Domini instructi, diligenter investigent; ante omnia, si fidem catholicam teneant, & verbis simplicibus asserere queant. Ipsi autem, quibus hoc committitur, cavere debent; ne aut favoris gratia, aut cujuscunque muneris cupiditate illecti a vero de-

deivient , ut indignum , & minus idoneum ad sacros ordines suscipiendos Episcopi manibus applicent. Quod si fecerint , & ille , qui indigne accessit , ab altari removebitur , & illi , qui donum sancti Spiritus vendere conati sunt , coram Deo jam condemnati , ecclesiastica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur ; & sic sabbato , qui probati inventi sunt , Episcopo represententur. (Concil. Nannetenſe , can. 9.)

Cum in provisione , præsentatione , collatione , & institutione beneficiorum ecclesiasticorum , Prælatorum , & Collatorum præcipua versari debeat sollicitudo , ut viris provideant idoneis , doctis pariter , & probatis præcipimus omnibus , & singulis Episcopis , ac aliis antedictis , ut summopere curent in beneficiis notabiles viros , providos , & moribus bene compositos , probatos , & examinatos instituere , promoveri , & ordinare. (Concilium Senonenſe , an. 1485. cap. 4.)

Sancta synodus , antiquorum canonum vestigiis inherendo , decernit , ut , quando Episcopus ordinationem facere disposuerit , omnesque ad sacrum ministerium accedere voluerint , feria quarta ante ipsam ordinationem , vel quando Episcopo videbitur , ad civitatem vocentur. Episcopus autem sacerdotibus , & aliis prudentibus viris , peritis divinarum legis , ac in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis , sibi ascitis , ordinandorum genus , personam , ætatem , institutionem , mores , doctrinam , & fidem diligenter investiget , & examinet. (Concil. Trid. sess. 25. c. 7. de Reform.)

Examinentur ab Episcopo (nominati ad gubernandas parochiales Ecclesias) , sive eo impedito ab ejus Vicario generali , atque ab aliis examinadoribus non paucioribus , quam tribus Sint vero hi examinadores magistri , seu doctores , aut licentiati in theologia , aut jure canonico , vel alii clerici , seu regulares , etiam ex ordine Mendicantium , aut etiam sæculares , qui ad id videbuntur magis idonei ; jurentque omnes ad sancta Dei Evangelia , se , quacunque humana affectione postposita , fideliter munus executuros ; caveantque , ne quidquam prorsus occasione hujus examinis , nec ante , nec post accipiant ; alioqui simoniæ vitium tam

tam ipsi, quam alii dantes incurrat; a qua absolvi nequeant, nisi dimissis beneficiis, quæ quomodocumque etiam ante obtinebant, Et ad alia in posterum inhabiles reddantur. (Sess. 25. c. 18. de Reform.

Blesensis Constitutionis articulus 12. enuntiat; „ eos, qui „ beneficiorum provisiones in forma, *dignum* dicta; com- „ missoria scilicet, in Romana curia obtinuerint, non pos- „ se dictorum beneficiorum possessionem inire, aut in eo- „ rum fruitionem ingredi, quin in antecessum Archiepiscopo „ seu Episcopo diocesano, & ordinario, iisve absentibus, eo- „ rumdem vicariis generalibus presentati fuerint, ut examina „ subeant, & litteras *visa* dictas obtineant, quæ tradi non po- „ terunt, nisi *visis, examinatisque* iis, qui *provisi fuerint*, qua „ de re debebunt expressam mentionem facere; ita porro, „ ut ob expeditionem earundem litterarum, *visa*, dicti „ Prælati, eorumve Vicarii, & secretarii non nisi sentum, „ ut summum, tam pro litteris, quam pro earum sigillo, „ sumere possint. “

Melodunensis edicti articulus 14. & sanctionis, mense Januario an. 1629. editæ articulus 21. easdem dispositiones continent; edictique an. 1695. articulus 2. iisdem prope- modum verbis conceptus est. At quamquam sanctiones, & edicta de beneficiis tantum in Romana curia impetratis loquantur, eadem tamen est eorum ratio, quæ in Aveni- onensi legatione impetrantur. Examen hoc tanti ponderis esse censetur, ut super nominationibus ipsis a Rege factis, non ea sit Suxæ Majestati mens, ut Papa conferat, nisi prius in ejus regno a loci Ordinario, ubi beneficium situm est, vel ab ejus generalium vicariorum uno examen editum fu- erit. Qui jam beneficium possidet, examini per memora- tas sanctiones, & edicta imposito, ut cæteri, subest, etiam- si beneficium, quod recens impetravit, ejusdem qualitatæ esset, atque illud de quo ante eidem provisum fuit. Exem- pli quoque, atque adeo qui notorie idonei sunt, examen hoc, ut reliqui, subeant, oportet; quia non agnoscitur in Gallia exemptio ab Episcopali jurisdictione, quoad ani-
ma-

matum regimen, quod Episcopo demandatum est, aut quoad doctrinæ cognitionem, cum Episcoporum jus quoad caput hoc eorum characteri addictum sit. Vide VISA.

EXCOMMUNICATIO. Per hoc vocabulum generatim sumptum, alicujus communionis, aut communis boni privatio, seu exclusio significatur: *Excommunicatio est a communione exclusio, seu quasi extra communionem positio.* Eadem proinde vox suapte amplitudine excommunicationum genera singula, & communium, cujuscunque ordinis fuerint, bonorum peculiare omnes privationes complectitur. Nos hoc loco excommunicationis nomen sumimus minus late pro quorundam spiritualium bonorum privatione, quæ Christianorum societati propria sunt; ac de excommunicatione hoc sensu accepta in sequentibus paragraphis agere aggredimur.

§. I.

De Excommunicationis natura, ejusque generibus.

Excommunicatio est Ecclesiastica censura, per quam Christianus, in gravis peccati punitionem, in toto, vel in parte, privatur jure, quo gaudebat, ut spiritualia bona participaret, quæ omnibus fidelibus communia sunt, quæque ad Ecclesiæ dispositionem pertinent.

Ecclesiastica quidem censura est, videlicet canonica, & medicinalis poena, quæ christianum hominem spiritualium Ecclesiæ bonorum jure, usuque privat, eo consilio, ut is ad resipiscentiam, bonamque frugem revocetur. Poena hæc solum Christianos, seu fideles baptizatos afficere potest: quia cum hi soli de Ecclesiæ bonis participant, hi quoque soli iisdem privari possunt. Eadem infligi non potest nisi ob magni momenti peccata, quippe quæ est spiritualium Ecclesiæ poenarum maxima; nec privare potest nisi bonis, quæ in Ecclesiæ dispositione versantur: quia Ecclesia suis filiis, licet reia, adimere nequit spiritualia quædam bona, quæ ab ea omnino non pendent, cujusmodi sunt inspirationes bonæ, & virtutum, seu theologalium, seu moralium acta, quæ Deus

Deus inspirare potest iis ipsis, qui ab Ecclesia excommunicati essent, &, ut ab iisdem exerceantur, efficere.

Excommunicatio non semper universis, & singulis spiritualibus bonis privat, quæ Christifidelibus communia sunt, sed nonnunquam eorum parte tantum; atque hinc oritur ea prima excommunicationis divisio, ut alia totalis sit, partialis alia.

Excommunicatio totalis, seu maior privat generatim christianum hominem spiritualibus bonis omnibus, quæ cæterorum fidelium communia sunt, quibusque suos filios Ecclesia privare potest, cujusmodi sunt sacramenta, suffragia, precesque in commune, &c. Hujus generis excommunicatio peccatorem ab Ecclesiæ corpore abscindit, privatque ejus, omni communione tam activa, quam passiva, ut is proinde sacramenta nec administrare possit, nec suscipere, præterquam in necessitatis causa, nec divinis officiis interesse, nec ecclesiasticam ullam functionem edere, neque ullum beneficium obtinere, nec publica Ecclesiæ suffragia participare, cujusmodi sunt sacrificia, preces, jejunia, & cætera opera satisfactoria, quæ publice fiunt Ecclesiæ nomine, &c.

Excommunicatio minor, quæ solum partialis excommunicatio est, expresse non privat nisi passiva sacramentorum participatione, scilicet ea perficiendi jure, quo quispiam ad ecclesiasticum aliquod beneficium, ecclesiasticamve dignitatem aliquam eligi, aut præsentari potest.

Dividitur præterea excommunicatio, ut reliquæ censuræ, in excommunicationem a jure, & excommunicationem ab homine: in eam, quæ lata sententiæ est, & in eam, quæ est ferenda sententiæ, &c. Vide CENSURÆ.

§. II.

De Excommunicationis majoris effectis.

Excommunicatio minor olim nota non erat; non cepit hæc nisi sæculo tertio decimo, eamque, quam nos majorem vocamus, semper conseqnebatur externa cum cæteris fide-

fidelibus communionis, itemque externæ sacramentorum participationis privatio, ut proinde, qui bonis his exterius privatus non erat, excommunicatus non censeretur; at vero cum quispiam exterius iisdem privatus erat, iudicii in eum editi vi, quicumque cum eo communicabant, in eandem externam privationem, & quod inde consequitur, in excommunicationem inciderent; quamobrem omnes veteres canones, qui excommunicationem in quempiam pronuntiant, adhibent verba: *segregetur, abjiciatur, a communione removeatur, abstinetur, &c.* Si quis cum excommunicato, vel in domo una precatus fuerit, is segregetur. (can. 10. Apost.)

De his, qui communione privantur, seu ex clero, seu ex laico ordine, ab Episcopis per unamquamque provinciam sententia regularis obtineat, ut hi, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. (I. Concil. generale Nicænum, an. 325. can. 5.)

Si quis laicus abstinetur, ad hunc, vel ad domum ejus, clericorum, vel religiosorum nullus accedat. Similiter & clericus, si abstinetur, a clericis devitetur. Si quis cum illo colloqui, aut convivari fuerit deprehensus, etiam ipse abstinetur. (I. Concilium Toletanum, an. 400. can. 15.)

Si quis post acceptam poenitentiam, sicut canis ad vomitum suum, ita ad sæculares illecebras . . . fuerit rversus, a communione Ecclesiæ . . . extraneus habeatur. (Concil. Turonense, an. 461. can. 8.)

Excommunicatio major olim hominem infamem reddebat, inquit Gibertus, (Institutionum ecclesiasticarum Tom. I. p. 244.) ut proinde excommunicatus, perinde ac personæ infames, ad civilia acta omnia inhabilis esset.

In præsentia major excommunicatio poena est, quæ generatim in eos fertur, qui statum facinus egerint, quamque iisdem subeunt, etsi nec rei confessi, nec accusati, nec denique convicti sint. Edit hæc effectus aliquos ipsa per se, aliosque per accidens, ut ajunt, novæ contumaciæ causa. Ejusmodi est a clerico inita irregularitas, qui, licet excommunicatus sit, celebrat.

Totalis, & *adæquatus* effectus, quem edit excommunicatio major ipsa per se, est integra privatio communionis Ecclesiæ, videlicet gradus, & prærogativarum Christianidelium, eorundem sacramentorum, cœtuum, quos habent, ut in commune Deum adorent, publicarum precum, cæterorumque officiorum omnium, per quæ Christianorum societas in unam, eandemque communionem constricta, & unita est.

Partialis effectus, quos parit excommunicatio major ipsa quoque per se, quin scilicet in excommunicato novæ malitiæ novæque contumaciæ sit locus, octo numero sunt. Continetur primus communium Ecclesiæ suffragiorum privatione, secundus, & tertius privatione participationis activæ, & passivæ sacramentorum; quartus privatione divini officii, ecclesiasticæ sepulturæ, cæterarumque sanctarum rerum; quintus privatione habilitatis ad possidenda beneficia, & ad obtinendas gratias; sextus privatione jurisdictionis ecclesiasticæ, omnisque activæ, & passivæ vocis; septimus, & octavus privatione communicationis etiam civilis, & politicæ, saltem in quibusdam capitibus, cum fidelibus cæteris. Horum effectuum priores quatuor re tantum mere spiritali privant; sequentes duo, re partim spiritali, & partim temporali; postremi tandem duo, re mera humana, sed cum quibusdam restrictionibus, quæ excommunicationem postulant perinde atque excommunicationis effectus reliqui.

De suffragiorum privatione.

Suffragiorum nomine veniunt omnia bonorum operum genera, quæ proximo applicantur, ut Missa, indulgentiæ, jejunia, preces, &c. Suffragia vel communia sunt, vel peculiaria. Communia suffragia sunt ea, quæ altaris ministri, Ecclesiæ nomine, & auctoritate, fidelibus applicant; ejusmodi sunt divina officia, Missa, indulgentiæ, &c. Peculiariorum suffragia peculiaribus bonis operibus continentur; ejusmodi sunt jejunia, preces, eleemosynæ, quæ Christi-

ani,

ani, suo proprio nomine, & non tamquam Ecclesiæ ministri aliis applicant.

x. Privantur excommunicati communibus Ecclesiæ suffragiis, quia eos reapse his privat Ecclesia, dum suos ministros vetat, hæc iis applicare, & pro iisdem publice orare, ne hæc iis applicantes, & pro iisdem in hunc modum orantes videantur, eos pro Ecclesiæ membris habere, eosdemque ad fidelium communionem admittere. Hinc vetus usus erat, expungendi e sacris dypticis (a) excommunicatorum nomina, ne recitarentur, neve pro iis oraretur missæ sacrificii tempore. Semel tantum huic regulæ Ecclesiasticæ Ecclesia exceptionem adhibet, Feria sexta in Parasceve, qua die pro excommunicatis, quin tamen nominentur, ad missam orari sinit. Est ergo mortale peccatum, pro excommunicato missam, aut alia Ecclesiæ publica officia, expresso ejusdem nomine, offerre, quia est in re gravi transgredi Ecclesiæ legem; at peccatum non est, pro eo clam, & quin palam nominetur, orare, etiam ad *Memento* missæ, quia id Ecclesia non prohibet, & quia is est fidelium, sacerdotum, & laicorum mos. Si excommunicatum denuntiatus sacerdos, aut laicus missæ, divinorumve officiorum tempore, nominaret, excommunicationem minorem subiret, nisi forte per ignorantiam faceret, aut ex gravi metu, cui principii loco non esset contemptus auctoritatis Ecclesiæ. (Cap. *Nobis* x. & cap. *Sacris*, extr. de *Sent. excommun.*)

2. Com-

(a) Sacra Dyptica erant Tabellæ, seu Libri, seu Catalogi in duas partes complicati, quibus inscribentur Fidelium nomina, qui virtutibus, aut gradu, aut in Ecclesiam beneficiis inter cæteros eminebant. Recitabat Diaconus inter missarum solemnias post oblationem eorum nomina, qui in Dypticiis erant; tum vero pro iis orabatur.

2. Communium Ecclesie suffragiorum privatio excommunicatos tantum denunciatos afficit, ex Navarro (Manual. cap. 27. n. 36.), aliisque Theologis pluribus, qui decreto nituntur. *Ad evitanda scandala*, quod nonnulli Martino Papæ V. alii Concilio Constantiensi, alii Basileensi tribuunt, quodque his verbis conceptum est: *Ad evitanda scandala, & multa pericula, quæ conscientiis timoratis contingere possunt, Christifidelibus misericorditer indulgemus, quod nemo deinceps a communione alicujus, sacramentorum administratione, et receptione, aut aliis quibuscunque divinis, intus, & extra, prætextu cujuscunque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, a jure, vel ab homine, generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum ecclesiasticum observare, nisi sententia, aut censura hujusmodi fuerit lata contra personam, collegium, universitatem, Ecclesiam, communitatem, vel locum certum, aut certam domum, a judice publicata, vel denunciata specialiter, & expressa, constitutionibus apostolicis, & aliis in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque.* Salvo, si quem, pro sacrilega manuum injectione in clericum in sententiam latam a canone adeo notorie constiterit incidisse, quod factum nulla possit tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari: nam a communione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abstinere, juxta canonicas sanctiones. Per hoc tamen non intendimus relevare, neque juvare sic excommunicatos, suspensos, & interdictos, & prohibitos.

Hæc decretalis, inquiunt hi theologi, in quibuscunque divinis, intus, & extra, cum excommunicatis non denuntiatis communicari patitur; iis ergo communia suffragia concedi sinit: quia intus, & foris in omnibus divinis rebus cum aliquo communicare, & pro eo publicas preces offerre, synonyma vocabula sunt. Addunt, pro excommunicatis toleratis olim publice orari consuevisse, eosque ne hoc ipso quidem tempore Ecclesiastica sepultura privari, quæ tamen iis potissimum non conceditur, nisi suffragiorum causa. Idem ergo suffragiis his privari non debent. Ex alia parte, perguat, si suffragiorum privatio in excommu-

nicia-

nicatos toleratos caderet, Decretalis non satis turbas, & scandala, quibus occurrere volebat, impediisset; quam graves enim turbæ, quamque gravia scandala, ut exemplum aliquod afferatur, existerent, si Episcopum excommunicatum, at non denuntiatum, in missa, & pro concione nominari desisteretur!

Sunt alii theologi, qui propugnent, suffragiorum privationem supra excommunicatos toleratos cadere, quique ad priorum rationes ita respondeant. 1. Communicatio, quam Decretalis intra, extraque Ecclesiam cum excommunicatis toleratis haberi sinit, non interna, sed solum externa est, scilicet ea sinit, audiri pro iis missam, divinum officium, &c. non autem pro iisdem nominatim publicas preces offerri: quoniam aliter hæc iis indulgentia magnopere prodesset, & faveret, quod omnino Decretalis facere non intendit; *per hoc tamen non intendimus relevare, neque juvare sic excommunicatos.* Itaque hæc duo, communicare cum aliquo in divinis rebus omnibus, & Ecclesiæ preces pro eo publice offerre, non semper synonyma sunt. 2. Non id hoc loco quæritur, an olim publice pro excommunicatis toleratis oraretur, sed an jus præsens id fieri velit. 3. Publicorum suffragiorum concessionem Ecclesiastica sepultura haud necessario secum trahit: quandoquidem olim Ecclesiastica sepultura clericis concedebatur; qui nominatim interdicti non fuerant, nec interdicto occasionem præbuerant, non iisdem tamen concedebantur publicæ preces, quippe qui in silentio sepeliebantur. 4. Scandala, quæ publicarum precum recusationis occasione contingunt, ab iis derivantur, qui eas contra Ecclesiæ prohibitionem excommunicatis toleratis concedi volunt, non autem ab iis. qui nolunt,

Nos in ea sumus sententia, mediam viam asse, quæ consulto, prudenterque, e Decretalis mente, inter has oppositas opiniones duas ineatur; ut nimirum excommunicatis toleratis denegetur, quicquid iis sine perturbatione, aut scandalo negari potest, iisdemque e converso concedatur,

datur, quicquid negatum turbas, & scandalum pareret. Ex hoc principio Parochus, exempli causa, poterit, ac debebit etiam, si lubet, suum Episcopum, excommunicatum toleratum, in missæ canone non nominare: quia hæc omissio, cujus nemo testis adest, nec turbas, nec scandalum afferet. At non perinde se res habebit, in publicis commendationibus, quæ pro concione singulis dominicis diebus fiunt; quam grave enim toti parocciæ scandalum esset, si parochus, contra atque usus fert, diæcesanum Episcopum, excommunicatum prætexens, dum concionem haberet, suorum parochianorum precibus commendare constanter omitteret? Quod de Episcopo dicimus, idem de loci domino, aut domina, deque iis generatim omnibus dicendum est, seu viri, seu feminæ sint, qui fidelium precibus in concionibus nominatim commendari consueverunt.

3. Communium suffragiorum privatio supra excommunicatos, licet contritos, cadit, dum excommunicatio sublata non est, etiam si per eos non stare, quominus tolleretur. Ratio est, quia censura parit effectum suum quoad legitimi superioris absolutio non eam suffulit.

De passivi Sacramentorum usus privatione.

Sacramentorum passivus usus eorum receptione continetur, quemadmodum usus activus dictus in eorundem administratione positus est. I. Spectatis regulis excommunicatus, etiam toleratus, qui sacramenta suscipit, mortaliter peccat in sacrilegii negotio, quia gravem Ecclesiæ legem transgreditur, sanctisq; rebus abutitur, quarum usus eidem interdictus est. Facti, aut juris ignorantia, oscitantia, aut naturalis oblivio excommunicatum excusant, cum hæc ignorantia, vel incuria nullam ejus culpam adjunctam habet.

2. Excommunicatus valide, & quoad substantiam, illicite tamen, omnia sacramenta recipit, uno excepto Pœnitentiæ sacramento; hoc nempe haud valide recipit, quia ad hujus sacramenti validam receptionem absolute necessarius

est peccatorum dolor, quo is affici omnino non potest qui illud contra Ecclesiæ interdictionem suscipit. Recipit, autem valide, & quoad substantiam sacramenta cætera: quia Ecclesia impedire non potest, ne sacramentum conditionibus essentialibus a Christo præscriptis administratum valide recipiatur. Hæc tamen sacramenta ipsa excommunicatus recipit illicite, quoad substantiam tantum. Illicite quidem ea recipit, quia recipiens mortaliter peccat, quoniam Ecclesiæ præceptum violat, quo vetatur eadem recipere; ea vero recipit quoad substantiam tantum, quia gratiam in iis non recipit, cum fieri non possit, ut gratia, dum mortale peccatum committitur, recipiatur.

Sunt tamen casus, in quibus excommunicatus poenitentiae sacramentum valide recipere potest. Primus est, cum excommunicatus confessionem edit; quin animum ad excommunicationem referat, qua obstrictus est, aut ignorat se excommunicatum esse, vel excommunicatos esse prohibitos Poenitentiae sacramentum suscipere, dummodo ejus incuria, aut incitia criminosa non sit. Alter casus est, cum censurarum, peccatorumque absolutionem excommunicatus petit, eumque confessarius, aut dolo malo, aut per oblivionem a peccatis absolvit, quin a censuris absolvat. Ratio est, quia Ecclesia censetur excommunicatum sinere, in hujusmodi casibus Poenitentiae sacramentum suscipere. Hinc sequitur excommunicatum, qui cum congruis dispositionibus confessus est, quin de excommunicatione, quam ignorabat, loqueretur, aut qui ejus sine culpa oblitus fuerat, non ei legi subesse, ut confessionem repetat, cum percipit, aut reminiscitur se excommunicatum fuisse, sed solum se ab excommunicatione absolvendum curare debere. Quod si dolor defuisset, quem poenitentiae sacramentum postulat, hoc in casu confessionem repetere teneretur.

Qui excommunicatis denuntiatis sacramenta administrant minorem excommunicationem, Ecclesiæque adeundæ interdictum subeunt. (Cap. 8. de Privileg. in Sexto.)

De aliiſi Sacramentorum uſus privatione.

1. Excommunicati tolerati valide conferunt omnia ſacramenta, Pœnitentiæ quoque, quia poteſtas hæc, itemque juridiſctio ad Pœnitentiæ ſacramentum neceſſaria iis adempta non eſt, ut patet ex Decretali: *Ad evitanda ſcandala.*

2. Excommunicati denunciati valide conferunt omnia ſacramenta, ſi Pœnitentiæ ſacramentum excipias. Ratio eſt, quia Pœnitentiæ ſacramentum, ut validum ſit, juridiſctionem requirit, quam Eccleſia excommunicatis denunciatis adimit, cum ſacramenta cætera, ut valide conferantur, non niſi materiam, formam, & miniſtri intentionem poſtulent. Idem iudicium de benedictionibus, conſecrationibus, aliisque ſacramentalibus rebus ferendum eſt, quæ ad ordinis, non ad juridiſctionis poteſtatem pertinent. Sequitur hinc, canones, qui ordinationes ab excommunicatis editas nullas declarant, de nullitate ſolum quoad ſuſceptorum ordinum uſum intelligendos eſſe, quoad obeunda nempe ſancti miniſterii munia, vel tamquam erroneos rejici debere, Id etiam conſequens ſit, eum, qui vel ex ignorantia apud excommunicatum denuntiatus confeſſus eſſet, debere confeſſionem repetere: quia pœnitentis ignorantia confeſſario excommunicato juridiſctionem non tribuit, quæ ad Pœnitentiæ ſacramenti validitatem neceſſaria eſt, quaque confeſſarius hic ab Eccleſia privatus eſt. Excipitur caſus, confeſſionis in mortis periculo, apud ſacerdotem excommunicatum denuntiatus editæ, itemque ea facti ſpecies, in qua Sacerdos hic per publicum errorem colorati tituli cauſa pro non excommunicato haberetur, ut ſi, exempli gratia, ſacerdos excommunicatus, in aliqua regione denunciatus, in aliam pergeret, ubi ex parochiæ; aut Ordinarii venia confeſſiones audiret. Ratio eſt, quia in communis erroris cauſa Eccleſia juridiſctionem ſupplet.

3. Excommunicatus, etiam toleratus, ſacramenta extra neceſſitatis caſum adminiſtrans, lethaliter peccat, quia Eccleſiæ legem in gravi re violat; quin excommunicatus, etiam

etiam denuntiatus, baptismum, itemque poenitentiam in necessitatis casu, solemnibus tamen omnibus formis, conferre potest, ac debet.

4. Excommunicati, ab ordine suspensi, & interdicti, qui illicite sacramenta administrant, in irregularitatem incidunt. *Vide IRREGULARITAS.*

5. Qui ab excommunicato denuntiato, extra necessitatis casum, sacramenta suscipiunt, excommunicationem minorem subeunt, quia hæc sacramentorum susceptio communicationem cum excommunicato secum trahit, & in iure quidem communicatio hæc minore excommunicatione plebitur. (Cap. *Nuper* 39. de *Sentent. Excommun.*)

De sanctarum rerum privatione.

Sanctarum rerum nomine, de quibus hoc loco agitur, veniunt apud nos Missa, divina officia, processiones, solemnes benedictiones, quæ a sacro ordine derivantur: benedictio aquæ, palmarum, cereorum, &c. sancti chrismatis consecratio, & Ecclesiastica sepultura.

1. Omnis excommunicatus; etiam toleratus, adigitur censuræ vi, ut ab audienda missa, cæterisque divinis officiis adeundis abstineat: quia iis interesse non potest, quia cum cæteris fidelibus communicet, & quia communicatio hæc ei per censuram, qua excommunicationi subditur, interdicta est. Divinum tamen officium recitare debet, si cæteroquin huic obligationi subest, at sine socio, & quia dicat: *Dominus vobiscum*, quia id dicens, saumve officium cum socio recitans, communicare cum cæteris fidelibus censeretur; quod ei vetitum est, Quia tamen levis materia est, mortaliter non peccaret, nec irregularis esset, officium cum socio recitans, aut dicens, *Dominus vobiscum*, nisi id in choro, & in solemnibus officiis faceret; nec omnino magis peccaret, privatim orans, licet una cum aliis, modo extra Ecclesiam, ac secreto recitans *Angelus*, causa exempli; dum cæteri ex ejus cœtu illud & ipsi singuli recitant.

2. Ex-

2. Excommunicatus reliquiis, imaginibus, & aqua benedicta uti potest, non ut sibi fructus applicet, qui his rebus per Ecclesiæ institutionem addicti sunt, sed ut se ad poenitentiam excitet, oretque Sanctos in coelis regnantes, ut pro ipso intercedant. Ratio est, quia is sanctarum rerum usus personalis, ut ita dicam, est, nullamque communicationem cum cæteris fidelibus secum trahit.

3. Excommunicatus, qui Missæ, processionibus, aliisve divinis officiis interest, non aliam poenam, quam mortale peccatum subit, præterquam duobus in casibus. Primus est, cum sacerdos excommunicatus missam, aut divina officia, se præse, celebrari jubet; in hoc enim casu in irregularitatem incidit, quia censetur ipse per se facere, quod per alium facit. Secundus casus est, cum excommunicatus, qui missæ interest, ex Ecclesia, licet a Sacerdote monitus, egredi renuit. In hac facti specie excommunicationem maiorem Papæ reservatam incurrit. Interdicti quoque eandem in eodem casu excommunicationem subeunt: itemque quicumque interdictos, aut excommunicatos impediunt, ne ex Ecclesia pedem efferant. (Clemens II. *de Sentent. Excomm.*)

4. Haud prohibiti sunt excommunicati, etiam denuntiati, sermonibus, aut documentis, quæ publice in Ecclesia fiunt, interesse; at, his absolutis, recedere statim debent. Is erat veteris Ecclesiæ usus, ut constat ex Carthaginensis an. 398. Concilii 84. canone: *Ut Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, Et audire verbum Dei, sive gentilem, sive hæreticum, sive iudeum usque ad missam catechumenorum.*

5. Clerici, qui coram excommunicato denuntiato missam, aut divina cætera officia celebrant, lethaliter peccant, minoremque excommunicationem, & ab Ecclesiæ ingressu interdictum subeunt. Cum ergo nec precibus, nec vi perficere nequeunt, ut excommunicatus excedat, intermittere debent divinum officium, ipsamque missam, nisi canon inchoatus sit; in hac enim facti specie missam prosequi debent,

bent, ad Corporis, & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi communionem peractam usque: tum vero, nulla interjecta mora, altare deferere, ut ad missam in sacrificia finiendam se conferant. Cæteri porro fideles ei legi subsunt, ut divina officia, & processiones deferant, cum in iis aliquis excommunicatus, denunciatus, existit; aliter excommunicationem minorem subeunt, secundum omnes theologos, & mortaliter peccant, secundum plures. Missam tamen audire possent, quæ ad altare, ab eo aliud, ad quod excommunicatus adesset, diceretur, & cui hic non interesset, quia non esset hæc cum eo in divinis rebus communicatio, sed localis tantum, physica, & materialis in eodem loco præsentia, quam Ecclesia excommunicatis quidem, non autem fidelibus, prohibet.

6. Excommunicati denunciati funebribus honoribus, & Ecclesiastica sepultura privantur, sepultura scilicet fidelium propria, seu fiat hæc in Ecclesia, claustris, cœmeteriis, seu in alio quovis loco, per usum, aut episcopalem benedictionem catholicis humandis addicto. Cum ergo excommunicatus, denunciatus, & impœnitens in Ecclesia sepultus fuit, exhumandus est, extraque projiciendus: Ecclesia vero, quæ per hanc humationem polluta evasit, reconcilianda.

Ne religiosi usurarios, excommunicatos, aut interdictos ad religionem, seu sepulturam, vel alia sacramenta recipiant. (Concil. Montepessulanense, an. 1215. can. 29.)

Omnes infideles, & excommunicati christianæ sepulture honore, locoque priventur. Qui autem eos sepeliendos quacunque ratione procuraverint, excommunicatione feriuntur. Horum autem sepultura in cœmeterio cœmeterium ipsum tantum, in Ecclesia autem, & Ecclesiam, & cœmeterium illi contiguum juxta sacros canones polluere consensatur, (Concil. Rémoisense; an. 1583. tit. de Sepulturis.)

Qui excommunicati denunciati funus ad honorem comitantur, minorem, quique eum terræ sanctæ tradendum.

curant, majorem excommunicationem fubeunt. (Clement. I. *de Sepult.*)

De privatione habilitatis ad beneficia.

1. Si beneficium excommunicato vel occulto, & tolerato confertur, collatio nulla est. Eadem est electionis, postulationis, nominationis, litterarumque ad beneficia vacatura impetrationis ratio: *Clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non possunt, nec illi valent, ea licite retinere.* (Cap. *Postulatis, extr. de Clerico excommunicato ministrante*). Excipienda sunt ab hac regula beneficia, quæ Papa concedit, seu noverit ejus censuram, cui hæc concedit, seu eam ignoret: quia in beneficii provisionibus a censura absolutionis clausulam ponit, ad effectum obtinendi gratiam, quam concedit. Hæc tamen absolutio nec irregularibus prodest, nec excommunicatis ob hæresin, quia jus opponitur, nec excommunicatis *ab homine*, nisi Papa censuras *ab homine* expressè tollat.

2. Non potest valide beneficium excommunicato conferri, qui invincibiliter ignorat, se excommunicatum esse, aut qui ab excommunicatione, qua obstringitur, solutus non est: quia ignorantia eum a peccato quidem excusat, non impedit tamen, quin is reapse beneficio possidendo inhabilis sit.

3. Si beneficiarius, quo tempore beneficii possessionem init, excommunicationi subest, hæc inita possessio nulla est, quamvis excommunicatus non fuerit, quo tempore beneficium eidem collatum fuit. Ratio est, quia sola possessionis susceptio jus ad beneficium tribuit, quippe quæ ejusdem collationem confirmat. Excommunicatio non privat ipsa per se beneficiis, quæ antea possidebantur, aut eorumdem beneficiorum fructibus, propterea quod hæc privatio in jure non exprimitur. Verum quidem est, in capite *Pastoralis, extr. de appellat.* ita enuntiari: *Illi proventus Ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesiæ communicatio denegatur.* At hæc poena solum post judicis sententiam locum ha-

bet: quis Papa, qui in hoc capite respondet, unice consultus fuerat, an beneficii redditibus clericum iudex post appellationem priuare posset. Verum etiam est, clericum excommunicatum suspensum esse ab officio, & quod inde consequitur, a fructibus, qui solum ob hoc officium dantur; at cum suo ipse officio faciat ex parte satis, dum toleratur, percipere fructus potest, qui huic officio respondent; nam tum quoque, cum in excommunicatione obfirmatus permanet, cumque privatur beneficii fructibus, Ecclesia patitur horum partem ei ad sustentationem relinqui, ne fame pereat, ut in cleri dedecus mendicare cogatur.

De Ecclesiastica Jurisdictionis privatione.

1. Omnes excommunicati, seu denunciati sint, seu tolerati, mortaliter peccant, dum ecclesiasticam jurisdictionem exercent, dum, causa exempli, mandata, statuta edunt, obeunt in ecclesiasticis causis iudicis munia, &c. nisi forte materię levitas, aut in aliorum favorem agendi necessitas, omnino, vel ex parte, eosdem excuset. Ratio est, quia eos excommunicatio cum cæteris fidelibus communione privat, ipsique proinde jurisdictionem exercere non possunt, quin cum iis in re gravi communicent.

2. Excommunicati tolerati jurisdictionem valide, quamvis illicite, exercent, excommunicati vero denunciati, nec valide exercent, nec licite; ex quo fit, ut ne valide quidem beneficium in alterius favorem resignare possint: quia ejusmodi resignatio sapit usum, & præsentationem beneficii, excommunicati porro denunciati usu, & præsentatione beneficiorum spoliati sunt.

3. Prælati excommunicati ne delegare quidem quempiam potest, qui ejus functiones obeat, quia delegatio est jurisdictionis actus. Delegatio a Prælato edita, antequam ipse excommunicationem subiret, per subsequutam excommunicationem suspenderetur, si negotium, cujus gratia delegatio edita fuisset, omnino subsisteret; non item,

si

si inchoatum esset; ut, si in jus esset accita pars, aut testes auditi essent.

De politica, seu civilis communionis privatione.

Excommunicati denunciati non possunt licite cum ceteris fidelibus communicare, & fideles ipsi cum iis communicare non possunt, vel in rebus ad civile, consuetumque vitæ commercium spectantibus, quæ per hunc versiculum exprimuntur.

Os, orare, vale, communicio, mensa negatur.

Per vocabulum *Os*, intelligitur omne per verba, per litteras acceptas, aut missas, per data, aut recepta munera, per oscula, & alia amicitiae argumenta commercium.

Orare, designat externam communicationem in divinis officiis, in sacramentis, in ipsis privatis precibus, quæ cum excommunicatis eduntur.

Vale, significat urbanitatis salutationem, quæ ne ipsa quidem excommunicato salutanti reddenda est.

Communicio, easdem exercitationes, contractus, itinera, deambulationes, somnumque significat, qui non in eodem cubiculo, nec in eodem lecto, nisi ex necessitate, non autem societatis in modum sumendus est.

Mensa, innuit vox hæc nec esse bibendum; nec edendum, nec sedendum ad eandem cum excommunicato mensam, tametsi non eadem, atque ipse edit, dapes comederentur.

Suæ his regulis exceptiones sunt, quas complectitur versiculus sequens.

Utile, lex, humile, res, ignorata, necesse.

Utile, tam spiritalem, quam temporalem, seu excommunicati, seu fidelis, qui cum eo communicat, seu tertie personæ utilitatem designat. Itaque adiri potest, & consuli casuista, aut medicus excommunicatus, emi possunt bujns remedia, ad eum scribi potest, uti licet ejus collo-

colloquio, eum salutare, atque adeo urbanitatis, & amicitiae singularibus officiis eundem complecti, ipsum ad bonam frugem redigendi animo.

Lex; ad matrimonium refertur. Licet uxori cum viro excommunicato, & viro cum excommunicata conjuge, non modo quoad conjugale debitum pettum, redditumque, verum etiam quoad familiae, domusque regimen, & quoad communem victum communicare. Innocens tamen pars ree parti favere non potest in crimine, quod ei excommunicationem promeruit; debet e converso pro ejus resipiscencia Deum orare, eandemque, ut ad mentem redeat, prout se occasio obtulerit, sollicitare.

Humile, militum quoad duces, filiorum quoad parentes, & domesticorum quoad heros obsequium, subjectionem, ac dependentiam significat. Possunt ergo milites cum ducibus, filii cum parentibus, domestici cum heris, licet excommunicatis, communicare. Domesticus tamen heri, qui excommunicatus est, servitio se addicere non debet, nisi forte alium sibi minus ad salutem periculosum nancisci, sibi aliter victum comparare non possit. Qui excommunicati servitio mancipati sunt, eum quidem ad Ecclesiam comitari, divinumque officium cum eo recitare, at non ad missam ei deservire, nec sacramenta ei administrare, nec ab eo suscipere possunt.

Res ignorata. Innuunt verba haec eos, qui citra affectionem ignorant, quempiam excommunicatum esse, cum eo communicantes nullam poenam subire, quia in hac facti specie nullum est peccatum, nullusque proinde censurae locus.

Necesse. Intelligitur per hoc vocabulum licere, cum excommunicato communicare, cum id negotiorum necessitas postulat. Quamobrem excommunicatum denuntiatum licet ad judicem appellari, ut ab eo debitae summæ solutio, aut damni, quod intulit, reparatio petatur. Ad hospitium quoque divertere, cujus dominus excommunicatus denuntiatus est, itemque panem, vinum, ac cætera, quibus

bus opus fuerit, ab excommunicato denunciato emere liceat. Potest pariter excommunicatis eleemosyna tribui, auxilium præberi, servitium ægrotantibus exhiberi, in spiritualibus, aut temporalibus negotiis consilium dari; denique in eorum gratiam medici, chirurgi, & pharmacopolæ munere fungi licet: Continentur hæc singula in canone. *Quoniam multos*, qui Gregorii Papæ VII. est.

Animadvertendum etiam atque etiam est, inter majoris excommunicationis effecta, quæ modo descripsimus, alia ad divinum, & alia solum ad Ecclesiasticum jus referri. Excommunicationis effecta, quæ ad divinum jus pertinent, hæc tantum sunt, ut per eam quispiam extra Christianorum album ponatur, segregetur a coetibus, qui ad Deum adorandum in commune fiunt, priveturque precibus, sacramentis, officiisque omnibus, per quæ Christianifidelium societas in unam, eandemque communionem colligata, & unita est: „Si quis Ecclesiam non audit, inquit Christus Dominus, minus, sit tibi tamquam ethnicus, & publicanus,“ hoc est, veluti aliena persona, quæ non amplius ad Christianam societatem pertinet, quæ non amplius tua est, non amplius tuus frater est. Jam vero quamvis homo hic non amplius ad Christianam societatem pertineat, non proinde tamen ad civilem societatem, hominis, & civis titulo, per jus gentium, perque civile jus pertinere definit; non ergo privatur bonis, subsidiis, officiis, quæ iis qualitatibus respondent, quæque non negantur ethnicis ipsis, quibuscum civilis societas servatur. Atque hinc illud consequens fit, si spiritualium emolumentorum, ad fideles, tamquam Christianæ societatis membra spectantium privatio excipiat, cæteras majori excommunicationi addictas penas non nisi humano-ecclesiastici juris esse.

§. III.

De Excommunicatione minore.

In minorem excommunicationem non inciditur nisi in una, & unica facti specie, nempe cum quispiam vetitis in rebus

bus cum excommunicato denuntiato communicat, qui majori excommunicationi subest. Qui porro minore excommunicatione irretitus est, interesse potest divinis officiis, suffragia participare, a censuris absolvere, jurisdictionem exercere: nec irregularitatem ullamve, canonicam poenam subit, sacramenta conferens, aut suscipiens. Peccaret idem tamen Sacramenta suscipiens, quia violaret Ecclesiæ legem, qua id facere prohibetur. Eadem esset eorum ratio, qui sacramenta his excommunicatis administrarent, eosve aut eligerent, aut præsentarent ad beneficia; quia scilicet excommunicatio minor sacramentorum susceptione, passivaque ad beneficia electione privat, alias autem poenas secum non trahit. At quamvis formaliter, & directe sacramentorum administrationem Sacerdoti jus non prohibeat, qui minore excommunicatione obstrictus est, peccat is tamen saltem venialiter ea hoc in statu administrans; quia dedecet a quopiam sacramenta conferri, quorum ipse privationem meruit.

Si celebrat minori excommunicatione ligatus, licet graviter peccet, nullius tamen notam irregularitatis incurrit; nec eligere prohibetur, vel ea, quæ ratione jurisdictionis sibi competunt, exercere; si tamen scienter talis electus fuerit, ejus electio est irritanda, pro eo quod ad susceptionem eorum eligitur, a quorum susceptione a sanctis Patribus est privatus. Peccat autem conferendo ecclesiastica sacramenta; sed ab eo collata virtutis non careant effectu, cum non videatur a collatione, sed participatione sacramentorum (quæ in sola consistit perceptione) remotus: dummodo non in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionem Superioris, communioni excommunicatorum pertinaciter se ingesserit, in quo casu est anathemate feriendus. (S. Gregorius IX. cap. 10. de Cleric. excomm. minist.)

Qui communicaverit, vel oraverit cum excommunicato, si laicus est, excommunicatur. Can. Qui communicaverit, cap. 11. q. 3.

Sanctis quippe canonibus cautum constat, ut, qui excommunicatis communicaverit, excommunicetur. Canon Sanctis, ibid.

Qui cum excommunicato scienter communicaverit, excommunicationis poenam contrahit cum eodem. Cap. Cum defideres, de Sent. excomm.

Quamquam porro enuntient hi canones, eum, qui cum excommunicato communicat, in eandem cum ipso excommunicationem, & quod inde consequitur, in excommunicationem majorem incidere; id tamen locum non habet, nisi quoad eum, qui cum excommunicato communicat in crimine, propter quod is excommunicatus fuit: quod a canonistis dicitur *communicatio in crimine criminosa*; si quis enim in temporalibus, aut sacris rebus cum excommunicato communicet, at quin particeps de ejusdem crimine, quod a canonistis appellatur *communicatio non criminosa*, is quidem minorem tantum excommunicationem subit.

Cum clerici sæculares, aut regulares cum excommunicatis communicant, quos scilicet ad divina officia, vel ad sacramenta, vel ad ecclesiasticam sepulturam admittunt, privantur ipso facto Ecclesiæ aditu, & in excommunicationem a jure latam incidunt: *Duximus statuendum, ne aliqui sæculares, aut regulares, quantumcunque exemptionis privilegiis communiti . . . scienter celebrent, vel faciant celebrari divina . . . vel a jure excommunicatos, aut publice interdictos ad divina officia, seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittant. Qui vero contra præsumpserint, præter alias poenas, a jure statutas ingressum Ecclesiæ sibi noverint interdictum, donec de transgressione hujusmodi ad arbitrium ejus, cujus sententiam contempserunt, satisfecerint competenter. (Bonifacius VIII. cap. Episcoporum, de Sentent. excomm. in Sexto.)*

Quilibet Sacerdos ad audiendas confessiones approbatus, in poenitentiae tribunali, a minori excommunicatione absolvere potest: quia hæc reservata non est modo, nec unquam fuit. Parochus, qui Sacerdos non esset, suo pe-

archia-

rochiano minoris excommunicationis absolutionem in externo foro tribuere posset, verbis utens significantibus ab eo reum a censura, quam subierat, liberari, & in jus restitui, quo sacramenta suscipere possit, eligique, aut presentari ad beneficia. Ratio est; quia censura non est peccatum, & quia hæc absolutio non est actus potestatis ordinis, sed potestatis jurisdictionis, quam parochus, licet non sacerdos, per suum pastoris titulum obtinet.

§. IV.

De Excommunicationis Ministro.

Per excommunicationis ministrum is intelligitur, qui eam pronuntiandi potestate pollet: is nempe, qui contentiosa, seu ordinaria, seu delegata, in externo foro jurisdictione gaudet, ut Papa, Concilium, Episcopus, &c. Existit dubio procul in Ecclesia potestas hæc, & ea quidem ei cum politicis omnibus societatibus communis est, quandoquidem nulla earum est, quæ non eos e suo corpore pellendi potestatem obtineat, qui ejus leges violant, qui eam turbant, qui ei detrimentum afferunt; quemadmodum morbida facta pecus a reliquo grege segregatur, abscindunturque vitata membra, ne contagio totum gregem, totumve corpus inficiat. Itaque Ecclesia a suis incunabilis ad hæc usque tempora hac potestate usa est, quam a suo conditore Christo Domino accepit; qua de re facile convinci potest, quicumque vel obiter oculos ad Conciliorum canones verterit, qui pleni sunt excommunicationibus in eos pronuntiatis, qui fidem, mores, aut disciplinam Ecclesiæ violant.

Afferri possunt rationes quatuor, quæ eam fere determinant, ut excommunicandi potestate, qua pollet, utatur.

Prima est reparatio honoris Dei, dire læsi per crimina scandalo obnoxia.

Secunda est, ut sacramentis observantia servetur, quæ iisdem debetur, eorumque profanationes ab impiis editæ reparentur.

Eo spectat tertia, ut mystico Christi Corpori sua maneat integritas, a fidelium societate sejunctis putridis membris, quæ suorum vitiorum contagium aliis communicare possent. Hinc de causa excommunicati, in Concilliorum canonibus, *Præcisi*, vocantur.

Denique cum Ecclesia excommunicationis gladium in peccatores adhibet, id habet propositum, ut eorum resipiscentiam curet, eos scilicet ad mentem revocet, cæteris fidelibus, exhibita ejusmodi punitione, plus vigilantie, & circumspeditionis inspiret, suæque inter membra rectum ordinem, & ecclesiasticam disciplinam servet, amputatis sua societate nequam hominibus, qui eam turbant. Hujusmodi sunt rationes, finesque præcipui, quibus Ecclesia ad reos excommunicandos adducitur. *Vide CENSURÆ.*

§. III.

§. V.

De Excommunicationis subjecto, & forma.

Per excommunicationis subjectum venit persona, quæ excommunicationis sententia plecti potest. *Vide CENSURÆ, §. VI.*

Excommunicationis forma continetur verbis, & caeremoniis, quæ eam comitantur. *Vide CENSURÆ, §. VII.*

Dictis in iis locis, ad quæ remittimus, id unum addemus hoc loco quoad excommunicationis subjectum, personam scilicet, quæ excommunicationi subi potest, nunquam potentes personas excommunicatione plecti debere, cum excommunicatio, quæ in eas pronuntiaretur, nedum ad earumdem resipiscentiam conferret, sed & non alia vi polleret, quam ut earum pervicaciam augeret, injuria Ecclesiam afficeret, in eaque schisma pareret. S. Augustinus (*lib. 3. contra Epistol. Parmen.* cap. 20.) nos docet, ejusmodi veterem Ecclesiæ usum fuisse, ut ne scilicet peccatores excommunicaret, cum futurum providebat, ut eorum excommunicatio peccem turbare, schismata gignere, vel scandalum augere posset: *Sanctitas observat Ecclesiæ, & cum quisque fratrum. id est christia-*

christianorum , intus in Ecclesie societate constitutorum , in aliquo tali peccato fuerit deprehensus , ut anathemate dignus habeatur , fiat hoc , ubi periculum schismatis nullum est , atque id cum ea dilectione , de qua ipse (Apostolus) alibi præcepit , dicens : ut inimicum eum non aestimetis , sed corripite , ut fratrem ; non enim estis ad eradicandum , sed ad corrigendum .

Itaque Imperatores Constantium , Valentem , Julianum Apostatam excommunicatos fuisse non cernimus , tametsi priores duo suam omnem auctoritatem impenderent , obtinendi causa , ut Arianismus triumphum ageret , & Julianus ethnicam superstitionem restituere nitesetur . Dubio procul secundum principia hæc inter Gallicanarum Libertatum articulos positum est , nec Galliarum Reges , quod ad eorundem ditionum administrationem spectat , nec magistratus , publicosque ministros , quod ad ipsorum obeunda munia , & officia pertinet , excommunicari posse : quin hujusmodi excommunicationes spectantur tamquam saltem jus indirectum in temporalem jurisdictionem , ad cujus intermittendum cursum eadem tenderent .

§. VI.

De Excommunicationis materia.

Per excommunicationis materiam , seu materialem causam intelligimus facta , propter quæ ecclesiastici Superiores in quæpiam excommunicationis sententiam ferre possunt. *Vide de CENSURA , §. 5.*

Addemus hoc loco , Superiores excommunicare posse ob peccata , quæ fidem , mores , aut disciplinam Ecclesiæ afficiunt . Fuit is nullo non tempore Ecclesiæ mos , ut hæreticos , peccatores ad scandalum depravatos , eosque singulos , qui ejus disciplinam generatim receptam servare non lissent , excommunicatione percelleret . Magni tamen momenti sit , oportet , disciplinæ caput , ut excommunicari possint , qui renuerint eidem se subdere : quia injuriæ multum afferretur Ecclesiæ , si ob aliquos parum graves usus ab ejus sinu præditi bonis moribus fideles avellerentur. *Vide CENSURA , §. 10.*

Nec magis silentio præterire debemus, in canonici juris corpore, in Romanorum Pontificum Constitutionibus, & in Tridentino Concilio plures excommunicationes sanctæ sedis reservatas occurrere, quæ pro reservatis in Gallia non habentur, aut ibidem ne vigent quidem: seu quia constitutiones, quæ eas continent, ibi nunquam enuntiatae, receptæque fuere, seu quia hujusmodi excommunicationes ibidem, vel per non usum, vel per contrarium usum abrogatae sunt.

Ejusmodi sunt inter alias, x. ea, quæ in eos lata est, qui per menses tres in excommunicatione marcuerint, qua perculsi fuerant: propterea quod ecclesiasticos Superiores, a quibus excommunicati, suspensi, vel interdicti erant, in eorum personis, aut propinquis, aut bonis venerant.

2. Quæ in eos est lata, qui aliquid dant, ut a sancta sede gratiam, aut justiciam obtineant, aut, qui aliquid accipiunt, ut eam comparent. Bonifacius VIII. hanc excommunicationem pronuntiavit, quæ a Gregorio XIII. & Clemente VIII. confirmata fuit.

3. Quæ a Bonifacio VIII. in eos lata est, qui mortua corpora in partes dividunt, ademptis extis, aut ad ignem decoctis, quæ alio facilius transferant, ubi sepulta volunt.

4. In concionatores alia, qui suis in sermonibus hæresi notant opiniones, quæ immaculatæ Conceptioni sanctissimæ Virginis favent, aut adversantur. Sixti IV. Constitutio, quæ eos excommunicatos declarat, quamvis a Tridentino Concilio, ad originalis peccati calcem, sess. V. deinde vero a Pio V. an. 1570. confirmata in Galliis recepta non fuit.

5. Eam, quam tulit Clemens V. in clericos seculares, & in religiosos, qui fideles adducunt, ut obstricta veti, aut jurisjurandi fide, se sibi sepulturam in eorum Ecclesiis selecturos recipiant, neve ejus delictum revocent, quem
semel

femel fecerint. (*In Clement. Cupientes , de Sepulchris.*)

6. Quæ per Martini V. Constitutionem in clericos lata est, qui perficiunt, ut alii clerici apud laicos iudices in jus vocentur. (*Constitut. Ad reprimendas insolentias*).

7. Quæ a Joanne XXII. in eos pronuntiata est, qui falsam in Gallia monetam cudunt, aut illuc afferunt.

8. Quæ a Leone X. in eos edita, qui eo temeritatis abeunt, ut sacram Scripturam, ac sensum detorqueant in contrarium ei, qui ab Ecclesiâ approbatus est.

9. Quæ a Paulo IV. en. 1557. in eos emissâ, qui examini se præsentant alterius nomine, pro quo beneficium obtineant.

10. Quam subeunt, qui usurpant Ecclesiæ bona, quamque Tridentinum Concilium Papæ reservatam declarat. (*Sess. 21. cap. 11. de Reform.*)

11. Excommunicatio, quam Pius V. in Bulla, *Decori, & honestati*, in religiosas edidit, quæ suis e monasteriis sine superiorum venia egrediuntur, itemque in eos, qui ad earum egressum conferunt. Non proinde tamen egressus hi non admodum criminosi sunt, atque adeo non desunt inter Doctores, qui putent ejusmodi moniales ipso facto in excommunicationem Episcopis reservatam incidere.

12. A Clemente VIII. an. 1592. & 1602. itemque ab Urbano VIII. an. 1634. in Typographos, & Bibliopolas lata excommunicatio, qui Biblia, aut Pontificale Romanum imprimunt, absque Ordinarii nutu, qui novam editionem Romanæ consonam se nactum testetur.

Quod ad excommunicationem Papæ reservatam pertinet, quam Pius V. in Bulla, *Regularium personarum*, & Gregorius XIII. in Bulla, *Ubi gratia*, in feminas pronuntiarunt, quæ in virorum monasteria ingrediuntur, hæc sane in Gallia non est abrogata, licet ibidem, sanctæ sedis re-

servata non sit. Turonense Concilium, an. 1583. Bullas has intellexit, non solum de feminis quæ privilegiorum aut facultatum apostolicarum specie, in virorum monasteria pedem inferrent, sed etiam de omnium generum mulieribus, & puellis in virorum monasteria ingredientibus, quin in id veniam sibi esse contendant: *Inhibemus etiam eisdem monachis cujusvis ordinis, ne mulieres, cujuscunque sit ætatis, intra prædicta septa, seu claustra suorum monasteriorum, ne quidem consanguineos suos religiosos visitandi, vel illis ancillandi, vel alio quocunque prætextu, sub pænis, Romanorum Pontificum constitutionibus, sancitis, admittant.*

Finem imponent huic articulo nonnulli canones, qui nos docent, quam moderationem, quam prudentiam, quam circumspeditionem postulet, hæc excommunicandi potestas, ut in usu ponatur.

Quamvis excommunicationis gladius nervus sit ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris; sobris tamen, magnæque cum circumspeditione eximendus est, cum experientia doceat, si temere, aut levibus; ex rebus incutiat, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere, quam salutem. (Concil. Trident. sess. 25. cap. 3. de Reform.)

Excommunicationis pænis magno cum judicio, & non nisi gravioribus in causis utantur Episcopi, nec levi de causa censuram Ecclesiasticam adhibeant, & ipsi de causis judicent, & ad id præstandum sola conscientia, & rei gravitate, non vi, aut cujusquam auctoritate compellantur. (Concilium Bituricense, an. 1584. tit. 21. de excommunicatione.)

Grave profecto, & incomparabile damnum est excommunicationem sanctorum esse; Dei optimi maximi gratia, spiritali ejusdem præstitione, Christi meritis, & denum Ecclesiæ suffragiis, & sacramentorum usu privari. Hæc omnia facit excommunicatio, quæ pœnarum omnium gravissima, formidabilissimaque, uti christianis minime contemnenda, sed potius summo cum tremore pertimescenda, ita sobrie admodum, sum-
maque

omnæque circumſpectione, prudentia, maturitate; in paucis ſalutemque, non in exitium, perniciemque eſt adhibenda, Quod igitur ſacri canones, generalia Concilia omnia, ſancta Tridentina ſynodus, Pii V. Pont. max. laudanda Conſtitutio præcipit; ad rerum, locorum, perſonarum, temporis denum rationem ſumma deinceps editione excommunicationes accommodentur. (Concilium Tolofanum, an. 1590. Part. 4. cap. i. de Excommunicat.)

EXEMPTIO. Exemptio generatim eſt privilegium, quod a regula, aut lege communi excipit, at ea magis peculiariter hoc loco pro Eccleſiaſtica exemptione ſumitur, ita dicta; ſeu quia Eccleſiæ tribuitur a Principe, ſeu quia eam tribuit Eccleſia. Prima temporalis eſt, in eoque poſita, ut clerici, & religioſi non poſſint ob civilia debita in carcerem trudi, aut ab alio, quam Eccleſiæ iudice quibusdam in caſibus judicari, aut perſonali tributo, militarium hominum hoſpicio, involuntariæ tutelæ, vel curatelæ ſubdi, aut denique ſequeſtres eſſe.

Altera Eccleſiaſtica exemptio, quam dat Eccleſia, ſpiritualis eſt, tribuiturque in perſonalem, realem, mixtam, univerſalem, & particularem.

Exemptio realis, ſeu localis ea eſt, quæ afficit loca, ut Eccleſias, & monaſteria.

Exemptio mixta, ſeu realis, & perſonalis ſimul loca, & perſonas conjunctim complectitur.

Univerſalis, ſeu totalis exemptio ab Ordinarii poteſtate, & iuriſdictione rem, aut perſonam omnino ſubtrahit ita, ut eam apoſtolicæ Sedi proxime ſubdat: *Libertas illimitata a poteſtate, & iuriſdictione Ordinarii cum immediata ſubjectione Sedi apoſtolicæ.* Particularis, ſeu partialis exemptio non omnino quidem, ſed ſolum ex parte, Ordinarii iuriſdictioni locum, aut perſonam ſubtrahit.

S. I.

De Exemptionis proprietatibus, & effectis.

- i. **E**xemptio loci ſecum trahit exemptionem domorum, hortorum, perſonarumque, quæ ad eum pertinent;

at personarum exemptio secum non trahit exemptionem loci, in quo ea degunt. Ita, cum locus exemptus est, personae quoque cum domibus, hortisque ad hunc locum spectantibus exemptae sunt; at cum exempta persona est, non proinde locus, in quo ea degit, exempta est, nec item personae ceterae, quas privilegii litterae non designant.

2. Exemptio certis quibusdam locis, aut personis concessa ad alia loca, vel ad personas alias nequaquam pretenditur. Quamobrem personae exemptae loci causa a regionum, in quibus versantur, Ordinariis puniri possunt, si forte extra suae exemptionis locum deliquerint; possunt etiam ab Ordinariis in jus vocari bonorum ratione, quae alibi, quam in exempta regione, possident.

3. Exemptio efficit, ut Ordinarius exemptos necer communicationi subdere possit.

§. II.

De Exemptionis, ut vocant, Canonicitate.

Sunt auctores, qui indiscriminatim, absoluteque exemptiones omnes, tamquam veteribus canonibus, & communi juri contrarias damnare videntur; at opposita sententia, quae statuit exemptiones non deesse, quae legitimae, & canonicae sint, probatur pluribus, & nostro quidem judicio, solidior, firmiorque est. Exemptiones nihil sunt aliud, quam perpetuae a legibus dispensationes, quae quasdam personas aliis subdunt. Jam vero semper in legislatoribus propriis legibus dispensandi facultas agnita est, iidemque semper hac usi sunt. Exemptiones ergo non minus canonicae sunt, quam dispensationes ipsae, modo in iis regulae, & conditiones servantur, quae dispensationes, ut legitimae, & canonicae sint, comitari debent.

§. III.

De Exemptionis probationibus.

Probatur exemptio, 1. ex veteri, & pacifica possessione, cum valido titulo, cumque bona fide conjuncta; pos-
sessio

sessio fellicet , etiam supra omnem memoriam posita , non sufficeret sine titulo. Effatum hoc a jurisconsultis nostris adoptatum nititur canonici juris textibus , Romanorumque Pontificum , & Conciliorum auctoritate : *Mala consuetudo , quæ non minus , quam perniciosa corruptela vitanda est ; nisi citius radicitus evellatur , in privilegiorum jus ab improbis assumitur , & incipiunt prævaricationes , & variæ præsumptiones celerrime non compressæ pro legibus venerari , & privilegiorum more perpetuo celebrari.* (Excerptum Epistolæ Nicolai Papæ I. allatæ in Sessione Concilio an. 866.)

Item statuimus , & auctoritate ejusdem Concilii prohibemus , quod nulli religiosi , vel sæculares prædictæ provincie Ravennatis , prætextu , seu occasione lapsus temporis , desuetudinis , vel præscriptionis , suis Ordinariis , vel Prælatibus visitantibus , seu visitare volentibus repugnare , vel contradicere audeant , vel præsumant. (Concilium Ravennatense , an. 1314. can. 3.

Ne sub falso exemptionis prætextu quicquam jurisdictionem ordinariam illudere possit , præsentis Concilii auctoritate statuimus , ut , si qui coram ordinariis conventi iudicibus , se exemptos allegent , de quorum privilegiis dubitatur , privilegium exemptionis suæ exhibeant ; quod si facere noluerint , pro exemptis nullatenus habeantur. (Concil. Turonense , an. 1236. can. 11. de Privilegiis.)

Probatur exemptio , 2. e summorum Pontificum Bullis , quæ sunt exemptionum constitutivæ , ut ita dicam , titulus ipse. Quæ vero Bullæ solum confirmativæ , seu enuntiativæ vocantur , nullius ponderis sunt , præsertim in materia parum favorabili , & communi juri contraria. Veteris privilegii renovatio , & confirmatio nullum novum jus iis tribuunt , qui se exemptos dicunt , sed tantummodo vetus , facta hypothese aliquod adesse , privilegium tuerentur , & servant ; *Innovatio privilegiorum novum jus non tribuit , sed antiquum , si quod sit , conservat.* Juris hoc effatum est. Excipitur ea facti species , in qua Bullæ continent clausulam , *quæ juste , & pacifice possidetis* , vel ulla ejusmodi verba ; tunc enim essent eadem tituli , & probationis loco.

Porro simplices enuntiationes non obtinent in titulo probationis vim, si enuntiata monumenta nequaquam representantur. Authentica, si in aliquo codice de edendo, in hanc rem expressa est. Noster usus huic legi concinit. Clementina, *Litteris*, quæ jubebat enuntiationibus fidem addi, quas in Bullis Papa adhibet, non amplius in Gallia locum habet. Eam abolevit Basileense Concilium (sess. 23. art. 7.) cujus dispositio Pragmaticæ inserta, & per Concordatum confirmata fuit.

Concessionis igitur tantum litteræ tamquam privilegiorum, & exemptionum constitutivus, & primordialis titulus spectantur.

Tertiam exemptionis probandæ rationem suppeditant transactiones, & concordata cum Episcopis inita; verum hæ transactiones, & hæc concordata non possunt in successores Episcopos titulum facere, saltem cum de cathedralium Ecclesiarum capitulis agitur, ut Tridentinum Concil. (sess. 6. cap. 4. de Reformat.) declarat in hæc verba: *Capitula cathedralium, & aliarum majorum Ecclesiarum, illorumque personarum nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordatiis, quæ tantum suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint, quominus a suis Episcopis, & aliis majoribus Prælatibus, per se ipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adiunctis, juxta canonicas sanctiones, toties, quoties opus fuerit, visitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate apostolica, possint, & valeant.* Secundum hanc Tridentini Concilii dispositionem, habetur id in Galliis effecti loco, ut transactiones, & Concordata de quibus agitur, suos obligent auctores, non autem successores.

Cum de veritate concessionis privilegiorum exemptionis dubitatur, afferri debent autographa, nisi proferantur exempla, a publica persona, & judicis jussu edita; tunc enim exempla hæc æque authentica sunt, atque autographa ipsa.

§. IV.

De Monasteriorum Exemptionibus.

Exemptionum ad monasteria spectantium originem alii longius repetunt, propius alii. Priorum iudicio, monasteriorum exemptio jam in Oriente nota erat S. Hieronymi tempore, qui an. 420. vivere desinit. Posteriorum sententia, monasteriorum exemptiones adhuc ignotæ erant in Gallia, medio octavo sæculo; quod probare contendunt ex Vernonienfis, seu Vernullienfis Concilii, an 755. & Regis Pipini mandatis, habiti, hoc tertio canone: *Ut unusquisque Episcoporum potestatem habeat in sua Parochia, tam de clero, quam de regularibus, ad corrigendum, & emendandum secundum ordinem canonicum spiritalem, ut sic vivant, qualiter Deo placere possint.* Nostra super hac re opinio, quæ facit ad hæc opposita placita duo per partialium, & totalium exemptionum distinctionem concilianda, ejusmodi est.

Sentimus ergo, si de partialibus exemptionibus agitur, has quidem esse octavo sæculo superiores, at non eandem totalium exemptionum rationem esse.

Partiales exemptiones eo demum redigebantur, ut Episcopi prohiberentur, se monasteriorum rebus temporalibus immiscere; monachorum solitudinem, & regularem disciplinam turbare; de eorum bonis, deque oblationibus quicquam sumere, quas fideles ad eos conferebant, quicquam exigere ob eorum ordinationem, vel ob Ecclesiarum, aut altarium ad eos spectantium consecrationem, itæque ob sancti Chrismatis, sanctorumve Oleorum receptionem, atque ob Abbatum installationem, quos eligendi jus, dummodo a loci Episcopo benedicerentur, earundem exemptionum vi penes monachos erat. Jam vero certum est, hujusmodi exemptiones octavo sæculo priores esse: quoniam S. Gregorius Magnus, qui S. Petri cathedram an. 590. conscendit, hujus generis aliquas peculiaribus monasteriis concessit, quemadmodum ex ejus litteris, & peculiariter ex 28. 41. & 43. libri 4. perspicitur. Nec minus certum est, exemptionis privilegium, sancti Dionysii monasterio & Clodo-

Clodoveo Rege II. S. Landrio, Parisiensi Episcopo consentiente, concessum ad annum 653. spectare. Abbatis quoque de Montier-en-Der privilegium, eodem Regnante Principe, a Catalaunensi Episcopo datum fuit. Certum ergo, indubitatumque est, exemptionum, saltem partialium, privilegia, ante octavum sæculum monasteriis non defuisse, & quidem fere hujusmodi in Marculphi formulis expressæ leguntur.

Quod autem ad totales exemptiones attinet, hæc ferme non cœpere nisi ad undecimum circiter sæculum, quandoquidem, ut Van-Espenius animadvertit, (*Iur. Eccl. univ. T. II. p. 418.*) ante illud sæculum, seu in Conciliis, seu in auctorum scriptis, nec monasteriorum exemptorum, & non exemptorum distinctio, nec querelæ comperiuntur; quibus in exemptiones tam crebro posteriora sæcula persequerunt. Non desunt tamen scriptores, qui eas jam inde ab octavo, & nono sæculis crebras fuisse contendunt. Ut ut res se habeat, hæc totales exemptiones odiosæ sunt, omnique juri contrariæ, quod monachos, ut fideles reliquos, Episcopis subdit, prout in Conciliorum tam generalium, quam nationalium, & provincialium canonibus cœstitit.

Placuit nullum quidem usquam edificare, aut constituere monasterium, vel oratoriolum, præter conscientiam civitatis Episcopi; monachos vero per unamquamque civitatem, aut regionem subditos esse Episcopo. (Concilium Chalcedonense, an. 451. can. 5.)

Abbatess pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistent; & si quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur. (Concilium Aurelianense, anno 511. canon 19.)

Ut omnes Abbates se, & fratres suos, & monasteria, & abbatissæ se, & maniales suas, & monasteria secundum beati Benedicti regnant statuta, & ipsi abbatissæ, & abbatissæ cum suis congregationibus, & canonicis sint obediens, & per omnia subditi suis Episcopis. Concilium Coyacense, an. 1050. can. 2.)

Quam-

Quamvis plenæ, absolutæque exemptiones odiosæ sint, & communi juri contrariæ, ut ex allatis, aliisque pluribus canonibus liquet; eædem tamen in Gallia subsistunt, non sine modis, quos Tridentina Synodus iis adhibuit; quosque, edicta, sanctiones, & aresia amplificarunt. „Id instar re-
„gulæ suscipiendum, inquit Haricurtius in suis Ecclesiasti-
„cis Galliarum Legibus, pag. 79. exemptionis ab ordinarii
„jurisdictione apud nos locum habere.“

D. Rousseau de la Combe, in sua Canonica Jurisprudentiæ Collectione, pag. 300. postquam Aurelianensis constitutionis, exemptionibus adeo contrariæ, articulum undecimum in medium attulit, ita concludit: „Tum solida ra-
„tionatione nihil obstante, plenæ, integræque exemptio-
„nes in Gallia vigere non desierunt, omnesque Canonice
„nostri consentiunt, hunc Aurelianensis constitutionis
„articulum non servari.“ Dicere potuisset, hunc Aurelianensis constitutionis articulum per Bleisensem constitutionem, perque posteriora Gallorum Regum edicta, quæ ad Bleisensem constitutionem super hoc capite se conformarunt, revocatum fuisse.

De regularibus sanctio, a generali an. 1623. cœtu edita, & ab annor. 1635. & 1645. cœtibus confirmata continet articulos triginta octo, quorum causa memorati cœtus existimarunt regulares, etiam exemptos, Episcoporum jurisdictioni subesse. *Vide* sanctionem hanc, & animadvertite, eam nec a Romanis Pontificibus approbatam, nec per Gallorum Regum edicta confirmatam fuisse, ac proinde regulares exemptos ejus executioni pluribus in articulis ob-
luctari, eandemque a sæcularibus curiis haud tamquam legem spectari. D. Hallerius super hujus sanctionis articulis singulis seorsum edidit commentarium, in quo probandum suscipit, eos esse Conciliorum decretis, & Romanorum Pontificum decisionibus consentaneos. Occurrunt T. VI. pag. 1145. & seq. Monumentorum Cleri, tum sanctio, tum commentarium.

De capitulorum exemptione.

Capitulorum, quam monachorum, recentiores exemptiones sunt. S. Bernardus, ejusque cœvi de iis non loquantur, earumque ante duodecimum, aut decimum tertium sæcula nullum, inquit Tallonius, vestigium occurrit. Harum exemptionum monasteriorum sæcularizationi, ut vocant, originem debent, a fundatorum interpositione, vel auctoritate derivantur aliæ; quædam ortæ sunt a discrimine vitæ, ac status Episcopi, qui sæcularis erat, cum ejus regulare capitulum esset, ab initis inter Episcopum recens electum, & capitulum conventionibus; &c.

Capitula, seu ad-cathedrales, seu ad collegiatas Ecclesias pertineant, quæ in exemptionis possessione sunt, diocesanorum Episcoporum jurisdictioni, e disciplinæ præsentis effatis, subjecta permanent in casibus pluribus, qui ad capita quinque redigi possunt.

Caput primum fidem, & doctrinam spectat. De fide scilicet, ac doctrina cum agitur, capitula etiam exempta subsunt Episcoporum mandatis, horumque nullum ipsa super his rebus edere possunt; nec magis eadem possunt jubila, vel indulgentias indicare, dum Episcopalis sedes repleta est; neque vero perficere possunt, sine Episcopi approbatione, ut novum officium typis edatur, aut miraculorum discussionem, vel approbationem præcipere, aut novas reliquias admittere, aut imagines novas exponere, aut indulgentias concedere, tametsi jurisdictione quasi Episcopali se pollere contenderent.

Caput alterum ad sacramentorum administrationem refertur. Ordines Episcopus in cathedrali Ecclesia, sine exempti capituli consensu, conferre potest.

Tertium caput observantiam ab exemptis capitulis Episcopo debitam afficit. Hac de causa capitula licet exempta processionis ordine cum Episcopis progredi debent, nec

nec mandata sancire possunt, ad generales processiones, ad *Te Deum*, & ad alias publicas preces, quæ Episcoporum jussu peraguntur.

Exemptorum capitulorum canonicos, Episcopi officarios, itemque magnos vicarios, & officiales spectat capitulum quartum: Hi scilicet omnes, & singuli subsunt Episcopi jurisdictioni. Ita judicatum per arestum consilii, Januarii die 26. an. 1644.

Caput quintum super Ecclesiæ administratione, & politia versatur. Capitula, licet exempta, non possunt, sua ipsorum auctoritate, veteres fundationes redigere, seu imminuere, statuta perpetua ad divinum servitium, vel ad exemptæ Ecclesiæ statum edere, sinere ibidem humari corpora, aut inde tolli, ut alio transferantur, perficere, ut epitaphia ponantur, aut adimantur, sepiantur capellæ, locentur subsellia, picturæ, &c. Ratio est: quia cathedralis Ecclesia multo magis Episcopi, quam canonicorum Ecclesia est; eam scilicet episcopalis cathedra reddit matrem Ecclesiam, & centrum communionis totius dioceseos. *Vide CAPITULUM.*

§. VI.

De causis, quæ Exemptionibus finem afferunt.

Agnoscent canonice causas plures, quæ ipso, seu facto, seu jure exemptionibus finem imponunt; & eas quidem causas his duobus versiculis complectuntur:

*Indultum tollit contemptus, crimen, abusus,
Oppositum factum, damnum, tempus variatum.*

Exempti crimen, aut exemptionis, qua gaudet, abusus dignum reddit, qui ea privetur. Ejusmodi est œcumenici Lateranensis Concilii, an. 1215. sub Innocentio Papa III. celebrati decisio: *Privilegia meretur amittere, qui permissa sibi abutitur auctoritate.* Ac licet exemptorum nullum crimen, & nullus abusus adsit, temporum, locorum, persona-

narum adjuncta mutationem ; quod ad exemptionem attinet, afferre possunt.

Sunt etiam revocationi exemptiones obnoxiae, cum magna incommoda secum trahunt, aut gravia damna pariunt.

EXEQUIÆ, cæremoniæ sunt, quæ mortui humationem, seu sepulturam comitantur, *iusta funebria, parentalia funus*. Exequiarum nomen ab obsequio derivatur, quia scilicet exequiæ sunt postrema officia, seu servitia, quæ defunctis præstantur. *Quare SEPULTURA.*

EXORCISMUS. Ita nuncupatur cæremonia, qua Ecclesia utitur, ut dæmones e personarum, quas possident, quasve obsident, corporibus, aliisque creatis rebus, etiam inanimatis, quibus abutuntur, aut abuti possunt, expellat. Hanc potestatem Christus Dominus Ecclesiæ tribuit, quæ ea omnibus sætro temporibus usa est : *Convocatis duodecim discipulis, dedit illis virtutem, & potestatem super dæmonia.* (Lucæ 9.) *In nomine meo dæmonia ejicient.* (Marci ultimo cap.)

Creaturæ, quas Ecclesia fere exorcizat, sunt personæ per aliquam dæmonis possessionem, aut obsessionem afflictæ, loca a dæmonibus infestata, aqua, sal, oleum, resque cæteræ, quibus ipsa suis in cæremoniis utitur. Exorcizat quoque erucas, locustas, tempestates, &c. impediendi causa, ne terræ bonis noceant. Exorcistæ ad hanc sanctam cæremoniam se comparare debent per jejunium, precem, humilitatem, puritatem, ab omni curiosa, & inutili questione abstinere, & quicquid in Exorcismorum Libro præscriptum est, accurate sequi.

Exorcista in Christiana Ecclesia est clericus tonsuratus, cui collati sunt minores ordines quatuor, e quibus is, qui expellendis dæmonibus addictus est, *exorcistarum ordo*, nuncupatur. Ordo hic, qui exorcistis potestatem confert, ut invocato Dei nomine e possessis corporibus dæmones pellant, confertur, ut reliqui missæ tempore, & Episcopus

per exorcistas ordinat, iis in manus tradens Exorcismorum librum, & dicens: „Accipe, & memoria tene, & habes potestatem imponendi manus super energumenos, sive baptizatos, sive catechumenos.“ Virtutes exorcistarum propriæ sunt præx, maceratio, cordis puritas, humilitas, fides; eorundem munia sunt parare aquam, salem, & quicquid necessarium est ad conficiendam aquam benedictam, quæ Ecclesiæ ad pellendos dæmones utitur, & sacerdotem comitari, qui aquæ benedictæ asperersionem in Ecclesiâ peragit. Exorcistarum præcipua functio, quæ in eo est posita, ut ipsi e possessis hominum corporibus, aliisque creatis rebus dæmones pellant, in præsentia Sacerdotibus reservata est, eamque ne hi quidem, sine Episcopi nutu, exercere possunt, cum olim eadem a simplicibus exorcistis exerceretur. Iidem catechumenos exorcizabant, populumque monebant, eos, qui non communicabant, aliis locum dare debere.

Omni die, exorcistæ energumenis manus imponunt. (Concilium Carthaginense, an. 398. can. 90.)

Energumenis, in domo Dei assidentibus, victus quotidianus per exorcistas opportuno tempore ministratur. Ibidem canone 32.)

In ordine, & ministerio Ecclesiæ decet esse exorcistas, secundum officia, quæ in templo Salomonis erant disposita. . . . Hi enim, cum ordinantur, sicut ait canon (Concilii Carthagin. IV.), accipiunt de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, accipientes potestatem imponendi manus super energumenos, sive Catechumenos, sive baptizatos. (Concilium Aquisgranense, an. 816. lib. I. can. 4.)

Quod hi, qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in Ecclesiâ, quam in domibus exorcizare non possint. (Can. 79.)

EXPECTATIVA. Quære GRATIÆ EXPECTATIVÆ.

EXPERIMENTUM, seu PURGATIO, probatio, tentamen. Ita olim appellabatur justificationis ratio in id in Richard. Concil. Tom. III. G g g dn-

ducta, ut se quispiam innocentem probaret in crimine dubio, cujusque convincentes rationes non aderant, quod proinde Dei iudicium nuncupatur. Prima probatio peragebatur per iurandum, per duellum, seu singulare certamen altera, tertia per ferrum candens, quarta per aquam calidam, quinta per aquam frigidam, in quam accusatus immergebatur ligatis pedibus, & manibus, dextero quidem pede cum sinistra manu, & sinistro cum dextera; tunc detentus in aquam deiciebatur, si ad fundum ibat, innocens agnoscebatur; at si supernatabat, quin ad fundum pervenire posset, reus censebatur. Sextum erat crucis experimentum, in eo positum, ut illud subeuntes duo starent in pedes erecti, brachii in crucis modum extenti; divini officii tempore, quique primus brachia, corpusve dimovisset, causa caderet.

Experimenta hæc, & alia nonnulla non solum tolerata, sed etiam permissa alicubi fuere: quoniam Concilia cernimus, quæ ejusmodi probationes firmant, declarantque Episcoporum esse, decidere, quandam eisdem adhiberi debeant; at earum tandem perspectus abusus, eisdemque severe damnatæ. (Concil. Lillebonense an. 1088.)

In duellis, & aliis purgationibus, quibus sacramenta sunt necessaria, pugiles veniant ad Ecclesiam canonicorum. (Chartul. S. Magdoli. Castrodun. fol. 56. apud Duching. T. V. pag. 391.)

Si aliquis super alicujus morte fuerit accusatus, & per legitimos testes istum occidisse probari non poterit, iudicio aque frigidae innocentiam suam probabit. (Charta Communiz Tornacensis, an. 1187. ibid. T. I. p. 603.)

Nec quisquam (clericus) purgationi aque ferventis, vel frigidae, seu ferri candentis, ritum cujuslibet benedictionis, aut conservationis impendat; salvois nihilominus prohibitionibus de monomachiis, sive duellis, antea promulgatis. (Concil. generale Lateranense, an. 1215. cap. 18.)

EXTRANEUS, PEREGRINUS. Ecclesiæ disciplina semper vetuit, alienos clericos sine commendatitiis proprii Episco-

Episcopi litteris recipi, eorumque operam adhiberi. Hinc tam multi editi canones, quorum alii suscipi, ordinibus insigniri, aut officio addici prohibent, alii remitti, interdici, aut includi iubent.

Nullus Episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, aut diaconorum sine commendatitiis suscipiatur epistolis. Et cum scripta detulerint, discutiantur attentius, & ita suscipiantur, si predicatorum pietatis extiterint; sin minus, nec, quae sunt necessaria, subministrantur eis, & ad communionem nullatenus admittantur: quia per subreptionem multa proveniunt. (can. 34. Apost.)

Quicumque temere, ac periculose, neque timorem Dei pra oculis habentes, nec ecclesiasticam regulam agnoscentes discedunt ab Ecclesia presbyteri, aut Diaconi, vel quicumque sub regula prorsus existunt; hi nequaquam debent in aliam Ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem conventui illis imponi; ut ad suas parochias revertantur, quod si non fecerint, oportet eos communionem privari. Si quis autem ad alium pertinentem audacter invadere, & in sua Ecclesia ordinare tentaverit, non consentiente Episcopo, a quo discessit is, qui regula nuncupatur, ordinatio huiusmodi irrita comprobetur. (Primum Concil. Nicenum, an. 325. can. 16.)

De clericis, ut nequaquam de Ecclesia ad aliam Ecclesiam transmigrant, neque recipiantur sine conscientia Episcopi, & litteris commendatitiis, de cujus diacesi fuerunt, ne forte discordia exinde veniat in Ecclesia. Et ubi modo tales reperti fuerint, omnes ad eorum Ecclesias redeant, & nullus eos post haec retinere audeat, postquam Episcopus, aut Abbas suos eos recipere voluerit. Et si forte senior ignorat, ubi suum requirere debet clericum, cum quod fuerit, ipse eum sub custodia retineat, & non permittat eum vagari aliquibi, usque dum nomina suo restituantur. (Concil. Francofordiense, an. 794. can. 27.)

Clerici aliunde advenientes, nec in iis ordinibus, quos jaceant, ministrare permittantur, nec ad ultiores ordines promoveantur, nisi fide digno testimonio docuerint, se eas ordines,

quos habere se afferuerant, ritus, & legitime suscepisse. Peregrini autem Sacerdotes ad missarum celebrationes non admittantur, nec ultra mensam in aliquo presbyterorum consortio foveantur, nisi testimoniales litteras super vita, moribus, & recessu ab eo Episcopo, a quo discesserunt, ac similiter admissionis testimonium ejus Episcopi, ad cujus diocesim se conferunt, ostendant. (Concil. Moguntinum, an. 1549.) Vide DIMISSIO.

EXTREMA UNCTIO. Ita nuncupatur in Christiana Ecclesia sacramentum ejus unctionis, quæ postrema super fidelibus periculose ægrotantibus fit. Unctionem hanc Græci vocant *Oleum sanctum*, quia oleum ejus materia est, & oleum cum prece. Eamdem Latini *oleum sancti Chris-matis* dicunt: *Sacrum Chris-matis oleum*, *oleum sanctum*, *oleum benedictionis*, *sacramentum sacre unctionis*, *sacramentum ex-untium*, eorum sacramentum, qui ex hac vita ad aliam migrant, Extremæ unctionis sacramentum vocunt. Hæc autem posteriora nomina ei tum solum indita sunt, cum abusus irrepsit, ut hoc sacramentum non nisi extremo vitæ tempore susciperetur. Quicquid Extremæ unctionem spectat, redigitur ad ejus essentiam, & existentiam, materiam, formam, auctorem, ministrum, subjectum, effecta, proprietates, dispositiones, quæ ad eam afferendæ sunt, cæremonias, quæ ejus administrationem comitari debent, superstitiones, quæ ejus occasione emerferunt, & regulas, quas is sequi debet, qui eam administrat. Singula hæc nos in subsequentibus paragraphis discutienda suscipimus.

§. I.

De Extremæ Unctionis essentia, ejusdemque existentia.

Extrema unctio est novæ Legis sacramentum, quod fidelibus cum periculo infirmis sanctificantem gratiam tribuit, ut iidem a peccatis omnino purgentur, cum jure ad actualia auxilia, quorum ope recte perferant, & recte moriantur, recuperentque pristinam corporis valetudinem, siquidem hæc ad animæ salutem utilis est, quarundam precum adminiculo, quæ adduntur unctionibus, quas super in-

firmi

firmi corpore per oleum ab Episcopo consecratum Sacerdos peragit.

Extrema unctio vere novæ Legis sacramentum est, quod in Ecclesia existit, quandoquidem sensibile, & sacrum signum est, quod olei unctio, & Sacerdotis prece continetur; signum, quod gratiam efficit, quoniam peccata remittit, quæ sine gratia remitti non possunt; signum institutum a Christo Domino, qui solus ee potestate pollet, ut efficiendæ gratiæ vim sensibilibus elementis adducat: *Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesia, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.* (Epist. S. Iacobi, v. 14.)

Secundum beati Apostoli Iacobi documentum, cui etiam documenta Patrum consonant, infirmi oleo; quod ab Episcopis benedicitur, a presbyteris ungi debent. . . . Non est itaque parvi pendenda huiusmodi medicina; quæ animæ, & corporis medetur languoribus. (Concilium Cabillonense, an. 813. can. 48.)

Si quis dixerit, Extremam unctionem non esse veram, & propriè sacramentum a Christo Domino nostro institutum, & a beato Iacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum a Patribus, aut figmentum humanum, anathema sit. (Concil. Trident. sess. 14. can. 1.)

Ecclesia semper credidit Extremam unctionem verum sacramentum esse; eo semper ab incunabulis usa est; Lutherus, & Calvinus, hæreticorum primi, e sacramentorum numero eam expunxerunt.

§. II.

De Extrema Unctionis materia.

Distinguitur Extremæ unctionis materia duplex, remota, & proxima. Materia remota est elementum, e quo Extremæ unctionis sacramentum conficitur; materia proxima est huius elementi applicatio.

1. Elementum, e quo Extremæ unctionis sacramentum conflatur, seu materia remota, & necessaria est oleum ex oliva expressum. S. Jacobus id notat disertis verbis in suæ Epistolæ capite quinto: *Ungetes cum oleo*. S. Gregorius Magnus in suo Sacramentario, Eugenius IV. in suo Decreto, & Tridentina synodus idem pronuntiant: *Intellexit etiam Ecclesia, materiam esse oleum ab Episcopo benedictum*. (Concil. Trid. sess. 14. cap. 1.) Oleum hoc necessario esse debet ex olive oleo: quia huic tantum oleo proprie, & simpliciter olei nomen tribuitur, quemadmodum elementaris tantum aqua simpliciter aquæ nomine designatur. Olea cætera non nisi per analogiam quamdam, ob eorum scilicet cum olive oleo similitudinem, ita appellantur.

2. Necessè omnino est, ut oleum, quod Extremæ unctioni est materiæ loco, benedictum sit, ex quo fit, ut vulgo penes Ecclesiasticos Scriptores vocetur, *oleum consecratum*, *oleum sacrum*, *sacratum oleum*.

3. Necessè non est, sacramenti quidem necessitate quam vocant, ut sit ab Episcopo benedicta extremæ unctionis materies; certum enim est, in Græca Ecclesia simplices presbyteros, hoc sacramentum conferentes, oleum benedicere, quod eidem futurum est materiæ loco, & hunc usum a Clemente Papa VIII. in Institutione ad Latinos Episcopos missa, in quorum diocesis presbyteri Græci sunt, approbatum fuisse: *Non sunt cogendi, inquit Pontifex, presbyteri Græci, olea sancta, præter Christum, ab Episcopis Latinis diocesis accipere; cum ejusmodi olea ab eis in ipsa oleorum, & sacramentorum exhibitione, ex veteri ritu, conficiantur, & benedicantur*. (Titulus est: *Circa oleum sanctum infirmorum*.)

Super his tribus articulis convenit inter theologos; at non iidem consentiunt super controversia, an olei benedictio, seu a presbytero, seu ab Episcopo peragatur, ad sacramenti validitatem sit necessaria. Id plures asserunt, ducem secuti S. Thomam, in IV. dist. 23. Quest. 4. art. 3. at negant alii, tum quia benedictio hæc tamquam sacram-

amento essentialia nec in sacra Scriptura, nec in Traditione præscribitur, cum quia Concilia nullum non declarant Extremæ unctionis sacramentum, quod olivæ oleo non benedicto collatum esset. Si tamen Sacerdos oleo non benedicto, aut sine benedictione benedicto, quam quæ infirmorum olei propria, & peculiaris est, hoc sacramentum conferret, peccaret, illudque per infirmotum oleum, consuetamque formam iterare deberet: *Parochas, si per errorem aliud oleum, quam quod infirmorum est, ad ægrorum ungendum unquam adhibuerit. etiam si chrismatis, aut catechumenorum sit; ut exratum mündet, & olei sacri, quod proprium infirmorum est, unctionem eidem adhibeat: tuncque sacramenti formam iteret.* (V. Concilium Mediolanense, an. 1579. Part. I. tit. ix.)

Ad vitanda ejusmodi errata vas, in quo servatur infirmorum oleum, ab iis sejunctum esse debet, quæ catechumenorum, & sancti chrismatis oleum continent.

Extremæ unctionis materia proxime continetur unctionibus ipsis, quas super infirmo Sacerdos edit: unctiones hæc peragi debent in crucis modum, quia is est Ecclesiæ mos; ac id ad sacramenti validitatem necessarium non est.

Nec magis necesse est, ut Sacerdos unctionem edat pollicis ipso, sed ad id uti potest instrumento aliquo, prout in ejus Ecclesia fieri consueverit: eo tamen sit, oportet, unctio, ut dici possit corporis partem, cui ea applicatur, vere, si moraliter loquamur, unctam esse. Ad corporis partes quod attinet: quas ungi necesse est, non idem mos quoad caput hoc per universam Ecclesiam obtinet.

Is est Græcorum usus, ut frontem, mentem, utramque genam, pectus, manus, & pedes ungant; quemadmodum refert Arcudius, lib. 5. de *Extrema unctione*, cap. 7. Penes Latinos is fere mos viget, ut ungantur organa sensuum quinque, oculi, aures, nares, os, pedes, & manus. Unguntur etiam in locis pluribus renes, at viris tantum. In Parisiensi Ecclesia, huic postremæ unctioni substituitur, tam pro viris, quam pro feminis, pectoris unctio: *In faminarum unctione tangat tantum sacerdos partem pectoris superiorum* (Rituale Parisiense). Alibi, ut in

Aleſſenſi diceceſi, cum omittitur renum unctio, non hæc per alterius partis unctionem ſuppletur. Suae quisque diceceſeos uſum ſequi debet. Cum ſenſus; aut membra, quibus unctio adhibenda eſt, duplicia ſunt, a dextero incipitur. Cum infirmus capet membrorum aliquo, quæ ungendæ ſunt, e- denda eſt unctio in propiore corporis parte, ut in pugni, brachiique commiſſura, ſi infirmus amputatis manibus eſ- ſet. Si infirmus ante abſolute unctioes exſpirat, ab iis deſiſſendum. Manuum unctio ſit intra quoad laicos, & extra quoad Sacerdotes: quia in his manuum interna pars jam per ordinationem conſecrata fuit. Nulla unctio ſit ad ſurdorum aures, vel ad cæcorum oculos, qui tales a na- tivitate ſunt. Fit unctio ſuper eorum labris, qui muti na- ti, at his tantum adhibitis verbis: *Quicquid peccaſti per guſtum.*

S. Thomas docere videtur, ſenſuum organa quinque, ut ſacramentum valet, ungi oportere: *Illa unctio ab omni- bus obſervatur, quæ ſit ad quinque ſenſus, quaſi de neceſſi- tate ſacramenti (Supplem. quaſt. 32. art. 6.)* Vulgo tamen cre- ditur, hoc tempore ſatis eſſe unam tantum ſuper uno ſenſuum organi unctionem edi, promuntiata hac gener- li formula: *Indulgeat tibi Deus, quicquid peccaſti per ſenſum.* Nititur hæc ſententia: 1. ſacris Litteris; quæ ſatis habent dicere, infirmum ungendum eſſe, quia hanc multiplicem unctionem præcipiant: *Ungetes eum oleo.* 2. Græcæ Ec- cleſiæ uſu, quæ unctioes ſuper ſenſuum organi quinque non peragit. 3. pluriſum Ritualium diſpoſitionibus. Ritua- le Pariſienſe mandat, ut, ſi neceſſitas urget, ſuper oculis, liſioſe ſepſum organo una ſit, & unica unctio. Mech- unienſe, & Ruremundenſe Ritualia quoad eos idem ſup- ant, qui contagio infecti ſunt.

§. III.

De Extremæ Unctionis forma.

1. **E**xtræ unctiois forma continetur iis verbis, quæ Sacerdos pronuntiat unctioes peragens: *Per ipſum*
ſanctum

*facri olei unctionem ; & suam piissimam misericordiam indul-
geat tibi Deus, quicquid deliquisti , seu peccasti per visum , au-
ditum , odoratum , gustum , & tactum .* Ex his omnibus ver-
bis hæc tantum . *indulgeat tibi Deus* , essentialia sunt sa-
cramenti validitati : quia satis expriment sacramentis præci-
puam causam ; qui Deus est ; effectum sacramenti , quæ est
peccatorum remissio , ac sacramenti subiectum , & ministrum .
Sacerdos tamen , qui extra necessitatis casum violaret do-
rum verborum aliquod , peccaret graviter : quia violaret
Ecclesiæ præceptum , quæ eum jubet omnia & singula
pronuntiare , itemque graviter æque peccaret , siquidem unctionem
aliquam extra necessitatis casum omittere .

2. Extremæ unctionis forma non semper in peculiari-
bus Ecclesiis omnibus , vel apud Latinos , deprecatoria
fuit , hoc est , in presum modum pronuntiata , nec prope
a sæculis amplius quatuor super hoc capite viget inter eos
perfecta consensio . In quibusdam Ritualibus occurrunt Ex-
tremæ unctionis formæ verba , absolutum in modum enun-
tiata ; in aliis deprecatoria ratione ; denique in aliis partim depre-
catoria , & partim absoluta sunt . Forma , quæ dicitur *Ambrosiana* ,
quæ utebatur Mediolanensis Ecclesia quarto sæculo , erat in-
dicativa , hoc est , absoluta , & indicativum in modum pronun-
tiata . S. Gregorii Magni tempore usui erat Romæ se-
quens forma , quæ partim deprecatoria , partim absoluta ,
& indicativa est : *Inungo te ; in te habitat virtus Christi* .
Hodierni Græci utuntur deprecatoria forma , quæ lectioni-
bus septem ex epistolis , itemque septem ex evangeliiis ,
psalmis septem , & peculiaribus septem orationibus con-
tinetur , præter communes preces e Liturgia ductas , ut te-
statur Reuandotius , cap. 2. libri quinti , de Fidei Perpetui-
tate , cui titulus : *De Cæremoniis, quas Græci , & Orienta-
les ad Extremam unctionem adhibent* .

3. Forma deprecatoria , & indicativa , seu absoluta ad
sacramenti validitatem æque congruant , satisque sunt , quia
æque ejus effectum , & virtutem expriment , si minus pe-
culiariter , solum præctice , ut scholas loquuntur : & quia

licet, aliæ sint, quoad verba, non tamen inter se differant quoad sensum, quippe quæ eundem utraque spiritalem, & corporalem effectum, eandem peccatorum remissionem, eandemque ministri, qui sacramentum confert, unctionem significant; quod ad ejus validitatem sufficit ex divina institutione, & S. Jacobi textu, qui de forma deprecatoria, seu formali, explicitaque, seu implicita, & virtuali, hoc est, quoad sensum, intelligi debet; quod in forma ipsa indicativa locum habet, prout ea quoque semper divinæ potestatis, invocationem continet, quibuscunque tandem verbis concipi possit.

4. Sacerdos pronuntiare debet sacramenti formam, dum unctiones peragit, ut ne eam finiat, nisi cum membrorum, quæ duplicia sunt, unctionem finit, præterquam si infirmus ad extrema redactus sit. Debent etiam ipse gossipi, aut stupæ, aut similibus rerum glomulis unctiones tergere, nisi forte, qui ei adfuit, in sacris ordinibus constitutus sit: in hac enim unica facti specie licet adfuenti unctiones a Sacerdote factas abstergere. Quod unctionibus tergendis intervallit, ad Ecclesiam nitido in vase deferri, ibique comburi debet; cineres in sacrarium projiciuntur. Peractis unctionibus Sacerdos sibi fricat panis frustulo pollicem, digitosque, qui oleum tetigerunt; tum sibi manus abluat, alboque finto detergit. Panis frustulum cum aqua qua is ad manus sibi lavandas usus est, debet in ignem projici. Est hæc Ritussum dispositio.

§. IV.

De Extrema unctionis Auctore.

Extremæ unctionis, ut cæterorum omnium novæ legis sacramentorum, auctor est Christus Dominus, non scilicet solum ejus instituendi mandatum, & facultatem Apostolis tribuit, in quo posita est mediata institutio, verum etiam proxime illud instituit ipse per se. *Instituta est*, inquit Tridentinum Concil. (sess. 14. cap. 1. *de institut. sacram. Extr. unct.*) *sanctæ hæc unctio infirmorum, tamquam vere, & proprie*

prie sacramentum novi Testamenti, a Christo Domino nostro, apud Marcum quidem insinuatum, per Iacobum autem Apostolum, ac Domini fratrem fidelibus commendatum, ac promulgatum.

Verum quidem est, Concilium expresse, non dicere, Christum Dominum proxime extremam unctionem instituisse; quia nimirum Hugonem de sancto Victore, Magistrum Sententiarum, S. Bonaventuram, aliosque veteres Scholasticos dampnare noluit, qui contendebant, Apostolos Christi iussu hoc sacramentum instituisse: et omnes theologi post Tridentinum Concilium in id conspirarent, ut dicerent, Christum Dominum Extremæ unctionis sacramentum, uti cætera omnia, instituisse, Apostolos autem illud solummodo promulgasse.

Quoad statum tempus institutionis sacramenti huius, probabile admodum est, Christum illud instituisse, per id temporis, quod ab ejus Resurrectione ad Ascensionem affluxit, & post institutionem sacramenti Pœnitentiæ, cujus extrema unctio complementum, & perfectio est. Unctio ergo apud S. Marcum cap. 6. relata sacramentum non erat: quoniam nondum Sacerdotes erant Apostoli, cum ægros, super quibus unctionem ederent, de qua loquitur S. Marcus, sanandi potestatem a Christo acceperunt, & Iudæi, super quibus eam Apostoli edebant, baptizati non erant. Jam vero neminem latet, nec valide quempiam, quin baptizatus sit, novæ legis sacramenta suscipere, nec, nisi sacerdos sit, Extremæ unctionis sacramentum administrare posse: quandoquidem per divinam institutionem Baptismus est omnium sacramentorum janua, & Extremæ unctionis minister necessario Sacerdos esse debet.

S. V.

De Extremæ unctionis ministro.

Extremæ unctionis sacramento valide conferendo idonei ministri non alii, quam Sacerdotes sunt. Est hoc fidei caput a Tridentino Concilio (sess. 24. can. 4.) definitum in hæc

hæc verba : *Si quis dixerit, presbyteros Ecclesiæ, quos beatus Iacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed etate Seniores in quavis communitate, ob idque proprium Extremæ unctionis ministrum non esse solum Sacerdotem, anathema sit.*

Hæc Concilii definitio nititur Sacra Scriptura, & Traditione. Sacra quidem Scriptura; S. enim Iacobus rotundis verbis Sacerdos ait Extremam unctionem administrare debere: *Inducat presbyteros Ecclesiæ, Et orent super eum urgentes, &c.* Traditione vero Ecclesiarum duarum, Græcæ scilicet, & Latine, quæ semper id persuasum habuere, solos sacerdotes Extremæ unctionis ministros esse, quemadmodum ex omnibus Græcorum Euchologis, omnibusque Latinorum Ritualibus perspicui potest.

Non ergo *presbyterorum* vocabulum in S. Jacobi textu seniores laicos significat; ut novatores contendunt; etenim 1. additum est huic alteri, *Ecclesiæ*, quod illud ad Sacerdotes determinat, qui Ecclesiam regunt, exclusis laicis. 2. Hi presbyteri acciti sunt, ut orent publice super infirmo, eumque ungant Domini nomine; jam vero precis unctioni additæ publicum ministerium laicis non congruit. 3. Peccatorum remissionem operatur hoc ministerium; quod multo minus laicis convenit. Cum ergo in sanctorum aliquorum, seu viro- rum; seu feminarum vitis legimus, ab iis infirmos oleo benedicto unctos, atque adeo sanatos fuisse, credere non debemus, eas unctiones sacramentales extitisse. Eas con- sequebatur effectus hic per *gratiam gratuitam sanationis morborum*, ob ægrotantium fidem, eorumque meritum, qui unctiones edebant.

Quilibet Sacerdos, tam sæcularis, quam regularis, valide Extremæ unctionis sacramentum administrare potest, quia hæc potestas sacerdotali characteri addicta est; at illud licite administrare non potest, nisi ægroti parochus, aut Sacerdos ab eo designatus. Si quis alius, seu sæcularis, seu regularis Sacerdos illud administrandum sibi sumeret, lethalis peccati reus evaderet, ipsoque facto maiorem excommunicationem, Papæ reservatam, subiret. Est hæc di-

spici-

Spécilio Clementinae l. de Privilegiis. Mediolanense Concilium quintum absentiae, (Part. l. tit. ii. Quae pertinent ad sacram. Extr. uncl.) aut impedimenti, aut negligentiae parochi casum excipit; hoc in casu quivis Sacerdos absolutionem conferre posset, quia id ei permittere censetur Ecclesia: Ne alius Sacerdos, nisi parochus, hoc sacramentum ministret. Si porro is impeditus, aut alias in mora est, mortisque periculum instat: tunc Sacerdos alius ministret licet.

Olim in Latina Ecclesia sacerdotes plures ad Extremam unctionis sacramentum aegrotantibus administrandum convocabantur; atque usus hic adhuc in Graeca Ecclesia subsistit. At haec ministrorum sacerdotum pluralitas divinae praecipto necessaria nunquam fuit; ejusmodi solum extitit ecclesiastici praecipi vi, dum id consuetudinis in Ecclesia vixit; cumque haec ipsa consuetudo a saeculis pluribus in Latina Ecclesia defecit, ecclesiasticum de sacerdotum pluralitate in Extremae unctionis administratione praeciptum, cujus ea locum tenebat, cum ipsa defuit. S. Jacobi verba, qui presbyteros, *multitudinis numero*, ad infirmum ungendum vocandos ait, *inducat presbyteros Ecclesiam*, non morari non debent: nihil enim in sacris Litteris usitatus, quam ut pluralis numerus pro singulari, & singularis pro plurali sumatur. Est haec S. Augustini adnotatio in Lib. 3. de Consensu Evangelistarum, ubi animadvertit, latronum unum tantum blasphemias in Christum Dominum ovomuisse, quamvis apud S. Matthaeum, cap. 27 legatur, latrones, qui cruci ad ejus latera affixi erant, eidem insultasse: *Id ipsum, & latrones, qui crucifixi erant cum eo, imprope-*
vabant.

§. VI.

De Extrema unctionis subiecto.

Subjectum quod vocant, persona scilicet cui Extrema unctio conferri debet, est solus adultus baptizatus, & cum periculo infirmus. Solus quidem adultus, quis pu-
eri

eri rationis usu carentes percipere non possunt præcipuum Extremæ unctionis esse tum , qui peccatorum , horumve reliquiarum remissione continetur. Solus præterea baptizatus: quia cæterorum sacramentorum Janua baptismus est, Solus denique infirmus periculoso morbo laborans; traditio quippe, & Concilia S. Jacobi textum de ejusmodi morbo intellexerunt: *Declaratur etiam esse hanc unctionem infirmis adhibendam, illis vero præsertim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur; unde & sacramentum decumbentium nuncupatur.* (Conciliata Trident. sess. 14. de Pœnit. sacram. Extrem. unction. cap. 3.) Decrepti tamen senes periculose infirmi censentur, illisque tribuenda Extremæ unctio; tametsi non alio, quam decrepitate senectutis morbo laborent: *Pærochus Extremæ unctionis sacramentum ministrare debet. . . senio confectis, etiam non ægrotis, in diem mortuiis.* (Mediolanense Concilium; Part. II. tit. 6.) Græci omnibus poenitentibus, qui confessionem ediderunt, quique absolutionem susceperunt, adhibent unctiones plures. At quæstio est, utrum ritus hic sacramentum sit; an puræ, putaque cæremoniæ; quæ non alium effectum adjunctum habeat, quam quæ eorum fides, & pietati additus est; qui eam aut percipiunt, aut recipiunt. P. Goar. a posteriore sententiâ in suo Euchologio, Adnotatione 3. in Offit. funeb. Olis. Leo Allatius contrariam sententiam propagnat in tertio ejus Operis libro, quod inscribitur: *de Ecclesia Occidentalis, & Orientalis perpetua consensione.* Ut ut res se habet, Græcæ, quoad caput hoc, Ecclesiæ usum expressis verbis non damnavit Latina Ecclesia, ut præbet D. de Sainte-Beuve, in suo de Extrema unctione Tractatu.

Tribui non potest in Latina Ecclesia Extrema unctio seu militibus, qui ad oppugnationem properant, seu quibus naufragium imminet, seu reis ad mortem damnatis: quia licet ejusmodi personæ moriendi proximo periculo subsint, infirmæ tamen reapse non sunt. Nec magis tribui debet Extremæ unctio publicis peccatoribus impenitentibus, cujusmodi sunt duellistæ, Murriones, excommunicati denuntiati,

tiati, &c. Idem dicendum de amentibus a natiuitate, qui nunquam rationis usum habuere; si qua tamen eis fore rationis momenta, tribul fidem debet fieri sacra unctio: quia cum in illis momentis Deum lædere potuerint, ejusdem effectum suscipere possunt. Porro phreneticis, & furiosis, qui casu aliquo tales evaserunt, eadem tribuenda est, modo præsum nullum in his quod sacramentum irreverentiae periculum addit.

§. VII.

De Extremæ unctionis effectis.

Extremæ unctionis effectus primus in eo est positus, ut conferat sanctificantem gratiam, non eam sane primam gratiam, quæ peccatorem justificat, id quod primo quidem Baptismo tantum, & Poenitentiae convenit, quæ proinde mortuorum sacramenta dicuntur, sed eam secundam gratiam, quæ primæ augmentatio est; quæque justum ulterius justiore facit.

2. Extrema unctio peccata remittit seu mortalia, seu venialia, quoad culpam, per accidens tamen, ut ajunt, & secundario; non ipsa quidem per se, & primo loco, videlicet non institutionis vi, nec à Christi Domini institutoris intentione prima, sed secunda tantum: quia nempe Christus Dominus Extremam unctionem instituit primo quidem, ut sanctum hominem morti proximum magis, magisque sanctificaret, & contra dæmonis tentationes, morbi dolores, ac animi languores roboret; secundo autem loco, ut ei remitteret peccata venialia, vel etiam mortalia, quæ eidem per accidens in Poenitentiae sacramento remissa non essent, aut quæ ipse deinde patrasset. Cetera exempli, contingere potest, ut quispiam, postquam absolutionem, & communionem suscepit, incidit in lethale peccatum, quod non cognoscit, quodque proinde non constetbitur. Contingere præterea potest, ut quispiam absolutionem, & communionem indigne susceperet, quin id sciret. In hac duplici facti specie is, quo de loquimur, fuorum omnium pecca-

peccatorum congruo dolore affectus, eorum remissionem suscipiet, non modo per accidens, prout lethale peccatum cum sanctificante gratia stare non potest, sed tanquam proprium, & secundarium. Extremæ unctionis effectum; prout eam Christus Dominus, secundario, seu per secundam intentionem ad hunc finem instituit.

3. Extrema unctio remittit peccati perseverantiam, ejusque reliquias delet, quæ sunt ad maiorem perniciem, animi ad recte agendum remissio, quoad virtutem repugnantia, ad cogitandum de rebus carnalibus imbecillitas, quæ actualia peccata parant. Ob hæc scilicet ipsa rationum momenta ei addita, quam secundo loco exposuimus, Extrema unctio nuncupatur poenitentiae complementum, perfectio, consummatio.

4. Solatur Extrema unctio egrotantis animum, roboratque, cui nempe in Domini miserationibus fidenciam inspirat.

5. Eisdem peculiaribus subsidia tribuit ad omnia evitanda pericula, & ad omnia superanda obstacula quoad salutem in eo. Extremo vitæ discrimine.

6. Ei reddit aliquando pristinam corporis valetudinem, cum id ad animi salutem confert, seu fiat id ex opere operato, ut asserunt Thomistæ, seu solum ex opere operantis, hoc est, interarum infirmi dispositionum. Ecclesieque suffragiorum vi; quæ Deo minister offert, ut sentiant Theologi ceteri.

Res porro, & effectus hujus sacramenti illis verbis explicatur: Et oratio fidei, salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, dimittentur ei. Res denique hæc gratia est Spiritus sancti, cujus unctio delicta, si qua sunt adhuc expiando, ac peccati reliquias abstergit, & egroti animum alleviat. & confirmat, magnam in eo divina misericordia fiduciam excitando; quæ infirmus sublegetur, & moti incommoda, ac labores levius fert, & temptationibus demoni, calcaneo insidiantis, facilis resistit; & sanitatem corporis interdu, ubi salutis animæ expedierit, consequitur. (Concil. Trid. sess. 14. cap. 2. de Effectu sacram. Extr. unct.)

Si quis dixerit, sacram infirmorum unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, sed jam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum, anathema sit. (Can. 2.)

§. VIII.

De Extremæ unctionis proprietatibus.

Per Extremæ unctionis proprietates intelliguntur ejus necessitas, & iteratio.

Extrema unctio non est ad salutem necessaria necessitate mediæ, hoc est necessitate absoluta, ita videlicet, ut nemo possit æternam salutem consequi, quin eam suscipiat: quoniam certum est, catechumenos posse per baptismum justificari; & fideles baptizatos, quibus ea calamitas fuit, ut gratiam per lethale peccatum amitterent, posse per poenitentiae sacramentum eam recuperare. Verum Extrema unctio necessaria est necessitate præcepti tum divini, tum Ecclesiastici.

Necessaria quidem est divini præcepti necessitate; Apostolus enim S. Jacobus omnibus fidelibus periculoso morbo laborantibus ejus susceptionem præcipit: *Infirmitur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesiæ.* Hæc autem verba non simplex consilium, & exhortationem, ut nonnullis cum Eftio theologis placet, sed præceptum continent, ut ceteri theologi, & Concilia profitentur: *Secundum beati Apostoli Jacobi documentum, cui etiam documenta Patrum consonant; infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicitur, a presbyteris ungi debent.* (Concil. Cabillonense, an. 813. can. 48.)

Est autem unctio impendenda cum expositione unctionis, & mandati apostolici, quod sic habet: Infirmitur, &c. (Concil. Colonienfe, an. 1536. Part. 7. can. 50.) Ex alia parte, si Extremæ unctionis effectus, hoc est, gratia, quæ contra dæmonis, & morbi aggressiones roborat, morientibus necessaria est, consequens sane fit, adjumentum quoque, quod ad hunc effectum e-dendum Deus expressis verbis instituit, iisdem divini præcepti vi necessarium esse.

Est etiam necessaria Extrema unctio ecclesiastici præcepti necessitate; probatur id ex Ecclesiæ sollicitudine, quæ semper ipsa hoc sacramentum infirmis contulit, & ex ejusdem super:
Richard Concil. Tom. III. H h h hac

hac re ad suos ministros in suis Conciliis mandato: *Illud quoque salutare sacramentum, quod commendat Iacobus Apostolus dicem: Infirmatur quis in vobis? &c. solerti predicatione populis innotescendum est; magnum sane, ac valde appetendum mystrium.* (Concil. Ticinense, seu Papiense, an. 850. can. 8.)

Statuimus, ut, si quis sacramentum illud (Extremæ unctionis) nobis ab Apostolo Iacobo tantopere commendatum contempserit, ecclesiastica careat sepultura. (Concil. Colonienſe, an. 1549. can. 38.)

Caveat parochus, ne in eo ministrando (Extremæ unctionis sacramento) negligentiam, ullamve moræ culpam contrahat; alioqui si ad illius ministratiqnem accersitus ire neglexerit, cum rationem Deo reddet, tum pœna ab Episcopo graviter plebatur. (V. Concil. Mediolanense, an. 1579. Part. I. tit. 9.)

Aliquæ olim Ecclesiæ in ea erant consuetudine, ut uni, eidemque personæ in eodem morbo, & in eodem morbi statu, per octo continuos dies, Extremam unctionem, communionemque iterarent. Plures in id probationes e veteribus peculiari-um Ecclesiarum Ritualibus ductas P. Martene (*de Antiquis Ecclesiæ ritib.* lib. 1. Part. II. cap. 7. artic. 2.) nobis suppeditat. Ejusmodi sunt inter, alia Rituale Turonense, ante annos amplius 800. scriptum; Dominæ nostræ Remensis alterum, & tertium Bibliothecæ regis, n. 4208. quæ fere cœvæ sunt. Ex Ecclesiæ præsentis disciplina semel tantum eidem personæ in eodem morbi statu conferri potest Extrema unctio; potest autem iterari, atque adeo debet in ejusdem morbi statu multiplici; quia hic ejusdem morbi, cum longus est, multiplex status censetur veluti morbus multiplex, dum per temporis intervallum contigit ægrotantem quodammodo convalescere, & extra mortis scilicet periculum poni, quemadmodum Ritualia intelligunt ea Tridentini Concilii verba: (Sess. 14. *de Extrem. unct.* cap. 3.) *Quod si infirmi post susceptam hanc unctionem convalescerint, iterum hujus sacramenti subsidio juvari poterunt, cum aliud simile vitæ discrimen inciderint.* (Vide Rituale Romanum, & Parisiense.)

Quod ordinem spectat, qui in viatici, Extremæque unctionis administratione servabatur, is olim vulgo mos obtinebat,

ut tribueretur ante viaticum Extrema unctio, Eucharistia vero tamquam ultimum sacramentum daretur: hanc proinde Nicæna prima synodus, can. 13. ultimum viaticum nuncupat: *Si quis egreditur e corpore; ultimo, & necessario viatico minime privatur.* Non deerant tamen Ecclesiæ, in quibus communio ægrotantibus tribuebatur antequam infirmorum oleo ungerentur. In præsentia penes Latinam Ecclesiam ea fere consuetudo viget; ut Eucharistiæ sacramentum ante illud Extreme unctionis tribuatur. Sux quisque dioceſeos usum sequi debet. In Parisiensi dioceſi administranda est ante viaticum Extrema unctio, quoties hæc duo sacramenta ad infirmos eodem tempore deferuntur: nisi subſit timendi locus, ne infirmus ante moriatur, quam viaticum sumpſerit, in qua facti specie hoc ante Extremam unctionem tribuendum est, Quod si hæc duo sacramenta non eodem tempore deferuntur, viaticum primo loco administrari debet; nisi infirmus statim Extremam unctionem petat. (Rituale Parisiense pag. 202.

§. IX.

De dispositionibus ad extremam unctionem suscipiendam necessariis.

Dispositionum prima, quæ infirmo necessariae sunt, ut Extreme unctionis fructum, seu effectum percipiat, est gratiæ status; ex quo fit, ut, qui eam administrat, perficere debeat, ut infirmus, qui potest, confessionem edat: eumve saltem ad contritionem, si confiteri non potest, excitare debet.

Altera dispositio est actualis pletas, quæ continetur magna in sacramenti virtutem fide, quam comitentur in Deum fidentia, ad ejus sanctam voluntatem conformatio, mentis conjunctio cum Christo Domino ad agoniam, extremam nempe cum morte colluctationem redacto in olivarum Horto, superve Calvario, ferventia contritionis acta de peccatis, quæ per unumquemque sensum patravit, ad unctiones singulas, quas super eo Sacerdos edit.

Est & tertia ad Extreme unctionis sacramentum utiliter suscipiendum in eo posita dispositio, ut illud infirmus vehementer desideret, petatque, statim atque ipse morbi periculum percipit, nedum negligat, vel differat illud suscipere, cum

omnino ad extrema devenerit: *Quantvis sacramentum Extremæ unctionis ægrotis sit administrandum, qui in extremum vita discrimen, ac periculum adducti esse videntur, tamen eo usque differendum non est, dum æger omnibus pene sensibus destitutus sit. Quapropter parochis præcipimus, ut omnes curæ suæ creditos frequenter moneant, ne sint hac in re lentiores, aut negligentiores, cum inter eos aliquis periculose laborare videbitur.* (Concil. Burdigalense, an. 1583. tit. 13. de Sacram. Extr. unct.)

Administretur tempestive a Sacerdote Extrema unctio olei sancti; ita ut Christianus mente adhuc integræ sacramenti efficaciam agnoscere possit. (Concil. Bituricense, an. 1584. tit. 28. can. 1.)

Doceantur infirmi, eam percepturi, quis sit ejus fructus, & non esse expectandum, ad eam suscipiendam, finem vitæ. (can. 2.)

§. X.

De Extremæ unctionis caeremoniis.

Sacerdos clericorum uno comitante, ubi cum sanctis oleis ad infirmi domum pervenit, ad eum accedens, eundem jubet osculari crucem, eum aqua benedicta, nec non abstantes aspergit, eum hortatur, & orat: dein dextræ manus pollicem intingit infirmorum oleo, & a dextero oculo incipiens, palpebra clausa, unctiones edit in crucis modum, ut innuat a Christo Domino in cruce mortuo hujus sacramenti virtutem effluere.

Peractis unctionibus Sacerdos iterum preces fundit, quas sequitur ad infirmum cohortatio, cui crucifixi Domini imaginem ad solatium relinquit, eundemque per eam visu jucundam, & ad movendum accommodatam excitare studeat, ut de Christi passione cogitet, ejus dolores suis addat, sibi que eorum fructum per suam ipsius conformationem applicet.

Erat id olim fere in more positum, ut infirmus se ad Ecclesiam deferendum curaret, eove, si per vires poterat, ipse pergeret, extremam unctionem ibidem suscepturus. Actum etiam, cum ad ægotantum ædes ea ferebatur, hanc ipsi non in lecto cubantes, quemadmodum prope semper hoc tempore fit, sed flexis genibus, aut sedentes sæpenumero suscipiebant. Id nos docent Ritualia plura, quas P. Marten-

ne (T. II. cap. 7. art. 4.) in medium offert, & inter alia Salisburgenſe, quod probat extremum vitæ tempus expectari non conſueviſſe, ut hoc ſacramentum ſuſciperetur. Uſus mutationem quoſd hanc rem attulit Sacerdotum avaritia, qui, quod poterant, plurimum ab ægrotantibus exigebant, ut iis Extremæ unctiōem adminiſtrarent, ad eandemque mutationem inducendam contulere ſuperſtitiones, quæ ejusdem Extremæ unctiōis occaſione irrepſerunt.

S. XI.

De Superſtitionibus, quæ ad Extremam unctiōem referuntur.

Superſtitioſa opinio, quæ decimo tertio ſæculo diſſeminata, populos ab Extrema unctiōe ſuſciplenda avertebat, ea erat, ut crederetur, ei, qui Extremam unctiōem ſumpſiſſet, non amplius licere conjugale debitum reddere, aut carne veſci, aut nudis pedibus incedere; *Sunt quidam, qui poſt perceptiōnem hujus ſacramenti, ſanitati priſtinæ reſtituti neſas reputant, vel uxores ſuas cognoscere, vel carnes comedere, vel aliqua ratiōne nudis pedibus ambulare. Horum autem errorem, utpote doctrinæ ſanæ contrarium execramur, & eos excommunicationibus, & monitionibus duximus corrigendos.* (Concil. Vintonienſe, an. 1240. cap. 19.)

Totidem quoque ſuperſtitionum rei ſunt, qui imaginantur, per Extremæ unctiōis ſacramentum naturalem calorem imminui, aut capillis excidium aſſerri, aut mortem accelerari, aut partum prægnantibus feminis, quæ illud ſuſcipiant, diſſiſſiorem reddi, aut eſſici, ut brevi moriantur: apes, quæ infirmi domum circum ſtant, eosve, qui illud ſuſceperint, morituros, ſiquidem per anni reliquum ſpatium choreas egerint; aut peccatum eſſe in ægrotantis ad extrema perducti cubiculo nere: eum quippe moriturum, ſi a ſilo ducendø, ceſſatum fuerit, ipſumve ſilum diſrumpi contingit; aut non eſſe lavandos pedes, niſi longo poſt tempore, quam Extrema unctiō ſuſcepta fuerit; aut ſemper teneri oportere lampadem; cereumve accenſum in infirmi cubiculo, dum morbus perdurat, quoque ea tempore adminiſtratur,

opus esse certo quodam candelarum, cereorumve accensorum numero: (Thiers, in Tractatu de Superstitionibus, Tom. XIV. Lib. VII.)

S. XII.

De Regulis ad Extremæ unctionis administrationem spectantibus.

REGULA I.

Si balsamum, aliisque liquor oleo admisceretur, ea quantitate, ut per eam mixtionem mutaretur olei natura, hoc non amplius esset valida Extremæ unctionis materia.

REGULA II.

Si dedito studio liquor alius cum oleo misceretur modica quantitate, quæ olei naturam non mutaret, sacramentum hoc oleo ita mixto collatum validum esset. At, qui mixtionem hanc ederet, aut in hac facti specie administraret, graviter peccaret, contra observantiam sacramentis debitam, & contra disciplinam Ecclesiæ, quæ ullam mutationem, quantumvis levem, in sacramentorum materiam, aut formam induci vetat.

REGULA III.

Cum olei ab Episcopo benedicti non suppetit ad Extremam tribuendam unctionem satis, ei potest oleum non benedictum addi, modo tamen additi quantitas minor sit; ac per novum quidem oleum, veteri semper additum, benedictio perpetuatur: quia posterius oleum, quam per unionem cum veteri suscepit, benedictionem communicare potest.

REGULA IV.

Si Sacerdos aliud, quam infirmorum, licet catechumenorum, aut confirmatorum esset, oleum ad Extremam unctionem conferendam adhibuisset, deberet per infirmorum oleum rursus incipere, & sacramenti formam repetere: *Parochus, si per errorem aliud, quam quod infirmorum est, ad agrotum*

agrotum unguendum unquam adhibuerit, etiamsi chrismatis, aut catechumenorum sit, ut erratum emendet, olei sacri, quod proprium infirmorum est, unctionem eidem adhibeat; tuncque sacramenti formam iteret.

R E G U L A V.

Si quam ob causam, quæcunque fuerit, Sacerdos Extremam unctionem, quam inchoavit, absolvere nequit, alter prosequetur, quin id repetat, quod primus egit. (S. Carolus Borromæus, in suis super Extrema unctione Institutionibus.)

R E G U L A VI.

Si duo sacerdotes Extremam unctionem eidem infirmo administrarent, ita scilicet, ut unctionem unus oculis, & alter pedibus adhiberet, utroque formam pronuntiante, quæ cuique parti convenit, in qua unctionem ederet, sacramentum validum esset. Atque hic olim ipse in Latina perinde, atque in Græca Ecclesia mos obtinebat, ut ad illud administrandum plures Sacerdotes adhiberentur; idemque vigebat ipso sæculo tertio decimo S. Thomæ tempore. Sin eorum Sacerdotum unus satis haberet unctiones peragere, dum formam pronuntiaret alter, sacramentum nullum foret: quia necesse est ad ejus validitatem, ut idem sacerdos, qui unctiones edit, eas edens formam quoque pronuntiet. Ita decisum a Benedicto Papa XIV. in Tractatu *de Synodo diocesana*, lib. 7. cap. 19. n. 6. itemque in ejus Constitutione quæ incipit, *Et si pastoralis*, super Græcorum Ritibus, n. 5.

R E G U L A VII.

Cum infirmus inibi est, ut Extremum spiritum agat, Sacerdos, qui Extremam unctionem ei administrat, potest, & debet omnes preces, quæ unctiones præcedunt, omittere; at si infirmus unctionibus superstes fuerit, sacerdos preces dicet, quas omisit. Ejusmodi est Ritualium dispositio.

REGULA VIII.

Non debet Extrema unctio pueris administrari, qui nondum pollent rationis usu, quique proinde non ii sunt, qui peccare possint: quia hujus sacramenti formæ non subesset vera quoad eos notio, qui nondum peccarunt, seu per visum, seu per auditum, &c. At idem sacramentum administrandum est ægrotantibus pueris, qui discretionis ætatem attigerunt, et si suam primam communionem nondum ediderint. (Rituale Burdigalense, pag. 174.)

REGULA IX.

Administretur, oportet, Extremæ unctionis sacramentum infirmis, qui cognitionem cum linguae usu amiserunt, si, antequam in hunc statum prolaberentur, exhibuere contritionis specimina, vel hoc sacramentum petiere, vel ita vixerunt, ut præberent credendi locum illud eos, si possent, petituros: *Quod Concilio primo decretum est, ut, dum æger integris est sensibus, Extremæ unctionis sacramentum ei ministretur; si tamen vel curantium negligentia, vel morbi vi, vel repentino aliquo casu sensum omnem amiserit, ut nihil plane intelligat; illius decreti sententia vetitum non esse declaramus, quin hoc Extremæ unctionis sacramentum ei ministrari liceat, si modo adhuc vivat, Et dum usum rationis haberet, pœ animi significationem dederit, ut inde judicari possit, eum sacramentum petiturum, si adhuc integra mente esset.* Huic decreto Rituale Romanum, & cætera concinunt.

REGULA X.

Cum Extremæ unctionis sacramentum infirmis ex Dei, Ecclesiæque præcepto necessarium sit; Pastores monere suos parochianos debent de obligatione, cui subsumt, ut illud petant, cum periculose ægrotant: Eadem lex confessorios, medicos, consanguineos, amicos, eosque omnes complectitur, quibus ægrotantium cura est. Parochus, hoc sacramentum suis parochianis periculose ægrotantibus præbere negligens, mortaliter peccat, itemque infirmi, qui illud suscipere ex contemptu renuunt.

.. FINIS TOMI TERTII.

